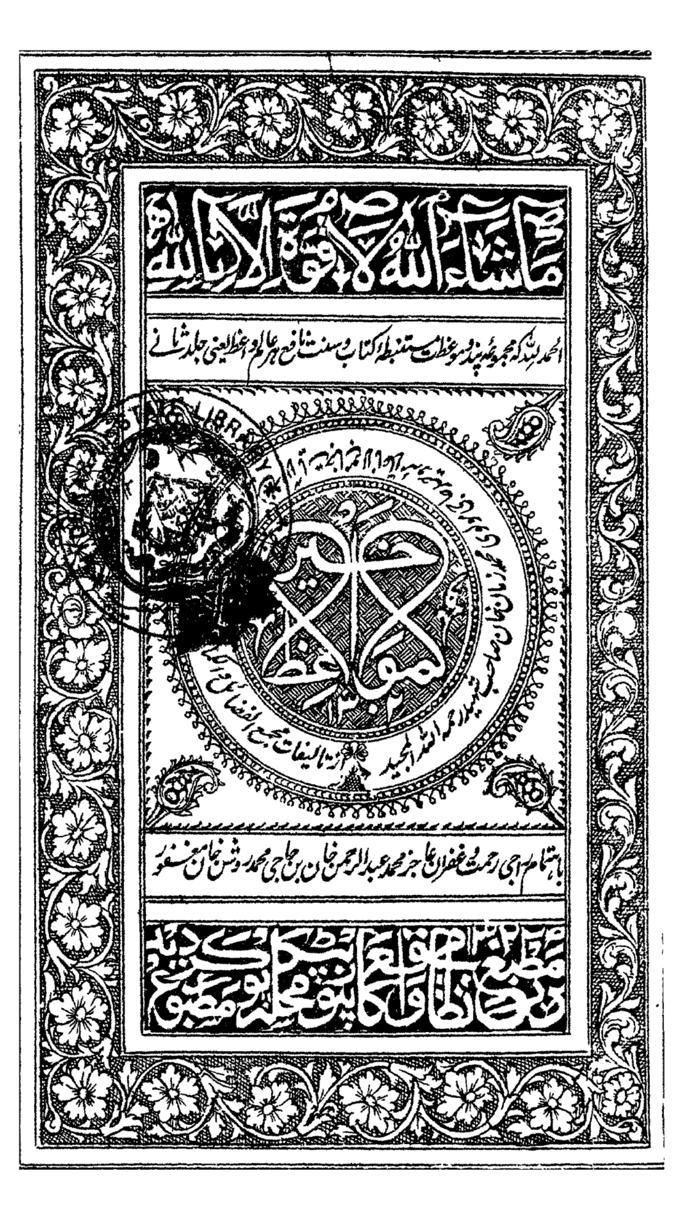
فہرس مضامین المجلد الثانی من کتاب خیر المواعظ

ما شاء الله لا قوة الا بالله
الحمد لله کہ مجموعۂ پند و موعظت مستنبطہ کتاب و سنت نافع ہر عالم مواعظ الغنی جلد ثانی
باہتمام راجی رحمت و غفران عاجز محمد عبد الرحمن خان بن حاجی محمد روشن خان مغفور

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ابتدا میکنم بنام خدائے بسیار مہربان بخشش کنندہ

كتاب الآداب باب السلام والاستيذان

کتاب آداب باب سلام والاستیذان

فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ

پس چون در آئید بجاہا پس سلام گوئید بر نفسہائے خود ہدیہ از نزد خدا

مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ

با برکت پاکیزہ ہمچنین بیان میکند خدا برائے شما آیتہا شاید دریابید

تَعْقِلُونَ ○ وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا

و چون تحیت دادہ شوید پس تحیت کنید بہ نیکو تر از ان یا باز گردانید

أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ○ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

آنرا ہر آئینہ خدا تعالیٰ ہست بر ہر چیزے شمار کنندہ اے آنانکہ گرویدہ اید

آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَ

مدرائید بجاہا جز خانہائے خود پس تا وقتیکہ دستورے گیرید و سلام دہید بر کسان آن

تُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ○

این بہتر ست شما را تا شما پند گیرید

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

ای آنانکہ گرویدہ اید دستورے خواہند از شما آنانکہ مالک شدہ اند دستہاے شما

الآية كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

تا آیت د ہمچنین بیان میکند خدا اے براے شما آیتہا و خدا دانا ست حکم کنندہ تر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَىٰ صُورَتِهِ طُولُهُ سِتُّونَ

علیہ وسلم پیدا کرد خداتیعالی آدم را بر صورت خود درازی قامت

ذِرَاعًا فَلَمَّا خَلَقَهُ قَالَ اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَىٰ أُولَٰئِكَ

او شصت دست بود پس ہنگامے کہ پیدا کرد خداتیعالی آدم را خطاب کرد مر آدم را گفت برو پس

النَّفَرِ وَهُمْ نَفَرٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسٌ فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ

سلام کن بر آنجماعت و آنہا جماعت فرشتگان بودند نشستہ پس بشنو چہ نوع تحیت یعنے سلام میکنند

فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ فَذَهَبَ فَقَالَ

ایشان بر تو پس بدرستیکہ اینکلمہ کہ از ملائکہ بشنوے سلام تو و سلام اولاد تو ہست پس رفت

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

آدم پس گفت آدم علیہ السلام السلام علیکم پس گفتند فرشتگان در جواب وے السلام علیک و رحمۃ اللہ

فَزَادُوهُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ قَالَ فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

پس زیادہ کردند فرشتگان آدم را در جواب وے لفظ و رحمۃ اللہ گفت آنحضرت صلعم پس ہر کہ می در آید بہشت

عَلَىٰ صُورَةِ آدَمَ وَطُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا فَلَمْ يَزَلِ

را بر صورت آدم باشد و حال آنکہ درازے قامت وی شصت گز باشد پس ہمیشہ

الْخَلْقُ يَنْقُصُ بَعْدَهُ حَتَّى الْآنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

خلق یعنے آدمیان کوتاہ شوند بعد از آدم تا آنکہ اکنون باینقدار رسیدند متفق علیہ

عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى

روایت است از عبد الله بن عمرو بن عاص که مردی پرسید از آنحضرت صلے الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ

علیه وسلم کدام خصلت مسلمانی فاضل تر است فرمود خورانیدن طعام

وَتَقْرَءُ السَّلَامَ عَلٰى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ مُتَّفَقٌ

را و گفتن تو سلام را بر آشنا و بیگانه متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

علیه و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى تُؤْمِنُوْا وَ

علیه وسلم در نمی آئید شما بهشت را تا آنکه ایمان نیارید و

لَا تُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى تَحَابُّوْا اَوَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى شَيْءٍ اِذَا فَعَلْتُمُوْهُ

ایمان شما تا آنکه یکدیگر دوست مدارید یعنی بهم آشنا آیا راه ننمایم ایمان کامل نمیشود

تَحَابَبْتُمْ اَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

شما را بر کاری که چون بکنید آنرا دوست دارید یکدیگر را آن صفت اینست که فاش کنید سلام را میان خود رواه

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى

و روایت است از ابی هریره فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم باید که سلام گوید سواره بر

الْمَاشِيْ وَالْمَاشِيْ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ عَلَى الْكَثِيْرِ مُتَّفَقٌ

بر آن کسیکه پیاده است و سلام گوید پیاده ای آنکه راه میرود بر آنکه نشسته است و سلام گویند اندک بر بسیار متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الصَّغِيْرُ عَلَى الْكَبِيْرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ

وسلم باید که سلام کند صغیر بر کبیر و رونده بر نشسته و اندک

عَلَى الْكَثِيْرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ اِنَّ رَسُوْلَ

بر بسیار رواه البخارے واز انس رض مرویست گفت انس

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلٰى غِلْمَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گزشت بر جماعت خردان پس سلام کرد بر ایشان از غایت تواضع

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و شفقت متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَبْدَؤُا الْيَهُوْدَ وَلَا النَّصَارٰى

علیہ وسلم فرمود ابتدا نکنید یہود و نصارے را

بِالسَّلَامِ وَاِذَا لَقِيْتُمْ اَحَدَهُمْ فِيْ طَرِيْقٍ فَاضْطَرُّوْهُ اِلٰى

بسلام و چون ملاقات کنید شما یکی از یہود و نصاری را در راہی پس مضطر و بیچارہ گردانید

اَضْيَقِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض

او را بسوی مکانے کہ تنگ ترست رواه مسلم واز ابی سعید خدری رض مرویست

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِيَّاكُمْ وَالْجُلُوْسَ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بپرہیزید از نشستن

بِالطُّرُقَاتِ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ

در راہہا پس گفتند یا رسول اللہ چارہ نیست ما را از مجلسہائے ما در راہ یعنی البتہ ما را

فِيْهَا قَالَ فَاِذَا اَبَيْتُمْ اِلَّا الْمَجْلِسَ فَاَعْطُوا الطَّرِيْقَ حَقَّهٗ

باید نشست در راہہا فرمود پس چون ابا می کنید از ہمہ کار مگر مجلس را پس بدہید راہ را حق

قَالُوْا وَمَا حَقُّ الطَّرِيْقِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ

وی گفتند چہ چیز ست حق طریق یا رسول اللہ فرمود آنحضرت پوشیدن چشم بست

الْاَذٰى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْاَمْرُ بِالْمَعْرُوْفِ وَالنَّهْيُ عَنِ

و دور کردن انچہ ایذا کند و دادن جواب سلام مردم را و امر کردن مردم بمشروع و باز داشتن

الْمُنْكَرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

از نامشروع متفق علیه　ور روایت است از علی رض گفت فرمود رسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوفِ

صلے اللہ علیہ وسلم بر مسلمان را بر مسلمان شش حق است معروف

يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ وَيُشَمِّتُهُ إِذَا

سلام کند بروے چون ملاقات کند او را و اجابت کند چون بخواند او را بطعام و یرحمک اللہ

عَطَسَ وَيَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ وَيَتْبَعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ

گوید چون عطسہ زند و پرسد چون بیمار گردد و در پے جنازہ او رود چون بمیرد و دوست دارد

وَيُحِبُّ لَهُ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ

مر مسلم را چیزے کہ دوست دارد مر نفس خود را روایت کرد ترمذی و دارمی　و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ رض أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حصین کہ مردی آمد نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَرَدَّ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ

پس گفت السلام علیکم　پس رد کرد بروے سلام او بلفظے کہ او گفتہ بود پس نشست آن مرد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

پس گفت پیغمبر خدا کہ ثابت شد مر این مرد را دہ نیکی پس تر آمد مرد دیگر　پس گفت السلام علیکم

وَرَحْمَةُ اللّٰهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ عِشْرُونَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ

و زیادہ کرد لفظ و رحمۃ اللہ پس جواب سلام داد آنحضرت ﷺ بہمین الفاظ پس نشست آن مرد پس فرمود بیست

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ فَرَدَّ عَلَيْهِ

حسنہ است ایں مرد را پس آمد مرد دیگر پس گفت السلام علیکم و رحمۃ اللہ　و برکاتہ پس جواب داد آنحضرت

فَجَلَسَ فَقَالَ ثَلَاثُونَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بایں الفاظ پس نشست آن مرد پس فرمود و یرا سی حسنہ است　روایت کرد ترمذی و ابو داؤد

مَعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت ست از معاذ بن انس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بِمَعْنَاهُ وَزَادَ ثُمَّ اَتٰى اٰخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ

بمعنی حدیث مذکور و زیاده کرد معاذ یک مرتبہ دیگر کہ پس تر آمد مردے دیگر پس گفت السلام علیکم و رحمة اللہ

اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ وَمَغْفِرَتُهٗ فَقَالَ اَرْبَعُوْنَ وَقَالَ هٰكَذَا تَكُوْنُ

و برکاته و مغفرته پس فرمود آنحضرت کہ ثابت شد مرا و را چہل حسنه و فرمود همچنین میباشد

الْفَضَائِلُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ

فضائل رواه ابو داؤد و از ابی امامه رض مرویست کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ قریب ترین و مخصوص ترین مردم بجناب حق عز و علا

بَدَاَ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

کسی ست کہ ابتدا کند بسلام رواه احمد و ترمذی و ابو داؤد

جَرِيْرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلٰى نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ

و روایت ست از جریر بن عبد اللہ بجلے کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت زنان پس سلام کرد

عَلَيْهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رض قَالَ

آنحضرت بر ایشان رواه احمد و روایت ست از علی بن ابی طالب رض گفت علی رض کفایت

يُجْزِيْ عَنِ الْجَمَاعَةِ اِذَا مَرُّوْا اَنْ يُّسَلِّمَ اَحَدُهُمْ وَيُجْزِيْ

میکند از جماعت چون بگذرد کہ سلام کند یکے از ینها و کفایت میکند از نشستگان کہ جواب سلام گوید یکے از

عَنِ الْجُلُوْسِ اَنْ يَّرُدَّ اَحَدُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ایشان حاصل آنکہ سنت سلام و جواب آن بر سبیل کفایه است اگر از جماعت یکی گوید از همه ساقط گردد روایت کرد بیهقی در شعب ایمان

مَرْفُوْعًا وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض

از روے مرفوع و از عمرو بن شعیب مرویست و او از پدر داو از پدرش کہ جد عمرو ست

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ مشابہت

بِغَيْرِنَا لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا بِالنَّصَارٰى فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ

سازد خود را بغیر ما تشبیہ نکنید بہ یہود و نصارے زیرا کہ سلام کردن یہود

الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ وَتَسْلِيمَ النَّصَارٰى الْإِشَارَةُ بِالْأَكُفِّ

اشارت کردنست بانگشتان و سلام کردن نصارے اشارت کردنست بکفہاے دست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

روایت کرد ترمذی و گفت کہ اسناد آن ضعیف ست و روایت ست از ابی ہریرہ رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا لَقِيَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون پیش آید یکے از شما برادر خود را

فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ أَوْ جِدَارٌ أَوْ حَجَرٌ

پس باید کہ سلام کند بر وے پس اگر حائل شد میان ہر دو درختے یا دیوارے و سنگے پستر ملاقات کرد

ثُمَّ لَقِيَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ قَتَادَةَ رض

وے را پس باید کہ سلام کند بر وے روایت کرد ابو داؤد و از ابن قتادہ مرویست

قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتُمْ بَيْتًا فَسَلِّمُوا عَلٰى

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون در آئید خانہ را پس سلام کنید

أَهْلِهِ وَإِذَا خَرَجْتُمْ فَأَوْدِعُوا أَهْلَهُ بِسَلَامٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

بر اہل خانہ و چون بیرون آئید ودیعت نہید نزد اہل خانہ سلام را روایت کرد اینحدیث را

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بیہقی در شعب ایمان در حالیکہ مرسل و روایت ست از انس رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلٰى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ

علیہ وسلم فرمود کہ ای پسر من چون در آئی بر اہل و عیال خود پس سلام کن

يَكُونُ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى اَهْلِ بَيْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

برایشان بباشد سلام سبب وجود برکت بر تو اہل خانۂ تو روایۃ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

واز جابرؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلسَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم سلام پیش از کلام ست روایۃ ترمذی

اَبِي هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

واز ابی ہریرۃؓ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست

لَا خَيْرَ فِي جُلُوْسٍ فِي الطُّرُقَاتِ اِلَّا لِمَنْ هَدَى السَّبِيْلَ

نیکی در نشستن در راہہا مگر کسیکہ بنماید راہ را و جواب گوید سلام را

وَرَدَّ التَّحِيَّةَ وَغَضَّ الْبَصَرَ وَاَعَانَ عَلَى الْحَمُوْلَةِ رَوَاهُ

و مپوشد نظر را و یاری دہد بر حمولہ یعنی یاری دہد در بردا شتن بار روایۃ

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

در شرح السنۃ و مرویست از ابی ہریرہ رضؓ گفت فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَلَقَ اللهُ اٰدَمَ وَنَفَخَ فِيْهِ الرُّوْحَ

صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ پیدا کرد خدا تعالیٰ آدم را و دمید در وی روح را

عَطَسَ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ فَحَمِدَ اللهَ بِاِذْنِهٖ فَقَالَ لَهٗ رَبُّهٗ يَرْحَمُكَ

عطسہ زد آدم پس گفت الحمد للہ پس حمد کرد آدم خدا را بتوفیق وی پس گفت مر او را

اللهُ يَا اٰدَمُ اِذْهَبْ اِلٰى اُولٰٓئِكَ الْمَلٰٓئِكَةِ اِلٰى مَلَاٍ مِّنْهُمْ

پروردگار او رحمت کند ترا خدا تعالیٰ ای آدم برو بسوی این فرشتگان یعنی بسوی جماعتہ عظیم از ایشان

جُلُوْسٍ فَقُلْ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ

کہ نشستگانند پس بگو السلام علیکم پس گفت آدم السلام علیکم

قالوا عليك السلام ورحمة الله ثم رجع إلى ربه فقال

گفتند فرشتگان علیک السلام ورحمة الله پستر باز آمد آدم بسوی پروردگار خود پس گفت

إن هذه تحيتك وتحية بنيك بينهم فقال له الله ويداه

پروردگار بدرستیکه این کلمات درودش سلام تست وسلام پسران تو میان یکدیگر پس گفت مر آدم را

مقبوضتان اختر أيتهما شئت فقال اخترت يمين ربي

خدا تعالی و هر دو دست وی تعالی بسته بودند اختیار کن پس کدام ازین دو دست را که میخواهی پس گفت آدم اختیار کردم دست

وكلتا يدي ربي يمين مباركة ثم بسطها فإذا فيها آدم

راست پروردگار خود را و هر دو دست پروردگار من راست است ومبارک پس گشاد پروردگار من آنرا پس ناگاه در دست راست آدم

وذريته فقال يا رب ما هؤلاء قال هؤلاء ذريتك

واولاد وی است پس گفت آدم ای پروردگار من چه اند اینها که در دست تو اند گفت پروردگار اینها

فإذا كل إنسان مكتوب عمره بين عينيه فإذا فيهم رجل

ذریت تو اند پس ناگاه هر آدمی نوشته شده است عمر وی میان دو چشم وے پس ناگاه در میان این

أضوؤهم أو من أضوئهم قال يا رب من هذا قال هذا

آدمیان مردیست روشن ترین ایشان یا از روشن ترین مردم گفت آدم ای پروردگار کیست این مرد

ابنك داود وقد كتبت له عمر أربعين سنة قال رب

گفت پروردگار این پسر تست داؤد نام وا و بتحقیق نوشتم مر او را عمر چهل سال گفت آدم پروردگار من

زده في عمره قال ذلك الذي كتبت له قال يا رب فإني

زیاده کن در عمر وے چیزے گفت پروردگار همانست که نوشته ام مر او را از عمر گفت آدم ای پروردگار من پس

قد جعلت له من عمري ستين سنة قال أنت وذاك

بتحقیق گردانیدم مر او را از عمر خویش شصت سال گفت پروردگار تو دانی و مطلوب تو یعنی اختیار تراست گفت آنحضرت

قال ثم سكن الجنة ما شاء الله ثم أهبط منها وكان آدم يعد

پستر ساکن شد آدم بهشت را آنقدر که خدا خواسته بود پستر پایان انداخته شد آدم از بهشت وبود آدم میشمرد برای خود

لِنَفْسِهٖ فَأَتَاهُ مَلَكُ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهٗ اٰدَمُ قَدْ عَجَّلْتَ

لیے سال عمر خود پس آمد آدم را ملک الموت پس گفت ملک الموت را آدم شتابی کردی

قَدْ كُتِبَتْ لِيْ اَلْفُ سَنَةٍ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنَّكَ جَعَلْتَ

بتحقیق نوشته شده است مرا عمر هزار سال گفت ملک الموت آرے ولیکن تو بخشیدی مر پسر خود را

لِابْنِكَ دَاوٗدَ سِتِّيْنَ سَنَةً فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهٗ وَنَسِيَ

که داؤد شست از عمر خود شصت سال پس انکار کرد آدم باین قول ابلیس انکار کرد ذریت وی نسیان کرد آدم پس نسیان

فَنَسِيَتْ ذُرِّيَّتُهٗ قَالَ فَمِنْ يَوْمَئِذٍ اُمِرَ بِالْكِتَابِ وَالشُّهُوْدِ

کرد ذریت او گفت آنحضرت پس از آن که واقع شد از آدم جحود و نسیان واقع شد امر نوشتن معاملات

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ اَنَّهٗ كَانَ

و گواہان روایت ترمذی و از طفیل بن ابی کعب مرویست که وے آمد

يَاْتِيْ ابْنَ عُمَرَ رض فَيَغْدُوْ مَعَهٗ اِلَى السُّوْقِ قَالَ فَاِذَا غَدَوْنَا

نزد ابن عمر رض پس میرفت در وقت بامداد با ابن عمر بسوی بازار گفت طفیل پس چون میرفتیم بامداد

اِلَى السُّوْقِ لَمْ يَمُرَّ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ عَلٰى سَقَّاطٍ وَلَا عَلٰى

بامداد بسوی بازار نمی گذشت عبد اللہ بن عمر بر هیچ سقاط و نمی گذشت

صَاحِبِ بَيْعَةٍ وَلَا عَلٰى مِسْكِيْنٍ وَلَا عَلٰى اَحَدٍ اِلَّا سَلَّمَ عَلَيْهِ

بر هیچ بیع کننده و نمی گذشت بر هیچ مسکینے و نه بر هیچ یکے مگر آنکه .. سلام میکرد

قَالَ الطُّفَيْلُ فَجِئْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ رض يَوْمًا فَاسْتَتْبَعَنِيْ

ابن عمر بروے گفت طفیل پس آمدم نزد عبد اللہ بن عمر رض روزی پس همراه بردن خواست مرا

اِلَى السُّوْقِ فَقُلْتُ لَهٗ وَمَا تَصْنَعُ فِي السُّوْقِ وَاَنْتَ لَا تَقِفُ

بجانب بازار پس گفتم ابن عمر را چه کار خواهی کرد تو در بازار که میروی و تو نمی ایستی بر فروختن

عَلَى الْبَيْعِ وَلَا تَسْاَلُ عَنِ السِّلَعِ وَلَا تَسُوْمُ بِهَا وَلَا تَجْلِسُ فِيْ

و نمی پرسی از متاع که میفروشند و خریداری نمی کنی متاع را و نمی نشینی در

مَجَالِسَ السُّوْقِ فَاجْلِسْ بِنَا هَاهُنَا نَتَحَدَّثْ قَالَ

نشستنگاهای بازار پس بنشین با ما همین جای تا حرف و حکایت کنیم با یکدیگر گفت طفیل

فَقَالَ لِي عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ يَا أَبَا بَطْنٍ قَالَ وَكَانَ الطُّفَيْلُ

پس گفت عبدالله مرا ای خداوند شکم گفت راوی و بود طفیل

ذَا بَطْنٍ إِنَّمَا نَغْدُوْ مِنْ أَجْلِ السَّلَامِ نُسَلِّمُ عَلَى مَنْ لَقِيْنَاهُ

شکم داری یعنی شکم بزرگ گفت ما نمیرویم ببازار مگر بجهت سلام کردن بر مردم سلام میکنیم بر کسیکه

رَوَاهُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ

پیش آییم او را یا بر کسیکه پیش آید ما را رواه مالک و بیهقی در شعب ایمان و روایت کرد جابر

قَالَ أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِفُلَانٍ

آمد مردی به پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس گفت آن مرد فلان کس را در بوستان من

فِي حَائِطِي عَذْقٌ وَإِنَّهُ قَدْ آذَانِي مَكَانُ عَذْقِهِ فَأَرْسَلَ

درخت خرمائیست و گفت آن مرد تحقیق ایذا کرده است مرا وجود عذق وی پس فرستاد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ بِعْنِي عَذْقَكَ قَالَ لَا قَالَ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بسوی وی کسی را که بفروش بدست من درخت خود گفت

فَهَبْ لِي قَالَ لَا قَالَ فَبِعْنِيْهِ بِعَذْقٍ فِي الْجَنَّةِ فَقَالَ لَا فَقَالَ

نمیفروشم گفت اگر نمیفروشی پس ببخش مرا گفت نمیدهم فرمود پس بفروش بعوض عذقی که در بهشت باشد پس گفت انچنین

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ الَّذِي هُوَ أَبْخَلُ

هم نمیکنم پس گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم ندیدم من کسی را که او بخیل تر است

مِنْكَ إِلَّا الَّذِي يَبْخَلُ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

از تو مگر آنکسے که بخل میکند بسلام رواه احمد و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در شعب ایمان و عبدالله بن مسعود رض از آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْبَادِئُ بِالسَّلَامِ بَرِيءٌ مِّنَ الْكِبْرِ رَوَاهُ

علیه وسلم روایت میکند که فرمود ابتدا کننده بسلام بیزارست از تکبر رواه

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ أَتَيْتُ

بیهقی فی شعب الایمان واز جابر مرویست رض گفت آمدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَى أَبِي فَدَقَقْتُ

آنحضرت را صلے اللہ علیه وسلم بسبب دینی که بود بر پدر من پس بکوفتم در را

الْبَابَ فَقَالَ مَنْ ذَا فَقُلْتُ أَنَا فَقَالَ أَنَا أَنَا كَأَنَّهُ كَرِهَهَا

پس گفت آنحضرت ؐ کیست اینکه در می کوبد پس گفتم منم پس فرمود آنحضرت ؐ منم منم گویا این کلمه را از جابر ناخوش

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

داشت متفق علیه واز ابو ہریرہ گفت که فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ فَجَاءَ مَعَ الرَّسُولِ فَإِنَّ ذٰلِكَ

علیه وسلم چون خوانده شود یکی از شما پس بیاید همراه فرستاده پس آن آمدن همراه فرستاده شده

لَهُ إِذْنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ قَالَ رَسُولُ الرَّجُلِ إِلَى

اذن ست وحاجت باستیذان نیست رواه ابوداؤد و در روایتی مر ابوداؤد را گفت آنحضرت ؐ فرستاده شده

الرَّجُلِ إِذْنُهُ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ رح أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ

مردی بسوی مردی اذن اوست و روایت ست از عطاء بن یسار رض که مردی پرسید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي

آنحضرت را صلے اللہ علیه وسلم پس گفت آنمرد آیا طلب اذن کنم از برای آمدن بر مادر خود

فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ إِنِّي مَعَهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ رَسُولُ

پس فرمود آنحضرت آری بکن پس گفت مردی که من با او میباشم در یک خانه پس فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا فَقَالَ الرَّجُلُ

صلے اللہ علیه وسلم استیذان بکن بروے اگرچه با او در یک خانه باشی

إِلَّا خَادِمُهَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس باز گفت مردی که من خادم مادرم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا عُرْيَانَةً قَالَ لَا قَالَ

استیذان بکن برای آمدن بروی آیا دوست میداری که ببینی اورا برهنه گفت مرد نی گفت

فَاسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ جَابِرٍ رض

پس استیذان بکن روایت کرد این حدیث را امام مالک مرسل و از جابر

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَأْذَنُوا لِمَنْ لَمْ يَبْدَأْ

که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اذن ندهید برای کسی در آمدن که ابتدا نکرد

بِالسَّلَامِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بسلام روایت کرد بیهقی در شعب الایمان

جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَتَبَ أَحَدُكُمْ

[illegible]

كِتَابًا فَلْيُتَرِّبْهُ فَإِنَّهُ أَنْجَحُ لِلْحَاجَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

[illegible]

بَابُ الْمُصَافَحَةِ وَالْمُعَانَقَةِ

[illegible]

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

[illegible]

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ

[illegible]

إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَ

[illegible]

وَابْنُ مَاجَةَ وَفِيْ رِوَايَةِ اَبِيْ دَاوٗدَ قَالَ اِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ

وابن ماجه ودر روایت ابی داود آمده که گفت آنحضرت چون ملاقات کنند دو مسلمان

فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَاهُ غُفِرَ لَهُمَا وَعَنْ اَنَسٍ رض

پس مصافحه کنند و حمد گویند خدا را و آمرزش خواهند از خدا آمرزیده شود مر ایشان را وازانس مرویست

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلرَّجُلُ مِنَّا يَلْقٰى اَخَاهُ اَوْ صَدِيْقَهٗ

که گفت مردی از آنحضرت پرسید که مردی از مسلمانان پیش می آید برادر خود را یا پیش می آید دوست خود را

اَيَنْحَنِيْ لَهٗ قَالَ لَا قَالَ اَفَيَلْتَزِمُهٗ وَيُقَبِّلُهٗ قَالَ لَا قَالَ اَفَيَاْخُذُ

چه کار کند آیا دوتا کند سر و پشت برای وی فرمود نکند گفت آیا پس معانقه کند و بوسه زند آنرا

بِيَدِهٖ وَيُصَافِحُهٗ قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ

فرمود نکند گفت آیا پس بگیرد دست او را و مصافحه کند فرمود آری دست بگیرد و مصافحه کند روایت کرد ترمذی از ابی

اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَمَامُ

امامه رض روایت است که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود تمام و کمال

عِيَادَةِ الْمَرِيْضِ اَنْ يَّضَعَ اَحَدُكُمْ يَدَهٗ عَلٰى جَبْهَتِهٖ اَوْ عَلٰى

پرسش بیمار آنست که بنهد یکی از شما دست خود بر پیشانی بیمار یا بر دست وی پس بپرسد

يَدِهٖ فَيَسْاَلُهٗ كَيْفَ هُوَ وَتَمَامُ تَحِيَّاتِكُمْ بَيْنَكُمُ الْمُصَافَحَةُ

چگونه است وی و تمام و کمال سلام های شما که میان یکدیگر میکنید مصافحه است

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَضَعَّفَهٗ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

روایت کرد احمد و ترمذی و ضعیف کرد آنرا و روایت است از عائشه صدیقه رض

قَالَتْ قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِيْنَةَ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت که قدوم آورد زید بن حارثه که متبنای آنحضرت بود بمدینه منوره حال آنکه آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ بَيْتِيْ فَاَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ

صلی الله علیه وسلم در خانه من بود پس آمد زید آنحضرت را پس بکوفت در را پس ایستاد و رفت بجانب وی

اللّٰہِ صَلَّى اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرْيَانًا يَجُرُّ ثَوْبَهُ وَاللّٰہِ مَا رَأَيْتُهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم برہنہ درحالیکہ میکشید جامۂ خود را بخدا سوگند ندیدم

عُرْيَانًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ فَاعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

من آنحضرت را برہنہ پیش ازین و نہ بعد ازین پس معانقہ کرد آنحضرت زید را و بوسہ کرد او را روایت کرد او را ترمذی

وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ بْنِ بُشَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ عَنَزَةَ أَنَّهُ قَالَ

و روایت است از ابو ایوب بن بشیر از مردی کہ از عنزہ بود کہ گفت آن مرد گفتم

قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ هَلْ كَانَ رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر ابی ذر را رضہ آیا بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يُصَافِحُكُمْ إِذَا لَقِيتُمُوهُ قَالَ مَا لَقِيتُهُ قَطُّ إِلَّا صَافَحَنِي وَبَعَثَ

کہ دست میگرفت [illegible] شمارا چون ملاقات میکردید شما آنحضرت را گفت ابوذر ملاقات نکردم من آنحضرت

إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِي أَهْلِي فَلَمَّا جِئْتُ أُخْبِرْتُ فَأَتَيْتُهُ

ہیچ گاہ مگر آنکہ مصافحہ کرد مرا و فرستاد بسوی من روزی و نبودم من درمیان اہل خانہ خود پس ہرگاہ کہ آمدم خبر

وَهُوَ عَلَى سَرِيرٍ فَالْتَزَمَنِي فَكَانَتْ تِلْكَ أَجْوَدَ وَأَجْوَدَ

دادہ شدم پس آمدم آنحضرت را و حال آنکہ آنحضرت نشستہ بود بر سریر پس معانقہ کرد پس آن معانقہ جید تر و منزہ تر از معانقہای مردم

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رض فِي قِصَّةِ

یا از معانقہ کہ آنحضرت میکرد و لذا فند روایت کرد او را ابو داود و روایت است از جعفر بن ابی طالب رض در قصہ بازگشتن او

رُجُوعِهِ مِنْ أَرْضِ الْحَبَشَةِ قَالَ فَخَرَجْنَا حَتَّى أَتَيْنَا الْمَدِينَةَ

از ہجرت حبشہ کہ گفت پس بیرون آمدیم ما از حبشہ تا آنکہ آمدیم بمدینۂ منورہ پس پیش آمد

فَتَلَقَّانِي رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاعْتَنَقَنِي ثُمَّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس معانقہ کرد مرا پستر

قَالَ مَا أَدْرِي أَنَا بِفَتْحِ خَيْبَرَ أَفْرَحُ أَمْ بِقُدُومِ جَعْفَرٍ وَافَقَ

گفت آنحضرت نمی دانم من بفتح خیبر خوش حال شوم یا بباز آمدن جعفر از حبشہ موافق

ذٰلِكَ فَتْحَ خَيْبَرَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ زَارِعٍ رض

اتفاده بود آمدن جعفر بفتح خیبر رواه فی شرح السنة در روایت ست از زارع رض

وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِيْنَةَ

و بود در ایلچیان عبد القیس گفت هرگاه که قدوم آوردیم بمدینه

فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فَنُقَبِّلُ يَدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

پس شتابی میکردیم و از دور می شتافتیم و فرود می آمدیم از مرکبها خود پس بوسه میدادیم دست مبارک

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجْلَهُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

پیغمبر خدا را و پای شریف وی را رواه ابو داود و از عائشہ مرویست

قَالَتْ مَا رَأَيْتُ اَحَدًا كَانَ اَشْبَهَ سَمْتًا وَهَدْيًا وَدَلًّا وَفِي

گفت عائشہ ندیدم هیچ یکے را که اشبه مانند تر از روی سمت و از روی هدی و از روی دل و در

رِوَايَةٍ حَدِيْثًا وَكَلَامًا بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت دیگر آمده از روی حدیث و کلام برسول مقبول صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ فَاطِمَةَ رض كَانَتْ اِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ قَامَ اِلَيْهَا فَاَخَذَ

از فاطمہ رض بود فاطمہ چون می درآمد بر آنحضرت می استاد و میرفت آنحضرت بسوی وی پس میگرفت

بِيَدِهَا فَقَبَّلَهَا وَاَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهٖ وَكَانَ اِذَا دَخَلَ

آنحضرت دست فاطمہ را پس بوس میکرد او را و می نشاند آنحضرت فاطمہ را در جائے نشست خود و بود آنحضرت چون در آمد

عَلَيْهَا قَامَتْ اِلَيْهِ فَاَخَذَتْ بِيَدِهٖ فَقَبَّلَتْهُ وَاَجْلَسَتْهُ

بر فاطمہ رض بر می استاد و میرفت بسوی آنحضرت پس میگرفت دست آنحضرت را پس بوس میکرد و می نشاند آنحضرت را

فِي مَجْلِسِهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ يَعْلٰى رض قَالَ اِنَّ حَسَنًا

در محل نشست خود رواه ابو داود و از یعلی رض بن امیہ مرویست گفت بدرستی که

وَحُسَيْنًا اسْتَبَقَا اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صاحبزادگان حسن و حسین رض دویده رسیدند بجانب پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَضَمَّهُمَا اِلَيْهِ وَقَالَ اِنَّ الْوَلَدَ مَبْخَلَةٌ مَجْبَنَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

پس جمع کرد و فراهم آورد ایشان را بسوی خود و فرمود بدرستیکه اولاد باعث بخل شدن و علت جبن رواه احمد

وَعَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عطاء خراسانی رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَصَافَحُوْا يَذْهَبُ الْغِلُّ وَتَهَادَوْا تَحَابُّوْا

علیہ وسلم فرمود مصافحہ کنید تا برود کینہ و ہدیہ فرستید بیکدیگر دوست دارید

وَتَذْهَبُ الشَّحْنَاءُ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ

بیکدیگر تا برود دشمنی روایت کرد مالک از روی مرسل و از براء بن

عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عازب رض مرویست آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَلَّى اَرْبَعًا قَبْلَ الْهَاجِرَةِ فَكَاَنَّمَا صَلَّاهُنَّ فِيْ لَيْلَةِ

فرمود کسیکہ بگذارد چہار رکعت پیش از نیمروز پس گویا گزارده آن رکعات را در شب

الْقَدْرِ وَالْمُسْلِمَانِ اِذَا تَصَافَحَا لَمْ يَبْقَ بَيْنَهُمَا ذَنْبٌ اِلَّا

قدر و دو مسلمان چون مصافحہ کنند باقی نماند میان ایشان ہیچ گناه

سَقَطَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

مگر آنکہ ساقط میگردد رواه بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْقِيَامِ

باب دربیان قیام

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ بَنُوْ قُرَيْظَةَ

روایت ست از ابی سعید خدری گفت چون فرود آمدند قبیلہ بنو قریظہ

عَلٰى حُكْمِ سَعْدٍ بَعَثَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَيْهِ

از یہود بر حکم سعد بن معاذ فرستاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسے را

وَكَانَ قَرِيبًا مِّنْهُ فَجَاءَ عَلَى حِمَارٍ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْمَسْجِدِ

به وی مسعود طلبید او را و بود سعد نزدیک آنحضرت پس آمد سعد بجانب آنحضرت سوار بر حمار چون نزدیک شد از مسجد

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْأَنْصَارِ قُومُوا

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم مرگروه انصار را که برخیزید

إِلَى سَيِّدِكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

و برخیزید بجانب مهتر خود متفق علیه و از ابن عمر رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ

صلی الله علیه وسلم فرمود باید که ایستاده نکند هیچ کس مرد دیگر را از جای نشست

ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلٰكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وی پس‌تر بنشیند خود در جای وی ولیکن فراخ کنید جای را و جای دهید متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود کسیکه برخیزد از جای خود پس‌تر باز آید بسوی جای خود پس وی سزاوارتر است بآن جای رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ

و از انس رض مرویست گفت نبود هیچ شخص محبوب‌تر نزد صحابه رض

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم و بودند ایشان که چون میدیدند آنحضرت را نمی

لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ

خاستند و نمی‌استادند از جهت آنچه میدانستند از ناخوش داشتن آنحضرت استادن را رواه ترمذی و گفت

هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ

این حدیث حسن است و صحیح و از معاویه رض مرویست که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّہٗ اَنْ یَّتَمَثَّلَ لَہُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر کہ خوشحال میگرداند اورا بخدمت

الرِّجَالُ قِیَامًا فَلْیَتَبَوَّأْ مَقْعَدَہٗ مِنَ النَّارِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

پیش استادن وبر جاے بر خاستن مردم اورا پس باید کہ بگیرد جاے نشست خود را از آتش دوزخ روایت کرد ترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ اُمَامَۃَ رض قَالَ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

وابوداؤد واز ابی امامہؓ مرویست کہ بیرون آمد آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مُتَّکِئًا عَلٰی عَصًا فَقُمْنَا لَہٗ فَقَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم تکیہ کردہ بر چوبی پس بر خاستیم برای آنحضرت پس گفت

لَا تَقُوْمُوْا کَمَا یَقُوْمُ الْاَعَاجِمُ یُعَظِّمُ بَعْضُہَا بَعْضًا رَوَاہُ

بر نخیزید و نہ ایستید چنانکہ بر میخیزند اہل عجم و تعظیم میکنند بعضے از ایشان بعض را روایت

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ

ابوداؤد واز عبداللہ بن عمرو رض مرویست از آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا یَحِلُّ لِرَجُلٍ اَنْ یُّفَرِّقَ بَیْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود حلال نیست مر ہیچ مردی را کہ تفریق کند جدا

اثْنَیْنِ اِلَّا بِاِذْنِہِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

افگند میان دو کس کہ بہم نشستہ اند مگر باذن ایشان روایت کرد ترمذی و ابوداؤد

عَمْرِو بْنِ شُعَیْبٍ عَنْ اَبِیْہِ عَنْ جَدِّہٖ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ

واز عمرو بن شعیب رض واو از پدرش و پدرش از جد عمرو روایت میکند کہ آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَجْلِسْ بَیْنَ رَجُلَیْنِ اِلَّا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود منشین میان دو مرد مگر

بِاِذْنِہِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض قَالَ کَانَ

باذن ایشان روایت کرد ترمذی واز ابی ہریرہ رض مرویست [illegible] کہ بود

این ماخوذ است از قول [illegible]

رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَجْلِسُ مَعَنَا فِی الْمَسْجِدِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ می نشست با ما در مسجد کہ سخن میکرد

یُحَدِّثُنَا فَاِذَا قَامَ قُمْنَا قِیَامًا حَتّٰی نَرَاہُ قَدْ دَخَلَ بَعْضَ

با ما پس چون می استاد از مجلس مے استادیم او استادہ میماندیم تا آنکہ سے ویدیم کہ بتحقیق در آمد

بُیُوْتِ اَزْوَاجِہٖ وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ دَخَلَ

بعض خانہای زنان خود را واز واثلہ بن خطاب رض مرویست گفت در آمد

رَجُلٌ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَھُوَ فِی الْمَسْجِدِ

مردی نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وآنحضرت در مسجد نشستہ بود

قَاعِدٌ فَتَزَحْزَحَ لَہٗ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس جنبید یکسو شد برائے او آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از جائے خود پس گفت

الرَّجُلُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اِنَّ فِی الْمَکَانِ سَعَةً فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ

آن مرد یا رسول اللہ کہ در جا فراخی ست پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلْمُسْلِمِ لَحَقًّا اِذَا رَاٰہُ اَخُوْہُ اَنْ یَّتَزَحْزَحَ لَہٗ

علیہ وسلم بدرستیکہ مر مسلمان را حق ست چون بہ بیند آن مسلمان را کہ بجنبیدبرائے آن برادر

رَوَاھُمَا الْبَیْھَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

روایت کردایں دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان

بَابُ الْجُلُوْسِ وَالنَّوْمِ وَالْمَشْیِ

باب در بیان نشستن و خفتن و رفتن

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ رَاَیْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

روایت ست از ابن عمر رض گفت دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

بِفِنَاءِ الْکَعْبَةِ مُحْتَبِیًا بِیَدَیْہِ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ عَبَّادِ بْنِ

در پیش صحن کعبہ بود بر وضع احتبا رواہ البخاری سے وعباد بن تمیم روایت میکند

تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عم خود کہ عبد اللہ بن زید انصاری است گفت دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

فِي الْمَسْجِدِ مُسْتَلْقِيًا وَاضِعًا اِحْدٰى قَدَمَيْهِ عَلَى الْاُخْرٰى

در مسجد بر قفا خفتہ نہندہ یکپاے خود را بر پاے دیگر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ است و روایت است از جابر رض گفت نہی کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يَّرْفَعَ الرَّجُلُ اِحْدٰى رِجْلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم از برداشتن مرد یکپای خود را بر پای دیگر

عَلَى الْاُخْرٰى وَهُوَ مُسْتَلْقٍ عَلٰى ظَهْرِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یعنے نہادن بران در حال آنکہ آنمرد خسپیدہ است بر پشت خود رواہ مسلم

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بَيْنَمَا رَجُلٌ يَّتَبَخْتَرُ فِيْ بُرْدَيْنِ وَقَدْ اَعْجَبَتْهُ نَفْسُهٗ خُسِفَ

در اثنا د آنکہ مردی بسیر امید و گردن افروختہ میرفت در دو جامہ و بتحقیق در عجب انداخت او را نفس او

بِهِ الْاَرْضُ فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِيْهَا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

فرو بردہ شد او را زمین پس آنمرد مے جنبد و فرو میرود در زمین تا روز قیامت متفق علیہ

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایست از جابر بن سمرہ رض گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرَبَّعَ فِيْ مَجْلِسِهٖ حَتّٰى تَطْلُعَ

علیہ وسلم چون میگذارد نماز فجر را چار زانو نشست تا آنکہ نیک بر آمد

الشَّمْسُ حَسْنَاءَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى

آفتاب سفید و روشن رواہ ابو داود و مرویست از جابر رض گفت جابر کہ نہی کرد

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَنْ یَّنَامَ الرَّجُلُ عَلٰی سَطْحٍ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از خواب کردن مرد بر بامی کہ سنگ بست کردہ

لَیْسَ بِمَحْجُوْرٍ عَلَیْہِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وعن حُذَیْفَۃَ رض

نشدہ است بروی یعنی پردہ دیوار بران نکشیدہ اند رواہ ترمذی و مرویست از حذیفہ بن الیمان

قَالَ مَلْعُوْنٌ عَلٰی لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ

کہ گفت لعنت کردہ شدہ است بر زبان محمد صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ نشیند

قَعَدَ وَسْطَ الْحَلْقَۃِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاؤدَ وعن

درمیان حلقہ رواہ ترمذی و ابوداؤد

اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ

و مرویست از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

اِذَا کَانَ اَحَدُکُمْ فِی الْفَیْءِ فَقَلَصَ عَنْہُ الظِّلُّ فَصَارَ بَعْضُہٗ

چون باشد یکے از شما نشستہ در سایہ پس بر آمد از وی سایہ پس گشت پارہ از وے

فِی الشَّمْسِ وَبَعْضُہٗ فِی الظِّلِّ فَلْیَقُمْ رَوَاہُ اَبُوْدَاؤدَ وعن

در آفتاب و پارہ در سایہ پس باید کہ برخیزد از انجا رواہ ابوداؤد و مرویست

اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ مَرَّ بِیَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَاَنَا مُضْطَجِعٌ

از ابی ذر رض گفت گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بر من در حال آنکہ

عَلٰی بَطْنِیْ فَرَکَضَنِیْ بِرِجْلِہٖ وَقَالَ یَا جُنْدَبُ اِنَّمَا ہِیَ ضِجْعَۃُ

خفتہ بودم بر شکم پس زد آنحضرت مرا بپای مبارک خود و فرمود ای جندب جز این نیست کہ این ہیئت

اَہْلِ النَّارِ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ

خفتیدن دوزخیان ست رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْعُطَاسِ وَالتَّثَاؤُبِ

باب در بیان عطسہ و خمیازہ

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

مرویست از ابی ہریرہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود

اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْعُطَاسَ وَیَکْرَهُ التَّثَاؤُبَ فَاِذَا عَطَسَ اَحَدُکُمْ

آنحضرت بدرستیکہ خدا تعالی دوست میدارد عطسہ زدن را و مکروہ میدارد خمیازہ را پس چون عطسہ زند

وَحَمِدَ اللّٰهَ کَانَ حَقًّا عَلٰی کُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهٗ اَنْ یَّقُوْلَ لَهٗ یَرْحَمُكَ

یکی از شما و ثنا گوید مر خدا را باشد حق و واجب گردد بر ہر مسلمان کہ بشنود حمد ویرا کہ بگوید مر عاطس را

اللّٰهُ فَاَمَّا التَّثَاؤُبُ فَاِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّیْطَانِ فَاِذَا تَثَاوَبَ اَحَدُکُمْ

رحمت کند ترا خدا تعالی اما خمیازہ پس نیست مگر از شیطان پس چون بیاید خمیازہ یکے از شما را

فَلْیَرُدَّهٗ مَا اسْتَطَاعَ فَاِنَّ اَحَدَکُمْ اِذَا تَثَاوَبَ ضَحِكَ مِنْهُ

پس باید کہ باز گرداند او را تا آنکہ تواند پس بدرستی کہ یکے از شما چون خمیازہ میزند و میکشاید دہان را

الشَّیْطَانُ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَفِیْ رِوَایَةٍ لِّمُسْلِمٍ فَاِنَّ اَحَدَکُمْ

میخندد ازین شیطان رواہ بخاری و در روایتی مر مسلم را اینچنین آمدہ است زیرا کہ

اِذَا قَالَ هَا ضَحِكَ الشَّیْطَانُ مِنْهُ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

یکے از شما چون بگوید ہا میخندد شیطان از ان و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذَا عَطَسَ اَحَدُکُمْ فَلْیَقُلْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون عطسہ زند یکے از شما پس باید کہ بگوید

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلْیَقُلْ لَهٗ اَخُوْهُ اَوْ صَاحِبُهٗ یَرْحَمُكَ اللّٰهُ فَاِذَا قَالَ

الحمد للہ و باید کہ بگوید مر او را برادر او یعنے مسلمان یا مصاحب او یرحمک اللہ پس چون گفت

لَهٗ یَرْحَمُكَ اللّٰهُ فَلْیَقُلْ یَهْدِیْکُمُ اللّٰهُ وَیُصْلِحُ بَالَکُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

مر عاطس را برادر او یرحمک اللہ پس باید کہ بگوید عاطس مر او را ہدایت نماید شما را خدا و نیک گرداند دلہای شما یا احوال شما رواہ البخاری

وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

و از ابی موسی رضہ مرویست گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتُوْهُ

علیه وسلم که میگفت چون عطسه زند یکی از شما پس حمد گوید خدا یرا پس جواب عطسه دهید بیرحمک الله

وَإِنْ لَّمْ يَحْمَدِ اللّٰهَ فَلَا تُشَمِّتُوْهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِ

و اگر حمد نگوید خدایرا پس جواب عطسه آن نگوئید رواه مسلم و از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

خدری رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود چون

تَثَاوَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهٖ عَلٰى فِيْهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

خمیازه کند یکی از شما پس باید که بنهد و نگاهدارد دست خود را بر دهن خود زیرا که شیطان می درآید

يَدْخُلُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ

در دهن وی چون کشاده دارد رواه مسلم و از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا عَطَسَ غَطّٰى وَجْهَهٗ بِيَدِهٖ

صلے الله علیه وسلم بود چون عطسه میزد می پوشید روی مبارک خود را بدست خود

أَوْ ثَوْبِهٖ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوٗدَ

یا جامۀ خود و پست میکرد به عطسه آواز خود را رواه الترمذی و ابوداود

وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ كَانَ الْيَهُوْدُ يَتَعَاطَسُوْنَ

و گفت ابی موسیٰ اشعری بودند یهود که بتکلف عطسه میزدند

عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُوْنَ أَنْ يَّقُوْلَ لَهُمْ

نزد آنحضرت صلے الله علیه وسلم باميد آنکه آنحضرت مر ایشانرا بگوید رحمت

يَرْحَمُكُمُ اللّٰهُ فَيَقُوْلُ يَهْدِيْكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کند شما را خدا پس میگفت آنحضرت در رد تشمیت ایشان لفظ یهدیکم الله و یصلح بالکم رواه الترمذی

وَأَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ شَمِّتْ أَخَاكَ ثَلَاثًا

و ابوداود و از ابی هریره مرویست که گفت تشمیت کن برادر خود را سه کرت

فَإِنْ زَادَ فَهُوَ زُكَامٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَقَالَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا أَنَّهُ

پس چون زیاده شد از سه پس آن زکام است روایت کرد ابو داؤد و گفت سعید مقبری که راوی است نمی‌دانم ابی هریره را

رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر آنکه رفع کرد حدیث را بسوی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بَابُ الضَّحِكِ

باب در خندیدن

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا وَحُشِرَ

و بدرستی او می خنداند و میگریاند و بدرستی او می میراند و زنده میسازد و جمع کرده شد برای

لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

سلیمان لشکرهای او از دیوان و آدمیان و مرغان پس ایشان ایستاده کرده میشدند

حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا

تا چون آمدند بر وادی مورچگان گفت مورچه ای مورچگان در آئید

مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

منزلهای خویش نشکنند شما را سلیمان و لشکرهای او و ایشان ندانند

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ

پس تبسم کرد به تعجب از گفتار آن و گفت پروردگارا من الهام ده مرا که سپاس کنم

نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا

نعمت ترا که نعمت کردی بر من و بر پدر و مادر من و آنکه کنم عمل شایسته

تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ عَنْ

پسندی آنرا و در آر مرا به بخشایش خود در بندگان خود شایستگان از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشه رضی مرویست گفت ندیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

مُسْتَجْمِعًا ضَاحِكًا حَتّٰى اَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهٖ اِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ

جمع شونده در حالت ضحک یعنی خنده بیکبارگی بتمام تا آنکه ببینم از وی لهوات را جز این نیست که بود آنحضرت تبسم

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَرِيْرٍ رض قَالَ مَا حَجَبَنِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

کننده رواه البخاری و روایت ست از جریر گفت منع نکرد مرا پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ اَسْلَمْتُ وَلَا رَاٰنِيْ اِلَّا تَبَسَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

علیہ وسلم از در آمدن بروے از انکار که مسلمان شدم و ندید مرا آنحضرت الا آنکه تبسم کرد متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَاَيْتُ اَحَدًا

و از عبد اللہ بن حارث بن جزء مرویست که گفت ندیدم من هیچ یکے را

اَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زیاده تر از روے تبسم از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم رواہ ترمذی

وَعَنْ قَتَادَةَ رض قَالَ سُئِلَ ابْنُ عُمَرَ رض هَلْ كَانَ اَصْحَابُ

و روایت ست از قتادہ رض گفت پرسیده شد ابن عمر رض آیا بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْحَكُوْنَ قَالَ نَعَمْ وَالْاِيْمَانُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که خنده میکردند یعنی میان ایشان گفت ابن عمر آری

فِيْ قُلُوْبِهِمْ اَعْظَمُ مِنَ الْجَبَلِ وَقَالَ بِلَالُ بْنُ سَعْدٍ اَدْرَكْتُهُمْ

احیانا میخندیدند و حال آنکه بود ایمان در دلهای شان بزرگتر از کوه گفت بلال بن سعد دریافتم صحابه را

يَشْتَدُّوْنَ بَيْنَ الْاَغْرَاضِ وَيَضْحَكُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ

که میدویدند میان هدفها در تیر اندازی و خنده میکردند و میرفتند بعضے از ایشان سوی بعضے

فَاِذَا كَانَ اللَّيْلُ كَانُوْا رُهْبَانًا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس چون میشد شب بودند راهب و ترسنده و راهب از دنیا رواہ فی شرح السنہ

بَابُ الْاَسَامِيْ

باب در بیان نام نهادن

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

از ابن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اَحَبَّ اَسْمَائِکُمْ اِلَی اللّٰہِ عَبْدُ اللّٰہِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ

بدرستیکہ دوست‌ترین نامہای شما بسوی خدا تعالی عبد اللہ و عبد الرحمن ست رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَخْنَی الْاَسْمَاءِ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ عِنْدَ اللّٰہِ رَجُلٌ یُسَمّٰی مَلِکَ الْاَمْلَاکِ

خوارتر و زشت‌ترین نامہا روز قیامت نزد خدای عز و جل نام مردیست کہ نام کردہ میشود بادشاہ

رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَفِیْ رِوَایَةِ مُسْلِمٍ قَالَ اَغْیَظُ رَجُلٍ عَلَی اللّٰہِ یَوْمَ

بادشاہان و بفارسی شاہنشاہ رواہ البخاری و در روایت مسلم علیہ چنین آمدہ فرمود بخشم‌ترین مردم

الْقِیٰمَةِ وَاَخْبَثُہٗ رَجُلٌ کَانَ یُسَمّٰی مَلِکَ الْاَمْلَاکِ لَا مَلِکَ

و خبیث‌ترین ایشان بر خدا تعالی یوم قیامت مردی ست کہ تسمیہ کردہ میشود در دنیا شاہنشاہ

اِلَّا اللّٰہُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ بِنْتًا کَانَتْ لِعُمَرَ رض یُقَالُ لَهَا

زیرا کہ نیست بادشاہ مگر خدا و از ابن عمر رض مرویست کہ بود دختری مر عمر فاروق رض را کہ گفتہ میشود

عَاصِیَةُ فَسَمَّاهَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ جَمِیْلَةَ

مر آنرا عاصیہ یعنی نام وے عاصیہ بود پس تبدیل کردہ نام وے را آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جمیلہ نام کرد

رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

رواہ مسلم و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا یَسُبُّ اَحَدُکُمُ الدَّهْرَ فَاِنَّ اللّٰہَ هُوَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ دشنام نکند یکے از شما روزگار را از برای آنکہ خدا تعالی وے ست

الدَّهْرُ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِی الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

متصرف و محول احوال رواہ مسلم و از ابی درداء رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِاَسْمَآئِكُمْ وَاَسْمَاءِ
صلے اللہ علیہ وسلم خوانده میشوید شمار روز قیامت بنامهای خود و بنامهای پدران
اٰبَآئِكُمْ فَاَحْسِنُوْا اَسْمَآءَكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ **وَعَنْ**
خود چنانکه گویند فلان بن فلان پس نیک نهید نامهای خود رواه احمد وابوداود
حُذَيْفَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا
و روایت میکند حذیفه از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت که نگوئید
مَا شَآءَ اللّٰهُ وَشَآءَ فُلَانٌ وَلٰكِنْ قُوْلُوْا مَا شَآءَ اللّٰهُ ثُمَّ شَآءَ فُلَانٌ
آنچه خواهد خدا و خواهد فلان ولکن بگوئید آنچه خواهد خدا تعالیٰ پستر خواهد فلان
رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَفِيْ رِوَايَةٍ مُنْقَطِعًا قَالَ لَا تَقُوْلُوْا
رواه احمد وابوداود و در روایتی آمده که منقطع است سندوی گفت
مَا شَآءَ اللّٰهُ وَشَآءَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقُوْلُوْا مَا شَآءَ
آنحضرت نگوئید آنچه خدا خواهد و خواهد محمد صلے اللہ علیہ وسلم و بگوئید آنچه خواهد
اللّٰهُ وَحْدَهٗ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ **عَنْ** النَّبِيِّ صَلَّى
حق سبحانه تنها بی شرکت رواه فی شرح السنة و هم از حذیفه از آنحضرت صلی اللہ
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ فَاِنَّهٗ اِنْ يَّكُ
علیہ وسلم مرویست که فرمود نگوئید مر منافق را سید زیرا که وی اگر باشد
سَيِّدًا فَقَدْ اَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ **وَعَنْ** اَبِيْ وَهْبٍ
سید و مهتر پس بتحقیق ناراض ساختید پروردگار خود را رواه ابوداود و مرویست از ابی وهب
الْجُشَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسَمَّوْا
جشمی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نامدار شوید
بِاَسْمَآءِ الْاَنْبِيَآءِ وَاَحَبُّ الْاَسْمَآءِ اِلَى اللّٰهِ عَبْدُ اللّٰهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ
بنامهای پیغمبران و محبوب ترین نامها نزد خدا تعالیٰ عبد اللہ و عبد الرحمن

وَاَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَّامٌ وَاَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةُ رَوَاهُ

و راست ترین نامها و مطابق ترین آنها بواقع حارث و همام ست و زشت ترین نامها حرب و مره است روایه

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض یَبْلُغُ بِهِ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ابوداؤد و روایت ست از ابی ہریرہ رض واو میرساند این حدیث را آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَخْنَعُ اِسْمٍ عِنْدَ اللّٰهِ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ رَجُلٌ یُسَمّٰی مَلِكَ الْاَمْلَاكِ

فرمود خوار ترنامها نزد خدا تعالی روز قیامت مردیست که نامدار شد ملک الاملاک

قَالَ سُفْیَانُ شَاهَانْ شَاهْ هٰذَا حَدِیْثٌ حَسَنٌ صَحِیْحٌ وَاَخْنَعُ

گفت سفیان در معنی آن شاه شاہان این حدیث حسن ست و صحیح از روی اسناد

یَعْنِیْ اَقْبَحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

و اخنع یعنی اقبح ست رواه ترمذی

بَابُ الْبَیَانِ وَالشِّعْرِ

باب در بیان کلام محسن و شعر

وَالشُّعَرَآءُ یَتَّبِعُهُمُ الْغَاوٗنَ اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ فِیْ كُلِّ وَادٍ یَّهِیْمُوْنَ

و شاعران پیروی میکنند ایشان را گمراهان آیا نمی بینی بدرستی ایشان در هر وادی سرگردان

وَاَنَّهُمْ یَقُوْلُوْنَ مَا لَا یَفْعَلُوْنَ اِلَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا

میشوند و بدرستی ایشان میگویند آنچه نمی کنند مگر آنانکه گرویده اند و کردند

الصّٰلِحٰتِ وَذَكَرُوا اللّٰهَ كَثِیْرًا وَّانْتَصَرُوْا مِنْۢ بَعْدِ مَا ظُلِمُوْا

کارهای شائستها و یاد کردند خدا را بسیار و نصرت یافتند از پس آنکه ستم دیده شدند

عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت ست از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُوْنَ قَالَهَا ثَلٰثًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وسلم ہلاک شوند تصنع و مبالغه کنندگان در سخن گفت آنحضرت این کلمه را سه بار رواه مسلم

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ يَمْتَلِئَ

واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم هر آئینه پر شدن شکم

جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا يَرِيهِ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مردی بخورد آنرا به تباه گرداند شکم او را بهتر هست از پر شدن شکم از شعر متفق علیه

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و مرویست از ابی امامه و او از آنحضرت صلے الله علیه وسلم روایت میکند

الْحَيَاءُ وَالْعِيُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْبَذَاءُ وَالْبَيَانُ

که فرمود آنحضرت که حیا و بستگی در سخن کردن بیان ست دو شاخ اند از ایمان و فحش در کلام

شُعْبَتَانِ مِنَ النِّفَاقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ

و بیهوده گوئی و تکلف و مبالغه در سخن دو شاخ اند از نفاق رواه ترمذی واز ابی ثعلبه

الْخُشَنِيِّ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَحَبَّكُمْ

خشنی رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه دوست

إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ

ترین شما و نزدیک ترین شما از من روز قیامت نیکوترین شما اند از روی اخلاق و بدرستیکه دشمن ترین شما

إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَسَاوِيكُمْ أَخْلَاقًا الثَّرْثَارُونَ الْمُتَشَدِّقُونَ

بسوی من و دور ترین شما از من بدترین شما اند از روی اخلاق بسیار سخن کنندگان و تکلف نمایندگان

الْمُتَفَيْهِقُونَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ سَعْدِ

تشدق کنندگان در سخن و فراخ کنندگان در سخن رواه بیهقی در شعب ایمان واز سعد

بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن ابی وقاص رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ قَوْمٌ يَأْكُلُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ كَمَا تَأْكُلُ

برپا نمیشود قیامت تا آنکه بیرون آید قومی که بخورند به وسیله زبانهای خود چنانچه میخورند

الْبَقَرَةُ بِالسِّنَتِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ **وَعَنْ** اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

گاو را نیز با نہای خود رواہ احمد و در روایت ست از انس گفت انس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَرْتُ لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ بِقَوْمٍ تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم بگذشتم آن شب کہ بردہ شد مرا بمعراج بگروہی کہ بریدہ میشود لبہای

بِمَقَارِيْضَ مِنَ النَّارِ فَقُلْتُ يَا جِبْرَئِيْلُ مَنْ هٰؤُلَاءِ قَالَ هٰؤُلَاءِ خُطَبَاءُ اُمَّتِكَ

ایشان بمقراض ہا از آتش پس گفتم ای جبرئیل چہ کسانند این جماعت گفت جبرئیل این جماعت

الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ مَا لَا يَفْعَلُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ**

خطیبان امت تو اند آنکسان کہ میگویند چیزیرا کہ خود نمیکنند رواہ الترمذی

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَعَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیاموزد

صَرْفَ الْكَلَامِ لِيَسْبِيَ بِهِ قُلُوْبَ الرِّجَالِ اَوِ النَّاسِ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ

صرف کلام را تا اسیر گرداند و بند کند دلہای مردان را قبول نکند خدا تعالےٰ

مِنْهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَرْفًا وَّلَا عَدْلًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ **وَعَنْ**

از وے روز قیامت صرف را یعنی توبہ را و نہ عدل را یعنی فدیہ یا نافلہ و فریضہ را رواہ ابوداؤد

صَخْرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض قَالَ سَمِعْتُ

و از صخر بن عبد اللہ بن بریدہ مرویست و او از پدرش و پدرش از جدوی روایت دارد

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستی کہ بعضے از بیان سحر ست

وَاِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا وَّاِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكَمًا وَّاِنَّ مِنَ الْقَوْلِ

و بدرستیکہ بعضے از علم جہل ست و بدرستیکہ بعضے از شعر حکمت ست

عِيَالًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ **وَعَنْ** عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ

و بدرستیکہ بعضے از قول عیال ست رواہ ابوداؤد و از عائشہ مرویست کہ بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ لِحَسَّانَ مِنْبَرًا فِي الْمَسْجِدِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ مے نہادم حسان را منبری در مسجد

يَقُوْمُ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا يُفَاخِرُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

می ایستاد حسان بران منبر پس جز این نیست کہ مفاخرت میکرد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَوْ يُنَافِحُ وَيَقُوْلُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

شک راویست یا گفت مدافعت و مخاصمت میکرد از جانب آنحضرت و میگفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

يُؤَيِّدُ حَسَّانَ بِرُوْحِ الْقُدُسِ مَا نَافَحَ أَوْ فَاخَرَ عَنْ رَسُوْلِ

بدرستی خدا تعالی تائید میکند حسان را بجبرئیل مادام کہ مخاصمت میکند یا مفاخرت میکند از

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم رواہ بخاری

عَائِشَةَ رض قَالَتْ ذُكِرَ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ مرویست کہ گفت عائشہ کہ ذکر کردہ شد نزد آنحضرت و پرسیدہ شد کہ نیک ست یا بد

الشِّعْرُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ كَلَامٌ

شعر گفتن پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم شعر کلام است

فَحَسَنُهُ حَسَنٌ وَقَبِيْحُهُ قَبِيْحٌ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَى

پس نیک وی نیک ست و بد وی بد روایت کرد این حدیث را دارقطنی مسند مرفوع با آنحضرت

الشَّافِعِيُّ عَنْ عُرْوَةَ مُرْسَلًا وَعَنْ أَبِي سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ

و روایت شافعی از عروہ بن زبیر تابعی بطریق ارسال و روایت ست از ابی سعید خدری

قَالَ بَيْنَا نَحْنُ نَسِيْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابو سعید در اثنای آنکہ ما سیر میکنیم با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بِالْعَرْجِ إِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ يُنْشِدُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بعرج کہ نام موضعے ست ناگاہ پیدا شد شاعری کہ شعر میخواند پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذُوا الشَّيْطَانَ اَوْ اَمْسِكُوا الشَّيْطَانَ لَاَنْ

علیه وسلم بگیرید این شیطان را یا فرمود لفظ امسکوا بجای خذوا یعنی نگاهدارید

يَّمْتَلِيَ جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّمْتَلِيَ شِعْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ونگاهدارید که بهبود هر آینه پر شدن شکم مردی بزرداب بهتر است مر آنمرد را از پر شدن بشعر روایه مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ

سرود گفتن وشنیدن میرویاند نفاق را در دل چنانچه میرویاند آب زراعت را

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب ایمان

بَابُ الْمَزَامِيْرِ وَالْمَعَازِفِ

باب در بیان مزامیر ومعازف

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْتَرِيْ لَهْوَ الْحَدِيْثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيْلِ اللهِ

واز مردمان آنکه میخرد بیهوده سخن تا گمراه سازد از راه خدا

بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّيَتَّخِذَهَا هُزُوًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ

بی دانش و فرا میگیرد آیات خدا را بمسخریه آنگروه مر ایشانراست عذاب خوار کننده

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيٰتُنَا وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا كَاَنَّ

و چون خوانده میشود بر او آیتهای ما روی میگرداند در حالیکه گردنکش و متکبر بود گویا نشنیده

فِيْٓ اُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ عَنْ اَبِيْ عَامِرٍ

آنرا گویا در گوشهای او گرانیست پس مژده ده او را بعذاب دردناک وروایت است از ابی عامر

اَوْ اَبِيْ مَالِكٍ الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ

یا از ابی مالک اشعری رض گفت ابوعامر یا ابومالک شنیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ

علیه وسلم یقول لیکونن من امتی اقوام یستحلون

علیه وسلم که میگفت هر آینه خواهند بود از امت من گروهها که حلال میگیرند

الخز والحریر والخمر والمعازف ولینزلن اقوام الی جنب

خز و حریر و خمر و معازف را و هر آینه فرود آیند گروهها در

علم یروح علیهم بسارحة لهم یاتیهم رجل لحاجة

پهلوهای کوه اند شبانگاه می آید بر ایشان چرانندهٔ آنها می آید هر ایشان را شخصی از جهت

فیقولون ارجع الینا غدا فیبیتهم الله ویضع العلم ویمسخ

حاجت پس میگویند بقصد رد سوال باز آئی بسوی ما فردا پس میفرستد خدا تعالی ایشان را عذاب

آخرین قردة وخنازیر الی یوم القیمة رواه البخاری

شبا شب می نهد کوه را بر بعضی از ایشان و مسخ میکند الله تعالی بعضے از ایشان را بصورت بوزنه و خوک تا روز قیامت روایت کرد بخاری

وعن ابی امامة رض قال قال النبی صلی الله علیه وسلم

و روایت ست از ابی امامه رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

ان الله بعثنی رحمة للعالمین وهدی للعالمین وامرنی

بدرستی که خدا تعالی بر انگیخته و فرستاده است مرا سبب رحمت مر جهانیان را و سبب هدایت مر جهانیان را این

ربی عز وجل بمحق المعازف والمزامیر والاوثان والصلب

گویا بیان رحمت ست و امر کرد مرا پروردگار من بباطل کردن و پاک گردانیدن و کاهانیدن معازف و مزامیر را

وامر الجاهلیة وحلف ربی عز وجل بعزتی لا یشرب

و امر کرده شده ام بشکستن بتها و کاهانیدن تباه صلیب های نصاری را و کارها و عادات جاهلیت و سوگند خورده است پروردگار من گفت

عبد من عبیدی جرعة من خمر الا سقیته من الصدید

است وی سوگند میخورم بعزت و غلبهٔ قدرت خود که ننوشد هیچ بنده از بندگان من جرعه ای از خمر مگر آنکه بنوشانم او را از زرداب دوزخ مقدار آن

مثلها ولا یترکها من مخافتی الا سقیته من حیاض القدس

و نگذارد هیچ بنده خمر را از ترس من مگر آنکه بنوشانم او را از حوضهای قدس که عبارت ست از حوضهای بهشت

رَوَاہُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
روایت احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رضؓ کہ آنحضرت صلے اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجَرَسُ مَزَامِیْرُ الشَّیْطَانِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ
علیہ وسلم فرمود کہ جرس مزامیر شیطان ست رواہ مسلم

بَابُ الْعَلَامَاتِ عِنْدَ قُرْبِ الْقِیَامَۃِ

باب دربیان علامات قرب قیامت

وَعَنْ اِبْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ
واز ابن عباس رضؓ مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰہَ حَرَّمَ الْخَمْرَ وَالْمَیْسِرَ وَالْکُوْبَۃَ وَقَالَ کُلُّ مُسْکِرٍ
وسلم کہ فرمود بدرستی خدا حرام کرد خمر و قمار و کوبہ را و فرمود ہر سکر آرندہ
حَرَامٌ قِیْلَ الْکُوْبَۃُ الطَّبْلُ رَوَاہُ الْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ
حرام ست گفتہ شدہ کہ کوبہ طبل ست رواہ بیہقی در شعب ایمان
وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ
واز ابی ہریرہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ اِذَا اتُّخِذَ الْفَیْءُ دُوَلًا وَالْاَمَانَۃُ مَغْنَمًا وَالزَّکٰوۃُ مَغْرَمًا
وسلم وقتی کہ گرفتہ شود و گردانیدہ شود غنیمتہا را دولت و گرفتہ شود امانت را غنیمت و گردانیدہ شود
وَتُعُلِّمَ لِغَیْرِ الدِّیْنِ وَاَطَاعَ الرَّجُلُ امْرَاَتَہٗ وَعَقَّ اُمَّہٗ وَاَدْنٰی
زکوۃ تاوان و آموختہ میشود علم غیر برائے دین و فرمانبرداری کند مرد زن خود را و برنجاند مادر خود را
صَدِیْقَہٗ وَاَقْصٰی اَبَاہُ وَظَھَرَتِ الْاَصْوَاتُ فِی الْمَسَاجِدِ
و نزدیک گرداند مر دوست خود را و دور دارد پدر خود را و پیدا گردد آوازہا و نغمہای لایعنی در مسجدہا
وَسَادَ الْقَبِیْلَۃَ فَاسِقُھُمْ وَکَانَ زَعِیْمُ الْقَوْمِ اَرْذَلَھُمْ
و مہتر و بزرگ گردد قبیلہ را کسی کہ فاسق ست میان ایشان باشد کفیل و رئیس قوم کسیکہ رذیل کمینہ ترین ایشان ست

وَأُكْرِمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهِ وَظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَازِفُ

وگرامی داشته شود مرد از جهت ترس بدی او و پیدا آیند مطربه زنان که مردم اختلاط کنند با ایشان و پیدا

وَشُرِبَتِ الْخُمُورُ وَلَعَنَ آخِرُ هٰذِهِ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا

آید ملاهی و خورده شود شرابها و نفرین کنند و بد گویند پسینیان این امت پیشینیان امت را پس انتظار

فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذٰلِكَ رِيحًا حَمْرَاءَ وَزَلْزَلَةً وَخَسْفًا

برید وقت پیدا شدن این امور باد سرخ را و جنبیدن زمین و فرو رفتن در زمین و مسخ کردن

وَمَسْخًا وَقَذْفًا وَآيَاتٍ تَتَابَعُ كَنِظَامٍ قُطِعَ سِلْكُهُ فَتَتَابَعَ

آدمیان را و سنگ افتادن از آسمان و انتظار برید نشانهای قیامت را که پے در پے رسید همچو ترتیب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ رض

رشته جواهر گسسته شده پس پیاپی افتاده میشود و آورده اند از نافع مرویست که بودم همراه ابن عمر رض

فِي طَرِيقٍ فَسَمِعَ مِزْمَارًا فَوَضَعَ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَنَاءَ

در راهی پس شنید ابن عمر آواز نای را پس بنهاد هر دو انگشت خود را در دو گوش و دور رفت

مِنَ الطَّرِيقِ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ ثُمَّ قَالَ لِي بَعْدَ أَنْ بَعُدَ

ابن عمر از راه بجانبی دیگر بقصد احتراز پس گفت مرا بعد از آنکه دور رفت ای نافع آیا می شنوی

يَا نَافِعُ هَلْ تَسْمَعُ شَيْئًا قُلْتُ لَا فَرَفَعَ إِصْبَعَيْهِ مِنْ أُذُنَيْهِ

چیزے ازان آواز گفتم نے شنوم پس برداشت هر دو انگشت خود را از دو گوش خود گفت ابن عمر که

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ

بودم من همراه آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس شنید آنحضرت

صَوْتَ يَرَاعٍ فَصَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُ قَالَ نَافِعٌ وَكُنْتُ

آوازے نای را پس کرد مانند آنچه کردم من گفت نافع بودم من دران وقت

إِذْ ذَاكَ صَغِيرًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَنَسٍ رض

خرد رواه احمد وابوداؤد و از انس مرویست

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعَثَنِيَ اللّٰهُ هُدًى

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ برانگیختہ است مرا خدا تعالی

وَّرَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ وَبَعَثَنِيْ لِأَمْحَقَ الْمَزَامِيْرَ وَالْمَعَازِفَ

سبب ہدایت و سبب رحمت مر جہانیان را و فرستادہ است مرا تا کہ باطل کنم مزامیر را و ملاہی را

وَالْأَوْتَادَ وَأَمْرَ الْجَاهِلِيَّةِ الْحَدِيْثَ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ وَابْنُ

و زنار را و کارہای جاہلیت را تا آخر حدیث روایت کرد حسن بن سفیان و ابن مندہ

مَنْدَهْ وَأَبُوْ نُعَيْمٍ قَالَ ابْنُ عَبْدِ الْبَرِّ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ

و ابو نعیم گفت ابن عبد البر کہ نیست اسناد این حدیث قوی

باب حفظ اللسان عن كل ما لا يعنيه

باب در حفظ زبان از بیہودہ گفتنی

لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوْءِ مِنَ الْقَوْلِ

دوست نمیدارد خدای آشکارا کردن را از سخن بد مگر آشکارا کردن

إِلَّا مَنْ ظُلِمَ وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيْعًا عَلِيْمًا

کسیکہ برو ستم کردہ شود و ہست خدا شنوا دانا

وَالَّذِيْنَ يَرْمُوْنَ الْمُحْصَنٰتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوْا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ

و آنانکہ رمی میکنند زنان نیک را پس نیارند چہار گواہ

فَاجْلِدُوْهُمْ ثَمَانِيْنَ جَلْدَةً وَّلَا تَقْبَلُوْا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا

پس بزنید ایشانرا ہشتاد تازیانہ و قبول نکنید مر ایشانرا گواہی ہرگز

وَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُوْنَ يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا يَسْخَرْ

گروہ ایشانند بدکاران ای آنانکہ گرویدہ اید افسوس

قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسٰٓى أَنْ يَّكُوْنُوْا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَآءٌ مِّنْ نِّسَآءٍ

و تمسخر نکند گروہی از گروہی شاید کہ باشند بہتر از ایشان و نہ زنان از زنان

عَسٰی اَنْ یَّكُنَّ خَیْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوْٓا اَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوْا
شاید کہ باشند بہتر از ایشان و عیب مکنید نفسہای خویش را و مخوانید

بِالْاَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوْقُ بَعْدَ الْاِیْمَانِ وَمَنْ لَّمْ
ملقبہا بد نام ست فسق بعد از ایمان و ہر کہ باز نگردد

یَتُبْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوْا
پس آنگروہ ایشانند ستمگاران ای آنانکہ گرویدہ اید پرہیز کنید

كَثِیْرًا مِّنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَّلَا تَجَسَّسُوْا وَلَا
بسیارے را از گمانہا بدرستی بعضے از گمان گناہ ست و تجسس مکنید

یَغْتَبْ بَّعْضُكُمْ بَعْضًا اَیُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ یَّاْكُلَ لَحْمَ اَخِیْهِ
و غیبت نکنید بعضے شما بعضے را آیا دوست میدارد یکے از شما کہ بخورد گوشت

مَیْتًا فَكَرِهْتُمُوْهُ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِیْمٌ عن
برادر خود را کہ مردہ ست پس نا خوش داریدا ورا و بترسید از خدا بدرستی خدا باز گردندہ ست مہربان ست

سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ
از سہل بن سعد رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ یَّضْمَنْ لِّیْ مَا بَیْنَ لَحْیَیْهِ وَمَا بَیْنَ رِجْلَیْهِ اَضْمَنْ لَهُ
کسی کہ ضامن شود برای من چیزیرا کہ میان لحیین ست و نگہداشت چیزیکہ میان ہردو پائی ست ضامن میشوم مر اورا

الْجَنَّةَ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وعن اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ
بہشت رواہ البخاری و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَیَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ
صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ بندہ ہر آئینہ سخن میکند بسخنے کہ صادر ست از عمل

مِنْ رِّضْوَانِ اللّٰهِ لَا یُلْقِیْ لَهَا بَالًا یَّرْفَعُ اللّٰهُ بِهَا دَرَجَاتٍ
رضای حق نمی انداز د بندہ آن کلمہ را دل خود را بلند میگرداند اللہ تعالی بسبب آن کلمہ درجہاے بزرگ

وَاِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللّٰهِ لَا يُلْقِيْ لَهَا بَالًا

و دیگر آنکه بنده هر آئینه سخن میکند بکلمه که در وی سخط حق ست باک ندارد و حاضر نمیگرداند دل را می افتد بنده بسبب آن

يَهْوِيْ بِهَا فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا يَهْوِيْ بِهَا

کلمه در دوزخ یعنی زبان را نگاه باید داشت و غافل نباید از آسان نباید انگاشت روایت کرد این حدیث را باین لفظ

فِي النَّارِ اَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

بخاری و در روایتی دیگر مر بخاری و مسلم را باین لفظ آمده که می افتد بنده بسبب آن کلمه در آتش دوزخ

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَدْرُوْنَ مَا اَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ

افتاده دور دراز مسافت میان مبدا و منتهای او مثل مسافت ما بین مشرق و مغرب ست و از ابی هریره مرویست

النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللّٰهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ اَتَدْرُوْنَ مَا اَكْثَرُ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم آیا میدانید که چه چیز است بیشتر آنچه در آرد مردم را در بهشت تقوی خدا است و خوش خلقی

مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ الْاَجْوَفَانِ الْفَمُ وَالْفَرْجُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آیا میدانید چه چیز است بیشتر آنچه میدارد مردم را در آتش دوزخ دو چیز میان خالی یکے دہان

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

دوم فرج مرد و زن روایت ترمذی و ابن ماجه و از عبدالله بن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَمَتَ نَجَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

صلی الله علیه وسلم کسیکه خاموشی گزیند از سخن بد نجات یابد از آفات دنیا و آخرت

وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُقْبَةَ

که از زبان آید روایت کرد اینحدیث را ترمذی و دارمی و بیهقی نیز در شعب ایمان و مرویست از عقبه

بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ لَقِيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ

بن عامر رض گفت ملاقات کردم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را پس گفتم

مَا النَّجَاةُ فَقَالَ اَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ

پرسیدم از آنحضرت [illegible] نجات گفت [illegible] زبان خود و [illegible] ترا خانه تو

وَاِیَّاکَ عَلٰی خَطِیْئَتِکَ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ
دلگیری بر گناہان و تقصیرات خود روا احمد و ترمذی
اَبِیْ سَعِیْدٍ رض رَفَعَہٗ قَالَ اِذَا اَصْبَحَ ابْنُ اٰدَمَ فَاِنَّ الْاَعْضَاءَ
و از ابی سعید رض مرویست کہ رفع کرد با آنحضرت گفت آنحضرت چون صبح کرد آدمے پس
کُلَّھَا تُکَفِّرُ اللِّسَانَ فَتَقُوْلُ اتَّقِ اللّٰہَ فِیْنَا فَاِنَّا نَحْنُ بِکَ
بدرستیکہ اعضا ہمہ خضوع و فروتنی میکنند زبانرا پس میگویند پرہیز کن خدارا در حق ما زیراکہ وابستہ
فَاِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا وَاِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا رَوَاہُ
بتوایم پس اگر راست می ایستی تو راست می ایستیم ما و اگر کج میشوی کج میشویم ما روا
التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ
ترمذی و از علے بن حسین رض مرویست کہ فرمود آنحضرت
اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مِنْ حُسْنِ اِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْکُہٗ
صلے اللہ علیہ وسلم از علامات حسن ایمان مرد ترک کردن اوست
مَالَا یَعْنِیْہِ رَوَاہُ مَالِکٌ وَاَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ
چیزیرا کہ عنایت و اہتمام ندارد روا مالک و احمد و از انس رض مرویست
تُوُفِّیَ رَجُلٌ مِّنَ الصَّحَابَۃِ فَقَالَ رَجُلٌ اَبْشِرْ بِالْجَنَّۃِ فَقَالَ
وفات کرد مردی از اصحاب پس گفت مردی شادمان باشش بدر آمدن
رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَوَلَا تَدْرِیْ فَلَعَلَّہٗ تَکَلَّمَ
بہشت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا میگوئی این سخن را و نمی دانی
فِیْمَا لَا یَعْنِیْہِ اَوْ بَخِلَ بِمَا لَا یَنْقُصُہٗ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ
حقیقت حال اوپس شاید وی سخن کردہ باشد در چیزیکہ نباید یا بخیلی کردہ باشد بچیزیکہ داون و نقصان نمی آرد و از
سُفْیَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰہِ الثَّقَفِیِّ رض قَالَ قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ
روا ترمذی و از سفیان بن عبداللہ ثقفی رض مرویست گفت یا رسول خدا چیست

لفظ کفر کا ترجمہ

مَا اَخْوَفُ مَا تَخَافُ عَلَیَّ قَالَ فَاَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهٖ وَقَالَ

مخوف ترین کہ می ترسی تو بر من چیست پس گرفت آنحضرت و رسانید دست را بزبان شریف خود و فرمود

هٰذَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِطَّانَ رض قَالَ

این است کہ بیشتر میترسم آنرا بر تو رواه ترمذی و از عمران بن حطان رض مرویست گفت

اَتَيْتُ اَبَا ذَرٍّ رض فَوَجَدْتُهٗ فِی الْمَسْجِدِ مُحْتَبِیًا بِكِسَاءٍ اَسْوَدَ

آمدم ابا ذر را رض پس یافتم او را در مسجد تکیہ کننده بگلیم سیاه تنہا نشستہ

وَحْدَهٗ فَقُلْتُ يَا اَبَا ذَرٍّ مَا هٰذِهِ الْوَحْدَةُ فَقَالَ سَمِعْتُ

پس گفتم یا ابا ذر چیست این تنہا نشستن تو پس گفت ابوذر شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْوَحْدَةُ خَيْرٌ

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت تنہا نشستن بہتر است

مِّنْ جَلِيْسِ السُّوْءِ وَالْجَلِيْسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِّنَ الْوَحْدَةِ

از نشستن با ہمنشین بد و نشستن با ہمنشین نیک بہتر است از تنہا نشستن و سخن کردن

وَاِمْلَاءُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِّنَ السُّكُوْتِ وَالسُّكُوْتُ خَيْرٌ مِّنْ

نیک بہتر است از خاموشی و خاموش نشستن بہتر است از سخن کردن بد

اِمْلَاءِ الشَّرِّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از عمران بن حصین رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَقَامُ الرَّجُلِ بِالصَّمْتِ اَفْضَلُ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گاہی باشد کہ منزلت و مرتبہ مرد نزد خدا بخاموشی

مِنْ عِبَادَةِ سِتِّيْنَ سَنَةً وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ دَخَلْتُ

فاضل تر و زیاده تر آمده است از عبادت شصت سال و از ابی ذر مرویست گفت در آمدم

عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ الْحَدِيْثَ

من بر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس ذکر کرد حدیث را

بِطُولِهٖ اِلَی اٰنْ قَالَ قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اَوْصِنِیْ قَالَ اُوْصِیْکَ

با درازی وی کہ اینجا مذکور نیست تا آنکہ گفت ابوذر گفتم یا رسول اللہ اندرز کن مرا گفت آنحضرت اندرز

بِتَقْوَی اللّٰہِ فَاِنَّہٗ اَزْیَنُ لِاَمْرِکَ کُلِّہٖ قُلْتُ زِدْنِیْ قَالَ عَلَیْکَ

کنم ترا بتقوی خدا زیراکہ تقوی آرایش دہندہ تر ست ہمہ کار ترا گفتم زیادہ کن مرا فرمود بر تو باد

بِتِلَاوَۃِ الْقُرْاٰنِ وَذِکْرِ اللّٰہِ عَزَّ وَجَلَّ فَاِنَّہٗ ذِکْرٌ لَّکَ فِی السَّمَآءِ

تلاوت قرآن و یاد کردن خدای عز وجل زیراکہ ذکر خدا سبب ذکر کردن تر ست در آسمان

وَنُوْرٌ لَّکَ فِی الْاَرْضِ قُلْتُ زِدْنِیْ قَالَ عَلَیْکَ بِطُوْلِ

و روشنائی است مر ترا در زمین گفتم زیادہ کن اگرچہ این کافی ست فرمود بر تو باد بخاموشی

الصَّمْتِ فَاِنَّہٗ مَطْرَدَۃٌ لِّلشَّیْطَانِ وَعَوْنٌ لَّکَ عَلٰی اَمْرِ دِیْنِکَ

دراز کہ مقرون بفکر ست زیراکہ وی سبب راندن ست شیطان را کہ از راہ زبان می در آید و یار رسے دہندہ

قُلْتُ زِدْنِیْ قَالَ اِیَّاکَ وَکَثْرَۃَ الضِّحْکِ فَاِنَّہٗ یُمِیْتُ الْقَلْبَ

مر ترا بر کار دین تو گفتم زیادہ کن مرا فرمود دور دار خود را از بسیاری خندہ زیراکہ خندۂ بسیار میمیراند دل را

وَیَذْهَبُ بِنُوْرِ الْوَجْهِ قُلْتُ زِدْنِیْ قَالَ قُلِ الْحَقَّ وَاِنْ کَانَ مُرًّا

و می برد روشنائی روی را گفتم زیادہ کن مرا در اندرز فرمود مر احق گو اگرچہ تلخ و ناخوش آید خلق را یعنی

قُلْتُ زِدْنِیْ قَالَ لَا تَخَفْ فِی اللّٰہِ لَوْمَةَ لَائِمٍ قُلْتُ زِدْنِیْ قَالَ

گفتم زیادہ کن مرا فرمود مترس در اظہار دین خدا و تاکید وی ملامت کنندہ را ہرچہ گویند گفتم زیادہ کن مرا

لِیَحْجُزْکَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِکَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

فرمود باید کہ باز آید ترا از دیدن و گفتن عیب مردم چیزیکہ میدانی از عیبہای نفس خود و از انس رض

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ یَا اَبَا ذَرٍّ اَلَا اَدُلُّکَ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت مر ابے ذر را

عَلٰی خَصْلَتَیْنِ هُمَا اَخَفُّ عَلَی الظَّهْرِ وَاَثْقَلُ فِی الْمِیْزَانِ

ای ابا ذر آیا راہ بنمایم ترا بر دو خصلت کہ آن دو خصلت سبک تر اند بر پشت و گران تر اند در ترازو

قَالَ قُلْتُ بَلٰی قَالَ طُوْلُ الصَّمْتِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ

گفت ابوذر گفتم آری بنما مرا فرمود آن دو خصلت خاموشی و نیک خوئی است و سوگند بخدائی کہ ذات من

بِیَدِهٖ مَا عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا رَوَی الْبَیْهَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الْاَرْبَعَةَ

در دست قدرت اوست کار نکردند خلائق مانند این دو خصلت یعنی هیچ کار بہ از این نیست روایت کرد بیہقی این چہار حدیث

فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ اَسْلَمَ رض قَالَ اِنَّ عُمَرَ رض دَخَلَ

را در شعب ایمان و روایت ست از اسلم مولی عمر بن خطاب در آمد روزے

یَوْمًا عَلٰی اَبِیْ بَکْرِ الصِّدِّیْقِ رض وَهُوَ یَجْبِذُ لِسَانَهٗ فَقَالَ

بر ابی بکر صدیق رض و حال آنکہ ابوبکر می کشید زبان خود را پس گفت عمر با ابوبکر

عُمَرُ مَهْ غَفَرَ اللّٰهُ لَکَ فَقَالَ لَهٗ اَبُوْبَکْرٍ اِنَّ هٰذَا اَوْرَدَنِیْ

این فعل را بمان مزن ترا خدا الیس گفت ابوبکر بدرستی کہ این زبان در آورد مرا در مہالک

الْمَوَارِدَ رَوَاهُ مَالِکٌ

روا ه مالک

بَابُ لَعْنِ الْمُؤْمِنِ وَرَمْیِهٖ بِالْکُفْرِ وَالْفُسُوْقِ

این باب در مذمت لعنت کردن مومن و دشنام دادن مومن را با کفر و فسق ست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

و از عبد اللہ بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوْقٌ وَّقِتَالُهٗ کُفْرٌ

اللہ علیہ و سلم دشنام دادن مسلمان را فسق ست و قتال او کفر

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

متفق علیہ و مرویست از ابی ذر رض گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یَرْمِیْ رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوْقِ وَلَا یَرْمِیْهِ بِالْکُفْرِ

علیہ و سلم دشنام نہد مردے مرد دیرا بفسق و دشنام نہد مرد دیرا بکفر

إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر آنکہ رجوع کند این کلمہ بر قائل اگر نباشد او کہ دشنام دادہ شدہ ہست ہمچنین کہ میگوید رواہ بخاری

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی درداء رض مرویست کہ شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ اللَّعَّانِيْنَ لَا يَكُوْنُوْنَ شُهَدَاءَ وَلَا

میگفت کہ لعنت بسیار کنندگان نمی باشند گواہی دہندگان بر خلق و نباشند

شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

شفاعت کنندگان مر ایشانرا روز قیامت رواہ مسلم و از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْمُؤْمِنُ

مرویست گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نیست مومن

بِالطَّعَّانِ وَلَا بِاللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

طعنہ کنندہ در آبروی مردم و نہ لعنت کنندہ و نیست سخت گویندہ و نہ بخیل رواہ ترمذی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ

و بیہقی در شعب ایمان و روایت ست از ابی درداء رض گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستی کہ بندہ چون لعنت کند

شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُوْنَهَا ثُمَّ تَأْخُذُ

چیزیرا آدمی باشد یا غیر آدمی بر میرود لعنت بسوی آسمان پس بستہ میشود درہای آسمان نزد وے پستر

يَمِيْنًا وَشِمَالًا فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِيْ لُعِنَ

میگیرد راہ را بجانب راست و چپ پس چون نمی یابد لعنت جای رفتن را باز میگردد بسوے کسیکہ

فَإِنْ كَانَ لِذٰلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

لعنت کردہ شدہ است او را پس اگر ہست آنکس قبول کردن لعنت را اہل و اگر نہ رجوع میکند بسوے گویندہ آن لعنت رواہ ابو داود

باب اثم الكذب

این باب در بیان معصیت دروغ ست

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

واز عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى

علیه وسلم لازم گیرید برخود راست گفتاری زیرا که راست گفتن راه می نماید

الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى

بسوے نیکو کارے وبدرستیکه نیکو کارے راه می نماید بسوی بهشت وهمیشه مردی راست میگوید وطلب

الصِّدْقَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صِدِّيْقًا وَإِيَّاكُمْ وَالْكِذْبَ

وکوشش میکند راست گفتن را تا آنکه نوشته میشود آخر در نزد خدا تعالی صدیق ودور دارید خود را

فَإِنَّ الْكِذْبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُوْرِ وَإِنَّ الْفُجُوْرَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ

از دروغ گفتن زیرا که دروغ گفتن میرساند بخاصیت بسوی فسق وفجور وبدرستی فسق کردن میرساند

وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكِذْبَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ

بسوے آتش دوزخ وهمیشه هست مردکه دروغ میگوید وطلب کوشش میکند دروغ گفتن را تا آنکه نوشته میشود

اللهِ كَذَّابًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ إِنَّ الصِّدْقَ

نام او نزد خدا دروغ گوی متفق علیه ودر روایتی مر مسلم را باین لفظ آمده فرمود زیرا که صدق

بِرٌّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْكِذْبَ فُجُوْرٌ وَإِنَّ الْفُجُوْرَ

نیکے ست ونیکی میرساند بسوی بهشت وبدرستیکه کذب فسق کردن هست وبدرستیکه فسق کردن میرساند بسوے

يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

آتش دوزخ واز انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْكِذْبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهٗ فِي رَبَضِ

علیه وسلم کسیکه بگذارد دروغ گفتن را وحال آنکه آن دروغ نا روا هست بنا کرده شود برای وے

الْجَنَّةِ وَمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ وَمَنْ

مکانی در حوالی بهشت وکسیکه بگذارد جدال ونزاع وحال آنکه حق بجانب وست بنا کرده شود برای وے

حَسَّنَ خُلُقَهُ بُنِيَ لَهُ فِي أَعْلَاهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

در میانه بهشت وکسیکه نیک گرداند وتهذیب کند خلق خود را بنا کرده شود برای وی در اعلاو جای بلند بهشت رواه ترمذی

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَذَبَ

واز ابن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون دروغ میگوید

الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلَكُ مِيلًا مِنْ نَتْنِ مَا جَاءَ بِهِ رَوَاهُ

بنده دور میگردد از آن بنده فرشته یک کروه از بسبب آنکه گے بوی ناخوش آنچه آورده است آن بنده آنرا از دروغ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَسَدٍ الْحَضْرَمِيِّ رض قَالَ

رواه ترمذی واز سفیان بن اسد حضرمی رض مرویست گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ كَبُرَتْ

شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت بزرگ

خِيَانَةً أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ

ناراستی خیانت ست که بگوی برادر خود را سخنے که آن برادر درست دارد آن سخن مصدق

وَأَنْتَ بِهِ كَاذِبٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

و تو در آن سخن دروغ گوینده رواه ابوداؤد واز صفوان بن سلیم رض

أَنَّهُ قِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ

مرویست که گفته شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم که آیا باشد مسلمان

جَبَانًا قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ بَخِيلًا قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ

بزدل وترسنده گفت آنحضرت آری می باشد پس گفته شد آنحضرت را که آیا باشد مسلمان بخیل فرمود

أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ كَذَّابًا قَالَ لَا رَوَاهُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ

آری پس گفته شد مر آنحضرت را آیا باشد مسلمان دروغ گوی فرمود نه مسلمان دروغ گو نباشد روایت کرد مالک وبیہقی در شعب

الایمان مرسلا وعن عبادة بن الصامت رضی ان

شعب ایمان مرسل و از عباده بن صامت رض مرویست که آنحضرت

النبی صلی الله علیه وسلم قال اضمنوا لی ستا من انفسکم

صلی الله علیه وسلم فرمود ضامن شوید برای من محافظت

اضمن لکم الجنة اصدقوا اذا حدثتم واوفوا اذا وعدتم

شش چیز را از ذاتهای خود ضامن شوم من شمارا بهشت را راست گوئید چون سخن کنید و خبر دهید

وادوا اذا ائتمنتم واحفظوا فروجکم وغضوا ابصارکم وکفوا

و بسر برید چون وعده کنید و امانت ادا کنید چون امین گرفته شوید و نگاه دارید عورتهای خود را و فرو خوابانید

ایدیکم رواه احمد والبیهقی فی شعب الایمان وعن

چشمهای خود را از دیدن نامحرم و باز دارید دستها را از ضرب و تطاول آنچه حرام ست رواه بیهقی در شعب ایمان

المقداد بن الاسود رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

و روایت ست از مقداد بن اسود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم اذا رأیتم المداحین فاحثوا فی وجوههم التراب

وسلم چون به بینید مدح گویندگان را یعنی در حالت مدح پس بیندازید در رویهای آنها خاک مراد از خاک

رواه مسلم وعن انس رض قال قال رسول الله صلی

انداختن حرمان ست یعنی چیزی ندهید یا اندک چیزی دادن که مشابه بخاک ست رواه مسلم و از انس رض مرویست

الله علیه وسلم اذا مدح الفاسق غضب الرب تعالی

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون مدح کرده میشود فاسق در خشم می آید پروردگار و می جنبد

واهتز له العرش رواه البیهقی فی شعب الایمان وعن

و می لرزد از جهت مدح فاسق عرش رواه بیهقی در شعب ایمان

بهز بن حکیم عن ابیه عن جده رض قال قال رسول الله

و روایت ست از بهز بن حکیم که روایت میکند از پدر خود و پدر او از جد خود روایت دارد وسم معاویه بن حیده گفت فرمود

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِّمَنْ يُّحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہلاک و سختی مر کسے را کہ سخن میکند پس دروغ میگوید تا بخنداند بآن

بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَّهٗ وَيْلٌ لَّهٗ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ

سخن مردم را ویل و ہلاکی ست مر آنرا ویل و سختی ست مر آنرا رواه احمد و ترمذی و ابوداؤد

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و دارمی و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَقُوْلُ الْكَلِمَةَ لَا يَقُوْلُهَا

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہر آئینہ میگوید کلمہ را نمیگوید آن کلمہ را مگر برائے آنکہ

إِلَّا لِيُضْحِكَ بِهِ النَّاسَ يَهْوِيْ بِهَا أَبْعَدَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ

تا بخنداند باین مردم را افتد آن بندہ بسبب آن کلمہ یعنے بسوی بد در دوزخ افتادن کہ دور تر ست مسافت آن

وَالْأَرْضِ وَإِنَّهٗ لَيَزِلُّ عَنْ لِسَانِهٖ أَشَدَّ مِمَّا يَزِلُّ عَنْ

از مسافتیکہ میان آسمان و زمین ست و بدرستیکہ ہر آئینہ می لغزد بندہ از زبان خود سخت تر از

قَدَمِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

لغزیدن از قدم رواہ البیہقی در شعب الایمان

أُمِّ كُلْثُوْمٍ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ام کلثوم رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِيْ يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ وَيَقُوْلُ خَيْرًا

نیست دروغ گوی آنکس کہ اصلاح میکند میان مردم و میگوید سخنان نیک را کہ باعث

وَيَنْمِيْ خَيْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اصلاح و رفع نزاع میگردد اگرچہ دروغ گوید و آنکہ میرساند سخنان خوب را بیکدیگر متفق علیہ

بَابُ تَرْكِ الْفُحْشِ وَالشَّمَاتَةِ وَالطَّعْنِ

این باب در بیان ترک فحش و بدگوئی و طعن ست و سخن چینے و طعنہ کردن برمردم

عن عائشة ان رجلا استاذن على النبي صلى الله عليه

و از عایشه رض مرویست که مردی اذن طلبید که در آید بر پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم فقال ائذنوا له فبئس اخو العشيرة فلما جلس تطلق

وسلم پس فرمود آنحضرت اذن دهید مر این مرد را بگذارید تا در آید پس بد قبیله داریست

النبي صلى الله عليه وسلم في وجهه وانبسط اليه فلما

پس چون در آمد و نشست طلاقت لسان و تازه روئی نمود آنحضرت در روی وی و اظهار انبساط

انطلق الرجل قالت عائشة رض يا رسول الله قلت له كذا

کرد آنحضرت بسوی آن مرد پس هرگاه که رفت آن مرد گفت عایشه رض یا رسول الله گفتی مر این مرد را

وكذا ثم تطلقت في وجهه وانبسطت اليه فقال رسول

غائبانه چنین چنین بستر بشاشت نمودی در روی وی و انبساط نمودی بسوی وی این چیست پس فرمود

الله صلى الله عليه وسلم متى عاهدتني فحاشا ان شر

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کی یافتی و دیدی مرا ای عایشه بدگوینده بدرستی بدترین

الناس عند الله منزلة يوم القيمة من تركه الناس اتقاء

مردمان نزد خدا تعالی از روی مرتبه روز قیامت کسیکه ترک دهند و بگذارند او را مردم از جهت پرهیز کردن

شره وفي رواية اتقاء فحشه متفق عليه وعن

از شر وی و در روایتی بجای اتقاء شره اتقاء فحشه آمده متفق علیه

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كل امتي معافى الا المجاهرون وان من المجانة ان يعمل

همه امت سلامت داشته و گذاشته میشود مگر آشکار کنندگان بدی و بیحیائی را و بدرستیکه از بیباکی و بی پروائیست

الرجل بالليل عملا ثم يصبح وقد ستره الله فيقول يا فلان

اینکه عمل کند مردی در شب عمل بد را پس صبح کند و حال آنکه پوشیده است او را خدا تعالی پس بگوید ای فلان

عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ

کردم دی شب چنین و چنان کاری و تحقیق شب کرد باین حال که بپوشید عمل وی را

يَكْشِفُ سِتْرَ اللّٰهِ عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ وَاثِلَةَ رض قَالَ قَالَ

پروردگار وی و صبح میکند باینحال که بدرد پردهٔ خدارا از خود متفق علیه در روایت ست از واثله بن اسقع گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيْكَ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم ظاهر مکن شماتت را برای مسلمانی وشاد مشو به بلای کسیکه

فَيَرْحَمُهُ اللّٰهُ وَيَبْتَلِيْكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

بوے رسیده پس اگر شاد شدی بدان رحم کند خدا یتعالی او را و مبتلا گرداند ترا بآن بلیه رواه ترمذی واز ابی هریره

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا قَالَ الرَّجُلُ

مرویست که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم چون بگوید مردی هلاک شدند

هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ اَهْلَكُهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

مردم پس آنمرد هلاک ترین مردم ست رواه مسلم واز عایشه

رض قَالَتْ قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ

رض مرویست گفت گفتم من مر آنحضرت صلے الله علیه وسلم را بس ست ترا از صفیه

كَذَا وَكَذَا تَعْنِيْ قَصِيْرَةً قَالَ لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَ بِهَا

یعنے از عیبهای او چنین و چنان و مراد میدارد عایشه کوتاه قامت را فرمود آنحضرت هر آینه گفتی تو

الْبَحْرُ لَمَزَجَتْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

سخنی را که اگر آمیخته شود بآن کلمه دریا هر آینه خلط میکند دریا را رواه احمد و ترمذی و ابو داؤد

اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ

در روایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم نباشد

الْفُحْشُ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا شَانَهُ وَمَا كَانَ الْحَيَاءُ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا زَانَهُ

فحش در چیزی مگر که عیب دار میکند آنرا ونباشد حیا در چیزی مگر که زینت میدهد آنرا

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

روایت کرد ترمذی

بَابُ الْغِیْبَةِ وَالنَّمِیْمَةِ وَمَا عَلٰی ذِی الْوَجْهَیْنِ

باب در بیان غیبت و نمامی و چغلی و وعید بر صاحب نمیمه

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

قَالَ اَتَدْرُوْنَ مَا الْغِیْبَةُ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ ذِکْرُكَ

آیا میدانید کہ غیبت چیست گفتند صحابہ خدا و رسول دانا ترست گفت آنحضرت غیبت یاد کردن

اَخَاكَ بِمَا یَکْرَهُ قِیْلَ اَفَرَاَیْتَ اِنْ کَانَ فِیْ اَخِیْ مَا اَقُوْلُ قَالَ

تست برادر خود را بچیزیکہ ناخوش دارد آنرا گفتہ شد آیا پس میدانی خبر دہ مارا اگر باشد در برادر من آنچہ میگویم

اِنْ کَانَ فِیْهِ مَا تَقُوْلُ فَقَدِ اغْتَبْتَهٗ وَاِنْ لَّمْ یَکُنْ فِیْهِ مَا تَقُوْلُ فَقَدْ

گفت آنحضرت اگر ہست دران شخص چیزیکہ میگوئی از بدی پس تحقیق غیبت کردہ تو و اگر نیست دروی آنچہ میگوئی

بَهَتَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَجُلَیْنِ

پس بتحقیق بہتان کردہ روایہ مسلم و از ابن عباس رض مرویست کہ دو مرد

صَلَّیَا صَلٰوةَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَکَانَا صَائِمَیْنِ فَلَمَّا قَضَی

گذاردند نماز ظہر را یا عصر را شک راویست و بودند آن ہر دو روزہ دار پس ہرگاہ

النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ الصَّلٰوةَ قَالَ اَعِیْدُوْا وُضُوْءَکُمَا

ادا کردند آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نماز گفت این دو مرد را باز گردانید شما وضوے خود را

وَصَلٰوتَکُمَا وَامْضِیَا فِیْ صَوْمِکُمَا وَاقْضِیَا یَوْمًا

و نماز خود را دیگر بار بعد روزہ خود را یعنے تمام کنید و افطار نکنید و قضا کنید این روزہ را

اٰخَرَ قَالَا لِمَ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اغْتَبْتُمْ فُلَانًا وَعَنْ

روز دیگر گفتند آن دو مرد چرا اما و کنیم یا رسول خدا فرمود شما غیبت کردید فلان شخص را

أَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ رض قَالَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وازابی سعید واز جابر رض مرویست گفتند هردو که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ عَلَيْكَ

وسلم غیبت کردن بعیبی وجوه سخت تر از زنا کردن است گفتند یا رسول الله بر تو نازل باد

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ وَكَيْفَ الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا ، قَالَ

صلوة وسلام چگونه غیبت سخت تر از زنا باشد فرمود آنحضرت بدرستیکه مرد هر آئینه زنا میکند پس

إِنَّ الرَّجُلَ لَيَزْنِي فَيَتُوبُ فَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ فَيَتُوبُ

توبه میکند پس رجوع میکند حقتعالی بروی برحمت ودر روایتی باین لفظ آمده پس توبه میکند

فَيَغْفِرُ اللّٰهُ لَهُ وَإِنَّ صَاحِبَ الْغِيبَةِ لَا يُغْفَرُ لَهُ حَتّٰى

آمرزد پس می آمرزد خدا مر او را و بدرستیکه صاحب غیبت آمرزیده نشود مر او را تا آنکه

يَغْفِرَهَا لَهُ صَاحِبُهُ وَفِي رِوَايَةِ أَنَسٍ رض قَالَ صَاحِبُ

بیامرزد او را یار او ودر روایت انس رض آمده که گفت آنحضرت

الزِّنَا يَتُوبُ وَصَاحِبُ الْغِيبَةِ لَيْسَ لَهُ تَوْبَةٌ رَوَى

زنا کننده توبه میکند وغیبت کننده نیست مر او را توبه [illegible] ودر [illegible] نعوذ [illegible]

الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

روایت کرد بیهقی این سه حدیث را در شعب ایمان

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ كَفَّارَةِ الْغِيبَةِ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ

وسلم فرمود که از جمله کفارت غیبت یعنی آنچه پوشد اثم آن را اینست که آمرزش خواهی مر کسی را که غیبت کرده

تَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ

صورت آمرزش اینکه بگوئی خدایا بیامرز ما را و مر او را روایت کرد این حدیث را بیهقی در دعوات کبیر

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از عقبہ بن عامر رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَاٰى عَوْرَةً فَسَتَرَهَا كَانَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیند عیب کسیرا پس بپوشد آنرا باشد آنکس مانند کسیکہ

كَمَنْ اَحْيٰى مَوْؤُدَةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

زندہ گرداند دختر زندہ در گور کردہ را روایت کرد احمد و ترمذی

اَنَسٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اُغْتِيْبَ

در روایت کرد انس رضـ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ غیبت کردہ شود

عِنْدَهٗ اَخُوْهُ الْمُسْلِمُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلٰى نَصْرِهٖ فَنَصَرَهٗ نَصَرَهُ اللّٰهُ

نزد وی برادر وی مسلمان و حال آنکہ تا وی ہست بر مدد او و سے تواند کہ منع کند پس مدد کرد او را مدد کند

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ فَاِنْ لَّمْ يَنْصُرْهُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلٰى نَصْرِهٖ

خدای تعالی آنرا در دنیا و آخرت پس اگر مدد نکرد برادر خود را و حال آنکہ وے قدرت داشت بر نصرت

اَدْرَكَهُ اللّٰهُ بِهٖ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

وی بگیرد او را خدا و مواخذہ بکند او را بسبب عدم نصرت وی در دنیا و آخرت روایت کرد اینحدیث را در شرح سنۃ

وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و از اسماء بنت یزید رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ ذَبَّ عَنْ لَحْمِ اَخِيْهِ بِالْمَغِيْبَةِ كَانَ

علیہ وسلم کسیکہ دفع کند از گوشت خوردن برادر خود بغیبت کردن و باز داشت

حَقًّا عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّعْتِقَهٗ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ

در از غیبت کردن باشد او را حقی بر خدا از روے لطف آنکہ آزاد کند او را خدا از آتش دوزخ روایت کرد

الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ غَنْمٍ وَاَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ

اینحدیث را بیہقی در شعب ایمان و روایت ہست از عبد الرحمن بن غنم و اسماء بنت یزید

قَالُوا بَلٰى قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خِيَارُ عِبَادِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ

گفتند ہر و گر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیکو ترین بندگان خدا آنانند کہ چون

إِذَا رُؤُوْا ذُكِرَ اللّٰهُ وَشِرَارُ عِبَادِ اللّٰهِ الْمَشَّاؤُوْنَ بِالنَّمِيْمَةِ

دیده شوند یاد کرده شود خدا تعالیٰ وبد ترین بندگان خدا روند گانند بسخن چینی وجدا ساخته افگنندگان

الْمُفَرِّقُوْنَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ الْبَاغُوْنَ الْبُرَآءَ الْعَنَتَ رَوَاهُ أَحْمَدُ

میان دوستان بسخن چینی وطلب کنندگان پاکان عیب وفساد وبزه وزنا را رواه احمد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ

وبیہقی در شعب ایمان واز حذیفہ کہ صاحب سر رسول اللہ بود مرویست

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا يَدْخُلُ

کہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت در نمی آید

الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ نَمَّامٌ

بہشت را سخن چین وآنکہ پنہان گوش بر سخن مردم دارد ودر روایتی مسلم لفظ نمام آمده

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

یعنے ہر دو یکی ست و از ابی ہریرہ مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَجِدُوْنَ شَرَّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

علیہ وسلم می یابید بدترین مردم روز قیامت

ذَا الْوَجْهَيْنِ الَّذِيْ يَأْتِيْ هٰؤُلَاءِ بِوَجْهٍ وَهٰؤُلَاءِ بِوَجْهٍ

دو روئیہ را آنکہ مے آید این جماعت را بیک روئے ربط. یعنے وسے آید جماعت دیگر را بروئے دیگر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمَّارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

متفق علیہ واز عمار بن یاسر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ ذَا وَجْهَيْنِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ہست خداوند دو روئے در دنیا میباشد مر اور را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ
روز قیامت دو زبان از آتش رواه دارمی

اِسْمٰعِيْلَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ اُسَامَةَ
و از اسمعیل بن زیاد و از جعفر بن محمد از پدرش از اسامه

ابْنِ زَيْدٍ رض قَالَ بَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن زید رض مرویست در حالی کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى بَغْلَتِهِ الشَّهْبَاءِ وَاَنَا رَدِيْفُهُ اِذْ عَثَرَتِ الْبَغْلَةُ فَقُلْتُ
سوار بود بر ماده استر کہ نام او شہبا است و من پس پشت آنحضرت بودم ناگاہ در جنبش آمد

تَعِسَ اِبْلِيْسُ فَضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ناقہ آنحضرت پس گفتم ہلاک باد ابلیس پس زد دست مبارک آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى مَنْكِبِيْ وَقَالَ يَا اُسَامَةُ لَا تَقُلْ هٰكَذَا فَاِنَّ لِابْلِيْسَ
بر بازوی ما و فرمود اے اسامہ مگو چنین زیرا کہ مر ابلیس را وقت گفتن چنین سخن باشد

عِنْدَ ذٰلِكَ نَخْوَةً يَقُوْلُ ذَكَرَنِيْ وَنَسِيَ رَبَّهُ وَلٰكِنْ قُلْ بِسْمِ اللّٰهِ
نخوت و رعونت میگوید کہ یاد کرد مرا و فراموش کرد پروردگار خود را ولیکن بگو بسم اللہ

هٰذَا فِي الْمُتَّفَقِ وَالْمُفْتَرِقِ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ لٰكِنَّ فِيْهِ اِنْقِطَاعٌ
این لفظ حدیث در متفق است و مفترق نیز و مردان این حدیث یعنے راویان ثقہ اند ہمہ لیکن در این اسناد

بَيْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَبَيْنَ اُسَامَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ
انقطاع است میان محمد بن حسین و میان اسامہ و از انس رض مرویست گفت

قُبِضَ رَجُلٌ مِّنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قبض کرده شد مردے از یاران آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالُوْا هَنِيْئًا لَكَ الْجَنَّةُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
پس گفتند صحابہ خوش گوارباد ترا بہشت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا عَلَّمَكُمْ لَعَلَّهُ قَدْ تَكَلَّمَ فِيْمَا لَا يَعْنِيْهِ اَوْمَنَعَ

وسلم بھی چیز معلوم گردانید شمارا کہ وی داخل بہشت ست شاید وی بتحقیق کلام کردہ باشد در چیزیکہ ضرورت

مَا لَا يَنْقُصُهُ رَوَاهُ ابْنُ جَرِيْرٍ

نبود یا بخیلی کردہ باشد بدادن انچہ نقصان نمی آرد او را روایت کرد او را ابن جریر

بَابُ الْوَعْدِ

باب در بیان وعدہ

وَاَوْفُوْا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُوْلًا وَاَوْفُوا الْكَيْلَ

و وفا کنید پیمان را بدرستیکہ پیمان ہست پرسیدہ شدہ و تمام کنید پیمانہ را چون بپیمائید

اِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوْا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيْمِ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَّاَحْسَنُ

و بسنجید بترازوی راست این بہتر ست و نیکوتر ست

تَاْوِيْلًا وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِسْمٰعِيْلَ اِنَّهٗ كَانَ صَادِقَ

بعاقبت و یاد کن در قرآن اسمعیل را بدرستی کہ او بود راست

الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُوْلًا نَّبِيًّا وَّكَانَ يَاْمُرُ اَهْلَهٗ بِالصَّلٰوةِ

وعدہ و بود فرستادہ پیغمبر و بود میفرمود کسان خود را بنماز

وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهٖ مَرْضِيًّا عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و زکوٰۃ و بود نزد پروردگار خود پسندیدہ و از عبد اللہ بن

الْحَسْمَاءِ رض قَالَ بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ

حسماء رض مرویست گفت کہ خریدم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چیزی را

اَنْ يُّبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهٗ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُّهٗ اَنْ اٰتِيَهٗ بِهَا فِيْ مَكَانِهٖ

پیشتر از انکہ مبعوث گردد و باقی ماندہ بود مر آنحضرت را بر من بقیہ از ثمن مبیع پس وعدہ کردم

فَنَسِيْتُ فَذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلٰثٍ فَاِذَا هُوَ فِيْ مَكَانِهٖ فَقَالَ

آنحضرت را کہ بیارم او را بقیہ ثمن درجای آنحضرت کہ آنجا نشستہ بود یا در جای بیع پس فراموش کردم

پس یاد آوردم بعد سہ شب ناگاہ دیدم آنحضرت را در ہمان جا نشستہ است پس فرمود بتحقیق انداختی مرا

لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ اَنَا هٰهُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ اَنْتَظِرُكَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُد

در مشقت من انداختی من ازیجا است سه روز انتظار میبرم آمدن ترا خلاف وعده نشود رواه ابوداؤد

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از زید بن ارقم رضی مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ اَخَاهُ وَمِنْ نِيَّتِهٖ اَنْ يَفِيَ لَهٗ فَلَمْ يَفِ

که فرمود چون وعده کند مرد برادر خود را و از جمله نیت او این ست که بسر برد

وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُد وَالتِّرْمِذِيُّ

و درست گرداند وعده را برای برادر خود پس بسر نبرد و نیاید وقت وعده پس نیست بر وی هیچ گناه رواه ابوداؤد و ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ دَعَتْنِيْ اُمِّيْ يَوْمًا وَرَسُوْلُ

و از عبداللہ بن عامر رض مرویست که خواند مرا مادر من روزی و آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِيْ بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم نشسته بود در خانه ما پس گفت مادر من

اُعْطِيْكَ فَقَالَ لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَرَدْتِّ

آگاه باش و بیا بدهم ترا پس گفت مادر مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که چه میخواستی

اَنْ تُعْطِيَهٗ قَالَتْ اَرَدْتُّ اَنْ اُعْطِيَهٗ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُوْلُ

که بدهی او را گفت مادر من خواستم که او را خرمای خشک بدهم پس فرمود مر مادر مرا آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا اِنَّكِ لَوْ لَمْ تُعْطِهٖ شَيْئًا كُتِبَتْ

صلے اللہ علیہ وسلم آگاه باش بدرستیکه تو ای زن اگر نمیدادی آن پسر را

عَلَيْكِ كِذْبَةٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُد وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

چیزے نوشته میشد بر تو دروغی رواه ابوداؤد و بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و در روایت ست از زید بن ارقم رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ وَعَدَ رَجُلاً فَلَمْ يَأْتِ اَحَدُهُمَا اِلٰى وَقْتِ

وسلم فرمود کسیکه وعده کرد مرد دیگرا پس نیامد یکی ازان دو مرد تا وقت نماز و رفت آنکه

الصَّلٰوةِ وَذَهَبَ الَّذِیْ جَآءَ لِيُصَلِّيَ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

کہ آمده بود بجای نماز تا نماز بگذارد پس نیست گناه بروے روایت کرد این حدیث را رزین

بَابُ المِزَاحِ

باب در بیان خوش طبعی

عَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَجُلاً اِسْتَحْمَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از انس رض مرویست که مردے طلب سواری کرد از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنِّيْ حَامِلُكَ عَلٰى وَلَدِ نَاقَةٍ فَقَالَ

علیه وسلم و درخواست کہ مرکب عطا کند پس فرمود که من سوار کنندہ ام

مَا اَصْنَعُ بِوَلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترا بر بچهٔ ناقه یعنی عطا میکنم پس گفت آنمرد چه کار میکنم من بچهٔ ناقه را شتر میخواهم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

وَهَلْ تَلِدُ الْاِبِلَ اِلَّا النُّوْقُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

و آیا میزاید شتر را مگر ناقها یعنی هر شتر بچهٔ ناقه است رواه الترمذی و ابوداؤد

وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ يَا

وهم از انس مرویست که آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم فرمود مر او را صاحب

ذَا الْاُذُنَيْنِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ

دو گوش رواه ابوداؤد و ترمذی وهم از و مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِامْرَاَةٍ عَجُوْزٍ اِنَّهُ لَا تَدْخُلُ

صلی اللہ علیه وسلم فرمود بطریق مزاح پیرزنی را چون دعا التماس کرد بهشت کرد در نمی آید

الْجَنَّةَ عَجُوْزٌ فَقَالَتْ وَمَا لَهُنَّ وَكَانَتْ تَقْرَأُ الْقُرْاٰنَ

بهشت پیرزن پس گفت پیرزن بتحیر و چه شد مر پیرزنان را که در نمی آیند بهشت را و بود آن زن قرآن خوان

فَقَالَ لَهَا اَمَا تَقْرَئِيْنَ الْقُرْاٰنَ اِنَّآ اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَآءً

پس گفت آنحضرت مرآنرا آیا نمیخوانی قرآن را و نمی دانی کہ گفتہ است حق تعالی کہ بدرستیکہ ما پیدا

فَجَعَلْنٰهُنَّ اَبْكَارًا رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

کردہ ایم زنان بہشت را پیدا کردنی پس گردانیدیم ایشانرا بکرہا روایت کرد آنرا رزین و از ابن عباس رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُمَارِ اَخَاكَ وَلَا تُمَازِحْهُ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت خصومت مکن برادر مسلمانرا

وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلِفَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و مزاح مکن او را از انچہ ایذا کشد و وعدہ مکن آنرا وعدہ کردنی پس خلاف کنی آن وعدہ یعنی وعدہ وفا کن رواہ ترمذی

بَابُ الْمُفَاخَرَةِ وَالْعَصَبِيَّةِ

باب در بیان تفاخر و تعصب

سلہ

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَّاُنْثٰى وَجَعَلْنٰكُمْ

ای مردمان بدرستیکہ ما آفریدیم شمارا از مرد و زنان و گردانیدیم شمارا

شُعُوْبًا وَّقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوْا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰكُمْ

گروہہا و قبیلہا تا بشناسید بدرستیکہ بزرگترین شما نزد خدا پرہیزگارتر شماست

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْكَرِيْمُ ابْنُ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ يُوْسُفُ بْنُ يَعْقُوْبَ

از روے حسب و نسب کریم ابن کریم ابن کریم ابن کریم یوسف بن یعقوب

ابْنِ اِسْحٰقَ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْبَرَآءِ بْنِ عَازِبٍ رض

بن اسحق بن ابراہیم ست رواہ بخاری و از براء بن عازب رض مرویست

قَالَ فِيْ يَوْمِ حُنَيْنٍ كَانَ اَبُوْ سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ اٰخِذًا بِعِنَانِ

گفت ابن عازب کہ در روز حنین ابو سفیان بن حارث گرفتہ بود عنان

بَغْلَتِهٖ يَعْنِي بَغْلَةَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشِيَهُ

استر آنحضرتؐ را و آنحضرتؐ میزد و استر را تا حمله کند پس هر گاه پوشیدند آنحضرت را

الْمُشْرِكُوْنَ نَزَلَ فَجَعَلَ يَقُوْلُ اَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ اَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ

مشرکان فرود آمد از استر بکمال شجاعت پس در رسید و شروع کرد آنحضرتؐ که میخواند این جز را من پیغمبرم

قَالَ فَمَا رُئِيَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ اَشَدُّ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نیست هیچ دروغ درین من پسر عبد المطلبم که مشهور در شجاعت ست گفت راوی پس دیده نشد درین روز

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از آدمیان سخت تر و قوی تر از آنحضرت متفق علیه و از انس مرویست گفت انس آمد مردی نزد آنحضرت صلی الله

قَالَ يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ اِبْرَاهِيْمُ

علیه وسلم پس گفت آنمرد مر آنحضرت را ای بهترین خلق پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بطریق

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

تواضع یعنی آن خیر البریة ابراهیم ست و این خاصهٔ اوست رواه مسلم و از عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُطْرُوْنِيْ كَمَا اَطْرَتِ النَّصَارٰى عِيْسَى ابْنَ

صلی الله علیه وسلم مدح نکنید مرا و از حد نگذرید و دروغ مگوئید چنانکه دران از حد درگذشتند و دروغ

مَرْيَمَ فَاِنَّمَا اَنَا عَبْدُهٗ فَقُوْلُوْا عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفتند نصاری در مدح عیسی بن مریم که الله و ابن الله گفتند پس نیستم من مگر بندهٔ خدا پس بگوئید مرا بندهٔ خدا و رسول او متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی هریره رض از آنحضرت روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ لَيَنْتَهِيَنَّ اَقْوَامٌ يَفْتَخِرُوْنَ بِآبَائِهِمُ الَّذِيْنَ مَاتُوْا اِنَّمَا هُمْ

فرمود بخدا سوگند هر آینه باز آیند قومهای که افتخار میکنند بپدران خود که مرده اند نیستند ایشان مگر انگشت

فَحْمٌ مِنْ جَهَنَّمَ اَوْ لَيَكُوْنُنَّ اَهْوَنَ عَلَى اللّٰهِ مِنَ الْجُعَلِ الَّذِيْ

اند در دوزخ یا باشند خوار تر نزد خدا از کرم سیاه مشهور که در پلیدی میباشد آنکه می غلطاند و می جنباند

يُذْهِبُهُ النَّخْرُ عَيَّاً بِأَنْفِهِ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبِّيَّةَ
پلیدے را بر بینی خود بدرستیکہ خدا تعالیٰ دور کرد از شما نخوت و تکبر و فخر جاہلیت را بر پدران
الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا بِالْآبَاءِ إِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ أَوْ فَاجِرٌ
نیست آدمی مگر او یا مومن متقی یا گناہگار بدبخت ہمہ پسران آدم اند و آدم
شَقِيٌّ اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُو آدَمَ وَآدَمُ مِنْ تُرَابٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
از خاک ست روایت کرد این حدیث را ترمذی
وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
و ابو داؤد و روایت ہست از ابن مسعود رض از آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ
علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ یاری دہد قوم خود را بر ناحق پس وے مانند شتریکہ
كَالْبَعِيرِ الَّذِي رُدِّيَ فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنَبِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
فرو افتادہ در چاہ ہلاک پس آن شتر کشیدہ میشود از دم او روایت ابو داؤد
وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ
و از واثلہ بن اسقع رض روایت ست گفت گفتم یا رسول اللہ
مَا الْعَصَبِيَّةُ قَالَ أَنْ تُعِينَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
عصبیت کہ مذموم ست چیست فرمود کہ یاری دادن تست قوم خود را بر ظلم روایت ابو داؤد
وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و از جبیر بن مطعم مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلَى عَصَبِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا
وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ بخواند مردم را بجانب عصبیہ یعنی باعث شود
مَنْ قَاتَلَ عَصَبِيَّةً وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلَى عَصَبِيَّةٍ
فرمود نیست از ما کسیکہ جنگ کند بجہت عصبیہ و نیست از ما کسیکہ بمیرد بجہت عصبیہ

رواہ ابوداود وعن ابی الدرداء رض عن النبی صلی اللہ
روایت ابوداود وازابی درداء رض مرویست ازآنحضرت صلے اللہ
علیہ وسلم قال حبك الشیء یعمی ویصم رواہ ابوداود
علیہ وسلم فرمود محبت داشتن تو چیزے را کور میگرداند وکر میگرداند روایت ابوداود

باب البر بالوالدین

باب در بیان نیکی کردن بوالدین

واعبدوا اللہ ولا تشرکوا بہ شیئا وبالوالدین احسانا
وپرستید خدا را وشریک نکنید با وے چیزے را ونکوئی کنید با پدر و مادر نکوئے کردنے
وبذی القربی والیتمی والمساکین والجار ذی القربی
وبخویشان وبیتیمان ودرویشان وہمسایہ خویشاوند
والجار الجنب والصاحب بالجنب وابن السبیل وما ملکت
وہمسایہ اجنبی وہم نشین بر پہلو نشستہ وبرہگذران وبانچہ دست شما مالک
ایمانکم ان اللہ لا یحب من کان مختالا فخورا وقضی ربك
اوشد ہر آئینہ خدا دوست ندارد کسے را کہ باشد متکبر خود ستائندہ وحکم کرد پروردگار تو کہ
الا تعبدوا الا ایاہ وبالوالدین احسانا اما یبلغن عندك
نپرستید مگر او را ونکنید با پدر و مادر نکوکارے اگر برسد نزد تو نزدیک سالے پیکے
الکبر احدھما او کلاھما فلا تقل لھما اف ولا
از ایشان یا ہر دو پس مگو مر ایشان را اف وبانگ
تنھرھما وقل لھما قولا کریما واخفض لھما جناح
مزن بر ایشان وبگو با ایشان سخن نیکو وفرو گیر برائے ایشان بال فروتنے از بخشش وبگو
الذل من الرحمۃ وقل رب ارحمھما کما ربیانی صغیرا
پروردگار من ببخشائے ایشان را چنانچہ پرورد مرا در خرد سالے

جزو ۵ رکوع ۳
جزو ۱۵ رکوع ۳

رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ نُفُوْسِكُمْ اِنْ تَكُوْنُوْا صٰلِحِیْنَ فَاِنَّهٗ كَانَ

پروردگار شما دانا تر ست بانچه در نفسهائے شماست اگر باشید شائستگان پس بدرستی او ہست

لِلْاَوَّابِیْنَ غَفُوْرًا وَاٰتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهٗ وَالْمِسْكِیْنَ وَابْنَ

مر توبہ کنندگان را آمرزندہ و بدہ خداوندان خویشی را حق او و درویش را و رہگذر را

السَّبِیْلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِیْرًا اِنَّ الْمُبَذِّرِیْنَ كَانُوْا اِخْوَانَ

و اسراف مکن اسراف کردنی بدرستی کہ اسراف کنندگان ہستند برادران دیوان وہست

الشَّیٰطِیْنِ وَكَانَ الشَّیْطٰنُ لِرَبِّهٖ كَفُوْرًا وَوَصَّیْنَا الْاِنْسَانَ

ابلیس مر پروردگار خویش را ناسپاس و وصیت کردیم آدمی را

بِوَالِدَیْهِ اِحْسَانًا حَمَلَتْهُ اُمُّهٗ كُرْهًا وَّوَضَعَتْهُ كُرْهًا

بپدر و مادر او نکوئے کردن بر داشت او را مادر او برنج و بنہاد او را

وَحَمْلُهٗ وَفِصَالُهٗ ثَلٰثُوْنَ شَهْرًا عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

و بار او و از شیر باز گرفتن او سی ماہ است و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ یَّا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ اَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِیْ

مرویست گفت گفت مردے اے رسول خدا کیست سزاوار تر بہ نیک صحبتے فرمود آنحضرت مادر تو

قَالَ اُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ اُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ اُمُّكَ

گفت پس تر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود بار چہارم

قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ اَبُوْكَ وَفِیْ رِوَایَةٍ قَالَ اُمُّكَ ثُمَّ اُمُّكَ

پدر تو و در روایتے باین لفظ آمدہ فرمود مادر تو پستر مادر تو پستر

ثُمَّ اُمُّكَ ثُمَّ اَبَاكَ ثُمَّ اَدْنَاكَ فَاَدْنَاكَ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ

مادر تو پستر پدر تو پستر قریب تر تو پس قریب تر تو متفق علیہ و ہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُهٗ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخاک پیوستہ باد

رَغِمَ اَنْفُهٗ رَغِمَ اَنْفُهٗ قِيْلَ مَنْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ مَنْ اَدْرَكَ

بینی وی بخاک مالیده سه بار فرمود که رسیده شد کیست یا رسول الله فرمود کسی که دریابد

وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ اَحَدَهُمَا اَوْ كِلَاهُمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ

پدر و مادر در خود را نزد پیری یکی از آن دو را یا هر دو را باز در نیاید بهشت را یعنی خدمت

الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

ایشان نکند رواه مسلم و از مغیره رض مرویست گفت فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوْقَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا حرام گردانید بر شما رنجانیدن مادران و حرام گردانید

الْاُمَّهَاتِ وَوَاْدَ الْبَنَاتِ وَمَنْعًا وَّهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيْلَ

بر شما زنده در گور کردن دختران را و حرام گردانیده است بر شما بخیلے نمودن و سوال گدائی کردن را

وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَاِضَاعَةَ الْمَالِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و شما را مکروه گردانیده است خدا قیل و قال را و کثرت سوال را و اسراف را در مال متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد اللہ بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ

علیہ وسلم از جملہ گناہان کبیرہ است دشنام دادن مرد مر مادر و پدر خود را گفتند

اللّٰهِ وَهَلْ يَشْتِمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ نَعَمْ يَسُبُّ الرَّجُلُ اَبَا الرَّجُلِ

ای رسول خدا آیا دشنام میدهد مردے مادر و پدر خود را گفت آری میدهد بانیکه دشنام میدهد پدر

فَيَسُبُّ اَبَاهُ وَيَسُبُّ اُمَّهٗ فَيَسُبُّ اُمَّهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مرد دیگر را پس وی میدهد پدر را او دشنام میدهد مادر او را پس دشنام میدهد وی مادر او را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از عائشہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ فِيهَا قِرَاءَةً فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا

وسلم درآمدم من بهشت را پس شنیدم من در وی آواز قرآن خواندن پس گفتم کیست

قَالُوا حَارِثَةُ بْنُ النُّعْمَانِ كَذٰلِكُمُ الْبِرُّ وَكَانَ أَبَرَّ النَّاسِ بِأُمِّهِ

این جواب دادند این قرآن خواننده حارثه بن نعمان است همچنین است نیکی کردن با والدین

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

در بار بمادر خود بود وے نیکی کننده ترین مردم با مادر خود روایت کرد در شرح سنه و بیهقی در شعب ایمان

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ نِمْتُ فَرَأَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ بَدَلَ دَخَلْتُ

و در روایتی بیهقی است گفت آنحضرت خواب کردم پس دیدم خود را در بهشت این عبارت بدل بجای دخلت الجنة است

الْجَنَّةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و از عبد اللہ بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضَى الرَّبِّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ

صلی اللہ علیہ وسلم خوشنودی پروردگار در خوشنودی پدر است

الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ

و ناخوشنودی پروردگار در ناخوشنودی پدر است رواه ترمذی و از بهز بن

حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَبَرُّ

حکیم مرویست و او از پدرش روایت میکند و پدرش از جد خود گفت گفتم کرا نیکی کنم و بکه احسان

قَالَ أُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ

نمایم فرمود مادر خود را نیکی کن گفتم بعد از کرا نیکی کنم فرمود با مادر خود احسان نمای گفتم بعد از کرا نیکی کنم فرمود مادر

قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أَبَاكَ ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَالْأَقْرَبَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را گفتم بعد از کرا احسان کنم فرمود چهار مرتبه پدر خود را بعد از نیکی کن آنرا که نزدیک تر است بعد از آن نزدیک است

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

رواه ترمذی و از ابی امامه رض مرویست که مردی گفت یا رسول اللہ

مَا حَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلٰى وَلَدِهِمَا فَقَالَ هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ

چیست حق مادر و پدر بر فرزند ایشان پس فرمود مادر و پدر تو بهشت و دوزخ

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

تو اند روایت کرده ابن ماجه و از ابن عباس رض روایت است فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَصْبَحَ مُطِيعًا لِلّٰهِ فِي وَالِدَيْهِ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بامداد کند در حالیکه فرمانبرداری کننده است خدا را در حق

أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ مَفْتُوحَانِ مِنَ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ وَاحِدًا

مادر و پدر خود بامداد کند در حالی که ثابت است مر او را دو در گشاده از بهشت و اگر باشد یکی از مادر

فَوَاحِدًا وَمَنْ أَصْبَحَ عَاصِيًا لِلّٰهِ فِي وَالِدَيْهِ أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ

و پدر پس مفتوح یک در است و کسیکه بامداد کند در حالی که بیفرمانی کننده است خدا را در حق مادر و پدر بامداد

مَفْتُوحَانِ مِنَ النَّارِ وَإِنْ كَانَ وَاحِدًا فَوَاحِدًا قَالَ رَجُلٌ

کند برای وی دو در گشاده از آتش دوزخ و اگر هست یکی از مادر و پدر پس مفتوح یک در است

وَإِنْ ظَلَمَاهُ قَالَ وَإِنْ ظَلَمَاهُ وَإِنْ ظَلَمَاهُ وَإِنْ ظَلَمَاهُ

گفت مردے و اگرچه ظلم هم کنند فرمود آنحضرت اگرچه ظلم هم کنند مادر و پدر سه بار مکرر فرمود از برای تاکید

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ

روایت کرد بیهقی این حدیث را در شعب ایمان و هم از ابن عباس رض روایست که

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ وَلَدٍ بَارٍّ يَنْظُرُ إِلٰى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود نیست هیچ فرزند نیکی کننده بوالدین که نگاه میکند

وَالِدَيْهِ نَظْرَةَ رَحْمَةٍ إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ نَظْرَةٍ حَجَّةً

بسوی ایشان نگاه رحمت و محبت مگر آنکه می نویسد مر او را خدا تعالی بهر هر نگاه کردن حج مقبول افتاده

مَبْرُورَةً قَالُوا وَإِنْ نَظَرَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ قَالَ نَعَمْ اَللهُ أَكْبَرُ

صحابه بطریق استبعاد گفتند اگرچه نگاه کند هر روز صد مرتبه فرمود آری اگرچه نظر کند صد بار خدا بزرگتر است

وَاَطْيَبُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

وپاک‌ترست ازانچه درگان شماست روا بیہقی فی شعب ایمان

اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وازابی بکره رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كُلُّ الذُّنُوْبِ يَغْفِرُ اللّٰهُ مِنْهَا مَا شَاءَ اِلَّا عُقُوْقَ الْوَالِدَيْنِ

ہر گناہ ہمہ گناہان می آمرزد خدا تعالیٰ ازان گناہان ہرچہ میخواہد مگر رنجانیدن پدر و مادر

فَاِنَّهٗ يُعَجَّلُ لِصَاحِبِهٖ فِي الْحَيٰوةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

پس بدرستیکہ خدا تعالیٰ شتاب میکند عقوبت را مر صاحب عقوق را در زندگانی پیش مردن روایت کرد

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

اینحدیث را بیہقی در شعب ایمان وازعبداللہ بن عمرو رض مرویست گفت عبداللہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنَّانٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درنمی آید بہشت را منت نہندہ بعد از عطا

وَلَا عَاقٌّ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

چہ جای ایذا کنندہ بران و ہمچنین درنمی آید در بہشت آزار کنندہ والدین و درنمی آید در بہشت دائم خورندہ

وَعَنْ اَبِي الطُّفَيْلِ رض قَالَ رَاَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شراب روایت کرد اینحدیث را نسائی و دارمی و روایت ست از ابی طفیل رض گفت دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعِرَّانَةِ اِذْ اَقْبَلَتِ امْرَاَةٌ حَتّٰى

وسلم را که بخش میکرد گوشتی را در موضعی که نام جعرانہ است قریب از مکہ معظمہ ناگاہ پیش آمد زنی تا آنکہ

دَنَتْ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهٗ

نزدیک شد بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بگسترانید آنحضرت برای نشستن وی ردای مبارک خود را

فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوْا هِيَ اُمُّهُ الَّتِيْ

نشست آن زن بران ردای مبارک پس گفتم من کیست این زن پس گفتند این مادر رضاعی آنحضرت ست

أَرْضَعَتْهُ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

کہ شیر دادہ آنحضرت صلعم را رواہ ابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا ثَلَاثَةُ نَفَرٍ يَتَمَاشَوْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود در اثنای آنکہ سہ کس با یکدیگر میرفتند در گرفت

أَخَذَهُمُ الْمَطَرُ فَمَالُوْا إِلٰى غَارٍ فِي الْجَبَلِ فَانْحَطَّتْ عَلٰى فَمِ

ایشان را باران پس میل کردند بسوی غارے کہ در کوہ بود پس فرود افتاد بر دہان غار ایشان سنگے

غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِّنَ الْجَبَلِ فَأَطْبَقَتْ عَلَيْهِمْ فَقَالَ بَعْضُهُمْ

بزرگ از کوہ پس پوشید ایشان را پس با یکدیگر گفتند

لِبَعْضٍ اُنْظُرُوْا أَعْمَالًا عَمِلْتُمُوْهَا لِلّٰهِ صَالِحَةً فَادْعُوا اللّٰهَ بِهَا

کہ بنگرید کارہائی را کہ کردہ اید آنرا برای خدا کہ آن کارہا نیک است پس بخوانید خدا را و توسل کنید بدان اعمال امید است

لَعَلَّهٗ يُفَرِّجُهَا فَقَالَ أَحَدُهُمْ اَللّٰهُمَّ إِنَّهٗ كَانَ لِيْ وَالِدَانِ

کہ کشادہ دہد حق تعالی شمارا و زائل کند آن صخرہ را پس گفت یکی ازین سہ نفر خداوندا بتحقیق بود مرا مادر و پدر پیر بزرگ و حال آنکہ

شَيْخَانِ كَبِيْرَانِ وَلِيْ صِبْيَةٌ صِغَارٌ كُنْتُ أَرْعٰى عَلَيْهِمْ

بود مرا کودکان خرد و بودم من کہ میچرانیدم گوسفندان را از اتفاق میکردم شیر آنرا بر این خردان پس چون میبردم

فَإِذَا رُحْتُ عَلَيْهِمْ فَحَلَبْتُ بَدَأْتُ بِوَالِدَيَّ أَسْقِيْهِمَا

شبانگاہ بر این خردان پس دوشیدم گوسفندان را آغاز میکردم بپدر و مادر خود مینوشانیدم ایشان را پیشتر از اولاد خود

قَبْلَ وَلَدِيْ وَإِنَّهٗ قَدْ نَأٰى بِيَ الشَّجَرُ فَمَا أَتَيْتُ حَتّٰى أَمْسَيْتُ

و پدر پرستی کہ بتحقیق دور برد مرا درختان کہ چراگاہ گوسفند بود پس نیامدم بخانہ تا آنکہ بشام کردم پس یافتم مادر و پدر را

فَوَجَدْتُهُمَا قَدْ نَامَا فَحَلَبْتُ كَمَا كُنْتُ أَحْلُبُ فَجِئْتُ

بتحقیق خواب کردہ اند پس دوشیدم گوسفند چنانکہ میدوشیدم پس آوردم ظرف شیر را پس ایستادم نزد سر

بِالْحِلَابِ فَقُمْتُ عِنْدَ رُءُوْسِهِمَا أَكْرَهُ أَنْ أُوْقِظَهُمَا

نزدیک سر مادر و پدر لیکن ... ناخوش میدارم کہ بیدار کنم ایشانرا

وَأَكْرَهُ أَنْ أَبْدَأَ بِالصِّبْيَةِ قَبْلَهُمَا وَالصِّبْيَةُ يَتَضَاغَوْنَ

بچه خردان پیش از مادر و پدر و خردان فریاد میکنند و می نالند از گرسنگی نزدیک هر دو پای من پس بود

عِنْدَ قَدَمَيَّ فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ دَأْبِي وَدَأْبَهُمْ حَتّٰى طَلَعَ

خواب گردن مادر و پدر و استادن ما در عرفا. خردان تا آنکه بر آمد فجر ایشم و حکایت حال

الْفَجْرُ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ

کرده گفت خداوندا پس اگر هستی تو که بیدانستی که من کرده ام این کار محض طلب رضای تو پس بگشا برای ما کشادگی

فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً نَرٰى مِنْهَا السَّمَآءَ فَفَرَجَ اللّٰهُ لَهُمْ

که ببینیم از آن کشادگی آسمان را پس بگشاد خدا تعالی برای این قوم تا آنکه چنان شد که می بینند آسمان را گفت

حَتّٰى يَرَوْنَ السَّمَآءَ قَالَ الثَّانِي اللّٰهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي

مرد دوم خداوندا بدرستیکه بود مرا دختر عم که دوست میداشتم او را مثل سخت ترین دوستیهای مردان مر زنان را پس طلب

بِنْتُ عَمٍّ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَآءَ فَطَلَبْتُ

نمودم بسوی وے نفس او را یعنی میل کردم بسوی وے پس سرکشی

إِلَيْهَا نَفْسَهَا فَأَبَتْ حَتّٰى آتِيَهَا بِمِائَةِ دِينَارٍ فَسَعَيْتُ

کرد از مطاوعت من تا آنکه بیارم او را صد دینار پس کسب کردم تا آنکه بهم

حَتّٰى جَمَعْتُ مِائَةَ دِينَارٍ فَلَقِيتُهَا بِهَا فَلَمَّا قَعَدْتُ

رسانیدم صد دینار و دادم او را پس هرگاه که نشستم میان دو پای آن زن

بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ يَا عَبْدَ اللّٰهِ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَفْتَحِ الْخَاتَمَ

گفت آن زن ای بندهٔ خدا پرهیز کن و بترس از خدا و مکشا مهر امانت را که کنایه است

فَقُمْتُ عَنْهَا اللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذٰلِكَ

از بکارت پس ایستادم از وے خداوندا پس اگر میدانی تو که من کردم آن را برای طلب رضای تو

ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً مِنْهَا فَفَرَجَ اللّٰهُ لَهُمْ فُرْجَةً

پس کشاده ده ما را از این صخره پس بگشاد خدا تعالی برای ایشان کشادگی

وَقَالَ الْاٰخَرُ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ كُنْتُ اسْتَاْجَرْتُ اَجِیْرًا بِفَرَقٍ

وگفت مرد دیگر خداوندا بدرستیکہ من بودم بمزدوری گرفتہ مزدوری را بپیمانہ شانزدہ رطل

اَرُزٍّ فَلَمَّا قَضٰی عَمَلَهٗ قَالَ اَعْطِنِیْ حَقِّیْ فَعَرَضْتُ عَلَیْهِ

برنج پس ہنگامی کہ تمام کرد آن مزد کار خود را گفت بدہ مرا حق مرا پس پیش آوردم بروے حق وے

حَقَّهٗ فَتَرَكَهٗ وَرَغِبَ عَنْهُ فَلَمْ اَزَلْ اَزْرَعُهٗ حَتّٰی جَمَعْتُ

پس بگذاشت حق خود را و اعراض کرد از ان پس ہمیشہ زراعت میکردم حق او را تا آنکہ بہم آوردم از حاصل

مِنْهُ بَقَرًا وَرَاعِیْهَا فَجَآءَنِیْ فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَظْلِمْنِیْ

زراعت گاوان و چرانندگان گاوان را پس آمد مرا آن اجیر پس گفت بترس از خدا و ظلم مکن

وَاَعْطِنِیْ حَقِّیْ فَقُلْتُ اذْهَبْ اِلٰی ذٰلِكَ الْبَقَرِ وَرَاعِیْهَا

و بدہ مرا حق مرا پس گفتم برو بسوے آن گاوان و چرانندگان کہ حق تو است پس گفت بترس

فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَهْزَاْ بِیْ فَقُلْتُ اِنِّیْ لَا اَهْزَاُ بِكَ فَخُذْ

از خدا و استہزا و مسخرگی مکن از من پس گفتم بدرستیکہ من استہزا نمیکنم بتو پس بگیر آن گاوان را

ذٰلِكَ الْبَقَرَ وَرَاعِیْهَا فَاَخَذَهٗ فَانْطَلَقَ بِهَا فَاِنْ كُنْتَ

و چرانندگان آنرا پس گرفت این مال و متاع را پس برد آنہمہ اشیا را پس الٰہی اگر ہستی

تَعْلَمُ اَنِّیْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَآءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ مَا بَقِیَ

خداوندا کہ من کردہ ام آنرا براے طلب رضاے تو پس بکشا آنچہ باقی ماندہ است ازین سنگ

فَفَرَجَ اللّٰهُ عَنْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

پس بکشاد خدا آن سنگ را از ایشان متفق علیہ و از انس رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَیَمُوْتُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہر آئینہ میمیرد و مادر و پدر وے

وَالِدَاهُ اَوْ اَحَدُهُمَا وَاِنَّهٗ لَهُمَا لَعَاقٌّ فَلَا یَزَالُ یَدْعُوْ لَهُمَا

ہر دو یا یکے ازان دو و حال آنکہ آن بندہ مر ایشان را ہر آئینہ عاق و نافرمان است پس ہمیشہ دعا میکند

وَيَسْتَغْفِرُ لَهُمَا حَتّٰى يَكْتُبَهُ اللّٰهُ بَارًّا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ

آن بنده مر پدر و مادر را و آمرزش میخواهد از خدا تا آنکه مینویسد او را خدا تعالی نیکی کننده با ایشان روایت کرد بیهقی

الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ اُسَيْدِنِ السَّاعِدِيِّ قَالَ بَيْنَا نَحْنُ

در شعب الایمان و از ابی اسید ساعدی رض مرویست گفت در اثنای آنکه ما بودیم

عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِّنْ

نزدیک پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ناگاه آمد آنحضرت را مردے

بَنِيْ سَلِمَةَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بِرِّ اَبَوَيَّ شَيْءٌ اَبَرُّهُمَا

از بنی سلمه پس گفت اے رسول خدا آیا باقی مانده است از نیکی پدر و مادر من چیزے که بکنم آنرا

بِهٖ بَعْدَ مَوْتِهِمَا قَالَ نَعَمِ الصَّلٰوةُ عَلَيْهِمَا وَالْاِسْتِغْفَارُ لَهُمَا

پس از مرگ ایشان فرمود آری باقی مانده است رحمت فرستادن بر ایشان و آمرزش خواستن

وَاِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِيْ لَا تُوْصَلُ

از حق مر ایشان را و روان کردن عهد و وصیت ایشان بعد از ایشان و صلهٔ رحم که کرده نمیشود مگر بسبب

اِلَّا بِهِمَا وَاِكْرَامُ صَدِيْقِهِمَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

خالص حق ایشان و بزرگ داشتن دوستان والدین را و احسان کردن با ایشان روایت کرد ابوداود و ابن ماجه این حدیث را

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ

و از ابن عمر رض مرویست فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه از

اَبَرِّ الْبِرِّ صِلَةَ الرَّجُلِ اَهْلَ وُدِّ اَبِيْهِ بَعْدَ اَنْ يُّوَلِّيَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نیک ترین نیکیها احسان کردن است مرد اهل محبت پدرش را بعد از پشت دادن او روایت کرد مسلم

بَابُ الصِّلَةِ وَاِثْمِ قَاطِعِ الرَّحِمِ

این باب در بیان صلهٔ رحم و گناه قاطع الرحم ست

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُّبْسَطَ لَهٗ فِیْ رِزْقِهٖ وَيُنْسَاَ لَهٗ فِیْ اَثَرِهٖ

کسیکہ دوست دارد کہ فراخی کردہ شود مرادرا ورزق وسے وتاخیر کردہ شود در اجل وسے

فَلْيَصِلْ رَحِمَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض

پس باید کہ صلہ رحم خود کند متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّحِمُ شِجْنَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم صلہ رحم شاخے وشعبہ ایست از رحمت

مِنَ الرَّحْمٰنِ فَقَالَ اللّٰهُ مَنْ وَصَلَكِ وَصَلْتُهٗ وَمَنْ قَطَعَكِ

حضرت رحمٰن پس گفتہ است خدا کسیکہ پیوند کند ترا پیوند کنم اورا وہرکہ قطع کند ترا

قَطَعْتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض قَالَ

قطع کنم اورا رواہ البخارے واز جبیر بن مطعم رض مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نیاید بہشت را ہمراہ سابقان ومقربان قاطع رحم

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ واز ابن عمر رض مرویست کہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِیْ وَلٰكِنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست وصل کنندۂ رحم مکافات کنندہ با اقربا ولیکن

الْوَاصِلَ الَّذِیْ اِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهٗ وَصَلَهَا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

وصل کنندۂ کامل آنست چون قطع کردہ شود وصل کند رحم را رواہ بخارے

وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از ابی ہریرہ رض کہ مردے گفت یا رسول خدا صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ اِنَّ لِیْ قَرَابَةً اَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُوْنِیْ

علیک وسلم بدرستیکہ مرا خویشان اند کہ پیوند میکنم ایشانرا و می برند ایشان

وَلُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ

قرابت را برای من و نیکی میفرستم من بسوی ایشان و بدی میفرستند ایشان بسوی من و حلم می ورزم از ایشان

فَقَالَ لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلَا يَزَالُ

و جهل میکنند بر من پس گفت آنحضرت بخدا سوگند اگر هستی تو چنانکه میگوئی گویا می اندازی در دهن ایشان خاکستر

مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گرم را و همیشه است با تو از خدا معین و ناصر بر ایشان مادام ثابت و مستقیم باشی بران صفت رواه مسلم

وَعَنْ ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ثوبان رض مولای آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ وَإِنَّ

باز نمیگرداند تقدیر الهی را هیچ چیز مگر دعا و زیادت نمیکند در عمر آدمی مگر نیکی با والدین و بدرستیکه

الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

مرد هر آئینه محروم گردانیده میشود از رزقی که وی را نهاده اند بسبب شومی گناهیکه در میابد مرد را

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

رواه ابن ماجه و از عبد الرحمن بن عوف رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا اللّٰهُ

صلی الله علیه وسلم که میگفت که گفت خدای تبارک و تعالی منم خدا

وَأَنَا الرَّحْمٰنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنِ اسْمِي فَمَنْ

و منم رحمٰن پیدا کردم رحم را و شگافتم برای رحم نامی از نام خود که رحمٰن است پس

وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَتُّهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

کسیکه پیوند کند رحم را پیوند کنم من او را و هر که بگسلاند رحم را بگسلانم او را رواه ابوداود

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد الله بن ابی اوفی رض مرویست گفت شنیدم من آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ عَلَى قَوْمٍ فِيهِمْ قَاطِعُ رَحِمٍ

علیہ و سلم را کہ فرمود نمی آید رحمت خاص آلہی بر قومی کہ در میان ایشان نشستہ برندۂ رحم رعایت ناکنندہ

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض قَالَ

حق آنرا رواہ بیہقی فی شعب الایمان و روایت است از ابی بکرۃ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ذَنْبٍ أَحْرَى

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ گناہی سزاوار تر بآنکہ زود تر بکند

أَنْ يُعَجِّلَ اللهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِي

خدا تعالیٰ مرکنندۂ آن گناہ را عذاب در دنیا با آنچہ نگاہ میدارد او را از عذاب در آخرت از

الْآخِرَةِ مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

برآمدن از اطاعت امام عادل و بریدن پیوند رحم رواہ ترمذی و ابوداؤد

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صِلَةَ

وسلم فرمود بیاموزید از نسبہای خود آن قدر کہ پیوند کنید بدان رحمہای خود را زیراکہ پیوند کردن

الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ مَثْرَاةٌ فِي الْمَالِ مَنْسَأَةٌ فِي الْأَثَرِ

برحم جائی وجود محبت و محل دوستی ہست در خویشان و سبب کثرت در مال و سبب تاخیر ہست در اجل

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَعِدِ بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

رواہ ترمذی و از سعد بن العاص رض مرویست کہ فرمود

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ كَبِيرِ الْإِخْوَةِ عَلَى صَغِيرِهِمْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ادب و حرمت بزرگ از میان برادران خرد

حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

ہمچو حق پدر راست بر فرزند وے رواہ بیہقی فی شعب الایمان

باب الشفقة والرحمة على الخلق والنصح لكل مسلم

باب در بیان شفقت و رحمت بر خلق و صدق دیدن برای هر مسلمان

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

و مپوشید گواهی را و هر که بپوشد آنرا پس بدرستیکه وی گنهگار است دل او و خدا بانچه میکنید

عَلِيمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

داناست از عبداللہ بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ اِرْحَمُوا مَنْ فِي

علیه وسلم رحم و شفقت کنندگان بر خلق رحمت میکند ایشان را رحمن

الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

رحم کنید کسیرا که در زمین ست از آدمیان رحم کند شمارا کسیکه در آسمانست ای ملائکه روایت کرد این حدیث را

وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو داؤد و ترمذی و روایت ست از جریر بن عبداللہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَرْحَمُ اللَّهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

رحمت نمیکند خدا تعالی برحمت خاص کامل خود کسیرا که رحمت نمیکند آدمیانرا متفق علیہ

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا

و از ابن عباس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست از تابعان ما کسیکه

مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ

رحم نکند خردان ما را و حرمت نگاه ندارد کلان ما را و نیست از ما کسیکه امر نکند بشرع و منع نکند از غیر مشروع

عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از ابی هریره رض مرویست که شنیدم آنحضرت را

الصَّادِقَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ

که راستگوی درست گفته شده با وحی که میگفت کشیده نشود مهربانی مگر از دل بدبخت

رواه احمد والترمذي وعن النعمان بن بشير رض قال

روایت کرد آنرا احمد و ترمذی واز نعمان بن بشیر رض روایت ست

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المؤمنون كرجل

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم مجموع مسلمانان همه در حکم

واحد ان اشتكى عينه اشتكى كله وان اشتكى راسه

یک مرد و یک شخص اند اگر شکایت میکند آن مرد درد چشم خود را شکایت میکند همه بدن خود را

اشتكى كله رواه مسلم وعن ابي موسى رض عن

واگر شکایت میکند آن مرد درد سر را شکایت میکند تمام بدن خود را روایت کرد آنرا مسلم واز ابی موسی رض از

النبي صلى الله عليه وسلم قال المؤمن للمؤمن كالبنيان

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم روایت ست که فرمود آنحضرت مسلمان مر مسلمان دیگر را مانند بناست سخت میگرداند

يشد بعضه بعضا ثم شبك بين اصابعه متفق عليه

و محکم میسازد بعضی اجزا اجزای دیگر را بعد از ان در آورد آنحضرت انگشتان یک دست در انگشتان دست دیگر برای تشبیه متفق علیه

وعن انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

انصر اخاك ظالما او مظلوما فقال رجل يا رسول الله

یاری ده برادر مسلمان را ظالم باشد یا مظلوم پس گفت مردی ای رسول خدا یاری میدهم او را

انصره مظلوما فكيف انصره ظالما قال تمنعه من

در حالت مظلومیت او پس چگونه یاری دهم او را اگر ظالم است فرمود یاری دادن ظالم اینکه منع میکنی

الظلم فذلك نصرك اياه متفق عليه وعن ابن عمر رض

از ستم کردن پس آن باز داشتن وی نصرت دادن تست او را متفق علیه واز ابن عمر رض

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال المسلم اخو المسلم

مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم فرمود که مسلمان برادر دینی مسلمان ست

لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ

نشاید که ستم کند مسلمانی مر مسلمانی دیگر را و نگذارد وی را در دست دشمن و کسیکه باشد سعی کننده

اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ

در حاجت روائی برادر خود باشد خدا تعالی در قضای حاجت وی و هر که بگشاید از مسلمانی اندوهی بگشاید

كُرْبَةً مِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ

خدا تعالی از وی اندوهی از اندوهای روز قیامت و کسیکه پرده پوشی کند مسلمانی را پرده پوشی

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

میکند او را خدا روز قیامت متفق علیه و از انس رض مرویست گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بخدائی که بقای ذات من بدست قدرت

لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتّٰى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

اوست بکمال نیارد ایمان هیچ بنده تا آنکه دوست دارد برای برادر مسلمان چیزیرا که دوست دارد برای خود یعنی ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَرِيرٍ رض قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ

کامل متفق علیه و از جریر رض مرویست که بیعت کردم آنحضرت را

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى إِقَامِ الصَّلٰوةِ وَإِيتَاءِ الزَّكٰوةِ

صلے اللہ علیہ وسلم بر برپا داشتن نماز و دادن زکوۃ

وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض

و خیر خواهی نمودن مر هر مسلمان را متفق علیه و از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَكْرَمَ شَابٌّ

مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گرامی نکرد هیچ جوانی پیری را

شَيْخًا مِنْ أَجْلِ سِنِّهِ إِلَّا قَيَّضَ اللّٰهُ لَهُ عِنْدَ سِنِّهِ مَنْ يُكْرِمُهُ

از جهت کلانسالی وی مگر آنکه بگمارد خدا تعالی برای وی نزد کلانسالی وی کسیرا که گرامی دارد او را

ملخص من مرقاة ۱۲

رواه الترمذي وعن ابي موسىٰ رض قال قال رسول

روایت کرد آنرا ترمذی وازابی موسیٰ رض مرویست فرمود آنحضرت

الله صلى الله عليه وسلم ان من اجلال الله اكرام ذي

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از جملہ اجلال وتعظیم اللہ تعالیٰ ست گرامی داشتن

الشيبة المسلم وحامل القرآن غير الغالي فيه ولا الجافي

پیر پیرا کہ مسلمان ست وگرامی داشتن بردارندۂ قرآن را آنکہ غالی نباشد در آن ونہ جافی بلکہ

عنه واكرام السلطان المقسط رواه ابوداود والبيهقي

متوسط الحال باشد واکرام وتعظیم کردن بادشاہ عادل ست روایت ابوداود وبیہقی

في شعب الايمان وعن ابي الدرداء رض قال سمعت

فے شعب الایمان وازابی درداء رض مرویست گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من مسلم

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ رد کند

يرد عن عرض اخيه الا كان على الله ان يرد عنه نار جهنم

از آبروے برادر خود مگر آنکہ ثابت گردد برخدا کہ رد کند ازوے آتش دوزخ را

يوم القيامة ثم تلا هذه الاية وكان حقا علينا نصر

روز قیامت پستر خواند این آیت را برائے استشہاد وہست ثابت وواجب بریاری دادن

المؤمنين رواه في شرح السنة وعن جابر رض ان النبي

مومنان روایت کرد این حدیث را در شرح سنۃ وازجابر رض مرویست کہ آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال ما من امرئ مسلم يخذل امرأ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست ہیچ مردے مسلمان کہ مخذول گرداند یعنے

مسلما في موضع ينتهك فيه حرمته وينتقص فيه

یاری نکند ہر مرد مسلمان را در جائے کہ گرفتہ شود در انجا حرمت او وکم کردہ شود در انجا چیزے

مِنْ عِرْضِهٖ اِلَّا خَذَلَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی فِیْ مَوْطِنٍ یُحِبُّ فِیْهِ

الا بعوض وی مگر آنکه مخذول گرداند او را الله تعالی در جایگاه که دوست میدارد در آن مردیاری دادن

نُصْرَتَهٗ وَمَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ یَنْصُرُ مُسْلِمًا فِیْ مَوْضِعٍ یُنْتَقَصُ

خدا را ونیست هیچ مردے مسلمان که یاری دهد مسلمان را در جائے که کم کرده میشود از آبروئے

مِنْ عِرْضِهٖ وَیُنْتَهَکُ فِیْهِ مِنْ حُرْمَتِهٖ اِلَّا نَصَرَهُ فِیْ مَوْطِنٍ

وهتک کرده میشود در وے از حرمت وے مگر آنکه یاری میدهد او را خدا در جایگاه که دوست

یُحِبُّ فِیْهِ نُصْرَتَهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

میدارد در آن جنگ ما تا یاری خدا را رواه ابوداؤد وار ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَکُمْ

مرویست که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه یکے از شما

مِرْاٰةُ اَخِیْهِ فَاِنْ رَاٰی بِهٖ اَذًی فَلْیُمِطْ عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

آئینه برادر خود است پس اگر ببیند یکے از شما در برادر خود عیبے ومکروہے پس باید که دور کند اذی را از وے

وَضَعَّفَهٗ وَفِیْ رِوَایَةٍ لَهٗ وَلِاَبِیْ دَاوٗدَ اَلْمُؤْمِنُ مِرْاٰةُ الْمُؤْمِنِ

رواه ترمذی واین لفظ را ضعیف گفت ودر روایتی مر او را ومر ابی داؤد است باین لفظ مسلمان آئینه

اَلْمُؤْمِنُ اَخُ الْمُؤْمِنِ یَکُفُّ عَنْهُ ضَیْعَتَهٗ وَیَحُوْطُهٗ

مسلم دیگر است ومسلمان برادر مسلمان ست باز میدارد از وے ضرر وہلاک را وحفظ میکند او را

مِنْ وَّرَائِهٖ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از پس وی یعنی غائبانه او واز معاذ بن انس رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَمٰی مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ بَعَثَ

صلے الله علیه وسلم کسیکه حفظ کند ونگاه دارد مسلمان را از شر منافق برانگیزد

اللّٰهُ مَلَکًا یَحْمِیْ لَحْمَهٗ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَمَنْ

خدا تعالی فرشته را که نگاه دارد جسد او را روز قیامت از آتش دوزخ وکسیکه

رَمٰی مُسْلِمًا بِشَیْئٍ یُّرِیْدُ بِهٖ شَیْنَهٗ حَبَسَهُ اللّٰهُ عَلٰی جِسْرِ جَهَنَّمَ

دشنام دہد مسلمانی را بچیزی کہ میخواہد بدان چیز عیب او را حبس و موقوف دارد او را خدا تعالیٰ بر پل دوزخ

حَتّٰی یَخْرُجَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

تا آنکہ بیرون آید از آن چیزیکہ گفتہ است رواه ابو داؤد واز انس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَضٰی لِاَحَدٍ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بر آرد مر یکے

مِّنْ اُمَّتِیْ حَاجَةً یُّرِیْدُ اَنْ یَّسُرَّهٗ بِهَا فَقَدْ سَرَّنِیْ وَمَنْ سَرَّنِیْ

از امت مرا حاجتی وکارے در حالی کہ ارادہ کرد کہ شاد گرداند او را بقضای آن حاجت

فَقَدْ سَرَّ اللّٰهَ وَمَنْ سَرَّ اللّٰهَ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ وَعَنْهُ

پس بتحقیق شاد گرداند مرا کسیکہ گرداند مرا شاد پس بتحقیق راضی گردانید خدا را و ہر کہ راضی گرداند خدا را

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَغَاثَ

در آرد خدا تعالیٰ او را در بہشت وہم از وی مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ فریاد رسی

مَلْهُوْفًا کَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ ثَلٰثًا وَّسَبْعِیْنَ مَغْفِرَةً وَّاحِدَةً فِیْهَا

کند اندوہگین را بنویسد خدا تعالیٰ برای وی ہفتاد و سہ آمرزشے یکے در ان اینست کہ در وے

صَلَاحُ اَمْرِهٖ کُلِّهٖ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُوْنَ لَهٗ دَرَجَاتٌ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ

صلاح کار او ست ہمہ کار دنیا و آخرت و ہفتاد و دو او راست زیادہ درجات روز قیامت

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

واز عبد اللہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلْخَلْقُ عِیَالُ اللّٰهِ فَاَحَبُّ الْخَلْقِ اِلَی اللّٰهِ مَنْ اَحْسَنَ

وسلم مخلوقات حکم عیال خدا دارند پس محبوب ترین خلق بسوے خدا کسیکہ نیکوئی کند

اِلٰی عِیَالِهٖ رَوَی الْبَیْهَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الثَّلٰثَةَ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

بسوے عیال خدا روایت کرد بیہقی این ہر سہ حدیث را در شعب ایمان

وعن عائشة رضـ ان النبي صلى الله عليه وسلم

و از عایشه رضـ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال انزلوا الناس منازلهم رواه ابوداود وعن

فرمود فرود آرید مردم را در مراتب ایشان روایت کرد این حدیث را ابوداود

ابي هريرة رضـ قال ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی ہریرہ رضـ است کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وقف على ناس جلوس فقال الا اخبركم بخيركم

استاد بر مردم کہ نشستہ بودند پس فرمود آیا خبر دہم شمارا بہترین را از بدترین شما گفت

من شركم قال فسكتوا فقال ذلك ثلث مرات فقال

ابن عباس پس سکوت کردند پس فرمود این کلام را سہ بار پس گفت

رجل بلى يا رسول الله اخبرنا بخيرنا من شرنا فقال خيركم

مردے آرے یا رسول اللہ خبر دہ ما را و بیان کن نیک ترین مارا از بدترین ما

من يرجى خيره ويؤمن شره وشركم من لا يرجى خيره

پس فرمود نیکترین شما کسی ہست کہ امید داشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن بودہ باشند از بدی او و بدترین

ولا يؤمن شره رواه الترمذي والبيهقي في شعب الايمان

شما کسیست کہ امید نداشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن نبودہ باشند از بدی او روایت کرد این حدیث را ترمذی و بیہقی در شعب ایمان

باب حق الجيران

باب در بیان حق ہمسایہ

عن انس رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از انس رضـ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

والله لا يدخل الجنة من لا يامن جاره بوائقه رواه مسلم

سوگند بخدا داخل نشود بہشت را کسیکہ ایمن نباشد ہمسایہ او از بدیہائی او روایت کرد اورا مسلم

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم والله لا يؤمن والله لا يؤمن

علیہ وسلم بخدا سوگند ایمان نیارد و کامل نشود ایمان شخصی فرمود این را اصحاب

قيل من يا رسول الله قال الذي لا يأمن جاره بوائقه

پرسیده شد کہ ایمان نیارد کرا میگوئی یا رسول اللہ فرمود آنکسے کہ ایمن نباشد ہمسایگانش از بدیہای او را

متفق عليه وعن عبد الله بن عمر رض قال قال

متفق علیہ واز عبد اللہ بن عمر رض مرویست فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم خير الأصحاب عند الله

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بہترین اصحاب نزد خدا بہترین ایشانست

خيرهم لصاحبه وخير الجيران عند الله خيرهم لجاره

مر صاحب خود را و بہترین ہمسایہ ہا نزد خدا بہترین ایشانست مر ہمسایہ خود را

۸ رواه الترمذي والدارمي وعن عقبة بن عامر رض

روایت کرد این حدیث را ترمذی و دارمی واز عقبہ بن عامر رض مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أول خصمين

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نخستین دو خصم

يوم القيمة جاران رواه أحمد وعن ابن مسعود رض

کہ بیکدیگر خصومت کنند دو ہمسایہ اند روایت کرد این حدیث را احمد واز ابن مسعود رض

قال قال رجل للنبي صلى الله عليه وسلم يا رسول الله

مرویست گفت گفت مردے مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم چگونہ حاصل شود مرا علم

كيف أن أعلم إذا أحسنت أو إذا أسأت فقال النبي صلى الله

بہ نیکوکاری خود و بدکاری خود پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا سَمِعْتَ جِيْرَانَكَ يَقُوْلُوْنَ قَدْ اَحْسَنْتَ

علیه وسلم چون شنیدی همسایهای خود را که میگویند بتحقیق نیک کردی پس تحقیق

فَقَدْ اَحْسَنْتَ وَاِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُوْلُوْنَ قَدْ اَسَأْتَ فَقَدْ اَسَأْتَ

نیک کردی وچون شنیدی تو آنها را که میگویند بتحقیق بد کردی پس بتحقیق بد کردی یعنے نیکی بدی تو گواهی

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِيْ قُرَادٍ

دادن همسایه معلوم گردد روایت کرد این را ابن ماجه وروایت است از عبد الرحمن بن ابی قراد حجازی رضه

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ يَوْمًا فَجَعَلَ اَصْحَابُهُ

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم وضو کرد روزی پس شروع کردند اصحاب آنحضرت

يَتَمَسَّحُوْنَ بِوَضُوْئِهِ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که مسح کردند بآب وضوی آنحضرت پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

مَا يَحْمِلُكُمْ عَلٰى هٰذَا قَالُوْا حُبُّ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

چه چیز برداشت شما را برین کار گفتند برداشت ما را برین کار محبت خدا ورسول خدا پس فرمود

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ اَنْ يُحِبَّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ اَوْ يُحِبَّهُ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه شاد میگرداند او را که دوست دارد خدا ورسول خدا را یا دوست دارد او را خدا

اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ فَلْيَصْدُقْ فِيْ حَدِيْثِهِ اِذَا حَدَّثَ وَلْيُؤَدِّ اَمَانَتَهُ

ورسول خدا پس باید که راست گوید سخن خود را چون گوید سخن را و باید که ادا کند امانت مردم چون نهاده شود

اِذَا ائْتُمِنَ وَلْيُحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَهُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

امانت نزد وی و باید که نیک کند همسائگی کسیکه همسایه شده است او را وازابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

مرویست گفت شنیدم آنحضرت را صلے الله علیه وسلم که میفرمود نیست

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالَّذِيْ يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ اِلٰى جَنْبِهِ

مسلمان کامل کسیکه سیر میخورد و همسایه او گرسنه است در پهلوی وی

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

روایت کرد این هر دو حدیث را بیهقی در شعب ایمان و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللهِ إِنَّ فُلَانَةَ تُذْكَرُ مِنْ كَثْرَةِ

مرویست گفت مردی ای رسول خدا بدرستیکه فلان زن ذکر کرده میشود از بسیاری نماز وی

صَلٰوتِهَا وَصِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا غَيْرَ أَنَّهَا تُؤْذِيْ جِيْرَانَهَا

و روزه وی و تصدق وی جز اینکه آن زن میرنجاند همسایهای خود را

بِلِسَانِهَا قَالَ هِيَ فِي النَّارِ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ إِنَّ فُلَانَةَ تُذْكَرُ

بزبان خود فرمود آنحضرت که وی در آتش خواهد بود گفت آن مرد یا رسول الله بدرستی که فلان زن دیگر

قِلَّةَ صِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا وَصَلَاتِهَا وَإِنَّهَا تَصَدَّقُ

ذکر کرده میشود از کمی روزه و تصدق وی و نماز وی و بدرستی که این زن تصدق میکند پارها از پنیر که چیزی

بِالْأَثْوَارِ مِنَ الْأَقِطِ وَلَا تُؤْذِيْ بِلِسَانِهَا جِيْرَانَهَا قَالَ هِيَ

حقیرست و لیکن ایذا نمیکند بزبان خود همسایگان خود را گفت آنحضرت این زن

فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

در بهشت خواهد بود روایت کرد این حدیث را احمد و بیهقی در شعب ایمان

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِنَّ اللهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ

بدرستیکه خدا تعالی قسمت کرد میان شما خلقها و سیرتهای شما را چنانکه قسمت کرد میان شما روزیهای شما

إِنَّ اللهَ تَعَالٰى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُّحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ

بدرستیکه خدا تعالی میدهد دنیا را کسیکه دوست دارد خدا او را یعنی مومن را و کسیکه دوست

وَلَا يُعْطِي الدِّيْنَ إِلَّا مَنْ أَحَبَّ فَمَنْ أَعْطَاهُ اللهُ الدِّيْنَ

ندارد یعنی کافر را و نمیدهد دین را مگر کسی را که دوست میدارد او را یعنی مومن را پس کسیکه بدهد او را دین را

فَقَدْ نَحَبَهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتَّى يُسْلِمَ

پس بتحقیق نوت داشته است اورا و سوگند بخدا مسلمان نشود بنده تا آنکه مطیع گردد

قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ وَلَا يُؤْمِنُ حَتَّى يَأْمَنَ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

دل بنده و زبان او و ایمان کامل نیاورده باشد تا آنکه ایمن گردد همسایهٔ او بدیهای اورا

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

روایت کرد اینحدیث را احمد و بیهقی در شعب ایمان

عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي

روایت میکنند عایشه رض و ابن عمر رض از آنحضرت ﷺ که فرمود آنحضرت ﷺ همیشه جبریل اندرز میکرد مرا

بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بنگاهداشتن حق همسایها تا آنکه گمان کردم که حکم کند بوارث شدن یکی از همسایه بدیگرے متفق علیه

بَابُ الْيَتِيمِ وَتَرْبِيَةِ الْأَوْلَادِ

باب در بیان یتیم و تربیت اولاد

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ

و نه نزدیک گردید مال یتیم را مگر بآنکه آن نیکوست تا برسد قوت خود را

أَشُدَّهُ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا

بدرستیکه آنانکه میخورند مالهای یتیمان را بستم جز این نیست

يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا فَأَمَّا الْيَتِيمَ

که میخورند در شکمهاے خویش آتش و زود در آیند در آتش دوزخ لیس لیکن بے پدر را

فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قهر مکن و لیکن سوال کننده را پس بانگ مزن و لیکن نعمت پروردگار خویش

فَحَدِّثْ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

سخن گو از سهل بن سعد رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيْمِ لَهٗ وَلِغَيْرِهٖ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ من و متکفل امر یتیم خواہ آن یتیم از اقربای او باشد یا از غیر او در بہشت

الْجَنَّةِ هٰكَذَا وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطٰى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

اینچنین باشد و اشارہ کرد بمقارنت انگشت سبابہ و انگشت میانہ و کشادگی کرد میان این ہر دو

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

اندکی رواہ بخاری واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِيْنَ بَيْتٌ

صلے اللہ علیہ وسلم بہترین خانہا در مسلمانان خانہ

فِيْهِ يَتِيْمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ وَشَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِيْنَ بَيْتٌ

ایست کہ در وی یتیمی ست کہ نیکی کردہ میشود بسوی وے و بدترین خانہا در مسلمانان خانہ ایست

فِيْهِ يَتِيْمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

کہ در وی یتیمی ست کہ بدی کردہ میشود بسوی وی رواہ ابن ماجہ

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی امامہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ مَسَحَ رَأْسَ يَتِيْمٍ لَمْ يَمْسَحْهُ إِلَّا لِلّٰهِ كَانَ لَهٗ بِكُلِّ شَعْرَةٍ

کسیکہ بگذارد دست را بر سر یتیم در حالیکہ نمیگذارد بر وی دست را مگر برای رضای خدا باشد مر آنکس را

تَمُرُّ عَلَيْهَا يَدُهٗ حَسَنَاتٌ وَمَنْ أَحْسَنَ إِلٰى يَتِيْمَةٍ

بمقابلہ ہر موئی کہ میگذرد بران دست وی نیکیہا و کسیکہ نیکی کند بسوی دختری یتیم یا پسرے یتیم کہ نزد

أَوْ يَتِيْمٍ عِنْدَهٗ كُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ وَقَرَنَ

او ست باشم من داو مقاران در بہشت ہمچو این دو انگشت و پیوست

بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

آنحضرت ﷺ برای تحقیق مقارنت دو انگشت مبارک خود رواہ احمد و ترمذی

ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

وازابن عباس رض مرويست كه فرمود آنحضرت صلے اللہ عليه وسلم

من اوى يتيما الى طعامه وشرابه اوجب الله له

كسيكه جاى دهد يتيمى را بسوى خوراك خود وآب خود واجب گرداند خدا بتعالے مراورا

الجنة البتة الا ان يعمل ذنبا لا يغفر ومن عال ثلث

بهشت قطعا ويخشد همه گناها نرا مگر گناهى را كه آمرزيده نشود وآن كفرست وكسيكه عيالدار دارد

بنات او مثلهن من الاخوات فادبهن ورحمهن

دختران يا مانند شان از خواهران پس ادب آموزد ايشانرا ومهربانى كند ايشانرا تاآنكه بى نياز

حتى يغنيهن الله اوجب الله له الجنة فقال رجل يا رسول

گرداند الله تعالى ايشانرا واجب گرداند خدا مر آنكس را بهشت پس گفت مردے يا رسول الله يا دو دختر باشند

الله او اثنتين قال او اثنتين حتى لو قالوا او واحدة

فرمود يا دو باشند تاآنكه اگر التماس ميكردند اين ثواب را بر تربيت يك دختر البته قبول ميفرمود وكسيكه ببرد خدا

لقال واحدة ومن اذهب الله كريمتيه وجبت له

هر دو كريمه اورا واجب گردد مراورا

الجنة قيل يا رسول الله وما كريمتاه قال عيناه رواه

بهشت گفته شد يا رسول خدا چيست دو كريمه وے فرمود دو چشم او روايت كرد

في شرح السنة وعن ابي هريرة رض ان رجلا شكا

اين حديث را در شرح سنة وازابى هريره رض مرويست كه مردے شكايت

الى النبي صلى الله عليه وسلم قسوة قلبه قال امسح راس

كرد بسوى آنحضرت صلے اللہ عليه وسلم سختى دل را فرمود آنحضرت بگذار دست را بر سر

اليتيم واطعم المسكين رواه احمد وعن ابي هريرة

يتيم از روے شفقت وبخوران طعام مسكين را روايت كرد احمد وازابى هريره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّاعِيْ عَلَى

مروایت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سعی کنندہ در تحصیل

الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ كَالسَّاعِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَأَحْسِبُهٗ

مؤنت زن بی شوہر وسعی کنندہ در مؤنت مسکین مانند سعی کنندہ و انفاق کنندہ در راہ خدا است

قَالَ كَالْقَائِمِ لَا يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لَا يُفْطِرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفت راوی گمان میبرم آنحضرت را کہ گفت مانند عابد شب بیدار است کہ سستی نمیکند و مانند روزہ دار است کہ افطار نکند

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز انس رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتّٰى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَنَا وَهُوَ

فرمود کسیکہ غمخواری کند دو دختر را و نفقہ رساند ایشان را تا آنکہ برسند بحد بلوغ می آید روز قیامت

هٰكَذَا وَضَمَّ أَصَابِعَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

آن کس در حالیکہ من و وی باہم باشیم ہمچنین و فراہم آورد انگشتان خود را برائے بیان آن واز عائشہ رض

قَالَتْ جَاءَتْنِيْ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُنِيْ فَلَمْ

مرویست آمد نزدی کہ با آن زن دو دختر بود مرا و را سوال میکرد از من آن زن پس نیافت آن زن

تَجِدْ عِنْدِيْ غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا

نزد من جز یک خرما پس دادم آنرا ایک خرما پس قسمت کرد آن خرما

بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ

میان دو دختر و خود نخورد از ان پس بر خاست آن زن در رفت پس درآمد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهٗ فَقَالَ مَنِ ابْتُلِيَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم این فعل زن را پس فرمود کسیکہ

مِنْ هٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهٗ سِتْرًا

آزمایش کردہ شود از جنس این دختران بچیزے پس نیکی کند بسوئے ایشان باشند این دختران مرا ورا

ظاہر و رفتن تو سفر از دست دادن ... شدن سال مراد در حدیث زن بیوہ است و مسکین بغریب ذکرہ ۱۱۲ اشعۃ اللمعات

مِنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ رض

پردہ از آتش متفق علیہ واز سراقہ بن مالک رض مرویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى اَفْضَلِ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آیا دلالت نکنم شمارا برفاضلترین

الصَّدَقَةِ اِبْنَتُكَ مَرْدُوْدَةً اِلَيْكَ لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ

صدقات صدقہ کردن نست بر دختر تو کہ بازگردانیدہ شدہ است بسوے تو وحال آنکہ نیست

غَيْرُكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

مر این دختر را کسب کنندہ ونفقہ دہندہ جز تو رواہ ابن ماجہ واز جابر بن سمرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يُّؤَدِّبَ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ ادب کردن

الرَّجُلُ وَلَدَهٗ خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّتَصَدَّقَ بِصَاعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مرد فرزند خود را بہتر ست او را از تصدق کردن پیمانہ از غلہ رواہ ترمذی

بَابُ الْحُبِّ فِي اللّٰهِ

باب در بیان دوستی برائے خدا

وَلَا تَرْكَنُوْا اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ

ومیل نکنید بسوے آنانکہ ستم کردند پس بشاید مس کند شمارا آتش ونیست مر شمارا جز خدا

مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُوْنَ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ

ہیچ دوستی پس یاری کردہ نشوند اے آنانکہ گردیدہ ایدگیرید

اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا عَدُوِّيْ وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ تُلْقُوْنَ اِلَيْهِمْ

دشمن مرا و دشمن خویش را دوستان القا میکنید بسوی ایشان اخبار حبیب مرا

بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوْا بِمَا جَاءَكُمْ مِّنَ الْحَقِّ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

دوستی و حال آنست کہ وی کافر شدہ اند بآنچیز یکہ آمدہ است بشما از سخن راست اے آنانکہ گردیدہ اید

ایں جزو از رکوع ۱۰ ... رکوع ... رکوع ۸

لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْاٰخِرَةِ

دوستی مکنید گروهی را که خشم گرفت خدا بر ایشان بدرستی نومید شدند از آنجهان چنانچه نومید شدند

كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحَابِ الْقُبُوْرِ لَا تَجِدُ قَوْمًا

نا گرویدگان از اهل گورها نیابی گروهی را که میگروند بخدا و در روز پسین

يُّؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَآدُّوْنَ مَنْ حَآدَّ اللّٰهَ وَ

دوست دارند آنرا که خلاف کند خدایرا و رسول اورا اگرچه باشند

رَسُوْلَهٗ وَلَوْ كَانُوْٓا اٰبَآءَهُمْ اَوْ اَبْنَآءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ

پدران شان یا پسران شان یا برادران شان

اَوْ عَشِيْرَتَهُمْ اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْاِيْمَانَ

یا خویشان شان آنگروه نوشته است در دلهای شان گرویدن را

وَاَيَّدَهُمْ بِرُوْحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

و قوت داده ایشانرا برحمت از خود و در آرد ایشانرا ببوستانها که میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

از زیر آن جویها جاوید باشند در آن خوشنود شود خدای از ایشان و خوشنود

وَرَضُوْا عَنْهُ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ

شوند از وی آن گروه لشکر خدا اند بدانید بدرستیکه لشکر خدا ایشانند

الْمُفْلِحُوْنَ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُوْدَ وَالنَّصٰرٰٓى

رستگارانرا ای آنانکه گرویده اید فرا مگیرید جهودان و ترسایانرا

اَوْلِيَآءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَاِنَّهٗ

دوستان بعضی از ایشان دوستان بعضی اند و هرکه دوستی کند با ایشان از شما بدرستیکه

مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ

او از ایشان است بدرستی خدای راه ننماید گروه ستمگارانرا جز این نیست دوست شما

وَرَسُوْلُهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوا الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ

وفرستادۂ او و آنانکہ گرویدند آنانکہ برپا میدارند نماز و بدہند

الزَّكٰوةَ وَهُمْ رٰكِعُوْنَ وَمَنْ يَّتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَالَّذِيْنَ

زکوۃ را و ایشان رکوع آرندگانند و ہر کہ دوست دارد خدا را و فرستادۂ او را و آنانکہ

اٰمَنُوْا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغٰلِبُوْنَ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

گرویدند پس بدرستی گروہ خدا ایشانند غالبان ای آنانکہ گرویدہ اید فرا مگیرید

لَا تَتَّخِذُوا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَكُمْ هُزُوًا وَّلَعِبًا مِّنَ

آنانرا کہ فرا گرفتہ اند کیش شما را افسوس و بازی از آنانکہ دادہ شدند

الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ وَاتَّقُوا

کتاب از پیش از شما و ہم ناگرویدگان را دوستان و بترسید

اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ

از خدا اگر ہستید گرویدگان نگیرند گرویدگان ناگرویدگان را دوستان

مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ

جز گرویدگان و ہر کہ بکند این پس نیست از خدا

فِيْ شَيْءٍ اِلَّاۤ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً وَّيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ

در چیزے مگر آنکہ بترسید از ایشان ترسیدنے و میترساند شما را خدا از نفس خود

وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و بسوی خدا ست بازگشت از عائشہ صدیقہ رض مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْاَرْوَاحُ جُنُوْدٌ مُّجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ

صلے اللہ علیہ وسلم ارواح پیش از خلق با بدان مثل لشکرہا بودند ہیچ جا پس

مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

آنہا کہ شناسا بودند از آنہا بعالم مناسبت الفت گرفتند و آنہا کہ بیگانہ گشتند از آنہا مختلف شدند روایت کرد این را بخاری و روایت کرد این را مسلم

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از ابی ہریرہ رض وازابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ اِذَا اَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جِبْرَئِیْلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا ایتعالی چون دوست میدارد بندہ رامیخواند جبرئیل را

فَقَالَ اِنِّیْ اُحِبُّ فُلَانًا فَاَحِبَّهٗ قَالَ فَیُحِبُّهٗ جِبْرَئِیْلُ ثُمَّ یُنَادِیْ

پس میگوید حضرت رب العزت من دوست میدارم فلان بندہ را پس دوست بدار تو اورا گفت

فِی السَّمَآءِ فَیَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ فُلَانًا فَاَحِبُّوْهُ فَیُحِبُّهٗ اَهْلُ

پس دوست میدارد اورا جبرئیل پستر ندا میکند جبرئیل پس میگوید بفرشتگان کہ خدا دوست میدارد

السَّمَآءِ ثُمَّ یُوْضَعُ لَهُ الْقَبُوْلُ فِی الْاَرْضِ وَاِذَا اَبْغَضَ عَبْدًا

فلان بندہ را پس دوست دارید شما نیز پس دوست میدارند اورا اہل آسمان پستر نہادہ میشود مرآن بندہ را

دَعَا جِبْرَئِیْلَ فَیَقُوْلُ اِنِّیْ اُبْغِضُ فُلَانًا فَاَبْغِضْهُ قَالَ

قبول در زمین و چون دشمن میدارد خدا بندہ را میخواند جبرئیل را پس میگوید بتحقیق من دشمن گرفتہ ام

فَیُبْغِضُهٗ جِبْرَئِیْلُ ثُمَّ یُنَادِیْ فِیْ اَهْلِ السَّمَآءِ اِنَّ اللّٰهَ یُبْغِضُ

فلان بندہ را پس دشمن دار تو اورا گفت آنحضرت پس دشمن میدارد اورا جبرئیل پستر ندا میکند جبرئیل

فُلَانًا فَاَبْغِضُوْهُ قَالَ فَیُبْغِضُوْنَهٗ ثُمَّ یُوْضَعُ لَهُ الْبَغْضَآءُ فِی

در اہل آسمان کہ خدا دشمن میدارد فلان بندہ را پس دشمن دارید شما اورا فرمود پس دشمن میدارند آسمانیان

الْاَرْضِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

اورا پستر نہادہ میشود مرآن بندہ را دشمنی در دلہای زمینیان روایہ مسلم وہم از ابی ہریرہ رض فرمود

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ یَقُوْلُ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَیْنَ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا ایتعالی میگوید روز قیامت کجا اند دوست

الْمُتَحَابُّوْنَ بِجَلَالِیْ اَلْیَوْمَ اُظِلُّهُمْ فِیْ ظِلِّیْ یَوْمَ لَا ظِلَّ

دارندگان یکدیگر بسبب بزرگی من امروز جا دہم ایشانرا در سایۂ خود بروزیکہ نیست سایہ

إلا ظلي رواه مسلم **وعنه** عن النبي صلى الله عليه وسلم

مگر سایۂ من رواہ مسلم وہم از ابی ہریرہ رضہ مرویست از آنحضرت

أن رجلا زار أخا له في قرية أخرى فأرصد الله له على

صلے اللہ علیہ وسلم کہ مردی بقصد زیارت کرد برادرے را کہ مر او را بود در دیہ دیگر پس منتظر نشاند خدا تعالے

مدرجته ملكا قال أين تريد قال أريد أخا لي في هذه

بر راہ او در راہی کہ میگذشت او فرشتہ پرسید او از آن مرد کجا میخواہی کہ بروی گفت آنمرد میخواہم کہ بملاقات کنم

القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها قال لا غير

برادر خود را کہ مرا ہست درین دیہ گفت فرشتہ کہ آیا ہست مر ترا بر وی حقی از نعمت کہ مالک شوی و استیفا کنی

أني أحببته في الله قال فإني رسول الله إليك بأن الله

آنرا گفت آنمرد نیست مرا داعیہ بزیارت مگر محبت داشتن من او را برای اللہ گفت آن فرشتہ پس بتحقیق من

قد أحبك كما أحببته فيه رواه مسلم **وعن**

فرستادہ خدا بسوی تو ام تا خبر دہم کہ خدا تعالی دوست داشت ترا چنانکہ دوست داشتی تو او را برای خدا روایت کرد مسلم

ابن مسعود رض قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه

و از ابن مسعود رضہ مرویست کہ آمد مردے بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم فقال يا رسول الله كيف تقول في رجل أحب

وسلم پس گفت یا رسول اللہ چگونہ حکم میکنی در مردے کہ دوست داشتہ است گروہی را و در نیافتہ است

قوما ولم يلحق بهم فقال المرء مع من أحب متفق عليه

ایشانرا پس فرمود آنحضرت مرد با کسے ست کہ دوست داشتہ است متفق علیہ

وعن أنس رض أن رجلا قال يا رسول الله متى الساعة

و در روایت ست از انس رضہ مردی گفت یا رسول اللہ کے قیامت فرمود آنحضرت

قال ويلك وما أعددت لها قال ما أعددت لها

وای بر تو چہ آمادہ کردہ از عمل برای قیامت گفت آنمرد آمادہ نکردہ ام

إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ قَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ

مگر اینکہ من خدا و رسول خدا را دوست میدارم فرمود آنحضرت کہ تو با کسے خواہی بود کہ دوست

قَالَ أَنَسٌ رض فَمَا رَأَيْتُ الْمُسْلِمِينَ فَرِحُوا بِشَيْءٍ بَعْدَ

داری گفت انس رض پس ندیدم مسلمانان را کہ خوشحال شدہ باشند بہیچ چیزے بعد از اسلام

الْإِسْلَامِ فَرَحَهُمْ بِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى

ہمچو خوشحال شدن ایشان بایں کلمہ متفق علیہ و از ابی موسی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْجَلِيسِ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم حال ہمنشین

الصَّالِحِ وَالسُّوءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ فَحَامِلُ

نیک و بد مثل حال بردارندہ مشک ست و دم کنندہ کیر پس بردارندہ مشک

الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيَكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا

یا آنکہ میدہد ترا ازان مشک بے عوض و یا آنکہ میخرے مشک را ازان و یا آنکہ مییابی ازان

أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ

مشک بوئے و دم کنندہ کیر یا آنکہ میسوزد جامہای ترا یا آنکہ مییابی

ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ازان بوئے بد را متفق علیہ

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ لَأُنَاسًا مَا هُمْ بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ يَغْبِطُهُمُ

بدرستی کہ از بندگان خدا آدمیانند کہ نیستند ایشان پیغامبران و نہ شہیدان رشک میبرند

الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ اللّٰهِ قَالُوا يَا رَسُولَ

ایشان را پیغمبران و شہیدان روز قیامت بسبب مرتبہ اوشان از خدای تعالی گفتند یا رسول اللہ

اللّٰہِ تُخۡبِرُنَا مَنۡ ھُمۡ قَالَ ھُمۡ قَوۡمٌ تَحَابُّوۡا بِرُوۡحِ اللّٰہِ عَلٰی غَیۡرِ

خبر کن مارا کہ کیستند ایشان فرمود ایشان قومی اند کہ دوست داشتند یکدیگر را بر غیر قرابت ہا کہ

اَرۡحَامٍ بَیۡنَھُمۡ وَلَا اَمۡوَالٍ یَّتَعَاطَوۡنَھَا فَوَاللّٰہِ اِنَّ وُجُوۡھَھُمۡ

میان ایشان باشد و نہ مالہا کہ داد وستد میکنند آنرا پس سوگند بخدا کہ رویہای شان ہر آئینہ

لَنُوۡرٌ وَّاِنَّھُمۡ لَعَلٰی نُوۡرٍ لَا یَخَافُوۡنَ اِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا

نور اند و بر راستی کہ ایشان بر نور باشند نمی ترسند وقتیکہ بترسند مردم و اندوہگین

یَحۡزَنُوۡنَ اِذَا حَزِنَ النَّاسُ وَقَرَأَ ھٰذِہِ الۡاٰیَۃَ اَلَاۤ اِنَّ اَوۡلِیَآءَ

نمی شوند وقتیکہ اندوہگین شوند مردم و بخواند آنحضرت برای استشہاد این آیت را آگاہ باش

اللّٰہِ لَا خَوۡفٌ عَلَیۡھِمۡ وَلَا ھُمۡ یَحۡزَنُوۡنَ رَوَاہُ اَبُوۡدَاوٗدَ وَعَنۡ

بدرستیکہ دوستان خدا اند نہ خوف ست بر ایشان و نہ ایشان اندوہگین شوند رواہ ابوداؤد

ابۡنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوۡلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیۡہِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لِاَبِیۡ ذَرٍّ یَا اَبَا ذَرٍّ اَیُّ عُرَی الۡاِیۡمَانِ اَوۡثَقُ قَالَ اللّٰہُ وَرَسُوۡلُہٗ

مر ابوذر را رض ای ابوذر کدام یکے از عروہای ایمان محکم تر ست گفت ابوذر خدا و رسول خدا

اَعۡلَمُ قَالَ الۡمُوَالَاۃُ فِی اللّٰہِ وَالۡحُبُّ فِی اللّٰہِ وَالۡبُغۡضُ فِی اللّٰہِ

دانا تر ست فرمود آنحضرت دوستی کردن باہم از جہت خدا و دوست داشتن کسے را از جہت خدا

رَوَاہُ الۡبَیۡھَقِیُّ فِیۡ شُعَبِ الۡاِیۡمَانِ وَعَنِ الۡمِقۡدَامِ بۡنِ

و دشمن داشتن از جہت خدا روایت کرد آنرا بیہقی در شعب ایمان و از مقدام بن

مَعۡدِیۡکَرِبَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیۡہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا

معدیکرب مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود چون دوست دارد مرد مسلمانے را کہ برادر

اَحَبَّ الرَّجُلُ اَخَاہُ فَلۡیُخۡبِرۡہُ اَنَّہٗ یُحِبُّہٗ رَوَاہُ اَبُوۡدَاوٗدَ وَالتِّرۡمِذِیُّ

دینی اوست پس باید کہ خبر کند آن مرد آن مسلمان را کہ وی دوست میدارد و از برای آنکہ این باعث استمالت قلب ست رواہ ابوداؤد و ترمذی

وعن أبي سعيد رض أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول

و از ابی سعید رضی الله عنه مرویست که وی شنید آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت

لا تصاحب إلا مؤمنا ولا يأكل طعامك إلا تقي رواه الترمذي

یاری مکن و صحبت مدار مگر مسلمانی را و باید که نخورد طعام ترا مگر مردی پرهیزگار یعنی طعام تو باید که از وجه حلال باشد

وأبو داود والدارمي وعن أبي هريرة قال قال رسول الله

تا متقیان خورند روایت کرد ترمذی و ابوداود و دارمی و از ابی هریره رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم المرء على دين خليله فلينظر أحدكم

صلی الله علیه وسلم که مرد بر دین دوست خود است پس باید که نظر و اندیشه کند یکی از شما

من يخالل رواه أحمد والترمذي وأبو داود والبيهقي في

که کرا دوست میدارد روایت کرد احمد و ترمذی و ابو داود و بیهقی در

شعب الإيمان وعن أبي ذر رض قال خرج علينا رسول الله

شعب ایمان و از ابو ذر رضی الله عنه مرویست که بیرون آمد بر ما پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم قال أتدرون أي الأعمال أحب إلى الله

صلی الله علیه وسلم فرمود آیا در مییابید که کدام عمل از اعمال محبوبتر نزد خدای

تعالى قال قائل الصلوة والزكوة وقال قائل الجهاد قال النبي صلى

تعالی گفت گوینده نماز محبوب تر است و زکوة محبوب ترین اعمال است و گفت گوینده دیگر جهاد محبوبتر است فرمود آنحضرت

الله عليه وسلم إن أحب الأعمال إلى الله تعالى الحب في الله والبغض

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه محبوب ترین اعمال بسوی خدای تعالی دوستی از جهت خداست و دشمنی از جهت

في الله رواه أحمد وعن أبي أمامة رض قال قال رسول الله

خداست روایت احمد و از ابی امامه رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ما أحب عبد عبدا لله

صلی الله علیه و سلم دوست نداشت هیچ بنده بنده دیگر را از برای خدا

إِلَّا أَكْرَمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَسْمَاءَ

مگر بزرگ داشت باین دوست داشتن خدائے بزرگ را روایت کرد احمد واز اسمار

بِنْتِ يَزِيدَ رض أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنت یزید رض روایت ست کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

کر میگفت آیا اعلام نکنم شما را بہترین شما گفتند صحابہ اعلام کن مارا یا رسول اللہ فرمود

خِيَارُكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللّٰهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آنحضرت کہ بہترین شما کسانے اند کہ چون دیدہ شوند یاد کردہ شود خدا روایت کرد ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ عَبْدَيْنِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ

علیہ وسلم اگر باشند اینکہ دو بندہ کہ دوست داشتہ باشند یکدیگر را از جہت خدا تعالی

وَاحِدٌ فِي الْمَشْرِقِ وَآخَرُ فِي الْمَغْرِبِ لَجَمَعَ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا

یکے در مشرق و دیگرے در مغرب ہر آئینہ جمع کند خدا تعالی میان ہر دو بندہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَقُولُ هٰذَا الَّذِي كُنْتَ تُحِبُّهُ فِيَّ وَعَنْ

روز قیامت میگوید خدا تعالی این بندہ آن کسی ست کہ بودی تو دوست میداشتی او را از جہت من

أَبِي رَزِينٍ رض أَنَّهُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز ابی رزین رض مرویست بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مِلَاكِ هٰذَا الْأَمْرِ الَّذِي تُصِيبُ بِهِ

وسلم گفت مر وے را آیا راہ نمایم ترا بر چیزے کہ قائم و برپا میشود بآن کار

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ أَهْلِ الذِّكْرِ

دین آن چیزیکہ برسے تو بسبب آن نیکی دنیا و دین را پس لازم بیان کرد بر تو باز نشستن بمجلسہائے اہل ذکر

وَاِذَا خَلَوْتَ فَحَرِّكْ لِسَانَكَ مَا اسْتَطَعْتَ بِذِكْرِ اللّٰهِ

و چون تنہا نشینی پس بجنبان زبان خود را چندانکہ توانی بذکر خدا و دوست دار ہر کرا دوست دارے

وَاَحِبَّ فِي اللّٰهِ وَاَبْغِضْ فِي اللّٰهِ يَا اَبَا رَزِيْنٍ هَلْ شَعَرْتَ

برائے خدا و دشمن دار ہر کرا کہ دشمن دارے برائے خدا ای ابا رزین آیا میدانی کہ مرد چون

اَنَّ الرَّجُلَ اِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ زَائِرًا اَخَاهُ شَيَّعَهُ سَبْعُوْنَ

بیرون آید از خانۂ خود بقصد زیارت برادر مسلمان در پے میروند او را ہفتاد ہزار

اَلْفَ مَلَكٍ كُلُّهُمْ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ وَيَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا

فرشتہ ہمہ آن فرشتگان دعا برحمت میفرستند و میگویند ای پروردگار ما بدرستی

اِنَّهٗ وَصَلَ فِيْكَ فَصِلْهُ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تُعْمِلَ

این شخص پیوند کرد از برای تو پس پیوند بکن او را برحمت و مغفرت پس اگر میتوانی

جَسَدَكَ فِي ذٰلِكَ فَافْعَلْ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

کہ بکار دارے تن خود را در زیارت برادر مسلمان پس بکن آنرا و از ابی ہریرہ رضی مرویست

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

گفت ابو ہریرہ کہ بودم با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعَمَدًا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت ستونہاست

مِنْ يَاقُوْتٍ عَلَيْهَا غُرَفٌ مِنْ زَبَرْجَدٍ لَهَا اَبْوَابٌ

از یاقوت بران ستونہا غرفہاست از زبرجد مران غرفہا را درہاست

مُفَتَّحَةٌ تُضِيْءُ كَمَا يُضِيْءُ الْكَوْكَبُ الدُّرِّيُّ فَقَالُوْا

کشادہ داشتہ شدہ میدرخشد آن غرفہ چنانکہ میدرخشد ستارۂ روشن پس گفتند صحابہ

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ يَسْكُنُهَا قَالَ الْمُتَحَابُّوْنَ فِي اللّٰهِ وَالْمُتَجَالِسُوْنَ

یا رسول اللہ کہ میباشد دران غرفہا فرمود میباشند دران دوست دارندگان یکدیگر را برائے خدا و ہم نشینندگان

فِي اللّٰهِ وَالْمُتَلَاقُوْنَ فِي اللّٰهِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

برائے خدا و ملاقات کنندگان برای خدا روایت کرد این هر سه حدیث را بیهقی

فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

در شعب ایمان

بَابُ مَا يُنْهٰى مِنَ التَّهَاجُرِ وَالتَّقَاطُعِ وَاتِّبَاعِ الْعَوْرَاتِ

باب آنچه منع کرده شده است از هجران و قطع رحمی و پیروی عیوب

وَاِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اقْتَتَلُوْا فَاَصْلِحُوْا بَيْنَهُمَا فَاِنْ بَغَتْ

واگر دو گروه از گرویدگان کارزار کنند پس صلح کنید میان شان پس اگر ستم کند

اِحْدٰهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّتِيْ تَبْغِيْ حَتّٰى تَفِيْءَ

یکے از ایشان بر دیگرے پس جنگ کنید آنرا که ستم میکند تا باز گردد بسوئے فرمان خدا

اِلٰى اَمْرِ اللّٰهِ فَاِنْ فَاءَتْ فَاَصْلِحُوْا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُوْا

پس اگر باز گردد پس صلح کنید میان شان براستی و داد کنید

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوْا

بدرستی خدای دوست میدارد داد کنندگان را جز این نیست که گرویدگان برادرانند پس صلح

بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ وَقُلْ لِّعِبَادِيْ

کنید میان برادران خویش و بترسید از خدا شاید شما بخشیده شوید و بگو مر بندگان مرا

يَقُوْلُوا الَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ اِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ اِنَّ الشَّيْطٰنَ

گویند آن که نیکو ست بدرستی دیو دشمنی مے اندازد میان شان بدرستیکه

كَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِيْنًا عَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ الْاَنْصَارِيِّ رضی

شیطان هست مر آدمی را دشمنی پیدا　از ابو ایوب انصاری رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که حلال نیست مرد را

أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هٰذَا وَيُعْرِضُ هٰذَا

زیرا کہ مسلمان را زیادہ از سہ روز صورت ہجر اینکہ جمع شوند یکدیگر

وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس روی بگردانند این بجانبی و روی گرداند این بجانب دیگر و بہترین شان کسی ست کہ پیشتر کند بسلام او روا متفق علیہ

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يُعْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ

عرض کردہ میشود عملہای مردم بر خدا در ہر ہفتہ دوبار روز دو شنبہ

وَيَوْمَ الْخَمِيْسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ

و روز پنجشنبہ پس آمرزیدہ شود مر ہر بندہ مسلمانرا مگر بندۂ کہ میان او و میان برادر وے

وَبَيْنَ أَخِيْهِ شَحْنَاءُ فَيُقَالُ اتْرُكُوْا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَفِيْئَا

دشمنی ست پس گفتہ میشود کہ بگذارید ایشانرا تا آنکہ رجوع کنند از دشمنی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ رض قَالَتْ قَالَ

رواہ مسلم واز اسما بنت یزید مرویست گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ الْكَذِبُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ حلال نیست دروغ گفتن

إِلَّا فِي ثَلٰثٍ كَذِبُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ لِيُرْضِيَهَا وَالْكَذِبُ فِي

مگر سہ جا یکے دروغ گفتن مرد زن خود را تا راضی گرداند او را دوم دروغ گفتن در جنگ

الْحَرْبِ وَالْكَذِبُ لِيُصْلِحَ بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

سوم دروغ برائے آنکہ صلح افگند میان مردم رواہ احمد والترمذے

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا یَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ یَّهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَنْ هَجَرَ

فرمود حلال نیست مر مسلمان را که ترک دہد برادر خود را بالای سہ روز پس کسیکہ ہجران کند

فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

بالاے سہ روز پس بمیرد در آتش دوزخ در آید رواہ احمد وابوداؤد

وَعَنْ اَبِیْ خِرَاشٍ نِ الْمُسْلِمِیِّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز ابی خراش سلمی رض مرویست کہ وے شنید آنحضرت را

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ مَنْ هَجَرَ اَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسیکہ ہجران کند برادر خود را یکسال پس این

کَسَفْكِ دَمِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

ہجران گویا خون او ریختن ہست رواہ ابوداؤد واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت حلال نیست مومن را

اَنْ یَّهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلٰثٍ فَاِنْ مَرَّتْ بِهٖ ثَلٰثٌ فَلْیَلْقَهٗ فَلْیُسَلِّمْ

کہ ہجران کند مومن را بالای سہ روز پس اگر بگذرد بر مومن سہ روز پس باید کہ پیش آید او را پس باید کہ سلام کند

عَلَیْهِ فَاِنْ رَدَّ عَلَیْهِ السَّلَامَ فَقَدِ اشْتَرَكَا فِی الْاَجْرِ وَاِنْ لَّمْ یَرُدَّ

بر وے پس اگر رد کرد سلام را و جواب داد او را پس بتحقیق شریک شدند ہر دو در اجر وصلت

عَلَیْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْاِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهِجْرَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

و اگر رد نکرد سلام را و جواب او را پس بتحقیق رجوع کرد و بازگشت بگناہ و بیرون آمد سلام دہندہ از گناہ ہجران رواہ ابوداؤد

وَعَنْ اَبِی الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

واز ابی الدرداء رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِاَفْضَلَ مِنْ دَرَجَةِ الصِّیَامِ وَالصَّدَقَةِ

وسلم آیا خبر دہم شما را بچیزے کہ فاضلتر ست از درجہ روزہ وصدقہ

وَالصَّلٰوةِ قَالَ قُلْنَا بَلٰى قَالَ اِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ وَفَسَادُ

و نماز گفت راوی گفتیم ما آرے خبر دہ یا رسول اللہ فرمود آن عمل نیک گردانیدن احوالی کہ درمیان

ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

یکدیگر ست و فساد احوالی کہ ذات البین ست حالقست رواه ابو داؤد و ترمذے

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَاِنَّ الْحَسَدَ يَاْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَاْكُلُ

فرمود دور دارید خود را از حسد زیرا کہ حسد میخورد و میبرد نیکیہا را چنانکہ میخورد

النَّارُ الْحَطَبَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرِ نِ الصِّدِّيْقِ

و میسوزد آتش ہیزم را رواه ابو داؤد و از ابی بکر صدیق

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ

رض روایت ست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم رانده شد

مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا اَوْ مَكَرَ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

کسیکہ ایذا دہد مومن را یا مکر و بدسگالی کند یعنے رانده شود از درگاه رحمت رواه ترمذے

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ صَعِدَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عمر رض مرویست بر آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم منبر را

الْمِنْبَرَ فَنَادٰى بِصَوْتٍ رَفِيْعٍ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ مَنْ اَسْلَمَ

پس آواز داد باواز بلند پس فرمود اے گروه اسلام آرندگان

بِلِسَانِهٖ وَلَمْ يُفْضِ الْاِيْمَانُ اِلٰى قَلْبِهٖ لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِيْنَ

بزبان خود و نرسیده است ایمان تا دل ایشان ایذا مکنید مسلمانان را و سرزنش نکنید

وَلَا تُعَيِّرُوْهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا عَوْرَاتِهِمْ فَاِنَّهٗ مَنْ يَّتَّبِعْ

ایشانرا و مجوئید در پے عیبہای ایشان پس بدرستیکہ کسیکہ تتبع کند در عیب برادر مسلمان تتبع کند

عَوْرَةَ اَخِيْهِ الْمُسْلِمِ يَتَّبِعِ اللّٰهُ عَوْرَتَهٗ وَمَنْ يَّتَّبِعِ اللّٰهُ عَوْرَتَهٗ

خدا تعالیٰ عیب او را کسیکه تتبع کند خدا تعالیٰ عیبهای او رسوا گرداند او را اگرچہ

يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِيْ جَوْفِ رَحْلِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

باشد آنکس پنہان درمیان منزل خود رواہ ترمذی

سَعِيْدِ بْنِ زَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از سعید بن زید رض روایت ست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ مِنْ اَرْبَى الرِّبٰوا الْاِسْتِطَالَةُ فِيْ عِرْضِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ حَقٍّ

کہ فرمود آنحضرت بدرستیکہ از بدترین ربا دراز کردن زبانہاست در آبروی مسلمان بناحق

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

رواہ ابوداؤد و بیہقی در شعب ایمان

اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ

و از انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بالا برد

بِيْ رَبِّيْ مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ اَظْفَارٌ مِّنْ نُّحَاسٍ يَخْمِشُوْنَ

مرا پروردگار من گذشتم بقومے کہ مر ایشان را ناخنان ست از مس کہ میخراشند

وُجُوْهَهُمْ وَصُدُوْرَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَآءِ يَا جِبْرَئِيْلُ

رویہای خود را و سینہای خود را پس گفتم کیستند این قوم اے جبرئیل

قَالَ هٰؤُلَآءِ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ لُحُوْمَ النَّاسِ وَيَقَعُوْنَ

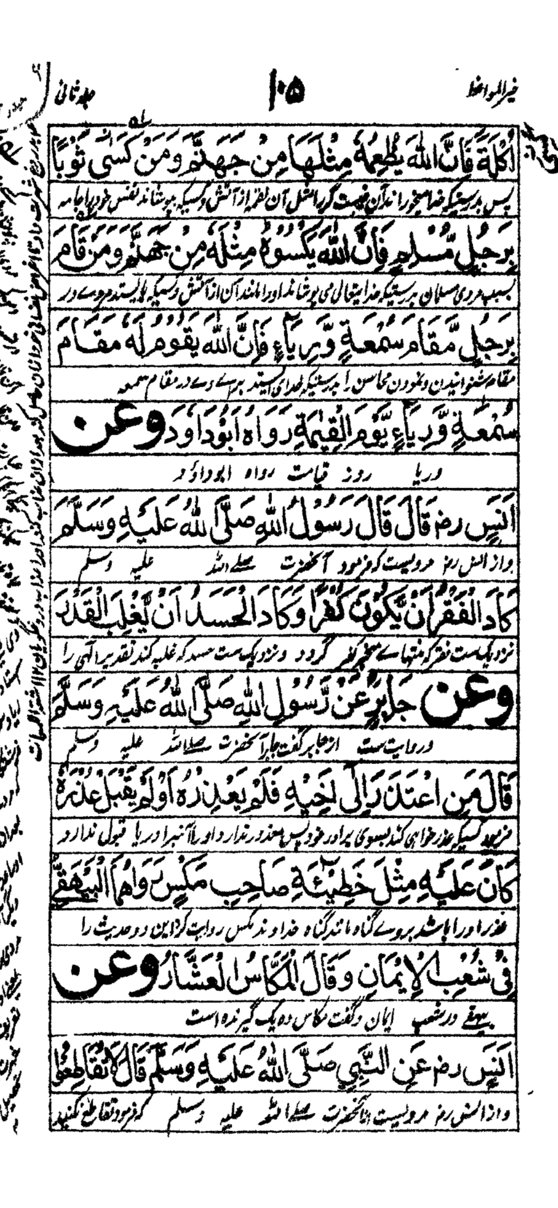
گفت جبرئیل این آن جماعت اند کہ میخورند گوشتہای مردم را بغیبت و دشنام و واقع میشوند

فِيْ اَعْرَاضِهِمْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ

در آبروریزی مردم رواہ ابوداؤد و از مستورد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَكَلَ بِرَجُلٍ مُّسْلِمٍ

روایت ست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کسیکہ بخورد بسبب مرد مسلم لقمہ

اُكِلَةً فَاِنَّ اللّٰهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كَسٰى ثَوْبًا

پس بدرستیکہ خدا مخورا ندازآن جہت گرا مثل آن لقمہ از آتش و کسیکہ بپوشاند نفس خود را جامہ

بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَكْسُوْهُ مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ

بسبب مردی مسلمان بدرستیکہ خدا تعالی می پوشاند او را مانند آن از آتش و کسیکہ بایستد مروے در

بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَقُوْمُ لَهُ مَقَامَ

مقام شنوانیدن و نمودن محاسن را بدرستیکہ خدای ایستد برائے وے در مقام سمعہ

سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

و ریا روز قیامت روایت ابوداؤد

اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

كَادَ الْفَقْرُ اَنْ يَّكُوْنَ كُفْرًا وَكَادَ الْحَسَدُ اَنْ يَّغْلِبَ الْقَدَرَ

نزدیکست فقر کہ منتہائے آن کفر گردد و نزدیکست حسد کہ غلبہ کند تقدیر الٰہی را

وَعَنْ جَابِرٍ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از جابر گفت جابر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنِ اعْتَذَرَ اِلٰى اَخِيْهِ فَلَمْ يَعْذِرْهُ اَوْ لَمْ يَقْبَلْ عُذْرَهُ

فرمود کسیکہ عذر خواہی کند بسوی برادر خود پس معذور ندارد او را آنبرادر یا قبول ندارد

كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيْئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

عذر او را باشد بروے گناہ مانند گناہ خداوند مکس روایت کرد این دو حدیث را

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ الْمَكَّاسُ الْعَشَّارُ وَعَنْ

بیہقی در شعب ایمان و گفت مکاس دہ یک گیرندہ است

اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقَاطَعُوْا

و از انس رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود قطع مکنید

وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ

ونہ تدابر ونہ بایکدیگر حسد کنید ونہ بغض وکینہ دارید وباشید شما

إِخْوَانًا لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ

بندگان خدا برادران حلال نیست مسلم را اینکہ ترک کند برادر خود را زائد از سہ روز رواہ ابن النجار

بَابُ الْحَذَرِ وَالتَّأَنِّي فِي الْأُمُورِ

باب الحذر ودرنگ در امور

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَأَمْرُهُمْ شُورٰى

وآنانکہ اجابت کردند برائے پروردگار خویش وبپا داشتند نماز را وکار ایشان مشورہ است

بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ

میان شان وازانچہ روزی دادیم ایشان را انفقہ میکنند پس درگذر از ایشان وآمرزش خواہ

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ وَيَدْعُ

از من برای ایشان ومشورت نمای با ایشان در کار پس چون قصد کار کردی پس توکل بر خدا کن ومیخواند آدمی

الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا

وقت غضب بدیرا مثل خواندن او نیکے را وہست آدمی شتاب کنندہ در دعاے

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ

وازپی مرو انچہ نیست مرترا بآن دانش بدرستیکہ گوش وچشم ودل ہمہ

كُلُّ أُولٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

اینہاست ازخود پرسیدہ شدہ وازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گزیدہ نشود مسلمان

مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ

از یک سوراخ دوبار متفق علیہ وازسہل بن

عہ لاتدابروا یعنی بلند پشت نہ بینید برادر خود را ونہ الحاق مکنید از دوطرف اصلا در ۱۲ مجمع البحار

عہ جزو رکوع
عہ جزو رکوع
عہ جزو رکوع
عہ جزو رکوع
عہ متفق علیہ

سعد الساعدی رض ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم
سعد ساعدی رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال الاناءۃ من اللہ والعجلۃ من الشیطان رواہ الترمذی
فرمود کہ درنگ در کارہا از خدا و مرضی او ست و شتابی از شیطان ست و مطلوب او ست رواہ ترمذی

وعن ابی سعید رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ
و از ابی سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم لا حلیم الا ذو عثرۃ ولا حکیم الا ذو تجربۃ
علیہ وسلم نیست حلیم کامل مگر خداوند لغزش آنکہ در زلت افتادہ باشد نیست حکیم

رواہ احمد والترمذی وعن انس رض ان رجلا قال
مگر صاحب تجربہ رواہ احمد و ترمذی و از انس رض مرویست کہ مردی گفت مر

للنبی صلی اللہ علیہ وسلم اوصنی قال خذ الامر
آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم اندرز کن مرا فرمود بگیر کار را پایان کار نگریستن پس اگر

بالتدبیر فان رایت فی عاقبتہ خیرا فامضہ وان خفت
بہ بینی در پایان او نیکی را پس کن آنرا و اگر بترسے و گمان برسے گمراہے را

غیا فامسک رواہ فی شرح السنۃ وعن مصعب
پس نگاہدار خود را از کردن آنکار رواہ فی شرح السنۃ و از مصعب

بن سعد رض عن ابیہ قال الاعمش لا اعلمہ الا عن النبی
بن سعد رض روایت ست از پدرش گفت اعمش کہ راوی این حدیث ست نمیدانم این حدیث را

صلی اللہ علیہ وسلم قال التؤدۃ فی کل شیء خیر الا فی عمل
مگر از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت آہستگی رفتن در ہر چیز بہتر ست

الاخرۃ رواہ ابو داود وعن جابر رض قال قال رسول اللہ
مگر در عمل آخرت رواہ ابو داود و از جابر رض مرویست کہ آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم المجالس بالامانة الا ثلثة مجالس

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مجلسہا با امانت ست مگر سہ مجلس یکے سخن کردن در مجلس و فضیحت کردن

سفك دم حرام او فرج حرام او اقتطاع مال بغير حق

نقل یکے ریختن خون حرام دوم فرج حرام یعنی زنا کردن سوم مال کسی گرفتن بظلم یعنی کسی گفت میکشم فلانرا

رواه ابو داود وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله

یا زنا کنم یا مال میگیرم فلانرا باید کہ با جماعت این سخن پنہان نکند روا کرد ابوداود و آنرا ابن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ان الرجل ليكون من اهل الصلوة

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مردے میباشد از اہل نماز

والصوم والزكوة والحج والعمرة حتى ذكر سهام الخير كلها

و روزہ و زکوٰۃ و حج و عمرہ تا آنکہ ذکر کرد آنحضرت ہمہ حصص نیکی را

وما يجزى يوم القيمة الا بقدر عقله وعن ابى ذر رض

و جزا داده نیشود آنمرد در روز قیامت مگر باندازهٔ عقل او و از ابی ذر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا اباذر لا عقل

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ای ابوذر نیست ہیچ عقل

كالتدبير ولا ورع كالكف ولا حسب كحسن الخلق

مثل تدبیر و نیست ہیچ پرہیزگاری مانند کف از حارم و نیست حسب و فضیلت مثل حسن خلق

وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الاقتصاد فى النفقة نصف المعيشة والتودد الى الناس

میانہ روی کردن در خرچ نصف معیشت ست و دوستی از مردم نصف عقل ست

نصف العقل وحسن السؤال نصف العلم روى البيهقى

و نیک کردن سوال از علم نصف علم است روایت کرد بیہقی

الْاَحَادِيْثُ الثَّلٰثَةُ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

این ہر سہ حدیث را در شعب ایمان

بَابُ الرِّفْقِ وَالْحَيَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ

این باب در فضیلت نرمی و شرم و خوش خوئی ست

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ اِدْفَعْ بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ

و برابر نیست نیکی و بدے دور کن بآنکہ آن نیکوست

فَاِذَا الَّذِيْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهٗ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهٗ وَلِيٌّ حَمِيْمٌ وَمَا يُلَقّٰهَا

پس ناگاہ آنکہ میان تو و میان وے دشمنی ست گویا او دوست مہربان ست و پیش آنید

اِلَّا الَّذِيْنَ صَبَرُوْا وَمَا يُلَقّٰهَا اِلَّا ذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ خُذِ الْعَفْوَ

آنرا مگر آنانکہ صبر کردند و نہ پیش آیند آنرا مگر خداوند بہرہ بزرگ فرا گیر عفو را

وَاْمُرْ بِالْعُرْفِ وَاَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِيْنَ اِنَّكَ لَعَلٰى

و فرما نیکوئی و روے گردان از نادان و بدرستی تو بر آئینہ

خُلُقٍ عَظِيْمٍ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بر خوے بزرگے از عائشہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اُعْطِيَ حَظَّهٗ مِنَ الرِّفْقِ اُعْطِيَ حَظَّهٗ

علیہ وسلم کسیکہ دادہ شد او را نصیب او از نرمی و لطف دادہ شد او را نصیب

مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَنْ حُرِمَ حَظَّهٗ مِنَ الرِّفْقِ

او از نیکی دنیا و آخرت و کسیکہ محروم گردانیدہ شد از نصیب وی از نرمے محروم گردانیدہ شد

حُرِمَ حَظَّهٗ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

از نصیب وی از نیکی دنیا و آخرت روایت کرد در شرح السنہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد اللہ بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ وَبِمَنْ تَحْرُمُ

علیہ وسلم آیا خبر ندہم شمارا کہ کیست حرام ست وے بر آتش

النَّارُ عَلَيْهِ عَلٰى كُلِّ هَيِّنٍ لَيِّنٍ قَرِيْبٍ سَهْلٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و آتش بروے حرام ست آتش بر ہر آرمیدہ آہستہ رو و نرم طبع رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذی و روایت ست از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيْمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِيْمٌ

علیہ وسلم فرمود مسلمان فریب خورندہ است از جہت کرم و فاجر فریبندہ است

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رح

از جہت لئیمے رواہ احمد و ترمذی و ابو داؤد و از مکحول تابعی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُوْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ مسلمانان آرمیدہ

هَيِّنُوْنَ لَيِّنُوْنَ كَالْجَمَلِ الْاَنِفِ اِنْ قِيْدَ انْقَادَ وَاِنْ اُنِيْخَ

و نرم و منقاد اند ہمچو شترے کہ در بینی مہار از چوب انداختہ اند اگر کشیدہ شود می نہد گردن خود را

عَلٰى صَخْرَةٍ اسْتَنَاخَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ

و اگر نشاندہ شود بر سنگے نشیند ہم بر سنگ روایت کرد ترمذی از روے مرسل ابن عائشہ

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نمیخواہد اللہ تعالیٰ باہل خانہ

لَا يُرِيْدُ اللّٰهُ بِاَهْلِ بَيْتٍ رِفْقًا اِلَّا نَفَعَهُمْ وَلَا يَحْرِمُهُمْ

مگر آنکہ سود کند رفق ایشان را و محروم نمیکند ایشان را از رفق مگر آنکہ زیان کنند حرمان از

اِيَّاهُ اِلَّا ضَرَّهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

رفق ایشان را روایت کرد اینحدیث را بیہقی در شعب ایمان

ابن عمر رض عن النبی صلی الله علیه وسلم قال المسلم

و از ابن عمر رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم مرویست فرمود مسلمانیکه

الذی یخالط الناس ویصبر علی اذاهم افضل من الذی

آمیزش میکند مردمان را و صبر میکند بر ایذای ایشان زیاده ثواب دارد از مسلمانیکه

لا یخالطهم ولا یصبر علی اذاهم رواه الترمذی وابن ماجة

که آمیزش نمیکند با ایشان و صبر نکند بر ایذای شان روایت است از ترمذی و ابن ماجه

وعن سهل بن معاذ عن ابیه ان النبی صلی الله

و از سهل بن معاذ از پدرش مرویست که آنحضرت صلی الله

علیه وسلم قال من کظم غیظا وهو یقدر علی ان ینفذه

علیه وسلم فرمود کسیکه فرو خورد خشم را و حال آنکه وی قادر است بر گذرانیدن خشم

دعاه الله علی رؤس الخلائق یوم القیمة حتی یخیره فی ای

و روان کردن آن بخواند او را خدا تعالی در حضور خلائق روز قیامت تا آنکه اختیار بدهد

الحور شاء رواه الترمذی وابو داؤد وعن عمران

در هر حوریکه خواهد رواه ترمذی و ابوداؤد و از عمران

بن حصین رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

بن حصین رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

الحیاء لا یأتی الا بخیر وفی روایة الحیاء خیر کله متفق علیه

حیا نمی آرد مگر نیکی را و در روایتی دیگر آمده حیا همه اقسام او متفق علیه

وعن ابن مسعود رض قال قال رسول الله صلی الله

و از ابن مسعود رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله

علیه وسلم ان مما ادرک الناس من کلام النبوة

علیه وسلم بدرستی که از جمله آنچه دریافته اند مردم از کلام انبیای سابق

الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

آنکہ چون شرم نداری بکن آنچہ میخواہی زیراکہ مانع حیاست رواہ بخاری

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ

شرم داشتن از فعل قبیح از ایمان ست و ایمان یعنی اہل ایمان در بہشت و فحش و سخن بد

وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از بدیست و بدی یعنی اہل جفا در آتش ست رواہ احمد و ترمذی

ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْحَيَاءَ

و از ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ حیا

وَالْإِيمَانَ قُرَنَاءُ جَمِيعًا فَإِذَا رُفِعَ أَحَدُهُمَا رُفِعَ الْآخَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

و ایمان ہر دو بہم پیوستہ لازم یکدیگر ند لیکن ہرگاہ یکی برداشتہ شود از شخصے یکے از این دو دیگر برداشتہ

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى

شود دیگرے روایت کرد بیہقی این حدیث را در شعب ایمان و از نواس بن سمعان رضی اللہ تعالے

عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ

عنہ مرویست کہ سوال کردم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از نیکی

وَالْإِثْمِ فَقَالَ الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ

و بدی پس فرمود بر یعنی نیکی عمدہ اخلاق و خوش خوئی ست و گناہ آنچہ در دل سینہ تو تردد آرد

وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

در سینہ تو و ناخوش داری کہ واقف شوند بر آن مردم رواہ مسلم

عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عبد اللہ بن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بدرستیکه از جملهٔ محبوبترین شما بسوی من نیک ترین اندازروے اخلاق رواه البخاری

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از عبداللہ بن عمرؓ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

فرمود بدرستیکہ از جملۂ اخیار شما نیک ترین شما اندازروے اخلاق متفق علیہ

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی درداء رضؓ مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ أَثْقَلَ شَيْءٍ يُوضَعُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود آنحضرتؐ بدرستیکہ گرانترین چیزیکہ نہادہ شود در ترازوے مسلمان روز قیامت

خُلُقٌ حَسَنٌ وَإِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيَّ

خوی نیک ست وبدرستیکہ خدا تعالے دشمن میدارد از حد ادب گذرندہ بیحیا و بیہودہ گوی را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ

رواہ ترمذے واز عائیشہ رضؓ مرویست گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ مسلمان

لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ قَائِمِ اللَّيْلِ وَصَائِمِ النَّهَارِ

ہر آئینہ مے یابد بسبب حسن خلق درجۂ نماز گزارندہ در شب و روزہ دارندہ در روز

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مَالِكٍ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

رواہ ابوداؤد واز مالک روایت ست کہ رسیدہ است

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ حُسْنَ الْأَخْلَاقِ

اورا کہ آنحضرتؐ صلی اللہ علیہ وسلم فرمود برانگیختہ شدہ ام برائے آنکہ تمام بیان کنم و بکمال رسانم حسن اخلاق

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَوَاهُ فِی الْمُؤَطَّا

روایت در موطا است واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُنَبِّئُكُمْ بِخِیَارِكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر ندہم شمارا و آگاہ نگردانم شمارا بآنکہ

قَالُوْا بَلٰی قَالَ خِیَارُكُمْ اَطْوَلُكُمْ اَعْمَارًا وَّاَحْسَنُكُمْ اَخْلَاقًا

بہترین شما چہ کسانند گفتند آری خبر دہ مارا فرمود بہترین شما درازترین شما اند از روے عمر

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و نیک ترین شما از روے اخلاق رواہ احمد و ہم از وے رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَكْمَلُ الْمُؤْمِنِیْنَ اِیْمَانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

علیہ وسلم فرمود کاملترین مسلمانان از روے ایمان نیک ترین ایشانند از روے خلق

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِیُّ

رواہ ابوداؤد و دارمی

كِتَابُ الزُّهْدِ وَالرِّقَاقِ

کتاب دربیان زہد و ریاضت

اِعْلَمُوْٓا اَنَّمَا الْحَیٰوةُ الدُّنْیَا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ وَّزِیْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌ [1]

بدانید آنکہ زندگانی این سراے بازیست بیہودہ و آرایش و نازیدن میان

بَیْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِی الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَیْثٍ اَعْجَبَ

خویش و بسیارے در مالہا و فرزندان مانند باران کہ شگفت آرد مزارعانرا رستنہ آن

الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ یَهِیْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یَكُوْنُ حُطَامًا

[2] پس خشک شود پس بہ بینی آنرا زرد ترشدہ پس گردد درہم شکستہ

یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ

اے آنانکہ گرویدہ اید مشغول نگرداند شمارا مالہاے شما و فرزندان شما

[1] جزو ۲۷ رکوع ۱۹
[2] جزو ۲۸ رکوع ۱۴

عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُوْنَ ۝

از یاد خدا ے و ہر کہ کند این پس آن گروه ایشانند زیانکاران

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ

اے آنانکہ گرویده اید بدرستیکہ از زنان شما و فرزندان شما دشمنند

فَاحْذَرُوْهُمْ ۚ وَاِنْ تَعْفُوْا وَتَصْفَحُوْا وَتَغْفِرُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ

برای شما پس حذر سید شما و اگر عفو کنید و در گذارید و بیامرزید پس بدرستی خدا آمرزنده است

رَّحِيْمٌ ۝ اِنَّمَآ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۭ وَاللّٰهُ عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ

و مہربانست جز این نیست کہ مالہاے شما و اولاد شما آزمایشی ست و خدا نزد اوست مزد بزرگ

فَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ

پس انچہ داده شوید از چیزے پس برخورداری زندگانی این سراست و انچہ نزد خداست

خَيْرٌ وَّاَبْقٰى لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ۝ عَنْ

بہتر ست و پاینده تر مر آنہا را کہ گرویده اند و بر پروردگار خویش توکل میکنند

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عباس رض مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نِعْمَتَانِ مَغْبُوْنٌ فِيْهِمَا كَثِيْرٌ مِّنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

دو نعمت اند کہ زیان زده شوند دران دو نعمت بسیاری از مردم یکے صحت بدن دوم دیگر فراغت

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ ۝ وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

روایت کرد آن را بخاری و از مستورد بن شداد رض مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَاللّٰهِ مَا الدُّنْيَا

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بخدا سوگند نیست دنیا بمقابل

فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا مِثْلَ مَا يَجْعَلُ اَحَدُكُمْ اِصْبَعَهٗ فِي الْيَمِّ

آخرت مگر مانند انچہ اندازد یکے از شما انگشت خود را در دریا

فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ رَسُولَ
پس باید کہ ببیند بچہ باز گردد رواہ مسلم واز جابر رض مرویست کہ آنحضرت
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِجَدْيٍ أَسَكَّ مَيِّتٍ قَالَ أَيُّكُمْ
صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بر بزغالہ بریدہ گوش یا لی گوش مردہ افتادہ گفت برائے
يُحِبُّ أَنَّ هٰذَا لَهُ بِدِرْهَمٍ فَقَالُوا مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ
حقارت کدام کس از شما دوست میدارد کہ این بزغالہ مر او را باشد بدل یک درہم پس گفتند صحابہ کہ دوست نمیداریم
قَالَ فَوَاللّٰهِ لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذَا عَلَيْكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
کہ باشد مارا بہیچ چیز گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس سوگند بخدا ہر آئینہ دنیا خوار تر است نزد خدا تعالٰے
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
ازین بزغالہ کہ نزد شماست رواہ مسلم وآز ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
وَسَلَّمَ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
کہ دنیا بمثابہ زندہ النست مر مسلمانرا وبمنزلہ بہشت ست مر کافرانرا رواہ مسلم
وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا
وسلم بدرستیکہ خدا تعالٰے کم نمیگرداند مسلمانرا نیکی را کہ دادہ میشود بسبب آن حسنہ در دنیا
وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ
و جزا دادہ میشود بآن حسنہ در آخرت واما کافر پس خورانیدہ میشود بسبب حسناتیکہ کردہ است
مَا عَمِلَ بِهَا لِلّٰهِ فِي الدُّنْيَا حَتّٰى إِذَا أَفْضٰى إِلَى الْآخِرَةِ لَمْ يَكُنْ لَهُ
برائے خدا در دنیا تا آنکہ چون برسد بسوئے آخرت نمے باشد کہ جزا دادہ شود
حَسَنَةٌ يُجْزٰى بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض
آن نیکی رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض

سہ اسکّ یعنی صغیر الاذنین یا عدیم الاذنین
مقطوع الاذنین او ...
... نقصان ...
...

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حُجِبَتِ النَّارُ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پوشیدہ شدہ است آتش دوزخ

بِالشَّہَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّۃُ بِالْمَکَارِہِ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ اِلَّا عِنْدَ

بشہوتہا ولذتہا و پوشیدہ شدہ است بہشت بمشقتہا و سختیہا متفق علیہ مگر نزد

مُسْلِمٍ حُفَّتْ بَدَلَ حُجِبَتْ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ

مسلم اینچنین حفت بجای حجبت معنی ہر دو یکی ست　و از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ الْعَبْدُ مَالِیْ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید بندہ مال من مال من یعنی افتخار میکند دران بدرستیکہ

مَالِیْ اِنَّ مَالَہٗ مِنْ مَّالِہٖ ثَلٰثٌ مَا اَکَلَ فَاَفْنٰی اَوْ لَبِسَ فَاَبْلٰی

آنچہ مراو راست از مال وی سہ چیز ست کہ خورد پس سپری گردانید آنرا یا جامہ کہ پوشید و کہنہ گردانید

اَوْ اَعْطٰی فَاقْتَنٰی وَمَا سِوٰی ذٰلِکَ فَھُوَ ذَاھِبٌ وَتَارِکُہٗ

آنرا یا بخشش کرد بکسی پس جمع کرد و ہر چہ جز این سہ چیز ست رونده است از دست

لِلنَّاسِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

و گذارندہ است آنرا برای مردم رواہ مسلم　و از انس رض مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَتْبَعُ الْمَیِّتَ ثَلٰثَۃٌ فَیَرْجِعُ اِثْنَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم پیروی میکند میت را سہ چیز پس باز میگردد دو چیز و باقی میماند با او یک چیز

وَیَبْقٰی مَعَہٗ وَاحِدٌ یَتْبَعُہٗ اَھْلُہٗ وَمَالُہٗ وَعَمَلُہٗ فَیَرْجِعُ

در پی میرود او را اہل او و مال او و عمل او　پس باز میگردد

اَھْلُہٗ وَمَالُہٗ وَیَبْقٰی عَمَلُہٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ

اہل وے و مال وے و باقی میماند ہمراہ وے کردار او متفق علیہ　و از عبد اللہ

اِبْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ

کدام یکی از شما ست که مال وارث محبوب تر است نزد وے از مال خودش گفتند صحابه یا رسول الله

مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِ وَارِثِهِ قَالَ فَإِنَّ

نیست از ما ہیچ یکے مگر آنکه باشد مال او دوست تر بسوی او از مال وارث وی گفت آنحضرت بدرستیکه

مَالَهُ مَا قَدَّمَ وَمَالُ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

مال وی چیزیست که پیشتر فرستاده است آن را و مال وارث او ست آنچه پس بگذاشت رواه البخاری

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرهٔ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم نیست توانگری از بسیاری مال

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلٰكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و متاع دنیاوی ولیکن توانگری توانگری نفس ست بقناعت و علو ہمت متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم کیست که بیاموزد

مَنْ يَأْخُذُ عَنِّي هٰؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلُ بِهِنَّ أَوْ يُعَلِّمُ

و یاد گیرد از من این کلمات را که بعد از این گویم پس بکار بندد آن را یا بیاموزد کسے را که

مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ قُلْتُ أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَأَخَذَ بِيَدِي فَعَدَّ خَمْسًا

بکار بندد آن را گفتم انا یا رسول الله پس گرفت آنحضرت دست مرا پس شمار کرد پنج چیز را

فَقَالَ اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللّٰهُ

پس فرمود اول آنکه پرہیز کن محارم را باشی تو عبادت کننده ترین مردم دوم آنکه راضی و خرسند باشی

لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ وَأَحْسِنْ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا

بآنچه قسمت نهاده است خدا باشی تو غنی ترین مردم سوم نیکی کن بسوے ہمسایه خود باشی تو مومن کامل

وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضَّحِكَ

دچهارم آنکه دوست داری نفس خود را از چیز دنیا و آخرت باشی تو مسلمان کامل و پنجم بسیار مکن خنده

فَاِنَّ كَثْرَةَ الضِّحْكِ تُمِيْتُ الْقَلْبَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

زیرا کہ بسیار خندہ میمیراند دل را و سخت میگرداند اورا و غفلت می آرد از یاد خدا روا احمد و ترمذی

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُوْنِ الْاَوْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از عمرو بن میمون اودے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ وَهُوَ يَعِظُهُ اِغْتَنِمْ خَمْسًا

مردیرا و در انحالیکہ آنحضرت پند میکرد آنمرد را غنیمت شمار پنج چیز را پیش پنج چیز غنیمت شمار

قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ

جوانی را پیش از پیرے و غنیمت شمار تندرستی را پیش از بیمارے و غنیمت شمار توانگری را پیش

سُقْمِكَ وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ وَ

از فقر و غنیمت شمار فراغ وقت را پیش از مشاغل و مشوشات و غنیمت شمار زندگانی را

حَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

پیش از موت خود روایت کرد ترمذی از روے مرسل و گفت ابی ہریرہ

رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اِنَّ الدُّنْيَا

رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود آگاہ باشید بدرستیکہ دنیا رانده شده است از درگاه

مَلْعُوْنَةٌ مَلْعُوْنٌ مَا فِيْهَا اِلَّا ذِكْرُ اللّٰهِ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمٌ اَوْ مُتَعَلِّمٌ

رحمت و رانده شده است ہر چیزیکه درانست مگر ذکر خدا و چیزیکه دوست میدارد و سے تعالی آنرا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض

و عالم و متعلم رواه ترمذے و ابن ماجہ و از سهل بن سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا

مرویست گفت که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر میبود دنیا که برابر میشد نزد خدا بازوے

تَعْدِلُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوْضَةٍ مَا سَقٰى كَافِرًا مِّنْهَا شَرْبَةً

پشہ را نمے نوشانید ہیچ کافر یرا از دنیا یک آب خوردنے

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض

روایت ست از ابی موسی رض رواه احمد و ترمذی وابن ماجه

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ دُنْيَاهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دوست میدارد دنیای خودرا

أَضَرَّ بِآخِرَتِهِ وَمَنْ أَحَبَّ آخِرَتَهُ أَضَرَّ بِدُنْيَاهُ فَآثِرُوا مَا يَبْقَى

زیان میرساند آخرت خودرا و کسیکہ دوست میدارد آخرت خودرا زیان میرساند دنیای خودرا

عَلَى مَا يَفْنَى رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

پس اختیار کنید چیزی را کہ باقی ست بر چیزیکہ فانی ست رواه احمد وبیہقی فے شعب الایمان

أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لُعِنَ عَبْدُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کردہ شدہ باد بندۂ دینار

الدِّينَارِ وَلُعِنَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

ولعنت کردہ شود بندۂ درہم رواه ترمذی

كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رض عَنْ أَبِيهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

واز کعب بن مالک رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي غَنَمٍ فَأَفْسَدَ لَهَا

علیہ وسلم فرمود نیستند دو گرگ گرسنہ کہ فرستادہ شدند در گوسپندان پس تباہ کنند

مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مر گوسپندان را از حرص مرد بر مال و جاه مر دین را رواه ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و دارمی واز انس رض مرویست کہ گفت آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّفَقَةُ كُلُّهَا فِي سَبِيلِ اللهِ إِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ

علیہ وسلم خرچ کردن ہمہ در راہ خدا است مگر خرچ در بنای عمارت نیست نیکی

فِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

دثواب در وے رواه ترمذے وہم از وے مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمًا وَنَحْنُ مَعَهُ فَرَأَى قُبَّةً مُشْرِفَةً

علیہ وسلم بیرون آمد روزے وما باوے بودیم پس دید آنحضرت قبۂ بلند را

فَقَالَ مَا هٰذِهِ قَالَ أَصْحَابُهُ هٰذِهِ لِفُلَانٍ رَجُلٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ

پس فرمود چیست این قبہ گفتند صحابہ این قبہ است مر فلان کس را کہ از انصار ست

فَسَكَتَ وَحَمَلَهَا فِي نَفْسِهِ حَتّٰى لَمَّا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ

پس آنحضرت خاموش ماندند ولیکن پوشیدند این حکایت را در دل خود تا آنکہ آمد صاحب آن

عَلَيْهِ فِي النَّاسِ فَأَعْرَضَ عَنْهُ صَنَعَ ذٰلِكَ مِرَارًا حَتّٰى عَرَفَ

قبہ پس سلام کرد برآنحضرت در مردم پس روی گردانید آنحضرت از وی کرد آنحضرت این عمل را چند بار

الرَّجُلُ الْغَضَبَ فِيهِ وَالْإِعْرَاضَ عَنْهُ فَشَكَا ذٰلِكَ إِلٰى أَصْحَابِهِ

تا آنکہ شناخت آنمرد خشم را در آنحضرت و روے گردانیدن از وے پس شکایت کرد آنمرد آنرا نزد

وَقَالَ وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُنْكِرُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اصحاب آنحضرت و گفت آنمرد بخدا سوگند من نا آشنا می بینم بخود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

قَالُوا خَرَجَ فَرَأَى قُبَّتَكَ فَرَجَعَ الرَّجُلُ إِلٰى قُبَّتِهِ فَهَدَمَهَا حَتّٰى

گفتند قصہ آنست کہ بیرون آمد آنحضرت پس دید قبہ کہ تو بنا کردہ پس رجوع کرد آنمرد بسوے قبہ

سَوَّاهَا بِالْأَرْضِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خود پس منہدم کرد آنرا تا آنکہ برابر ساخت آنرا بر زمین پس بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمْ يَرَهَا قَالَ مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ قَالُوا شَكَا إِلَيْنَا

پس ندید آن قبہ را گفت آنحضرت چہ شد آن قبہ گفتند شکایت کرد بسوے ما صاحب قبہ روے گردانی ترا

صَاحِبُهَا إِعْرَاضَكَ فَأَخْبَرْنَاهُ فَهَدَمَهَا فَقَالَ أَمَا إِنَّ كُلَّ

پس خبر دادیم او را بحقیقت حال پس ویران کرد وے آنرا پس گفت آنحضرت آگاہ باشید

بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلٰى صَاحِبِهٖ اِلَّا مَا لَا اِلَّا مَا لَا يَعْنِي اِلَّا مَا لَا بُدَّ مِنْهُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

هر بناسب عذابیست بر صاحبش مگر چیزی که نیست چاره از ان و ضروریست روایت کرد این حدیث را ابوداود

وَعَنْ عُثْمَانَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ لِابْنِ اٰدَمَ

وازعثمان رض مرویست که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نیست مر آدمی را

حَقٌّ فِيْ سِوٰى هٰذِهِ الْخِصَالِ بَيْتٌ يَسْكُنُهُ وَثَوْبٌ يُوَارِيْ

استحقاق در غیر این چند امور خانہ که سکونت تواند کرد در وی بر قدر کفاف و جامہ که بپوشد

بِهٖ عَوْرَتَهٗ وَجِلْفُ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بدان عورت خود را و نان خشک بی نان خورش و آب که بدان تا بتشنگی بنشاند رواه ترمذی

سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ دُلَّنِيْ

واز سہل بن سعد رض مرویست گفت سہل آمد مردی پس گفت ای رسول خدا راه بنمای مرا بر کاریکه

عَلٰى عَمَلٍ اِذَا اَنَا عَمِلْتُهٗ اَحَبَّنِيَ اللّٰهُ وَاَحَبَّنِيَ النَّاسُ قَالَ ازْهَدْ

چون من بکنم آنرا دوست دارد مرا خدا و دوست دارند مرا آدمیان گفت آنحضرت ترک کن

فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللّٰهُ وَازْهَدْ فِيْمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ

و مخواه دنیا تا که دوست دارد ترا خدا تعالی و رغبت مکن در آنچه نزد مردم ست تا دوست دارند ترا مردم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

رواه ترمذی و ابن ماجہ و از ابن مسعود رض مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَامَ عَلٰى حَصِيْرٍ فَقَامَ

که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خواب کرد بر بوریا پس برخاست و تحقیق تاثیر کرده بود

وَقَدْ اَثَّرَ فِيْ جَسَدِهٖ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُوْدٍ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَوْ اَمَرْتَنَا

بوریا در تن مبارک او پس گفت ابن مسعود رض ای رسول اللہ اگر میفرمودے مارا که

اَنْ نَبْسُطَ لَكَ وَنَعْمَلَ فَقَالَ مَا لِيْ وَلِلدُّنْيَا وَمَا اَنَا وَالدُّنْيَا

بگسترانیم برای تو فرشهای نرم و بسازیم پس فرمود آنحضرت چه کار میکنم دنیا را و نیستم من و دنیا

له ... جلف ... بکسر جیم و سکون لام ... نان خشک بی نان خورش ... [illegible]

إلا كراكب استظل تحت شجرة ثم راح وتركها رواه أحمد

مگر مانند سواری که سایه جست زیر درختے پستر رفت وگذاشت آنرا رواه احمد

والترمذي وابن ماجة وعن أبي أمامة رض قال

والترمذی وابن ماجه واز ابی امامه رض مرویست

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عرض علي ربي

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم عرض کرد بر من پروردگار من

ليجعل لي بطحاء مكة ذهبا فقلت لا يا رب ولكن أشبع

که بگرداند برای من بطحاء مکه را طلا پس گفتم نمیخواهم ای پروردگار من ولیکن میخواهم

يوما وأجوع يوما فإذا جعت تضرعت إليك وذكرتك

سیر مانم روزی وگرسنه مانم روزے پس چون گرسنه مانم زاری کنم بسوی تو ویاد کنم ترا

وإذا شبعت حمدتك وشكرتك رواه أحمد والترمذي وعن

وچون سیر شوم ستایش تو کنم وسپاس گویم ترا رواه احمد وترمذی

المقدام بن معديكرب رض قال سمعت رسول الله صلى الله

وروایت هست از مقدام بن معدیکرب رض گفت شنیدم آنحضرت صلی الله

عليه وسلم يقول ما ملأ آدمي وعاء شرا من بطن

علیه وسلم را که میگفت که پر نکرد آدمی آوندی را بدتر از شکم بس است

بحسب ابن آدم أكلات يقمن صلبه فإن كان لا محالة

آدمی را لقمه چند که راست دارد پشت او را استخوان پشت او را پس اگر هست آدمی که البته پر میکند

فثلث طعام وثلث شراب وثلث لنفسه رواه الترمذي

شکم را پس باید که حصه سازد شکم را یک حصه طعام ویک حصه برای آب ویک حصه برای نفس تا نفس تنگ نشود

وابن ماجة وعن ابن عمر رض أن رسول الله صلى الله

رواه ترمذی وابن ماجه واز ابن عمر رض مرویست که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ رَجُلًا يَتَجَشَّأُ فَقَالَ قَصِّرْ مِنْ جُشَائِكَ

علیه وسلم شنید مردی را که آروغ میزد پس فرمود آنحضرت کوتاه کن از آروغ خود

فَإِنَّ أَطْوَلَ النَّاسِ جُوعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَطْوَلُهُمْ شِبَعًا فِي الدُّنْيَا

زیرا که درازترین مردم از روی گرسنگی روز قیامت درازترین ایشان اند از روی سیری

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

در دنیا رواه فی شرح السنة و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ مَا يُسْأَلُ الْعَبْدُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه اول پرسیده شدن بنده

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ النَّعِيمِ أَنْ يُقَالَ لَهُ أَلَمْ نُصِحَّ جِسْمَكَ

روز قیامت از نعمت اینست که گفته میشود مر او را آیا درست نگردانیدیم تن ترا

وَنُرْوِكَ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و سیراب نگردانیدیم ترا از آب سرد رواه ترمذی

ابْنِ مَسْعُودٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از ابن مسعود رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود و نمیرود پایهاے مردم روز قیامت

لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ

یعنے ایستاده میباشند در بارگاه خداوندی تا آنکه پرسیده میشود از پنج حالت پرسیده میشود از عمر وی

عَنْ عُمُرِهٖ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهٖ فِيمَا أَبْلَاهُ وَعَنْ مَالِهٖ

که در چه کار بسر کرده وی و پرسیده میشود از جوانی وی که در چه چیز کهنه کردی آنرا و پرسیده میشود

مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهٗ وَفِيمَا أَنْفَقَهٗ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ

از مال وی که از کجا گرد آوردی او را و در چه چیز صرف کرد آنرا و پرسیده میشود که چه کار کرد در آنچه دانسته

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

رواه ترمذی و از عقبه بن عامر رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا رَاَيْتَ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِى الْعَبْدَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت چون بہ بینی خدا تعالیٰ را کہ میدہد بندہ را از دنیا

مِنَ الدُّنْيَا عَلٰى مَعَاصِيْهِ مَا يُحِبُّ فَاِنَّمَا هُوَ اسْتِدْرَاجٌ ثُمَّ تَلَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

باوجود گناہان او یا بدل گناہان او کہ میکند آنچہ دوست میدارد پس نیست آن دادن مگر استدراج

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا نَسُوْا مَا ذُكِّرُوْا بِهٖ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ

و کلام الٰہی آیت خواند پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس ہر گاہ کہ فراموش کردند چیزیرا کہ تذکیر کردہ شدند بآن چیز

اَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتّٰى اِذَا فَرِحُوْا بِمَا اُوْتُوْا اَخَذْنٰهُمْ بَغْتَةً

کشادیم بر ایشان درہای ہر چیز را از نعمتہای دنیا تا آنکہ چون خوشحال شدند بچیزیکہ دادہ شدند از نعم گرفتیم

فَاِذَا هُمْ مُبْلِسُوْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِىْ اُمَامَةَ رضـ اَنَّ رَجُلًا

ایشان را ناگہان پس ناگاہ ایشان متحیر و نا امید اند رواہ احمد و از ابی امامہ رض مرویست کہ مردے

مِنْ اَهْلِ الصُّفَّةِ تُوُفِّىَ وَتَرَكَ دِيْنَارًا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از اہل صفہ مرد و گذاشت یک دینار را پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيَّةٌ قَالَ ثُمَّ تُوُفِّىَ اٰخَرُ فَتَرَكَ دِيْنَارَيْنِ فَقَالَ

علیہ وسلم داغیست گفت ابو امامہ پس مرد دیگر و گذاشت دو دینار پس فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيَّتَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِىُّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دو داغ اند رواہ احمد و بیہقی

فِىْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در شعب الایمان و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ مِنْ اَحَدٍ يَمْشِىْ عَلَى الْمَاءِ اِلَّا ابْتَلَّتْ قَدَمَاهُ

علیہ وسلم آیا ہست ہیچ کسے کہ برود بر آب مگر آنکہ تر گردد پاہای او گفتند

قَالُوْا لَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ قَالَ كَذٰلِكَ صَاحِبُ

نیست اے رسول خدا صلے اللہ علیک وسلم فرمود آنحضرت ہمچنین صاحب

الدُّنْيَا لَا يَسْلَمُ مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ
دنیا سلامت نمیماند از گناہان البتہ روایت کرد بیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و از جبیر بن نفیر مرویست بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنْ أَجْمَعَ الْمَالَ وَأَكُوْنَ مِنَ التَّاجِرِيْنَ
علیہ وسلم وحی کردہ نشدہ بسوئے من کہ جمع کنم مال را و باشم از بازرگان و سوداگران

وَلٰكِنْ أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنْ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِّنَ السَّاجِدِيْنَ
ولیکن وحی کردہ شدہ بسوی من که اوقات به تسبیح و تحمید و عبادت و خصوص نماز مشغول

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِيْنُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ
باشم و عبادت کنم پروردگار خود را تا آخر عمر روایت کرد در شرح سنۃ

وَأَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ عَنْ أَبِيْ مُسْلِمٍ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ
و ابو نعیم در حلیه از ابی مسلم و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا
مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ طلب کند دنیا

حَلَالًا اِسْتِعْفَافًا عَنِ الْمَسْأَلَةِ وَسَعْيًا عَلٰى أَهْلِهٖ وَتَعَطُّفًا
در حالیکہ آن بوجہ حلال نگاہ داشتن از سوال سعی بر اہل و عیال خود و از برائے مہربانی کردن

عَلٰى جَارِهٖ لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهٗ مِثْلُ الْقَمَرِ
بر ہمسایہ خود ملاقی آید خدا تعالی را روز قیامت بحال آنکہ روی او باشد مانند ماہ در شب چہاردہ

لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا مُكَاثِرًا مُفَاخِرًا مُرَائِيًا
و کسیکہ طلب کند دنیا را از وجہ حلال در حالیکہ طلب زیادہ کند و بہ دست در مال و ناز کندہ است بر مردم مال

لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ
و ریا کند ملاقات شود خدا را و حال آنکہ خدا غضبناک روایت کرد آنرا بیہقی در شعب الایمان

وابو نعيم في الحلية وعن عائشة رض عن رسول الله صلى الله

وابو نعیم در حلیه واز عائشه رض روایت است از حضرت صلی الله

عليه وسلم قال الدنيا دار من لا دار له ومال من لا مال له

علیه وسلم که فرمود آنحضرت دنیا دار کسی ست که نیست دار مر او را و دنیا مال کسی ست که نیست

ولها يجمع من لا عقل له رواه احمد والبيهقي في شعب الايمان

مر او را مال و برای دنیا جمع میکند مال را کسیکه نیست عقل او را رواه احمد وبیهقی در شعب الایمان

وعن علي رض قال ارتحلت الدنيا مدبرة وارتحلت الآخرة

واز علی رض مرویست کوچ کرده است دنیا در حالیکه پشت دهنده است و کوچ

مقبلة ولكل واحدة منهما بنون فكونوا من ابناء الآخرة

کرده است آخرت در حالیکه روی آرنده است باو هر یکی را ازان فرزندان هست پس باشید از ابنای

ولا تكونوا من ابناء الدنيا فان اليوم عمل ولا حساب وغدا

آخرت و نباشید از ابنای دنیا زیرا که امروز یعنی در دنیا عمل است و نیست حساب و فردا

حساب ولا عمل رواه البخاري في ترجمة باب وعن

حساب است و نیست عمل رواه کرده بخاری این حدیث را در ترجمه باب

ابي هريرة رض يبلغ به قال اذا مات الميت قالت الملائكة

واز ابی هریره رض مرویست بطریق رفع یعنی میرساند این حدیث را بآنحضرت گفت ابوهریره فرمود آنحضرت چون

ما قدم وقال بنو آدم ما خلف رواه البيهقي في شعب الايمان

میرد آدمی میگویند و میپرسند فرشتگان چه چیز پیش فرستاده است و میگویند فرزندان آدم چه چیز بگذاشت

وعن مالك انه بلغه ان لقمان قال لابنه يا بني ان الناس

از مال رواه بیهقی در شعب الایمان واز امام مالک روایت است که لقمان حکیم گفت مر پسر خود را ای پسرک

قد تطاول عليهم ما يوعدون وهم الى الآخرة سراعا يذهبون

بدرستیکه آدمیان بتحقیق دراز شد بر ایشان مدت چیزیکه وعده کرده شده اند و ایشان بسوی آخرت تیز میروند

بعث وحساب وغیره

وَاِنَّكَ قَدِ اسْتَدْبَرْتَ الدُّنْيَا مُنْذُ كُنْتَ وَاسْتَقْبَلْتَ الْاٰخِرَةَ

و بدرستیکه تو ای پسر کہ من بتحقیق تو پشت داده دنیا را از ابتدا آنکه پیدا شده و روی آورده

وَاِنَّ دَارًا تَسِيْرُ اِلَيْهَا اَقْرَبُ اِلَيْكَ مِنْ دَارٍ تَخْرُجُ مِنْهَا

آخرت را بدرستیکه سرائے کہ تو میروی بسوی آن قریب ست بسوی تو از سرائے کہ بیرون می آئی تو از ان

رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

روایه رزین و از عبد اللہ بن عمرو رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ اِذَا كُنَّ فِيْكَ فَلَا عَلَيْكَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چہار خصلت اند کہ چون یافتہ شوند در تو پس ضرر نیست

مَا فَاتَكَ الدُّنْيَا حِفْظُ اَمَانَةٍ وَصِدْقُ حَدِيْثٍ وَحُسْنُ

ترا از فوت شدن دنیا اول آنکه امانت در حقوق رب و حقوق عباد دوم راستی در سخن سوم نیک

خَلِيْقَةٍ وَعِفَّةٌ فِيْ طُعْمَةٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

طبیعے و درست فطرتے چہارم پارسائی در لقمہ روایه احمد و بیہقے در شعب ایمان

وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ الْاَنْصَارِيِّ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ

و روایت ست از ابی ایوب انصاری رض گفت آمد مردی بسوے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِظْنِيْ وَاَوْجِزْ فَقَالَ اِذَا قُمْتَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آمرز د با آنحضرت پند ده مرا و مختصر کن پس فرمود

فِيْ صَلَاتِكَ فَصَلِّ صَلٰوةَ مُوَدِّعٍ وَلَا تَكَلَّمْ بِكَلَامٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ

آنحضرت چون بگذاری نماز خود پس بگذار ہمچو نماز شخصے کہ وداع کننده است مگو سخن کہ محتاج گردی بعذر خواہے

غَدًا وَاجْمَعِ الْاِيَاسَ مِمَّا فِيْ اَيْدِي النَّاسِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

از ان فردا و گرد آنی خود را و عزم مصمم کن بنا امیدی از چیزیکه در دست مردمانست و قطع طمع کن از ایشان

قَالَ لَمَّا بَعَثَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْيَمَنِ خَرَجَ

و از معاذ بن جبل رض مرویست ہرگاه کہ فرستاد آنحضرت معاذ را بسوی یمن بعد ازان بیرون

مَعَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوْصِيْهِ وَمُعَاذٌ

آمد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بمشایعت وی درحالیکه وصیت میکرد

رَاكِبٌ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِيْ تَحْتَ

آنحضرت او را و معاذ رض سوار بر شتر بود و پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پیاده میرفت زیر شتر

رَاحِلَتِهٖ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ يَا مُعَاذُ اِنَّكَ عَسٰی اَنْ لَّا تَلْقَانِيْ

سواری معاذ پس هرگاه که فارغ گشت آنحضرت از وصیت فرمود ای معاذ بدرستیکه تو نزدیک است

بَعْدَ عَامِيْ هٰذَا وَلَعَلَّكَ اَنْ تَمُرَّ بِمَسْجِدِيْ هٰذَا وَقَبْرِيْ

که تو در نیابی مرا بعد از سال عمر من که اینست و شاید که تو میگذری باین مسجد من و قبر من پس

فَبَكٰی مُعَاذٌ جَشَعًا لِفِرَاقِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بگریست معاذ از جهت جزع و اندوه و فراق آنحضرت صلے الله علیه وسلم

ثُمَّ الْتَفَتَ فَاَقْبَلَ بِوَجْهِهٖ نَحْوَ الْمَدِيْنَةِ فَقَالَ اِنَّ اَوْلَی

پس نگریست و روی آورد آنحضرت بجانب مدینه منوره پس فرمود متصل ترین مردم

النَّاسِ بِي الْمُتَّقُوْنَ مَنْ كَانُوْا وَحَيْثُ كَانُوْا رَوَاهُمَا اَحْمَدُ

بمن پرهیزگارانند هر کسانیکه باشند و هر جائیکه باشند روایت کرد این هر دو حدیث را احمد

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَاَبِيْ خَلَّادٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و مرویست از ابی هریره رض و ابی خلاد رض که آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا رَاَيْتُمُ الْعَبْدَ يُعْطٰی زُهْدًا

صلے الله علیه وسلم فرمود چون ببینید بنده را که داده میشود او را بی رغبتی در دنیا

فِي الدُّنْيَا وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ فَاقْتَرِبُوْا مِنْهُ فَاِنَّهٗ يُلَقَّی الْحِكْمَةَ

و کم سخنی را نیز پس نزدیکی جوئید ازان بنده پس بدرستیکه تعلیم کرده میشود آن بنده را حکمت

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب الایمان و از عبد الله بن

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ اَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِيْ

عمر رض مرویست کہ گرفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بیازوے من

فَقَالَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَاَنَّكَ غَرِيْبٌ اَوْ كَعَابِرِ سَبِيْلٍ وَكَانَ

پس فرمود باشش در دنیا چنانکہ گویا در شہرے غریبے یا ہمہ رہ گذرے و بود

ابْنُ عُمَرَ يَقُوْلُ اِذَا اَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَاِذَا

ابن عمر رض میگفت کہ چون شب کنی پس انتظار مکن صبح را و چون صبح کنی

اَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ

پس انتظار مکن شب را و بگیر از تندرستی خود برای بیماری خود و بگیر از زندگانی خود

وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

برائے مرگ خود روایت کرد بخارے

بَابُ فَضْلِ الْفُقَرَاءِ

بابیست در فضل فقرا

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ

و مران آنانرا کہ میخوانند پروردگار خویش را بامداد و شبانگاه میخواہند

يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ

ذات خدا را نیست بر تو از حساب ایشان چیزے و نیست

وَّمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِّنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُوْنَ

از حساب تو بر ایشان چیزے پس برانے ایشانرا پس باشے از ستمگاران

مِنَ الظّٰلِمِيْنَ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهٰجِرِيْنَ الَّذِيْنَ اُخْرِجُوْا مِنْ

و برائے درویشان ہجرت کنندگان آنانکہ بیرون کردہ شدند از سراہائے

دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا

شان و مالہائے ایشان میجویند افزونے از خدا و خوشنودے

وَيَنْصُرُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوْنَ ع وَلَوْلَا

ویاری میکنند خدا را و فرستادۂ او را آنگروه ایشانند راست گویان واگر نه که باشند

اَنْ يَّكُوْنَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَنْ يَّكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ

مردمان گروه یک هر آئینه میگردانیم براے آنکه نمیگرود برحمٰن

لِبُيُوْتِهِمْ سُقُفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَّمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُوْنَ

مرخانهاے ایشانرا سقفها از نقره و نردبانها که بران برآیند

وَلِبُيُوْتِهِمْ اَبْوَابًا وَّسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِـُٔوْنَ وَزُخْرُفًا

و مرخانهاے ایشانرا درها و تختها بران تکیه کنند واز زر نیست همه آن

وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ

مگر بهره خوروار زندگانی این سراے و آخرت نزد پروردگار تو براے

لِلْمُتَّقِيْنَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پرهیزگاران است مرویست از ابوهریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُبَّ اَشْعَثَ مَدْفُوْعٍ بِالْاَبْوَابِ لَوْ اَقْسَمَ

علیه وسلم بسا ژولیده موے گرد آلوده رانده شده از درها جهت حقارت اگر سوگند خورد بر خدا

عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

هر آئینه راست گو میگرداند وی تعالی او را در سوگند رواه مسلم و از عبد اللہ بن عمرو رض مرویست که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فُقَرَآءَ الْمُهَاجِرِيْنَ

آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم هر آئینه فقراے مهاجران

يَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِيَآءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلَى الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

پیشی میکنند توانگرانرا روز قیامت بسوے بهشت بچهل سال

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه مسلم واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ

صلی الله علیه وسلم در می آیند فقیران بهشت را پیش از توانگران

بِخَمْسِ مِائَةِ عَامٍ نِصْفِ يَوْمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

به پانصد سال که نیم روز ست از روزے که نزد پروردگار ست رواه ترمذی

قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ

واز ابی هریرهؓ مرویست گفت به تحقیق دیدم هفتاد نفر از اصحاب صفه را که نیست از ایشان مردے

إِمَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ

که بروی چادری باشد بلکه یا ازاری بود یا گلیمی که به تحقیق بربسته بودند در گردن های خود پس بعضے از انها

السَّاقَيْنِ وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ

میرسید نیمه هر دو ساق را و بعضے از انها میرسید هر دو شتالنگ را پس گرد میکرد آنرا بدست خود از جهت

أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

ناخوش داشتن آنکه دیده شود اندام شرمگاه؛ و روایت کرد آنرا بخاری و مرویست از عبد الرحمن

الْحُبُلِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو وَسَأَلَهُ رَجُلٌ قَالَ أَلَسْنَا

حبلے گفت شنیدم عبد الله بن عمرو را و حالانکه بتحقیق پرسید او را مردے گفت آنمرد آیا نیستیم

مِنْ فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللهِ أَلَكَ امْرَأَةٌ تَأْوِي

ما از فقیران مهاجران پس فرمود مر او را عبد الله آیا مر ترا زن ست که جاے میگیری

إِلَيْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ أَلَكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنْتَ

با او گفت آری هست گفت عبد الله آیا مر ترا جای باشش هست که می باشی در وی گفت آنمرد آری هست مرا

مِنَ الْأَغْنِيَاءِ قَالَ فَإِنَّ لِي خَادِمًا قَالَ فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ

مسکن گفت عبد الله پس تو از توانگرانی گفت آنمرد مرا خدمتگار نیز هست گفت عبد الله پس تو

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَجَاءَ ثَلٰثَةُ نَفَرٍ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

از پادشاهانی گفت عبد الرحمن و آمدند سه کس [illegible] بن عمر

وَاَنَا عِنْدَهٗ فَقَالُوْا یَا اَبَا مُحَمَّدٍ وَاللّٰهِ مَا نَقْدِرُ عَلٰی شَیْءٍ لَا نَفَقَةٍ

و من نزد وے بودم پس گفتند یا ابا محمد بخدا سوگند توانا نیستیم ما بر چیزے نہ بر خرچ و نہ بر ستورے

وَلَا دَآبَّةٍ وَلَا مَتَاعٍ فَقَالَ لَهُمْ مَا شِئْتُمْ اِنْ شِئْتُمْ رَجَعْتُمْ

چارپایہ و نہ از اسباب دیگر گفت عبد اللہ چہ خواستید شما اگر میخواہید باز می آیید شما بسوی ما

اِلَیْنَا فَاَعْطَیْنَاکُمْ مَا یَسَّرَ اللّٰهُ لَکُمْ وَاِنْ شِئْتُمْ ذَکَرْنَا اَمْرَکُمْ

پس میدہیم شما را چیزے کہ آسانی گرداند خدا تعالی برائے شما اگر میخواہید ذکر کنیم قصہ شما را

لِلسُّلْطَانِ وَاِنْ شِئْتُمْ صَبَرْتُمْ فَاِنِّیْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ

برائے پادشاہ و اگر میخواہید صبر کنید زیرا کہ من شنیدہ ام پیغمبر خدا ﷺ را

یَقُوْلُ اِنَّ فُقَرَآءَ الْمُهَاجِرِیْنَ یَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِیَاءَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ

کہ میگفت بدرستیکہ فقیران مہاجران پیشی میکنند تو انگران از روز قیامت

اِلَی الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا قَالُوْا فَاِنَّا نَصْبِرُ لَا نَسْاَلُ شَیْئًا

بسوئے بہشت بچہل سال گفتند آن جماعت پس تحقیق ما صبر میکنیم و نخواہیم چیزے را۔

رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْ** اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ اَمَرَنِیْ خَلِیْلِیْ بِسَبْعٍ

روایت کرد آنرا مسلم در روایت ست از ابی ذر رض گفت امر کرد مرا دوست جانی من کہ آنحضرت ﷺ

اَمَرَنِیْ بِحُبِّ الْمَسَاکِیْنِ وَالدُّنُوِّ مِنْهُمْ وَاَمَرَنِیْ اَنْ اَنْظُرَ

است بہفت خصلت اول امر کرد مرا بدوستی مسکینان و نزدیک شدن از ایشان دوم امر کرد مرا

اِلٰی مَنْ هُوَ دُوْنِیْ وَلَا اَنْظُرَ اِلٰی مَنْ هُوَ فَوْقِیْ وَاَمَرَنِیْ اَنْ اَصِلَ

کہ نظر کنم بسوئے کسیکہ فرود من ست و نظر نکنم بسوئے کسیکہ بالای من ست یعنے در دنیا و سوم امر کرد مرا صلۂ رحم را

الرَّحِمَ وَاِنْ اَدْبَرَتْ وَاَمَرَنِیْ اَنْ لَّا اَسْاَلَ اَحَدًا شَیْئًا

اگرچہ پشت دہندہ است یعنی صاحب رحم و چہارم امر کرد کہ سوال نکنم از ہیچ یکے چیزے و پنجم امر کرد کہ بگویم

وَاَمَرَنِیْ اَنْ اَقُوْلَ بِالْحَقِّ وَاِنْ کَانَ مُرًّا وَاَمَرَنِیْ اَنْ لَّا اَخَافَ

حق و امر کنم بدان اگرچہ باشد تلخ و ناخوش آیندہ و ششم امر کرد مرا کہ نترسم در دین خدا

في الله لومة لائم وامرني ان اكثر من قول لا حول ولا قوة

ملامت کردن ہیچ ملامت کنندہ را وہفتم امر کرد مرا کہ بسیار گویم لا حول ولا قوۃ

الا بالله فانهن من كنز تحت العرش رواه احمد وعن

الا باللہ را پس بدرستیکہ این کلمات یا این ہفت خصلت از گنجی ست زیر عرش روایت ست از احمد

عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده عن رسول الله صلى الله

و روایت ست از عمرو بن شعیب و روایت میکند از پدر خود و پدرش از جد او از حضرت صلی اللہ

عليه وسلم قال خصلتان من كانتا فيه كتبه الله شاكرا

علیہ وسلم فرمود آنحضرت دو خصلت اند کہ ہر کس کہ باشد زان خصلت دران می نویسد او را خدا شکر کنندہ

صابرا من نظر في دينه الى من هو فوقه فاقتدى به

صبر کنندہ کسیکہ نظر کند در دین خود بسوے کسیکہ بالای اوست پس اقتدا کند بوے و کسیکہ نظر کند

ونظر في دنياه الى من هو دونه فحمد الله على ما فضله الله

در دنیای خود کسیکہ فرود اوست در دنیا پس ستایش کند مر خدا را بنا بر فضیلت دادن مر او را خدا تعالیٰ

عليه كتبه الله شاكرا صابرا ومن نظر في دينه الى من هو

بر آنکس مینویسد او را خدا شکر کنندہ صبر کنندہ و کسیکہ نظر کند در دین خود بسوے کسیکہ آنکس فرود

دونه ونظر في دنياه الى من هو فوقه فاسف على ما فاته منه

اوست و نظر کند در دنیا خود بسوے کسیکہ فوق اوست پس اندوہ خورد بچیزیکہ فوت شد او را از دنیا نہ نویسد

لم يكتبه الله شاكرا ولا صابرا رواه الترمذي وعن

خدا شاکر او را ونہ صبر کنندہ روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست

علي رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من رضي

از علی رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ راضی شد

من الله باليسير من الرزق رضي الله عنه بالقليل من العمل

از خدا باندک رزق راضی گردد خدا تعالیٰ از وے باندک از عمل

وعن ابن عباسٍ رضؓ قال قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ
وروایت ست از ابن عباس رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ
وسلم من جاع او احتاج فکتمہ الناس کان حقًا علی
وسلم کسیکہ گرسنہ شود یا محتاج شود پس بہ پوشد آنرا از مردم باشد لازم بر
اللّٰہ عزّ وجلّ ان یرزقہ رزق سنۃٍ من حلالٍ رواھما
فضل خدا کہ برساند او را روزیے یکسال از وجہ حلال روایت کرد این ہر دو حدیث را
البیھقی فی شعب الایمان وعن محمود بن لبید رضؓ
بیہقی در شعب الایمان وروایت ست از محمود بن لبید رضؓ
ان النبی صلی اللّٰہ علیہ وسلم قال اثنتان یکرھھما
تحقیق کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ دو خصلت ست کہ ناخوش دارد
ابن ادم یکرہ الموت والموت خیر للمؤمن من الفتنۃ
آنہا را آدمی یکے ازان مردن ست وحالانکہ موت بہتر ست مسلمانرا از فتنہ گرفتار
ویکرہ قلۃ المال وقلۃ المال اقل للحساب رواہ احمد
دوم کمی مال وحالانکہ کمی مال کمتر ست مرحساب را یعنی بہتر ست مرمسلمانرا رواہ احمد
وعن قتادۃ بن النعمان رضؓ ان رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ
وروایت ست از قتادہ بن نعمان رضؓ کہ آنحضرت صلے اللہ
علیہ وسلم قال اذا احب اللّٰہ عبدًا حماہ الدنیا کما یظل
علیہ وسلم فرمود چون دوست دارد خدا تعالی بندہ خود را منع میکند او را دنیا چنانکہ
احدکم یحمی سقیمہ الماء رواہ احمد والترمذی
میکرد یکے از شما کہ منع میکند وپرہیز میفرماید بیمار خود را از آب روایت کرد آنرا احمد و ترمذی
وعن عبد اللّٰہ بن عمرو رضؓ قال قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ
وروایت ست از عبد اللہ بن عمرو رضؓ گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَسَنَتُهُ وَإِذَا فَارَقَ الدُّنْيَا

علیہ وسلم دنیا زندان است مسلمان را و قحط سال اوست و وقتیکہ بگذارد دنیا را

فَارَقَ السِّجْنَ وَالسَّنَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

گویا میگذارد زندان و قحط را روایت کرد آنرا در شرح سنة و روایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رض گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

لَا تَغْبِطَنَّ فَاجِرًا بِنِعْمَةٍ فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا هُوَ لَاقٍ بَعْدَ

غبطہ مکن فاسق را بنعمت دنیاوی کہ دارد زیراکہ درنمی یابی کہ چہ چیز پیش آیندہ است بعد از مرگ وے

مَوْتِهِ إِنَّ لَهُ عِنْدَ اللهِ قَاتِلًا لَا يَمُوتُ يَعْنِي النَّارَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

بدرستیکہ مرد فاجر را نزد خدا سخت کشندہ ایست میخواہد آنحضرت از قاتل آتش دوزخ را رواہ فی شرح السنة

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از وے رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ

چون نظر کند یکے از شما بسوے کسیکہ زیادہ تر دادہ شدہ است آنکس را بروی در مال و صورت

إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

پس باید کہ نظر کند بسوے کسے کہ آنکس پست تر از وست تا شکر گوید متفق علیہ و در روایتی از مسلم

قَالَ انْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ

اینچنین آمدہ است گفت آنحضرت نظر کنید بسوے آنکسی کہ پایان تر است از مرتبہ شما و نظر نکنید

فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ وَعَنْ

بسوے آن کسیکہ بالای شما است در مرتبہ پس این سزاوار تر است شما را تا حقیر نہ شمارید نعمت اللہ را کہ ثابت

مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ رَأَى سَعْدٌ أَنَّ لَهُ فَضْلًا عَلَى مَنْ دُونَهُ

است بر شما و روایت است از مصعب بن سعد رض گفت و گمان برد سعد کہ او را فضل است بر کسیکہ

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تُنْصَرُوْنَ

فرو دست از ضعفای مسلمانان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از برای دفع عجب آیا نصرت

وَتُرْزَقُوْنَ اِلَّا بِضُعَفَائِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

داده میشوید شما و رزق داده می شوید شما را مگر به برکت ضعفای شما که در میان شما اند رواه البخاری

اُمَيَّةَ بْنِ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اُسَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایتست از امیه بن خالد بن عبد اللہ بن اسید رض از ان حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ كَانَ يَسْتَفْتِحُ بِصَعَالِيْكِ الْمُهَاجِرِيْنَ

علیہ وسلم که بود آنحضرت طلب فتح و نصرت میکرد از جناب حق به حقیران و درویشان مهاجران

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

رواه فے شرح السنۃ

بَابُ الْاَمَلِ وَالْحِرْصِ

باب در امل و حرص

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ وَلَا تَمُدَّنَّ

و آرزو مبرید آنچه افزونی داده خدای بدان برخی را از شما بر برخی و باز مکش چشمهای

عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ

خود را بسوی آنچه برخوردار کردیم بآن جفتهای از ایشان تازگی زندگانی این سرا تا بیازمائیم

فِيْهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ

ایشان را در ان و روزی پروردگار تو بهتر است و پاینده تر روایتست از انس رض گفت کشیده

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطُوْطًا فَقَالَ هٰذَا الْاَمَلُ وَهٰذَا اَجَلُهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چند خط پس فرمود که این خط امل آدمی ست و این خط اجل

فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ اِذْ جَاءَهُ الْخَطُّ الْاَقْرَبُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

اوست پس در اثنای آنکه آدمی همچنین ست ناگاه رسید امل در خط اجل که نزدیک ست رواه البخاری

١٤ جزء ١٦ رکوع ١٧

وعنه رضـ قال قال النبي صلى الله عليه وسلم يهرم ابن

وہم روایت ست از انس گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پیر میگردد

آدم ويشب منه اثنان الحرص على المال والحرص على العمر

آدمی و جوان میگردد دو چیز یکے حرص بر کثرت مال و دوم حرص بر درازی عمر

متفق عليه وعن ابي هريرة رضـ قال قال النبي صلى

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت

الله عليه وسلم اعذر الله الى امرئ اخر اجله حتى بلغه

صلے اللہ علیہ وسلم نگذاشت خدا تعالیٰ جاے عذر را از مردے کہ مہلت داد اجل او را

ستين سنة رواه البخاري وعن ابن عباس رضـ

تا آنکہ رسانید او را بشصت سال رواه البخاری و روایت ست از ابن عباس رضـ

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لو كان لابن آدم واديان

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر بودے مر آدمی را دو وادے

من مال لابتغى ثالثا ولا يملأ جوف ابن آدم الا التراب

از مال ہر آئینہ طلب میکرد سوم را و پر نمیکند جوف آدمی را مگر خاک و رجوع برحمت

ويتوب الله على من تاب متفق عليه وعن ابن عمر رضـ

میکند خدا تعالیٰ بہ ہر کہ میخواہد متفق علیہ و روایت ست از ابن عمر رضـ

قال اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم ببعض جسدي

گفت گرفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہ بعض تن یار وے من

فقال كن في الدنيا كانك غريب او عابر سبيل وعد نفسك

پس گفت باش در دنیا چنانکہ گویا غریب یا رہ گذرے و بشمار خود را

من اهل القبور رواه البخاري وعن عبد الله بن عمرو رضـ

از مردگان رواه البخاری و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رضـ

قَالَ مَرَّ بِنَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَاَنَا وَاُمِّیْ

گفت بگذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم برما وحالانکہ من و مادر من گل اندود

نُطَیِّنُ شَیْئًا فَقَالَ مَا ھٰذَا یَا عَبْدَ اللّٰہِ قُلْتُ شَیْءٌ نُصْلِحُہٗ

میکردیم چیزیرا پس گفت آنحضرت چہ کار میکنی ای عبداللہ گفتم چیز نیست یعنی دیواریست

قَالَ الْاَمْرُ اَسْرَعُ مِنْ ذٰلِکَ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ

کہ اصلاح میکنیم فرمود آنحضرت کار شتاب تر ست ازین یعنی بیرون آمدن از دنیا رواہ احمد و ترمذے

وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابن عباس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

کَانَ یُھَرِیْقُ الْمَاءَ فَیَتَیَمَّمُ بِالتُّرَابِ فَاَقُوْلُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اِنَّ الْمَاءَ

میریخت آب را یعنے بول میکرد پس تیمم کرد بخاک پس میگفتم یا رسول اللہ بدرستیکہ

مِنْکَ قَرِیْبٌ یَقُوْلُ مَا یُدْرِیْنِیْ لَعَلِّیْ لَا اَبْلُغُہٗ رَوَاہُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّۃِ

آب نزد یک ست میگفت آنحضرت چہ در می یابد مرا یعنے چہ دانم کہ شاید نرسم من آب را

وَابْنُ الْجَوْزِیِّ فِیْ کِتَابِ الْوَفَاءِ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض

روایت کرد اینحدیث را در شرح سنۃ و ابن جوزے در کتاب وفا و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَعْمَارُ اُمَّتِیْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اکثر عمرہاے امت

مَا بَیْنَ السِّتِّیْنَ اِلَی السَّبْعِیْنَ وَاَقَلُّھُمْ مَنْ یَّجُوْزُ ذٰلِکَ

من میان شصت سال تا ہفتاد ست وکمتر کسی ہست کہ بگذرد از ہفتاد روایت کرد

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنْ سُفْیَانَ الثَّوْرِیِّ رض

اینحدیث را ترمذے و ابن ماجہ واز سفیان ثورے رض مرویست

قَالَ لَیْسَ الزُّھْدُ فِی الدُّنْیَا بِلُبْسِ الْغَلِیْظِ وَالْخَشِنِ وَاَکْلِ الْجَشِبِ

گفت سفیان ثوری نیست زہد در دنیا بپوشیدن جامہ سطبر و خوردنی غلیظ

قطع نظر از خشن و غلیظ طعام و لباس کہ نزد بعض اشقیا المعات ۱۲

إِنَّمَا الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا قَصْرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

نیست حقیقت زهد یا رغبتی در دنیا مگر کوتاہی امل روایت کرد آنرا در شرح سنۃ

زَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ سَمِعْتُ مَالِكًا وَسُئِلَ أَيُّ شَيْءٍ الزُّهْدُ

و از زید بن حسین کہ یکے از یاران امام مالک ست گفت شنیدم امام مالک را در حالیکه پرسیده شد از وی

فِي الدُّنْيَا قَالَ طِيبُ الْكَسْبِ وَقَصْرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

که چیست زهد در دنیا گفت پاک و حلال بودن کسب رزق که آنرا از وجه حلال پیدا کند و کوتاه بودن امل است روایت کرد بیهقی در شعب الایمان

بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمَالِ وَالْعُمُرِ لِلطَّاعَةِ

باب در محبت کردن مال و عمر برائے طاعت

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا

و مگردان دست خود را بسوی گردن خود و بکشائی آنرا تمام کشادن پس بنشینے ملامت کرده شده

كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ○ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

در مانده و بده خداوند خویش را حق او و درویش را و راه گذر را

وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ

و اسراف مکن اسراف کردنے بدرستی که اسراف کنندگان هستند برادران

كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

پیروان شیاطین و هست شیطان مر پروردگار خود را ناسپاس

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

و توشه گیرید پس بدرستی بهترین توشها پرهیزگاری است و بترسید از من اے خداوندان عقلها

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ

نیست بر شما گناہے آنکه بجوئید روزے از پروردگار خود و ایشان فریاد کننده

فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم

در آن پروردگارا بیرون کن ما را کنیم شایسته جز آنکه بودیم میکردیم آیا زندگانی ندادیم شما را

مَا يَتَذَكَّرُ فِيْهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيْرُ فَذُوْقُوْا فَمَا

آنمقدار که پند گیرد در ان عمر هر که خواهد پند گیرد و آمد بشما بیم کننده یعنے پیغمبر پس بچشید عذاب

لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ نَّصِيْرٍ عَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ

پس نیست هر ستمگار را نیز ا هیچ یاری که عذاب ایشان بردارد آز ابی بکره رض مرویست گفت

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ اَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ

ای رسول الله صلے الله علیک وسلم کدام یکے از آدمیان بهتر ست

قَالَ مَنْ طَالَ عُمُرُهٗ وَحَسُنَ عَمَلُهٗ قَالَ فَاَيُّ النَّاسِ شَرٌّ

فرمود آنحضرت کسی ست دراز ست زندگانی او و نیکو ست عمل او گفت آنمرد پس کدام

قَالَ مَنْ طَالَ عُمُرُهٗ وَسَاءَ عَمَلُهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

یکے از مردان بدتر ست فرمود آنحضرت کسیکه دراز ست زندگانی او و بد ست عمل او روایت کرد این حدیث را

وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و ترمذی و دارمی و از عبید بن خالد رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم

اٰخٰى بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَقُتِلَ اَحَدُهُمَا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ مَاتَ الْاٰخَرُ

برادری داد میان دو مرد از اصحاب خود پس کشته شد یکے از ایشان در راه خدا و شهید شد پس تر مرد مرد

بَعْدَهٗ بِجُمُعَةٍ اَوْ نَحْوِهَا فَصَلَّوْا عَلَيْهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

دیگر از ان دو مرد بعد از وی بجمعه یا مانند آن یعنے بیک هفته پس نماز گذاردند برو پس گفت پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قُلْتُمْ قَالُوْا دَعَوْنَا اللّٰهَ اَنْ يَّغْفِرَ لَهٗ وَيَرْحَمَهٗ

صلی الله علیه وسلم چه گفتید در دعا گفتند دعا کردیم خدا را اینکه بیامرزد مر او را خدا تعالے

وَيُلْحِقَهٗ بِصَاحِبِهٖ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و رحمت کند او را و برساند او را بیار وی که شهید رفت پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس چه شد و کجا رفت

فَاَيْنَ صَلَاتُهٗ بَعْدَ صَلَاتِهٖ وَعَمَلُهٗ بَعْدَ عَمَلِهٖ اَوْ قَالَ صِيَامُهٗ

نماز اینمرد که گذارد بعد از یکے و کجا اند عملهای دیگر و ثواب آن بعد از عمل او یعنی بعد از مردن یا گفت باشد نوافل روزه

بعد صیامه لما بینهما ابعد مما بین السماء والارض

بعد از وی بتحقیق تفاوت درجه که میان این مرد ست در بهشت دور تر و بیشتر ست از تفاوت مسافتی

رواه ابوداود والنسائی وعن ابی کبشة الانماری رض

که میان آسمان و زمین ست رواه ابوداود والنسائی و از ابی کبشه انماری رض

انه سمع رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ثلث

مرویست بدرستیکه وی شنید آنحضرت را صلے الله علیه وسلم که میگفت سه خصلت ست

اقسم علیهن واحدثکم حدیثا فاحفظوه فاما الذی

که سوگند میخورم بر آنها که حق اند و میخوانیم بر شما حدیثی را پس یاد گیرید و نگاهدارید آنحدیث را

اقسم علیهن فانه ما نقص مال عبد من صدقة ولا ظلم

پس آن چیز که سوگند میخورم بر حقیقت آنها اینست پس بدرستیکه شان اینست که کم نشد مال هیچ بنده از جهت

عبد مظلمة صبر علیها الا زاده الله بها عزا ولا فتح عبد

تصدق کردن بر فقرا و ستم کرده نشد هیچ بنده دگر فته نشد از وی مالی بناحق و صبر کرد بر آن مگر آنکه زیاده کرد

باب مسألة الا فتح الله علیه باب فقر واما الذی احدثکم

آن بنده را خدا با آن مظلمه عزت و نگشاد هیچ بنده در سوال کردن را از مردم مگر آنکه گشاد خدا تعالی بر وی

فاحفظوه فقال انما الدنیا لاربعة نفر عبد رزقه الله

در فقر و محتاجی را و اما آنحدیثی که گفتم میخوانم بر شما پس یاد گیرید آنرا اینست که میگویم پس فرمود آنحضرت که نیست

مالا وعلما فهو یتقی فیه ربه ویصل رحمه ویعمل لله

دنیا مگر برای چهار کس اول بنده که داد او را خدا مالی و دانش پس این بنده تقوی میکند درین مال پروردگار خود را

فیه بحقه فهذا بافضل المنازل وعبد رزقه الله علما

و احسان میکند خویشان را و کار میکند برای خدا درین مال بحق مال پس این بنده در فاضلترین منازل و مرتبهاست و دوم بنده ایست

ولم یرزقه مالا فهو صادق النیة یقول لو ان لی مالا

که داده است خدا او را علم و نداده است او را خدا تعالی مالی پس این بنده نیت صادق دارد و میگوید آن بنده

لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَاَجْرُهُمَا سَوَاءٌ وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالًا

هرآیینه عمل میکردم بعمل فلانی که تقوی میکند در صرف مال پس ثواب این هر دو بنده برابر است

وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا فَهُوَ يَتَخَبَّطُ فِيْ مَالِهٖ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِيْ فِيْهِ

سوم بنده ایست که داده است او را خدا تعالی مال و نداده او را علمی که بدان تقوی دارد پس این بنده خبط و خلط میکند

رَبَّهٗ وَلَا يَصِلُ فِيْهِ رَحِمَهٗ وَلَا يَعْمَلُ فِيْهِ بِحَقٍّ فَهٰذَا بِاَخْبَثِ

در مال خود به بی علم و دانش و تقوی نمیکند در مال پروردگار خود را و صله نمیکند رحم خود را و نمیکند در وی بحق پس این بنده

الْمَنَازِلِ وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللّٰهُ مَالًا وَّلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُوْلُ

در پلید ترین جا است و چهارم بنده ایست که نداده است او را خدا تعالی مال و نه علم که تمیز کند میان خیر و شر پس وی

لَوْ اَنَّ لِيْ مَالًا لَعَمِلْتُ فِيْهِ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَهُوَ بِنِيَّتِهٖ وَوِزْرُهُمَا

میگوید اگر می بود مرا مالی هرآیینه عمل میکردم در وی بعمل فلان که اسراف میکند پس او بنیت وی است و

سَوَاءٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ رح قَالَ

و بار گناه ایشان برابر است رواه ترمذی و از سفیان ثوری مرویست گفت بود مال در زمان پیش مکروه

كَانَ الْمَالُ فِيْمَا مَضٰى يُكْرَهُ فَاَمَّا الْيَوْمَ فَهُوَ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ وَقَالَ

داشته شده اما امروز درین زمان مال سپر مسلمانانست و گفت اگر نمی بود این دینار هرآیینه مندیل

لَوْلَا هٰذِهِ الدَّنَانِيْرُ لَتَمَنْدَلَ بِنَا هٰؤُلَاءِ الْمُلُوْكُ وَقَالَ مَنْ كَانَ

میساختند ما را این دینار داران و خوار میداشتند و گفت کسیکه باشد در دست وی چیزے ازین

فِيْ يَدِهٖ مِنْ هٰذِهٖ شَيْءٌ فَلْيُصْلِحْهُ فَاِنَّهٗ زَمَانٌ اِنِ احْتَاجَ

مال ها پس باید که اصلاح کند و زیادت دهد آنرا زیرا که زمانی است که اگر محتاج شود کسی باشد آن کس

كَانَ اَوَّلَ مَنْ يَّبْذُلُ دِيْنَهٗ وَقَالَ الْحَلَالُ لَا يَحْتَمِلُ السَّرَفَ

اول کسی که بذل کند و از دست دهد دین خود را و گفت سفیان که مال حلال احتمال ندارد افراط و اسراف را

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ اَبِيْ عُمَيْرَةَ وَكَانَ

یعنی نمی باید مال حلال را صرف کند بیجا و بیشتر که مال حلال کم میباشد و در وی اسراف نتوان کرد و از محمد بن ابی عمیره مرویست

مِنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ عَبْدًا

و بود وی از یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ بندہ از بندگان اگر بیفتد بر روے

لَوْ خَرَّ عَلٰی وَجْہِہٖ مِنْ یَّوْمٍ وُّلِدَ اِلٰی اَنْ یَّمُوْتَ ھَرَمًا فِیْ طَاعَۃِ

خود از روزی کہ زائیدہ شدہ است تا آنکہ بمیرد در سخت پیری در طاعت و فرمانبرداری خدا تعالی

اللّٰہِ لَحَقَرَہٗ فِیْ ذٰلِكَ الْیَوْمِ وَلَوْ اَنَّہٗ رُدَّ اِلَی الدُّنْیَا کَیْمَا یَزْدَادَ

ہر آئینہ کم می شمارد آنرا یعنی این طاعت و عبادت در ان روز یعنی روز قیامت و ہر آئینہ دوست میدارد کہ

مِنَ الْاَجْرِ وَالثَّوَابِ رَوَاہُ اَحْمَدُ

باز گردانیدہ شود بسوے دنیا تا زیادہ شود از مزد و پاداشت عمل پس ہر چند کہ زیادہ باشد عمر موجب زیادتی عمل گردد رواہ احمد

بَابُ التَّوَکُّلِ وَالصَّبْرِ

باب در بیان توکل و صبر

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اسْتَعِیْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوۃِ اِنَّ اللّٰہَ مَعَ

ای آنانکہ گرویدہ اید یاری جوئید بشکیبائی و نماز بدرستیکہ خدا ے

الصّٰبِرِیْنَ وَلَنَبْلُوَنَّکُمْ بِشَیْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوْعِ وَنَقْصٍ

با صابران است و ہر آئینہ ے آزمائیم شمارا بچیزے از ترس و گرسنگی

مِّنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرٰتِ وَبَشِّرِ الصّٰبِرِیْنَ

و کمی از مالہا و نفسہا و میوہا و مژدہ دہ صبر کنندگانرا

الَّذِیْنَ اِذَاۤ اَصَابَتْهُمْ مُّصِیْبَةٌ قَالُوْۤا اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّاۤ اِلَیْہِ رٰجِعُوْنَ

آنانکہ چون برسد ایشانرا زحمتی گویند بدرستی ما برائے خدا ایم و بدرستی ما بسوے او باز گروندگانیم

اُولٰٓئِكَ عَلَیْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَاُولٰٓئِكَ

و آنگروہ بر ایشان رحمتہاست از پروردگارشان و مہربانی و آنگروہ ایشانند

هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ وَلَا تَقُوْلَنَّ لِشَیْءٍ اِنِّیْ فَاعِلٌ ذٰلِكَ غَدًا

راہ یافتگان و مگوئید مر چیزیرا بدرستیکہ من کنندہ ام این را فردا

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ

مگر مقرون بذکر خدا و هر که بترسد از خدای گرداند برای او بیرون شدن و روزے دهد

مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

او را از اینجا که گمان نبرد و هر که توکل کند بر خدا سے پس او بسنده است بدرستی

إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا وَمَا مِنْ دَابَّةٍ

خدای رساننده است کار خود را بدرستیکه گردانیده است خدا تعالیٰ برای هر چیز اندازه و نیست هیچ جنبنده

فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا

در زمین مگر بر خداست روزی ایشان تفضلاً و میداند خدای قرارگاه آن در حیات

كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ وَفِي السَّمَاءِ

و آرامگاه بعد از وفات همه در کتاب روشن است یعنی لوح محفوظ بدرستی خدا دوست میدارد متوکلان را و در آسمان

رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ عَنْ صُهَيْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

روزی شماست و آنچه وعده کرده شده اید روایت است از صهیب رض گفت که فرمود آنحضرت

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم شگفت مر شان مسلمان را که همه شان او مر او را نیک است

كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ

و نیست این شان مر هیچ یکے را مگر مسلمان کامل را اگر برسد او را حالت خوشی

سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ

شکر میگوید پس باشد شکر گفتن بهتر مر او را و اگر برسد او را حالت ناخوشی صبر می ورزد پس باشد صبر

فَكَانَ خَيْرًا لَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

کردن بهتر مر او را رواه مسلم و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مومن قوی

خَيْرٌ وَّاَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيْفِ وَفِيْ كُلٍّ خَيْرٌ

بهترست از مسلمان ضعیف واصل خیر موجودست در هردو حرص وطلب زیان کن

اِحْرِصْ عَلٰى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَلَا تَعْجِزْ وَاِنْ

بر چیزیکه سودکند ترا ویاری جوئی ولتوفیق بطلب بخدا وعاجز مباش از طلب واستعانت

اَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ لَوْ اَنِّيْ فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا

واگر برسد ترا چیزی از مصائب ومکروهات پس مگو اگر من چنین میکردم چنان میشد وچنین

وَلٰكِنْ قُلْ قَدَّرَ اللّٰهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ فَاِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ

ولیکن بگو تقدیر کرده خدا وهرچه میخواهد خدا تعالی میکند زیراکه لفظ لو میکشاید کار شیطانرا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضؓ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ

رواه مسلم واز عمر بن خطاب رضؓ مرویست گفت شنیدم آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَوْ اَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم راکه میفرمود اگر ثابت شود که شما توکل میکنید بر خدا چنانکه

حَقَّ تَوَكُّلِهٖ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُوْ خِمَاصًا وَّتَرُوْحُ

باید توکل کرد هر آئینه روزی میدهد شمارا چنانکه روزی میدهد پرندهارا برآئینه طیور بامداد گرسنه

بِطَانًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضؓ

ولاغر شکم وباز میگردند باشیانهٔ خود سیر وکلان شکم رواه ترمذی وابن ماجه واز ابن مسعود رضؓ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّهَا النَّاسُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ای آدمیان نیست هیچ چیزیکه نزدیک گرداند

لَيْسَ مِنْ شَيْءٍ يُقَرِّبُكُمْ اِلَى الْجَنَّةِ وَيُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ

شمارا بسوی بهشت ودور دارد شمارا از آتش دوزخ مگر آنکه بتحقیق امر کردم

اِلَّا قَدْ اَمَرْتُكُمْ بِهٖ وَلَيْسَ شَيْءٌ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ النَّارِ وَيُبَاعِدُكُمْ

شمارا بآن چیز ونیست چیزے که قریب گرداند شمارا از آتش دوزخ ودور گرداند شمارا

مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ وَإِنَّ الرُّوحَ الْأَمِيْنَ وَفِي

از بہشت مگر آنکہ بہ تحقیق نہی کردم شما را از آنچیز و بدرستی کہ روح امین و در روایتی بدرستیکہ

رِوَايَةٍ إِنَّ رُوْحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِي رُوْعِي إِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوْتَ

روح القدس دمید در دل من یعنی وحی کرد کہ ہیچ ذاتی البتہ نمیرد تا آنکہ بتمام و کمال بستاند روزی خود را

حَتّٰى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا أَلَا فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَجْمِلُوْا فِي الطَّلَبِ

دانا باشید پس تقوی کنید خدا را و اعتدال ورزید در جستن روزی و بر ندارد و باعث نشود

وَلَا يَحْمِلَنَّكُمُ اسْتِبْطَاءُ الرِّزْقِ أَنْ تَطْلُبُوْهُ بِمَعَاصِي اللّٰهِ

شما را دیر رسیدن رزق بر طلب کردن او بگناہان خدا چون رزق نرسد اضطراب نکنید بر اکہ در زیادہ نشود

فَإِنَّهُ لَا يُدْرَكُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ إِلَّا بِطَاعَتِهِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

چیزی کہ نزدیک خدا است از رزق حلال مگر بطاعت وی و در حواشی نوشتہ کہ مراد بما عند اللہ بہشت ست

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ وَإِنَّ رُوْحَ

روایت کرد این حدیث را در شرح سنہ و بیہقی در شعب الایمان لیکن بیہقی ذکر نکرد ان روح القدس را اینجا و آن روح الامین

الْقُدُسِ **وَعَنْ** أَبِي ذَرٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چنانکہ در روایت شرح سنہ ست و از ابی ذر رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيْمِ الْحَلَالِ وَلَا إِضَاعَةِ

کہ فرمود آنحضرت کہ زہد کردن در دنیا نیست بمجرد ترک حرام گردانیدن بر خود شی حلال را و نہ ضائع گردانیدن

الْمَالِ وَلٰكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُوْنَ بِمَا فِي يَدَيْكَ

مال و لیکن کمال زہد در دنیا و تمامی او باین ست کہ نہ باشی بانچہ در دست تست از مال اعتماد کنندہ تر بچیزی کہ نزدیک

أَوْثَقَ بِمَا فِي يَدِ اللّٰهِ وَأَنْ تَكُوْنَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيْبَةِ إِذَا أَنْتَ

خدا تعالی ست و زہد کردن در دنیا آنست کہ باشی تو در ثواب مصیبت و قتیکہ

أُصِبْتَ بِهَا أَرْغَبَ فِيْهَا لَوْ أَنَّهَا أُبْقِيَتْ لَكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مبتلا کردہ شوی بآن مصیبت رغبت کنندہ تر در ان مصیبت کہ کاشکی آن مصیبت باقی داشتہ شود برای تو رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُوْلِ

و ابن ماجه و روایت ست از ابن عباس رض گفت بودم ردیف آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا غُلَامُ احْفَظِ اللّٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم روزے پس فرمود آنحضرت ای کودک نگاه دار حق خدا را

يَحْفَظْكَ اللّٰهُ احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ وَإِذَا سَأَلْتَ

تا نگاه دارد ترا خدا تعالی و نگاه دار و مراقب او باش بیابی او را پیش روی خود چون

فَاسْأَلِ اللّٰهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ

سوال کنی و چیزے خواهی سوال کن و بخواه از خدا و چون یاری جوئی پس بجو از خدا و بدانکه تمام امت

لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَّنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ

و گروه آدمیان اگر جمع شوند و اتفاق نمایند بر سود رسانیدن ترا باندک چیزی نفع نتوانند رسانید مگر بچیزیکه

قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ وَلَوِ اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَّضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ

نوشته است او را خدا تعالی برای تو و اگر اتفاق کنند بر زیان رسانیدن نرسانند

لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ

مگر بچیزیکه به تحقیق نوشته است آنرا خدا تعالی بر تو برداشته شد

الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

قلمها و خشک کرده شد نامه ها رواه احمد و ترمذے و از

سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد رض مرویست گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللّٰهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ

از نشانهٔ سعادت و نیک بختی آدمی در راضی بودن است بچیزیکه تقدیر فرموده است خدا تعالی برائے وے و بدبختی

آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللّٰهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ

آدمی در گذاشتن او ست طلب خیر از خدا تعالی و از شقاوت آدمی ست نا رضامندی و کراهت او

بما قضى الله له رواه احمد والترمذي وعن ابي ذر رض

بچیزی که قضا کرده است خدا تعالی مر آدمی را روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از ابی ذر رض مرویست

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اني لا علم اية لو اخذ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که من میدانم آیتی را از قرآن که اگر بگیرند و عمل کنند مردم بدان

الناس بها لكفتهم ومن يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه

البته بس باشد ایشان را و آن آیت اینست کسیکه تقوی ورزد بگرداند خدا برای وی خلاص شدن

من حيث لا يحتسب رواه احمد وابن ماجة والدارمي

از هر تنگی و روزی رساند او را از انجا که گمان ندارد یعنی بی رنج و بی تعب و تردد روایت کرد احمد و ابن ماجه و دارمی

وعن عمرو بن العاص رض قال قال رسول الله صلى الله

واز عمرو بن العاص رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم ان قلب ابن ادم بكل واد شعبة فمن اتبع

علیه وسلم بدرستیکه دل آدمی را در هر وادی شاخی است پس کسیکه تابع گرداند

قلبه الشعب كلها لم يبال الله باي واد اهلكه ومن توكل

دل خود را با شعبهای همه باک ندارد خدا که در کدام وادی هلاک گرداند و کسیکه توکل و اعتماد کند

على الله كفاه الشعب رواه ابن ماجة وعن ابي الدرداء

بر خدا کفایت کند او را الله تعالی همه شعبها و تفرقها روایت کرد ابن ماجه واز ابی درداء رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الرزق

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه رزق هر آینه

ليطلب العبد كما يطلبه اجله رواه ابو نعيم في الحلية

بنده را چنانکه میجوید او را اجل وی روایت کرد ابو نعیم در حلیه میجوید.

وعن ابن مسعود رض قال كاني انظر الى رسول الله

واز ابن مسعود رض مرویست گفت ابن مسعود گویا من می نگرم بجانب رسول الله

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ
صلی اللہ علیہ وسلم کہ حکایت میکند حال پیغمبری را از پیغمبران کہ زدند آن پیغمبر را قوم وے

فَأَدْمَوْهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَهُوَ يَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ
پس خون آلودہ کردند اورا وحال آنکہ پیغمبر صبر می ورزید پاک میکرد خون از روی خود گفت

لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
خداوندا بیامرز قوم مرا زیراکہ ایشان نمیدانند حقیقت حال متفق علیہ

بَابُ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ
باب در بیان ریا وسمعہ

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
از عمر بن الخطاب رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَا نَوَى
علیہ وسلم نیست اعمال مگر بہ نیت ونیست مر مرد را مگر آنچہ نیت کردہ است پس کسیکہ باشد

فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَإِلَى رَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَ
ہجرت او بسوی خدا وبسوے رسول وے پس ہجرت وی بسوی خدا و

إِلَى رَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ
بسوے رسول خداست وکسیکہ باشد ہجرت او بسوی دنیا میرسد دنیا را یا ہجرت بسوی زنی بود

يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
کہ تزویج کند آنرا پس ہجرت وی ست بسوی چیزیکہ ہجرت کردہ است بسوی آن چیز متفق علیہ واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ
بدرستیکہ خدا تعالی نمی بیند بنظر رحمت بجانب صورتہای شما ونمی بیند بسوی مالہای شما ولیکن نظر میکند بسوی دلہای شما

وَاَعْمَالِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِىْ سَعِيْدِ بْنِ اَبِىْ فُضَالَةَ

و عملهای شما رواه مسلم وا ز ابی سعید بن ابی فضالة رض مرویست

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا جَمَعَ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت فرمود چون جمع و فراہم آرد

اللّٰهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيْهِ نَادٰى مُنَادٍ

خدا تعالی مردمانرا روز قیامت کہ شک نیست در آمدن وی آواز میدہد آواز دہندہ

مَنْ كَانَ اَشْرَكَ فِىْ عَمَلٍ عَمِلَهٗ لِلّٰهِ اَحَدًا فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهٗ

کسیکہ بود شریک میکرد کسی را در عملے کہ کرد آنرا برای خدا پس باید کہ طلب کند ثواب

مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ اَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ

عمل خود را در نزد غیر خدا زیرا کہ بدرستی خدا تعالی بے نیاز ترین شرکاست از شرکت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللّٰهُ

رواه احمد وا ز ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى قَالَ لَقَدْ خَلَقْتُ

علیہ وسلم کہ فرمود بدرستیکہ خدای تبارک وتعالی فرمود بتحقیق پیدا کردہ ام خلقے را

خَلْقًا اَلْسِنَتُهُمْ اَحْلٰى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوْبُهُمْ اَمَرُّ مِنَ الصَّبِرِ فَبِىْ

کہ زبانهای شان شیرین تر است از شکر و دلهای شان تلخ تر از صبر پس بخود سوگند خوردہ ام

حَلَفْتُ لَاُتِيْحَنَّهُمْ فِتْنَةً تَدَعُ الْحَلِيْمَ فِيْهِمْ حَيْرَانَ

ہر آئینہ تقدیر کنم وبفرستم ایشانرا فتنہ کہ بگذارد مرد عاقل را در ایشان متحیر

فَبِىْ يَغْتَرُّوْنَ اَمْ عَلَىَّ يَجْتَرِءُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ وَعَنْ

پس بمن فریب میخورند یا بر من جرأت و دلیری میکنند رواه ترمذی وا ز

اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بِحَسْبِ امْرِئٍ

انس رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بس است مرد را از بدی

مِنَ الشَّرِّ اَنْ يُّشَارَ اِلَيْهِ بِالْاَصَابِعِ فِيْ دِيْنٍ اَوْ دُنْيَا اِلَّا

کہ انگشت نما کردہ شود در دین یا در دنیا مگر کسیکہ معصوم

مَنْ عَصَمَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

و محفوظ دار داور اخدا تعالیٰ روایت کرد بیہقی در شعب الایمان و مرویست از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِ اَنَّهُ خَرَجَ يَوْمًا اِلَى مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

امیر المومنین عمر بن الخطاب رض بدرستیکہ او روزی بمسجد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِدًا

صلے اللہ علیہ وسلم در آمد پس دریافت معاذ بن جبل را گنشستہ است

عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِيْ فَقَالَ مَا يُبْكِيْكَ

نزد قبر شریف آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ گریہ میکند پس گفت عمر معاذ را کہ چہ چیز در گریہ آوردترا

قَالَ يُبْكِيْنِيْ شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفت معاذ در گریہ در آوردہ مرا یاد کردن چیزے کہ شنیدہ ام از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

وسلم شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت

اِنَّ يَسِيْرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ وَمَنْ عَادٰى لِلّٰهِ وَلِيًّا فَقَدْ بَارَزَ اللّٰهَ

اندکی از ریا موجب شرکست کسیکہ دشمن دارد دوستی از دوستان خدا را پس بتحقیق بیرون آمد خدا را

بِالْمُحَارَبَةِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْاَبْرَارَ الْاَتْقِيَاءَ الْاَخْفِيَاءَ الَّذِيْنَ

بجنگ بدرستیکہ خدا دوست میدارد نیکوکاران پرہیزگاران پوشیدہ حالان از جہان کہ غائب باشند

اِذَا غَابُوْا لَمْ يُفْتَقَدُوْا وَاِنْ حَضَرُوْا لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُقَرَّبُوْا

باز پرس کردہ نشوند احوال ایشان و اگر حاضر باشند خواندہ نشوند بمہمانی و اگر خواندہ شوند نزدیک گردانیدہ

قُلُوْبُهُمْ مَصَابِيْحُ الْهُدٰى يَخْرُجُوْنَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ

نشوند دلہای ایشان چراغہای ہدایت ست و بیرون مے آیند از ہر زمین تاریک

رواه ابن ماجة والبیهقی فی شعب الایمان وعن

روایت کرد اینحدیث را ابن ماجه و بیهقی در شعب ایمان و از

ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ان العبد اذا صلی فی العلانیة فاحسن وصلی فی السر

بدرستیکہ بندہ چون نماز گذارد در آشکارا پس خوب گذارد و بگذارد در نہانی

فاحسن قال الله تعالی هذا عبدی حقا رواه ابن ماجة

پس خوب گذارد میفرماید خدا تعالی این بندہ من ست بصدق روایت کرد ابن ماجہ

وعن ابی سعید رض قال خرج علینا رسول الله ونحن

و مرویست از ابو سعید رض گفت بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و بر سید بر ما و ما

نتذاکر المسیح الدجال فقال الا اخبرکم بما هو اخوف

مذاکرہ میکردیم مسیح دجال را پس گفت آنحضرت آیا خبر ندہم شمارا بچیزیکہ ترسندہ تر ست

علیکم عندی من المسیح الدجال فقلنا بلی یا رسول الله

بر شما نزد من از فتنہ مسیح الدجال پس گفتیم خبر دہ یا رسول اللہ

قال الشرک الخفی ان یقوم الرجل فیصلی فیزید صلاته

فرمود آنحضرت آنچیز شرک پنہانی ست و آن شرک خفی ست میخیزد مرد پس نماز می گذارد پس زیادہ میکند نماز خود را

لما یری من نظر رجل رواه ابن ماجة وعن

از جہت نظر کردن مردے بسوے او روواہ ابن ماجہ و از

ابی سعید الخدری رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

ابی سعید الخدری رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم لو ان رجلا عمل عملا فی صخرة لا باب لها ولا کوة

وسلم اگر ثابت شود کہ مردی عمل کرد عملی را در صخرہ کہ نیست در وے در ہا تا کسی از راہ آن در آید و نہ دیوارے

خَرَجَ عَمَلُهُ اِلَى النَّاسِ كَائِنًا مَّا كَانَ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ

کار او آشکارا شود بہر کسی کہ تعبد اندرونی بیرون می آید و ظاہر میگردد از و بسوے مردم ہر کہ باشد یعنی عاجت یا بد و ظاہر نیست خود بخود ظاہر میگردد و روایت از عثمان بن

عَفَّانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عفان رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَتْ لَهُ سَرِيْرَةٌ صَالِحَةٌ اَوْ سَيِّئَةٌ اَظْهَرَ اللّٰهُ مِنْهَا رِدَاءً

کسی کہ باشد مر او را فعلی یا خصلتی نہانی نیک یا بد کہ نہان دارد ولیکن آشکارا میگرداند خدا تعالیٰ از آن سریرہ

يُعْرَفُ بِهٖ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

خصلت علامتی را کہ شناختہ میشود آن کس بآن علامت و از عمر بن الخطاب رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا اَخَافُ عَلٰى هٰذِهِ الْاُمَّةِ كُلَّ مُنَافِقٍ

علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کہ نمی ترسم بر این امت مگر از شر ہر منافقی را

يَتَكَلَّمُ بِالْحِكْمَةِ وَيَعْمَلُ بِالْجَوْرِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ

کہ سخن میکند بعلم و حکمت و کار میکند بجہل و ناراستی روایت کرد این ہر سہ حدیث را

الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ الْمُهَاجِرِ بْنِ حَبِيْبٍ رض

بیہقی در شعب ایمان و از مہاجر بن حبیب رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت پروردگار

اِنِّيْ لَسْتُ كُلَّ كَلَامِ الْحَكِيْمِ اَتَقَبَّلُ وَلٰكِنِّيْ اَتَقَبَّلُ هَمَّهٗ وَهَوَاهُ

من نیستم کہ کلام ہر حکیم را قبول کنم ولیکن من قبول میکنم قصد و نیت و محبت او را

فَاِنْ كَانَ هَمُّهٗ وَهَوَاهُ فِيْ طَاعَتِيْ جَعَلْتُ صَمْتَهٗ حَمْدًا لِّيْ

پس اگر باشد نیت و محبت او در طاعت و فرمان بردار من میگردانم خاموشی او را ستایش مر ذات اقدس خود را و وقار

وَوَقَارًا وَاِنْ لَّمْ يَتَكَلَّمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

و اگر چہ سخن نکند رواہ دارمے

باب الاستغفار والتوبة

باب در استغفار و توبه

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ

و اوست آنکه می پذیرد توبه را از بندگان خود و فرو گذارد از بدیها و میداند

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ

آنچه میکنید ای آنانکه گرویده اید بازگردید بسوے خدا

تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ

بازگشتنی خالص شاید پروردگار شما آنکه محو شد بدیهاے شما و در آرد شما را بوستانها که میرود

جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ

از زیر آنها جویها و بدرستی من هر آینه آمرزنده ام آنرا که بازگردد

وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ

و بگرود و کار کند شایسته پس راه راست رود و بازگردید سوی پروردگار خویش و گردن نهید

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ۝ وَالَّذِينَ

مر او را پیش از آنکه بیاید شما را عذاب پس یاری داده نشوید و آنانکه

إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا

چون کنند ناشایسته یا ستم کنند بر نفسهاے خود یاد کنند خدا را پس آمرزش خواهند

لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ ط وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ

براے گناهان خود و کیست که بیامرزد گناهان را مگر خدا و دوام نکردند بر آنچه

مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝ أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ

کردند و ایشان میدانند آنگروه پاداش ایشان آمرزش ست از پروردگار ایشان

وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ

و بوستانها میرود از زیر آن جویها جاوید باشند در ان و نیکوست

أَجْرُ الْعَامِلِيْنَ عَنِ الْأَغَرِّ الْمُزَنِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مزد کارکنندگان واز اغر مزنی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلٰى قَلْبِيْ وَإِنِّيْ لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ ہر آئینہ پردہ کردہ میشود بر دل من و بدرستی من ہر آئینہ استغفار کنم

فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رض

خدارا در روز صد بار روایت کرد اینحدیث را مسلم و روایت ست از ابی موسی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ يَدَهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدای فراخ میکند دست رحمت خود را

بِاللَّيْلِ لِيَتُوْبَ مُسِيْءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوْبَ

بشب تا توبہ کند بدی کنندہ روز و فراخ میکند دست رحمت خود را در روز تا توبہ کند

مُسِيْءُ اللَّيْلِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بدی کنندہ شب تا آنکہ بر آید آفتاب از جانب فرود آمدن خود را لوقت در ہا توبہ بستہ گردد روایہ مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَلّٰهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهٖ حِيْنَ يَتُوْبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ

ہر آئینہ خدا ایتعالی سخت ترست از روی شادمانی بتوبہ بندہ خود ہنگامیکہ توبہ میکند بندہ بسوی خدا از یکی از شما

كَانَ رَاحِلَتُهٗ بِأَرْضِ فَلَاةٍ فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهٗ

کہ بود شتر سواری او بارو ی در زمین دشت پس برمید و گریخت راحلہ از و و بران راحلہ بود خورش

وَشَرَابُهٗ فَأَيِسَ مِنْهَا فَأَتٰى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِيْ ظِلِّهَا قَدْ أَيِسَ

و آب وی پس نومید شد آنکس از ان راحلہ پس آمد آنکس درختی را پس پہلو نہاد آنکس در سایہ آن درخت حالیکہ تحقیق نومید شدہ است

مِنْ رَاحِلَتِهٖ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهٗ

از راحلہ خود پس درانتا آنکہ آنکس ہمچنین بر پہلو افتادہ بود ناگاہ آنکس حاضرست براحلہ در حالیکہ ستادہ است راحلہ او نزد وی

فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اَللّٰهُمَّ أَنْتَ

پس گرفت مهار راحله را پس گفت آنکس از سختی شادمانی خداوندا تو ہے

عَبْدِيْ وَأَنَا رَبُّكَ أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بندۂ من و منم پروردگار تو خطا کرد آنکس از سختی فرح بجای آنکه باید گفت تو پروردگار من و من بندۂ توام رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عَبْدًا أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ

علیه وسلم بدرستیکه بنده کرد گناه را پس گفت آن بنده اے پروردگار من گناہی کرده ام

فَاغْفِرْهُ فَقَالَ رَبُّهُ أَعَلِمَ عَبْدِيْ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ

پس بیامرز این گناه را پس گفت پروردگار یعنی با ملائکه آیا دانست بندۂ من که مر او را پروردگار یست که می آمرزد گناه را

وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ

و میگیرد بگناه آمرزیدم مر بنده خود را پس درنگ کرد آن بنده در گناه کردن مدتی که خواسته بود خدا پس ستر

أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا آخَرَ فَاغْفِرْ لِيْ

کرد گناه بار دیگر پس گفت پروردگار من گناه کردم بار دیگر پس بیامرز این گناه را

فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِيْ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ

پس گفت پروردگار درین بار نیز آیا دانست بندۂ من که مر او را پروردگاریست که می آمرزد گناه را و میگیرد بگناه

غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا

آمرزیدم مر بندۂ خود را پس درنگ کرد آن بنده در گناه کردن مدتی که خواسته بود خدا تعالی پس ستر گناه کرد

فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا آخَرَ فَاغْفِرْ لِيْ فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِيْ

پس گفت ای پروردگار من کردم گناه بار دیگر پس بیامرز این گناه را برای من پس گفت پروردگار آیا دانست بندۂ من

أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ فَلْيَفْعَلْ

که مرا او را پروردگاریست که بیامرزد گناه را و میگیرد بسبب آن گناه آمرزیدم مر بندۂ خود را پس بکند

مَا شَاءَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ اَوْسٍ رض قَالَ قَالَ

هر چه میخواهم از گناهان مادام که استغفار آرد متفق علیه و روایت ست از شداد بن اوس که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ الْاِسْتِغْفَارِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که افضل استغفار

اَنْ تَقُوْلَ اللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ

این ست که بگوئی تو خداوندا توئی پروردگار من نیست معبود بحق مگر تو پیدا کردی تو مرا

وَاَنَا عَبْدُكَ وَاَنَا عَلٰى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ

و من بندهٔ توام و من ثابت و دائم ام بر عهد تو که بسته ام و وعده کرده ام آن قدر که استطاعت دارم

اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ اَبُوْءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ

و پناه میخواهم بتو از بدی آنچه کرده ام از گناهان اعتراف میکنم برای تو بتو از خیر نعمت تو بر من و اعتراف میکنم بگناهان خود

وَاَبُوْءُ بِذَنْبِيْ فَاغْفِرْ لِيْ فَاِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ

پس بیامرز مرا پس بدرستی نمی آمرزد گناہا را ہیچکس مگر تو

قَالَ مَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوْقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهٖ

گفت آنحضرت کسیکه بگوید این کلمات را در جزوی از روز در حالیکه یقین دارنده است بآن پس مرد همان روز

قَبْلَ اَنْ يُّمْسِيَ فَهُوَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ

پیش از آنکه شام کند وی پس آنکس از کسان اهل بهشت ست و کسیکه بگوید این کلمات را در جزوی از

اللَّيْلِ وَهُوَ مُوْقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ اَنْ يُّصْبِحَ فَهُوَ

شب و حال آنکه وی یقین دارنده است بدان پس بمرد پیش از آنکه صبح کند پس وی

مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

از اهل بهشت ست رواه بخاری و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه مومن

اِذَا اَذْنَبَ كَانَتْ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فِيْ قَلْبِهٖ فَاِنْ تَابَ

چون گناه کند پیدا میشود نقطۂ سیاه　در دل وی　پس اگر توبه می کند

وَاسْتَغْفَرَ صُقِلَ قَلْبُهٗ وَاِنْ زَادَ زَادَتْ حَتّٰى تَعْلُوَ

و استغفار می نماید صیقل کرده میشود دل وی و میرود آن سیاهی و اگر بیشتر گناه میکند بیشتر میشود تا آنکه بالا می آید

قَلْبَهٗ فَذٰلِكُمُ الرَّانُ الَّذِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ تَعَالٰى كَلَّا بَلْ رَانَ

دل و را پس آن زنگی ست که ذکر کرده است خدا تعالی و فرموده است زنگ گرفته و غالب آمده است

عَلٰى قُلُوْبِهِمْ مَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر دلهای ایشان　کارهائی که میکردند　روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابن ماجه و مرویست　از　ابن　عمر رض　گفت　فرمود　آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ

صلے الله　علیه　وسلم　بدرستیکه خدا تعالی قبول میکند توبه بنده را مادام

يُغَرْغِرْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

که غرغره نکند یعنی نرسد روح او در حلقوم　روواه ترمذی و ابن ماجه و روایت ست از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت　فرمود　آنحضرت　صلے الله　علیه　وسلم　بدرستیکه شیطان

قَالَ وَعِزَّتِكَ يَا رَبِّ لَا اَبْرَحُ اُغْوِيْ عِبَادَكَ مَا دَامَتْ

گفت بعزت تو ای پروردگار من نمی روم از جای خود یعنی همیشه باشم که گمراه میکنم بندگان ترا مادام

اَرْوَاحُهُمْ فِيْ اَجْسَادِهِمْ فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعِزَّتِيْ

که جانهای ایشان در بدنهای ایشانست پس گفت پروردگار عز و جل سوگند میخورم بعزت

وَجَلَالِيْ وَارْتِفَاعِ مَكَانِيْ لَا اَزَالُ اَغْفِرُ لَهُمْ مَا

و بزرگے خود و بلند مرتبۂ خود همیشه　می آمرزم بندگان را مادام

۱؎ ودع کننده تیرگی [illegible] از الصدا

۲؎ سیاه شود یعنی نقطه ہست از معاصی

اَسْتَغْفِرُوْنِیْ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ
که طلب آمرزش کنند از من رواہ احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت
قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰہَ عَزَّ وَجَلَّ
فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالی
لَیَرْفَعُ الدَّرَجَۃَ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ فِی الْجَنَّۃِ فَیَقُوْلُ یَا رَبِّ
هر آئینه بلند میگرداند پایه را برای بندهٔ صالح در بهشت پس میگوید بندهٔ صالح ای پروردگار
اَنّٰی لِیْ ھٰذِہٖ فَیَقُوْلُ بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِکَ لَکَ رَوَاہُ اَحْمَدُ
من از کجاست مرا این درجه پس میگوید پروردگار بسبب استغفار فرزندت مر ترا رواہ احمد
وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
و از عبد اللہ بن عباس رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا الْمَیِّتُ فِی الْقَبْرِ اِلَّا کَالْغَرِیْقِ الْمُتَغَوِّثِ
علیه وسلم نیست مرده در گور مگر مانند کسیکه آب از سروی گذشته است و فریاد میکند که کسی دست وی بگیرد
یَنْتَظِرُ دَعْوَۃً تَلْحَقُہٗ مِنْ اَبٍ اَوْ اُمٍّ اَوْ اَخٍ اَوْ صَدِیْقٍ فَاِذَا
چشم میدارد دعائی را که برسد او را از پدر یا مادر یا برادر یا دوست پس چون
لَحِقَتْہُ کَانَ اَحَبَّ اِلَیْہِ مِنَ الدُّنْیَا وَمَا فِیْھَا وَاِنَّ اللّٰہَ تَعَالٰی
میرسد او را دعا میباشد آن دعا بسوے وے دوست وے شده تر از دنیا و متاع دنیا و بدرستیکہ خدا تعالی
لَیُدْخِلُ عَلٰی اَھْلِ الْقُبُوْرِ مِنْ دُعَاءِ اَھْلِ الْاَرْضِ اَمْثَالَ
می درآرد بر مرده ها از دعاے اہل زمین مانند
الْجِبَالِ وَاِنَّ ھَدِیَّۃَ الْاَحْیَاءِ اِلَی الْاَمْوَاتِ الْاِسْتِغْفَارُ لَھُمْ
کوهها و بدرستیکه تحفهٔ زندگان بسوے مردگان طلب آمرزش کردن ہست مر ایشان را
رَوَاہُ الْبَیْھَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ بُسْرٍ
رواہ البیہقی فی شعب الایمان و مرویست از عبد اللہ بن بسر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طُوْبٰى لِمَنْ وَجَدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خوشی و خوشی او در کسی را کہ یافت

فِيْ صَحِيْفَتِهٖ اِسْتِغْفَارًا كَثِيْرًا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى النَّسَائِيُّ

در صحیفہ خود استغفار بسیار را مقصود ترجیح استغفار و بشارت اہل استغفار است رواہ ابن ماجہ و نسائی

فِيْ عَمَلِ يَوْمٍ وَّلَيْلَةٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

در عمل یوم و لیل و مروی است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ توبہ کنندہ از گناہان

كَمَنْ لَّا ذَنْبَ لَهٗ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

مثل کسی است کہ نیست گناہ او را در حقیقت کہ گویا نکردہ است آن گناہ را در لغت منزلہ این باب الحاق ناقص کامل است رواہ ابن ماجہ و بیہقی در شعب الایمان

بَابٌ فِيْ سَعَةِ رَحْمَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى

این باب است در فراخی رحمت اللہ برتر

اَللّٰهُ[1] الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً

آن خدائی کہ آفرید آسمانہا و زمین را و فرود آورد از آسمان آب

فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ

پس بیرون آورد بسبب وی انواع میوہا روزی برای شما و رام ساخت برای شما کشتی را

لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهٰرَ وَسَخَّرَ لَكُمُ

تا برود در دریا بحکم او و رام ساخت برای شما جویہا را و رام ساخت برای شما

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَاٰتٰىكُمْ

آفتاب و ماہتاب ہمیشہ روندگان و رام ساخت برای شما شب و روز و داد شما را

مِّنْ كُلِّ مَا سَاَلْتُمُوْهُ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا

از ہر چہ خواستید او را و اگر شمارید نعمت خدا احاطہ نتوانید کرد آنرا

[1] سورہ ابراہیم ع ۵

إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ

بدرستی آدمی ہر آئینہ ستمگار است ناسپاس و ہر آئینہ بدرستی بزرگی دادیم فرزندان آدم را و برداشتیم ایشان را

فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ

در بیابان و در دریا و روزی دادیم ایشان را از پاکیزہا و افزونی دادیم ایشان را

عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ۝ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ

بر بسیاری از آنکہ آفریدیم افزونی دادنی گفت عذاب من میرسانم

مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۝ وَلَا تَيْأَسُوا مِن رَّوْحِ

آن ہر کہ را میخواہم و بخشش من کشادہ است ہر چیز را و نومید مشوید از رحمت

اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِن رَّوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ۝ وَإِنَّ رَبَّكَ

خدای بدرستیکہ نومید نشوند از رحمت و فرح خدای مگر گروہ ناگرویدگان و بدرستی پروردگار تو

لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

ہر آئینہ خداوند آمرزش است مردمان را بر ستم شان و بدرستی پروردگار تو ہر آئینہ سخت عقوبت کنندہ است

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن

بگو ای بندگان من آنانکہ اسراف کردند بر نفسہای خویش نا امید مشوید از

رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ

بخشش خدای بدرستیکہ خدا تعالی می آمرزد گناہان را ہمہ بدرستیکہ او اوست آمرزندہ

الرَّحِيمُ ۝ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

بخشائندہ مرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ كِتَابًا فَهُوَ عِنْدَهُ

علیہ وسلم وقتیکہ پیدا کرد خدا تعالی خلق را نوشت کتابی را پس آن کتاب نزد خداست

فَوْقَ عَرْشِهِ إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي وَفِي رِوَايَةٍ

بالای عرش آن کتاب اینست کہ رحمت من پیشینی کردہ است غضب مرا و در روایتی

غَلَبَتْ غَضَبِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

بجای سبقت غلبت مذکور ست مقصود یکی ست متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰہِ مِائَۃَ رَحْمَۃٍ اَنْزَلَ مِنْہَا رَحْمَۃً

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مر خدا تعالی را صد رحمت ست فرود فرستادہ است ازان صد رحمت

وَّاحِدَۃً بَیْنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَالْبَہَائِمِ وَالْہَوَامِّ فَبِہَا یَتَعَاطَفُوْنَ

یک رحمت رامیان پریان وآدمیان وچہار پایان وجنبندہ ہای روی زمین پس بآن رحمت مہربانی میکنند

وَبِہَا یَتَرَاحَمُوْنَ وَبِہَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلٰی وَلَدِہَا

بریکدیگر وبآن رحمت مہربانی میورزند جانوران دشتی بر فرزندان خود

وَاَخَّرَ اللّٰہُ تِسْعًا وَّتِسْعِیْنَ رَحْمَۃً یَّرْحَمُ بِہَا عِبَادَہٗ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ

وپس گذاشتہ است خدا تعالی نود ونہ رحمت کہ رحم میکند بآن رحمتہا بندگان خود را روز قیامت

مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ لِّمُسْلِمٍ عَنْ سَلْمَانَ نَحْوُہٗ وَفِیْ

متفق علیہ ودر روایتی مر مسلم از سلمان ہمچنین آمدہ است ودر

اٰخِرِہٖ قَالَ فَاِذَا کَانَ یَوْمُ الْقِیٰمَۃِ اَکْمَلَہَا بِہٰذِہِ الرَّحْمَۃِ وَعَنْہُ

آخر شراین عبارت ست کہ گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میگرداند آنرا یعنی نود ونہ را باین یک رحمت تا صد شود وہم از وی روایت ست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَوْ یَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر بداند مومن

مَا عِنْدَ اللّٰہِ مِنَ الْعُقُوْبَۃِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِہٖ اَحَدٌ وَّلَوْ یَعْلَمُ

چیزی را کہ نزد خدا است از عذاب طمع نکند بہ بہشت خدا ہیچ یکی از مومن و اگر بداند

الْکَافِرُ مَا عِنْدَ اللّٰہِ مِنَ الرَّحْمَۃِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِہٖ اَحَدٌ مُّتَّفَقٌ عَلَیْہِ

کافر چیزی را کہ نزد خدا است از رحمت نا امید نگردد او از بہشت او ہیچ یکے از کافران متفق علیہ

وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ نِ الْخُدْرِیِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

در روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بود در بنی اسرائیل مردی کشت

تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ

نود و نہ آدمی را پستر بیرون آمد در حالی کہ می پرسید از مردم پس آمد راہبی را پس پرسید اورا

فَقَالَ أَلَهُ تَوْبَةٌ قَالَ لَا فَقَتَلَهُ وَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ

پس گفت آیا ہست مراورا توبہ گفت راہب نیست ترا توبہ پس بکشت آنمرد راہب را و در پرسیدن شد پس گفت مراورا مردی

ائْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا

بیا قریہ چنین و چنین را پس دریافت اورا علامت موت پس میل کرد آنمرد بسینہ خود بجانب آن قریہ

فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ

پس نزاع نمودند در شان وی فرشتگان رحمت و فرشتگان عذاب

فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَى هٰذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَإِلَى هٰذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي

پس وحی فرستاد خدا تعالی بسوی این قریہ کہ نزدیک شو و بسوی آن قریہ کہ دور شو بسوی فرستاد بسوی این قریہ کہ وی از آن ہجرت کردہ بود دور شو

فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى هٰذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ

پس گفت خداوند فرشتگان را اندازہ کنید مسافتی را کہ میان ہر دو قریہ است پس یافتہ شد میت بسوی این قریہ رحمت نزدیک بیک بالشت پس بخشیدہ شد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ

صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بخدا کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست اگر گناہ نکنید شما ہر آینہ ببرد

اللهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ

خدا تعالی شمارا و ہر آینہ بیارد قومی را کہ گناہ کنند پس طلب مغفرت کنند از خدا تعالی پس بیامرزد ایشانرا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ

رواہ مسلم

بابُ الاستغفار

این باب است در استغفار

عن انسٍ رضی قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

از انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال الله تعالیٰ یا ابن آدم انک ما دعوتنی ورجوتنی

که گفت خدا تعالیٰ ای فرزند آدم بدرستیکه مادام که دعا کنی تو مرا با آمرزیدن و امید وارے

غفرت لک علیٰ ما کان فیک ولا اُبالی یا ابن آدم لو بلغت

می آمرزم ترا بر هر عملی که باشد در تو از گناهان و باک ندارم ای فرزند آدم اگر برسد

ذنوبک عنان السماء ثم استغفرتنی غفرت لک ولا

گناهان تو بر آسمان و نواحی آنرا بسبب طلب آمرزش می کردی سے آمرزم مر ترا و

اُبالی یا ابن آدم انک لو لقیتنی بقراب الارض خطایا

باک ندارم ای فرزند آدم بدرستیکه تو اگر پیش آئی تو مرا بپرے زمین از روے گناهان

ثم لقیتنی لا تشرک بی شیئاً لاتیتک بقرابها مغفرة

پستر پیش می آئی تو در حالیکه شریک نمیگردانی تو با من چیزی هر آئینه می آیم من ترا از نزدیک پری زمین از روے آمرزیدنی

رواه الترمذی ورواه احمد والدارمی عن ابی ذر رض

رواه ترمذی و احمد و دارمے از ابی ذر رض

وعن ابن عباس رض عن رسول الله صلی الله علیه وسلم

واز ابن عباس رض روایت ست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال قال الله تعالیٰ من علم انی ذو قدرة علیٰ مغفرة الذنوب

گفت فرمود خدا تعالیٰ کسیکه دانست بدرستی من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناهان

غفرت له ولا اُبالی ما لم یشرک بی شیئاً رواه فی شرح السنة

می آمرزم مر آنکس را و باک ندارم مادام که شریک نگرداند بمن چیزی را

قوله عنان [illegible]

قوله قراب الارض [illegible] قریب پری زمین باشد ۱۲ اشعة اللمعات

باب الاستغفار

این باب ست در استغفار

عن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم قال رجل لم یعمل خیرا قط لاهله وفی روایة اسرف

وسلم گفت مردی که نکرده بود هیچ عمل خیر را هرگز کسان خود را و در روایتی آمده ظلم کرد

رجل علی نفسه فلما حضره الموت اوصی بنیه اذا مات

مردی بر نفس خود پس هنگامی که حاضر شد او را موت وصیت کرد پسران خود را وقتیکه بمیرد وے

فحرقوه ثم اذروا نصفه فی البر ونصفه فی البحر فوالله لئن

پس بسوزید او را بعد از آن پراکنید نیمه او را در دشت و نیمه او را در دریا بخدا سوگند اگر

قدر الله علیه لیعذبنه عذابا لا یعذبه احدا من العلمین

قادر شود خدا تعالی بر وی هر آینه عذاب میکند او را عذابی که نکند آن عذاب هیچ یکی جهانیان را

فلما مات فعلوا ما امرهم فامر البحر فجمع ما فیه وامر البر

پس هنگامی که مرد آن مرد کردند کسان وی آنچه امر کرده بود ایشان را پس امر کرد خدا دریا را پس جمع آورد آنچه در وی بود و امر کرد دشت

فجمع ما فیه ثم قال له لم فعلت هذا قال من خشیتک

پس جمع کرد آنچه که در روی بود از اجزاء الیستر فرمود مر او را برای چه کردے این وصیت گفت از ترس عذاب

یا رب وانت اعلم فغفر له متفق علیه وعن

ای پروردگار من و تو دانا تری بحال من پس بیامرزید خدا مر او را متفق علیه و در روایت ست

معاذ بن جبل رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

از معاذ بن جبل رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

ان شئتم انبأتکم ما اول ما یقول الله للمؤمنین

اگر میخواهید خبر میکنم شما را بآنچه که نخستین میگوید خدا تعالی مومنان را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا اَوَّلُ مَا يَقُوْلُوْنَ لَهٗ قُلْنَا نَعَمْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ

روز رستخیز و خبر میدہیم بچیزیکہ نخستین میگویند مومنان مر خدائیتعالی را گفتیم ما آری خبر کن مارا ای رسول اللہ گفت

اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ هَلْ اَحْبَبْتُمْ لِقَائِيْ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ

بدرستیکہ خدائیتعالی میگوید مومنان را آیا دوست داشتید شما لقای مرا یعنی مرگ را پس میگویند آری دوست داشتیم لقارا

رَبَّنَا فَيَقُوْلُ لِمَ اَذْنَبْتُمْ فَيَقُوْلُوْنَ رَجَوْنَا عَفْوَكَ وَمَغْفِرَتَكَ

ای پروردگار ما پس میگوید حقتعالی چرا معصیت کردید پس میگویند امید داشتیم تجاوز ترا و مغفرت را

فَيَقُوْلُ قَدْ وَجَبَتْ لَكُمْ مَغْفِرَتِيْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس میگوید حقتعالی بتحقیق واجب شد مر شمارا مغفرت من از راه لطف روایت کرد این حدیث را در شرح السنة

وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابو نعیم روایت کرد در حلیه و روایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَاْتِي الرَّجُلُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيَقُوْلُ

صلے اللہ علیہ وسلم می آرد مردی مردیرا در روز قیامت پس میگوید

يَا رَبِّ هٰذَا ظَلَمَنِيْ يَقُوْلُ فَخُذْ ظُلَامَتِيْ فَيُمَثِّلُ اللّٰهُ لَهٗ فَوْقَ

ای پروردگار من این شخص ست که ظلم کرده ست بر من میگوید پس بگیر ای خدا مظلمه مرا پس متمثل میسازد و مینماید خدائیتعالی مر آنکس را بالای

رَاْسِهٖ قَصْرًا فِيْهِ مِنْ خَيْرِ الْاٰخِرَةِ ثُمَّ يُقَالُ لَهٗ اِرْفَعْ رَاْسَكَ

سر وی کوشکے را که در وی ہست از خوبیهای آخرت پس تر گفته میشود مر او را که بردار سر خود را

فَيَرٰى فِيْهِ مَا لَمْ تَرَ عَيْنَاهُ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ لِمَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُ اِعْلَمْ

و بالا نگرد پس بیند آنچه را که ندیده است چشمهای او پس میگوید ای پروردگار من برای کدام کس ست این پس میگوید حقتعالی گردان

هٰذَا لِمَنْ عَفَا عَنْ اَخِيْهِ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ

این مر آنکس ست را که تجاوز کرد و عفو کرد از برادر خود پس میگوید آنمرد ای پروردگار من بتحقیق تجاوز کردم و عفو کردم از وے

رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد دیلمی و روایت ست از جابر رض گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُدْخِلُ اَحَدًا مِّنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ وَلَا يُجِيْرُهُ

علیه وسلم داخل نکند کسی را از شما و نه عمل او در بهشت و نه باز دارد او را

مِنَ النَّارِ وَلَا اَنَا اِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ

از دوزخ مگر برحمت خدا تعالی روایت مسلم و مرویست از ابن

عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللهَ كَتَبَ

عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه خدا تعالی نوشت

الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا

نیکیها را و بدیها را پس کسیکه قصد کند نیکی را پس عمل نکند آنرا

كَتَبَهَا اللهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَاِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا

بنویسد آنرا خدا تعالی مر وی را نزد خود نیکی کامله پس اگر قصد کند نیکی را پس در عمل در آورد او را مینویسد آنرا

اللهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ اِلٰى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ اِلٰى اَضْعَافٍ

خدا تعالی برای وی نزد خود ده نیکی تا هفتصد مثل تا مثلهای

كَثِيْرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً

بسیار و کسیکه قصد کند بدی پس نکرد آنرا مینویسد آنرا خدا تعالی مر وی را نزد خود نیکی

كَامِلَةً فَاِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً

کامله پس اگر وی قصد کرد بدی پس کرد آنرا مینویسد آنرا خدا تعالی مر وی را یک بدی

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَامِرِ الرَّامِ رض قَالَ بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ

متفق علیه و روایت است از عامر الرام رض گفت در اثنای آنکه ما نزد وی بودیم

يَعْنِيْ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذْ اَقْبَلَ رَجُلٌ عَلَيْهِ

یعنی نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ناگاه آمد برآنحضرت مردے که بروے

كِسَاءٌ وَفِيْ يَدِهِ شَيْءٌ قَدِ الْتَفَّ عَلَيْهِ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ مَرَرْتُ

گلیم است و در دست وی چیزیست و بتحقیق پیچیده است گلیم را برآن پس گفت آنمرد یا رسول الله گذشتم

بِغَيْضَةِ شَجَرٍ فَسَمِعْتُ فِيهَا أَصْوَاتَ فِرَاخِ طَائِرٍ فَأَخَذْتُهُنَّ

به بیشهٔ درختان پس شنیدم دران بیشه آوازهای چوچهای پرندگان پس گرفتم آن چوچهارا پس نهادم آن چوچهارا

فَوَضَعْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَجَاءَتْ أُمُّهُنَّ فَاسْتَدَارَتْ

در گلیم خود پس آمد مادر این چوچها پس گردید و گرد گشت مادر ایشان

عَلَى رَأْسِي فَكَشَفْتُ لَهَا عَنْهُنَّ فَوَقَعَتْ عَلَيْهِنَّ

بر سر من پس کشادم و دور کردم برای مادر ایشان پرده از روی چوچها پس افتاد مادر ایشان بر ایشان

فَلَفَفْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَهُنَّ أُولَاءِ مَعِي فَقَالَ ضَعْهُنَّ

پس پیچیدم آن چوچهارا در گلیم خود و پس این چوچها اینها اند با من پس فرمود آنحضرت بنهید از چوچهارا

فَوَضَعْتُهُنَّ وَأَبَتْ أُمُّهُنَّ إِلَّا لُزُومَهُنَّ فَقَالَ رَسُولُ

پس نهادم آنهارا و امتناع آورد مادر ایشان مگر لازم بودن و چسپیدن ایشان را پس فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَعْجَبُونَ لِرُحْمِ أُمِّ الْأَفْرَاخِ

صلی الله علیه وسلم آیا شگفت دارید مهرکردن مادر چوچها

فِرَاخَهَا فَوَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَلّٰهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ أُمِّ

چوچهارا پس سوگند بآنکسی که فرستاده است مرا براستی هر آینه خدایتعالی مهربان تر هست به بندگان که از مادر

الْأَفْرَاخِ بِفِرَاخِهَا ارْجِعْ بِهِنَّ حَتّٰى تَضَعَهُنَّ مِنْ حَيْثُ

چوچها بچوچها باز گردان این چوچهارا تا آنکه بنهی ایشان را از انجا که

أَخَذْتَهُنَّ وَأُمُّهُنَّ مَعَهُنَّ فَرَجَعَ بِهِنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

گرفته تو ایشان را و مادر ایشان با ایشان بود پس باز گردانید آنمرد ایشان را روایت کرد این حدیث را ابوداؤد

وَرَجُلَانِ مِنْ أُمَّتِي جَثَيَا بَيْنَ يَدَيْ رَبِّ الْعِزَّةِ فَقَالَ

و دو مرد از امت من ایستادند بر سر انگشتان روبروے پروردگار صاحب عزت پس میگوید

أَحَدُهُمَا يَا رَبِّ خُذْ لِي مَظْلَمَتِي مِنْ أَخِي فَقَالَ اللهُ تَعَالَى

یکی ازان دو مرد ای پروردگار من مواخذه کن برای من مظلمه را از برادر من پس میگوید حقتعالی

[illegible]

كَيْفَ تَصْنَعُ بِأَخِيكَ وَلَمْ يَبْقَ مِنْ حَسَنَاتِهِ شَيْءٌ قَالَ

چہ معاملہ میکنی با برادر خود وچگونہ میگیری مظلمۂ خود را از برادر خود حال آنکہ باقی نماندہ است از حسنات او چیزی میگوید بندہ

يَا رَبِّ فَلْيَحْمِلْ مِنْ أَوْزَارِي إِنَّ ذٰلِكَ الْيَوْمَ عَظِيمٌ يَحْتَاجُ

ای پروردگار من پس باید کہ بردارد از بار گناہان من پس اینکہ این روز روزی بزرگست کہ محتاج میشوند

النَّاسُ أَنْ يُحْمَلَ عَنْهُمْ مِنْ أَوْزَارِهِمْ فَقَالَ اللّٰهُ لِلطَّالِبِ

مردمان بآنکہ بر داشتہ شود از ایشان و نہادہ شود از انہا باری از گناہان خود پس میگوید خدا تعالی مر طالب مظلمہ را

ارْفَعْ بَصَرَكَ فَانْظُرْ فَرَفَعَ بَصَرَهُ فَقَالَ يَا رَبِّ أَرَى مَدَائِنَ

کہ بردار نظر خود پس ببین پس بر میدارد نظر خود را بالا پس میگوید ای رب من می بینم شہرہا را

مِنْ ذَهَبٍ وَقُصُورًا مِنْ ذَهَبٍ مُكَلَّلَةً بِاللُّؤْلُؤِ لِأَيِّ

از زر و محلہا از ذہب مکلل و مزین با مروارید برای کدام

نَبِيٍّ هٰذَا أَوْ لِأَيِّ صِدِّيقٍ هٰذَا أَوْ لِأَيِّ شَهِيدٍ هٰذَا

پیغمبری ہست این یا برای کدام صدیق ہست این فضل یا برای کدام شہید ہست این میگوید خدا تعالی این

قَالَ هٰذَا لِمَنْ أَعْطَى الثَّمَنَ قَالَ يَا رَبِّ وَمَنْ يَمْلِكُ ذٰلِكَ

مر ان کسانی راست کہ بدہد ثمن آنرا میگوید بندہ ای پروردگار من کسی مالک شود قیمت آن را

قَالَ أَنْتَ تَمْلِكُهُ قَالَ بِمَاذَا قَالَ بِعَفْوِكَ عَنْ أَخِيكَ قَالَ

میگوید حقتعالی تو مالک میشوی آنرا میگوید بچہ چیز میگوید حقتعالی بسبب عفو کردن تو از برادر خود مظلمۂ خود را میگوید بندہ

يَا رَبِّ فَإِنِّي قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ قَالَ اللّٰهُ فَخُذْ بِيَدِ أَخِيكَ

ای رب پس بدرستیکہ من بتحقیق عفو کردم از وے میگوید خدا پس بگیر دست برادر خود

فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ فَإِنَّ اللّٰهَ

پس در آر او را در بہشت پرہیزگاری کنید خدا را و بترسید و صلح کنید میان شما زیرا کہ خدا تعالی

يُصْلِحُ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْخَرَائِطِيُّ فِي

صلح میکند در میان مسلمانان روز قیامت رواہ خرائطی فی

مَكَارِمِ الْاَخْلَاقِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ دَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مکارم اخلاق از جمع الجوامع و در روایت است از انس رض گفت انس در آمد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى شَابٍّ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ قَالَ كَيْفَ تَجِدُكَ

علیہ وسلم بر جوانی و حال آنکہ وی در سکرات موت بود فرمود آنحضرت چگونہ می یابی خود را

قَالَ اَرْجُو اللّٰهَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ وَاِنِّيْ

گفت آنمرد امید میدارم از خدا ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیک وسلم و بدرستی من

اَخَافُ ذُنُوْبِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

می ترسم از گناہان خود پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَجْتَمِعَانِ فِيْ قَلْبِ عَبْدٍ فِيْ مِثْلِ هٰذَا الْمَوْطِنِ اِلَّا

جمع نمیشوند امید و خوف در دل بندہ مانند این جای یعنے قریب مرگ مگر

اَعْطَاهُ مَا يَرْجُوْ وَاٰمَنَهُ مِمَّا يَخَافُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

میدہد او را خدا آنچہ امید دارد و ایمن میدہد او را خدا از آنچہ میترسد رواہ ترمذی و ابن ماجہ

بَابُ صِفَةِ الْجَنَّةِ وَاَهْلِهَا

باب در بیان صفت جنت واہل آن

وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

و بشارت بدہ آنان را کہ ایمان آوردہ اند و کردند کارہای شایستہ بدرستیکہ مر ایشان راست بہشتہائی کہ میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ كُلَّمَا رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِّزْقًا

از زیر آنہا جویہا ہرگاہ روزی دادہ شوند از ان ہر نوع میوہ روزے ساختہ

قَالُوْا هٰذَا الَّذِيْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوْا بِهٖ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ

گویند این آنست کہ روزی دادہ شدیم پیش ازین و آوردہ شود بایشان آن روزی مانند یکدیگر و مر ایشان راست

فِيْهَا اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَّهُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ وَسَارِعُوْا اِلٰى

در انجا زنان پاکردہ شدہ و ایشان دران جاوید مانند گانند و شتابید سوے

مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ

آمرزشی از پروردگار خود و بهشتی که پهنائی آن آسمانهاست و زمین

اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ

آماده کرده شده برای پرهیزگاران آنانکه نفقه میکنند در آسانی و سختی

وَالْكَاظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَالْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ

و فرو خورندگان خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست دارد

الْمُحْسِنِيْنَ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اِنَّا لَا نُضِيْعُ

نیکوکاران را آنانکه گرویده اند و کردند شایستها بدرستی ما ضایع نسازیم

اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ

مزد آنکه نیکو کند کارها را آن گروه مر ایشانراست بوستانهای اقامت میرود

مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ

از زیر آن جویها پیرایه بسته شوند دران بوستانها از دستوانهائی ساخته شده از زر

وَّيَلْبَسُوْنَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّنْ سُنْدُسٍ وَّاِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِـِٕيْنَ

و بپوشند جامهای سبز رنگ از دیبای نازک و دیباهاے سطبر تکیه زدگان باشند

فِيْهَا عَلَى الْاَرَآئِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا اِنَّ اللّٰهَ

در بهشت بر تختها نیک پاداشیست بهشت و نیکوست تکیه گاه بدرستی خدا

يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا

میدر آرد آنکسانرا که گرویده اند و کردند شایستها در بوستانها میرود از زیر آن

الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا وَّلِبَاسُهُمْ

جویها پیرایه بسته شوند در آن از دستوانهای از زر و مروارید و لباس شان باشد

فِيْهَا حَرِيْرٌ تَتَجَافٰى جُنُوْبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ

دران حریر دور میشود پهلوهاے ایشان از خوابگاها میخوانند پروردگار خویش را

خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا

بترس و امید و از آنچه روزی دادیم ایشان را انفقه میکنند پس نمیداند نفسے آنچه

اُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ جَزَآءً بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ جَنّٰتُ

پنهان شده مر ایشان را از روشنی چشمها بپاداش آنچه بودند که میکردند بوستانهاے

عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا

اقامت در آیند دران پیرایه بسته شوند دران از دستوانها از زر و مروارید

وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا حَرِيْرٌ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْٓ اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ

و پوشش ایشان دران ریباست و گویند ستایش مر خدا را که ببرد از ما اندوه

اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُوْرٌ شَكُوْرُ ۙ الَّذِيْٓ اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهٖ

هر آئینه پروردگار ما هر آئینه آمرزنده سپاس پذیر است آنکه فرود آورد ما را بسرای اقامت از فضل خویش

لَا يَمَسُّنَا فِيْهَا نَصَبٌ وَّلَا يَمَسُّنَا فِيْهَا لُغُوْبٌ ۝ اَلْاَخِلَّآءُ

نمیرسد ما را دران رنجی و نمیرسد ما را دران ماندگے دوستان

يَوْمَئِذٍۢ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِيْنَ ۝ يٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ

آن روز برخے از ایشان مر برخی را دشمنی اند مگر پرهیزگاران اے بندگان من نیست ترس

عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاٰيٰتِنَا

بر شما امروز و نه شما اندوهگین شوند آنانکه گرویدند بآیتهاے ما

وَكَانُوْا مُسْلِمِيْنَ ۝ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُوْنَ

و بودند گردن نهادگان در آئید به بهشت شما و زنان شما شاد گردانیده شوید

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَّاَكْوَابٍ وَفِيْهَا

گردانیده شود بر ایشان کاسها از زر و کوزها و دران است

مَا تَشْتَهِيْهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ وَاَنْتُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ

آنچه آرزو برند آنرا نفسها و لذت یابند چشمان و شما دران جاوید باشید

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِيٓ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ لَكُمْ

واین بهشت است که میراث داده شده اید آنرا بانچه بودید میکردید مر شمار است

فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ

دران میوه های بسیار ازان میخورید بدرستی پرهیزگاران در جاے

أَمِينٍ فِي جَنَّاتٍ وَّعُيُونٍ يَّلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَّ

امن اند در بوستانها و چشمها میپوشند از حریر نازک و

إِسْتَبْرَقٍ مُّتَقَابِلِينَ كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

حریر سطبر روبروشدگان همچنین وجفت سازیم ایشانرا بحوران کشاده چشم

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ

میخواهند دران بهر میوه ایمنان نمی چشند دران مرگ را

إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ فَضْلًا مِّنْ رَّبِّكَ

مگر مرگ نخستین ونگاهدارد ایشانرا ورنج عذاب دوزخ را از فزونی از پروردگار تو

ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

این رستگاری ست بزرگ و پاداش داده نشوید مگر آنچه بودید میکردید

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۝ أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ فَوَاكِهُ

مگر بندگان خدا خالص شدگان آنکه مرایشانراست روزے معین میوه ها

وَهُمْ مُّكْرَمُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ

وایشانند نواختگان در بوستانهای نعمت بر تختها روبروے آیندگان

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِّنْ مَّعِينٍ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ

گذرانیده میشود برایشان بجامی از چشمه سفید خوشگوار مر آشامندگان

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَّلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ۝ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ

نیست دران آفتی و نه ایشان ازان مست کرده شوند و نزد ایشان کنیزکان

الطَّرْفِ عِينٌ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ۝ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي

فرو چشمها تند فراخ چشمها گویا ایشان سفید ند پوشیده صفت بهشت که

وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِّن مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ

وعده کرده شدند پرهیزگاران دران جویهاست از آب بی تغیر و جویها

مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ

از شیر که متغیر نشده مزه آن و جویها از شراب لذت

لِّلشَّارِبِينَ ۝ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا

برای نوشندگان و جویها از شهد صاف کرده شده و مر ایشان را دران

مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ

از هر میوه هاست و آمرزش از پروردگارشان مانند آنکه او جاوید باشد

فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ

در آتش و آشامانیده شوند آب گرم پس پاره کند روده های ایشان را بدرستیکه پرهیزگاران

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا

در بوستانها و چشمها فرا گیرندگان آنچه داده ایشان را پروردگارشان بدرستی ایشان بودند

قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ۝ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

پیش ازین نیکوکاران بودند اندکی از شب خواب نمیکردند

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۝ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ

و به سحرها ایشان آمرزش میخواستند و در مالهای شان بهره ایست

لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ

برای خواهندگان و بی بهره را و در زمین نشانهاست برای یقینان

وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۝ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

و در نفسهای شماست آیا پس نمی بینید و در آسمان روزی شماست و آنچه وعده کرده شده اید

فورب السماء والارض انه لحق مثل ما انکم تنطقون

پس سوگند بپروردگار آسمانها و زمین بدرستی او هر آینه حق است مانند آنچه بدرستی شما میگوئید

سابقوا الی مغفرة من ربکم وجنة عرضها کعرض السماء

بشتابید بسوی آمرزش از پروردگار خویش و بهشتی پهنائے آن مانند پهنائے آسمان

والارض اعدت للذین امنوا بالله ورسله ذلک فضل

و زمین است آماده کرده شده مر آنانرا که گرویدند بخدا و فرستاده های او این افزونی

الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم والسابقون

خدا است میدهد آنرا هر کرا میخواهد و خداوند خداوند افزونی بزرگ است و پیش گیرندگان

السابقون اولئک المقربون فی جنت النعیم ثلة من

آن گروه نزدیک شدگانند　در بوستانهای نعمت　گروهی　از

الاولین وقلیل من الاخرین علی سرر موضونة متکئین

پیشینیان و اندکے از پسینیان بر تختها بافته بزر و مکلل بدر و یاقوت　تکیه زدگان

علیها متقابلین یطوف علیهم ولدان مخلدون

بران تختها برابر یکدیگر میگردند بر ایشان برائے خدمت کودکان بهیأت کودکے

باکواب واباریق وکاس من معین لا یصدعون عنها

بکوزها و ابریقها و جامها از شرابے که روان است در بهشت درد سر نکشند از ان شراب

ولا ینزفون وفاکهة مما یتخیرون ولحم طیر مما

و نه بیعقل بیهوش شوند از ان و دیگر بر ایشان میگردند میوها از انچه اختیار کنند و بگوشت مرغان از انچه

یشتهون ۝ وحور عین کامثال اللؤلؤ المکنون جزاء

آرزو کنند　و حوران کشاده چشمان مانند مروارید پوشیده　پاداش

بما کانوا یعملون ۝ لا یسمعون فیها لغوا ولا تاثیما الا قیلا

بانچه بودند که میکردند نشنوند در ان سخن بیهوده و نه بزه انگیختن　لیکن سخن

سَلٰمًا سَلٰمًا ۝ وَاَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ مَآ اَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ ۝

سلام سلام و یاران دست راست چه اند یاران دست راست

فِيْ سِدْرٍ مَّخْضُوْدٍ ۝ وَّطَلْحٍ مَّنْضُوْدٍ ۝ وَّظِلٍّ مَّمْدُوْدٍ ۝ وَّمَآءٍ

در درخت کنار بیخار و در موز بود میوه‌های آن بر هم چیده سایه کشیده و آب

مَّسْكُوْبٍ ۝ وَّفَاكِهَةٍ كَثِيْرَةٍ ۝ لَّا مَقْطُوْعَةٍ وَّلَا مَمْنُوْعَةٍ ۝

ریزان و میوه بسیار نه بریده و نه باز داشته شده

وَّفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ ۝ اِنَّآ اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَآءً ۝ فَجَعَلْنٰهُنَّ

و فراشها برداشته شده بدرستی ما پیدا کردیم آنها را پیدا کردن پس گردانیدیم ایشان را

اَبْكَارًا ۝ عُرُبًا اَتْرَابًا ۝ لِّاَصْحٰبِ الْيَمِيْنِ ۝ ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ ۝

بکرها دوست داران همزادان مر یاران دست راست را گروهی از پیشینیان

وَثُلَّةٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ ۝ اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُوْنَ مِنْ كَاْسٍ كَانَ

و گروهی از پسینیان بدرستی نیکوکاران بیاشامند از جام باشد

مِزَاجُهَا كَافُوْرًا ۝ عَيْنًا يَّشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُفَجِّرُوْنَهَا

آمیختگی آن کافور چشمه می آشامند از آن بندگان خدای میرانند آن را هر جا که خواهند

تَفْجِيْرًا ۝ يُوْفُوْنَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُوْنَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهٗ

راندنی آسان وفا مینمایند بنذر و می ترسند از روزی که هست بدی او

مُسْتَطِيْرًا ۝ وَيُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهٖ مِسْكِيْنًا وَّيَتِيْمًا

آشکارا و میدهند خوردنی بدوستی او درویش را و بی پدر را

وَّاَسِيْرًا ۝ اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ لَا نُرِيْدُ مِنْكُمْ جَزَآءً

و بندی را میگویند جز این نیست که میخورانیم شما را برای خوشنودی خدا نمیخواهیم از شما پاداش

وَّلَا شُكُوْرًا ۝ اِنَّا نَخَافُ مِنْ رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوْسًا قَمْطَرِيْرًا ۝

و نه سپاس بدرستی ما میترسیم از پروردگار خویش از روزی ترش سخت

فَوَقٰهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰهُمْ نَضْرَةً وَّسُرُوْرًا

پس نگه دارد ایشانرا خدای از بدی آن روز و پیش آرد ایشانرا تازگی و شادی

وَجَزٰهُمْ بِمَا صَبَرُوْا جَنَّةً وَّحَرِيْرًا مُّتَّكِـِٕيْنَ فِيْهَا عَلَى

و پاداش ایشان آنچه صبر کردند بوستان و ابریشم تکیه زدگان درآن بر

الْاَرَآئِكِ لَا يَرَوْنَ فِيْهَا شَمْسًا وَّلَا زَمْهَرِيْرًا وَدَانِيَةً

تختها نه بینند درآن آفتاب و نه سرما و نزدیک باشد

عَلَيْهِمْ ظِلٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوْفُهَا تَذْلِيْلًا وَيُطَافُ

بر ایشان سایهای آن و رام کرده شده میوهای آن رام کردنے و گردانیده شود

عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ وَّاَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيْرَا

بر ایشان جامهای خرد از نقره و جامهای بزرگ باشند آبگینه ها

قَوَارِيْرَا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوْهَا تَقْدِيْرًا وَيُسْقَوْنَ فِيْهَا

آبگینه ها از نقره اندازه کردند آنرا اندازه کردنے و آشامیده شوند درآن

كَاْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيْلًا عَيْنًا فِيْهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيْلًا

خمری که باشد آمیزش آن زنجبیل چشمه درآن نام نهاده شده سلسبیل

وَيَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ

و طواف کنند بر ایشان پسران جاوید مانده چون بینی ایشانرا

حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُوْرًا وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ

پنداری ایشانرا مروارید افشانده و چون بینی آنجا بینی

نَعِيْمًا وَّمُلْكًا كَبِيْرًا عٰلِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ

نعمت و ملکی بزرگ زبر شان جامهای دیبا نازک سبز

وَّاِسْتَبْرَقٌ وَّحُلُّوْا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقٰهُمْ رَبُّهُمْ

و دیبای محکم و پیرایه کرده شوند دستوانها از نقره و بیاشاماند ایشانرا پروردگار شان

شَرَابًا طَهُوْرًا ۝ اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَآءً وَّكَانَ سَعْيُكُمْ

آشامید سنے پاک برستی این ہست مر شما را پاداش و ہست سعی شما

مَشْكُوْرًا ۝ وَلَكُمْ فِيْهَا مَا تَشْتَهِيْٓ اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيْهَا

پسندیدہ و مر شمارا ہست دران آنچہ کہ میخواہد جانہای شما و مر شما راست دران

مَا تَدَّعُوْنَ نُزُلًا مِّنْ غَفُوْرٍ رَّحِيْمٍ ۝ عَنْ

آنچہ خواہید بہ پیشکشی از آمرزندہ بخشایندہ از

اَبِیْ هُرَيْرَةَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصّٰلِحِيْنَ مَا لَا عَيْنٌ

گفت خدا تعالی آمادہ کردہ ام مر بندگان صالح خود را چیزے کہ ہیچ چشم ذات آنرا

رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ وَّاقْرَءُوْا

ندیدہ و نہ ہیچ گوش صفات آنرا شنیدہ و نہ گذشتہ ماہیت آن بر دل آدمی پس بخوانید

اِنْ شِئْتُمْ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ اُخْفِیَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ

برائے تصدیق این اگر بخواہید پس نمیداند ہیچ ذاتی چیزیرا کہ پنہان کردہ شد از آنچہ سبب خنکی و آرام ست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد بخاری و مسلم و ہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

علیہ وسلم جای یک تازیانہ در بہشت بہتر ست از دنیا

وَمَا فِيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

و ہر چہ در دنیاست روایت کرد بخاری و مسلم آنرا و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدْوَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ رَوْحَةٌ

صلے اللہ علیہ وسلم یک بامداد رفتن در راہ خدا یا رفتن در شبانگاہ

خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا وَلَوْ اَنَّ امْرَأَةً مِّنْ نِّسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ

بهترست از دنیا و چیزے که در دنیا ست و اگر باشد که زنے از زنان بهشتیان

اِطَّلَعَتْ اِلَى الْاَرْضِ لَاَضَاءَتْ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَأَتْ

ظاهر شود و فرود آید بسوی زمین هر آئینه روشن کند آن زن هر چیز را که میان بهشت و زمین ست و هر آئینه پر سیکند آن زن

مَا بَيْنَهُمَا رِيْحًا وَلَنَصِيْفُهَا عَلٰى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

هر چیز را که میان بهشت و زمین ست ببوی خوش و هر آئینه خمار یکه آن زن بر سر وار بهترست از دنیا

وَمَا فِيْهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض

و هر چه در دنیاست رواه بخارے و از عبادة بن صامت رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ

روایت گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم در بهشت صد

دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ

پایه است مسافت میان هر دو پایه آن مقدار ست که میان آسمان و زمین ست

وَالْفِرْدَوْسُ اَعْلَاهَا دَرَجَةً مِّنْهَا تُفَجَّرُ اَنْهَارُ الْجَنَّةِ الْاَرْبَعَةُ

و فردوس که نام یکی از بهشتها ست بلند ترین نهاست از روی درجه از جنت فردوس روان کرده میشود جویهای بهشت که چهار اند

وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُوْنُ الْعَرْشُ فَاِذَا سَأَلْتُمُ اللّٰهَ فَاسْئَلُوْا

و بالای او عرش ست پس چون سوال کنید از خدا بهشت را بجوئید

الْفِرْدَوْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

فردوس را روایت کرد این حدیث را ترمذے و از ابی هریره رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستی که در بهشت

شَجَرَةً يَسِيْرُ الرَّاكِبُ فِيْ ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا وَلَقَابُ

درختی ست که سیر میکند سوار در سایه او صد سال و هنوز قطع نمیکند مسافت آنرا و هر آئینه جاے مقدار

قَوْسِ اَحَدِكُمْ فِى الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

طول کمان یکی از شما در بهشت بهتر ست از چیزی که طلوع کرده است بر ان آفتاب

اَوْ تَغْرُبُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَسْمَآءَ بِنْتِ اَبِىْ بَكْرٍ رض

یا غروب میکند متفق علیه ست واز اسماء بنت ابی بکر رض مرویست

قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذُكِرَ لَهٗ

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم وحال آنکه ذکر کرده شد مر آنحضرت را

سِدْرَةُ الْمُنْتَهٰى قَالَ يَسِيْرُ الرَّاكِبُ فِىْ ظِلِّ الْفَنَنِ مِنْهَا مِائَةَ

سدرة المنتهى گفت آنحضرت سیر میکند سوار در زیر شاخهاے وے صد

سَنَةٍ اَوْ يَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا مِائَةُ رَاكِبٍ شَكَّ الرَّاوِىْ فِيْهَا

سال یا پناه میگیرد بسایه او صد سوار شک کرده است راوی در سدرة المنتهى

فَرَاشُ الذَّهَبِ كَاَنَّ ثَمَرَهَا الْقِلَالُ رَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ وَعَنْ

کرمهای طلاست گویا میوه او مثل سبوهاے کلانست روایه ترمذی و روایت هست از

عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ رض قَالَ ذُكِرَ لَنَا اَنَّ الْحَجَرَ يُلْقٰى مِنْ شَفَةِ

عتبه بن غزوان گفت ذکر کرد مارا حضرت که سنگ انداخته میشود از کنار

جَهَنَّمَ فَيَهْوِىْ فِيْهَا سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا

دوزخ پس فرود مے افتد آن سنگ در دوزخ تا هفتاد سال در نمی آید آن سنگ مر تگ دوزخ را

وَاللّٰهِ لَتُمْلَاَنَّ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا اَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ

بخدا سوگند هر آینه پر کرده میشود دوزخ با وجود این فراخی او و بتحقیق ذکر کرده شد مارا که میان دو تخته از

مِنْ مَّصَارِيْعِ الْجَنَّةِ مَسِيْرَةُ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً وَّلَيَاْتِيَنَّ

تخت هاے در بهشت مسافت چهل سال ست و هر آینه بیاید

عَلَيْهَا يَوْمٌ وَّهُوَ كَظِيْظٌ مِّنَ الزِّحَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بر بهشت روزے وحال آنکه وی پرست از ازدحام روایه مسلم و از

له فراش [illegible] ... ۱۲

قوله ازکثرة الوادی ... میگوید ... پر شود از سیلابها ۱۲

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ إِلَّا وَسَاقُهَا مِنْ ذَهَبٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نیست در بہشت ہیچ درختے مگر آنکہ تنۂ وے از طلا است روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةُ

بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است مسافت میان ہر دو پایہ مسافت صد

عَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ

سال است روایت کرد این حدیث را ترمذی واز ابی سعید رض مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است

لَوْ أَنَّ الْعَالَمِينَ اجْتَمَعُوا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسِعَتْهُمْ

چنانکہ اگر عالمیان تمام جمع شوند در یکے ازان درجات گنجایش میدہد ہمہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت کرد ترمذی اين حدیث را و ہم از ابی سعید رض آمدہ است از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ قَالَ ارْتِفَاعُهَا

وسلم در تفسیر قول حق تعالے وفرش مرفوعہ است گفت مسافت آنہا

لَكَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ مَسِيرَةَ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ

ہمچو مسافت میان آسمان وزمین ست پانصد سالہ راہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت کرد ترمذی واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ سَیْحَانُ وَجَیْحَانُ وَالْفُرَاتُ وَالنِّیْلُ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ سیحان و جیحان و فرات و نیل

کُلٌّ مِّنْ اَنْھَارِ الْجَنَّۃِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

واین چہار جوی از جویہاے بہشت ست رواہ مسلم و روایت ست از انس رض

قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا الْکَوْثَرُ

گفت پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چیست کوثر

قَالَ ذَاكَ نَھْرٌ اَعْطَانِیْہِ اللّٰہُ یَعْنِیْ فِی الْجَنَّۃِ اَشَدُّ بَیَاضًا

فرمود کوثر نہریست کہ خدای تعالی دادہ است مرا آنجوی را در بہشت سخت تر ست آب در سفیدے

مِنَ اللَّبَنِ وَاَحْلٰی مِنَ الْعَسَلِ فِیْہِ طَیْرٌ اَعْنَاقُھَا کَاَعْنَاقِ

از شیر و شیرین تر ست از شہد در ان جوے پرندگانند گردنہای ایشان مانند گردنہاے

الْجُزُرِ قَالَ عُمَرُ رض اِنَّ ھٰذِہٖ لَنَاعِمَۃٌ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

شتران گفت عمر رض بدرستیکہ این پرندگان در ان حوض متنعم و فربہ و خوشحال باشند فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اٰکِلُوْھَا اَنْعَمُ مِنْھَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

علیہ وسلم خورندگان آن پرندگان متنعم و فربہ از ان پرندگان اند رواہ ترمذے و از

حَکِیْمِ بْنِ مُعَاوِیَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

حکیم بن معاویہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِی الْجَنَّۃِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْخَمْرِ

بدرستیکہ در بہشت دریای آب و دریاے شہد و دریاے شیر و دریای خمر ست

ثُمَّ تَشَقَّقُ الْاَنْھَارُ بَعْدُ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَرَوَاہُ الدَّارِمِیُّ

بستر میشگافند و بیرون آید از ان دریا جویہا بعد از در آمدن مسلمان در بہشت رواہ ترمذے و روایت کرد دارمی

عَنْ مُعَاوِیَۃَ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

از معاویہ و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین گروہے کہ در می آیند بہشت را

عَلٰى صُوْرَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ كَاَشَدِّ

برصورت ماہ تمام اند کہ در شب چہاردہم میباشد بعد آنکسانیکہ بعد از ایشان می آیند ہمچو سخت تر

كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَآءِ اِضَاءَةً قُلُوْبُهُمْ عَلٰى قَلْبِ

ستارۂ درخشان در آسمان از روے روشنائی دلہاے ہمہ ایشان بر دل

رَجُلٍ وَّاحِدٍ لَّا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ لِكُلِّ

یک مرد ست ہیچ اختلاف میان ایشان نیست و نہ دشمن داشتن یکدیگر را مر ہر

امْرِئٍ مِّنْهُمْ زَوْجَتَانِ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ يُرٰى مُخُّ

مرد را از بہشتیان دو زنست از حور یعنی فراخ چشم دیدہ میشود مغز استخوان

سُوْقِهِنَّ مِنْ وَّرَآءِ الْعَظْمِ وَاللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ يُسَبِّحُوْنَ

ساقہاے ایشان از استخوان و گوشت از غایت حسن بپاکی یاد میکنند

اللّٰهَ بُكْرَةً وَّعَشِيًّا لَا يَسْقَمُوْنَ وَلَا يَبُوْلُوْنَ وَلَا يَتَغَوَّطُوْنَ

خدارا صبح و شام بیمار نمیشوند اہل بہشت و بول نمیکنند و پایخانہ نمیروند

وَلَا يَتْفُلُوْنَ وَلَا يَمْتَخِطُوْنَ اٰنِيَتُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ

و آب از دہن نمی افگنند و آب از بینی نمی اندازند آوندہای ایشان از طلا و نقرہ است

وَاَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ وَوَقُوْدُ مَجَامِرِهِمُ الْاَلُوَّةُ وَرَشْحُهُمُ

و شانہ ہای ایشان از طلا ست و فروزینہ مجمرہاے ایشان عود ہندی ست و عرق ایشان

الْمِسْكُ عَلٰى خُلُقِ رَجُلٍ وَّاحِدٍ عَلٰى صُوْرَةِ اَبِيْهِمْ

مشک ست یعنی خوشبوئی مانند مشک ہمہ بر خلق و سیرت یکمرد ست بر صورت و شکل پدر ایشان

اٰدَمَ سِتُّوْنَ ذِرَاعًا فِي السَّمَآءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کہ آدم ست شصت گز در جانب آسمان یعنی در طول قامت متفق علیہ و از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَھْلَ

جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْجَنَّۃِ یَاْکُلُوْنَ فِیْھَا وَیَشْرَبُوْنَ وَلَا یَتْفُلُوْنَ وَلَا یَبُوْلُوْنَ

بہشتیان میخورند در بہشت و می نوشند و آب دہن نمی انگنند و بول نمیکنند

وَلَا یَتَغَوَّطُوْنَ وَلَا یَمْتَخِطُوْنَ قَالُوْا فَمَا بَالُ الطَّعَامِ قَالَ جُشَاءٌ

و پایخانہ نمیروند و آب از بینی نمی اندازند گفتند صحابہ پس حال فضلہ طعام چیست فرمود آنحضرت آروغ شدہ

وَرَشْحٌ کَرَشْحِ الْمِسْکِ یُلْھَمُوْنَ التَّسْبِیْحَ وَالتَّحْمِیْدَ کَمَا

و عرق مثل عرق مشک الہام کردہ میشوند بہشتیان را تسبیح و تحمید چنانکہ

تُلْھَمُوْنَ النَّفَسَ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض

بیرون آوردہ میشود از شما نفس کہ بی تکلف می آید روایت کرد اینحدیث را مسلم و از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ یَّدْخُلُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ در میآید

الْجَنَّۃَ یَنْعَمُ وَلَا یَبْاَسُ وَلَا یَبْلٰی ثِیَابُہٗ وَلَا یَفْنٰی شَبَابُہٗ

بہشت را متنعم و آسایش میکند و مشوش نمیگردد و متنعم او مشقت و نہ کہنہ گردد جامہا او و فانی نمیگردد جوانی او

رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ وَّاَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض

روایت کرد مسلم و از ابی سعید رض و ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یُنَادِیْ مُنَادٍ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آواز میدہد آواز دہندہ بہشتیان را میگوید

اَنَّ لَکُمْ اَنْ تَصِحُّوْا فَلَا تَسْقَمُوْا اَبَدًا وَّاِنَّ لَکُمْ اَنْ تَحْیَوْا فَلَا تَمُوْتُوْا

بدرستیکہ مر شمار است تندرست باشید پس بیمار نشوید ہمیشہ و مر شمار است زندہ باشید پس نمیرید

اَبَدًا وَّاِنَّ لَکُمْ اَنْ تَشِبُّوْا فَلَا تَھْرَمُوْا اَبَدًا وَّاِنَّ لَکُمْ اَنْ تَنْعَمُوْا

ہمیشہ و بدرستی مر شمار است کہ جوان باشید و پیر نشوید ہمیشہ و مر شمار است کہ راحت بینید

فَلَا يَبْأَسُوْا أَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

پس محنت و مشقت نه بینند همیشه رواه مسلم و از ابی هریره رض مرویست گفت ابوهریره

قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ قَالَ مِنَ الْمَاءِ قُلْنَا الْجَنَّةُ

پرسیدم از آنحضرت از چه چیز پیدا کرده شد خلق فرمود آنحضرت پیدا کرده شدند از آب پرسیدم که بهشت

مَا بِنَاؤُهَا قَالَ لَبِنَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ وَّلَبِنَةٌ مِّنْ فِضَّةٍ وَمِلَاطُهَا

بنای آن چیست فرمود بنای بهشت خشتی از طلا و خشتی از نقره و گل آن

الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَحَصْبَاؤُهَا اللُّؤْلُؤُ وَالْيَاقُوْتُ وَتُرْبَتُهَا

مشک خالص تیز بوی و سنگریزه های او مروارید و یاقوت و خاک او

الزَّعْفَرَانُ مَنْ يَّدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ وَيَخْلُدُ وَلَا يَمُوْتُ

مثل زعفران زرد و خوشبوی هر که در آید بهشت را تنعم میکند و نمی بیند رنج و مشقت و همیشه میزید و هرگز نمی میرد

وَلَا يَبْلٰى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنٰى شَبَابُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

و کهنه نمیگردد جامهای بهشتیان و فانی نمیگردد جوانی ایشان رواه احمد و ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و دارمی و از ابوسعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَّدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه نخستین گروهی که میدر آیند بهشت را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُ وُجُوْهِهِمْ عَلٰى مِثْلِ ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

روز قیامت روشنی رویهای ایشان واقع شده است بر مانند روشنی ماه در شب

الْبَدْرِ وَالزُّمْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلٰى مِثْلِ أَحْسَنِ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ

چهاردهم و گروه دوم بر مانند بهترین ستاره درخشنده در آسمان

لِكُلِّ رَجُلٍ مِّنْهُمْ زَوْجَتَانِ عَلٰى كُلِّ زَوْجَةٍ سَبْعُوْنَ حُلَّةً

مر هر یکی از ایشان دو زن است بر هر زن هفتاد حله است باین صفت که

يُرَى مُخُّ سَاقِهَا مِنْ وَرَائِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

دیده میشود مغز استخوان ساق وی از پس ساق شان روایه ترمذی ست و از

اَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَدْنٰى اَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِيْ لَهٗ ثَمَانُوْنَ اَلْفَ خَادِمٍ وَاثْنَانِ

فروتر بہشتیان در مرتبہ کسیکہ مر او را ہشتاد ہزار خدمتگار ست و ہفتاد و دو

وَسَبْعُوْنَ زَوْجَةً وَتُنْصَبُ لَهٗ قُبَّةٌ مِنْ لُؤْلُؤٍ وَزَبَرْجَدٍ

زن ست و بر پا کرده میشود برائے آنکس خیمه از مروارید و زبرجد

وَيَاقُوْتٍ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ اِلٰى صَنْعَاءَ وَبِهٰذَا الْاِسْنَادِ

و یاقوت مسافت آن قبہ چنانکہ میان جابیہ کہ شہریست در شام تا صنعا کہ موضعیست در یمن و بہمین اسناد مذکور شده ست

قَالَ مَنْ مَاتَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيْرٍ اَوْ كَبِيْرٍ يُرَدُّوْنَ

گفت آنحضرت آنکسانیکه مردند از اہل بہشت خورد و کلان گردانیده میشود

بَنِيْ ثَلٰثِيْنَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيْدُوْنَ عَلَيْهَا اَبَدًا وَكَذٰلِكَ

بسی ساله در بہشت زیاده نمیشوند بر سی سال ہمیشه و ہمچنین

اَهْلُ النَّارِ وَبِهٰذَا الْاِسْنَادِ قَالَ اِنَّ عَلَيْهِمُ التِّيْجَانَ اَدْنٰى

دوزخیان سی ساله میباشند ہمیشه و بہمین اسناد گفت بدرستی بر سر بہشتیان تاجها باشند فروترین

لُؤْلُؤَةٍ مِنْهَا لَتُضِيْئُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَبِهٰذَا الْاِسْنَادِ

مروارید آن تاجها در نفاست روشن میگرداند چیزیراکه میان مشرق و مغرب ست و ہم این اسناد

قَالَ الْمُؤْمِنُ اِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهٗ وَوَضْعُهٗ

فرمود مسلمان چون آرزو کند فرزند را در بہشت میباشد بار شکم وی و زائیده شدن وے

وَسِنُّهٗ فِيْ سَاعَةٍ كَمَا يَشْتَهِيْ وَقَالَ اِسْحٰقُ بْنُ اِبْرَاهِيْمَ

و عمر وے در یک ساعت چنانکه میخواہد و گفت اسحق بن ابراہیم

فی هذا الحدیث اذا اشتہی المؤمن فی الجنۃ الولد کان

درین حدیث چون میخواہد مسلمان در بہشت فرزند را پیدا گردد

فی ساعۃ ولکن لا یشتہی رواہ الترمذی وروی ابن ماجۃ

در یک ساعت ولیکن نمیخواہد رواہ ترمذی. و روایت کرد ابن ماجہ

الرابعۃ والدارمی الاخیرۃ وعن ابی سعید رض

روایت چہارم را و روایت کرد دارمی روایت اخیر را و از ابو سعید رض

عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال ان الرجل فی الجنۃ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت ست کہ گفت بدرستیکہ مرد در بہشت

لیتکئ فی الجنۃ سبعین مسندا قبل ان یتحول ثم تاتیہ

ہر آئینہ تکیہ میکند در بہشت بر ہفتاد تکیہ پیش از انکہ بر گردد از یک پہلو بہ پہلوی دیگر پس تر می آید آنمرد

امرأۃ فتضرب علی منکبیہ فینظر وجہہ فی خدہا اصفی

زنی پس میزند آنزن بر دوش آنمرد پس بیند آنمرد روی خود را در رخسارہ آنزن در حالیکہ رخسارہا روشن تر

من المرأۃ وان ادنی لؤلؤۃ علیہا تضیئ ما بین المشرق

از آئینہ است بدرستیکہ ادنی مروارید کہ بر ان زن ست روشن میگرداند میان مشرق

والمغرب فتسلم علیہ فیرد السلام ویسألہا من انت

و مغرب را پس سلام میکند آنزن بر ان مرد پس جواب میگوید آنمرد سلام او را و می پرسد آنمرد از ان کیستی تو

فتقول انا من المزید وانہ لیکون علیہا سبعون ثوبا

پس میگوید آنزن من از جملہ زیادتی ام کہ وعدہ است از حقتعالی و بدرستیکہ شان این است کہ ہر آئینہ باشد بر ان زن ہفتاد جامہ

فینفذہا بصرہ حتی یری مخ ساقہا من وراء ذلک

پس در میرود در ان جامہا نظر آنمرد تا آنکہ می بیند آنمرد مغز استخوان ساق آنزن از پس آن لباس

وان علیہا من التیجان ان ادنی لؤلؤۃ منہا لتضیئ

و بدرستیکہ بر سر آن تاجہا باشد کہ فروتر مروارید از ان تاجہا روشن میگرداند

مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ رض

میان مشرق و مغرب را رواه احمد واز انس رض مرویست

قَالَ يُعْطَى الْمُؤْمِنُ قُوَّةَ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجِمَاعِ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

گفت داده شود مسلمان در بهشت قوت چندین وچندین از جهت جماع گفته شد یا رسول الله

اَوَيُطِيْقُ ذٰلِكَ قَالَ يُعْطَى قُوَّةَ مِائَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلی الله علیه وسلم آیا طاقت دارد مرد جماع چندین زنان را فرمود داده میشود طاقت صد مرد رواه ترمذی

وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز سعد بن ابی وقاص رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ لَوْ اَنَّ مَا يُقِلُّ ظُفُرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَا لَتَزَخْرَفَتْ

وسلم بدرستیکه وی فرمود اگر آنکه چیزیکه بر میدارد آنرا ناخن از آن چیزها که در بهشت است از اسباب پیدا شود هر آینه زینت یابد

لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَوْ اَنَّ رَجُلًا

از جهت آنچیز چیزیکه میان اطراف آسمان وزمین ست واگر آنکه مردے

مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَا اَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْءُهُ ضَوْءَ

از بهشتیان بر آید پس ظاهر گردد یارهای دست وے هر آینه محو وناپیدا میگرداند روشنی او روشنی

الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُوْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آفتاب را چنانکه محو کند آفتاب روشنی ستارگان را رواه ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز جابر رض مرویست گفت پرسید مردے از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيَنَامُ اَهْلُ الْجَنَّةِ قَالَ النَّوْمُ اَخُو الْمَوْتِ

علیه وسلم آیا خواب میکنند بهشتیان گفت آنحضرت خواب برادر موت ست

وَلَا يَمُوْتُ اَهْلُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ونمی میرند اهل بهشت رواه بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از علی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْحُوْرِ الْعِيْنِ يَرْفَعْنَ بِأَصْوَاتٍ

وسلم بدرستیکه در بهشت اجتماعی ست مر حور عین را بلند میکنند آوازها را

لَمْ تَسْمَعِ الْخَلَائِقُ مِثْلَهَا يَقُلْنَ نَحْنُ الْخَالِدَاتُ فَلَا نَبِيْدُ

نشنیده اند خلائق مانند آن آوازها میگویند این کلمات را ما همیشه زندگانیم پس هلاک نمیشویم و نمی میریم

وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نَبْأَسُ وَنَحْنُ الرَّاضِيَاتُ فَلَا نَسْخَطُ

و ما تنعم کنندگانیم پس نمی بینیم شدت و احتیاج را و ما خوشنود شوندگانیم خشمگین نمیشویم

طُوْبٰى لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و خوشحالی او بر کسیکه هست برای ما و هستیم ما برای وے رواه ترمذے و از

أَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو سعید خدری رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ

فرمود بدرستیکه بهشتیان مے بینند اہل غرف را از بالاے خود

كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَابِرَ فِي الْأُفُقِ مِنَ الْمَشْرِقِ

چنانکه مے بینید شما ستارهٔ درخشان را که رفته است یا باقی در کناره از مشرق

أَوِ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

یا مغرب ست و این ارتفاع بجهت تفاوت ست که میان بهشتیان ست گفتند یا رسول الله صلی الله

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ تِلْكَ مَنَازِلُ الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ

علیک وسلم این قصرهاے رفیع منزلهاے پیغمبران خواهد بود که نمیرسد بآن منازل جز پیغمبر

قَالَ بَلٰى وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ رِجَالٌ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَصَدَّقُوْا

فرمود آرے میرسند بخدا سوگند میرسند آنجا مردانی که ایمان آورده اند بخدا و درست گوئی داشته

الْمُرْسَلِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پیغمبران را متفق علیه واز ابوہریرہ رضی مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ اَقْوَامٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میدر آید بہشت را گروہا

اَفْئِدَتُهُمْ مِثْلُ اَفْئِدَةِ الطَّيْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

کہ دلہای ایشان مانند دلہاے پرندگانست رواہ مسلم واز

اَبِیْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رضی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ لِاَهْلِ الْجَنَّةِ يَا اَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُوْنَ لَبَّيْكَ

بدرستیکہ خدا تعالی میگوید مر بہشتیان را و ندا میکند ایشانرا ای اہل بہشت پس میگویند بہشتیان

رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِیْ يَدَيْكَ فَيَقُوْلُ هَلْ رَضِيْتُمْ

پروردگارا حاضر ہستیم برای خدمت تو استادہ ایم و نیکی در دست قدرت تست پس میگوید پروردگار ایشانرا آیا راضی شدید شما از بہشت

فَيَقُوْلُوْنَ مَا لَنَا لَا نَرْضٰى يَا رَبِّ وَقَدْ اَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ

پس میگویند چہ شد مارا کہ راضی نشویم ای پروردگار و بتحقیق دادے تو مارا چیزے کہ ندادے

اَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ فَيَقُوْلُ اَلَا اُعْطِيْكُمْ اَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ

هیچ یکی را از خلق خود پس میگوید پروردگار آیا ندہم شمارا بہتر ازان کہ دادم

فَيَقُوْلُوْنَ يَا رَبِّ وَاَیُّ شَیْءٍ اَفْضَلُ مِنْ ذٰلِكَ فَيَقُوْلُ

پس میگویند ای پروردگار وکدام چیزست بہتر ازان پس میگوید پروردگار

اُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِیْ فَلَا اَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهٗ اَبَدًا

فرود می آرم بر شما رضای خود پس خشم نمیگیرم بر شما بعد ازین ہمیشہ چون مولی از بندہ راضی شد ہمہ نعمتہا و سعادتہا حاصل شد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّى

متفق علیہ واز معاذ بن جبل رضی مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

اللہ علیہ وسلم قال یدخل اھل الجنۃ الجنۃ جردا

علیہ وسلم فرمود می درآیند اہل بہشت بہشت را جرد

مردا مکحلین ابناء ثلثین او ثلث وثلثین سنۃ رواہ الترمذی

مرد یعنے امرد سرمگین سی سالہ یا سی وسہ سالہ رواہ ترمذی

وعن بریدۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

واز بریدۃ اسلمی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اھل الجنۃ عشرون ومائۃ صف ثمانون منھا من ھذہ

کہ بہشتیان صد وبست صفہا باشند ہشتاد ازان ازین امت

الامۃ واربعون من سائر الامم رواہ الترمذی والبیھقی

وچہل صف از دیگر امتہا باشند روایت کرد ترمذی وبیہقی

فی کتاب البعث والنشور وعن بریدۃ رض ان رجلا

در کتاب بعث ونشور واز بریدۃ نیز مرویست کہ مردے

قال یا رسول اللہ ھل فی الجنۃ من خیل قال ان اللہ

گفت ای رسول خدا آیا ہست در بہشت چیزے از جنس اسپان فرمود آنحضرت صلعم

ادخلک الجنۃ فلا تشاء ان تحمل فیھا علی فرس من

اگر در آرد ترا خداے تعالی در بہشت پس نمیخواہی کہ تو سوارہ کردہ شوی در بہشت بر اسپی از

یاقوتۃ حمراء یطیر بک فی الجنۃ حیث شئت الا فعلت

یاقوت سرخ کہ بپراند آن اسپ ترا در بہشت آنجا کہ میخواہی مگر آنکہ

وسالہ رجل فقال یا رسول اللہ ھل فی الجنۃ من ابل

دادہ شوی مقصود خود را وسوال کرد آنحضرت صلعم را مردی پس گفت ای رسول خدا آیا ہست در بہشت از جنس شتران

قال فلم یقل لہ ما قال لصاحبہ فقال ان یدخلک اللہ

گفت بریدہ پس نگفت آنحضرت صلعم مر این مرد را چیزے کہ گفت مر یار او را پس فرمود آنحضرت بطریق کلیہ اگر در آرد ترا خداے تعالی

لہ جرد جمع اجرد وآن شخصی است کہ بر جسد او موی نباشد

الْجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهَا مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَذَّتْ عَيْنُكَ

در بہشت باشد ترا در بہشت ہر چہ خواہد نفس تو و مزہ گیرد چشم تو

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ

روایت کرد ترمذی و از ابوہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَحَدَّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم بود حدیث میکرد و حال آنکہ نزد وی مردی بود

مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ إِنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ

از صحرا نشین حدیث این بود کہ مردے از بہشتیان طلب اذن کرد

رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ فَقَالَ لَهُ أَلَسْتَ فِيمَا شِئْتَ قَالَ بَلٰى

پروردگار خود را در زراعت کردن پس گفت حق تعالی مر او را آیا نیست تو در ہر چہ میخواہی گفت آن مرد بلے

وَلٰكِنْ أُحِبُّ أَنْ أَزْرَعَ فَبَذَرَ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ

ولیکن من خوش دارم کہ زراعت کنم پس اذن شد او را پس تخم ریخت آن مرد

وَاسْتِوَاؤُهُ وَاسْتِحْصَادُهُ فَكَانَ أَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ

پس شتابی کرد زراعت در چشم زدن روئیدن و رسیدن آن و درون آن زراعت پس گشت مانند کوہہا

اللهُ دُونَكَ يَا ابْنَ آدَمَ فَإِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ فَقَالَ

خدا تعالی بگیر اے فرزند آدم آنچہ خواستی پس بدرستی کہ ترا سیر نمیگرداند ہیچ چیز پس گفت

الْأَعْرَابِيُّ وَاللهِ لَا تَجِدُهُ إِلَّا قُرَشِيًّا أَوْ أَنْصَارِيًّا فَإِنَّهُمْ

آن بادیہ نشین بخدا سوگند نمی یابی تو آن مرد را مگر قریشی یا انصاری را زیرا کہ ایشان

أَصْحَابُ زَرْعٍ وَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ زَرْعٍ فَضَحِكَ

خداوند زراعت اند و اما ما نیستیم خداوندان زراعت پس خندہ کرد

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم ازین سخن اعرابی روایت کرد بخاری و از

إِبِي مُوسَىٰ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسے رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ

بدرستیکہ مر مسلمانرا در بہشت ہر آئنہ خیمہ ہست از یک مروارید میان کاواک

عَرْضُهَا وَفِي رِوَايَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ

پہنائی آن خیمہ و در روایتے درازی آن خیمہ شصت کروہ است در ہر گوشہ

مِنْهَا أَهْلٌ مَا يَرَوْنَ الْآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ

ازان خیمہ اہل خانہ مومن اند کہ نمی بینند دیگرانرا از اہل خانہ کہ در گوشہ دیگر اند آمد و شد میکنند برایشان آن مسلمانان

وَجَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ

و مر مسلمانرا دو بہشت است از نقرہ است آوندہای آنہا و ہرچہ درانہاست از سنا و دو بہشت ست

آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا

آوندہائے آنہا از طلا است آنچہ درانہاست و نیست میان مردم و میان نظر کردن ایشان

إِلَىٰ رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَىٰ وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ

بسوئے پروردگار ایشان پردہ و مگر چادر بزرگی و عظمت بر ذات پروردگار در بہشت کہ محل خلود ست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ و از علے کرم اللہ وجہہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا

صلے اللہ علیہ و سلم بدرستیکہ در بہشت بازاری ہست نیست دران

شِرًى وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّوَرُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى

بازار خریدن و فروختن چیزی مگر صورتہا سخوب از مردان و زنان پس چون خواہش دارد

الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

مرد و ہمچنین زن صورتے خوب را می درآید و متشکل میگردد بان صورت رواہ ترمذے و از

سَعِيْدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رض اَنَّهٗ لَقِيَ اَبَاهُرَيْرَةَ فَقَالَ اَبُوْهُرَيْرَةَ

سعید بن المسیب رض کردی پیش آمد ابوہریرہ را پس گفت ابوہریرہ

اَسْئَلُ اللّٰهَ اَنْ يَّجْمَعَ بَيْنِيْ وَبَيْنَكَ فِيْ سُوْقِ الْجَنَّةِ

سوال میکنم خدای تعالی را کہ جمع کند میان من و میان تو در بازار بہشت

فَقَالَ سَعِيْدٌ اَفِيْهَا سُوْقٌ قَالَ نَعَمْ اَخْبَرَنِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

پس گفت سعید آیا ہست در بہشت بازارے گفت ابوہریرہ آری ہست خبر داد مرا آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ اِذَا دَخَلُوْهَا نَزَلُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ بہشتیان چون در آیند بہشت را نزول میکنند

فِيْهَا بِفَضْلِ اَعْمَالِهِمْ ثُمَّ يُؤْذَنُ لَهُمْ فِيْ مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ

در منازل بہشت بقدر علیاے خود پس اذن کردہ میشود مر ایشان را در مقدار روز جمعہ

مِنْ اَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُوْرُوْنَ رَبَّهُمْ وَيُبْرِزُ لَهُمْ عَرْشَهٗ وَ

از روز ہای دنیا پس مے بر آیند و زیارت میکنند پروردگار خود را و ظاہر میکند پروردگار مر ایشان را عرش خود

يَتَبَدّٰى لَهُمْ فِيْ رَوْضَةٍ مِّنْ رِّيَاضِ الْجَنَّةِ فَيُوْضَعُ

و ظاہر میشود و تجلے میکند مر بندگان را در مرغزار ہاے بہشت پس نہادہ میشود

لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُوْرٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ لُؤْلُؤٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ يَاقُوْتٍ

مر ایشان را منبرہا از نور و منبرہا از مروارید و منبرہا از یاقوت

وَّمَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ

و منبرہا از زبرجد و منبرہا از طلا و منبرہا از نقرہ

وَّيَجْلِسُ اَدْنَاهُمْ وَمَا فِيْهِمْ دَنِيٌّ عَلٰى كُثْبَانِ الْمِسْكِ

بحسب مراتب می نشینند ادنے شان و نیست در ایشان ادنے می نشینند این ادنی بر تل مشک

وَالْكَافُوْرِ مَا يَرَوْنَ اَنَّ اَصْحٰبَ الْكَرَاسِيِّ بِاَفْضَلَ مِنْهُمْ

و کافور گمان نمے برند این قوم تل نشینندگان کہ کرسی نشینندگان فاضل تر اند از ایشان

مَجْلِسًا قَالَ اَبُوْ هُرَيْرَةَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَهَلْ نَرٰى رَبَّنَا

از روے نشستگاہ گفت ابوہریرہ گفتم من اے رسول خدا آیا مے بینیم ما پروردگار خود را

قَالَ نَعَمْ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ

فرمود آنحضرت آرے آیا شک و شبہہ میدارید در دیدن آفتاب ہمیشہ و در دیدن ماہتاب در شب

الْبَدْرِ قُلْنَا لَا قَالَ كَذٰلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ

چہار دہم گفتیم شک نداریم فرمود ہمچنین شک نمی کنید در دیدن پروردگار خود

وَلَا يَبْقٰى فِيْ ذٰلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ اِلَّا حَاضَرَهُ اللّٰهُ مُحَاضَرَةً

و باقی نماند دران مجلس مردے مگر آنکہ کلام میکند او را حق تعالیٰ بے واسطہ گفتگو میکند

حَتّٰى يَقُوْلَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ اَتَذْكُرُ

تا آنکہ میگوید خدا تعالیٰ مردے را از ایشان اے فلان بن فلان آیا یاد داری

يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيُذَكِّرُهُ بِبَعْضِ غَدَرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا

روزے کہ گفتی چنین و چنین پس یاد میدہد وی تعالیٰ آن مرد را بعضے عہد شکنیہا کہ کردہ است در دنیا

فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ اَفَلَمْ تَغْفِرْ لِيْ فَيَقُوْلُ بَلٰى فَبِسَعَةِ مَغْفِرَتِيْ

پس میگوید اے پروردگار آیا نہ آمرزیدہ تو مرا گناہان پس میگوید پروردگار بلی آمرزیدم پس بسبب فراخی آمرزش من

بَلَغْتَ مَنْزِلَتَكَ هٰذِهٖ فَبَيْنَاهُمْ عَلٰى ذٰلِكَ غَشِيَتْهُمْ

رسیدہ تو باین مرتبہ و منزلت را پس در اثنای آنکہ بہشتیان بر ہمین حال و درین مقال باشند بپوشد ایشان را

سَحَابَةٌ مِّنْ فَوْقِهِمْ فَاَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِيْبًا لَمْ يَجِدُوْا

ابرے از بالای ایشان پس مے بارد آن ابر بر ایشان خوشبوئی کہ نیافتہ اند

مِثْلَ رِيْحِهٖ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُوْلُ رَبُّنَا قُوْمُوْا اِلٰى مَا اَعْدَدْتُ

مانند بوے او ہیچ چیز را ہرگز و میگوید پروردگار ما برخیزید و بیائید بسوے چیزے کہ آمادہ کردہ ام

لَكُمْ مِّنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوْا مَا اشْتَهَيْتُمْ فَنَاْتِيْ سُوْقًا قَدْ حُفَّتْ

برائے شما از بزرگے و گرامی داشتن پس بگیرید ہر چیز را کہ میخواہید پس مے آئیم ما بازاری را کہ تحقیق گردا گرد آمدہ

بِهِ الْمَلٰئِكَةُ فِيهَا مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَى مِثْلِهِ وَلَمْ تَسْمَعِ الْآذَانُ

اورا فرشتگان دران می یابیم چیزیرا که نگاه نکرده اند چشمها مانند آنرا و نشنیده اند گوشها مانند آنرا

وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوبِ فَيُحْمَلُ لَنَا مَا اشْتَهَيْنَا لَيْسَ يُبَاعُ

ونگذشته است بر دلها مانند آن پس برداشته میشود برای ما هر چیزیکه خواستیم و آرزو کردیم فروخته

فِيهَا وَلَا يُشْتَرَى وَفِي ذٰلِكَ السُّوقِ يَلْقَى أَهْلُ الْجَنَّةِ

نمیشود دران بازار و نه خریده میشود و دران بازار ملاقات میکنند بهشتیان

بَعْضُهَا بَعْضًا قَالَ فَيُقْبِلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنْزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ

بعضے از ایشان بعض را گفت آنحضرت پس سوی می آرد مرد خداوند مرتبه بلند

فَيَلْقَى مَنْ هُوَ دُونَهُ وَمَا فِيهِمْ دَنِيٌّ فَيَرُوعُهُ مَا يَرَى

پس پیش آید کسے را که آنکس فرو مرتبه اوست و نیست در بهشتیان دنی و خسیس پس شگفت می آرد مرد

عَلَيْهِ مِنَ اللِّبَاسِ فَمَا يَنْقَضِي آخِرُ حَدِيثِهِ حَتَّى يَتَخَيَّلَ

دون مرتبه را چیزیکه بر مرد عالی مرتبه است از لباس پس نمیگذرد پایان سخن آن مرد که بانفس خود کرد تا آنکه ظاهر میگردد

عَلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ وَذٰلِكَ لِأَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ

بر آنکس که دون مرتبه است لباسے که بهتر است از لباس او که بوده است بروے و آن ظهور احسن از جهت آنست

أَنْ يَحْزَنَ فِيهَا ثُمَّ نَنْصَرِفُ إِلَى مَنَازِلِنَا فَيَتَلَقَّانَا أَزْوَاجُنَا

که نمی سزد مر هیچ یکے را که اندوهگین گردد در بهشت پس تر باز میگردیم ما بسوے منزلهای خود پس پیش می آیند ما را زنان ما

فَيَقُلْنَ مَرْحَبًا وَأَهْلًا لَقَدْ جِئْتَ وَإِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ

پس میگویند ما را خوش آمدید و خانه خود را آمدید و میگویند بهر یک برد خود که بتحقیق آمدی تو و حال آنکه بات است حسن و جمال

أَفْضَلَ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ فَيَقُولُ إِنَّا جَالَسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا

فاضلتر از آنچه جدا شده بودے از ما بران جمال پس میگوئیم بازنان خود بدرستیکه همنشینی کردیم امروز پروردگار

الْجَبَّارَ وَيَحِقُّنَا أَنْ نَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا انْقَلَبْنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را که نیکو کننده شکستگیهاست و سزاوار است که باز گردیم بمانند آنچه باز گشته ایم رواه ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صُهَيْبٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و ابن ماجه و از صهیب رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا دَخَلَ اَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يَقُوْلُ اللهُ تُرِيْدُوْنَ

وسلم مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون درآیند بہشتیان بہشت را میگوید خدا تعالی میخواہید چیزیرا

شَيْئًا اَزِيْدُكُمْ فَيَقُوْلُوْنَ اَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوْهَنَا اَلَمْ تُدْخِلْنَا

کہ زیادہ کنم شمارا بر درآمدن بہشت پس میگویند بہشتیان آیا سفید و درخشان نگردانیدی رویہای مارا یا فاطمہ حسن وجمال آیا داخل نکردی

الْجَنَّةَ وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ قَالَ فَيُرْفَعُ الْحِجَابُ فَيَنْظُرُوْنَ

مارا در بہشت و نجات نداد مارا از آتش دوزخ فرمود پس برداشته میشود پرده پس مے نگرند

اِلٰى وَجْهِ اللهِ تَعَالٰى فَمَا اُعْطُوْا شَيْئًا اَحَبَّ اِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ

بسوے ذات اقدس خدائے تعالی پس داده نشوند بہشتیان ہیچ چیزیرا که دوست تر بود نزد ایشان از نظر کردن

اِلٰى رَبِّهِمْ ثُمَّ تَلَا لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بجانب پروردگار پس تر خواند آنحضرت این آیت را که کسانرا که نیکی کرده اند میدہیم نیکی و زیادت دیدار رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و از ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ اَدْنٰى اَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَمَنْ يَّنْظُرُ اِلٰى جِنَانِهٖ

وسلم بدرستیکه کمتر و پست ترین بہشتیان از روی قدر ہر آئینه کسیست که می نگرد بجانب باغہای خود

وَاَزْوَاجِهٖ وَنَعِيْمِهٖ وَخَدَمِهٖ وَسُرُرِهٖ مَسِيْرَةَ اَلْفِ سَنَةٍ

و زنان خود و نعمتہا و مشارب و ملابس و خدمتگاران و سریرہا تا مسافت ہزار سال

وَاَكْرَمُهُمْ عَلَى اللهِ مَنْ يَّنْظُرُ اِلٰى وَجْهِهٖ غُدْوَةً وَّعَشِيَّةً

و گرامے تر و عزیز تر نزد خدای تعالی کسیست که می نگرد بجانب ذات مقدس وے صبح و شام

ثُمَّ قَرَاَ وُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ اِلٰى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس تر خواند آنحضرت رویہایی باشد دران روز تر و تازه بجانب پروردگار خود نظر کننده رواه احمد و ترمذے

ف جزاء ارکوع ۹

وعن ابی رزین العقیلی رضی اللہ عنہ قال قلت یا رسول اللہ اکلنا

و از ابی رزین عقیلی مرویست گفت گفتم یا رسول اللہ آیا ہر یکے

یری ربہ مخلیا بہ یوم القیمۃ قال بلی قال قلت وما ایۃ

مے بیند از ما پروردگار خود را در حالیکہ تنہاست روز قیامت فرمود آن حضرت آری می بیند ہر یکے گفت ابو رزین

ذلک فی خلقہ قال یا ابا رزین الیس کلکم یری القمر

و نشان دیدن در مخلوق گفت آنحضرت ای ابو رزین آیا نیست ہر یک از شما کہ می بیند ماہ را

لیلۃ البدر مخلیا بہ قال بلی قال فانما ہو خلق

در شب چہاردہ تنہا بے مزاحمت گفت ابو رزین آری می بیند فرمود آنحضرت پس نیست ماہ مگر مخلوقی

من خلق اللہ واللہ اجل واعظم رواہ ابو داؤد

از مخلوقات خدا کہ در وی این صفت ہست وخدای تعالی جلیل تر وعظیم تر است رواہ ابو داؤد

باب البکاء والخوف

باب در بیان گریہ و خوف

قل نار جہنم اشد حرا لو کانوا یفقہون فلیضحکوا

بگو آتش دوزخ سخت تر است از روی گرمی اگر باشند بدانند پس باید کہ بخندند

قلیلا ولیبکوا کثیرا جزاء بما کانوا یکسبون

اندک و بگریند بسیار پاداش بانچہ بودند کسب میکردند

ویحذرکم اللہ نفسہ والی اللہ المصیر ولقد خلقنا الانسان

و می ترساند شمارا خدای از نفس خود و سوی خداست بازگشت و ہر آئینہ بتحقیق آفریدیم آدمی را

ونعلم ما توسوس بہ نفسہ ونحن اقرب الیہ من حبل

و میدانیم آنچہ وسوسہ میکند بدان نفس او و ما نزدیک تریم بسوی او از رگ

الورید اذ یتلقی المتلقیان عن الیمین وعن الشمال

جان چون فرا گیرندگان از راست واز چپ

قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۝

نشستہ نمی اندازد ہیچ سخنے مگر نزد او نگاہبانی آمادہ است

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ

ای آنانکه گرویده اید بترسید از خدا و گو بنگرد تنے آنچه پیش فرستاده است

لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ وَلَا تَكُونُوا

برای فردا و بترسید از خدای بدرستی خدا داناست بآنچه میکنند و مباشید

كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ

مانند آنانکه گذاشتند خدا را پس فراموش کرد بریشان نفسهای ایشان را آن گروه

الْفَاسِقُونَ ۝ وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ

ایشانند تجاوز کنندگان و نفقه کنید از آنچه روزی دادیم شما را پیش از آنکه بیاید

أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ

بیکے شما را موت پس گوید پروردگار من چرا مهلت ندهی مرا تا مدتے نزدیک

فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا

پس صدقه کنم و باشم از شایستگان و هرگز مهلت ندهد خدا نفسے را چون

جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ وَإِنْ تُبْدُوا

بیاید وقت آن و خدای داناست بآنچه میکنند و اگر آشکارا کنید

مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ

آنچه در نفسهای شماست یا پنهان سازید آنرا شمار میکند بآن خدا پس بیامرزد آنرا

لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض

که خواهد و عذاب کند هر کرا خواهد روایت است از سهل بن سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بنده

لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَيَعْمَلُ عَمَلَ

ہر آئینہ عمل میکند عمل اہل دوزخ وحال آنکہ وے از اہل بہشت است وعمل میکند عمل

أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اہل بہشت وحال آنکہ وے از اہل دوزخ است وجز این نیست کہ اعتبار اعمال بخواتیم است متفق علیہ

بَابُ الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ

باب در بیان ایمان آوردن بتقدیر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهٖ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَبَكَيْتُمْ

وسلم سوگند بآن ذاتے کہ بقای ذات من در دست قدرت اوست اگر دانید شما آنچہ میدانم من از احوال

كَثِيرًا وَلَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

بسیار ومیخندید اندک رواہ بخارے و از

أُمِّ الْعَلَاءِ الْأَنْصَارِيَّةِ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ام علاء انصاریہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللّٰهِ لَا أَدْرِي وَاللّٰهِ لَا أَدْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللّٰهِ

علیہ وسلم بخدا سوگند در نمے یابم من بخدا سوگند در نمی یابم من وحال آنکہ منم پیغمبر خدا

مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

چہ کردہ میشود بمن وچہ کردہ شود بشما رواہ البخارے و از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْزَلَ اللّٰهُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون بفرستد خدا تعالی

بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا

بر گروہے عذابرا میرسد عذاب ہر کرا کہ باشد درمیان ایشان لیس برانگیختہ

عَلَى اَعْمَالِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر عملہاے خود متفق علیہ و از جابر گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم برانگیختہ میشود ہر بندہ روز قیامت بران حال کہ مردہ است بران

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت مسلم و از ابوہریرہ رض روایت گفت فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَاَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا

صلے اللہ علیہ وسلم ندیدہ ام ہیچ مانند آتش دوزخ در شدت ہول کہ خواب کردہ است گریزندہ از وی

وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و ندیدہ ام مانند بہشت در بہجت و سرور کہ خواب کردہ است طلب کنندہ آن روایت ترمذی و از

اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ

ابوذر رض روایت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَرٰى مَا لَا تَرَوْنَ وَاَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُوْنَ اَطَّتِ السَّمَاءُ

من مے بینم چیزے را کہ نمی بینید شما و میشنوم چیزے را کہ نے شنوید شما از احوال قیامت آواز کرد و نالید

وَحُقَّ لَهَا اَنْ تَئِطَّ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ مَا فِيْهَا مَوْضِعُ

و واجب و سزاوار کردہ شدہ است مر او را کہ آواز کند و بنالد و بخدا سوگند کہ نیست در آسمان جائے

اَرْبَعِ اَصَابِعَ اِلَّا وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهٗ سَاجِدًا لِلّٰهِ وَلَوْ

چہار انگشت مگر آنکہ فرشتہ نہادہ است سر خود را در حالیکہ سجدہ کنندہ است مر خدا را

تَعْلَمُوْنَ مَا اَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيْلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيْرًا

بخدا سوگند اگر بدانید چیزے کہ میدانم من ہر آئینہ بخندید اندک و میگریید بسیار

وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشَاتِ وَلَخَرَجْتُمْ

و خوش نشدے یابید بزنان بر بسترہا و ہر آئینہ بیرون مے آیید

إِلَى الصُّعُدَاتِ تَجْأَرُونَ إِلَى اللّٰهِ قَالَ أَبُو ذَرٍّ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ

بسوے صحرا درحالیکہ نالہ کنندگان اید بدرگاہ خدا تعالیٰ گفت ابوذر ای کاشکے بودمی من

شَجَرَةً تُعْضَدُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

درختے کہ بریدہ میشود رواہ احمد و ترمذے و ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَافَ أَدْلَجَ وَمَنْ أَدْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ

علیہ و سلم کسیکہ مے ترسد از کسے میگریزد اول شب و کسیکہ میگریزد اول شب میرسد منزل را

أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ غَالِيَةٌ أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ الْجَنَّةُ

آگاہ باشید کہ کالای خدا تعالیٰ گران قیمت ست آگاہ باشید کہ کالای خدا عبارت از بہشت ست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ جَلَّ ذِكْرُهُ

رواہ ترمذے و از انس رض مرویست فرمود آنحضرت میگوید خدا تعالیٰ جل ذکرہ

أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِي يَوْمًا أَوْ خَافَنِي فِي مَقَامٍ

بفرشتگان بیرون آرید از آتش کسی را کہ یاد کردہ ست مرا روزے یا ترسیدہ است از من در جاے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ

روایت کردہ است این حدیث را ترمذی و بیہقے در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عائشہ رض گفت عائشہ پرسیدم من آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ هٰذِهِ الْآيَةِ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ

علیہ و سلم را از معنے این آیت کہ آنکسانیکہ میدہند چیزیکہ

مَا أَتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَهُمُ الَّذِينَ يَشْرَبُونَ

دادہ شدہ اند و دلہاے ایشان ترسان و لرزان ست آیا ایشان آنانند کہ شراب میخورند

الخمر ويسرقون قال لا يا بنت الصديق ولكنهم الذين

و دزدی میکنند فرمود آن حضرت نیست ای دختر صدیق و لکن آن کسانی که

يصومون ويصلون ويتصدقون وهم يخافون

روزه میدارند و نماز میگذارند و زکوة میدهند و ایشان میترسند

أن لا يقبل منهم أولئك الذين يسارعون في الخيرات

که قبول کرده نشود از ایشان بدلیل آنکه فرموده است ایشان آن جماعت اند که شتابی میکنند در نیکیها

رواه الترمذي وابن ماجة وعن أبي سعيد قال

روایت کرده ترمذی و ابن ماجه و از ابو سعید خدری مرویست گفت

خرج النبي صلى الله عليه وسلم لصلوة فرأى الناس

بیرون آمد پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم برای گذاردن نماز پس دید مردم را

كأنهم يكتشرون قال أما إنكم لو أكثرتم ذكر

گویا خنده میکنند فرمود آنحضرت آگاه باشید که شما اگر بسیار کنید ذکر موت را

هاذم اللذات لشغلكم عما أرى الموت فأكثروا ذكر

هر آئینه باز دارد شما را از آنچه می بینم که خنده است همان موت پس بسیار کنید ذکر

هاذم اللذات الموت فإنه لم يأت على القبر يوم إلا تكلم

هادم اللذات را که موت است پس بدرستیکه نیاید بر گور هیچ روزی مگر آنکه سخن میکند

فيقول أنا بيت الغربة وأنا بيت الوحدة وأنا بيت

که من خانهٔ غربتم و من خانهٔ تنهائیم و من خانهٔ

التراب وأنا بيت الدود وإذا دفن العبد المؤمن قال له القبر مرحبا

خاکم و من خانهٔ کرمها ام و چون در گور کرده می شود بندهٔ مومن میگوید مر آن بندهٔ مومن را آمدی جای فراخ

وأهلا أما إن كنت لأحب من يمشي على ظهري

و جای خود را آگاه باش بتحقیق بودی تو محبوبتر نزد من از هر که میرفت بر پشت من

إِلَيَّ فَإِذْ وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

پس چون والے شدم من بر تو امروز و باز گشتے تو بسوے من پس نزدیک است کہ بہ بینی تو

بِكَ قَالَ فَيَتَّسِعُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ

بتو فرمود پس فراخ کردہ میشود مر آن بندہ را مقدار دراز بینائی آن بندہ و کشادہ میشود مر آن بندہ را درے بسوے

وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ لَا مَرْحَبًا

و چون دفن کردہ میشود بندہ فاسق یا کافر میگوید مر او را گور لا مرحبا

وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لَأَبْغَضَ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي

ولا اہلا آگاہ باش بتحقیق بودے تو دشمن تر بسوے من از ہر کسے کہ میرود بر پشت من

إِلَيَّ فَإِذْ وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

نزد من پس چون حاکم گردانیدہ شدم بر تو امروز و باز گشتے تو بسوے من پس نزدیک است کہ بہ بینی تو

بِكَ قَالَ فَيَلْتَئِمُ عَلَيْهِ حَتَّى تَخْتَلِفَ أَضْلَاعُهُ قَالَ وَقَالَ

بتو گفت آن حضرت پس بہم می آید قبر بروے تا آنکہ مختلف میشوند استخوانہای پہلوے وے گفت ابو سعید

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بانگشتان خود پس در آورد

بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ وَيُقَيَّضُ لَهُ سَبْعُونَ تِنِّينًا لَوْ

بعضے انگشتان را درون بعضے گفت آنحضرت و گماشتہ میشوند مر آن بندہ را ہفتاد اژدہا

أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ شَيْئًا مَا بَقِيَتِ

اگر یکے ازان دم کند در زمین نرویاند زمین چیزے را تا آنکہ باقی ماند

الدُّنْيَا فَيَنْهَشْنَهُ وَيَخْدِشْنَهُ حَتَّى يُفْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ

دنیا پس میگزند آن ماران آن بندہ را و می خراشند و میکنند پوست او را تا آنکہ رسانیدہ میشود آن بسوے حساب

قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْقَبْرُ

گفت ابو سعید فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست گور مگر

رَوْضَةٌ مِّنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ اَوْ حُفْرَةٌ مِّنْ حُفَرِ النِّيْرَانِ

مرغزارے از مرغزارہائے بہشت یا غاری از غارہای آتش دوزخ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ اَبُوْبَكْرٍ رض

روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس کہ گفت ابوبکر رض روایت کرده ترمذی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ شِبْتَ قَالَ شَيَّبَتْنِيْ هُوْدٌ وَالْوَاقِعَةُ

اے رسول خدا بتحقیق پیر شدی فرمود آن حضرت پیر گردانیده است مرا سورۂ ہود و سورۂ واقعہ

وَالْمُرْسَلَاتُ وَعَمَّ يَتَسَاءَلُوْنَ وَاِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ رَوَاهُ

والمرسلات وعم یتساءلون واذا الشمس کورت زیرا کہ درین سورتہا احوال آخرت و عذاب آتش

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ اِنَّكُمْ لَتَعْمَلُوْنَ اَعْمَالًا

ترمذی و از انس رض مرویست گفت انس بدرستیکہ شما ہر آئینہ میکنید عملہائے را

وَهِيَ اَدَقُّ فِيْ اَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ كُنَّا نَعُدُّهَا عَلٰى عَهْدِ

کہ آن عملہا باریکتر است از موے در نظر شما می شمردیم آنرا در زمان

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُوْبِقَاتِ يَعْنِيْ

آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم از

الْمُهْلِكَاتِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

مہلکات روایت کرد بخارے و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَرَنِيْ رَبِّيْ بِتِسْعٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم امر کرد مرا پروردگار من بنہ خصلت

خَشْيَةِ اللّٰهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَكَلِمَةِ الْعَدْلِ فِي الْغَضَبِ

یکے ترسیدن خدا در پنہان و آشکارا دوم سخن راست و درست گفتن در حالت خشم

وَالرِّضَا وَالْقَصْدِ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنٰى وَاَنْ اَصِلَ مَنْ قَطَعَنِيْ

و خوشنودے سوم میانہ روی در محتاجے و توانگرے چہارم آنکہ پیوند کنم با کسیکہ ببرد از من

وَاُعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِيْ وَاَعْفُوَ عَنْ مَّنْ ظَلَمَنِيْ وَاَنْ يَّكُوْنَ

پنجم آنکہ عطا کنم کسے را کہ محروم گرداند مرا ششم آنکہ عفو کنم از کسیکہ ظلم کند مرا هفتم آنکہ

صُمْتِيْ فِكْرًا وَّنُطْقِيْ ذِكْرًا وَّنَظَرِيْ عِبْرَةً وَّاٰمُرَ

باشد خاموشے من فکر در تحصیل معرفت هشتم آنکہ باشد نطق من ذکر خدا نهم آنکہ باشد نظر من عبرت دهم امر کنم

بِالْعُرْفِ وَقِيْلَ بِالْمَعْرُوْفِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بعرف و در روایتے آمدہ است بجای عرف لفظ معروف رواه رزین و از عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ عَبْدٍ مُّؤْمِنٍ يَّخْرُجُ مِنْ عَيْنَيْهِ دُمُوْعٌ وَّاِنْ كَانَ

نیست هیچ بندۂ مسلمان کہ بیرون آید از دو چشم او اشک اگرچہ باشد آن اشک

مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ ثُمَّ يُصِيْبُ شَيْئًا

مانند سر مگس در صغر از ترس خدائے تعالے پستر برسد آن اشک چیزے را

مِنْ حُرِّ وَجْهِهٖ اِلَّا حَرَّمَهُ اللّٰهُ عَلَى النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

از ظاہر روے وے مگر آنکہ حرام گرداند خدای تعالی آن بندہ را بر آتش دوزخ رواه ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِيْ نَضْرَةَ رضؓ اَنَّ رَجُلًا مِّنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی نضرہ رضؓ کہ مردے از یاران پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لَهٗ اَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ دَخَلَ عَلَيْهِ اَصْحَابُهٗ يَعُوْدُوْنَهٗ

علیہ وسلم است کہ گفتہ میشود اورا ابو عبد اللہ و آمدند بروی یاران او در حالیکہ بیمار پرسی

وَهُوَ يَبْكِيْ فَقَالُوْا لَهٗ مَا يُبْكِيْكَ اَلَمْ يَقُلْ لَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

حال آنکہ او میگریست پس گفتند مر اورا چہ چیز میگریاند ترا آیا نگفتہ است ترا رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ مِنْ شَارِبِكَ ثُمَّ اَقِرَّهٗ حَتّٰى

صلے اللہ علیہ وسلم کہ کوتاہ کن از موے بروت خود پستر برقرار دار آنرا تا آنکہ

تَلْقَانِیْ قَالَ بَلٰی وَلٰکِنْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

ملاقات کنی مرا در بہشت گفت ابو عبد اللہ آرے بشارت داده ولیکن شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ یَقُوْلُ اِنَّ اللّٰہَ عَزَّ وَجَلَّ قَبَضَ بِیَمِیْنِہٖ قَبْضَۃً وَّاُخْرٰی

وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ خدای تعالی گرفت بدست راست خود مشتے

بِالْیَدِ الْاُخْرٰی وَقَالَ ھٰذِہٖ لِھٰذِہٖ وَھٰذِہٖ لِھٰذِہٖ وَلَا اُبَالِیْ

د گرفت جماعتے دیگر بدست دیگر وگفت خدائے تعالے کہ این جماعت مراین راست یعنے بہشت را واین

وَلَا اَدْرِیْ فِیْ اَیِّ الْقَبْضَتَیْنِ اَنَا رَوَاہُ اَحْمَدُ

مر دوزخ راست و پروا ندارم و ودنمی یابم و نمی دانم کہ من در کدام یکے ازین دو قبضہ ام من رواه احمد

بَابُ صِفَةِ النَّارِ وَاَھْلِھَا

باب دربیان صفت نار واہل نار

وَلَا یَحْسَبَنَّ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا اَنَّمَا نُمْلِیْ لَھُمْ خَیْرٌ لِّاَنْفُسِھِمْ

و نہ پندارند آنانکہ نگرویدند بدرستیکہ انچہ مہلت میدہیم مرایشانرا بہتر است مر نفسہائے ایشانرا

اِنَّمَا نُمْلِیْ لَھُمْ لِیَزْدَادُوْآ اِثْمًا وَلَھُمْ عَذَابٌ مُّھِیْنٌ

بدرستی انچہ مہلت میدہیم مرایشانرا تا زیادہ کنند گناه را و مرایشانرا عذاب سوزناک

وَلَقَدْ ذَرَاْنَا لِجَھَنَّمَ کَثِیْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ لَھُمْ قُلُوْبٌ

و ہر آئینہ بدرستی پیدا کردیم برای دوزخ بسیارے از دیوان و آدمیان مرایشانرا دلہاست

لَّا یَفْقَھُوْنَ بِھَا وَلَھُمْ اَعْیُنٌ لَّا یُبْصِرُوْنَ بِھَا وَلَھُمْ

نمے دریابند بآن و مرایشانرا چشمانست نمی بینند بدان و مرایشان را

اٰذَانٌ لَّا یَسْمَعُوْنَ بِھَا اُولٰٓئِکَ کَالْاَنْعَامِ بَلْ ھُمْ

گوشہاست نمی شنوند بدان آن گروه مانند چہارپایان اند بلکہ ایشان

اَضَلُّ اُولٰٓئِکَ ھُمُ الْغَافِلُوْنَ وَتَمَّتْ کَلِمَۃُ رَبِّکَ

گمراه تر اند آن گروه ایشانند بیخبران و تمام شد سخن پروردگار تو

٤ جز ١٥ رکوع ١٧

لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ وَقُلِ الْحَقُّ

ہر آئینہ پر گردانم دوزخ را از دیوان و آدمیان ہمہ و بگو این سخن راست است

مِنْ رَّبِّكُمْ فَمَنْ شَآءَ فَلْيُؤْمِنْ وَّمَنْ شَآءَ فَلْيَكْفُرْ اِنَّآ اَعْتَدْنَا

آمدہ است از پروردگار شما پس ہر کہ خواہد ایمان آرد و ہر کہ خواہد کافر شود بدرستی کہ آمادہ کردیم

لِلظّٰلِمِيْنَ نَارًا اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَاِنْ يَّسْتَغِيْثُوْا

برائے ستمگاران آتشے کہ بگرد اگرد در آرد ایشان را سراپردہ ہای او و اگر فریاد خواہے کنند

يُغَاثُوْا بِمَآءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِى الْوُجُوْهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَآءَتْ

از تشنگی فریاد رسیدہ شوند بآبے مانند مس گداختہ بریان کند روہا را بد شرابے است و بد ست

٤ جز ١٥ رکوع ١٧

مُرْتَفَقًا وَوُضِعَ الْكِتٰبُ فَتَرَى الْمُجْرِمِيْنَ مُشْفِقِيْنَ مِمَّا فِيْهِ

آتش جائے بودن و نہادہ شد نوشتہ پس بہ بینی گناہگاران را ترسان از آنچہ در او است

وَيَقُوْلُوْنَ يٰوَيْلَتَنَا مَالِ هٰذَا الْكِتٰبِ لَا يُغَادِرُ صَغِيْرَةً

و گویند اے وای ما را چیست مر این کتاب را کہ نہ فرو گذاشتہ است عمل خرد را

وَّلَا كَبِيْرَةً اِلَّآ اَحْصٰىهَا وَوَجَدُوْا مَا عَمِلُوْا حَاضِرًا

و نہ بزرگ را مگر شمردہ و بیابند آنچہ کردند حاضر

٥ جز ١٦ رکوع ٩

وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ اَحَدًا وَاِنْ مِّنْكُمْ اِلَّا وَارِدُهَا كَانَ

و نہ ستم کند پروردگار تو ہیچ کے را و نیست از شما مگر گذرندہ آن ہست

عَلٰى رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ثُمَّ نُنَجِّى الَّذِيْنَ اتَّقَوْا وَّنَذَرُ

بر پروردگار تو جزائے کاری حکم کردہ شدہ پس رہانیم آنان را کہ پرہیز کردند و بگذاریم

٥ جز ١٧ رکوع ٤

الظّٰلِمِيْنَ فِيْهَا جِثِيًّا وَنَضَعُ الْمَوَازِيْنَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ

ستمگاران را در آن بزانو در آمدگان و نہیم ترازوہای راست را برای روز رستخیز

فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ

پس ستم کردہ نشود نفسے چیزے را و اگر باشد ہمسنگ دانہ از سپند

أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ ۝ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ

بیاریم آنرا و بسنده ایم شمار کننده بدرستی شما وانچه مے پرستید

مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ۝

از جز خدائے آتش انگیز دوزخید شما بآن گذرندگانید

لَوْ كَانَ هَٰؤُلَاءِ آلِهَةً مَّا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

اگر بودند آن گروه خدایان ، نیامدند بآن وہمہ دران جاوید باشند

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ۝ فَالَّذِينَ كَفَرُوا

مرایشانراست دران نالہ زار وایشان دران آتش نمی شنوند سخنے کہ بدان شاد شوند پس آنانکہ

قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ مِن فَوْقِ

کافر شدند بریدہ شد برای شان جامہا از آتش ریختہ شود از زبر

رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ۝ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ۝

سرہای شان آب گرم گداختہ شود بآن انچہ در شکمہاے شانست و پوستہا

وَلَهُم مَّقَامِعُ مِنْ حَدِيدٍ ۝ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا

ومرایشانراست گرزہا از آہن ہرگاہ خواہند کہ بیرون آیند

مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

ازان از اندوہ باز گردانیدہ شوند دران و بچشید عذاب سوزندہ

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنزِيلًا ۝

در روزیکہ شگافتہ شود آسمان بابر وفرو فرستادہ شوند فرشتگان فرو فرستادنے

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَٰنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ

پادشاہے آن روز ثابت ست مر رحمن را وباشد آن روز بر ناگرویدگان

عَسِيرًا ۝ وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي

دشوار وآن روز کہ بخاید ستمگار بر دستہای خود گوید کاشکے من

اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُوْلِ سَبِيْلًا يَا وَيْلَتٰى لَيْتَنِيْ لَمْ اَتَّخِذْ

فرا گرفتم با فرستاده راه ای ہلاکت من کاشکی من نگرفتم

فُلَانًا خَلِيْلًا لَقَدْ اَضَلَّنِيْ عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ اِذْ جَآءَنِيْ

فلان را دوست ہر آئینہ بدرستی گمراہ کرد مارا از یاد کردنی پس از آنکہ آمد مرا

وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْاِنْسَانِ خَذُوْلًا وَقَالَ الرَّسُوْلُ يَا رَبِّ

وہست دیو برائے آدمی فرا گذارندہ و گفت پیغمبر ای پروردگار من

اِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوْا هٰذَا الْقُرْاٰنَ مَهْجُوْرًا وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا

بدرستی گروہ من فرا گرفتند این قرآن را فرا گذاشتہ و آنانکہ نا گرویدند

لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوْتُوْا وَلَا يُخَفَّفُ

مر ایشان را آتش دوزخ است حکم کردہ نشود بر ایشان تا بمیرند و سبک کردہ نشود

عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا كَذٰلِكَ نَجْزِيْ كُلَّ كَفُوْرٍ وَهُمْ

از ایشان از عذاب آن ہمچنین پاداش دہیم ہر ناسپاس را و ایشان

يَصْطَرِخُوْنَ فِيْهَا رَبَّنَا اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِيْ

فریاد کنند دران ای پروردگار ما بیرون کن مارا کنیم شائستہ جز آنکہ بودیم

كُنَّا نَعْمَلُ اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَّا يَتَذَكَّرُ فِيْهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ

مے کردیم آیا زندگانی ندادیم شمارا آنکہ پند گیرد دران آنکہ پند گیرد و آمد بشما

النَّذِيْرُ فَذُوْقُوْا فَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ نَّصِيْرٍ هٰذِهٖ جَهَنَّمُ

بیم کنندہ پس نیست مر ستمگاران را ہیچ یارے این دوزخی ست

الَّتِيْ كُنْتُمْ تُوْعَدُوْنَ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ

کہ بودید وعدہ کردہ میشدید در آئید دران امروز بانچہ بودید

تَكْفُرُوْنَ اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا

کفر میکردید امروز مہر نہیم بر دہنہای شان و سخن گوید با ما

جز ۱۹ رکوع ۱

جز ۲۳ رکوع ۴

أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝
دستہاے شان وگواہی دہد پاہاے شان بانچہ بودند کسب میکردند
وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ۝
وروزیکہ برانگیختہ شوند دشمنان خداے سوے آتش پس ایشان راندہ شوند
حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ
تاچون آیند آنرا گواہی دہد برایشان گوشہاے شان و دیدہاے شان
وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ
و پوستہاے شان بانچہ بودند میکردند وگویند مر پوستہای خودرا
لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ
چرا گواہی دہید برما گویند بسخن آورد مارا خداے کہ بسخن آورد
كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝
ہر چیزے را واو آفرید شمارا نخستین بار وبسوے او بازگردانیدہ شوید
يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ
روزیکہ گوئیم مر دوزخ را آیا پرشدی وگوید آیا ہیچ
مَزِيدٍ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ
زیادتے ہست اے آنانکہ گرویدہ اید نگاہدارید نفسہاے خودرا وکسان خویش را
نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ
از آتشے کہ آتش انگیز وے مردمان وسنگ اند بران فرشتگان درشت
شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ
سخت نافرمانی نکنند خداے را آنچہ فرماید آنہارا و میکنند
مَا يُؤْمَرُونَ يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ
آنچہ فرمودہ شوند روزیکہ برداشتہ شود ازام سخت وخواندہ شوند

جزء ۲۴ رکوع ۱۸ حم سجدہ

جزء ۲۶ سورۃ ق رکوع ۱۷

جزء ۲۸ سورۃ تحریم رکوع ۲۰

جزء ۲۹ سورۃ قلم رکوع ۴

إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ

سوے سجدہا پس نتوانند فروترین چشمہاے شان فرو گیرد ایشانرا

ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ فَذَرْنِي

خوارے و بدرستیکہ بودند خواندہ شوند بسوے سجدہا و ایشان تندرست بودند پس بگذار

وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ

مرا و آنرا کہ دروغ میکند باین سخن کہ قرآن است زود باشد کہ بگیریم ایشانرا درجہ درجہ

لَا يَعْلَمُونَ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ

از انجا کہ ایشان ندانند و مہلت دہیم ایشانرا بدرستیکہ عقوبت من محکم است بالا میروند فرشتگان

وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

و جبرئیل بسوے خدا در روزیکہ ہست مقدار اندازۂ او پنجاہ ہزار سال

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَنَرَاهُ قَرِيبًا

پس شکیبائے کن بر تکذیب منکران شکیبائی نیک بدرستیکہ کافران می بینند روز قیامت دور از امکان و ما

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ وَلَا يَسْأَلُ

روزیکہ گردد آسمان مانند مس گداختہ و گردند کوہہا مانند پشم زدہ شدہ و نہ پرسد

حَمِيمٌ حَمِيمًا يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ

خویش خویش را بینا کردہ شوند ایشان دوست دارد گناہگار آنکہ فدیہ دہد از

عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ وَفَصِيلَتِهِ

عذاب آنروز بہ پسران خود و زن خود و برادر خود و خویشان خود

الَّتِي تُؤْوِيهِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ كَلَّا إِنَّهَا

کہ جاے دادند اورا و آنچہ در زمین است ہمہ پس رہا سند اورا حاشا بدرستیکہ

لَظَىٰ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ وَجَمَعَ

آتش دوزخ زبانہ است خاص کشندہ پوست سر دست و پای منکر کافر میخواند آتش کسے را کہ پشت بر حق کردہ است و روی گردانیدہ و جمع کرد

فَأَوْعَىٰ ۞ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

ونگاہداشتہ ہر نفسے بانچہ کسب کرد گروست مگر اہل راست

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ

در بوستانہا ہے پرسند از گناہگاران چہ چیز آورد شمارا

فِي سَقَرَ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ

در دوزخ گویند نبودیم از نماز کنندگان و نبودیم خورانیدیم

الْمِسْكِينَ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَكُنَّا نُكَذِّبُ

درویشان را و بودیم ما در می ستیزیدیم با ستیزندگان در شان محمد ﷺ

بِيَوْمِ الدِّينِ حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَاعَةُ

بروز جزا تا آنکہ آمد بما مرگ پس سود نکند ایشان را شفاعت

الشَّافِعِينَ فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

ہمہ شافعان پس چون بیاید آواز روزیکہ بگریزد آدمی از برادر خود

وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ

و مادر خود و پدر خود و زن خود و فرزندان خود و ہر مردیرا از ایشان آنروز

شَأْنٌ يُغْنِيهِ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ

کاریست کہ مشغول داردش و رویہا آنروز تابان ست خندان شادان

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ أُولَٰئِكَ هُمُ

و رویہاے آنروز بران غبار ست فراگیرد آنرا تاریکی آن گروہ ایشانست

الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا وَأَغْلَالًا

کافران نابکاران بدرستی ما آمادہ کردہ ایم براے کافران زنجیرہا و طوقہا

وَسَعِيرًا وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ فِي

و آتش و یاران دست چپ چہ اند یاران دست چپ در

سَمُومٍ وَّحَمِيمٍ وَّظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ لَّا بَارِدٍ وَّلَا كَرِيمٍ إِنَّهُمْ

آتش سوزان وآب گرم وسایه از دود سیاه نه خنک ونه نیک بدرستیکه ایشان

كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى

بودند پیش ازین نازندگان وبودند اصرار میکردند بر

الْحِنثِ الْعَظِيمِ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

گناه بزرگ وبودند میگفتند آیا چون بمیریم وبشویم خاک

وَّعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ قُلْ إِنَّ

واستخوانها آیا بدرستی ما برانگیخته شدگانیم آیا پدران ما پیشینیان بگو بدرستیکه

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

پیشینیان وپسینان هرآینه جمع شدگان اند سوی وقت روز دانسته

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ

پس بدرستی شما ای گمراهان دروغ گویان هرآینه خورندگانید از درخت

مِّن زَقُّومٍ فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ

زقوم پس پر کنندگانید ازان شکمها پس آشامندگان بران از

الْحَمِيمِ فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

آب گرم پس آشامندگان آشامیدن شتران تشنه این مهمانی ایشانست روز جزا

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

ومر آنانکه کافر شدند به پروردگار خود عذاب دوزخ ست وبد جای بازگشت

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ تَكَادُ تَمَيَّزُ

چون انداخته شوند ایشان در دوزخ بشنوند آنرا آواز زشتی مانند آواز خر و آن دوزخ جوش میزند نزدیک است

مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ

از خشم کافران هرگاه انداخته شود دران گروهی سوال کنند ایشان را نگهبانان دوزخ آیا نیامده بود بشما

نَذِيرٌ فَقَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ

گویند آری بہ راستی کہ آمد ما پیغمبر بیم کنندہ پس تکذیب کردیم قول او را و گفتیم نا بیم کنندہ

اللّٰهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا

نفرستادہ است خدا تعالی ہیچ چیز نیستید شما ای رسولان مگر در خطای بزرگ و گویند اگر می بودیم

نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ فَاعْتَرَفُوا

کہ ما بشنویم سخن پیغمبر یا تعقل میکردیم نمی بودیم امروز در اہل دوزخ پس اقرار کردند

بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ

بگناہ خویش پس دوری است از رحمت من بادا اہل دوزخ را و روزیکہ جمع کند ایشان را

كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ

گویا نہ درنگ کردند مگر زمانی از روز آشنائی میکنند میان خویش

جز ۱۱ رکوع ۱۰

وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَاكِثُونَ

و ندا کنند ای مالک تا کہ حکم کند بر ما پروردگار تو گوید بدرستی شما [illegible]

جز ۲۵ رکوع ۱۳

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رض مرویست از آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ أُوقِدَ عَلَى النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى احْمَرَّتْ ثُمَّ أُوقِدَ

فرمود آن حضرت افروختہ شد بر آتش دوزخ ہزار سال تا آنکہ سرخ شد پس افروختہ شد

عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ ثُمَّ أُوقِدَ

بر وی ہزار سال تا آنکہ سفید شد پس افروختہ شد بر وی ہزار سال

حَتَّى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَاءُ مُظْلِمَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

تا آنکہ سیاہ شد پس آتش دوزخ سیاہ تاریک است رواہ ترمذی

وَعَنْهُ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ہم از ابو ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيلَ يَا

فرمود گرمے آتش شما کہ در دنیا ست یکپارہ و یست از ہفتا پارہ از آتش دوزخ گفتہ شد اے

رَسُولَ اللّٰهِ إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فَإِنَّهَا فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَّ

رسول خدا بدرستیکہ بود ایں آتش دنیا بسندہ فرمود پس زیادت گردیدہ آتش دوزخ بران

بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ

آتشہا بشصت و نہ جزء ہر یک ازین شصت و نہ جزء مانند گرمے این آتش شماست متفق علیہ یعنے

اللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ نَارُكُمُ الَّتِي يُوقِدُ ابْنُ

این حدیث در بخاری و مسلم ہست اما این لفظ کہ ذکر کردہ شد از ان بخاری است و در روایت مسلم این لفظ ہست آتشی

آدَمَ وَفِيهَا عَلَيْهَا وَكُلُّهَا بَدَلَ عَلَيْهِنَّ وَكُلُّهُنَّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

کہ مے افروزند آنرا نوع بشر آدم و نیز در وے لفظ فیہا و علیہا بجای علیہن کلہن آمدہ است و از ابو سعید خدری رض

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الصَّعُودُ جَبَلٌ

از ان حضرت صلے اللہ علیہ و سلم روایت است کہ فرمود آن حضرت کہ صعود کوہی است

مِنْ نَارٍ يُتَصَعَّدُ فِيهِ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَيُهْوَى بِهِ كَذٰلِكَ

از آتش بر آمدہ میشود بدوی ہفتاد سال و فرود انداختہ میشود از ان کا ہفتاد سال ہمچنین

فِيهِ أَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در وی ہمیشہ روایت کرد ترمذی و ہم از ابو سعید خدری رض مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لِسُرَادِقِ النَّارِ أَرْبَعَةُ جُدُرٍ كِثَفُ كُلِّ جِدَارٍ مَسِيرَةُ

وسلم فرمود ہر آئینہ سراپردہ آتش چہار دیوار است سطبرے ہر دیوارے مسافت

أَرْبَعِينَ سَنَةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

چہل سال است روایت ترمذی و ہم از ابو سعید رض مرویست گفت کہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ دَلْوًا مِنْ غَسَّاقٍ يُهْرَاقُ

صلے اللہ علیہ و سلم اگر آنکہ یک دلو از زرداب دوزخیان ریختہ شود

فِي الدُّنْيَا لَأَنْتَنَتْ أَهْلَ الدُّنْيَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

در دنیا هر آئینه گنده میشوند اهل دنیا روایت کرده این حدیث را دارمی و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عبد الله بن عمرو بن عاص رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ رَصَاصَةً مِثْلَ هٰذِهٖ وَأَشَارَ إِلٰى مِثْلِ

علیه و سلم اگر یافته شود ارزیز پاره مثل این و اشارت کرد آنحضرت بسوی مانند

الْجُمْجُمَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيْرَةُ

جمجمه انداخته شود از آسمان بسوی زمین و آن مسافت

خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَغَتِ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا

پانصد سالهاست هر آئینه میرسد آن رصاص زمین را پیش از شب و اگر ثابت شود اگر

أُرْسِلَتْ مِنْ رَأْسِ السِّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

آن رصاص انداخته شود از سر زنجیر هر آئینه میرسد چهل سال

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَعْرَهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب و روز پیش از انکه برسد رصاص بیخ سلسله یا پایان او را روایه ترمذی

وَعَنْ أَبِيْ بُرْدَةَ عَنْ أَبِيْهِ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی برده که پسر ابو موسی اشعری است از پدر خود روایت دارد و از حضرت صلی الله علیه و سلم

قَالَ إِنَّ فِيْ جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهٗ هَبْهَبُ يَسْكُنُهٗ كُلُّ

که فرمود آن حضرت بدرستیکه دوزخ هر آئینه وادی است که گفته شود او را هبهب سکونت میکند در وی هر

جَبَّارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ

متکبر رواه دارمی و مرویست از عبد الله بن حارث بن

جَزْءٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

جزء بفتح جیم و سکون زای معجمه صحابی ست گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه و سلم بدرستیکه

فِي النَّارِ لَحَيَّاتٍ كَأَمْثَالِ الْبُخْتِ تَلْسَعُ إِحْدٰهُنَّ اللَّسْعَةَ

در آتش مارانند مانند شتران بختی میگزد یکے ازان ماران یکبار گزیدن

فَيَجِدُ حُمُوَّتَهَا أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا وَإِنَّ فِي النَّارِ لَعَقَارِبَ

پس مے یابد سختی درد آن چہل سال وبدرستیکہ در دوزخ گژدمہا ست

كَأَمْثَالِ الْبِغَالِ الْمُوْكَفَةِ تَلْسَعُ إِحْدٰهُنَّ اللَّسْعَةَ فَيَجِدُ حُمُوَّتَهَا

مانند اشتران باپالان کہ میگزد یکے ازان یکبار گزیدن پس مے یابد سختی درد آن را

أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

چہل سال رواہ احمد واز ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتٰى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ

آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم آوردہ میشود دوزخ را دران روز

لَهَا سَبْعُوْنَ أَلْفَ زِمَامٍ مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُوْنَ أَلْفَ

مر آن دوزخ را ہفتاد ہزار مہار ست کہ با ہر مہار ہفتاد ہزار

مَلَكٍ يَجُرُّوْنَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض

فرشتہ میکشند آنرا رواہ مسلم و از نعمان بن بشیر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَهْوَنَ

مرویست گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بدرستیکہ آسان ترین

أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَهُ نَعْلَانِ وَشِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ

دوزخیان از روی عذاب کسے ست کہ مر اورا نعلین و دوالہائے نعلین ست از آتش

يَغْلِيْ مِنْهُمَا دِمَاغُهُ كَمَا يَغْلِي الْمِرْجَلُ مَا يَرٰى أَنَّ أَحَدًا

میجوشد ازان نعلین مغز سر وی چنانکہ میجوشد دیگ مسین گمان نمے برد آنکس کہ ہیچ یکے

أَشَدُّ مِنْهُ عَذَابًا وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَابًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از دوزخیان سخت باشد از وی از روی عذاب حال آنکہ آنکس بتحقیق آسان ترین دوزخیان ست از روی عذاب متفق علیہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رض مرویست گفت که فرمود آن حضرت صلی الله علیه وسلم

أَهْوَنُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا أَبُوْ طَالِبٍ وَهُوَ مُنْتَعِلٌ بِنَعْلَيْنِ

سبکترین دوزخیان از روی عذاب ابوطالب است و حال آنکه وی پوشنده است نعلین را که

يَغْلِيْ مِنْهُمَا دِمَاغُهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ

میجوشد از آنها دماغ وی روایت کرد بخاری این حدیث را و از سمره بن

جُنْدُبٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْهُمْ

جندب رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بعضے از دوزخیان کسی است

مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى كَعْبَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ

که میگیرد او را آتش دوزخ تا دو شتالنگ و بعضے از ایشان کسے ست که بگیرد او را آتش دوزخ

إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى حُجْزَتِهِ وَمِنْهُمْ

تا دو زانوے او و بعضے از دوزخیان کسے است که بگیرد او را آتش تا بجای بند ازار او و بعضے

مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى تَرْقُوَتِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

از ایشان کسے که بگیرد او را دوزخ تا چنبر گردن او روایت کرد این حدیث را مسلم و از

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

يُؤْتٰى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

آورده میشود متنعم ترین اهل دنیا را از دوزخیان روز قیامت

فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ

پس غوطه داده میشود در آتش دوزخ یک غوطه پس گفته شود ای فرزند آدم آیا دیدے

خَيْرًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيْمٌ قَطُّ فَيَقُوْلُ لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ

تو هیچ بهتری هرگز آیا گذشت بر تو نعمت و راحت هرگز از دنیا پس میگوید آن دوزخی بخدا سوگند

وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

وآورده میشود در بهشت سخت ترین مردم از روی محنت و اندوه در دنیا از بهشتیان

فَيُصْبَغُ صِبْغَةً فِي الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ

پس یک غوطه داده میشود در بهشت پس گفته میشود مر اورا ای فرزند آدم آیا دیدے

بُؤْسًا قَطُّ وَهَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ فَيَقُولُ لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ

تو روی سختی را هرگز و آیا گذشت بر تو سختی و محنت در دنیا پس میگوید نگذشت بر من محنت

مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ وَلَا رَأَيْتُ شِدَّةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

و سختی هرگز ای پروردگار من و ندیدم هرگز سختی را رواه مسلم و هم از وے

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ لِأَهْوَنِ أَهْلِ النَّارِ

مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود میگوید حق تعالے مر آسان ترین دوزخیان را

عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ

از روے عذاب روز قیامت اگر مے بود ترا چیزیکه در زمین است از اشیاے دنیا

أَكُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ فَيَقُولُ نَعَمْ فَيَقُولُ أَرَدْتُ مِنْكَ

آیا بودے تو فدیه میکردے بآن پس میگوید آن دوزخی آرے پس میفرماید حق تعالیٰ خواسته بودم

أَهْوَنَ مِنْ هٰذَا وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ أَنْ لَا تُشْرِكَ

من از تو کمتر ازین فدیه در حالیکه تو بودی در پشت آدم که شریک نه گردانے

بِي شَيْئًا فَأَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تُشْرِكَ بِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

بمن چیزیرا پس فرمانبرداری نکردی مگر شریک گردانیدے بمن متفق علیه است و از

أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي قَوْلِهِ

ابے سعید روایت است که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق که کالمهل است فرمود

كَالْمُهْلِ أَيْ كَعَكَرِ الزَّيْتِ فَإِذَا قُرِّبَ إِلَى وَجْهِهِ سَقَطَتْ

ای کعکر الزیت یعنے مانند دُردِ روغن پس چون نزدیک گردانیده شود بسوے روے

فَرْوَةُ وَجْهِهٖ فِيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

دوزخی افتد پوست روی وے در ان از حرارت رواہ ترمذی و از ابی ہریرہ رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْحَمِيْمَ لَيُصَبُّ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آن حضرت بدرستیکہ آب گرم ریختہ میشود

عَلٰى رُءُوْسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيْمُ حَتّٰى يَخْلُصَ اِلٰى جَوْفِهٖ

بر سرہاے ایشان پس درمیگذرد آب گرم تا آنکہ میرسد تا درون شکم او

فَيَسْلُتُ مَا فِيْ جَوْفِهٖ حَتّٰى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ

پس می شکند چیزہا کہ در شکم اوست تا آنکہ بیرون مے آید از ہر دو پاے او و این ست

الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

صہر پستر باز گردانیدہ میشود چنانچہ بود یعنی بحال خود می آید رواہ ترمذی و از

اَبِيْ اُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ قَوْلِهٖ

ابی امامہ رض مرویست از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق

يُسْقٰى مِنْ مَّاءٍ صَدِيْدٍ يَّتَجَرَّعُهٗ قَالَ يُقَرَّبُ اِلٰى فِيْهِ

و نوشانیدہ میشود دوزخی را از آب کہ زرداب ست در حالیکہ جرعہ میکشد آنرا بتکلف بوے مود نزدیک کردہ میشود

فَيَكْرَهُهٗ فَاِذَا اُدْنِيَ مِنْهُ شَوٰى وَجْهَهٗ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ

صدید بسوی دہن وے پس ناخوش میدارد آنرا پس چون نزدیک گردانیدہ میشود از دہان او بریان میکند روی او را

رَاْسِهٖ فَاِذَا شَرِبَهٗ قَطَّعَ اَمْعَاءَهٗ حَتّٰى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهٖ

و می افتد پوست سر وے پس چون می نوشد آنرا پارہ پارہ میکند رودہای او را تا آنکہ بیرون مے آید از دبر او

يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَسُقُوْا مَاءً حَمِيْمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ

میگوید حق تعالے و نوشانیدہ میشوند دوزخیان آب گرم پس پارہ پارہ گردانید رودہای ایشان

وَيَقُوْلُ وَاِنْ يَّسْتَغِيْثُوْا يُغَاثُوْا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي

و میگوید حق تعالے و اگر فریاد کنند کافران از تشنگی فریادرسی کردہ میشوند بآبے کہ مانند مس گداختہ است

الوجوہ بئس الشراب رواہ الترمذی وعن ابن

بریان میکند رو بها را بد نوشیدنی است آن آب رواہ الترمذی و از ابن

عباس ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قرأ

عباس رض مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم خواند

ھذہ الآیۃ اتقوا اللہ حق تقاتہ ولا تموتن الا وانتم

این آیت را کہ بپرہیزید خدای تعالی را حق پرہیز و نمیرید مگر در حالیکہ

مسلمون قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لو

کہ شما مسلمانان باشید فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر آنکہ

ان قطرۃ من الزقوم قطرت فی دار الدنیا لافسدت

یک قطرہ از زقوم بچکد در سرای دنیا تباہ گرداند

علی اھل الارض معایشھم فکیف بمن یکون

بر زمینیان اسباب زندگانی ایشان پس چگونہ باشد حال کسیکہ باشد زقوم

طعامہ رواہ الترمذی وعن ابی سعید عن النبی

خوراک وے رواہ ترمذی و روایت است از ابو سعید رض از آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم قال وھم فیھا کالحون قال تشویہ

صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر وھم فیھا کالحون [illegible]

النار فتقلص شفتہ العلیا حتی تبلغ وسط رأسہ

بریان کند ایشان را آتش پس بہم کشیدہ و منقبض میگردد لب زبرین او تا آنکہ میرسد بمیان سر او و

وتسترخی شفتہ السفلی حتی تضرب سرتہ رواہ

در میان سر او و فرو هشتہ [illegible] لب زیرین او تا آنکہ بزند بناف او روایت کرد

الترمذی وعن انس عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم

ترمذی و از انس رض مرویست از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ابْكُوا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِيعُوا فَتَبَاكَوْا فَإِنَّ

فرمود ای مردمان بگریید از ترس خدا پس اگر نمیتوانید کہ بگریید پس بتکلف گریہ

أَهْلَ النَّارِ يَبْكُونَ فِي النَّارِ حَتَّى تَسِيلَ دُمُوعُهُمْ فِي

کنید زیرا کہ دوزخیان میگریند در آتش تا آنکہ روان میگردد اشکہای ایشان در

وُجُوهِهِمْ كَأَنَّهَا جَدَاوِلُ حَتَّى تَنْقَطِعَ الدُّمُوعُ

رویہائے ایشان گویا اشکہا جوہیہائے خرد اند تا آنکہ سپری میشود اشکہا

فَتَسِيلُ الدِّمَاءُ فَتُقَرِّحُ الْعُيُونَ فَلَوْ أَنَّ سُفُنًا أُجْرِيَتْ

پس روان میگردد خونہا پس زخمی میکند چشمہا را پس اگر کشتیہا راندہ شوند در اشکہائے

فِيهَا لَجَرَتْ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

ایشان ہر آئینہ روان گردد روایت کرد در شرح سنت و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم میان

مَنْكِبَيِ الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ

دو دوش کافر در آتش دوزخ مسافت سیر سہ روز است مر سوار

الْمُسْرِعِ وَفِي رِوَايَةٍ ضِرْسُ الْكَافِرِ مِثْلُ أُحُدٍ وَغِلَظُ

تیز رو را و در روایتے دیگر آمدہ کہ دندان کافر روز قیامت مانند کوہ احد

جِلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلٰثٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

و سطبرے جلد او بمقدار سیر سہ روزہ راہ رواہ مسلم وہم ازوی مرویست کہ فرمود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضِرْسُ الْكَافِرِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم دندان کافر

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِثْلُ أُحُدٍ وَفَخِذُهُ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهُ

روز قیامت مانند کوہ احد است و ران وی مانند بیضاست و جائے نشست او

مِنَ النَّارِ مَسِيْرَةُ ثَلٰثٍ مِثْلِ الرَّبَذَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

از آتش دوزخ مسافت سیر سہ شب مانند قریۂ زبدہ است روایت ترمذی و ہم

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ غِلَظَ جِلْدِ الْكَافِرِ

از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ سطبری پوست کافر

اِثْنَانِ وَاَرْبَعُوْنَ ذِرَاعًا وَاِنَّ ضِرْسَهٗ مِثْلُ اُحُدٍ وَاِنَّ مَجْلِسَهٗ

چہل و دو ذراع ست و بدرستیکہ دندان او مانند کوہ احد ست و بدرستیکہ جانشست او

مِنْ جَهَنَّمَ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ

از جہنم مقدار مسافت مابین مکہ و مدینہ است رواہ الترمذی و از ابن

عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْكَافِرَ

عمر مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ کافر

لَيُسْحَبُ لِسَانُهُ الْفَرْسَخَ وَالْفَرْسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ رَوَاهُ اَحْمَدُ

ہر آئینہ میکشد زبان خودرا بر زمین سہ میل یا شش میل پامال میکنند زبان او را مردم رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذی روایت ہست از ابی الدرداء رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلْقٰى عَلٰى اَهْلِ النَّارِ الْجُوْعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيْهِ مِنَ الْعَذَابِ

علیہ وسلم انداختہ میشود بر دوزخیان گرسنگی پس برابر میگردد عذاب گرسنگی چیزی را کہ ایشان

فَيَسْتَغِيْثُوْنَ فَيُغَاثُوْنَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيْعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِيْ مِنْ

پس فریاد میکنند از الم گرسنگی پس فریاد رسی کردہ میشوند بطعام گیاہ خاردار کہ فربہ نمیکرداند و سیر نمیگرداند

جُوْعٍ فَيَسْتَغِيْثُوْنَ بِالطَّعَامِ فَيُغَاثُوْنَ بِطَعَامٍ ذِيْ غُصَّةٍ

گرسنگی پس باز فریاد میکنند بطعام پس فریاد رسے کردہ میشوند بطعام گلوگیر

فَيَذْكُرُوْنَ اَنَّهُمْ كَانُوْا يُجِيْزُوْنَ الْغُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ

پس یاد می آرند کہ ایشان بودند کہ میگذرانیدند طعام ہای گلوگیر را در دنیا باٰب

وارونہ از حلقہا بآب فرو بردن ع

فَيَسْتَغِيْثُوْنَ بِالشَّرَابِ فَيُرْفَعُ اِلَيْهِمُ الْحَمِيْمُ بِكَلَالِيْبِ الْحَدِيْدِ

پس باز فریاد میکنند آب پس برداشته میشود بسوی ایشان آب گرم باموزہای حدید

فَاِذَا دَنَتْ مِنْ وُجُوْهِهِمْ شَوَتْ وُجُوْهَهُمْ فَاِذَا دَخَلَتْ بُطُوْنَهُمْ

پس چون نزدیک میآید از روہای ایشان بریان میسازد روی ایشانرا پس چون درمیآید شکم ہای

قَطَّعَتْ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ فَيَقُوْلُوْنَ ادْعُوْا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ فَيَقُوْلُوْنَ

ایشان را پارہ پارہ میکند چیزیرا که در شکم ہای ایشان ست پس میگویند دوزخیان دعا کنید خازنان جہنم را پس میگویند

اَلَمْ تَكُ تَاْتِيْكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنٰتِ قَالُوْا بَلٰى قَالُوْا فَادْعُوْا

خازنان دوزخ آیا نبود که می آمدند شمارا پیغمبران شما بمعجزات میگویند دوزخیان آری آمدند پس میگویند خازنان دعا

وَمَا دُعَاءُ الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ ادْعُوْا مَالِكًا

کنید امید اجابت نیست زیرا که نیست دعای کافران مگر در گمراہی پس فرمود آنحضرت پس میگویند دوزخیان یکدیگر را بخوانید مالک را

فَيَقُوْلُوْنَ يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ فَيُجِيْبُهُمْ اِنَّكُمْ

پس میگویند یا مالک باید که بمیراند مارا پروردگار تو گفت آنحضرت جواب میدہد مالک ایشانرا بدرستیکه

مٰكِثُوْنَ قَالَ الْاَعْمَشُ نُبِّئْتُ اَنَّ بَيْنَ دُعَائِهِمْ وَاِجَابَةِ مَالِكٍ

شما درنگ کنندگانید اندر دوزخ گفت اعمش خبر داده شدم که میان خواندن ایشان و جواب دادن مالک

اِيَّاهُمْ اَلْفَ عَامٍ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ ادْعُوْا رَبَّكُمْ فَلَا اَحَدَ خَيْرٌ مِّنْ

ایشانرا ہزار سال ست گفت حضرت پس میگویند بخوانید پروردگار خود را پس نیست ہیچکس بہتر از

رَبِّكُمْ فَيَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَآلِّيْنَ

پروردگار شما پس میگویند ای پروردگار ما غلبه کرد بر ما بدبختی ما و بودیم ما قومی گمراہ

رَبَّنَا اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَّا ظٰلِمُوْنَ قَالَ فَيُجِيْبُهُمْ اخْسَئُوْا

ای پروردگار ما بیرون آر ما را از آتش پس اگر باز گردیم ما بکفر پس ظلم کنندگانیم گفت آنحضرت پس جواب میدہد

فِيْهَا وَلَا تُكَلِّمُوْنِ قَالَ فَعِنْدَ ذٰلِكَ يَئِسُوْا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَعِنْدَ ذٰلِكَ

پروردگار ایشانرا دور شوید بر گردید بر آتش و سخن مکنید گفت پس نزد آن ناامید میشوند از ہر نیکی و نزد آن

يَأْخُذُوْنَ فِي الزَّفِيْرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ

در ناله و فریاد چنانکه خران میکنند و در دریغ خوردن و وا ویلا کردن گفت عبد الله بن

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ وَالنَّاسُ لَا يَرْفَعُوْنَ هٰذَا الْحَدِيْثَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

عبد الرحمن که یکے از رواة این حدیث است و مردم رفع نمیکنند این حدیث را بپیغمبر خدا و روایت کرد این را ترمذی

وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از نعمان بن بشیر مرویست گفت شنیدم آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ اَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ فَمَا زَالَ

وسلم را مکرر میفرمود ترسانیدم شما را از آتش دوزخ ترسانیدم شما را از آتش حدیث نعمان

يَقُوْلُهَا حَتّٰى لَوْ كَانَ فِيْ مَقَامِيْ هٰذَا سَمِعَهُ اَهْلُ السُّوْقِ وَحَتّٰى سَقَطَتْ

میگوید پس متصل میگفت آنحضرت این کلام تا آنکه اگر میبود حضرت در اینجا البته میشنیدند آنرا مردم که در بازار نشسته بسبب بلندی

خَمِيْصَةٌ كَانَتْ عَلَيْهِ عِنْدَ رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ

گلیم سیاه علم دار که بود بر بدن آنحضرت صلعم نزد هر دو پاے مبارک آن حضرت روایت کرد این حدیث را دارمی و از

الْحَسَنِ رضـ قَالَ حَدَّثَنَا اَبُوْ هُرَيْرَةَ رضـ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حسن مرویست گفت حدیث کرد مارا ابو ہریرہ رضـ از آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ثَوْرَانِ مُكَوَّرَانِ فِي النَّارِ يَوْمَ

علیه وسلم فرمود آفتاب و ماه دو ثور اند پیچیده در دوزخ روز

الْقِيٰمَةِ فَقَالَ الْحَسَنُ وَمَا ذَنْبُهُمَا فَقَالَ اُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

قیامت ثور بفتح مثلثه پاره از پنیر پس گفت حسن چیست گناه آفتاب و ماه پس گفت ابو ہریرہ خبر میدهم ترا از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَكَتَ الْحَسَنُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

صلے الله علیه وسلم و تو مقابله میکنی نص حدیث را تا بما نی این عمل موجب خوف ما رست زیرا که خدا

كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ

میکند هر چه خواهد خاموش ماند حسن روایت کرد این حدیث را بیهقی در کتاب البعث والنشور و از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ اِلَّا شَقِيٌّ

صلے اللہ علیہ وسلم در نمی آید آتش دوزخ را مگر بدبخت

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَنِ الشَّقِيُّ قَالَ مَنْ لَّمْ يَعْمَلْ لِلّٰهِ بِطَاعَةٍ وَّمَنْ

پرسیدہ شد ای رسول خدا بدبخت کیست فرمود آنحضرت کسیکہ نکند برای خدا طاعت را و کسیکہ

لَمْ يَتْرُكْ لَهٗ مَعْصِيَةً رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

ترک نکند برای خدا گناہ روایت کرد این حدیث را ابن ماجہ و روایت است از ابن عمر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَعْظُمُ اَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود بزرگ اندام میشوند دوزخیان در دوزخ

حَتّٰى اَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ اُذُنِ اَحَدِهِمْ اِلٰى عَاتِقِهٖ مَسِيْرَةُ سَبْعِ

تا آنکہ میان نرمۂ گوش یکے از ایشان تا دوش وی مسافت سیر ہفت صد

مِائَةِ عَامٍ وَّاِنَّ غِلَظَ جِلْدِهٖ سَبْعُوْنَ ذِرَاعًا وَّاِنَّ ضِرْسَهٗ مِثْلُ اُحُدٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

سالہ راہ است بزرگیکہ سطبری پوست وی ہفتاد گز است و بدرستیکہ دندان دوزخی مانند کوہ احد است روا ہ احمد

بَابُ خَلْقِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ

باب در پیدایش جنت و دوزخ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا

+ روایت است از ابوہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

خَلَقَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرَئِيْلَ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَذَهَبَ

چون پیدا کرد خدا تعالی بہشت را گفت مر جبرئیل را برو پس نظر کن بسوی بہشت پس رفت جبرئیل

فَنَظَرَ اِلَيْهَا وَاِلٰى مَا اَعَدَّ اللّٰهُ لِاَهْلِهَا فِيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ

پس نظر کرد بسوی بہشت و بسوی آن چیزیکہ آمادہ کردہ است خدا تعالی مر بہشتیان را در بہشت پستر آمد جبرئیل پس گفت

رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ اِلَّا دَخَلَهَا ثُمَّ حَفَّهَا

ای پروردگار بعزت تو سوگند نمیشنود صفات بہشت را ہیچ یکے مگر آنکہ می در آید او را پستر گرد کرد خدای تعالے

بِالْمَكَارِهِ ثُمَّ قَالَ يَا جِبْرَئِيْلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ

بهشت را بمکروهات طبیعت پس گفت حق تعالی ای جبرئیل برو پس نظر کن بسوی بهشت فرمود پس رفت

فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيْتُ

جبرئیل پس نظر کرد بدان پس آمد در حضرت حق پس گفت ای پروردگار من سوگند بعزت تو بتحقیق ترسیدم

اَنْ لَّا يَدْخُلَهَا اَحَدٌ قَالَ فَلَمَّا خَلَقَ النَّارَ قَالَ يَا جِبْرَئِيْلُ

من که در نیاید آنرا هیچ یکے فرمود هرگاه که پیدا کرد خدا تعالی آتش دوزخ را گفت خدا تعالی ای جبرئیل

اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ

برو پس نظر کن بسوی دوزخ پس رفت پس نظر کرد بسوی دوزخ جبرئیل پس آمد جبرئیل پس گفت

وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ ثُمَّ

ای پروردگار من قسم بعزت تو نشنیده شود وصف آتش دوزخ هیچ یکے پس خواهد که درآید پس گردا گرد آمد آنرا بشهوات

قَالَ يَا جِبْرَئِيْلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا

نفسها پس گفت ای جبرئیل برو پس نظر کن با آتش دوزخ گفت آنحضرت پس رفت جبرئیل پس نظر کرد

فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيْتُ اَنْ لَّا يَبْقٰى اَحَدٌ اِلَّا

بسوی آتش پس گفت ای پروردگار قسم بعزت تو بتحقیق ترسیدم که باقی نماند هیچ یکے مگر آنکه

دَخَلَهَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

درآید دوزخ را رواه ابوداؤد و ترمذی و نسائی

بَابُ بَدْءِ الْخَلْقِ

باب در پیدایش خلق

وَهُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ وَّكَانَ

و او است آنکه بیافرید آسمانها و زمین را در شش روز و بود

جزء ۱۲ رکوع ۱

جزء ۱۸ رکوع ۱

عَرْشُهٗ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَلَقَدْ خَلَقْنَا

عرش او بر آب تا آنکه بیازماید شما را کدام شما نیکو است به کردار و هر آئینه بتحقیق آفریدیم

الْاِنْسَانَ مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ طِيْنٍ ثُمَّ جَعَلْنٰهُ نُطْفَةً فِيْ قَرَارٍ

آدمی را از خلاصہ گل پس گردانیدیم اورا نطفہ در قرار گاہے

مَّكِيْنٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

استوار پس آفریدیم قطرہ را خون بستہ پس آفریدیم خون بستہ را پارۂ گوشت پس آفریدیم

الْمُضْغَةَ عِظٰمًا فَكَسَوْنَا الْعِظٰمَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنٰهُ خَلْقًا اٰخَرَ

پارۂ گوشت را استخوان پس پوشانیدیم استخوان را گوشت پس آفریدیم اورا آفریدن دیگر پس

فَتَبٰرَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخٰلِقِيْنَ ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُوْنَ

بزرگ ہست حق تعالے نیکو آفرینندگان پس بدرستیکہ شما پس از این ہر آئینہ مردگانید

ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُوْنَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

پس بدرستی شما روز رستخیز برانگیختہ شوید بیافرید آسمانہارا بے ستون می بینی

وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ

ونہاد در زمین کوہہا تا حرکت نکند بشما وپراگندہ کرد دران از

كُلِّ دَآبَّةٍ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ

ہر قسم جنبندہ و فرو فرستادیم از آسمان آبے پس رویانیدیم دران از ہر صنفے

زَوْجٍ كَرِيْمٍ قُلْ اَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِيْ خَلَقَ الْاَرْضَ

بزرگ بگو آیا بدرستے شما کفر میکنید بآنکہ آفرید زمین را

فِيْ يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗۤ اَنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ وَجَعَلَ

در دو روز و میسازید مراورا ہمتایان این پروردگار جہانیان ہست وگردانید

فِيْهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبٰرَكَ فِيْهَا وَقَدَّرَ فِيْهَاۤ اَقْوَاتَهَا

دران کوہہا از زبر آن وبرکت کرد دران واندازہ کرد دران قوتہائے آن

فِيْۤ اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ سَوَآءً لِّلسَّآئِلِيْنَ ثُمَّ اسْتَوٰۤى اِلَى السَّمَآءِ

در چہار روز یکسانست برائے خواہندگان پس قصد کرد سوئے آسمان

وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا

وآن دود ست پس گفت مر آنرا و مر زمین را بیائید خوش یا ناخوش گفتند

أَتَيْنَا طَائِعِينَ ۝ فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي

آمدیم فرمانبرداران پس حکم کرد آنهارا هفت آسمان در دو روز و وحی کرد در

كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا ۚ وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ۚ ذَٰلِكَ

هر آسمان فرمان آنرا و آراستیم آسمان نزدیکتر را بچراغها و نگاهداشت این

تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ

اندازهٔ غالب داناست خدائے آنکه بیافرید هفت آسمانهارا و از

الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ

زمین مانند آن فرود مے آید فرمان خدا میان آسمانها و زمین تا بدانید آنکه خدا تعالی بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝ وَتِلْكَ

آفریدن همه چیز تواناست و تا بدانید آنکه خدائے تعالی بدرستیکه فرا رسیده است همه چیزهارا از روی علم و این

حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ ۚ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ

برهان ماست دادیم آنرا بابراهیم بر گروه او بر میداریم مرتبها

مَنْ نَشَاءُ ۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ

هر کرا میخواهیم بدرستیکه پروردگار تو حکم کننده است دانا و بخشیدیم مر اورا اسحق

وَيَعْقُوبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ ۖ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ

و یعقوب هر یک را راه نمودیم و نوح را راه نمودیم پیش ازین و از فرزندان او

دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ ۚ

داود را و سلیمان را و ایوب را و یوسف را و موسی و هارون را

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ

و همچنین پاداش میدهیم نیکوکاران را و زکریا و یحیی را و عیسے را

والیاس کل من الصالحین و اسمعیل والیسع ویونس ولوطا

والیاس را همه از شایستگانند واسمعیل را والیسع را ویونس را ولوط را

وکلا فضلنا علی العلمین قلنا ینار کونی بردا وسلما

وهمه را افزونی دادیم بر جهانیان گفتیم ای آتش باش سرد وسالم

علی ابرهیم وارادوا به کیدا فجعلنهم الاخسرین

بر ابراهیم وخواستند بآن مکرے پس گردانیدیم ایشان را زیان کار

ونجینه ولوطا الی الارض التی برکنا فیها للعلمین

ورهانیدیم او را ولوط را سوے زمین که برکت کردیم دران مرجهانیان را

واذ قال عیسی ابن مریم یبنی اسرائیل انی رسول الله

وچون گفت عیسے پسر مریم ای فرزندان یعقوب بدرستی من فرستادهٔ خدایم

الیکم مصدقا لما بین یدی من التورىة ومبشرا برسول

بسوے شما باور دارنده مرآنرا که پیش منست از توریت ومژده دهنده بفرستاده

یاتی من بعدی اسمه احمد فلما جاءهم بالبینت قالوا

که آید از پس من نام او احمد ست پس چون آید بدیشان به برهانها گفتند

هذا سحر مبین ولقد خلقنا الانسان من صلصال

این جادو یست آشکارا وهر آئنه آفریدیم آدمی را از گل خشک

من حما مسنون والجان خلقنه من قبل من نار السموم

از سیاه لجن ناک وپدر پریانرا آفریدیم او را پیش ازان از آتش گرم

ولقد خلقنا السموت والارض وما بینهما فی ستة ایام

وهر آئنه بدرستی بیافریدیم آسمانها وزمین را وآنچه درمیان آنهاست در شش روز

وما مسنا من لغوب ان فی خلق السموت والارض

ونرسید ما را هیچ ماندگے بدرستی در آفرینش آسمانها وزمین

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ الَّذِينَ

وآمد شد شب و روز ہر آئینہ آیتہاست مر خداوندان خرد ہا را ۳ آنانکہ

يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ

یاد می کنند خدا را ایستادہ و نشستہ و بر پہلوہا و اندیشہ میکنند در آفرینش

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا

آسمانہا و زمین پروردگارا نیافریدے این را باطل پاکی است ترا پس نگاہدار

عَذَابَ النَّارِ ۝ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

ما را از عذاب آتش بگوئید ایمان آوردیم بخدا و آنچہ فرو فرستادہ شد بسوی ما و آنچہ فرو آمدہ بسوی ابراہیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ

واسمعیل و اسحق و یعقوب و اولاد یعقوب و آنچہ دادہ شد موسی و عیسے را و آنچہ دادہ شد

النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

پیغمبران از پروردگار خود جدائی نکنیم میان یکے از ایشان و ما مر او را گردن نہادگانیم

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ

این فرستادگان افزونی دادیم بعضی ایشان را بر بعضے از ایشان آنکہ سخن گفت خدا و بر داشت

بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ

ایشان را پایہا ودادیم عیسے پسر مریم را معجزات روشن و قوت دادیم او را بجان

الْقُدُسِ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ

پاک بدرستیکہ ما وحی فرستادیم بسوی تو چنانچہ وحی فرستادیم بسوی نوح و پیغمبران

مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

از پس او وحی کردیم بسوے ابراہیم واسمعیل و اسحاق و یعقوب

وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ

و اولاد یعقوب و عیسے و ایوب و یونس و ہارون و سلیمان

وَ اٰتَيْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا وَ رُسُلًا قَدْ قَصَصْنٰهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ

وچنانکه دادیم داود را زبور وچنانکه فرستادیم پیغمبران که قصه کردیم ایشانرا برتو پیش ازین

وَ رُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَ كَلَّمَ اللّٰهُ مُوْسٰى تَكْلِيْمًا رُسُلًا

و فرستادگان که قصه نکردیم ایشانرا برتو وسخن گفت خدای باموسے سخن کردنے فرستادگان

مُّبَشِّرِيْنَ وَ مُنْذِرِيْنَ لِئَلَّا يَكُوْنَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

مژده دهندگان و بیم کنندگان تا نباشد برای مردمان بر خدا الزامی پس فرستادن پیغمبران

وَ كَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و هست خدائے غالب حکم کننده روایت است از ابی هریره رض گفت شنیدم من آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى كَتَبَ كِتٰبًا قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَ

صلے الله علیه وسلم را که میفرمود بدرستیکه خدای تعالی نوشت کتابے را پیش ازین که پیدا کند

الْخَلْقَ اِنَّ رَحْمَتِيْ سَبَقَتْ غَضَبِيْ فَهُوَ مَكْتُوْبٌ عِنْدَهٗ فَوْقَ

خلق را بدرستیکه رحمت من پیشینی کرده است غضب مرا پس آن کتاب نوشته است نزد او بر

الْعَرْشِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ عَنْهُ رض قَالَ بَيْنَمَا نَبِيُّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عرش متفق علیه وهم از ابوهریره رض مرویست گفت در اثنای آنکه آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَ اَصْحَابُهٗ اِذْ اَتٰى عَلَيْهِمْ سَحَابٌ فَقَالَ نَبِيُّ اللّٰهِ

وسلم نشسته است و یاران او ناگاه آمد بر ایشان ابری پس گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا هٰذَا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ

صلے الله علیه وسلم آیا میدانید چیست این گفتند یاران بر عادت خود خدا و رسول او

اَعْلَمُ قَالَ هٰذِهِ الْعَنَانُ هٰذِهٖ رَوَايَا الْاَرْضِ يَسُوْقُهَا اللّٰهُ اِلٰى

داناتر است فرمود این عنان است فرمود این ابرها راویهای زمین است میراند آنها را خدا بسوے

قَوْمٍ لَّا يَشْكُرُوْنَهٗ وَلَا يَدْعُوْنَهٗ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا فَوْقَكُمْ

قومیکه شکر نمیکنند خدا را و نمیخوانند او را پس تر گفت آنحضرت آیا در میابید که چیست بالاے شما

قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ اَعْلَمُ قَالَ فَاِنَّهَا الرَّقِيعُ سَقْفٌ مَحْفُوظٌ وَمَوْجٌ

گفتند اصحاب اللہ و رسول او دانا ترست گفت آنحضرت پس بدرستیکہ آنچیزیکہ فوق شماست رقیع ست آسمان سقفے است

مَكْفُوفٌ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ

آسمان موجی ست منع کردہ شدہ و از سقوط پیش فرمود آیا میدر یا بید چہ قدر مسافت ست میان شما و میان آن آسمان گفتند صحابہ خدا و رسول او

اَعْلَمُ قَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا خَمْسُمِائَةِ عَامٍ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا فَوْقَ

دانا ست فرمود در میان شما و در میان آسمان مسافت پانصد سالہ راہ است پیش فرمود آیا میدر یا بید چیست بالائے آسمان

ذٰلِكَ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ اَعْلَمُ قَالَ سَمَاءٌ اِنَّ بُعْدَ مَا بَيْنَهُمَا خَمْسُمِائَةِ

گفتند صحابہ خدا و رسول او دانا ترست فرمود آسمان دیگر است کہ دوری مسافت در میان این دو آسمان ست

سَنَةٍ ثُمَّ قَالَ كَذٰلِكَ حَتّٰى عَدَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ مَا بَيْنَ كُلِّ سَمَائَيْنِ

سالہ راہ ست پیش گفت آنحضرت ہمچنین تا آنکہ شمرد ہفت آسمان را مسافت در میان ہر دو از ان مقدار مسافتی ست

مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا فَوْقَ ذٰلِكَ

کہ میان آسمان و زمین ست پیش گفت آنحضرت آیا میدر یا بید چیست بالائے این آسمانہا

قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ فَوْقَ ذٰلِكَ الْعَرْشُ وَبَيْنَهٗ

گفتند صحابہ اللہ و رسول او دانا ترست فرمود بدرستیکہ بالای این ہفت آسمان عرش ست و در میان عرش

وَبَيْنَ السَّمَاءِ بُعْدُ مَا بَيْنَ السَّمَائَيْنِ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ

و میان آسمان مقدار دوری میان ہر دو آسمان ست پیش گفت آیا میدر یا بید

مَا الَّذِي تَحْتَكُمْ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّهَا الْاَرْضُ

چیست آن چیزیکہ زیر شماست گفتند صحابہ خدا و رسول خدا دانا ترست فرمود بدرستیکہ آن زمین ست

ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا تَحْتَ ذٰلِكَ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ

پیش فرمود آیا می دریابید کہ چیست زیر این زمین گفتند صحابہ خدا و رسول او دانا ترست فرمود بدرستیکہ

تَحْتَهَا اَرْضًا اُخْرٰى بَيْنَهُمَا مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ حَتّٰى عَدَّ

زیر این زمین دیگر ست مسافتے نیز پانصد سالہ راہ ست تا آنکہ شمرد آنحضرت

سَبْعَ اَرَضِيْنَ بَيْنَ كُلِّ اَرْضَيْنِ مَسِيْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ ثُمَّ

هفت زمین را میان هر دو زمین مسافت پانصد سال است پس تر

قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ اَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ بِحَبْلٍ اِلَى الْاَرْضِ

گفت سوگند بآن ذاتیکه جان محمد در دست قدرت اوست اگر شما فرو هلید و فرو گذارید رسن را بسوی زمین

السُّفْلٰى لَهَبَطَ عَلَى اللّٰهِ ثُمَّ قَرَأَ هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ

زیرین هر آئینه برسد افتاد آن رسن بعد از آن بخواند آنحضرت این آیه را که اوست اول آخر و ظاهر

وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

و باطن و اوست بهر شئ دانا روایت کرد احمد و ترمذی

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و هم از وی است گفت گرفت آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ بِيَدِيْ فَقَالَ خَلَقَ اللّٰهُ التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ وَخَلَقَ فِيْهَا

و سلم هر دو دست مرا پس فرمود پیدا کرد خدا تعالی خاک را روز شنبه و پیدا کرد در وے

الْجِبَالَ يَوْمَ الْاَحَدِ وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَخَلَقَ الْمَكْرُوْهَ

کوهها را روز یکشنبه و پیدا کرد درختان را در روز دوشنبه و پیدا کرد مکروه را

يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ وَخَلَقَ النُّوْرَ يَوْمَ الْاَرْبِعَاءِ وَبَثَّ فِيْهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ

روز سه شنبه و پیدا کرد نور را روز چهارشنبه و پراگنده کرد در زمین جنبندها را روز

الْخَمِيْسِ وَخَلَقَ اٰدَمَ بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فِيْ اٰخِرِ الْخَلْقِ

پنجشنبه پیدا کرد آدم را بعد از نماز دیگر روز جمعه در آخر پیدائش

وَاٰخِرِ سَاعَةٍ مِّنَ النَّهَارِ فِيْمَا بَيْنَ الْعَصْرِ اِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و در آخر ساعت از روز میان عصر تا شب روایت کرد این حدیث را مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ إِسْرَافِيْلَ مُنْذُ يَوْمَ خَلَقَهُ صَافًّا قَدَمَيْهِ لَا يَرْفَعُ

بدرستی کہ خدای تعالیٰ پیدا کرد اسرافیل را آن روز کہ پیدا کردہ است او را در حالیکہ صف بستہ است ہر دو پا خود را

بَصَرَهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى سَبْعُوْنَ نُوْرًا مَا مِنْهَا

بر نمیدارد اسرافیل چشم خود را از سو میان اسرافیل و میان پروردگار تبارک و تعالیٰ ہفتاد نور ست کہ حجابیست

مِنْ نُوْرٍ يَدْنُوْ مِنْهُ إِلَّا احْتَرَقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ

نیست از ان ہفتاد نور ہیچ نورے کہ نزدیک شود از پروردگار مگر آنکہ بسوزد روایت کرد این حدیث را ترمذی و صحیح گفت آنرا

وَعَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَبِيْ أَوْفٰى رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از زرارہ بن ابی اوفی رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لِجِبْرَئِيْلَ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ فَانْتَفَضَ جِبْرَئِيْلُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ

فرمود مر جبرئیل را آیا دیدہ تو پروردگار خود را پس بلرزید جبرئیل و گفت ای محمد

إِنَّ بَيْنِيْ وَبَيْنَهُ سَبْعِيْنَ حِجَابًا مِنْ نُوْرٍ لَوْ دَنَوْتُ مِنْ بَعْضِهَا

بدرستی میان من و میان خدا ہفتاد پردہ ہاست از نور اگر نزدیک شوم از بعضے

لَاحْتَرَقْتُ هٰكَذَا فِي الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض

آن حجابہا ہر آینہ بسوزم و ہمچنین است روایت مصابیح و از جابر بن عبد اللہ رضہ

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُذِنَ لِيْ أَنْ أُحَدِّثَ

روایت است کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اذن کردہ شدم کہ تحدیث کنم

عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلٰئِكَةِ اللّٰهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ أَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ

و خبر دہم از عظمت فرشتہ از فرشتگان خدا از حاملان عرش کہ میان دو نرمہ گوش وے

أُذُنِهِ إِلٰى عَاتِقِهِ مَسِيْرَةُ سَبْعِمِائَةِ عَامٍ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

تا دوش وے جای سیر ہفت صد سال است روایت کرد این حدیث را ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از عائشہ رضہ مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود

خُلِقَتِ الْمَلٰٓئِکَةُ مِنْ نُّوْرٍ وَّخُلِقَ الْجَآنُّ مِنْ مَّارِجٍ مِّنْ نَّارٍ

پیدا کردہ شدہ اند ملائکہ از نور و پیدا کردہ شدہ جان کہ پدر جنان ست از زبانہ آتش کہ آمیختہ بود بدود

وَخُلِقَ اٰدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَکُمْ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ

و پیدا کردہ شدہ است آدم از آنچہ صفت کردہ شدہ است روایت کرد مسلم و از ابو ہریرہ رض

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ اَکْرَمُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مسلمان بزرگتر است

عَلَی اللّٰہِ مِنْ بَعْضِ الْمَلٰٓئِکَةِ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرٍ رض

بر خدا از بعضے فرشتگان روایت کرد ابن ماجہ و از جابر رض مرویست

اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰہُ اٰدَمَ وَذُرِّیَّتَہٗ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہنگامیکہ پیدا کرد خدای تعالی آدم را و اولاد او را

قَالَتِ الْمَلٰٓئِکَةُ یَا رَبِّ خَلَقْتَهُمْ یَاْکُلُوْنَ وَیَشْرَبُوْنَ وَیَنْکِحُوْنَ

گفتند فرشتگان ای پروردگار پیدا کردے تو ایشان را کہ میخورند و می نوشند و جماع میکنند

وَیَرْکَبُوْنَ فَاجْعَلْ لَهُمُ الدُّنْیَا وَلَنَا الْاٰخِرَةَ قَالَ اللّٰہُ تَبَارَکَ

و سوار میشوند پس بگردان مر ایشان را دنیا و مارا آخرت فرمود خدای تعالی

وَتَعَالٰی لَا اَجْعَلُ مَنْ خَلَقْتُہٗ بِیَدَیَّ وَنَفَخْتُ فِیْہِ مِنْ رُّوْحِیْ

نمیگردانم کسے را کہ پیدا کردہ ام من او را بہر دو دست قدرت خود و دمیدہ ام از روح خود

کَمَنْ قُلْتُ لَہٗ کُنْ فَکَانَ رَوَاہُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

ہمچو کسیکہ گفتم او را در پیدا کردن بشو پس میشود روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْہُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ کَانَ

و ہم از ابو ہریرہ رض روایت است کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

طُوْلُ اٰدَمَ سِتِّیْنَ ذِرَاعًا فِیْ سَبْعِ اَذْرُعٍ عَرْضًا عَنْ

بود درازی قد آدم شصت گز در ہفت گز پہنا از

أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا صَوَّرَ اللهُ آدَمَ

انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود وقتیکه صورت پیدا کرد خدا آدم را

فِي الْجَنَّةِ تَرَكَهُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَتْرُكَهُ فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهِ

در بهشت گذاشت او را آنقدر که خواست خدای تعالی گذاشتن او را پس گشت ابلیس گرد او که می دید

يَنْظُرُ مَا هُوَ فَلَمَّا رَآهُ أَجْوَفَ عَرَفَ أَنَّهُ خُلِقَ خَلْقًا لَا يَتَمَالَكُ

با آدم در حالیکه نگاه میکرد ابلیس که چیست آدم و چه حال دارد پس چون دید او را که میان تهی است شناخت که وی پیدا کرده شده

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ

پیدایشی که مالک نفس خود نمیتواند شد روایت کرد مسلم و از ابوذر رض مرویست گفت گفتم من یا رسول الله کدام

الْأَنْبِيَاءِ كَانَ أَوَّلَ قَالَ آدَمُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَبِيٌّ كَانَ قَالَ

یکی از پیغمبران بود نخست فرمود آنحضرت آدم گفتم ای رسول خدا آیا آدم پیغمبر بود فرمود

نَعَمْ نَبِيٌّ مُكَلَّمٌ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ كَمِ الْمُرْسَلُونَ قَالَ

آنحضرت آری پیغمبر بود سخن کرده شد گفتم ای رسول خدا از میان انبیا رسول چند کسانند فرمود

ثَلَاثُمِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ

آنحضرت رسول سیصد و چند تن اند و در روایت سیصد و چهار آمده جماعت انبوه و در روایتی از ابی امامه

قَالَ أَبُو ذَرٍّ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ كَمْ وَفَاءُ عِدَّةِ الْأَنْبِيَاءِ قَالَ

گفت ابوذر گفتم من ای رسول خدا چند ست تمام شمار انبیا فرمود

مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ أَلْفًا الرُّسُلُ مِنْ ذٰلِكَ

یک لک و بست و چهار هزار مرسل از میان آنها

ثَلَاثُمِائَةٍ وَخَمْسَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا رَوَاهُمَا أَحْمَدُ وَعَنْ

سیصد و پانزده تن جماعت انبوه روایتهما احمد و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكْذِبْ

ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دروغ نگفت

إبراهيم إلا ثلث كذبات ثنتين منهن في ذات الله قوله إني

ابراہیم مگر سہ بار دو دروغ ازان سہ برای خدا یکے قول وے علیہ السلام ہمہ بر بیماری

سقيم وقوله بل فعله كبيرهم هذا وقال بينا هو ذات

من بیمارم دوم قول اوست کہ کرد آن فعل را بزرگ ایشان کہ ہنیست و فرمود آنحضرت در اثنای آنکہ آن

يوم وسارة إذ أتى على جبار من الجبابرة فقيل له إن هنا

ابراہیم بود در روزے در ہجرت و سارہ ہمراہ او بود ناگاہ آمد ابراہیم با سارہ و گذشت بر ستمگر از متکبران پس گفتہ شد

رجلا معه امرأة من أحسن الناس فأرسل إليه فسأله عنها

مرد یرا بدرستیکہ اینجا مردی آمدہ است کہ با وی زنی ہست از بہترین بنی آدم در حسن پس کس فرستاد آن جبار بسوے

من هذه قال أختي فأتى سارة فقال لها إن هذا الجبار إن يعلم

ابراہیم پس پرسید آنکس ابراہیم را از حال سارہ کہ کیست این زن گفت ابراہیم کہ این خواہر منست پس آمد ابراہیم سارہ را

أنك امرأتي يغلبني عليك فإن سألك فأخبريه أنك

وتعلیم کرد او را حیلہ پس گفت مر سارہ را بدرستیکہ این جبار اگر بداند کہ تو زن منست غلبہ میکند مرا بر تو و ترا از من بستاند پس اگر

أختي فإنك أختي في الإسلام ليس على وجه الأرض مؤمن

کہ تو خواہر منے زیراکہ تو خواہر منے در اسلام نیست بر روے زمین ہیچ مسلمانے

غيري وغيرك فأرسل إليها فأتي بها قام إبراهيم يصلي

جز من و سواے تو پس فرستاد آن جبار کسے را بسوے سارہ پس آوردہ شد سارہ نزد وے و استادہ شد ابراہیم

فلما دخلت عليه ذهب يتناولها بيده فأخذ ويروى

تا نماز کند پس وقتیکہ در آمد سارہ بران جبار خواست آنکہ بگیرد او را بدست خود پس گرفتہ شد آن جبار

فغط حتى ركض برجله فقال ادعي الله لي ولا أضرك فدعت

کہ از حلق وی آواز آمد چنانکہ تا آنکہ حرکت کرد پاہای خود بر زمین پس گفت جبار بسارہ کہ دعا کن خدا را برای من

الله فأطلق ثم تناولها الثانية فأخذ مثلها أو أشد فقال

نیز سارہ ام من ترا پس دعا کرد سارہ خدا را پس رہا کردہ شد آن جبار پس دست انداز می کرد سارہ را دو بار پس گرفتہ شد مانند گرفتن نخست

ادْعِي اللهَ لِي وَلَا أَضُرُّكِ فَدَعَتِ اللهَ فَأُطْلِقَ فَدَعَا بَعْضَ

دعا کن خدا را برای من و زیان نمیرسانم ترا پس دعا کرد ساره خدای تعالی را پس رها کرده شد آنجبار پس خواند بعض

حَجَبَتِهِ فَقَالَ إِنَّكَ لَمْ تَأْتِنِي بِإِنْسَانٍ إِنَّمَا أَتَيْتَنِي بِشَيْطَانٍ

بعضے از پرده داران خود را پس گفت بدرستیکه تو نیاوردی نزد من آدمی را نیاوردی مگر شیطان را

فَأَخْدَمَهَا هَاجَرَ فَأَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ مَهْيَمْ

پس خدمتگار گردانید برای ساره هاجره را پس آمد ساره نزد ابراهیم وحالانکه ابراهیم استاده نماز میکرد پس اشاره

قَالَتْ رَدَّ اللهُ كَيْدَ الْكَافِرِ فِي نَحْرِهِ وَأَخْدَمَ هَاجَرَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ

گفت ساره باز گردانید خدای تعالی بدسگالی آن کافر را در پیش وی و خادم گردانید هاجره را گفت ابوهریره رض

تِلْكَ أُمُّكُمْ يَا بَنِي مَاءِ السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ

آن هاجره مادر شماست ای پسران آب آسمان متفق علیه وهم از وی مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ إِبْرَاهِيمَ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم ما سزاوار تریم بشک از ابراهیم

إِذْ قَالَ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى وَيَرْحَمُ اللهُ لُوطًا لَقَدْ كَانَ

وقتیکه گفت ابراهیم ای پروردگار من بنما مرا چگونه زنده میکنے مردهارا و گفت آنحضرت رحمت کند خدای تعالی

يَأْوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ وَلَوْ لَبِثْتُ فِي السِّجْنِ طُولَ مَا لَبِثَ يُوسُفُ

بر لوط پناه میگرفت بسوی رکن سخت و نیز فرمود آنحضرت اگر درنگ میکردم در زندان در ان مدت دراز که درنگ کرد

لَأَجَبْتُ الدَّاعِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

هرآئنه قبول میکردم خواننده را متفق علیه واز ابی هریره رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا سُمِّيَ الْخَضِرُ لِأَنَّهُ جَلَسَ عَلَى فَرْوَةٍ

صلے الله علیه وسلم گفت آنحضرت که نام کرده نشد خضر مگر از جهت آنکه وی نشست بر زمین

بَيْضَاءَ فَإِذَا هِيَ تَهْتَزُّ مِنْ خَلْفِهِ خَضْرَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

خشک که روئیدگے نبود در وے پس ناگاه آن زمین مے جنبید از پس وی سبز و تر و تازه روایت کرد این حدیث را بخاری

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

واز ابی بن کعب رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْغُلَامَ الَّذِي قَتَلَهُ الْخَضِرُ طُبِعَ كَافِرًا وَلَوْ عَاشَ لَأَرْهَقَ

کودکے کہ کشت اورا خضر علیہ السلام سرشتہ شد کافر و اگر میزیست آن کودک

أَبَوَيْهِ طُغْيَانًا وَكُفْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پدر و مادر خود را تکلیف میکرد ار بدی کفر و طغیان متفق علیہ و از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در اثنائے آنکہ ایوب علیہ السلام غسل میکرد برہنہ پس افتاد

جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْثِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ

بر ایوب ملخ از زر پس شروع کرد ایوب کہ گرد می آید آن ملخ را در جامہ خود پس آواز داد ایوب را

أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلٰكِنْ لَا غِنَى لِي

آیا بے نیاز نہ گردانیدہ ام ترا از چیزیکہ مے بینے تو گفت ایوب آری سوگند بعزت تو ولیکن نیست بے نیازے

عَنْ بَرَكَتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مرا از افزونی نعمت تو روایت کرد بخاری و ہم ازوی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مُوسٰى كَانَ رَجُلًا حَيِيًّا سِتِّيرًا لَا يُرٰى

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ موسے علیہ السلام بود مرد بسیار حیا کنندہ و ستر کنندہ و دیدہ نمیشد

مِنْ جِلْدِهِ شَيْءٌ اِسْتِحْيَاءً فَآذَاهُ مَنْ آذَاهُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

از پوست وے ہیچ چیزے از جہت شرم پس ایذا نمودند اورا کسانیکہ نمودند ایذا اورا از قوم بنی اسرائیل

فَقَالُوا مَا يَسْتَتِرُ هٰذَا التَّسَتُّرَ إِلَّا مِنْ عَيْبٍ بِجِلْدِهِ إِمَّا بَرَصٌ

پس گفتند آن قوم مبالغہ نکرد موسی در ستر کردن این چنین مگر از جہت عیبے کہ در پوست وے است یا از برص است

أَوْ أُدْرَةٌ وَإِنَّ اللّٰهَ أَرَادَ أَنْ يُبَرِّئَهُ فَخَلَا يَوْمًا وَحْدَهُ لِيَغْتَسِلَ

یا از ادرہ و بدرستیکہ خدای تعالی خواست کہ پاک گرداند موسی را از معیب پس خالی شد موسی روزی تنہا

فوضع ثوبه على حجر ففر الحجر بثوبه فجمح موسى في اثره يقول
پس نہاد جامۂ خود را بر سنگے پس گریخت آن سنگ و برد جامۂ موسی را پس بشتابی رفت موسی در پے آن
ثوبي يا حجر ثوبي يا حجر حتى انتهى الى ملاء من بني اسرائيل
موسی بدہ جامۂ مرا اے سنگ تا رسید موسی بجماعتے کثیر از بنی اسرائیل
فراوه عريانا احسن ما خلق الله وقالوا والله ما بموسى
پس دیدند آن جماعت موسی را برہنہ نیکوترین پیدائش خدا و گفتند سوگند بخدا نیست با موسے
من باس واخذ ثوبه وطفق بالحجر ضربا فو الله ان بالحجر
ہیچ عیب و گرفت موسے جامۂ خود را و در استاد موسی کہ زد سنگ را زدنے پس بخدا سوگند کہ پدید آمد در سنگ
لندبا من اثر ضربه ثلثا او اربعا او خمسا متفق عليه
نشان از تاثیر زدن موسی آنرا سہ نشان یا چہار یا پنج متفق علیہ
وعن ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
ليس الخبر كالمعاينة ان الله تعالى اخبر موسى بما صنع قومه
نیست خبر چیزے مانند دیدن آن بدرستی خدا تعالی خبر داد موسے را بہ چیزے کہ کردند قوم وے
في العجل فلم يلق الالواح فلما عاين ما صنعوا القى الالواح
در گوسالہ پس نینداخت لوح ہا را پس ہرگاہ کہ موسی بچشم خود دید آنچہ ساختند انداز گوسالہ انداخت
فانكسرت رواه احمد وعن ابي هريرة رض قال قال رسول
پس شکست الواح روایت کرد این حدیث را احمد و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت
الله صلى الله عليه وسلم جاء ملك الموت الى موسى
صلے اللہ علیہ وسلم آمد عزرائیل بسوے موسے
ابن عمران فقال له اجب ربك قال فلطم موسى عينه
بن عمران ع پس گفت موسے را قبول کن حکم پروردگار خود گفت آنحضرت پس طپانچہ زد موسی چشم

مَلَكِ الْمَوْتِ فَفَقَأَهَا قَالَ فَرَجَعَ مَلَكُ الْمَوْتِ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى

ملک الموت را پس شکست چشم فرشته را و کور کرد گفت پس باز گشت آن فرشته بجناب خدا

فَقَالَ اِنَّكَ اَرْسَلْتَنِیْ اِلٰى عَبْدٍ لَّكَ لَا يُرِيْدُ الْمَوْتَ وَقَدْ فَقَأَ

پس گفت بخدا اے تعالی بدرستیکه تو فرستادی مرا بسوی بنده که نمی خواهد مرگ را و بتحقیق کور

عَيْنِیْ قَالَ فَرَدَّ اللّٰهُ اِلَيْهِ عَيْنَهٗ وَقَالَ ارْجِعْ اِلٰى عَبْدِیْ فَقُلِ الْحَيٰوةَ

کرد چشم مرا گفت آنحضرت پس باز داد خدای تعالی چشم فرشته را و فرمود برگرد و باز برو بسوی بنده من و بگو آیا

تُرِيْدُ فَاِنْ كُنْتَ تُرِيْدُ الْحَيٰوةَ فَضَعْ يَدَكَ عَلٰى مَتْنِ ثَوْرٍ فَمَا

میخواهے پس اگر میخواهی زندگانی دراز پس بنه دست خودرا بر پشت گاوے پس چیزیرا

تَوَارَتْ يَدُكَ مِنْ شَعْرَةٍ فَاِنَّكَ تَعِيْشُ بِهَا سَنَةً قَالَ ثُمَّ مَهْ

که پوشد دست تو از موے آن پس بدرستیکه تو میزئی بشمار هر موئی یک سال گفت موسی پس

قَالَ ثُمَّ تَمُوْتُ قَالَ فَالْاٰنَ مِنْ قَرِيْبٍ رَبِّ اَدْنِنِیْ مِنَ الْاَرْضِ

چیست گفت فرشته پس تر میری گفت موسے پس اختیار کردم موت را اکنون و گفت خدا او مرا نزدیک

الْمُقَدَّسَةِ رَمْيَةً بِحَجَرٍ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پاک کرده شده مقدار یک تیر پرتاب گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم

لَوْ اَنِّیْ عِنْدَهٗ لَاَرَيْتُكُمْ قَبْرَهٗ اِلٰى جَانِبِ الطَّرِيْقِ عِنْدَ

اگر مے بودم نزد بیت المقدس هر آینه مے نمودم شمارا قبر موسی را در یک جانب راه نزد توده

الْكَثِيْبِ الْاَحْمَرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سِرْنَا

ریگ سرخ متفق علیه و از ابن عباس رض مرویست گفت ابن عباس

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ

سیر کردیم ما همراه آنحضرت صلے الله علیه وسلم میان مکه و مدینه

فَمَرَرْنَا بِوَادٍ فَقَالَ اَیُّ وَادٍ هٰذَا فَقَالُوْا وَادِی الْاَزْرَقِ

پس گذشتیم بیک وادی پس پرسید آنحضرت کدام وادی هست این پس گفتند صحابه این وادی ازرق است

قَالَ كَأَنِّيْ أَنْظُرُ إِلَى مُوْسٰى فَذَكَرَ مِنْ لَوْنِهٖ وَشَعْرِهٖ شَيْئًا وَاضِعًا

فرمود آنحضرت گویا من نگاه میکنم بسوی موسی علیه السلام پس ذکر کرد آنحضرت از رنگ موسی و موی وی

إِصْبَعَيْهِ فِيْ أُذُنَيْهِ لَهٗ جُؤَارٌ إِلَى اللّٰهِ بِالتَّلْبِيَةِ مَارًّا بِهٰذَا

هر دو انگشت خود را در هر دو گوش خود مر او را آواز بلند و فریاد است بسوی خدا در لبیک گفتن در حالیکه

الْوَادِيْ قَالَ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى أَتَيْنَا عَلٰى ثَنِيَّةٍ فَقَالَ أَيُّ ثَنِيَّةٍ

گذرنده است موسی درین وادی گفت ابن عباس پس سیر کردیم تا آنکه برآمدیم بر کوهی پس پرسید آنحضرت

هٰذِهٖ قَالُوْا هَرْشَا أَوْ لَفْتٌ فَقَالَ كَأَنِّيْ أَنْظُرُ إِلٰى يُوْنُسَ عَلٰى

کدام کوه است این گفتند صحابه این کوه هرشا یا لفت است پس فرمود آنحضرت گویا من می بینم بسوی یونس

نَاقَةٍ حَمْرَاءَ عَلَيْهِ جُبَّةُ صُوْفٍ خِطَامُ نَاقَتِهٖ خُلْبَةٌ مَارًّا بِهٰذَا

سوار بر ناقه سرخ بر وی جبه پشمین است مهار ناقه او از پوست خرما گذرنده باین

الْوَادِيْ مُلَبِّيًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

وادی تلبیه کننده که هیچ آید رواه مسلم و از ابی هریره رض روایت است از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُفِّفَ عَلٰى دَاوٗدَ الْقُرْاٰنُ فَكَانَ

صلے الله علیه و سلم فرمود سبک گردانیده شد بر داؤد قرأت زبور و توریت پس بود

يَأْمُرُ بِدَوَابِّهٖ فَتُسْرَجُ فَيَقْرَأُ الْقُرْاٰنَ قَبْلَ أَنْ تُسْرَجَ دَوَابُّهٗ

داؤد که امر میکرد بزین کردن چارپایه های خود پس زین کرده میشدند پس میخواند داؤد قرآن را تمام میکرد آنرا پیش از زین

وَلَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

و نمیخورد روزی داؤد علیه السلام مگر از کسب کار هر دو دست خود که زره ها می بود رواه البخاری و هم از وی

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا

مروی است از آنحضرت صلے الله علیه و سلم گفت آنحضرت بودند دو زنان که با آن دو زن

ابْنَاهُمَا جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدٰهُمَا فَقَالَتْ

دو پسر آنها بودند پس آمد گرگ پس برد پسر یکے از آن دو زن پس گفت زنی دیگر

صاحبتها انما ذهب بابنك وقالت الأخرى انما ذهب بابنك

که صاحب آن زن بود برده است گرگ مگر پسر ترا و گفت زن دیگر برده است مگر پسر ترا پس قضیه

فتحاكمتا الى داود فقضى به للكبرى فخرجتا على سليمن

بردند هر دو بسوی داؤد پس حکم کرد بآن پسر برای زن که کلان تر بود پس بیرون آمدند هر دو زن بر سلیمن

ابن داود فاخبرتاه فقال ائتوني بالسكين اشقه بينكما

بن داؤد پس خبر دادند سلیمان را پس فرمود سلیمان بیارید نزد من کارد را و پاره کنم این پسر را

فقالت الصغرى لا تفعل يرحمك الله هو ابنها فقضى به للصغرى

پس گفت زن خرد دو پاره مکن پسر را رحمت کند ترا خدای تعالی این پسر زن کلان هست پس حکم کرد

متفق عليه وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

سلیمان بآن پسر زن خرد را این متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم ما ينبغي لعبد ان يقول اني خير من يونس

علیه وسلم نمیرسد مر هیچ بنده را که بگوید من بهترم از یونس پیغمبر علیه السلام

ابن متى متفق عليه وعنه رض ان رسول الله صلى الله

متفق علیه و هم از وی مرویست که آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال كان زكريا نجارا رواه مسلم وعن

علیه و سلم فرمود بود زکریا علیه السلام چوب تراشی میکرد روایت کرد این حدیث را مسلم

ابي موسى رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال كمل من

و از ابو موسی رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم مرویست که فرمود آنحضرت کامل شدند

الرجال كثير ولم يكمل من النساء الا مريم بنت عمران

از مردان بسیار و کامل نشدند از زنان مگر مریم دختر عمران

واسية امرأة فرعون وفضل عائشة على النساء كفضل

و آسیه زن فرعون و فضل عائشه بر زنان دیگر مانند فضل

الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض
ثرید ست بر باقی طعامها متفق علیه آوازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوْلَى النَّاسِ
روایت ہست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم من نزدیک ترین مردم ام

بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ الْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ مِنْ
بعیسے علیہ السلام در آغاز وانجام وفرمود پیغمبران برادر

عَلَّاتٍ وَأُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ وَلَيْسَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ
علاتی اند و مادر ایشان مختلف اند و اصل دین شان کہ توحید ہست یکے ہست ونیست میان ما

نَبِيٌّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
ومیان عیسے مسیح پیغمبرے وآزابی ہریرہ رض روایت است گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ بَنِي آدَمَ مَوْلُودٌ إِلَّا يَمَسُّهُ الشَّيْطَانُ حِينَ يُولَدُ
وسلم نیست ہیچ یکے از فرزند آدم طفلے مگر آنکہ مس میکند ومیخلاند او را شیطان ہنگام کہ

فَيَسْتَهِلُّ صَارِخًا مِنْ مَسِّ الشَّيْطَانِ غَيْرَ مَرْيَمَ وَابْنِهَا مُتَّفَقٌ
پس فریاد میکند ومیگرید آن طفل از مساس شیطان جز مریم وفرزند او متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
علیہ وازابی موسے رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ مِنْ قَبْضَةٍ قَبَضَهَا مِنْ
علیہ وسلم کہ میفرمود بدرستیکہ خدایتعالی آفرید آدم را از یک مشت کہ گرفت از

جَمِيعِ الْأَرْضِ فَجَاءَ بَنُو آدَمَ عَلَى قَدْرِ الْأَرْضِ مِنْهُمُ الْأَحْمَرُ
ہمہ زمین پس آمدند بنے آدم از نجہت برانداز کہ زمین بعضے از ایشان سرخ

وَالْأَبْيَضُ وَالْأَسْوَدُ وَبَيْنَ ذٰلِكَ وَالسَّهْلُ وَالْحَزْنُ وَالْخَبِيثُ
وبعضے سفید وبعضے سیاہ وبعضے میان آن گندم گون وبعضے درشت وبعضے پلید

پیغمبران بمنزلہ برادران علاتی اند یعنی پدر شان یکی است و مادر ان مختلف یعنی اصل دین شان یکی است و فروع شریعت مختلف

وَالطَّيِّبُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

و بعضے پاک روایت کرد این حدیث را ترمذی و ابو داؤد و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ

خَلَقَ اللّٰهُ آدَمَ مَسَحَ ظَهْرَهُ فَسَقَطَ مِنْ ظَهْرِهِ كُلُّ نَسَمَةٍ هُوَ خَالِقُهَا

پیدا کرد خدائے تعالے آدم را مسح کرد پشت او را یا امر کرد فرشتہ موکل برار حام را کہ بمالد پس بیرون

مِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَجَعَلَ بَيْنَ عَيْنَيْ كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ

از اولاد آدم تا روز قیامت وگردانید میان دو چشم بر آدمے ازین آدمیان

وَبِيصًا مِنْ نُورٍ ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى آدَمَ فَقَالَ أَيْ رَبِّ مَنْ هٰؤُلَاءِ

بریق ولمعان از نور پستر عرض کرد ایشانرا بر آدم پس گفت آدم ای پروردگار من کیستند این

قَالَ ذُرِّيَّتُكَ فَرَأَى رَجُلًا مِنْهُمْ فَأَعْجَبَهُ وَبِيصُ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ

کسان فرمود حق تعالے اولاد تو پس دید آدم مردیرا از ایشان پس خوش آمد آدم را لمعان درخشش

قَالَ أَيْ رَبِّ مَنْ هٰذَا قَالَ دَاوُدُ فَقَالَ أَيْ رَبِّ كَمْ جَعَلْتَ

آن مرد بود گفت آدم ای آفریدگار من کیست این مرد فرمود حق تعالی داود ست پس گفت آدم ای آفریدگار من چند

عُمُرَهُ قَالَ سِتِّينَ سَنَةً قَالَ أَيْ رَبِّ زِدْهُ مِنْ عُمُرِي أَرْبَعِينَ

گردانیدہ عمر او را فرمود شصت سال گفت آدم ای پروردگار من افزون کن مر او را از عمر من چہل

سَنَةً قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا انْقَضَى عُمُرُ

سال فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ہرگاہ کہ گذشت عمر

آدَمَ إِلَّا أَرْبَعِينَ جَاءَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ فَقَالَ آدَمُ أَوَلَمْ يَبْقَ

آدم مگر چہل سال باقے ماند آمد آدم را ملک الموت پس گفت آدم کہ آیا باقے نماندہ است

مِنْ عُمُرِي أَرْبَعُونَ سَنَةً قَالَ أَوَلَمْ تُعْطِهَا ابْنَكَ دَاوُدَ

از عمر من چہل سال گفت ملک الموت با آدم آیا ندادی تو آن چہل سال را بہ داؤد

فَجَحَدَ اٰدَمُ فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهٗ وَنَسِيَ اٰدَمُ فَاَكَلَ مِنَ الشَّجَرَةِ فَنَسِيَتْ

پس منکر شد آدم علیہ السلام پس منکر شدند اولاد او و فراموش کرد آدم ہے خدا را پس خورد از ان شجرہ پس فراموش

ذُرِّيَّتُهٗ وَخَطَأَ وَخَطَأَتْ ذُرِّيَّتُهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

کردند اولاد او و خطا کرد آدم و خطا کردند ذریت او روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت است از

اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِيْ قَوْلِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِيْٓ

ابی بن کعب رض در تفسیر قول حق سبحانہ تعالیٰ واذ اخذ

اٰدَمَ مِنْ ظُهُوْرِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ قَالَ جَمَعَهُمْ فَجَعَلَهُمْ اَزْوَاجًا

الآیہ گفت ابی کہ فراہم آورد حق تعالیٰ ایشانرا پس خواست کہ بگرداند ایشانرا اصناف پس گردانید ایشانرا جفت

ثُمَّ صَوَّرَهُمْ فَاسْتَنْطَقَهُمْ فَتَكَلَّمُوْا ثُمَّ اَخَذَ عَلَيْهِمُ الْعَهْدَ

پستر صورت بخشید ایشانرا پس گویا گردانید ایشان را پس سخن کردند ایشان پستر گرفت بر ایشان عہد

وَالْمِيْثَاقَ وَاَشْهَدَهُمْ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوْا بَلٰى

و پیمان را و گواہ گردانید بر ذاتہائے ایشان آیا نیستم من پروردگار شما گفتند آرے

قَالَ فَاِنِّيْٓ اُشْهِدُ عَلَيْكُمُ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ وَالْاَرَضِيْنَ السَّبْعَ

فرمود پس بدرستیکہ من گواہ میگردانم بر شما ہفت آسمانہا را و گواہ میگردانم بر شما ہفت زمین را

وَاُشْهِدُ عَلَيْكُمْ اَبَاكُمْ اٰدَمَ اَنْ تَقُوْلُوْا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَمْ نَعْلَمْ

و گواہ میگردانم بر شما پدر شما را کہ آدم است تا نگوئید روز قیامت کہ دانا نیستیم ما

بِهٰذَا اِعْلَمُوْٓا اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ غَيْرِيْ وَلَا رَبَّ غَيْرِيْ وَلَا تُشْرِكُوْا بِيْ

باین قضیہ بدانید کہ بدرستی کہ شان اینست کہ نیست ہیچ معبودی بحق بجز من و نیست پروردگاری جز من

شَيْـًٔا اِنِّيْ سَاُرْسِلُ اِلَيْكُمْ رُسُلِيْ يُذَكِّرُوْنَكُمْ عَهْدِيْ وَمِيْثَاقِيْ

چیزے را بدرستیکہ من قریب است کہ بفرستم بسوئے شما پیغمبران خود را کہ یاد دہند شما را عہد مرا و پیمان مرا

وَاُنْزِلُ عَلَيْكُمْ كُتُبِيْ قَالُوْا شَهِدْنَا بِاَنَّكَ رَبُّنَا وَاِلٰهُنَا لَا رَبَّ

و فرود می آرم بر شما کتابہای خود را گفتند ایشان گواہی دادیم ما بآنکہ تو پروردگار مائی و معبود مائی

لنا غيرك ولا اله لنا غيرك فاقروا بذلك ورفع عليهم

ما را جز تو ونيست معبودی ما را جز تو پس اقرار کردند بآن و برداشته شد بر ايشان

آدم عليه السلام ينظر اليهم فرأى الغنی والفقير وحسن

آدم عليه السلام در حاليکه نگاه ميکند بجانب ايشان پس ديد آدم توانگر را و محتاج را و ديد نيکو

الصورة ودون ذلك فقال رب لولا سويت بين عبادك

صورت را و جز آن مختلف را پس گفت آدم ای آفريدگار من چرا برابری نکردی ميان ايشان يعنی بندگان

قال انی احببت ان اشكر ورأى الانبياء فيهم مثل السرج

تواند فرمود حق تعالی زيرا که من دوست ميدارم که شکر کرده شوم و ديد آدم عليه السلام پيغامبران را در ميان آدم مانند

عليهم النور خصوا بميثاق اخر فی الرسالة والنبوة وهو قوله

که چراغها بر ايشان بود روشنی مخصوص گردانيده شده از پيغامبران بعهد و پيمان ديگر در رسالت و نبوت و آن عهد قول

تبارك وتعالی واذ اخذنا من النبيين ميثاقهم الی قوله

سبحانه و تعالی است و چون گرفتيم ما که پروردگار جهانيم از پيغامبران پيمان ايشان را در رسالت و نبوت تا قوله

عيسى ابن مريم كان فی تلك الارواح فارسله الی مريم

که عيسی ابن مريم ست و عيسی ابن مريم بود در ميان آن ارواح پس فرستاد او را بسوی مريم

عليها السلام فحدث عن ابی انه دخل من فيها رواه احمد

عليها السلام پس حديث کرده شد از ابی که بيقين در آمد در مريم از راه دهان وی رواه احمد

وعن ابن الديلمی رض قال اتيت ابی ابن كعب فقلت له قد وقع

و در روايت هست از ابن ديلمی رض گفت آمدم نزد ابی بن کعب پس گفتم من او را بيقين

فی نفسی من القدر فحدثنی لعل الله ان يذهبه من قلبی فقال

که افتاد در دل من چيزی از شک از قضا و قدر پس حديث بگو مرا شايد که خدا تعالی ببرد شک از دل من پس گفت

لو ان الله عذب اهل سمواته واهل ارضه عذبهم وهو

اگر هر آينه آنست که خدا تعالی عذاب ميکرد تمامه آسمانها را و زمينيان را عذاب ميکرد ايشان را و حال آنکه

غَيْرَ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ

بغیر ظالم ست مر ایشانرا و اگر رحمت میکرد مر ایشانرا بود رحمت او بهتر مر ایشانرا از

أَعْمَالِهِمْ وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مَا قَبِلَهُ

عملهای ایشان و اگر خرج کنی مانند کوه احد طلا را در راه خدا قبول میکند

اللّٰهُ مِنْكَ حَتّٰى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ

او را خدای تعالی از تو تا آنکه ایمان آری بالقضاء و قدر و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود

لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلٰى غَيْرِ

برای آنکه نرسد ترا و بدانی که آنچه نرسیده است ترا نبود برای آنکه برسد ترا و اگر بمیری بر غیر

هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ الخ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

این حال هر آئنه درمے آئے در آتش دوزخ را تا آخر حدیث روایت کرد این حدیث را ابو داود و ابن ماجه

مِنْ مَنَاقِبِ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از مناقب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بَابٌ فِي ذِكْرِ حِلْيَتِهِ الشَّرِيْفَةِ

باب در بیان حلیۂ شریف آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ

از انس رضی مرویست گفت انس رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نبود

بِالطَّوِيْلِ الْبَائِنِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ وَلَا بِالْآدَمِ

دراز مفرط و نبود آنحضرت کوتاه و نبود آنحضرت سفید سخت و نبود آنحضرت گندم گون

وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبْطِ بَعَثَهُ اللّٰهُ عَلٰى رَأْسِ أَرْبَعِيْنَ

و نبود آنحضرت جعد قطط و نه سبط برانگیخت خدای تعالی او را بر سر چهل

سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِيْنَ وَبِالْمَدِيْنَةِ عَشْرَ سِنِيْنَ وَتَوَفَّاهُ

سال پس اقامت کرد بمکۂ معظمہ ده سال و در مدینۂ منوره ده سال و میرانید او را

اللهُ عَلٰى رَأْسِ سِتِّيْنَ سَنَةً وَلَيْسَ فِيْ رَأْسِهٖ وَلِحْيَتِهٖ عِشْرُوْنَ

خدایتعالی بر تمامے شصت سال وحالانکہ نبود در سر ور ریش مبارک وی بیست

شَعْرَةً بَيْضَاءَ وَفِيْ رِوَايَةٍ يَصِفُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

موے سفید و در روایت این چنے آمدہ کہ وصف میکرد انس آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

قَالَ كَانَ رَبْعَةً مِّنَ الْقَوْمِ لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ

گفت بود ربعہ یعنے میانہ بالا چنانکہ گفت نہ دراز ونہ کوتاہ

أَزْهَرَ اللَّوْنِ وَقَالَ كَانَ شَعْرُ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روشن و درخشندہ رنگ وگفت بود موی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِلٰى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ بَيْنَ أُذُنَيْهِ وَعَاتِقِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

تا نیمہاے گوش و در روایت میان دو گوش و دوش وی متفق علیہ

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّلْبُخَارِيِّ قَالَ كَانَ ضَخْمَ الرَّأْسِ وَالْقَدَمَيْنِ

و در روایت بخارے گفت بود سطبر سر و پایہا

لَمْ أَرَ بَعْدَهٗ وَلَا قَبْلَهٗ مِثْلَهٗ وَكَانَ سَبْطَ الْكَفَّيْنِ وَفِيْ رِوَايَةٍ

ندیدیم بعد از وے و پیش از وے کسے را مانند وی و بود آنحضرت فراخ و کشادہ کف دست و آمدہ در روایت

أُخْرٰى لَهٗ قَالَ كَانَ شَثْنَ الْقَدَمَيْنِ وَالْكَفَّيْنِ وَعَنِ الْبَرَاءِ

دیگر مر بخاری را گفت بود آنحضرت سطبر و پر گوشت پایہا و کفہاے دست و روایت ہست از براء

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْبُوْعًا بَعِيْدَ

عازب گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میانہ قد فراخ مسافت

مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ لَهٗ شَعْرٌ بَلَغَ شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ رَأَيْتُهٗ فِيْ حُلَّةٍ

میانہ دو منکب بود آنحضرت را موے کہ میرسید دو نرمۂ گوش اورا دیدم من آنحضرت را در حلۂ

حَمْرَاءَ لَمْ أَرَ شَيْئًا قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ

سرخ ندیدم من ہیچ چیز را ہرگز نیکوتر از آنحضرت متفق علیہ و در روایت

لمسلم قال ما رأيت من ذي لمة أحسن في حلة حمراء من

مر مسلم را گفت ندیدم من ہیچ موے دارے نیکوتر در حلہ سرخ از

رسول الله صلى الله عليه وسلم شعره يضرب منكبيه

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم موے او نزدیک میرسد بدوشہای او

بعيد ما بين المنكبين ليس بالطويل ولا بالقصير وعن

دور و فراخ بمسافت میان دو منکب نہ طویل قد بود و نہ کوتاہ و از

سماك بن حرب عن جابر بن سمرة رض قال كان رسول الله صلى الله

سماک بن حرب مرویست از جابر بن سمرۃ رض گفت جابر بود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم ضليع الفم أشكل العين منهوس العقبين قيل

علیہ وسلم بزرگ و کشادہ دہن و بود آنکہ سفیدی چشم او مخلوط بود بسرخی کم گوشت

لسماك ما ضليع الفم قال عظيم الفم قيل ما أشكل العين

مر سماک را چیست معنی ضلیع الفم گفت عظیم الفم ست گفتہ شد چیست معنی اشکل العین

قال طويل شق العين قيل ما منهوس العقبين قال قليل لحم

گفت معنی او دراز شگاف چشم گفتہ شد چیست معنی منہوس العقبین گفت کم گوشت

العقب رواه مسلم وعن أبي الطفيل رض قال رأيت رسول الله

پاشنہ رواہ مسلم و از ابی الطفیل رض مرویست گفت دیدم آنحضرت را

صلى الله عليه وسلم كان أبيض مليحا مقصدا رواه مسلم وعن ثابت رض

صلے اللہ علیہ وسلم بود سفید و نمکین میانہ در طول و قصر رواہ مسلم و روایت است از ثابت رض

قال سئل أنس عن خضاب رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال إن رسول الله لم يبلغ

گفت پرسیدہ شد انس رض از خضاب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت انس نرسیدہ بود

ما يخضب لو شئت أن أعد شمطاته في لحيته وفي رواية لو شئت أن أعد

آنحضرت بزمانہ خضاب کردن اگر میخواستم من کہ بشمارم موہای سفید آنحضرت را در لحیہ شریف و در روایتے

شعرات كن في رأسه فعلت متفق عليه وفي رواية لمسلم قال إنما كان

موہائے سفید را کہ بودند در سر مبارک وی میکردم و میشمردم متفق علیہ و در روایت مسلم را گفت نبود سے

البياض في عنفقته وفي الصدغين وفي الرأس نبذ وعن أنس قال كان

سفیدی مگر در موہائے کہ زیر لب زیرین بودند و دیگر در موہائی کہ در میان چشم و نرمۂ گوش است و در سر موی چند پراگندہ

رسول الله صلى الله عليه وسلم أزهر اللون كان عرقه اللؤلؤ إذا مشى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روشن رنگ تابان گویا کہ قطرہای خوی او مروارید ہاست بجہت صفا رنگ چون راہ میرفت آنحضرت

تكفأ وما مسست ديباجة ولا حريرة ألين من كف رسول

بر میداشت پا و مس نکردم من ہیچ دیبا را و نہ ہیچ حریر را نرم تر از کف دست پیغمبر

الله صلى الله عليه وسلم ولا شممت مسكا ولا عنبرا أطيب

خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہ بو کردم من ہیچ مشک و نہ عنبر را خوشبو تر

من رائحة النبي صلى الله عليه وسلم متفق عليه وعن

از بوے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم متفق علیہ و از

أم سليم رض أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يأتيها فيقيل

ام سلیم رض روایت ست بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ مے آمد ام سلیم را و قیلولہ

عندها فتبسط نطعا فيقيل عليه وكان كثير العرق فكانت

میکرد نزد وی پس میگسترد فرشی از ادیم پس قیلولہ میکرد بران و بود آنحضرت بسیار خوی پس بود ام سلیم

تجمع عرقه فتجعله في الطيب فقال النبي صلى الله عليه

جمع میکرد خوی آنحضرت را پس میگردانید ام سلیم عرق آنحضرت را در عطر و خوشبوہا پس چون دید آنحضرت صلے اللہ

وسلم يا أم سليم ما هذا قالت عرقك نجعله في طيبنا

علیہ وسلم فرمود ای ام سلیم چیست این گفت ام سلیم عرق تست میگردانیم آنرا در خوشبوی خود

وهو من أطيب الطيب وفي رواية قالت يا رسول الله نرجو

و عرق تو از خوشبو ترین خوشبوہا است و در روایت آمدہ گفت ام سلیم یا رسول اللہ امید واریم

بَرَكَتَهُ لِصِبْيَانِنَا قَالَ أَصَبْتَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

برکت عرق ترا از برای خردان خود گفت آنحضرت خوب کردی متفق علیه و از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةَ الْأُوْلٰى

سمره مرویست گفت جابر گذاردم باآنحضرت صلے الله علیه و سلم نماز پیشین را

ثُمَّ خَرَجَ إِلٰى أَهْلِهِ وَخَرَجْتُ مَعَهُ فَاسْتَقْبَلَهُ وِلْدَانٌ فَجَعَلَ

پس ترا بیرون آمد آنحضرت از مسجد بسوی اهلخانه خود و بیرون آمدم من نیز باآنحضرت پس پیش آمدند آنحضرت را کودکان

يَمْسَحُ خَدَّيْ أَحَدِهِمْ وَاحِدًا وَاحِدًا وَأَمَّا أَنَا فَمَسَحَ خَدِّيْ

پس گشت آنحضرت که می مالید دست مبارک رخسار های یکے یکے را ولیکن من مسح کرد آنحضرت رخسار مرا

فَوَجَدْتُ لِيَدِهِ بَرْدًا أَوْ رِيْحًا كَأَنَّمَا أَخْرَجَهَا مِنْ جُؤْنَةِ

پس یافتم من مر دست مبارک او را سردی یا بوی گویا که بیرون آورد آنحضرت دست را از

عَطَّارٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِيْ طَالِبٍ رض قَالَ كَانَ

طبلهٔ عطار رواه مسلم روایت ست از علے بن ابی طالب رض گفت بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم نیست دراز قد و نه کوتاه

ضَخْمَ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ شَثْنَ الْكَفَّيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ مُشْرَبًا حُمْرَةً

بلکه میانه بود و سطبر سر مبارک و ریش مبارک و پر گوشت کفهای دست و پاها آمیخته بسرخی

ضَخْمَ الْكَرَادِيْسِ طَوِيْلَ الْمَسْرُبَةِ إِذَا مَشٰى تَكَفَّأَ تَكَفُّؤًا

سطبر بندهای استخوان دراز موی‌ها که در میان سینهٔ شریف بود چون میرفت آنحضرت میل میکرد

كَأَنَّمَا يَنْحَطُّ مِنْ صَبَبٍ لَمْ أَرَ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ صَلَّى اللّٰهُ

گویا که فرود می‌آید از بلند به پست نه دیدم پیش آنحضرت نه بعد آن مانند آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ رض كَانَ إِذَا وَصَفَ

علیه و سلم روایت کرد این حدیث را ترمذی و از علے رض نیز مرویست که بود علی رض چون صفت

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ يَكُنْ بِالطَّوِيْلِ الْمُمَغَّطِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را گفت نبود آنحضرت طویل زیادہ ونبود

وَلَا بِالْقَصِيْرِ الْمُتَرَدِّدِ وَكَانَ رَبْعَةً مِّنَ الْقَوْمِ وَلَمْ يَكُنْ

بسیار کوتاہ وبود میانہ بالا از مردم ونبود آنحضرت

بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبْطِ كَانَ جَعْدًا رَجِلًا وَلَمْ يَكُنْ بِالْمُطَهَّمِ وَلَا بِالْمُكَلْثَمِ

جعد قطط ونہ سبط وبود جعد میانہ موے ونبود آنحضرت پر گوشت ونہ گرد ومدور

وَكَانَ فِي الْجِسْمِ تَدْوِيْرٌ اَبْيَضُ مُشْرَبٌ اَدْعَجُ الْعَيْنَيْنِ اَهْدَبُ الْاَشْفَارِ جَلِيْلُ الْمُشَاشِ

وبود در روے شریف تدویرے نہ بافراط سفید مخلوط بسرخی نیک سیاہ چشمان دراز وبسیار مژگان

وَالْكَتَدِ اَجْرَدُ ذُوْ مَسْرُبَةٍ شَثْنُ الْكَفَّيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ اِذَا مَشٰى

استخوانها وبزرگ کتد بے موے خداوند خط دراز موے کہ از سینہ تا ناف بود سطبر وپر گوشت کفها ودست

تَقَلَّعَ كَاَنَّمَا يَمْشِيْ فِيْ صَبَبٍ وَاِذَا الْتَفَتَ الْتَفَتَ مَعًا بَيْنَ

بر میکشد پایها را گویا کہ فرود می آید از جائے بلند به پستی چون روے میگردانید بجمیع بدن راست

كَتِفَيْهِ خَاتَمُ النُّبُوَّةِ وَهُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ اَجْوَدُ النَّاسِ

ومیان دو شانہ مهر نبوت بود ووے ختم کنندۂ پیغمبران بود سخی ترین مردم بود

صَدْرًا وَّاَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَةً وَّاَلْيَنُهُمْ عَرِيْكَةً وَّ

از روے سینہ وراست ترین مردم از روے زبان ونرم ترین مردم بود از روی طبیعت

اَكْرَمُهُمْ عَشِيْرَةً مَنْ رَاٰهُ بَدِيْهَةً هَابَهٗ وَمَنْ خَالَطَهٗ

وبزرگترین مردم بود از روی قبیلہ کسیکہ دید آنحضرت را ناگاہ بیم رسید او را هیبت وکسیکہ اختلاط

مَعْرِفَةً اَحَبَّهٗ يَقُوْلُ نَاعِتُهٗ لَمْ اَرَ قَبْلَهٗ وَلَا بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ

وصحبت میداشت دوست میداشت او را میگوید وصف کنندۂ آنحضرت را کہ ندیدم ونمیدانم پیش از وی

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ

روایت کرد این را ترمذے وروایت است از جابر رضی اللہ عنہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَسْلُكْ طَرِيقًا فَيَتْبَعَهُ أَحَدٌ إِلَّا عَرَفَ

صلے الله علیہ وسلم نمیرفت راہے پس پے روی میکرد او را کسے مگر کہ بشناخت

أَنَّهُ قَدْ سَلَكَهُ مِنْ طِيبِ عَرْقِهِ أَوْ قَالَ مِنْ رِيحِ عَرْقِهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

بتحقیق رفتہ است این راہ از خوشبوی عرق آنحضرت یا گفت راوی بجای من طیب عرقہ لفظ من ریح عرقہ روایت

وَعَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض قَالَ قُلْتُ لِلرُّبَيِّعِ

و روایت است از ابو عبیدة بن محمد بن عمار بن یاسر تابعی کہ وی گفت مر ربیع

بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ صِفِي لَنَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنت معوذ بن عفراء را کہ صحابیہ است صفت کن ای ما آنحضرت را صلے الله علیہ وسلم

قَالَتْ يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَهُ رَأَيْتَ الشَّمْسَ طَالِعَةً رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت ربیع در وصف جمال آنحضرت ای پسرک من اگر تو میدید آنحضرت را دیدی آفتاب آینده رواه دارمے

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از جابر بن سمرہ رضی مرویست گفت دیدم من آنحضرت صلے الله علیہ وسلم را

فِي لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در شب روشن کردہ مهتاب بود و غبار نباشد پس گشتم گاہی کہ نگاہ میکنم بسوئے جمال آنحضرت صلے الله علیہ

وَسَلَّمَ وَإِلَى الْقَمَرِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ فَإِذَا هُوَ أَحْسَنُ عِنْدِي

وسلم و گاہے می بینم بسوی ماہ و بر بالای آنحضرت حلہ سرخ بود پس ناگاہ آنحضرت نیکوتر بود نزد من

مِنَ الْقَمَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

از ماہ رواه ترمذی و دارمے و از ابو ہریرہ رض مرویست گفت

مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَحْسَنَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ

ندیدم من ہیچ چیز را نیکوتر از آنحضرت صلے الله علیہ وسلم گویا

الشَّمْسَ تَجْرِي فِي وَجْهِهِ وَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَسْرَعَ فِي مِشْيَتِهِ مِنْ

آفتاب روان میرفت در روے مبارک وی و ندیدم من ہیچ یکے را تیزتر در راہ رفتن از

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّمَا الْأَرْضُ تُطْوٰى لَهٗ وَإِنَّا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم گویا که زمین پیچیده میشد برای آنحضرت

لَنُجْهِدُ أَنْفُسَنَا وَإِنَّهٗ لَغَيْرُ مُكْتَرِثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

در مشقت می انداختیم ذاتهای خود را و آنحضرت بی تعب بطور خود میرفت روایه ترمذی واز

جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ كَانَ فِي سَاقَيْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

جابر بن سمره رض مرویست گفت جابر بود در ساقهای آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ حُمُوشَةٌ وَكَانَ لَا يَضْحَكُ إِلَّا تَبَسُّمًا وَكُنْتُ إِذَا نَظَرْتُ

وسلم یک نوع باریکی و بود که خنده نمیکرد مگر بطریق تبسم و بودم من وقتی که نگاه میکردم

إِلَيْهِ قُلْتُ أَكْحَلُ الْعَيْنَيْنِ وَلَيْسَ بِأَكْحَلَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بسوی آنحضرت گفتم سرمه کشیده چشمهاست و حال آنکه نبود سرمه کرده روایه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رض مرویست گفت بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أَفْلَجَ الثَّنِيَّتَيْنِ إِذَا تَكَلَّمَ رُئِيَ كَالنُّوْرِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ ثَنَايَاهُ رَوَاهُ

کشاده دو دندان پیش چون سخن میکرد آنحضرت دیده میشد مانند نور که بیرون می آمد از دندانهای پیش روایه

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دارمی واز کعب بن مالک رض مرویست گفت کعب بود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهٗ حَتّٰى كَأَنَّ وَجْهَهٗ قِطْعَةُ قَمَرٍ وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وسلم وقتیکه خوشحال میشد روشن میشد روی مبارک تا آنکه گویا روی مبارک وی پاره از ماه است و بودیم ما که میشناختیم

بَابٌ فِيْ أَخْلَاقِهٖ وَشَمَائِلِهٖ

باب در اخلاق آنحضرت از مهربانی و مردمی و شجاعت و تواضع و رحمت و حیا و جز آن

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ خَدَمْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ

واز انس رض مرویست که گفت خدمت کردم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را ده

سِنَانٍ فَمَا قَالَ لِیْ اُفٍّ وَّلَا لِمَا صَنَعْتَ وَلَا اَلَّا صَنَعْتَ مُتَّفَق

سال پس نگفت آنحضرت مرا اُف و نگفت آنحضرت مرا چرا کردی این کار و نگفت چرا نکردی این را متفق

عَلَیْهِ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ اَمْشِیْ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

علیه و هم از وی مرویست گفت بودم میرفتم همراه آنحضرت صلی الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَیْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِیٌّ غَلِیْظُ الْحَاشِیَةِ فَاَدْرَكَهٗ

علیه و سلم و بر آنحضرت چادرے بود منسوب بنجران که موضعے است درشت و سطبر بود کنارهٔ

اَعْرَابِیٌّ فَجَبَذَهٗ بِرِدَائِهٖ جَبْذَةً شَدِیْدَةً وَرَجَعَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ

بادیه نشینے پس کشید آنحضرت را بچادرش کشیدنے سخت و باز گشت آنحضرت صلی الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْ نَحْرِ الْاَعْرَابِیِّ حَتّٰی نَظَرْتُ اِلٰی صَفْحَةِ عَاتِقِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

علیه و سلم در پیش آن اعرابی یعنی چنان بزور کشید تا آنکه نگاه کردم من بکرانهٔ گردن پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَثَّرَتْ بِهَا حَاشِیَةُ الْبُرْدِ مِنْ شِدَّةِ

صلے الله علیه و سلم بتحقیق تاثیر کرده بود بصفحهٔ عاتق آنحضرت کنارهٔ چادر از جهت سختے

جَبْذَتِهٖ ثُمَّ قَالَ یَا مُحَمَّدُ مُرْ لِیْ مِنْ مَّالِ اللّٰهِ الَّذِیْ عِنْدَكَ

کشیدن اعرابی پس گفت اعرابی ای محمد امر کن مرا که بدهند مرا از مال خدا که نزدیک توست

فَالْتَفَتَ اِلَیْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ ضَحِكَ

پس نگریست بسوے آن اعرابی پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم پستر خنده کرد

ثُمَّ اَمَرَ لَهٗ بِعَطَاءٍ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ مَا سُئِلَ

آنحضرت پستر امر کرد برای وی بخشش متفق علیه و از جابر رض مرویست گفت جابر رض سوال

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ شَیْئًا قَطُّ فَقَالَ لَا مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم چیزے هرگز پس گفته باشد کلمهٔ لا یعنی نه متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست که مردے سوال کرد آنحضرت را صلے الله علیه و سلم

حکایت در بیان سخاوت و مهربانی و کرم رسول الله از منتخب الازرقات

غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ فَاَعْطَاهُ اِيَّاهُ فَاَتٰى قَوْمَهٗ فَقَالَ اَيْ قَوْمِ اَسْلِمُوْا

گوسپندان میان دو کوه پس داد آنحضرت او را همه گوسپندان پس آمد آن مرد قوم خود را پس گفت ای قوم مسلمان شوید

فَوَاللّٰهِ اِنَّ مُحَمَّدًا لَيُعْطِيْ عَطَاءً مَا يَخَافُ الْفَقْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بخدا سوگند بدرستیکه محمد هر آینه می بخشد بخششی را نمی ترسد فقر را رواه مسلم

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض بَيْنَمَا هُوَ يَسِيْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

و از جبیر بن مطعم در اثنای آنکه وی سیر میکرد با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْفَلَهٗ مِنْ حُنَيْنٍ فَعَلِقَتِ الْاَعْرَابُ

صلی الله علیه و سلم در وقت باز گشتن از حنین که بعد از فتح مکه واقع شده بود پس

يَسْاَلُوْنَهٗ حَتّٰى اضْطَرُّوْهُ اِلٰى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهٗ فَوَقَفَ

در حالیکه سوال میکردند آنحضرت اموال را از غنایم تا آنکه مضطر و بیچاره ساختند آنحضرت را بسوی درخت خار دار

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَعْطُوْنِيْ رِدَائِيْ لَوْ كَانَ لِيْ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم پس فرمود بدهید مرا ردای مرا اگر بود مرا

عَدَدُ هٰذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمٌ لَقَسَمْتُهٗ بَيْنَكُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوْنِيْ

بشمار این درختان چارپایه هر آینه بخش میکردم آنرا میان شما پس نیابید شما مرا

بَخِيْلًا وَّلَا كَذُوْبًا وَّلَا جَبَانًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

بخیل که نه هم آنرا و نه دروغ گوی که در عده کنم و ترسانم و نه بزدل ترسنده در دادن از فقر رواه بخاری و از انس رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ

مروی است گفت بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم چون میگذارد آنحضرت نماز بامداد

جَاءَ خَدَمُ الْمَدِيْنَةِ بِاٰنِيَتِهِمْ فِيْهَا الْمَاءُ فَمَا يَاْتُوْنَ بِاِنَاءٍ اِلَّا غَمَسَ

در می آوردند خادمان اهل مدینه از کنیزان و غلامان آوندهای خود را که در ان آب میبود پس نمی آوردند هیچ آوندی مگر آنکه فرو میبرد

يَدَهٗ فِيْهَا فَرُبَّمَا جَاءُوْهُ بِالْغَدَاةِ الْبَارِدَةِ فَيَغْمِسُ يَدَهٗ فِيْهَا

آنحضرت دست خود را در آن آوندها پس بسا که می آمدند آنحضرت را نماز در بامداد سرد پس فرو می برد دست خود را در آن آوندها

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ كَانَتْ اَمَةٌ مِّنْ اِمَاءِ اَهْلِ الْمَدِيْنَةِ

روایه مسلم وهم از انس رض مرویست گفت می‌بود کنیزے از کنیزان اهل مدینه

تَاْخُذُ بِيَدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنْطَلِقُ بِهٖ حَيْثُ

که میگرفت دست مبارک آنحضرت را صلے الله علیه و سلم پس مے برد آنحضرت را هر جاکه

شَاءَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ اِنَّ امْرَاَةً كَانَتْ فِيْ

میخواهست روایت کرد این حدیث را بخارے وهم از انس رض مرویست گفت که زنے بود که در

عَقْلِهَا شَيْءٌ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ لِيْ اِلَيْكَ حَاجَةً فَقَالَ

خرد وی چیزے از نقصان بود پس گفت آن زن ای پیغمبر خدا بدرستیکه هست مرا بتو حاجت پس گفت آنحضرت

يَا اُمَّ فُلَانٍ اُنْظُرِيْ اَيَّ السِّكَكِ شِئْتِ حَتّٰى اَقْضِيَ لَكِ حَاجَتَكِ

ای ام فلان به بین هرکدام از کوچها که میخواهے تا آنکه ادا کنم برای تو حاجت ترا

فَخَلَا مَعَهَا فِيْ بَعْضِ الطُّرُقِ حَتّٰى فَرَغَتْ مِنْ حَاجَتِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس تنها شد آنحضرت بآن زن در بعضے راههاے تا آنکه فارغ شد آن زن از حاجت خود روایت کرد این

وَعَنْهُ قَالَ لَمْ يَكُنْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا

وهم از انس رض مرویست گفت نبود آنحضرت صلے الله علیه و سلم فحش گوینده

وَّلَا لَعَّانًا وَّلَا سَبَّابًا كَانَ يَقُوْلُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهٗ تَرِبَ جَبِيْنُهٗ

و نه بود آنحضرت لعن کننده کسے را و نه چیزے را و نه بود آنحضرت از دشنام کنندگان بود که میگفت نزد خشمگین شدن

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

روایه البخارے وازابی سعید خدرے رض مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَشَدَّ حَيَاءً مِّنَ الْعَذْرَاءِ فِيْ خِدْرِهَا

صلے الله علیه و سلم سخت‌تر از روی حیا و بیشتر مانند از بکر که در پرده خود باشد

فَاِذَا رَاٰى شَيْئًا يَكْرَهُهٗ عَرَفْنَاهُ فِيْ وَجْهِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس چون میدید آنحضرت چیزے را ناخوش میداشت می‌شناختیم آنرا در روے مبارک او اگرچه از شرم چیزے نا گفت

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ رض مرویست گفت عائشہ ندیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

مُسْتَجْمِعًا قَطُّ ضَاحِكًا حَتّٰى أَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ وَإِنَّمَا كَانَ

مجتمع شوندہ ہرگز در حالت خندہ تا آنکہ بہ بینم از ان حضرت کام اورا و نبود آن حضرت مگر آنکہ

يَتَبَسَّمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

تبسم میکرد رواہ بخارے و ہم از عائشہ مرویست کہ نبود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيْثَ كَسَرْدِكُمْ كَانَ يُحَدِّثُ

علیہ و سلم کہ پیاپے میگفت سخن را در پے یکدیگر چنانکہ ملتبس میگردد بر شنوندہ مثل پیاپے

حَدِيْثًا لَوْ عَدَّهُ الْعَادُّ لَأَحْصَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْأَسْوَدِ

کہ میگفت سخن را جدا جدا کہ اگر شمرد آنرا شمرندہ ہر آئینہ مے شمرد آنرا متفق علیہ و از اسود مرویست

قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رض مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت اسود پرسیدم عائشہ رض را کہ چہ چیز بود کہ میکرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

يَصْنَعُ فِيْ بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُوْنُ فِيْ مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِيْ خِدْمَةَ

در درون خانہ گفت عائشہ کہ مے بود آنحضرت در خدمت اہل خانہ خود

أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلٰوةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلٰوةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس چون حاضر میشد وقت نماز بیرون آمد برائے نماز رواہ بخارے

وَعَنْهَا قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از عائشہ صدیقہ رض مرویست نزد آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُّجَاهِدَ فِيْ

چیزے را ہرگز بدست خود نہ زن را و نہ خادم را مگر آنکہ کارزار میکرد در

سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَا نِيْلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمُ مِنْ صَاحِبِهِ

راہ خدا و یافتہ نشد آنحضرت چیزے ہرگز پس انتقام کشید از صاحب خود

لطائف: حاصل جمع آنکہ تبسم نعم تمام گوئی بعضی پارہ گوشہ را کلام خلق و در ضعیفیت رسالت — حضرت شیخ عبد الحق محدث دہلوی

إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللّٰهِ فَيَنْتَقِمُ لِلّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مگر آنکہ غلبہ کردہ شود و دور کردہ شود چیزے از محارم خدا پس انتقام مے کشید از برائے خدا روایت کرد مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ خَدَمْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض گفت انس خدمت کردم من آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

وَأَنَا ابْنُ ثَمَانِ سِنِينَ خَدَمْتُهُ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا لَامَنِي

و حال آنکہ من ہشت سالہ بودم خدمت کردم او را دہ سال پس نکوہش نکرد مرا

عَلَى شَيْءٍ قَطُّ أُتِيَ فِيهِ عَلَى يَدَيَّ فَإِنْ لَامَنِي لَائِمٌ مِنْ

بر ہیچ چیزے ہرگز کہ ہلاک شد آن چیز بر دست من پس اگر مے نکوہید مرا نکوہندہ از

أَهْلِهِ قَالَ دَعُوهُ فَإِنَّهُ لَوْ قُضِيَ شَيْءٌ كَانَ هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

اہل خانۂ آنحضرت میفرمود بگذارید او را زیرا کہ بدرستی شان نیست اگر قضا کردہ شود چیزے ہر آئینہ واقع میشود این لفظ

وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ وَعَنْ أَنَسٍ رض

و روایت کردہ است بیہقی در شعب ایمان باندک تغیر و روایت است از انس رض

يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَعُودُ الْمَرِيضَ

کہ وی خبر میداد از صفات و اخلاق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باز پرس میکرد بیمار را

وَيَتْبَعُ الْجَنَازَةَ وَيُجِيبُ دَعْوَةَ الْمَمْلُوكِ وَيَرْكَبُ الْحِمَارَ لَقَدْ رَأَيْتُهُ

و میرفت پس جنازہ و می پذیرفت دعوت غلام را و سوار میشد دراز گوش را ہر آئینہ دیدم او را

يَوْمَ خَيْبَرَ عَلَى حِمَارٍ خِطَامُهُ لِيفٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

روز غزوہ خیبر سوار بود بر دراز گوش کہ ریسمان مہار آن از پوست خرما بود روایت کرد آنرا ابن ماجہ و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

در شعب ایمان و از عائشہ صدیقہ رض مرویست گفت عائشہ کہ بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْصِفُ نَعْلَهُ وَيَخِيطُ ثَوْبَهُ وَيَعْمَلُ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میدوخت نعل خود را و میدوخت جامہ خود را و کار میکرد آنحضرت در

بَيْتِهٖ كَمَا يَعْمَلُ اَحَدُكُمْ فِيْ بَيْتِهٖ وَقَالَتْ كَانَ بَشَرًا مِّنَ الْبَشَرِ

در خانه خود چنانکه کار میکند یکی از شما در خانه خود و گفت عائشه بود آنحضرت آدمی از آدمیان

يَفْلِيْ ثَوْبَهٗ وَيَحْلُبُ شَاتَهٗ وَيَخْدِمُ نَفْسَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میجست قمل جامه خود را و می دوشید شیر بز خود و خدمت میکرد ذات شریف خود را رواه ترمذی

وَعَنْ اَنَسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِذَا

و از انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه و سلم بود آنحضرت چون

صَافَحَ الرَّجُلَ لَمْ يَنْزِعْ يَدَهٗ مِنْ يَدِهٖ حَتّٰى يَكُوْنَ هُوَ الَّذِيْ

مصافحه میکرد مردی را نمیکشید دست خود را از دست آن مرد تا آنکه می بود آن مرد که

يَنْزِعُ يَدَهٗ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهٗ عَنْ وَّجْهِهٖ حَتّٰى يَكُوْنَ هُوَ الَّذِيْ

می کشید دست خود را از دست آنحضرت و برنمیگردانید آنحضرت روی مبارک خود را از روی آن مرد تا آنکه بود آن مرد

يَصْرِفُ وَجْهَهٗ وَلَمْ يُرَ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيْسٍ لَّهٗ رَوَاهُ

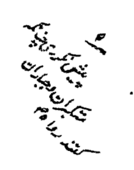
میگردانید روی خود را از روی وی و دیده نشد آنحضرت پیش کننده زانوهای خود پیش همنشین یعنی زانوها را

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترمذی و هم از وی مرویست که بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

كَانَ لَا يَدَّخِرُ شَيْئًا لِّغَدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

که نگاه نمیداشت چیزی را برای فردا رواه ترمذی و از جابر بن سمره رض مرویست

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَوِيْلَ الصَّمْتِ رَوَاهُ

گفت جابر که بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم که دراز بود خاموشی و تکلم نمیکرد [illegible]

فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَاَيْتُ

آنرا در شرح السنة و روایت است از عبدالله بن حارث بن جزء گفت عبدالله ندیدم

اَحَدًا اَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِّنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسی [illegible] بیشتر از روی تبسم از پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم رواه ترمذی

وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّ يَهُوْدِيًّا كَانَ يُقَالُ لَهٗ فُلَانُ حَبْرٌ كَانَ لَهٗ عَلٰى

و از علی رض مرویست که یهودی بود گفته میشد مر او را که فلان حبر بست بود مر او را بر

رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَنَانِيْرُ فَتَقَاضَى النَّبِيَّ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم دینارهای دین پس تقاضا کرد آن یهودے

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهٗ يَا يَهُوْدِيُّ مَا عِنْدِيْ مَا

از وی صلی الله علیه و سلم پس گفت آنحضرت مر او را ای یهودی نیست نزد من چیزے که

أُعْطِيْكَ قَالَ فَإِنِّيْ لَا أُفَارِقُكَ يَا مُحَمَّدُ حَتّٰى تُعْطِيَنِيْ فَقَالَ

بدهم ترا گفت یهودے پس بدرستیکه من جدا نمیشوم از تو یا محمد تا آنکه میدهے مرا پس فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذًا أَجْلِسُ مَعَكَ فَجَلَسَ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم مر یهودی را اکنون چون مفارقت نمیکنے می نشینم با تو

مَعَهٗ فَصَلّٰى رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ

گذارد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز ظهر و نماز عصر

وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَالْغَدَاةَ وَكَانَ أَصْحَابُ

و نماز مغرب را و نماز عشا و فجر نیز گذارد بود اصحاب

رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَهَدَّدُوْنَهٗ وَيَتَوَعَّدُوْنَهٗ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم میترسانیدند آن یهودی را وعید میکردند که ترا

فَفَطِنَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الَّذِيْ يَصْنَعُوْنَ

چنین کنیم وچنان کنیم پس دریافت آنحضرت صلی الله علیه و سلم چیزیکه میکردند صحابه با یهودے

بِهٖ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللهِ يَهُوْدِيٌّ يَحْبِسُكَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ

از تهدید و وعید پس گفتند صحابه یا رسول الله یهودی حبس کند ترا پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَعَنِيْ رَبِّيْ أَنْ أَظْلِمَ مُعَاهِدًا وَغَيْرَهٗ

صلی الله علیه وسلم منع کرده است مرا پروردگار من از اینکه ظلم کنم ذمی را که عهد بسته است

فَلَمَّا تَرَحَّلَ النَّهَارُ قَالَ الْيَهُوْدِيُّ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ

پس ہنگامے کہ برآمد روز گفت یہودے اشهد ان لا الہ الا اللہ واشهد

اَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَشَطْرُ مَالِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمَا وَاللّٰهِ مَا فَعَلْتُ

انک رسول اللہ و گفت نصف مال من در راہ خداست آگاہ باش قسم خدا اگر کردم

بِكَ الَّذِيْ فَعَلْتُ بِكَ اِلَّا لِاَنْظُرَ اِلٰى نَعْتِكَ فِي التَّوْرٰىةِ مُحَمَّدُ

بتو آنچہ کردم ترا از درشتی و سختی مگر از برای آنکہ بہ بینم نسبت صفت تو کہ در توریت نوشتہ است کہ محمد

ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ مَوْلِدُهٗ بِمَكَّةَ وَمُهَاجَرُهٗ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهٗ بِالشَّامِ

پسر عبداللہ ولادت وی بمکہ است و ہجرت وے بمدینہ است و ملک او شام است

لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيْظٍ وَّلَا سَخَّابٍ فِي الْاَسْوَاقِ وَلَا مُتَزَيٍّ

نیست درشت خوی و درشت سخن و نہ فریاد کنندہ در بازارہا و نہ متصف

بِالْفُحْشِ وَلَا قَوَّالِ الْخَنَا اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّكَ

بفحش و نہ بگفتار بیہودہ گواہی میدہم اینکہ نیست خدا مگر خداے تعالےٰ و گواہی میدہم باینکہ تو

رَسُوْلُ اللّٰهِ وَهٰذَا مَالِيْ فَاحْكُمْ فِيْهِ بِمَا اَرَاكَ اللّٰهُ وَكَانَ

پیغمبر خدا ہستے و این مال من است پس حکم کن در وے بہ چیزے کہ بنماید ترا خدای تعالیٰ و بود

الْيَهُوْدِيُّ كَثِيْرَ الْمَالِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ

آن یہودے بسیار مالدار رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ و روایت از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِيْ اَوْفٰى قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبداللہ بن ابی اوفی رض گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يُكْثِرُ الذِّكْرَ وَيُقِلُّ اللَّغْوَ وَيُطِيْلُ الصَّلٰوةَ وَيُقَصِّرُ الْخُطْبَةَ وَلَا

بسیار میکرد ذکر خدا را و کم میکرد بیہودہ گفتن را و دراز میکرد نماز را و کوتاہ میخواند خطبہ را و انکار

يَاْنَفُ اَنْ يَّمْشِيَ مَعَ الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ فَيَقْضِيَ لَهُ الْحَاجَةَ

و تکبر نمیکرد کہ برود ہمراہ بیوہ و مسکین پس بر آرد مر او را حاجت

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّ أَبَا جَهْلٍ قَالَ لِلنَّبِيِّ

روایت کرد نسائی و دارمی و از علی کرم الله وجهه مرویست که ابوجهل لعنة الله علیه

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا لَا نُكَذِّبُكَ وَلٰكِنْ نُكَذِّبُ بِمَا جِئْتَ

بحضرت صلی الله علیه و سلم گفت که ما دروغ گوی نمیدانیم ترا ولکن تکذیب میکنیم چیزیرا که آورده تو آنرا

بِهٖ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالٰى فِيْهِمْ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُوْنَكَ وَلٰكِنَّ الظَّالِمِيْنَ

پس فرود فرستاد خدا تعالی این آیت را پس بدرستیکه کافران ترا تکذیب نمیکنند ولیکن این ظالمان

بِاٰيٰتِ اللهِ يَجْحَدُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

بآیات خدا تکذیب میکنند روایت کرد ترمذی و از عائشه صدیقه روایت است گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ لَوْ شِئْتُ لَسَارَتْ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم ای عائشه اگر من دنیا خواهم از خدا هر آینه همراه میرفتند

مَعِيْ جِبَالُ الذَّهَبِ جَاءَنِيْ مَلَكٌ وَإِنَّ حُجْزَتَهٗ لَتُسَاوِي الْكَعْبَةَ

با من کوههای زر آمد فرشته و بدرستی جای بند ازار وی هر آینه برابر بود کعبه را

فَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُوْلُ إِنْ شِئْتَ نَبِيًّا عَبْدًا

پس گفت آن فرشته که پروردگار تو میخواند بر تو سلام و میگوید اگر میخواهی باش پیغمبر بنده

وَإِنْ شِئْتَ نَبِيًّا مَلِكًا فَنَظَرْتُ إِلٰى جِبْرَئِيْلَ فَأَشَارَ إِلَيَّ

واگر میخواهی باش پیغمبر بادشاه پس نگاه کردم من بجانب جبرئیل پس اشارت کرد جبرئیل

أَنْ تَوَاضَعْ نَفْسَكَ وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض فَالْتَفَتَ رَسُوْلُ اللهِ

من که فرو نه نفس خود را و در روایت ابن عباس رض آمده پس برگشته نگریست پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى جِبْرَئِيْلَ كَالْمُسْتَشِيْرِ لَهٗ فَأَشَارَ جِبْرَئِيْلُ بِيَدِهٖ

صلی الله علیه وسلم بسوی جبرئیل مانند مشورت کننده مراورا پس اشارت کرد جبرئیل بدست خود

أَنْ تَوَاضَعْ فَقُلْتُ نَبِيًّا عَبْدًا قَالَتْ فَكَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

که فرو نه خود را پس گفتم من میباشم پیغمبر بنده نه بادشاه گفت عائشه پس بود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذٰلِكَ لَا يَأْكُلُ مُتَّكِئًا يَقُوْلُ اٰكُلُ كَمَا يَأْكُلُ

علیہ و سلم بعد ازان طعام نمیخورد تکیہ زننده میفرمود کہ میخورم چنانکہ میخورد

الْعَبْدُ وَاَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

بنده و مے نشینم چنانکہ مے نشیند بنده روایت کرد او را در شرح السنۃ و از

اَنَسٍ رضـ مَا مَسِسْتُ بِكَفِّيْ اَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

انس گفت مس نکردم من ہیچ کف دست نرم از کف آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا وَجَدْتُ رَائِحَةً اَطْيَبَ مِنْ رَائِحَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

علیہ و سلم و نیافتم بوے خوشبوے تر از بوی خوش آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَحِبْتُهُ عَشْرَ سِنِيْنَ فَمَا قَالَ لِيْ لِشَيْءٍ

صلے اللہ علیہ و سلم و صحبت داشتم با او ده سال پس نفرمود برای من ہیچ چیز

لِمَ صَنَعْتَ كَذَا اَوْ كَذَا وَاَلَّا صَنَعْتَ كَذَا اَوْ كَذَا جَامِعٌ كَبِيْرٌ

کہ چرا کردے تو چنین و چنین و نگفت کہ چرا نکردی تو چنین و چنان از جامع کبیر

وَعَنْهُ رضـ قَالَ صَحِبْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت صحبت داشتم من با آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

عَشْرَ سِنِيْنَ وَشَمِمْتُ الْعِطْرَ كُلَّهٗ فَلَمْ اَشُمَّ نَكْهَةً اَطْيَبَ

ده سال و شمیدم عطر ہمہ چیز پس نشمیدم بوی خوش ہیچ کہ خوشبو تر باشد

مِنْ نَكْهَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از خوشبوی آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا لَقِيَهٗ اَحَدٌ مِنْ اَصْحَابِهٖ فَقَامَ

صلے اللہ علیہ و سلم چون ملاقات میکرد آنحضرت را یکے از یاران آنحضرت پس ایستاد

مَعَهٗ قَامَ مَعَهٗ فَلَمْ يَنْصَرِفْ حَتّٰى يَكُوْنَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِيْ

با آنحضرت می ایستاد با وی پس باز نمی گشت آنحضرت تا آنکہ باشد آن مرد کہ

يَنصَرِفُ عَنهُ وَاِذَا لَقِيَهُ اَحَدٌ مِّن اَصحَابِهٖ فَتَنَاوَلَهُ يَدَهُ
کہ باز میگشت از آنحضرت و وقتیکہ ملاقات میکرد آنحضرت را ہیچ یکے از یاران آنحضرت پس میگرفت دست

نَاوَلَهَا اِيَّاهُ فَلَم يَنزِع يَدَهُ مِنهُ حَتّٰى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي
میداد دست خود را پس نے کشید دست خود را از وی تا آنکہ میبود آن مرد کہ میکشید

يَنزِعُهَا عَنهُ ابنُ سَعدٍ وَعَن اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنهُ قَالَ كُنتُ
و میکند ہشت از روایت کردہ است از وی ابن سعد و از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت بودم

اَلعَبُ مَعَ الصِّبيَانِ فَمَرَّ عَلَينَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ
من بازی میکردم با کودکان پس گذشت بر ما آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ اَلسَّلَامُ عَلَيكُم يَا صِبيَانُ رَوَاهُ الدَّيلَمِيُّ
پس فرمود السلام علیکم اے کودکان رواہ الدیلمے

بَابُ مَا كَانَ عَيشُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ
باب در بیان زندگانی کردن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَن عَائِشَةَ رض قَالَت مَا شَبِعَ اٰلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ
و از عائشہ صدیقہ رضہ مرویست سیر نشدہ اہل بیت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مِن خُبزِ الشَّعِيرِ يَومَينِ مُتَتَابِعَينِ حَتّٰى قُبِضَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
از نان جو دو روز پیاپے تا آنکہ رفت ازین عالم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيهِ وَعَن عُمَرَ رض قَالَ دَخَلتُ
علیہ وسلم متفق علیہ و از عمر رضہ مرویست گفت عمر رضہ در آمدم من

عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ فَاِذَا هُوَ مُضطَجِعٌ عَلٰى
بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ آنحضرت بر پہلو

رِمَالِ حَصِيرٍ لَيسَ بَينَهُ وَبَينَهُ فِرَاشٌ قَد اَثَّرَ الرِّمَالُ بِجَنبِهٖ
خوابیدہ است بر بوریای بافتہ از برگ خرما و درمیان بدن مبارک و میان حصیر فراشے افگندہ تحقیق

(حاشیہ) ف رمال بضم راء و کسر آن نیز درست است ... یعنی بافتہ شدہ و مانند آن ... حصیر از جنس ... پس ... معلوم شود ... بر حصیر آنحضرت ... بود و ... فراش ...

مُتَّكِئًا عَلَى وِسَادَةٍ مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيفٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ

تکیه زده بر بالین از چرم که پنبهٔ آن پوست خرما بود عمر میگوید گفتم یا رسول الله

اُدْعُ اللهَ فَلْيُوَسِّعْ عَلَى أُمَّتِكَ فَإِنَّ فَارِسَ وَالرُّومَ قَدْ وُسِّعَ عَلَيْهِمْ

دعا کن خدا را تا فراخ گرداند خدایتعالی ارزاق را برامت تو زیرا که قوم فارس و روم بتحقیق فراخی کرده شده است

وَهُمْ لَا يَعْبُدُونَ اللهَ فَقَالَ أَوَفِي هٰذَا أَنْتَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ

و حال آنکه ایشان پرستش نمیکنند خدا را پس فرمود آنحضرت آیا طلب میکنی توسعت او دنیا ای پسر خطاب

أُولٰئِكَ قَوْمٌ عُجِّلَتْ لَهُمْ طَيِّبَاتُهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي رِوَايَةٍ

آنها گروهی اند که شتاب داده شده است برای ایشان خوبیهای ایشان در زندگانی دنیا و در دیگر روایت

أَمَا تَرْضٰى أَنْ تَكُونَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْآخِرَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آمده که آیا راضی نیستی که باشد مرایشان را دنیا و مارا آخرت متفق علیه

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّهُ مَشٰى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُبْزِ

و از انس رض مرویست که وی برد نزد آنحضرت صلے الله علیه وسلم نان

شَعِيرٍ وَإِهَالَةٍ سَنِخَةٍ وَلَقَدْ رَهَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

جو و پیه گداخته تغیر یافته و هر آئینه بتحقیق گرو نهاد آنحضرت صلے الله علیه وسلم

دِرْعًا لَهُ بِالْمَدِينَةِ عِنْدَ يَهُودِيٍّ وَأَخَذَ مِنْهُ شَعِيرًا لِأَهْلِهِ

زرهی که بود او را در مدینه نزد یهودی و گرفت از آن چیزی جو از برای اهل و عیال خود

وَلَقَدْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا أَمْسٰى عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و البته شنیدم انس را گفت که میگفت آنحضرت شب نکرد نزد اهل بیت محمد صلے الله علیه

وَسَلَّمَ صَاعُ بُرٍّ وَلَا صَاعُ حَبٍّ وَإِنَّ عِنْدَهُ لَتِسْعَ نِسْوَةٍ

وسلم پیمانهٔ گندم و نه پیمانهٔ دانهٔ دیگر و حال آنکه بتحقیق نزد آنحضرت نه زن بود

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

روایت کرده بخاری و از انس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ أُخِفْتُ فِي اللّٰهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُوذِيتُ

علیه و سلم بتحقیق ترسانیده شده ام من و حال آنکه ترسانیده نشد هیچ یکے با من بگرینه

فِي اللّٰهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ أَتَتْ عَلَيَّ ثَلٰثُونَ مِنْ بَيْنِ لَيْلَةٍ

در دین خدا و ایذا کرده نشد هیچ یکے و بتحقیق آمد بر من سے شب

وَيَوْمٍ وَمَا لِي وَلِبِلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلَّا شَيْءٌ يُوَارِيهِ

و روز متوالے و حال آنکه نیست و نبود مرا و مر بلال را خوردنے که بخورد آنرا جگر دارے یعنی حیوانے مگر چیزی

إِبِطُ بِلَالٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ مَعْنٰى هٰذَا الْحَدِيثِ

که پنهان میکرد آنرا بغل بلال روایه ترمذے و گفت ترمذی و مصداق این حدیث

حِينَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَارِبًا مِنْ مَكَّةَ

در هنگامے بود که بیرون آمد پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم گریزنده از مکه

وَمَعَهُ بِلَالٌ إِنَّمَا كَانَ مَعَ بِلَالٍ مِنَ الطَّعَامِ مَا يَحْمِلُهُ تَحْتَ

و بود با آنحضرت بلال نبود همراه بلال از جنس خوردنے مگر آن قدر که برمیداشت در زیر

إِبِطِهِ وَعَنْ أَبِي طَلْحَةَ رض قَالَ شَكَوْنَا إِلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بغل خود و از ابو طلحه رض گفت شکایت کردیم ما بسوے آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُوعَ فَرَفَعْنَا عَنْ بُطُونِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ فَرَفَعَ

علیه و سلم گرسنگے را پس برداشتیم و کشادیم از شکمهای خود سنگ یعنی هر کدام سنگے

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَطْنِهِ عَنْ حَجَرَيْنِ رَوَاهُ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم از سینهٔ خود دو سنگ روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ كَانَ

این حدیث را ترمذی و از عائشه رض روایت است گفت که بود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ مِنَ الدُّنْيَا ثَلٰثَةٌ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم که خوش مے آمد او را از دنیا سه چیز

الطعام والنساء والطیب فاصاب اثنین ولم یصب واحدا

یعنے خوردنے وزنان وبوی خوش پس یافت آنحضرت دو چیزرا ونیافت یک چیزرا

اصاب النساء والطیب ولم یصب الطعام رواہ احمد وعن

یافت زنان را وبوی خوش را ونیافت خوردنے را روایت کرد آنرا احمد واز

عبد اللہ بن مغفل رضی اللہ عنہ قال جاء رجل الی النبی

عبد اللہ بن مغفل مروی است گفت عبد اللہ کہ آمد مردے بسوی آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم فقال انی احبک فقال انظر ما تقول

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آن مرد آنحضرت را بدرستی من دوست میدارم ترا پس

فقال واللہ انی لاحبک ثلث مرات قال ان کنت صادقا

پس گفت آن مرد بخدا سوگند بدرستی من دوست میدارم ترا سہ کرت گفت این سخن را فرمود آنحضرت کہ چہ میگوئے

فاعد للفقر تجفافا للفقر اسرع الی من یحبنی من السیل

در دعوی صادق پس آمادہ کن برائے فقر دربرگستوان وجہ ہر آئینہ فقر شتابتر رسندہ است بسوئے کسیکہ دوست

الی منتہاہ رواہ الترمذی وعن انس رضی اللہ تعالے

بجائے کہ نہایت رسیدن اوست روایت کرد ترمذی وازانس رضی اللہ تعالے عنہ

عنہ ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال اللھم احینی

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود خداوندا زندہ دار

مسکینا وامتنی مسکینا واحشرنی فی زمرۃ المساکین

مسکین وبمیران مرا مسکین وبرانگیز مرا در گروہ مسکینان

فقالت عائشۃ رضی اللہ تعالی عنہا لم یا رسول اللہ صلی اللہ

پس پرسید عائشہ صدیقہ رضے اللہ تعالے عنہا برای چہ طلبی یا رسول اللہ صلے اللہ

علیک وسلم قال انہم یدخلون الجنۃ قبل اغنیائہم

علیک وسلم این را فرمود در جواب عائشہ زیراکہ ایشان یعنی فقرا ومساکین میدر آیند بہشت

بِأَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا يَا عَائِشَةُ لَا تَرُدِّي الْمِسْكِيْنَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

بچهل سال ای عائشه مسکین را چیزی ناداده بر مگردان اگرچه به نیمه خرما باشد

يَا عَائِشَةُ أَحِبِّي الْمَسَاكِيْنَ وَقَرِّبِيْهِمْ فَإِنَّ اللهَ يُقَرِّبُكِ يَوْمَ

ای عائشه دوست دار همه مسکینانرا و نزدیک گردان بخود آنهارا زیراکه خدای تعالی نزدیک گرداند

الْقِيَامَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنِ

قیامت روایت کرد این حدیث ترمذی و بیهقی در شعب ایمان و از

ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ وَ

وسلم نگریستم در بهشت پس دیدم بیشتر اهل آنرا فقرا و

اطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نگریستم در آتش دوزخ پس دیدم بیشتر اهل آنرا زنان متفق علیه

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ يَأْتِيْ عَلَيْنَا الشَّهْرُ

و از عائشه رض مرویست گفت عائشه رض بود حال و شان ما اهل بیت پیغمبر خدا که

مَا نُوْقِدُ فِيْهِ نَارًا إِنَّمَا هُوَ التَّمْرُ وَالْمَاءُ إِلَّا أَنْ نُّؤْتٰى

و میگذشت ماه تمام نمی افروختیم در آن ماه آتشی که بدان چیزی بپزیم از طعام گفت نبود طعام ما مگر خرما و آب

بِاللُّحَيْمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهَا رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا شَبِعَ آلُ

گوشت پاره متفق علیه و هم از عائشه صدیقه رض آمده که گفت سیر نشد اهل بیت

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَيْنِ مِنْ خُبْزِ بُرٍّ إِلَّا وَأَحَدُهُمَا

محمد صلی الله علیه وسلم دو روز از نان گندم که آنکه در یکی از آن

تَمْرٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهَا قَالَتْ تُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

دو روز طعام ایشان تمر بود و در دیگر نان متفق علیه و هم از عائشه صدیقه رض مرویست وفات یافت پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا شَبِعْنَا مِنَ الْاَسْوَدَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

علیہ وسلم و سیر نشدیم ما از دو سیاہ کہ مراد ازان خرما و آب ست متفق علیہ ست و روایت

النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اَلَسْتُمْ فِيْ طَعَامٍ وَّشَرَابٍ

از نعمان بن بشیر رضی اللہ عنہ گفت یعنی با یاران خود آیا نیستید شما در خوردنی و نوشیدنی

مَا شِئْتُمْ لَقَدْ رَاَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ

کہ توسیع میکنید بہر نوع کہ میخواہید ہر آئینہ بتحقیق دیدم پیغمبر شمارا صلے اللہ علیہ وسلم و حالانکہ

مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلَاُ بَطْنَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ اَلْاَحَادِيْثُ الْاَرْبَعَةُ

نمے یافت از خرمائے ردے خشک آنقدر کہ پر کند شکم مبارک اورا و سیرے بخشد این ہر چہار حدیث

فِيْ بَابِ الْاَطْعِمَةِ لِلْمِشْكٰوةِ

در باب اطعمہ مشکات شریف ست

بَابُ الْبَعْثِ وَبَدْءِ الْوَحْيِ

باب در بیان بعثت و ابتدائے نزول وحے

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ بَعَثَ فِيْهِمْ رَسُوْلًا مِّنْ

ہر آئینہ نعمت فراوان داد خدا مومنان آنگاہ کہ فرستاد در میان ایشان پیغمبرے از

اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتہائے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزد ایشانرا

الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ

کتاب و حکمت و ہر آئینہ ایشان بودند پیش ازین در گمراہے

مُّبِيْنٍ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا وَحْيًا اَوْ مِنْ

ظاہر و نشاید مر آدمے را کہ سخن گوید بآن خدائے مگر وحے یا از

وَّرَآئِ حِجَابٍ اَوْ يُرْسِلَ رَسُوْلًا فَيُوْحِيَ بِاِذْنِهٖ مَا يَشَآءُ

پس پشت پردہ یا فرستد فرستادہ را پس وحی کند بدستورے او آنچہ خواہد

إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ۝ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا

بدرستی او برترست حکم کننده وہمچنین وحے فرستادیم بسوے تو قرآن از فرمان ما

مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ

نبود سے کہ دریابے چیست قرآن ونہ ایمان ولیکن گردانیدیم

نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ

اورا روشنے راہ نمائیم بدان ہرکرا خواہیم از بندگان خویش و بدرستی تو ہرآئینہ راہ می نمائے

مُّسْتَقِيمٍ ۝ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ

راست وہمچنین وحے کردیم سوے تو قرآنے تازے تا بیم کنے اہل مکہ را

وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ

وہرکہ گرداگرد اوینذ وبیم کنے از روز جمع نیست شک دران گروہے در بہشت وگروہے

فِي السَّعِيرِ ۝ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

در دوزخ روایت ست از عایشہ رض گفت نخست چیزے کہ آغاز کردہ شد بآنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَىٰ

علیہ وسلم از وحے دیدن راست بود در خواب پس بود آنحضرت کہ نمیدید

رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ

ہیچ خوابے مگر آنکہ مے آید تاویل آن خواب مانند سفیدہ دم صبح پستر دوست گردانیدہ شد بسوے آنحضرت

يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ

آنحضرت کہ خلوت میدیدت در غار کوہ حرا پس عبادت میکرد دران غار وعبادت میکرد شبہای متعدد

قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَٰلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَىٰ خَدِيجَةَ

پیش ازانکہ بازگردد بسوے اہل خانۂ خود و توشہ برمیداشت برای آن پستر بازمی آمد بسوی خدیجہ

فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّىٰ جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ

پس توشہ برمیداشت برای مانند مدت آن لیالی تا آنکہ آمد حق یعنی وحی حال آنکہ آنحضرت در غار بود پس آمد

فَقَالَ اقْرَأْ فَقَالَ فَقُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَاَخَذَنِیْ فَغَطَّنِیْ

پس گفت فرشتہ بخوان پس گفتم نیستم من خوانندہ و نمی توانم خواند پس گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشتہ مرا

حَتّٰی بَلَغَ مِنِّی الْجُهْدَ ثُمَّ اَرْسَلَنِیْ فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ

تا آنکہ رسید جبرئیل از من غایت وسع و طاقت را پس رہا کرد مرا جبرئیل پس گفت بخوان پس گفتم نمیتوانم خواند

فَاَخَذَنِیْ فَغَطَّنِی الثَّانِیَةَ حَتّٰی بَلَغَ مِنِّی الْجُهْدَ ثُمَّ اَرْسَلَنِیْ فَقَالَ

پس گرفت مرا بار دوم پس بفشرد تا آنکہ رسید مرا جبرئیل از من غایت وسع را پس رہا کرد مرا پس گفت

اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَاَخَذَنِیْ فَغَطَّنِی الثَّالِثَةَ ثُمَّ اَرْسَلَنِیْ فَقَالَ اقْرَأْ

بخوان پس گفتم نیستم من خوانندہ گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشتہ مرا بار سوم پس فرا هم آورد و بفشرد مرا پس رہا کرد مرا

بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِیْ خَلَقَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ الَّذِیْ

بنام پروردگار خود که پیدا کردہ است پیدا کرد آدمی را از خون بستہ کہ در رحم بود بخوان و پروردگار تو کریم تر و بزرگتر

عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ فَرَجَعَ بِهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ

تعلیم کرد انسان را بقلم آموخت مردم را آنچه ممکن نشود کہ بقدرت خود تواند دانست پس باز گشت با این کلمات رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم در حالیکہ می لرزید

فُؤَادُهٗ فَدَخَلَ عَلٰی خَدِيْجَةَ فَقَالَ زَمِّلُوْنِیْ زَمِّلُوْنِیْ فَزَمَّلُوْهُ حَتّٰی ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ

دل وی پس در آمد آنحضرت بر خدیجہ پس گفت در گلیم بپوشید مرا در گلیم بپوشانید مرا پس پوشانیدند آنحضرت را تا آنکہ رفت از وی ترس پس گفت

لِخَدِيْجَةَ وَاَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيْتُ عَلٰی نَفْسِیْ فَقَالَتْ

مر خدیجہ را و رسانید خدیجہ را خبر با آنچہ گذشتہ بود گفت بتحقیق ترسیدم من بر نفس خود پس گفت

خَدِيْجَةُ كَلَّا وَاللّٰهِ مَا يُخْزِيْكَ اللّٰهُ اَبَدًا اِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ

خدیجہ اینچنین نخواهد بود سوگند بخدا رسوا نمیگرداند ترا خدا تعالی همیشه زیرا که بدرستی تو هر آئینہ پیوند میکنی رحم را

وَتَصْدُقُ الْحَدِيْثَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُوْمَ وَتَقْرِی

و راست گوئی سخنها را و بر میداری گرانی را و کسب میکنی معدوم را و مهمانی میکنی

الضَّيْفَ وَتُعِيْنُ عَلٰی نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهٖ خَدِيْجَةُ حَتّٰی

مهمانان را و یاری میدهی خلق را بر حوادث پس برد آنحضرت را خدیجہ تا آنکہ

أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ

آورد آنحضرت را نزد ورقہ بن نوفل پسر عم خدیجہ و بود مردے کہ نصرانی شدہ بود

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ

در جاهلیت و بود کہ کسب کردہ بود کتاب عبرانی را پس انجیل را

بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا وَقَدْ عَمِيَ

بزبان عبرانی ترجمہ میکرد آنقدر کہ خواست خدای تعالی کہ بنویسد و بود مردے پیر شدہ و اعمی گشتہ

فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ

پس خدیجہ گفت مر ورقہ را ای پسر عم من بشنو از برادرزادہ خود پس گفت مر آنحضرت را ورقہ

يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای برادرزادہ کہ من چہ چیز می بینی پس خبر داد ورقہ را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هٰذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللّٰهُ

خبر چیزہا کہ میدید پس گفت ورقہ مر آنحضرت را کہ این ناموس فرشتہ ایست کہ فرستاد خدا تعالے

عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ

بر موسے علیہ السلام ای کاشکے می بودم من در وقت نبوت تو جوان کاشکے میباشم زندہ وقتیکہ

قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ

قوم تو پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا بیرون آرندگان منند

قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ

ایشان گفت ورقہ آری بیرون خواهند کرد ترا ایشان و نیامد هیچ مردے هرگز مانند آنچہ آوردہ تو مگر آنکہ دشمن داشتہ شد او

وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ

و اگر دریابد مرا روز تو یاری میدهم ترا یاری دادنی سخت پس درنگ نکرد ورقہ کہ بمیرانیدہ شد

وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ

بعد از آنکہ وحی بر آنحضرت آمد و نبوت ثابت شد فترة پذیرفت وحی از پیاپی آمدن ... روایت کرد او را بخاری و از جابر

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ

مر اوست که وی شنید آن حضرت را صلے اللہ علیہ و سلم که حکایت میکرد از فترت

الْوَحْيِ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي

وحے فرمود پس در اثنای آنکه من میروم شنیدم آوازے از آسمان پس بر داشتم بینائی خود را

فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ قَاعِدٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ

پس ناگاه فرشته که آمده بود بکوه حرا نشسته است بر تختے میان آسمان

وَالْأَرْضِ فَجُئِثْتُ مِنْهُ رُعْبًا حَتَّى هَوَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ فَجِئْتُ

و زمین پس ترسانیده شدم من از وی ترسانیدنے تا آنکه افتادم من بر زمین پس آمدم

أَهْلِي فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُونِي فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى

من اہل خانه خود را پس گفتم بجامه پیچید مرا پس پیچیدند مرا پس فرو فرستاد خدائے تعالے

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ

ای مرد بجامه پیچیده برخیز پس دعوت کن و خلق را بترسان و پروردگار خود را بزرگ دان و جامهای خود را

فَاهْجُرْ ثُمَّ حَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

پس ترک کن مراد شرک است پس گرم شد وحی و پیاپے آمدن گرفت متفق علیه و از ابن عباس

قَالَ بُعِثَ رَسُولُ اللّٰهِ لِأَرْبَعِينَ سَنَةً فَمَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلٰثَ عَشَرَ

روایت است که فرستاده شده پیغمبر خدا در چهل سالگے پس درنگ کرد بمکه سیزده

سَنَةً يُوحَى إِلَيْهِ ثُمَّ أُمِرَ بِالْهِجْرَةِ فَهَاجَرَ عَشَرَ سِنِينَ وَمَاتَ

سال در حالیکه وحی فرستاده میشد بسوے وی درین مدت پس امر کرده شد برآمدن از مکه بمدینه پس هجرت کرد

وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ

و حال آنکه وی شصت و سه ساله بود متفق علیه و روایت است از انس رض که

قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّينَ وَ

قبض کرده شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و وے شصت و سه ساله بود و

و ده سال و وفات یافت آنحضرت

أَبُوْ بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ وَعُمَرُ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ

قبض کرده شد ابوبکر رض و وی نیز شصت و سه ساله بود و قبض کرده شد عمر و وی نیز شصت و سه ساله بود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ

روایت کرد این حدیث را مسلم و از عائشه صدیقه رض روایت است که حارث بن ہشام

سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پرسید پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ و سلم پس پرسید

كَيْفَ يَأْتِيْكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چگونه می آید نزد تو وحی ای رسول خدا پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

أَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ

گاه گاه می آید مرا مانند آواز جرس که طنین دارد و این قسم وحی سخت ترین آن بود بر من

فَيُفْصَمُ عَنِّيْ وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ

پس منقطع میشد از من و حال آنکه بتحقیق یاد گرفتم از آن چیزی را که گفت فرشته و گاهی فرشته بصورت

رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِيْ فَأَعِيْ مَا يَقُوْلُ قَالَتْ عَائِشَةُ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ

مردی متمثل میشود برای من پس کلام میکرد از من پس یاد میگرفتم من چیزی را که میگفت گفت عائشه صدیقه رض بتحقیق دیدم

عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيْدِ الْبَرْدِ فَيُفْصَمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِيْنَهُ

بر آن حضرت وحی در روزی که سخت بود سردی آن پس منقطع شد وحی از وی و حال آنکه پیشانی

لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

وی میریخت خوی را متفق علیه و از عبد اللہ بن مسعود رض مرویست گفت

بَيْنَمَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْ عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعٌ

در اثنای آنکه آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم نماز میکرد نزدیک خانه کعبه حال آنکه جماعتی

قُرَيْشٍ فِيْ مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ أَيُّكُمْ يَقُوْمُ إِلَى جَزُوْرِ آلِ فُلَانٍ

از قریش در مجلسهای خود بودند ناگاه گفت گوینده که کدام یکی از شما بایستد و برود بسوی شتر کشته شده

فیعمد الی فرثها ودمها وسلاها ثم یمهله حتی اذا سجد وضعه

پس قصد کند آنکس بسوی سرگین وی و بسوی خون وی و بسوی پوستے که در و بچه میباشد پس مهلت دهد آنحضرت را

بین کتفیه فانبعث اشقاهم فلما سجد وضعه بین کتفیه وثبت

میان هر دو شانه وی پس برخاست بدبخت ترین ایشان پس هنگامیکه سجده کرد آنحضرت نهاد آنرا میان هر دو شانه او

النبی صلی الله علیه وسلم ساجدا فضحکوا حتی مال بعضهم علی

آنحضرت صلے الله علیه وسلم سجده کننده پس خندیدند مشرکان تا آنکه میل کردند بعضے از ایشان

بعض من الضحک فانطلق منطلق الی فاطمة فاقبلت تسعی وثبت

بسوی بعضے از خنده پس رفت رونده بسوی فاطمه زهرا و خبر کرد پس پیش آمد فاطمه در حالیکه میدوید و ماند

النبی صلی الله علیه وسلم ساجدا حتی القته عنه واقبلت

آنحضرت صلے الله علیه وسلم سجده کننده تا آنکه انداخت آنرا از بالای آنحضرت و رو آورد

علیهم وتسبهم فلما قضی رسول الله صلی الله علیه وسلم الصلوة

فاطمه بر آن بدبختان در حالیکه دشنام میکند ایشانرا پس چون تمام کرد آنحضرت صلے الله علیه وسلم نماز را

قال اللهم علیک بقریش ثلثا وکان اذا دعا دعا ثلثا واذا

گفت خداوندا بر تو باد که بگیرے قریش را سه بار کرد این دعا را و بود آنحضرت چون دعا میکرد میخواند دعا سه بار

سال سال ثلثا اللهم علیک بعمرو بن هشام وعتبة بن

و چون سوال میکرد سوال میکرد سه بار خداوندا بر تو باد که بگیرے عمرو بن هشام را که ابی جهل است و عتبه بن

ربیعة وشیبة بن ربیعة والولید بن عتبة وامیة بن خلف

ربیعه و شیبه بن ربیعه و ولید بن عتبه و امیه بن خلف

وعقبة بن ابی معیط وعمارة بن الولید قال عبد الله فوالله

و عقبه بن ابی معیط و عماره بن ولید گفت عبد الله بن مسعود بیت بخدا سوگند

لقد رایتهم صرعی یوم بدر ثم سحبوا الی القلیب قلیب بدر

هر آینه تحقیق دیدم ایشانرا بر زمین افتاده در روز بدر پس کشیده شدند بسوی چاه که در بدر است

ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُتْبِعَ أَصْحَابُ الْقَلِيْبِ

پستر فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم در پی فرستادہ شدہ این جماعت اہل چاہ

لَعْنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ أَتٰى

لعنت متفق علیہ و از عائشہ صدیقہ روایت است بدرستی عائشہ گفت یا رسول اللہ آیا آمدہ

عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ فَقَالَ لَقَدْ لَقِيْتُ مِنْ قَوْمِكَ

بر تو روزیکہ بود سخت تر از روز احد پس گفت آنحضرت ہر آئینہ بتحقیق دیدم از قوم تو

وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيْتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِيْ عَلَى

آنچہ دیدم و بود سخت ترین آنچہ دیدم ازین روز عقبہ وقتی کہ عرض کردم نفس خود را بر

ابْنِ عَبْدِ يَالِيْلَ بْنِ كُلَالٍ فَلَمْ يُجِبْنِيْ إِلٰى مَا أَرَدْتُ فَانْطَلَقْتُ

ابن عبد یالیل بن کلال پس پاسخ نداد مرا بانچہ خواستم پس رفتم

وَأَنَا مَهْمُوْمٌ عَلٰى وَجْهِيْ فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ

و حال آنکہ اندوہ مند بودم بر روی خود پس بہوش نیامدم مگر بموضعیکہ نام وی قرن ثعالب است پس بر داشتم

رَأْسِيْ فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِيْ فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيْهَا جِبْرَئِيْلُ

سر خود را پس ناگاہ من مقرون بابری ام کہ بتحقیق سایہ کردہ است پس نگاہ کردم پس ناگاہ در ان ابر جبرئیل است

فَنَادَانِيْ فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَمَا رَدُّوْا عَلَيْكَ

پس آواز داد مرا جبرئیل پس گفت بدرستی خدا بتحقیق شنید سخن قوم ترا و شنید آنچہ رد کردند بر تو

وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيْهِمْ

و بتحقیق فرستادہ است بر تو فرشتہ کوہہا را تا بفرمائی تو آن فرشتہ را بچیزیکہ میخواہی تو در قوم خود

قَالَ فَنَادَانِيْ مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ

گفت آنحضرت پس آواز داد مرا فرشتہ کوہہا پس سلام کرد بر من پستر گفت فرشتہ ای محمد بدرستی

اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ وَقَدْ بَعَثَنِيْ

خدای تعالی بتحقیق شنید سخن قوم ترا و من فرشتہ کوہہا ام و بتحقیق فرستادہ است مرا

رَبُّكَ اِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِيْ بِاَمْرِكَ اِنْ شِئْتَ اَنْ اُطْبِقَ عَلَيْهِمُ

پروردگارتو بسوی تو تا امر کنے تو مرا بامرخود اگر بخواہے تو کہ برہم زنم بر ایشان

الْاَخْشَبَيْنِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ اَرْجُوْ

ہر دو کوہ کہ اخشبین اند پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم نمیخواہم ہلاک ایشان بلکہ امید دارم

اَنْ يُّخْرِجَ اللّٰهُ مِنْ اَصْلَابِهِمْ مَنْ يَّعْبُدُ اللّٰهَ وَحْدَهٗ لَا يُشْرِكُ

کہ بیرون آرد خدا تعالی از پشتہای ایشان کسانے راکہ پرستند خدارا تنہا و شرک نیارند

بِهٖ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بوی چیز را متفق علیہ و روایت ست از انس رضـ کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهٗ يَوْمَ اُحُدٍ وَشُجَّ فِيْ رَاْسِهٖ

علیہ و سلم شکستہ شد یکے از چہار دندان کہ آنہارا رباعیہ میگویند روز احد وشکستہ کردہ شد در سر مبارک

فَجَعَلَ يَسْلُتُ الدَّمَ وَيَقُوْلُ كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوْا رَاْسَ نَبِيِّهِمْ

پس گشت آنحضرت کہ پاک میکرد خون را از خود و میگفت کہ چگونہ رستگار شوند گروہے کہ شکستند سر پیغمبر خودرا

وَكَسَرُوْا رَبَاعِيَتَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

وشکستند دندان اورا روایت کرد او را مسلم

بَابُ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب در بیان نشانہائے نبوت

اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَاِذْ قَالَ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِيْ

آیا کشادہ نکردیم برای تو سینہ ترا و یاد کن چون گفت عیسے پسر مریم ای بنی

اِسْرَآئِيْلَ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ

اسرائیل ہر آئینہ من پیغامبر خدایم بسوی شما باور دارندہ آنچہ پیش دست من است

مِنَ التَّوْرٰىةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُوْلٍ يَّاْتِيْ مِنْ بَعْدِي اسْمُهٗ اَحْمَدُ

از توریت و بشارت دہندہ بہ پیغامبرے کہ بیاید بعد از من نام او احمد است

پ ۳۰ ع ۱۹ ر
پ ۲۸ ر ع ۹

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ

پس چون آمد پیش ایشان با معجزہا گفتند این سحر ست ظاہر روایت ست از انس رض کہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرَئِيلُ وَهُوَ يَلْعَبُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آمد او را جبرئیل حال آنکہ آنحضرت بازی میکرد

مَعَ الْغِلْمَانِ فَأَخَذَهُ فَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ

با کودکان پس گرفت جبرئیل آنحضرت را پس بیفگند او را بر زمین پس شگافت دل او را پس بیرون آورد

عَلَقَةً فَقَالَ هٰذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ ثُمَّ غَسَلَهُ فِي طَسْتٍ

خون بستہ پس گفت جبرئیل کہ این نصیب شیطان ست از تو پس تر شست دل او را در آوند

مِنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ لَأَمَهُ وَأَعَادَهُ فِي مَكَانِهِ وَجَاءَ

از طلا بآب زمزم پستر پیچید دوخت دل او را و باز نہاد او را در جای خود و آمدند

الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلَى أُمِّهِ يَعْنِي ظِئْرَهُ فَقَالُوا إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ

آن کودکان کہ ہمراہ او بودند دوان دوان نزد مادر آنحضرت یعنی دایہ کہ آن حضرت را شیر میداد پس گفتند

فَاسْتَقْبَلُوهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ قَالَ أَنَسٌ فَكُنْتُ أَرٰى

پس پیش آمد مردم آنحضرت را و حال آنکہ آنحضرت متغیر رنگ ہست گفت انس رض بودم من کہ میدیدم

أَثَرَ الْمِخْيَطِ فِي صَدْرِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

اثر دوختہ را در سینۂ آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم و از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي

سمرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی ہر آئینہ

لَأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّي

میشناسم من سنگے را کہ در مکہ بہت بود کہ سلام میکرد بر من پیش از آنکہ مبعوث شدم بدرستی

لَأَعْرِفُهُ الْآنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ إِنَّ

میشناسم آن سنگ را اکنون روایت کرد آنرا مسلم روایت ست از انس رض گفت انس کہ

أَهْلَ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرِيَهُمْ

اہل مکہ طلب نمودند از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بنماید ایشان را

آيَةً فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شِقَّتَيْنِ حَتّٰى رَأَوْا حِرَاءَ بَيْنَهُمَا مُتَّفَقٌ

معجزہ پس نمود ایشان را ماہ را دو پارہ باشارت انگشت تا آنکہ دیدند کوہ حرا را میان آن دو پارہ

عَلَيْهِ وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ

واز عدی بن حاتم رض مرویست گفت در اثنای آنکہ من بودم نزد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد او را مردے پس گلہ کرد بسوے آنحضرت از فاقہ

ثُمَّ أَتَاهُ الْآخَرُ فَشَكَا إِلَيْهِ قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ يَا عَدِيُّ

پس آمد آنحضرت را مردی دیگر پس گلہ کرد بسوی وی از راہ زنی کہ واقع شدہ بود پس گفت آنحضرت

هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيٰوةٌ فَلَتَرَيَنَّ

آیا دیدی تو حیرہ را پس اگر دراز گردد بتو زندگانی پس ہر آئینہ بہ بینی تو

الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتّٰى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ

زن نشستہ در ہودج را کہ کوچ میکند از حیرہ تا طواف کند بکعبہ در حالیکہ نمیترسد

أَحَدًا إِلَّا اللهَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيٰوةٌ لَتُفْتَحَنَّ كُنُوزُ

ہیچ کسے را مگر خدا را و ہر آئینہ اگر دراز شود بتو زندگانی ہر آئینہ کشادہ شود گنجہائے

كِسْرٰى وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيٰوةٌ لَتَرَيَنَّ الرَّجُلَ يُخْرِجُ

کسرے و ہر آئینہ اگر دراز گردد بتو حیات ہر آئینہ می بینی مردیرا کہ بیرون آرد

مِلْءَ كَفِّهِ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ يَطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ فَلَا يَجِدُ

پری کف دست خود را از زر یا سیم میجوید کسے را از فقرا کہ قبول کند آنرا پس نمی یابد

أَحَدًا يَقْبَلُهُ مِنْهُ وَلَيَلْقَيَنَّ اللهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَلَيْسَ

ہیچ کسے را کہ قبول کند آنرا و ہر آئینہ پیش مے آید خدا را یکے از شما روزیکہ پیش آید حال آنکہ نیست

بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ فَيَقُولَنَّ أَلَمْ أَبْعَثْ إِلَيْكَ

میان وی ومیان خدا کسیکه بیان کند برای وی پس هر آینه میگوید خدای تعالی آیا نفرستادم بسوی تو

رَسُولًا فَيُبَلِّغَكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَقُولُ أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا وَأُفْضِلْ

پیغمبر را که برساند ترا پس میگوید بنده آرے فرستادی پس میگوید خدای تعالی آیا ندادم ترا مالی را و افضال

عَلَيْكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ وَ

بر تو در رزق پس میگوید بنده آرے کردی فضل بر من پس نگاه میکند بجانب راست خود پس نمی بیند مگر دوزخ

يَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ

ومی بیند بجانب چپ خود پس نمی بیند مگر دوزخ پرهیز کنید آتش دوزخ را اگرچه بنصف

تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ قَالَ عَدِيٌّ فَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ

خرما باشد پس کسیکه نیابد شق تمرا هم پس سخن خوب نرم کر بسائل گوید که خوشحال گردد گفت عدی پس دیدم

تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ إِلَّا اللّٰهَ

که کوچ میکرد از حیره تا آنکه طواف کند کعبه را نمیترسد مگر خدا را

وَكُنْتُ فِيمَنِ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ

و بودم من در میان کسانیکه کشادند گنجهاے کسرے پسر هرمز بن نوشیروان را و هر آئینه اگر دراز گردد

حَيٰوةٌ لَتَرَوُنَّ مَا قَالَ النَّبِيُّ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زندگانی هر آئینه می بینید چیزیرا که گفته است آنحضرت که کنیت وی ابو القاسم صلے الله علیه و سلم

يُخْرِجُ مِلْأَ كَفِّهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رض

که بیرون می آرد مرد سیم وزر را و میجوید کسیکه تا قبول کند روایت کرد بخاری و روایت است از خباب بن ارت رض

قَالَ شَكَوْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ

گفت خباب شکوه کردیم ما بسوے پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم و حال آنکه آنحضرت زیر سر نهاده

بُرْدَةً فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ وَقَدْ لَقِينَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ شِدَّةً فَقُلْنَا

بود گلیمے را در سایهٔ کعبه و حال آنکه بتحقیق یافتیم ما از مشرکان سختے پس گفتیم ما

أَلَا تَدْعُو اللّٰهَ فَقَعَدَ وَهُوَ مُحْمَرٌّ وَجْهُهُ وَقَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ

آیا دعا نمیکنی خدارا براین کافران پس نشست آنحضرت وحال آنکه سرخ شده بود روی مبارک وی و فرمود

كَانَ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيُجَاءُ بِمِنْشَارٍ

بودند پیش از شما که کنده میشد برای این مرد در زمین پس گردانیده میشد دران پس آورده میشد اره

فَيُوضَعُ فَوْقَ رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَيْنِ فَمَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ

پس نهاده میشد اره بالای سر آن مرد پس شگافته میشد دو پاره پس باز نمیداشت آن مرد را آن عذاب از

دِينِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ

دین وی و شانه کرده میشد مرد به شانهای آهنی چیزیکه ته گوشت است از استخوان و

عَصَبٍ مَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ هٰذَا الْأَمْرُ

عصب وی و باز نمیداشت او را آن عذاب کردن از دین وی بخدا سوگند هر آینه بتمام وکمال رسد این

حَتّٰى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلٰى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ

تا آنکه سیر میکند سوار از صنعا تا حضرموت در حالیکه نمیترسد آن سوار

إِلَّا اللّٰهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلٰى غَنَمِهِ وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر خدا را یا میترسد گرگ را بر گوسفندان خود ولیکن شما شتابی می نمائید روایت کرد آنرا البخاری

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِنْ

واز ابن عباس رضی رویست گفت ابن عباس حدیث کرد مرا ابوسفیان بن حرب حدیثی که رسیده است از

فِيهِ إِلٰى فِيَّ قَالَ انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ

دهن وی بسوی دهن من گفت بسفر رفتم در مدتی که بود میان من و میان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ

آنحضرت مراد مدت صلح حدیبیه است صلی الله علیه وسلم گفت پس در اثنای آنکه من بملک شام بودم

إِذْ جِيءَ بِكِتَابٍ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى هِرَقْلَ

ناگاه آمد کتاب آنحضرت صلی الله علیه وسلم بجانب هرقل

قَالَ وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهٖ فَدَفَعَهٗ اِلٰى عَظِيْمِ بُصْرٰى

گفت و بود دحیہ کلبے آوردہ بود آن کتاب را پس سپارید آن کتاب را بکلان و مقدم بصری

فَدَفَعَهٗ عَظِيْمُ بُصْرٰى اِلٰى هِرَقْلَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَلْ هٰهُنَا اَحَدٌ

پس سپارید آنرا عظیم بصرے کہ از اعظم امرای ہرقل ست بسوے ہرقل پس گفت ہرقل آیا ہست اینجا

مِنْ قَوْمِ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِيْ يَزْعَمُ اَنَّهٗ نَبِيٌّ قَالُوْا نَعَمْ فَدُعِيْتُ

از قوم این مرد کہ دعوی میکند کہ وی پیغمبر است گفتند آری پس خواندہ شدم من

فِيْ نَفَرٍ مِّنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلٰى هِرَقْلَ فَاُجْلِسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ

در جماعت از قریش پس در آمدیم ما بر ہرقل پس نشاندہ شدیم ما در پیش ہرقل

فَقَالَ اَيُّكُمْ اَقْرَبُ نَسَبًا مِّنْ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِيْ يَزْعَمُ اَنَّهٗ

پس گفت ہرقل کدام یکے از شما نزدیکتر ست از روے نسب ازین مرد کہ زعم میکند کہ وے

نَبِيٌّ قَالَ اَبُوْ سُفْيَانَ فَقُلْتُ اَنَا فَاَجْلَسُوْنِيْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَ

نبی ست گفت ابوسفیان پس گفتم من کہ من قریب ترام پس بنشاندند مرا در پیش ہرقل و

اَجْلَسُوْا اَصْحَابِيْ خَلْفِيْ ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهٖ فَقَالَ قُلْ لَّهُمْ

بنشاندند یاران مرا پس پشت من پستر خواند ہرقل ترجمان خود را پس گفت ہرقل ترجمان خود

اِنِّيْ سَائِلٌ هٰذَا عَنْ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِيْ يَزْعَمُ اَنَّهٗ نَبِيٌّ فَاِنْ كَذَبَنِيْ

من سوال میکنم این را از احوال این مرد کہ میگوید کہ پیغمبر ست پس اگر دروغگوئی سازد با

فَكَذِّبُوْهُ قَالَ اَبُوْ سُفْيَانَ وَاَيْمُ اللّٰهِ لَوْلَا مَخَافَةَ اَنْ يُّؤْثَرَ عَلَيَّ

پس بگوئید کہ دروغ میگوید گفت ابوسفیان سوگند بخدا اگر نمی بود ترس آنکہ نقل کردہ شود بر من

الْكَذِبُ لَكَذَبْتُهٗ ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهٖ سَلْهُ كَيْفَ حَسَبُهٗ

دروغ ہر آئینہ دروغ میگفتم من بہر قل گفت ہرقل ترجمان خود را بپرس او را چگونہ است حسب آنمرد

فِيْكُمْ قَالَ قُلْتُ هُوَ فِيْنَا ذُوْ حَسَبٍ قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ

در میان شما گفت ابوسفیان گفتم من کہ وی در میان ما خداوند حسب ست گفت ہرقل پس آیا بودہ است از

أَبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُوْنَهُ بِالْكَذِبِ

پدران این مرد هیچ از پادشاهی گفتم نبوده است گفت هرقل پس آیا تهمت میکردید او را بدروغ

قَبْلَ أَنْ يَقُوْلَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ وَمَنْ يَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ

پیش از آنکه بگوید چیزیکه میگوید الآن گفتم متهم نمیداشتیم او را گفت هرقل و کیست که متابعت میکنند او را اکابر

أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ قَالَ قُلْتُ بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ قَالَ أَيَزِيْدُوْنَ أَمْ

یا ضعیفان گفت ابوسفیان گفتم بلکه ضعیفان مردم ایمان آوردند گفت هرقل آیا افزون میشوند مردم

يَنْقُصُوْنَ قُلْتُ لَا بَلْ يَزِيْدُوْنَ قَالَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ

روز بروز در بیعت یا کم میشوند گفتم کم نمیشوند بلکه افزون میشوند گفت هرقل آیا مرتد میشود و بیرون آید یکی ازیشان از

دِيْنِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيْهِ سَخْطَةً لَهُ قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ

دین وی بعد از در آمدن در دین وی از جهت ناخوش داشتن مر دین او را گفت ابوسفیان گفتم نی مرتد نمیشود

قَاتَلْتُمُوْهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قَالَ قُلْتُ

قتال میکنید شما با وی گفتم آری قتال میکنیم گفت هرقل چه حالی دارد قتال شما با وی گفت گفتم

يَكُوْنُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالًا يُصِيْبُ مِنَّا وَنُصِيْبُ

میباشد جنگ میان ما و میان وی مانند دلوها که نصیب میابد وی از ما و می یابیم ما

مِنْهُ قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَنَحْنُ مِنْهُ فِيْ هٰذِهِ الْمُدَّةِ لَا نَدْرِيْ

از وی گفت هرقل پس آیا می شکند وی عهدے و صلحے که میکند گفتم نمیکند و ما از وی در این مدت صلح در

مَا هُوَ صَانِعٌ فِيْهَا قَالَ وَاللّٰهِ مَا أَمْكَنَنِيْ مِنْ كَلِمَةٍ أُدْخِلُ فِيْهَا

که چه کننده است درین مدت گفت ابوسفیان بخدا سوگند ممکن نشد مرا از سخنے که در آرم چیزے

شَيْئًا غَيْرَ هٰذِهِ قَالَ فَهَلْ قَالَ هٰذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا

جز این کلمه گفت هرقل پس آیا گفته است این قول را هیچ یکے پیش ازین مرد گفتم نگفته است

ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُ إِنِّيْ سَأَلْتُكَ عَنْ حَسَبِهِ فِيْكُمْ

پستر گفت هرقل مر ترجمان خود را بگو مر او را یعنی ابوسفیان را بدرستی من پرسیدم ترا از حسب این مرد در میان

فَزَعَمْتَ اَنَّهٗ فِيكُمْ ذُوْ حَسَبٍ وَكَذٰلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِیْ اَحْسَابِ
پس گفتے فذعم کردے تو کہ وی در میان شما خداوند حسب ست و ہمچنین جماعت پیغمبران برانگیختہ میشوند
قَوْمِهَا وَسَاَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِیْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا فَقُلْتُ
قوم خود و اشراف آن و پرسیدم ترا آیا بود در پدران وی ہیچ پادشاہے گفتے تو کہ نبود پس گفتم
لَوْ كَانَ مِنْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ اٰبَائِهٖ وَ
اگر مے بود از پدران او بادشاہے میگفتم مردیست کہ میطلبد ملک پدران خود و
سَاَلْتُكَ عَنْ اَتْبَاعِهٖ اَضُعَفَاؤُهُمْ اَمْ اَشْرَافُهُمْ فَقُلْتَ
پرسیدم ترا از تابعان او کہ آیا از ضعفای مردم اند یا از اشراف پس گفتے
بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ اَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ
بلکہ ضعفای مردم اند و ہمین ضعفا اند تابعان پیغمبران و پرسیدم ترا آیا بودید شما
تَتَّهِمُوْنَهٗ بِالْكَذِبِ قَبْلَ اَنْ يَّقُوْلَ مَا قَالَ فَزَعَمْتَ اَنْ
کہ تہمت میکردید اورا بدروغ گفتن پیش از آنکہ بگوید چیزے کہ گفت پس گفتے تو کہ تہمت نمیکردیم
لَا فَعَرَفْتُ اَنَّهٗ لَمْ يَكُنْ لِيَدَعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ
پس شناختم من کہ نیست متصور کہ ترک کند دروغ گفتن را بر مردم پس از ان
يَذْهَبُ فَيَكْذِبُ عَلَى اللّٰهِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ اَحَدٌ مِّنْهُمْ
برود و پس بگوید دروغ بر خدا و پرسیدم ترا آیا بازمیگردد ہیچ یکے از مردم
عَنْ دِيْنِهٖ بَعْدَ اَنْ يَّدْخُلَ فِيْهِ سَخْطَةً لَّهٗ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا وَ
از دین وی بعد از درآمدن در دین بجہت مکروہ داشتن مر دین او را پس گفتے تو بازنمیگردد
كَذٰلِكَ الْاِيْمَانُ اِذَا خَالَطَ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوْبَ وَسَاَلْتُكَ
ہمچنین ہست حال ایمان کہ بیرون نمیرود وقتیکہ بیامیزد حلاوت او دلہارا و پرسیدم ترا
هَلْ يَزِيْدُوْنَ اَمْ يَنْقُصُوْنَ فَزَعَمْتَ اَنَّهُمْ يَزِيْدُوْنَ وَكَذٰلِكَ
آیا افزون میشوند تابعان او یا کم میشوند پس گفتی تو کہ ایشان افزون میشوند و ہمچنین ست

الإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَاتَلْتُمُوهُ فَزَعَمْتَ أَنَّكُمْ

دین و ایمان که افزون میشود تا آنکه تمام گردد و پرسیدم ترا که آیا قتال میکنید شما با او پس گفتی تو که شما

قَاتَلْتُمُوهُ فَيَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ سِجَالًا يَنَالُ مِنْكُمْ

قتال میکنید با او پس میباشد جنگ میان شما و میان او دلوها یعنی مانند دلو میگیرد از شما

وَتَنَالُونَ مِنْهُ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْتَلَى ثُمَّ تَكُونُ لَهَا الْعَاقِبَةُ

و میگیرید شما از وی و همچنین پیغمبران مبتلے و ممتحن گردانیده میشوند با عدای خود پس میباشد عاقبت

وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَزَعَمْتَ أَنَّهُ لَا يَغْدِرُ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ

و پرسیدم من ترا آیا عهد میشکند و بدعهدی میکند پس گفتی تو که وی غدر نمیکند و همچنین پیغمبران

لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ فَزَعَمْتَ

غدر نمیکنند و پرسیدم من ترا آیا گفته است این قول را کسے یعنی دعوت نبوت را کسے پیش از وی پس

أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ رَجُلٌ

که نه گفته است پس گفتم من اگر میبود که میگفت این قول را کسے پیش از وی هر آئینه می گفتم مردیست

ائْتَمَّ بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ قَالَ ثُمَّ قَالَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ قُلْنَا يَأْمُرُنَا

که اقتدا میکند بقولیکه گفته شده است پیش او گفت ابو سفیان گفت هرقل پرسید بچه چیز امر میکند ای مردم

بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ وَالصِّلَةِ وَالْعَفَافِ قَالَ إِنْ يَكُ مَا تَقُولُ

ما را بنماز و زکوٰة و صلۂ ارحام و پارسائی و باز استادن از حرام گفت هرقل اگر هست آنچه میگوئی

حَقًّا فَإِنَّهُ نَبِيٌّ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ وَلَمْ أَكُ أَظُنُّهُ مِنْكُمْ

راست پس بدرستیکه وی پیغمبر است و بتحقیق بودم من که میدانستم که وی بیرون آینده است و گمان نمیبردم

وَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلُصُ إِلَيْهِ لَأَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ

و اگر میدانستم که من میتوانم رسید بسوی وی هر آئینه دوست میداشتم دیدن او را و اگر میبودم

عِنْدَهُ لَغَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ وَلَيَبْلُغَنَّ مُلْكُهُ مَا تَحْتَ قَدَمَيَّ ثُمَّ دَعَا

نزد وی هر آئینه میشستم هر دو پاے او را و هر آئینه میرسد ملک وی زمینی را که زیر هر دو پاے منست

بِكِتَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَقْرَأُ ه مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کتاب پیغمبر خدا را صلے الله علیه وسلم پس خوانیم کتاب را روایت کرد آنرا بخاری و مسلم

بَابٌ فِي الْمِعْرَاجِ

باب در بیان معراج

سُبْحَانَ الَّذِيْٓ اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى

پاک ست آنکه برد بندۂ خود را شبی از مسجد حرام بسوی

الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذِيْ بٰرَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ مِنْ اٰيٰتِنَا اِنَّهٗ

مسجد اقصے که برکت نهادیم گرداگرد آن تا بنمائیمش بعض نشانهای خود هر آئینه

هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً اُخْرٰى عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى

اوست شنوا بینا و هر آئینه دیده بود این فرشته را یکبار دیگر نزدیک سدرة المنتهی

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَاْوٰى اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى

نزدیک آن سدره است بهشت آرامگاه فرشته را دید وقتیکه میپوشید سدره را آنچه میپوشید

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيٰتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى

کجروی نکرد چشم پیغامبر و از مقصد تجاوز ننمود هر آئینه معاینه کرد بعض نشانهای بزرگ پروردگار خود را

عَنْ قَتَادَةَ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ رض

واز قتاده مرویست از انس بن مالک و او از مالک بن صعصعه

اَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةِ اُسْرِيَ بِهٖ

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم حدیث کرد و خبر داد صحابه را از احوال شبی که برده شد

بَيْنَمَا اَنَا فِي الْحَطِيْمِ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا اِذْ اَتَانِيْ

آنحضرت گفت در اثنای آنکه من بودم در حطیم و از کسیست بسیار که گفت در حجر که موضع دیگر ست بودم در حالیکه بر پهلو

اٰتٍ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هٰذِهٖ اِلٰى هٰذِهٖ يَعْنِيْ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهٖ

پس بشگافت چیزیکه میان این تا این ست یعنی از بالای سینه

إِلَى شِعْرَتِهِ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ

تا زیر ناف پس بیرون آورد دل مرا پستر آورده شد نزد من طشتے از زر

مَمْلُوٍّ إِيمَانًا فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ ثُمَّ أُعِيدَ وَفِي رِوَايَةٍ ثُمَّ

پر کرده شده با یمان پس شسته شد دل من پستر پر کرده شد پستر باز گردانیده شد دل در جائے خود و در

غُسِلَ الْبَطْنُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ مُلِئَ إِيمَانًا وَحِكْمَةً ثُمَّ أُتِيتُ

شسته شد شکم من بآب زمزم پستر پر کرده شد با یمان و حکمت پستر آورده شدم من

بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ يُقَالُ لَهُ الْبُرَاقُ

بمرکبے در قامت پایان استر و بالاے حمار سفید گفته میشد این مرکوب را براق

يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ

که می نهاد این براق گام خود را نزد نهایت بصر خود پس برداشته شدم من بروے و در روایتے

لِمُسْلِمٍ فَرَكِبْتُهُ حَتَّى أَتَيْتُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَرَبَطْتُهُ بِالْحَلْقَةِ

که مر مسلم راست این است پس سوار شدم براق را تا آنکه آمدم بیت المقدس را پس بستم براق را بحلقهٔ مسجد

الَّتِي تَرْبِطُ بِهَا الْأَنْبِيَاءُ قَالَ ثُمَّ دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَصَلَّيْتُ

که می بستند براق را بآن حلقه پیغمبران گفت آنحضرت پستر در آمدم در مسجد پس گذاردم

فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجْتُ فَجَاءَنِي جِبْرَئِيلُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ

دروی دو رکعت پستر بیرون آمدم پس آورد مرا جبرئیل آوند از خمر

وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ فَاخْتَرْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ جِبْرَئِيلُ اخْتَرْتَ

و آوند از شیر پستر اختیار کردم من شیر را پس گفت جبرئیل اختیار کردے تو

الْفِطْرَةَ ثُمَّ عُرِجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الخ فَانْطَلَقَ بِي جِبْرَئِيلُ

فطرت را پستر بالا برده شد مرا بسوی آسمان تا آخر پس برد مرا جبرئیل

حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ

تا آنکه آمدم آسمان دنیا را پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد و پرسیدند دربانان که کیست

قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيْلَ وَقَدْ

گفته شد کیست با تو گفت جبرئیل با من محمد صلے الله علیه و سلم ست گفتند برای استفهام

أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفُتِحَ

که فرستاده شده است بسوی وی گفت آری گفته شد مرحبا محمد را خوش آمدے آمد پس کشاده شد در آسمان

فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيْهَا اٰدَمُ فَقَالَ هٰذَا اَبُوْكَ اٰدَمُ فَسَلِّمْ

پس هنگامیکه رسیدم و در آمدم در آسمان پس ناگاه در آسمان آدم هست پس گفت جبرئیل این پدر تست آدم پس سلام

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ

بر آدم پس سلام دادم بروے پس جواب داد آدم پستر گفت آدم مرحبا به پسر

الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَحَّبَ بِيْ وَدَعَا

صالح و پیغمبر صالح و در روایتیکه مر مسلم راست این لفظ هست پس ترحیب کرد و دعا

لِيْ بِخَيْرٍ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا فَلَمَّا فُتِحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا اِذَا

مرا به نیکی و در روایتی دیگر که مر هر دو راست پس هنگامیکه کشاده شد در بالا بر آمدیم این آسمان را ناگاه

رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلٰى يَمِيْنِهٖ اَسْوِدَةٌ وَعَلٰى يَسَارِهٖ اَسْوِدَةٌ

مردے نشسته است که بر جانب دست راست او سیاهیها است و بر جانب چپ سیاهیها است

اِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِيْنِهٖ ضَحِكَ وَاِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهٖ بَكٰى

چون نگاه میکند آنمرد بجانب دست راست خود میخندد و چون نگاه میکند بجانب چپ گریه میکند

فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْاِبْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرَئِيْلَ

پس گفت آن مرد مرحبا بالنبی الصالح و ابن الصالح گفتم من مر جبرئیل را

مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا اٰدَمُ وَهٰذِهِ الْاَسْوِدَةُ عَنْ يَمِيْنِهٖ وَعَنْ

کیست این مرد گفت جبرئیل این آدم ست و این سیاهیها که مشتمل شده اند از جانب راست و از

شِمَالِهٖ نَسَمُ بَنِيْهِ فَاَهْلُ الْيَمِيْنِ مِنْهُمْ اَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْاَسْوِدَةُ

جانب چپ ارواح اولاد اوست پس آنها که بر جانب راست اند از ایشان بهشتیان اند و سیاهیها که

الَّتِیْ عَنْ شِمَالِهٖ اَهْلُ النَّارِ فَاِذَا نَظَرَ عَنْ یَمِیْنِهٖ ضَحِكَ وَاِذَا

بر جانب دست چپ اند اہل دوزخ اند پس می بیند از دست راست خود می خندد پس چون

نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهٖ بَكٰی اِلٰخ ثُمَّ صَعِدَ بِیْ حَتّٰی السَّمَآءِ الثَّانِیَةِ

نظر میکند بر جانب دست چپ می گرید تا آخر پستر بالا برد مرا جبرئیل تا آسمان دوم

فَاسْتَفْتَحَ قِیْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِیْلُ قِیْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد کہ کیست این گفت منم جبرئیل و گفته شد کیست با تو گفت جبرئیل

مُحَمَّدٌ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قِیْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَیْهِ قَالَ

با من محمد ست صلی الله علیه و سلم ست گفته شد و بتحقیق کہ فرستاده شدی تو بسوی وی گفت

نَعَمْ قِیْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِیْءُ جَآءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا

آرے گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمدنے آمد پس کشاده شد در پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاه

یَحْیٰی وَعِیْسٰی وَهُمَا ابْنَا خَالَةٍ قَالَ هٰذَا یَحْیٰی وَهٰذَا عِیْسٰی

این دو پیغمبر یحیی و عیسی استاده اند و یحیی و عیسی پسران خاله اند گفت جبرئیل این یحیی ست و این عیسی

فَسَلِّمْ عَلَیْهِمَا فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ

پس سلام ده بر ہردو پس سلام دادم پس جواب سلام دادند ہردو و پستر گفتند ہردو مرحبا به برادر صالح

وَالنَّبِیِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِیْ اِلَی السَّمَآءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ

و پیغمبر صالح پستر برد مرا جبرئیل بسوی آسمان سوم پس طلب کرد کشادن آسمان را

قِیْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِیْلُ قِیْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد و کیست با تو گفت با من محمد

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قِیْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَیْهِ قَالَ نَعَمْ

صلی الله علیه و سلم ست گفته شد و بتحقیق فرستاده شد بسوی او گفت آرے

قِیْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِیْءُ جَآءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا یُوْسُفُ

گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمدنے آمد پس کشاده شد آسمان پس چون رسیدم آسمان سوم را ناگاه

قَالَ هٰذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل این یوسف است پس سلام ده بروے پس سلام دادم بروی پس جواب داد پس تر گفت

مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

مرحبا ببرادر نیک وپیغمبر نیک ودر روایتے که مر مسلم راست

فَإِذَا أَنَا بِيُوسُفَ إِذَا هُوَ قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ فَرَحَّبَ

پس ناگاه من با یوسف ام ناگاه یوسف داده شده است جزوی از حسن پس ترحیب کرد یوسف

بِيْ وَدَعَا لِيْ بِخَيْرٍ الخ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ

بمن ودعا کرد مرا بخیر تا آخر پس تر بالا برد مرا جبرئیل وآمد آسمان چهارم را پس طلب کرد جبرئیل

قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد کیست باتو گفت بامن محمد است

قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ

گفته شد وبتحقیق که فرستاده شد بسوے وی گفت جبرئیل آری گفتند مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے

جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِدْرِيسُ فَقَالَ هٰذَا إِدْرِيسُ

آمد پس کشاده شد در آسمان پس هنگامیکه در آمدم در آسمان پس ناگاه در آنجا ادریس پس گفت جبرئیل

فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ

پس سلام ده بروے پس سلام دادم بروے پس جواب داد ادریس پس تر گفت مرحبا به برادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ

وپیغمبر صالح پس تر بالا برد مرا تا آنکه آمد آسمان پنجم را

فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد کیست این گفت جبرئیل ام من گفته شد وکیست باتو گفت

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ

جبرئیل محمد صلے الله علیه وسلم است گفته شد وبتحقیق که فرستاده شد بسوے وی گفت

نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هُوَ

آرے گفتند مرحبا محمد پس خوش آمد نے آمد پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ درآمدم در آسمان پس ناگاہ

قَالَ هٰذَا هَارُوْنُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل کہ این ہارون ہست پس سلام دہ بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد مرا لیستر گفت

مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى

مرحبا بہ برادر صالح وپیغمبر صالح پستر بالا برد مرا تا آنکہ

أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ

آمد آسمان ششم را پس طلب کرد کشادن آسمانرا گفتہ شد کیست این گفت منم جبرئیل

قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ

گفتہ شد وکیست با تو گفت با من محمد صلی اللہ علیہ وسلم ہست گفتہ شد

وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ

وبتحقیق کہ فرستادہ شد بسوی وی گفت جبرئیل آری گفتہ شد مرحبا محمد پس خوش آمد نے آمد

فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا مُوْسٰى قَالَ هٰذَا مُوْسٰى فَسَلِّمْ

پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ درآمدم پس ناگاہ موسی استادہ ہست درآنجا گفت جبرئیل این

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَ

بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد موسی پستر گفت مرحبا بہ برادر صالح و

النَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا جَاوَزْتُ بَكٰى قِيلَ لَهٗ مَا يُبْكِيكَ

پیغمبر صالح پس ہنگامیکہ گذشتم از پیش وی گریہ کرد موسی گفتند موسی را چہ چیز گریاند ترا

قَالَ أَبْكِيْ لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِيْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهٖ

گفت موسی می گریم از جہت آنکہ کودکے فرستادہ شد بعد از من کہ میدرآید بہشت را از امت او

أَكْثَرُ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِيْ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ

بیشتر ازان کسانیکہ میدرآیند از امت من پستر بالا برد مرا بسوی آسمان ہفتم

(حاشیہ: ... ہارون ...)

(حاشیہ: موسی پستہ اسبی ... سلام ...)

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ

پس طلب کشادن کرد جبرئیل آسمان را گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد وکیست با تو

قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ

گفت با من محمدؐ است گفته شد وبتحقیق که فرستاده شد بسوی وی گفت آری گفته شد مرحبا محمدؐ را پس

فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِبْرَاهِيمُ وَفِي رِوَايَةٍ

خوش آمد نیک آمد پس چون درآمدم در آسمان پس ناگاه درآنجا ابراهیم است و در روایتے که

لِمُسْلِمٍ فَإِذَا أَنَا بِإِبْرَاهِيمَ مُسْنِدًا ظَهْرَهٗ إِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ

مر مسلم راست این است پس ناگاه من با ابراهیم ام در حالیکه ابراهیم تکیه کننده است پشت خود را بسوی

فَإِذَا هُوَ يَدْخُلُهٗ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُوْنَ أَلْفَ مَلَكٍ لَا يَعُوْدُوْنَ

و ناگاه بیت معمور میدر آید او را برای طواف هر روز هفتاد هزار فرشته که باز نمیگردند آن فرشتها

إِلَيْهِ آخِرُ قَالَ هٰذَا أَبُوْكَ إِبْرَاهِيمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

بسوی وی تا آخر گفت جبرئیل این پدر تست ابراهیم پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے

فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب داد ابراهیم پستر گفت مرحبا به فرزند نیک و پیغمبر نیک

ثُمَّ رُفِعْتُ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى فَإِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرَ

پستر برداشته شدم بسوی سدرة المنتهی پس ناگاه میوهٔ آن مانند کوزهای هجر است

وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَلَمَّا

و ناگاه برگهاے او مانند گوشهای فیلا نست و در روایتے که مر مسلم راست پس هرگاه

غَشِيَهَا مِنْ أَمْرِ اللّٰهِ مَا غَشِيَ تَغَيَّرَتْ فَمَا أَحَدٌ مِّنْ خَلْقِ

که پوشید سدره را از امر الٰهی آنچه پوشیده سدره را از نور دیگرگون شد و رنگ دیگر گرفت پس نیست هیچ کسے

اللّٰهِ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا وَأَوْحٰى إِلَيَّ مَا أَوْحٰى

خدا که تواند وصف کردن او را از خوبے او و وحی کرد حق سبحانه بسوی من آنچه وحی کرد

الخ قال هذا سدرة المنتهى فاذا اربعة انهار نهران

تا آخر گفت جبرئیل که این سدرة المنتهی است پس ناگاه آنجا چهار جوی است دو جوے

باطنان ونهران ظاهران قلت ما هذان يا جبرئيل

باطن اند و دو جوے ظاهر گفتم چیست این دو نهر ظاهر و باطن ای جبرئیل

قال اما الباطنان فنهران في الجنة واما الظاهران

گفت جبرئیل اما دو نهر باطن پس دو نهر در بهشت اند و اما دو ظاهر

فالنيل والفرات ثم رفع لي البيت المعمور ثم اتيت

پس نیل و فرات پستر نموده شد برای من بیت المعمور پستر آورده شد نزد من

باناء من خمر واناء من لبن واناء من عسل فاخذت

آوندے از مے و آوندے از شیر و آوندی از شهد پس گرفتم من

اللبن فقال هي الفطرة انت عليها وامتك ثم فرضت علي

شیر را پس گفت جبرئیل شیر فطرت است تو بر فطرت خواهی بود و امت تو پستر فرض کرده شد بر من

الصلوة خمسين صلوة كل يوم فرجعت فمررت على موسى

نماز پنجاه نماز هر روز پس برگشتم من از درگاه پس گذشتم بموسی علیه السلام

فقال بما امرت قلت امرت بخمسين صلوة كل يوم

پس گفت موسی ویرسید بچه چیز امر کرده شدی گفتم من امر کرده شدم به پنجاه نماز هر روز

قال ان امتك لا تستطيع خمسين صلوة كل يوم واني

گفت موسی بدرستی امت تو نمیتوانند بجای آورد پنجاه نماز هر روز و بدرستی من

والله قد جربت الناس قبلك وعالجت بني اسرائيل

بخدا سوگند آزموده ام مردم را پیشتر از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اشد المعالجة فارجع الى ربك فاسأله التخفيف لامتك فرجعت فوضع عني

سخت ترین علاج پس برگرد بسوے پروردگار پس سوال کن او را سبکی و آسانی برای امت خود

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسے پس گفت مانند آنکه گفته بود پس برگشتم و رفتم بدرگاه پروردگار

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسی پس گفت مانند آنکه گفته بود پس باز برگشتم پس نهاد از من

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ

ده نماز پس باز برگشتم بسوی موسے علیہ السلام پس گفت مانند آن پس باز برگشتم پس نهاد از من

عَشْرًا فَاُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى

ده نماز پس امر کرده شدم بده نماز هر روز پس باز گشتم بسوی موسے

فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَاُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ

پس گفت مانند گفته سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به پنج نماز هر روز پس باز گشتم

اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قُلْتُ اُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ

بسوی موسے پس گفت بچه امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز

كُلَّ يَوْمٍ قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسَ صَلَوٰتٍ كُلَّ

در هر روز گفت موسی بدرستی امت تو نمی توانند بجا آورد پنج نماز هر

يَوْمٍ وَاِنِّيْ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ

روز و بدرستیکه من آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى رَبِّكَ فَاسْئَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ

سخت ترین علاج پس برگرد بسوے پروردگار خود پس سوال کن سبکے و آسانے برائے امت خود

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰى رَبِّيْ فَقُلْتُ يَا رَبِّ

و در روایتے از مسلم این عبارت است پس باز گشتم بسوی پروردگار خود پس گفتم ای پروردگار

خَفِّفْ عَلٰى اُمَّتِيْ فَحَطَّ عَنِّيْ خَمْسًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى

تخفیف کن و آسانے برامت من پس کم کرد از من پنج نماز را پس باز گشتم بسوے موسے

فَقُلْتُ حُطَّ عَنِّیْ خَمْسًا قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تُطِیْقُ ذٰلِكَ

پس گفتم کم کرد از من پنج نماز را گفت موسی بدرستی امت تو طاقت ندارد آنرا پس

فَارْجِعْ اِلٰی رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِیْفَ قَالَ فَلَمْ اَزَلْ اَرْجِعُ

برگرد بسوے پروردگار خود پس سوال کن آسانی را فرمود آنحضرت پس ہمیشہ بودم من که

بَیْنَ رَبِّیْ وَبَیْنَ مُوْسٰی حَتّٰی قَالَ یَا مُحَمَّدُ اِنَّهُنَّ خَمْسُ

میان پروردگار خود و میان موسی تا آنکه گفت پروردگار ای محمد این نمازهای فرض پنج

صَلَوَاتٍ كُلَّ یَوْمٍ وَّلَیْلَةٍ لِكُلِّ صَلٰوةٍ عَشْرٌ فَذٰلِكَ خَمْسُوْنَ

نماز ست در هر روز و شب مر هر نماز را ده حسنه است پس باین حساب اینها

صَلٰوةً مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ یَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهٗ حَسَنَةً فَاِنْ

نماز دارند کسیکه قصد کرد و نیت بست به نیکی پس نکرد آن نیکی در عمل در نیاورد نوشته میشود آن حسنه که

عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهٗ عَشْرًا وَمَنْ هَمَّ بِسَیِّئَةٍ فَلَمْ یَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ

پس اگر عمل کرد آن نیکی را نوشته میشود مر او را ده چندان آن و کسیکه قصد کرد به بد کردن پس نکرد بدی را نوشته نمیشود

لَهٗ شَیْئًا فَاِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَیِّئَةً وَّاحِدَةً قَالَ فَنَزَلْتُ حَتّٰی

مر او را از ان بدی هیچ چیزی پس اگر کرد آن بدی را نوشته میشود آن سیئه برای وی یک بدی گفت آن حضرت پس فرود آمدم

اِنْتَهَیْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ ارْجِعْ اِلٰی رَبِّكَ

رسیدم به موسی پس خبر دادم او را پس گفت باز گرد بسوی پروردگار خود

فَاسْأَلْهُ التَّخْفِیْفَ الخ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّیْ حَتَّی اسْتَحْیَیْتُ

پس سوال کن از و آسانی را تا آخر گفت آنحضرت سوال کردم من پروردگار خود را تا آنکه شرم زده شدم

وَلٰكِنِّیْ اَرْضٰی وَاُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادٰی مُنَادٍ

ولیکن راضی باشم و تسلیم میکنم امر الٰہی را فرمود پس ہنگامیکه بگذشتم از ان مقام آواز داد

اَمْضَیْتُ فَرِیْضَتِیْ وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

و گذشت گذرانیدم و مقرر گردانیدم فریضه خود را و سبک گردانیدم فریضه را بر بندگان و نهادم بار از ایشان متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز عبد اللہ بن مسعودؓ مرویست گفت ہنگامیکہ شب بردہ شد پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ انْتُهِيَ بِهِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ

وسلم نہایت بردہ شد آنحضرت را تا سدرۃ المنتہی وسدرۃ المنتہی در آسمان ششم است

إِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُعْرَجُ بِهِ مِنَ الْأَرْضِ فَيُقْبَضُ مِنْهَا وَإِلَيْهَا

بسوی سدرۃ المنتہی نہایت پذیر میشود چیزیکہ بالا بردہ میشود از زمین پس گرفتہ میشود از وی وبسوی

يَنْتَهِي مَا يُهْبَطُ بِهِ مِنْ فَوْقِهَا فَيُقْبَضُ مِنْهَا قَالَ إِذْ يَغْشَى

سدرۃ المنتہی منتہی میگردد چیزیکہ پایان نیز فرستادہ میشود از بالای وی از اوامر ونواہی پس قبض کردہ میشود و قولہ

السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى قَالَ فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ فَأُعْطِيَ

سدرہ را چیزیکہ بپوشد گفت وآن پرندہا اند کہ گرد شجر میگردند از زر گفت پس دادہ شد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم در شب معراج سہ چیز دادہ شد نماز

الْخَمْسَ وَأُعْطِيَ خَوَاتِيْمَ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ وَغُفِرَ لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ

پنجگانہ دادہ شد آیتہا کہ خاتمۂ سورۂ بقر است وآمرزیدہ شد مرکسے را کہ شریک نگیرد

مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَاتُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

از امت وی چیزیرا گناہان کبیرہ رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہؓ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُنِي

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ بتحقیق دیدم خود را

فِي الْحِجْرِ وَقُرَيْشٌ تَسْأَلُنِي عَنْ مَسْرَايَ فَسَأَلَتْنِي عَنْ أَشْيَاءَ

کہ بودم در حجر کہ موضعے است متصل کعبہ حال آنکہ مشرکان قریش می پرسیدند مرا از شب رفتن بہ بیت المقدس

مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا فَكُرِبْتُ كَرْبًا مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ

از بیت المقدس کہ یاد ندارم در یوقت پس اندوہگین کردہ شدم بہ اندوہی کہ ہرگز اندوہگین نشدم

فَرَفَعَهُ اللّٰهُ لِیْ اَنْظُرُ اِلَیْهِ مَا یَسْأَلُوْنِیْ عَنْ شَیْءٍ اِلَّا اَنْبَأْتُهُمْ

پس بر داشت خدا بیت المقدس را بمن و بنمودم آنرا در حالیکہ نظر میکنم بسوی آن نمی پرسند قریش مرا از ہیچ چیزے مگر آنکہ خبر

وَقَدْ رَاَیْتُنِیْ فِیْ جَمَاعَةٍ مِّنَ الْاَنْبِیَاءِ فَاِذَا مُوْسٰی قَائِمٌ یُّصَلِّیْ

و بتحقیق دیدم خود را نزد بیت المقدس در جماعتے از پیغمبران پس ناگاہ می بینم کہ موسیٰ استادہ است نماز میکند

فَاِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ کَاَنَّهٗ مِنْ رِّجَالِ شَنُوْءَةَ وَاِذَا عِیْسٰی

پس ناگاہ موسیٰ مرد یست سبک گوشت مرغول موی یا گرد اندام گویا کہ وی از مردان شنوءت ست و ناگاہ عیسےٰ

قَائِمٌ یُّصَلِّیْ اَقْرَبُ النَّاسِ بِهٖ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُوْدٍ الثَّقَفِیُّ

نیز استادہ است نماز میگذارد نزدیکترین مردم بوی از روی مشابہت عروہ بن مسعود ثقفی ست

وَاِذَا اِبْرَاهِیْمُ قَائِمٌ یُّصَلِّیْ اَشْبَهُ النَّاسِ بِهٖ صَاحِبُکُمْ

و ناگاہ مے بینم کہ ابراہیم استادہ است نماز میگذارد و مشابہ ترین مردم بوی یار شما ست

یَعْنِیْ نَفْسَهٗ فَحَانَتِ الصَّلٰوةُ فَاَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ

ارادہ میکرد آنحضرت ذات شریف خود را پس در رسید وقت نماز پس امامت کردم من انبیاء را پس چون ہنگامیکہ فارغ

مِنَ الصَّلٰوةِ قَالَ لِیْ قَائِلٌ یَا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ خَازِنُ

شدم از نماز گفت مرا گوئندہ ای محمد　این مالک　گنجینہ دار

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَیْهِ فَالْتَفَتُّ اِلَیْهِ فَبَدَاَنِیْ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

آتش ہست پس سلام دہ بروی پس باز نگریستم بسوی وے پس ابتدا کرد مرا بسلام و نگذاشت مرا کہ من بروے

بَابٌ فِی الْمُعْجِزَاتِ

باب　در بیان معجزات

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَاِنْ یَّرَوْا اٰیَةً یُّعْرِضُوْا

نزدیک شد قیامت　و شگافت　ماہ　و اگر ببینند نشانہ روی گردانند

وَیَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ وَقَالُوْا لَوْلَا یَاْتِیْنَا بِاٰیَةٍ مِّنْ رَّبِّهٖ

و گویند　جادو ئیست دائم　و گفتند چرا نہ آرد بما آیتے از پروردگار خود

اَوَلَمْ تَاْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْاُوْلٰى وَمَا نُرْسِلُ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا
آیا نیامد بدیشان خبر آنچه در کتابہائے پیشین است و نفرستیم بہ آیتہا مگر
تَخْوِيْفًا وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِيْ اَرَيْنٰكَ اِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ
ترسیدن و نہ گردانیدیم خواب کہ نمودیم ترا مگر آزمائش برائے آدمیان
وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُوْنَةَ فِي الْقُرْاٰنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيْدُهُمْ اِلَّا
و درخت راندہ شدہ در قرآن و مے ترسانیم ایشان را پس نمی افزاید ایشان را مگر
طُغْيَانًا كَبِيْرًا عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ اَبَا بَكْرِنِ الصِّدِّيْقَ رض
سرکشی بزرگ روایت ست از انس بن مالک رض کہ صدیق اکبر رضی اللہ عنہ در
قَالَ نَظَرْتُ اِلٰى اَقْدَامِ الْمُشْرِكِيْنَ عَلٰى رُءُوْسِنَا وَنَحْنُ فِي الْغَارِ
گفت نگاہ کردم من بسوی پاہائے مشرکان کہ مارا می جستند و برسیدند بر سر ما و حال آنکہ ما در وی غاریم
فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَوْ اَنَّ اَحَدَهُمْ نَظَرَ اِلٰى قَدَمِهٖ اَبْصَرَنَا
پس گفتم ای رسول خدا اگر بتحقیق کہ یکے از ایشان نگاہ کند بجانب پای خود بہ بیند مارا
فَقَالَ يَا اَبَا بَكْرٍ مَا ظَنُّكَ بِاثْنَيْنِ اللّٰهُ ثَالِثُهُمَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
پس گفت آنحضرت ای ابوبکر چیست گمان تو بآن دو کہ خدا سوم آن دو کس ست متفق علیہ
وَعَنْ بَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ اَبِيْ بَكْرٍ اَنَّهٗ قَالَ فِيْ
و روایت ست از براء بن عازب از پدر رسش کہ عازب ست روایت میکند از ابوبکر کہ وی گفت در
حَدِيْثِ الْهِجْرَةِ وَاتَّبَعَنَا سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ فَقُلْتُ اُتِيْنَا يَا
حدیث ہجرت و پیروی کرد مارا سراقہ بن مالک پس گفتم میرسیدہ شدیم ما ای
رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَدَعَا عَلَيْهِ النَّبِيُّ
رسول خدا پس گفت آنحضرت اندوہگین مشو و غم مخور بدرستی خدا با ما ست پس دعا کرد آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَطَمَتْ بِهٖ فَرَسُهٗ اِلٰى بَطْنِهَا
صلے اللہ علیہ وسلم بر سراقہ پس فرو رفت بالحرقہ پاہائے اسپ وی تا شکم و بے

فِی جَلَدٍ مِنَ الْاَرْضِ فَقَالَ اِنِّیْ اَرَاکُمَا دَعَوْتُمَا عَلَیَّ فَادْعُوْا

در زمین درشت پس گفت سراقہ بدرستی می بینم شمارا کہ دعا کردید بر زیان من پس دعا کنید

لِیْ فَاللّٰہُ لَکُمَا اَنْ اَرُدَّ عَنْکُمَا الطَّلَبَ فَدَعَا لَہُ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ

برای سود من پس خدا یاری کنندہ و نگاہدارندہ است مر شمارا تا کہ رد کنم و دفع نمایم از شما طلب کنندگان را پس دعا کرد

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَنَجَا فَجَعَلَ لَا یَلْقٰی اَحَدًا اِلَّا قَالَ کُفِیْتُمْ مَا ھٰھُنَا

علیہ وسلم پس رست سراقہ ازان محنت پس ساستاد سراقہ کہ پیش نمی آید ہیچ یکے را مگر آنکہ میگفت کفایت کردہ شدید

فَلَا یَلْقٰی اَحَدًا اِلَّا رَدَّہٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ

یعنے پس ہست نیست اینجا کسے پس پیش نمی آید سراقہ ہیچ یکے را مگر آنکہ باز میگردانید متفق علیہ و از انس مرویست گفت

سَمِعَ عَبْدُ اللّٰہِ بْنُ سَلَامٍ بِقُدُوْمِ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

شنید عبد اللہ بن سلام قدوم آوردن آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَھُوَ فِیْ اَرْضٍ یَخْتَرِفُ فَاَتَی النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

وسلم و حال آنکہ عبد اللہ در زمینے کہ بود می چید میوہ پس آمد پیغمبر را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنِّیْ سَائِلُکَ عَنْ ثَلٰثٍ لَا یَعْلَمُھُنَّ اِلَّا نَبِیٌّ فَمَا اَوَّلُ

وسلم پس گفت عبد اللہ بدرستیکہ من سوال کنندہ ام ترا از سہ چیز نمیداند آن سہ چیز را مگر کسیکہ پیغمبر است

اَشْرَاطِ السَّاعَۃِ وَمَا اَوَّلُ طَعَامِ اَھْلِ الْجَنَّۃِ وَمَا یَنْزِعُ الْوَلَدَ

علامتہای قیامت و چیست نخستین خورش بہشتیان و چیست کہ میکشد فرزند را

اِلٰی اَبِیْہِ اَوْ اِلٰی اُمِّہٖ قَالَ اَخْبَرَنِیْ بِھِنَّ جِبْرَئِیْلُ اٰنِفًا اَمَّا اَوَّلُ

بسوی پدر ش یا بسوی مادر ش و شبیہ میگرداند گفت آنحضرت خبر داد مرا باین سہ چیز جبرئیل اکنون ہمین ساعت

اَشْرَاطِ السَّاعَۃِ فَنَارٌ تَحْشُرُ النَّاسَ مِنَ الْمَشْرِقِ اِلَی الْمَغْرِبِ

نشانہای قیامت پس آتشے است کہ می انگیزد و گرد می آرد مردم را از جانب مشرق بجانب مغرب

وَاَمَّا اَوَّلُ طَعَامٍ یَاْکُلُہٗ اَھْلُ الْجَنَّۃِ فَزِیَادَۃُ کَبِدِ حُوْتٍ وَاِذَا

واما نخستین طعامیکہ میخورند آنرا اہل بہشت پس زیادہ جگر ماہی است و چون

سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدَ وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ

پیش میشود آب مرد آب زن را میکشد فرزند را مانند میگرداند بخود و چون سبقت میکند آب زن

نَزَعَتْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ يَا

میکشد زن فرزند را گفت عبد الله بن سلام بعد از شنیدن جواب اشهد ان لا اله الا الله و به درستی که تو رسول خدائے

رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنَّ الْيَهُوْدَ قَوْمٌ بُهْتٌ وَإِنَّهُمْ إِنْ يَعْلَمُوْا بِإِسْلَامِيْ

و گفت عبد الله ای رسول خدا بدرستیکه یهود گروہے اند که بسیار بہتان میکنند و بدرستی ایشان اگر بدانند اسلام آوردن مرا

مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسْأَلَهُمْ يَبْهَتُوْنِيْ فَجَاءَتِ الْيَهُوْدُ فَقَالَ أَيُّ

پیش ازانکه پرسی تو ایشانرا دروغ بندند بر من پس آمد یهود نزد آنحضرت پس گفت پرسید آنحضرت

رَجُلٍ عَبْدُ اللّٰهِ فِيْكُمْ قَالُوْا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَسَيِّدُنَا

چگونه کسیست عبد الله درمیان شما گفتند بهترین ماست و پسر بهترین ماست و مهتر ماست

وَابْنُ سَيِّدِنَا قَالَ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ قَالُوْا

و پسر مهتر ماست گفت آنحضرت خبر دهید مرا که اگر اسلام آرد عبد الله بن سلام گفتند یهود

أَعَاذَهُ اللّٰهُ مِنْ ذٰلِكَ فَخَرَجَ عَبْدُ اللّٰهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلٰهَ

نگاهدار داورا خدا ازان پس بیرون آمد عبد الله پس گفت گواهی دهم اینکه نیست هیچ معبود مگر

إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ فَقَالُوْا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا

خدائے تعالے و گواهی دهم که محمد پیغمبر خداست پس گفتند وی بدترین ماست و پسر شخص بدترین ماست

فَانْتَقَصُوْهُ قَالَ هٰذَا الَّذِيْ كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس نقص او کردند گفت عبد الله اینست چیزے که بودم من میترسیدم از بہتان یهود ای رسول خدا

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ فِيْ حَدِيْثِ الْبَدْرِ فَانْطَلَقُوْا

روایه بخاری و هم ازوی مرویست گفت انس رض در حدیث بدر پس آمدند و رفتند مردم

حَتّٰى نَزَلُوْا بَدْرًا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تا فرود آمدند موضعے را که نام او بدر است پس گفت آنحضرت صلے الله علیه و سلم

هٰذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَيَضَعُ يَدَهٗ عَلَى الْأَرْضِ هٰهُنَا وَهٰهُنَا

اینجای افتادن فلانی ست نام یکے از اشقیا می برد و می نهاد آنحضرت دست خود را بر زمین یعنی موضع اینجا و اینجا

قَالَ فَمَا مَاطَ اَحَدُهُمْ عَنْ مَوْضِعِ يَدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس پس در نگذشت هیچ یکے از جائے که دست نهاده بود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

علیه و سلم روایت کرد مسلم و هم از وی مروی است که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا جِبْرَئِيْلُ اٰخِذٌ بِرَاْسِ فَرَسِهٖ

علیه و سلم فرمود روز بدر این جبرئیل است که گیرنده است سر اسپ خود را

عَلَيْهِ اَدَاةُ الْحَرْبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ اَنَّ

و عنان آنرا برای ساختگی جنگ در حالیکه بروی سلاح جنگ ست روایت کرد بخاری و از ابو قتاده مرویست رض

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَمَّارٍ حِيْنَ يَحْفِرُ

که آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفت مر عمار بن یاسر را در هنگامی که میکند آنحضرت با عمار

الْخَنْدَقَ فَجَعَلَ يَمْسَحُ رَاْسَهٗ وَيَقُوْلُ بُؤْسَ ابْنِ سُمَيَّةَ تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ

خندق را پس شروع کرد که مسح میکند سر عمار را و میگفت بوسای شدت و مشقت پسر سمیه میکشند

الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ عَطِشَ النَّاسُ

ترا گروه باغی روایت کرد مسلم و روایت است از جابر رض گفت جابر تشنه شدند مردم

يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ

روز حدیبیه و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و سلم در پیش وی ظرفے بود

رَكْوَةٌ فَتَوَضَّاَ مِنْهَا ثُمَّ اَقْبَلَ النَّاسُ نَحْوَهٗ قَالُوْا لَيْسَ عِنْدَنَا مَاءٌ

از چرم که وضو ساخته شود پس وضو ساخت از وی پس روی آورد مردم بجانب آنحضرت گفتند مردم نیست نزد ما آبے

نَتَوَضَّاُ بِهٖ وَنَشْرَبُ اِلَّا مَا فِيْ رَكْوَتِكَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وضو کنیم بآن و بنوشیم آن آب را مگر همین قدر که در رکوه تست پس نهاد آنحضرت صلی الله علیه

ملاعلم از مواضع تعیین قتلگاه و اشارت میکرد

ملا بؤس ابن سمیه یا لفظ الشدت و مشقت و [illegible]

وَسَلَّمَ يَدَهٗ فِي الرَّكْوَةِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَفُوْرُ مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهٖ كَاَمْثَالِ الْعُيُوْنِ قَالَ فَشَرِبْنَا

وسلم دست خود را در رکوه پس گشت آب که میجوشید از میان انگشتان آنحضرت مانند چشمها آگفت جابر پس

وَتَوَضَّاْنَا قِيْلَ لِجَابِرٍ كَمْ كُنْتُمْ قَالَ لَوْ كُنَّا مِائَةَ اَلْفٍ لَكَفَانَا كُنَّا خَمْسَ عَشَرَ مِائَةً

و وضو کردیم گفته شد مر جابر را چند کس بودید شما گفت جابر اگر بودیم صد هزار کس هر آئینه بسنده بودی را آب

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ نَعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه وآز انس رض مرویست که گفت انس رض خبر رسانید آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ زَيْدًا وَجَعْفَرًا وَعَبْدَ اللّٰهِ بْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ قَبْلَ اَنْ

وسلم موت زید بن حارث و جعفر بن ابی طالب عبد الله بن رواحه برای مردم پیش از آنکه

يَاْتِيَهُمْ خَبَرُهُمْ فَقَالَ اَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَاُصِيْبَ ثُمَّ اَخَذَ

بیاید مردم را خبر موت ایشان پس گفت آنحضرت در بیان شهیدان گرفت رایت را نخست زید بن حارث

جَعْفَرٌ فَاُصِيْبَ ثُمَّ اَخَذَ ابْنُ رَوَاحَةَ فَاُصِيْبَ وَعَيْنَاهُ

جعفر پس کشته شد بیشتر گرفت عبد الله بن رواحه پس کشته شد و میگفت آنحضرت این حکایت را و هر دو چشم

تَذْرِفَانِ حَتّٰى اَخَذَ الرَّايَةَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوْفِ اللّٰهِ يَعْنِيْ

آنحضرت اشک میریختند تا آنکه گرفت رایت را آنکه لقب او شمشیر است از شمشیرهای خدا یعنے

خَالِدَ بْنَ الْوَلِيْدِ حَتّٰى فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

خالد بن ولید و گویند که هفت شمشیر از دست خالد در آن روز شکسته شد تا آنکه کشاد خدا تعالی بر مسلمانان دا

وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْاَكْوَعِ رض قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

و روایت است از سلمه بن اکوع رض گفت غزا کردیم ما همراه آنحضرت •

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُنَيْنًا فَوَلّٰى صَحَابَةُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

صلے الله علیه و سلم غزوه حنین را پس پشت دادند بعضے از اصحاب آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ

علیه و سلم پس هنگامی که نزدیک آمدند و قصد خیانت کردند کافران با آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرود آمد آنحضرت

عَنِ الْبَغْلَةِ ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً مِّنْ تُرَابٍ مِّنَ الْاَرْضِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ

از اشتر پیشتر گرفت آنحضرت مشتے از خاک زمین پس مقابل کرد آنحضرت

بِهٖ وُجُوْهَهُمْ فَقَالَ شَاهَتِ الْوُجُوْهُ فَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْهُمْ اِنْسَانًا

بآن خاک روی های ایشان را پس گفت آنحضرت قبیح باد روی های شان پس پیدا نکرد خدا تعالیٰ از ایشان هیچ

اِلَّا مَلَأَ عَلَيْهِ تُرَابًا بِتِلْكَ الْقَبْضَةِ فَوَلَّوْا مُدْبِرِيْنَ فَهَزَمَهُمْ

مگر آنکه پر کرد بر وی چشم او را خاک بآن قبضهٔ خاک پس برگشتند کافران در حالیکه پشت دهنده بودند پس شکست داد

اللّٰهُ وَقَسَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَنَائِمَهُمْ بَيْنَ

خدا و بخش کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم غنیمتهاے ایشان را میان

الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ اِنَّ رَجُلًا كَانَ

مسلمانان روایت کرده مسلم و از انس رض مرویست که مردے بود

يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَدَّ عَنِ الْاِسْلَامِ

مے نوشت برائے آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم وحی یا جز آن پس مرتد شد و باز گشت از مسلمانی

وَلَحِقَ بِالْمُشْرِكِيْنَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْاَرْضَ

و باز پیوست بمشرکان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستی

لَا تَقْبَلُهٗ فَاَخْبَرَنِيْ اَبُوْ طَلْحَةَ اَنَّهٗ اَتَى الْاَرْضَ الَّتِيْ مَاتَ فِيْهَا

زمین نمی پذیرد او را و در درون خود نمیگذارد و میگوید پس خبر داد مرا ابو طلحه انصاری که وی آمد زمین را که مرد در آن

فَوَجَدَهٗ مَنْبُوْذًا فَقَالَ مَا شَاْنُ هٰذَا فَقَالُوْا دَفَنَّاهُ مِرَارًا

زمین پس یافت ابو طلحه او را بیرون شده از قبر بر افتاده پس پرسید ابو طلحه چیست حال این مرد پس گفتند دفن کردیم او را چند بار

فَلَمْ تَقْبَلْهُ الْاَرْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ قَالَ

پس قبول نکرد او را زمین متفق علیه و روایت است از ابو ایوب انصاری گفت

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ

بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و حال آنکه فرو افتاده بود آفتاب یعنی غروب کرد

فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُوْدُ تُعَذَّبُ فِيْ قُبُوْرِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس شنید آوازی را پس گفت آنحضرت این آواز بسبب آنست که یهود عذاب کرده میشوند در قبرستان متفق علیه و

اَنَسٍ رض قَالَ اَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از انس رض گفت انس رسید مردم را قحطے در زمان آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ

علیه وسلم پس در اثنای آنکه پیغمبر صلے الله علیه و سلم خطبه میخواند

فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ قَامَ اَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روز جمعه استاد بادیه نشینے پس گفت ای رسول خدا صلے الله

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا

علیک و سلم هلاک شد مال از باغ و زراعت و دواب گرسنه شدند عیال از تنگی معاش پس دعا کن خدا را

فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا نَرٰى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ

پس برداشت آنحضرت هر دو دست مبارک خود را و حالآنکه نمی بینیم ما در آسمان پاره ابر پس بخدا سوگند نه نهاد آنحضرت

بِيَدِهٖ مَا وَضَعَهَا حَتّٰى ثَارَ السَّحَابُ اَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ

دست تا آنکه برجست ابرها مانند کوهها بیشتر فرود نیامد

عَنْ مِنْبَرِهٖ حَتّٰى رَاَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلٰى لِحْيَتِهٖ فَمُطِرْنَا

از منبر که بروے استاده بود تا دیدم باران از میر نحت و فرو می افتاد از لحیهٔ شریف وی پس باران داده شدیم

يَوْمَنَا ذٰلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْاُخْرٰى

ما آن روز که دعا کرد آنحضرت و فردای آن روز و پس فردای آن روز تا جمعهٔ دیگر

وَقَامَ ذٰلِكَ الْاَعْرَابِيُّ اَوْ غَيْرُهٗ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تَهَدَّمَ

و استاد در روز جمعهٔ دیگر آن اعرابے یا مردے دیگر جزوی پس گفت ای رسول الله ویران شد

الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

خانها و آب از سر گذشت مالها را پس دعا کن خدا را برای ما پس برداشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت

حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِّنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ

گرداگرد ما نه بر ما پس اشارت نمیکرد آنحضرت بهیچ سوئے از ابر مگر آنکه کشاده میگشت

وَصَارَتِ الْمَدِيْنَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِيْ قَنَاةُ شَهْرًا

وگشت بالای مدینه مانند کوهے و روان رفت رود مانند کاریز یکماه

وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِّنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ وَفِيْ رِوَايَةٍ

و نیامد هیچ یکے از سوئے مگر آنکه خبر داد بباران نیکو بسیار و در روایتے دیگر چنین

قَالَ اللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللّٰهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظِّرَابِ

آمده فرمود خدایا باران گرداگرد ما و مباران بر ما خداوندا بباران بر پشتها و بر کوهها

وَبُطُوْنِ الْاَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَاَقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا

و در درونهای وادیها و در جاهای رستن درختان گفت راوی پس قطع کرده شد و کشاده شد

نَمْشِيْ فِي الشَّمْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

ابرها و بیرون آمدیم در حالیکه راه میرفتیم در آفتاب متفق علیه و از جابر رض مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ اسْتَنَدَ إِلَى جِذْعِ نَخْلَةٍ

صلے اللہ علیہ و سلم که چون خطبه میخواند تکیه میکرد تنهٔ درخت خرما را

مِّنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ فَاسْتَوٰى عَلَيْهِ صَاحَتِ

از ستونهائے مسجد که در زمان آنحضرت بود پس هنگامیکه ساخته شد منبر پس بالا برآمد آنحضرت بر منبر فریاد کرد

النَّخْلَةُ الَّتِيْ كَانَ يَخْطُبُ عِنْدَهَا حَتّٰى كَادَتْ اَنْ تَنْشَقَّ

آن جذع نخله که میخواند آنحضرت خطبه نزد وی بسبب ازنهادن منبر تا آنکه قریب شد که دو پاره شود

فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى اَخَذَهَا فَضَمَّهَا اِلَيْهِ

آن نخله از فراق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس فرود آمد آنحضرت تا آنکه گرفت آن نخله را پس فراهم آورد آنحضرت

فَجَعَلَتْ تَئِنُّ اَنِيْنَ الصَّبِيِّ الَّذِيْ يُسَكَّتُ حَتَّى اسْتَقَرَّتْ قَالَ

را بسوئے خود و در کنار گرفت پس گشت آن نخله که ناله میکرد مانند ناله کردن کودکے که خاموش گردانیده میشود از گریه تا آنکه قرار یافت

بَکَتْ عَلٰی مَا کَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّکْرِ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ

گریہ کرد آن نخل بر فقدان چیزے کہ می شنید از ذکر روایت کرد بخاری و روایت ہست از

اَبِیْ مُوْسٰی رضی اللہ عنہ قَالَ خَرَجَ اَبُوْ طَالِبٍ اِلَی الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَہٗ

ابوموسے رض گفت بیرون آمد ابوطالب عم آنحضرت سوئے شام و بیرون آمد با وے

النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فِیْ اَشْیَاخٍ مِنْ قُرَیْشٍ فَلَمَّا اَشْرَفُوْا

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم درمیان پیران از قریش پس ہرگاہ کہ مطلع شدند

عَلَی الرَّاہِبِ ہَبَطُوْا فَحَلُّوْا رِحَالَہُمْ فَخَرَجَ اِلَیْہِمُ الرَّاہِبُ

بر راہب کہ نام او بحیرا بود فرود آمدند پس بکشادند بار ہای خود را پس بیرون آمد بسوی ایشان برا ملاقات راہب

وَکَانُوْا قَبْلَ ذٰلِکَ یَمُرُّوْنَ بِہٖ فَلَا یَخْرُجُ اِلَیْہِمْ قَالَ فَہُمْ یَحُلُّوْنَ

و بودند ایشان پیش ازین بارہائے دیگر کہ سفر میکردند و میگذشتند بر راہب بیرون نمی آمد بسوی ایشان گفت ابوموسی

رِحَالَہُمْ فَجَعَلَ یَتَخَلَّلُہُمُ الرَّاہِبُ حَتّٰی جَاءَ فَاَخَذَ بِیَدِ

بارہای خود را پس گشت کہ در مے آمد میان ایشان راہب تا آنکہ آمد پس گرفت دست

رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ ہٰذَا سَیِّدُ الْعَالَمِیْنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم گفت ہذا سید العالمین

ہٰذَا رَسُوْلُ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ یَبْعَثُہُ اللّٰہُ رَحْمَۃً لِّلْعَالَمِیْنَ فَقَالَ لَہٗ

ہذا رسول رب العالمین میفرستد او را خدائے تعالے بسبب رحمت و مہربانی برائے جہانیان

اَشْیَاخٌ مِنْ قُرَیْشٍ مَا عِلْمُکَ فَقَالَ اِنَّکُمْ حِیْنَ اَشْرَفْتُمْ مِنَ

بعضے پیران از قریش چیست سبب علم تو بوی و از کجا دیدی پس گفت اینست کہ شما ہنگامیکہ

الْعَقَبَۃِ لَمْ یَبْقَ شَجَرٌ وَلَا حَجَرٌ اِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَلَا یَسْجُدَانِ

راہ کہ میان کوہ است بلند شدید نماند ہیچ درختے و نہ سنگے مگر آنکہ افتاد سجدہ کنندہ و سجدہ نمیکنند درخت و سنگ

اِلَّا لِنَبِیٍّ وَاِنِّیْ اَعْرِفُہٗ بِخَاتَمِ النُّبُوَّۃِ اَسْفَلَ مِنْ غُضْرُوْفِ

مگر برائے پیغمبر و بدرستی من میشناسم او را بمہر نبوت کہ واقع است پایان تر از استخوان

كَتِفِهِ مِثْلَ تُفَّاحَةٍ ثُمَّ رَجَعَ فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا أَتَاهُمْ

شانهٔ وی مانند سیب پستر برگشت راهب پس ساخت برای ایشان طعامی پس هنگامیکه آورد طعام را

بِهِ وَكَانَ هُوَ فِي رِعْيَةِ الْإِبِلِ فَقَالَ أَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ

وبود آنحضرت در چرانیدن شتران پس گفت بفرستید بسوی وی پس آمد آنحضرت

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهُ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوهُ

وحال آنکه بر آنحضرت ابرے بود که سایه میکرد او را پس هنگامیکه نزدیک شد از قوم یافت قوم را که تحقیق پیشی گرفته

إِلَى فَيْءِ شَجَرَةٍ فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ انْظُرُوا

بسوے سایهٔ درختے پس هنگامیکه نشست خمید سایهٔ آن درخت بر آنحضرت پس گفت راهب نگاه کنید

إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ فَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللهَ أَيُّكُمْ وَلِيُّهُ

بسوے سایهٔ درخت که میل کرد بروی پس گفت راهب سوال میکنم از شما بخدا که کدام یکے از شماست قریب وے

قَالُوا أَبُو طَالِبٍ فَلَمْ يَزَلْ يُنَاشِدُهُ حَتَّى رَدَّهُ أَبُو طَالِبٍ

گفتند ولی وی ابوطالب است پس همیشه بود راهب که سوال میکرد ابوطالب را بخدا سوگند که بازگردانی محمد را تا آنکه

وَبَعَثَ مَعَهُ أَبُو بَكْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَهُ الرَّاهِبُ مِنَ الْكَعْكِ

بازگردانید و فرستاد آنحضرت را و فرستاد با او ابوبکر بلال را و توشه داد آنحضرت را راهب از کعک

وَالزَّيْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رض

و روغن زیت رواه ترمذے و روایت است از علے بن ابی طالب رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا

گفت بودم من با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در مکہ پس بیرون آمدیم

فِي بَعْضِ نَوَاحِيهَا فَمَا اسْتَقْبَلَهُ جَبَلٌ وَلَا شَجَرٌ إِلَّا وَهُوَ يَقُولُ

در بعض نواحے بکہ معظمہ پس پیش نمی آمد آنحضرت را کوہی و نہ درختے مگر آنکہ وی میگفت

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

السلام علیک یا رسول اللہ رواہ ترمذی و دارمے

وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اُتِیَ بِالْبُرَاقِ
در روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آوردہ شد براق

لَیْلَۃَ اُسْرِیَ بِہٖ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ عَلَیْہِ فَقَالَ لَہٗ
در شب معراج لگام کردہ زین بستہ پس تندی و سرکشی کرد براق با آنحضرت پس گفت مر براق را

جِبْرَئِیْلُ اَبِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ تَفْعَلُ ھٰذَا فَمَا رَکِبَکَ
جبرئیل آیا بمحمد صلے اللہ علیہ وسلم میکنے این تندی و سرکشی پس سوار نشدہ است

اَحَدٌ اَکْرَمُ عَلَی اللّٰہِ مِنْہُ قَالَ فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ
ترا ہیچ یکے بزرگتر بر خدا از وے گفت انس پس ریخت از براق خوی از خجالت رواہ ترمذے

وَعَنْ بُرَیْدَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
در روایت است از بریدہ رض گفت بریدہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَمَّا انْتَھَیْنَا اِلٰی بَیْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ جِبْرَئِیْلُ بِاِصْبَعِہٖ فَخَرَقَ
ہرگاہ کہ رسیدیم ما بہ بیت المقدس اشارہ کرد جبرئیل بانگشت خود پس رخنہ کرد

بِھَا الْحَجَرَ فَشَدَّ بِہِ الْبُرَاقَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ یَعْلٰی بْنِ مُرَّۃَ
بانگشت سنگ را پس بربست بدان براق را رواہ ترمذے در روایت است از یعلے بن مرہ

الثَّقَفِیِّ قَالَ ثَلٰثَۃُ اَشْیَاءَ رَاَیْتُھَا مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
ثقفے گفت یعلے سہ چیز است کہ دیدم من آنرا از آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بَیْنَا نَحْنُ نَسِیْرُ مَعَہٗ اِذْ مَرَرْنَا بِبَعِیْرٍ یُّسْنٰی عَلَیْہِ
علیہ وسلم در اثنای آنکہ ما سیر میکنیم ہمراہ آنحضرت ناگاہ گذشتیم بشتری کہ آب کشیدہ میشود بروے

فَلَمَّا رَاٰہُ الْبَعِیْرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَہٗ فَوَقَفَ عَلَیْہِ النَّبِیُّ
پس ہرگاہ کہ دید آنحضرت را شتر آواز کرد پس بنہاد شتر گردن خود را پس استاد بروے آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَیْنَ صَاحِبُ ھٰذَا الْبَعِیْرِ فَجَاءَہٗ
صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود کجاست صاحب این شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت

فَقَالَ بِعْنِيهِ فَقَالَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَإِنَّهُ لِأَهْلِ بَيْتٍ

پس گفت آنحضرت این شتر را بدست من بفروش گفت صاحب شتر فروختن چه باشد بلکه می بخشیم ما آنرا در ترا ای رسول خدا

مَا لَهُمْ مَعِيشَةٌ غَيْرُهُ قَالَ أَمَّا إِذْ ذَكَرْتَ هٰذَا مِنْ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ شَكَا

که نیست مر ایشان را سبب زندگانی جز این شتر فرمود آنحضرت اما چون ذکر کردی تو از شان این شتر طلب میکنیم خرید

كَثْرَةَ الْعَمَلِ وَقِلَّةَ الْعَلَفِ فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى نَزَلْنَا مَنْزِلًا

بسیاری کار را و کمی علف را پس نیکی کنید بسوی او پس سیر کردیم تا آنکه فرود آمدیم جای فرود آمدن را

فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ الْأَرْضَ حَتّٰى

پس خواب کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس آمد درختی که می شگافت زمین را تا آنکه

غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ إِلٰى مَكَانِهَا فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پوشید آن درخت آنحضرت را پس باز گشت آن درخت بجای خود پس هرگاه بیدار شد آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِي أَنْ

علیه وسلم ذکر کردم مر آنحضرت را پس فرمود این درختی است که دستوری خواست پروردگار خود را که

تُسَلِّمَ عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ فَأَذِنَ لَهَا قَالَ ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَأَتَتْهُ

سلام کند بر پیغمبر خدا پس دستوری داد خدا تعالی آن درخت را گفت راوی پس سیر کردیم پس گذشتیم

امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهِ جِنَّةٌ فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْخِرِهِ

زنی با پسری که مر آن زن را بود و بود با آن پسر دیوانگی پس گرفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم سوراخ بینی آن پسر را

ثُمَّ قَالَ اخْرُجْ فَإِنِّي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مَرَرْنَا

پس گفت آنحضرت بیرون آی پس بدرستی که من محمد فرستاده خدا ام پس سیر کردیم ما پس هنگامیکه برگشتیم گذشتیم

بِذٰلِكَ الْمَاءِ فَسَأَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ

بآن آب پس پرسید آنحضرت آن زن را از حال آن کودک که دیوانه بود پس گفت زن سوگند بآن خدای که

مَا رَأَيْنَا مِنْهُ رَيْبًا بَعْدَكَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

ندیدیم ما از وی که در شک اندازد بعد مفارقت تو روایت کرد او را در شرح السنة و روایت است از

ابن عباس قال جاء اعرابی الی النبی صلی الله علیه وسلم

ابن عباس رض گفت ابن عباس آمد اعرابی بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال بما اعرف انک نبی قال ان دعوت هذا العذق من

گفت بچه دلیل بشناسم که تو پیغمبرے فرمود آنحضرت باین دلیل کہ اگر بخوانم من این خوشه را از

هذه النخلة تشهد انی رسول الله فدعاه رسول الله صلی الله

این درخت خرما گواهی دهد که من پیغمبر خدا ام پس خواند آن خوشه را پیغمبر خدا صلی الله

علیه وسلم فجعل ینزل من النخلة حتی سقط الی النبی صلی الله

علیه وسلم پس گشت آن خوشه که فرود آمد از درخت خرما تا آنکه افتاد بجانب آنحضرت صلی الله

علیه وسلم ثم قال ارجع فعاد فاسلم الاعرابی رواه

علیه وسلم پیشے گواهی داد پستر فرمود آنحضرت برگرد بجای خود پس برگشت پس اسلام آورد آن اعرابی رواه

الترمذی وصححه وعن ابی هریرة رض قال جاء ذئب

ترمذی در روایت بست از ابو هریره رض گفت ابو هریره آمد گرگے

الی راعی غنم فاخذ منها شاة فطلبه الراعی حتی انتزعها

بسوی چراننده گوسفندان پس گرفت از آن گوسپندان گوسفندے را پس جست گرگ را آن چراننده تا آنکه

منه قال فصعد الذئب علی تل فاقعی واستثفر وقال قد

گفت ابوهریره پس برفت گرگ بر توده ریگے پس نشست [illegible]

عمدت الی رزق رزقنیه الله اخذته ثم انتزعته منی

قصد کردم من بسوی رزقے که رسانید مرا آن رزق خدا گرفتم آن رزق را پستر [illegible]

فقال الرجل تالله ان رأیت کالیوم ذئب یتکلم فقال

پس گفت آن مرد راعی بخدا سوگند ندیدم من اعجوبه مانند اعجوبه امروز گرگے که سخن میکند پس گفت

الذئب اعجب من هذا الرجل فی النخلات بین الحرتین

گرگ عجیب تر ازینحال حال مردیست که در نخلستان میان دو سنگستان است

يُخْبِرُكُمْ بِمَا مَضَى وَمَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكُمْ قَالَ فَكَانَ يَهُودِيًّا فَجَاءَ

و آمد و خبر دهد شما را بانچه گذشته است و بانچه شونده است بعد از شما گفت ابوہریره پس بود مرد یہودی پس آمد

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ وَأَسْلَمَ فَصَدَّقَهُ النَّبِيُّ

نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس خبر داد آنحضرت را و اسلام آورد پس تصدیق کرد او را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا أَمَارَاتٌ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که این و امثال این امور نشانها و علامتهاست پیش از قیامت

قَدْ أَوْشَكَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْرُجَ فَلَا يَرْجِعَ حَتَّى تُحَدِّثَهُ نَعْلَاهُ

بتحقیق نزدیک است که مرد بیرون آید یعنی از خانه پس باز نمیگردد بخانه تا آنکه خبر دهند او را هر دو نعلین

وَسَوْطُهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ بَعْدَهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

و تازیانه او بچیزیکه احداث کرده عمل اهل خانه وی بعد از وی روایت کرد در شرح السنة

وَعَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

و روایت است از ابو العلاء تابعی از سمره بن جندب صحابی که مشهور است گفت بودیم ما همراه آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَدَاوَلُ مِنْ قَصْعَةٍ مِنْ غُدْوَةٍ حَتَّى

صلے اللہ علیہ وسلم نوبت بنوبت می خوردیم از یک کاسه از بامداد تا

اللَّيْلِ يَقُومُ عَشَرَةٌ وَيَقْعُدُ عَشَرَةٌ قُلْنَا فَمَا كَانَتْ تُمَدُّ قَالَ مِنْ أَيِّ

تا شب می استادند ده مرد و می نشستند ده بیان تداول است گفتیم ما پس بچه چیز بود که مدد کرده میشد قصعه

شَيْءٍ تَعْجَبُ مَا كَانَتْ تُمَدُّ إِلَّا مِنْ هٰهُنَا وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى

چیز عجب میکنی نبود که مدد کرده میشد مگر از اینجا و اشارت کرد بدست خود بسوے

السَّمَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

آسمان روایت کرد ترمذی و دارمی و از عبد الله بن عمرو مرویست

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ بَدْرٍ فِي ثَلَاثِمِائَةٍ

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بیرون آمد روز غزوه بدر در سه صد

وَخَمْسَةَ عَشَرَ قَالَ اللّٰهُمَّ اِنَّهُمْ حُفَاةٌ فَاحْمِلْهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنَّهُمْ

و پانزده مرد گفت آنحضرت دعا کرد خداوندا ایشان یعنی صحابہ برہنہ پایان اند پس سوار کن ایشانرا

عُرَاةٌ فَاكْسُهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنَّهُمْ جِيَاعٌ فَاَشْبِعْهُمْ فَفَتَحَ اللّٰهُ

برہنہ تنان اند پس جامہ پوشان ایشانرا خداوندا ایشان گرسنگان اند پس سیر گردان ایشانرا پس فتح

لَهٗ فَانْقَلَبُوْا وَمَا مِنْهُمْ رَجُلٌ اِلَّا وَقَدْ رَجَعَ بِجَمَلٍ اَوْجَمَلَيْنِ

پس باز گشتند از فتح بدر در حال آنکہ نیست از ایشان ہیچ مردے مگر حال آنست کہ برگشت بیک شتر یا دو شتر

وَاكْتَسَوْا وَشَبِعُوْا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

و جامہ پوشیدند و سیر شدند رواه ابوداود و در روایت ست از ابن مسعود رض

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّكُمْ مَنْصُوْرُوْنَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ فرمود آنحضرت بدرستی شما یاری داده شدگانید

وَمُصِيْبُوْنَ وَمَفْتُوْحٌ لَّكُمْ فَمَنْ اَدْرَكَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللّٰهَ وَلْيَاْمُرْ

از جانب پروردگار و یابندگانید اموال را و فتح کرده میشود مر شما را بلاد و امصار پس ہر کہ یابد آنرا از شما باید کہ تقوی ورزد

بِالْمَعْرُوْفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

بمشروع و نہی کند از خلاف آن رواه ابوداود و از ابوہریرہ رض روایت ست

قَالَ اَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَمَرَاتٍ فَقُلْتُ يَا

گفت ابوہریرہ آوردم نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم چند خرما را پس گفتم من ای

رَسُوْلَ اللّٰهِ ادْعُ اللّٰهَ فِيْهِنَّ بِالْبَرَكَةِ فَضَمَّهُنَّ ثُمَّ دَعَا لِيْ فِيْهِنَّ

رسول خدا دعا کن خدا را در این خرما ببرکت پس فراہم آورد آنحضرت آن خرما ہا را پس دعا کرد در آن

بِالْبَرَكَةِ قَالَ خُذْهُنَّ فَاجْعَلْهُنَّ فِيْ مِزْوَدِكَ كُلَّمَا اَرَدْتَّ

ببرکت گفت آنحضرت بگیر این خرما ہا را پس بگردان آنہا را در توشہ دان خود ہر گاه کہ خواہے

اَنْ تَاْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا فَاَدْخِلْ فِيْهِ يَدَكَ فَخُذْهُ وَلَا تَنْثُرْهُ نَثْرًا

تو کہ بگیرے از آن خرما چیزے را یعنی از تمر پس در آوری در دست خود را پس بگیر آن چیز را و پراگنده

فقد حملت من ذلك التمر كذا وكذا من وسق في سبيل الله

پس بتحقیق بر داشتم من از ان تمر چندین وچندین از وسق در راه خدا

فكنا نأكل منه ونطعم وكان لا يفارق حقوي حتى كان

پس بودیم ما که میخوردیم از ان تمر ومیخورانیدیم وبود آن توشه دان جدا نمی شد از بند ازار مرا البته همیشه بود

يوم قتل عثمان فإنه انقطع رواه الترمذي وعن ابن عباس رضي الله عنهما

روز کشته شدن عثمان پس بتحقیق آن توشه دان گسسته شد وگم شد رواه الترمذی وروایت است از ابن عباس رض

قال تشاورت قريش ليلة بمكة فقال بعضهم إذا أصبح فأثبتوه

گفت ابن عباس که مشورت کردند قریش شبے در مکہ پس گفتند بعضے از ایشان چون صبح کند بر جا خود ثبت وا دارید

بالوثاق يريدون النبي صلى الله عليه وسلم وقال بعضهم

به بند کردن میخواستند پیغمبر صلے الله علیہ وسلم را یعنے بعضے از مشرکان همچنین کنگاش کردند و گفتند

بل اقتلوه وقال بعضهم بل أخرجوه فأطلع الله نبيه صلى الله

بلکه بکشید او را وگفتند بعضے از ایشان بلکه بیرون کنید او را از ین شهر تا از ینجا بدر رود پس مطلع گردانید خدا پیغمبر خود را

عليه وسلم على ذلك فبات علي رض على فراش النبي صلى الله

علیه وسلم بر آنکه کنگاش کردند مشرکان پس شب گذرانید علی مرتضی بر بستر آنحضرت صلے الله

عليه وسلم تلك الليلة وخرج النبي صلى الله عليه وسلم

علیه وسلم دران شب وبیرون آمد آنحضرت صلے الله علیه وسلم

حتى لحق بالغار وبات المشركون يحرسون عليا يحسبونه النبي

تا آنکه پیوست ورسید بغار وشب گذرانیدند مشرکان درحالیکه پاسبانی میکردند علی را گمان می بردند علی را

صلى الله عليه وسلم فلما أصبحوا ثاروا إليه فلما رأوا عليا

صلے الله علیه وسلم پس هنگامیکه صبح کردند برجستند بر آنحضرت پس چون دیدند علی را

رد الله مكرهم فقالوا أين صاحبك هذا قال لا أدري

باز گردانید خدا اینجا حیله وبدسگالیدن ایشانرا پس گفتند کجاست صاحب تو یعنی آنحضرت گفت علی نمیدانم

فاقتصوا اثره فلما بلغوا الجبل اختلط عليهم فصعدوا الجبل

پس رفتند مشرکان در پے آنحضرت بنشان پای وی پس هنگامیکه رسیدند کوه را مشتبه شد بر ایشان نشان پای

فمروا بالغار فرأوا على بابه نسج العنكبوت فقالوا لو دخل

پس گذشتند بغاری پس دیدند بر در آن غار بافتن عنکبوت را پس گفتند مشرکان اگر درآمده بودی محمد اینجا

ههنا لم يكن نسج العنكبوت على بابه فمكث فيه ثلث ليال

نبودی بافتن عنکبوت بر در وی پس درنگ کرد در غار سه شب و روز

رواه احمد وعن معن بن عبد الرحمن قال سمعت ابي

روایت کرد احمد و روایت است از معن بن عبد الرحمن گفت معن شنیدم من پدر خود را

قال سألت مسروقا من اذن النبي صلى الله عليه وسلم

که میگفت پرسیدم مسروق را که دانانید آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

بالجن ليلة استمعوا القرآن فقال حدثني ابوك يعني عبد الله

بآمدن جن در شب شنیدن قرآن را پس گفت مسروق خبر داد مرا پدر تو یعنی عبد الله

ابن مسعود رض انه قال اذنت بهم شجرة متفق عليه وعن

ابن مسعود رض که وی گفت دانانید آنحضرت را بآمدن جن درختی متفق علیه و روایت است از

جابر رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم جاءه رجل يستطعمه

جابر رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم آمد او را مردے که طلب طعام کرد از آنحضرت

فاطعمه شطر وسق شعير فما زال الرجل يأكل منه وامرأته

پس خورانید و داد او را آنحضرت نصف وسق جو پس همیشه بود آن مرد که میخورد از آن نصف وسق و میخورد

وضيفهما حتى كاله ففني فاتى النبي صلى الله عليه وسلم

و زن وی و آنکه مهمان او میشد تا آنکه پیمود آنرا پس فانی شد آن طعام پس آمد آن مرد بپیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

فقال لو لم تكله لاكلتم منه ولقام لكم رواه مسلم

پس گفت آنحضرت اگر نه پیمودی تو آنرا هر آینه میخوردید شما از آن و هر آینه می ایستاد و باقی می ماند برای شما روایت کرد مسلم

بَابُ الْحَوْضِ وَالشَّفَاعَةِ

باب در بیان حوض کوثر و کیفیت شفاعت

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۝ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۝ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ

یا محمد ہر آئینہ ما عطا کردیم ترا کوثر یعنے حوضی ست کہ در آخرت خواہد بود پس نماز گذار برے پروردگار و قربانی کن

الْأَبْتَرُ ۝ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ۝

دم بریدہ نتوانند شفاعت کردن الا کسیکہ گرفتہ است از نزدیک خدا عہدے

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهُ

آن روز نفع ندہد شفاعت مگر برای کسیکہ دستوری دادہ است خدا او را و پسند کردہ است او را

قَوْلًا ۝ عَسٰى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ۝ عَنْ أَبَانٍ عَنْ

از روی گفتار نزدیک ست کہ استادہ کند ترا پروردگار تو بمقام پسندیدہ آمدہ است از ابان از

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ بِي

انس رضہ کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بالا بردہ شد مرا

إِلَى السَّمَاءِ أُتِيْتُ عَلٰى نَهْرٍ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ عَجَاجٍ يَطَّرِدُ أَقْوَمَ

بسوی آسمان آوردہ بر نہرے کہ بود در آسمان ہفتم ذو صوت کہ جاری میشد راست تر از

مِنَ السَّهْمِ وَإِذَا حَافَتَاهُ قِبَابُ دُرٍّ مُجَوَّفٍ فَقُلْتُ مَا هٰذَا

تیر و ناگاہ ہر دو جانب او گنبد ہاے مروارید میانہ کاواک اند پس گفتم کہ چیست این جوی

يَا جِبْرَئِيْلُ قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِيْ أَعْطَاكَ رَبُّكَ فَذُقْتُهُ فَإِذَا

ای جبرئیل گفت این حوض کوثر ست کہ دادہ است ترا آفریدگار پس چشیدم آب آنرا پس ناگاہ

هُوَ أَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ وَأَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ فَضَرَبْتُ يَدِيْ

می بینم کہ آب وی شیرین تر ست از شہد و سفید تر و صاف تر از شیر پس زدم دست خود را

إِلٰى حَمَاتِهِ فَإِذَا حَمَاتُهُ مِسْكَةٌ ذَفِرَةٌ وَضَرَبْتُ بِيَدِيْ إِلٰى

بسوی طین وے پس ناگاہ یافتم آنرا مشک تیز بو و سودم بدست خود

رَضْرَاضُهٗ فَاِذَا دُرٌّ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

سنگ ریزہائے آن پس ناگاہ دیدم کہ مروارید اند روایت کرد آنرا ابن نجار و از انس روایت است گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا اَنَا اَسِيْرُ فِي الْجَنَّةِ اِذَا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در اثنای آنکہ من سیر میکنم در بہشت ناگاہ

اَنَا بِنَهْرٍ حَافَتَاهُ قِبَابُ الدُّرِّ الْمُجَوَّفِ قُلْتُ مَا هٰذَا يَا جِبْرَئِيْلُ

رسیدم بجوئے کہ در ہر دو جانب او گنبدہای مروارید میانہ کاواک اند گفتم چیست این جوی ای جبرئیل

قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِيْ اَعْطَاكَ رَبُّكَ فَاِذَا طِيْنُهٗ مِسْكٌ اَذْفَرُ

گفت این حوض کوثر است کہ دادہ است ترا پروردگار تو پس ناگاہ می بینم کہ گل وی مشک خالص است

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرد آنرا بخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت کہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَوْضِيْ مَسِيْرَةُ شَهْرٍ وَزَوَايَاهُ سَوَاءٌ

صلی اللہ علیہ وسلم حوض من سیر یکماہہ است و گوشہای وی برابر اند

وَمَاؤُهٗ اَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ وَرِيْحُهٗ اَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ وَكِيْزَانُهٗ

و آب وی سفید تر از شیر است و بوی وی خوشتر از بوی مشک و کوزہای وی

كَنُجُوْمِ السَّمَآءِ مَنْ يَّشْرَبُ مِنْهَا فَلَا يَظْمَاُ اَبَدًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

مانند ستارہای آسمان است کسیکہ بنوشد از آن حوض تشنہ نگردد ہمیشہ متفق علیہ است و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

ابوہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

حَوْضِيْ اَبْعَدُ مِنْ اَيْلَةَ مِنْ عَدَنٍ لَهُوَ اَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ

حوض من دورتر است از دوری ایلہ کہ شہریست در ملک شام از عدن کہ شہریست در یمن بتحقیق

الثَّلْجِ وَاَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ بِاللَّبَنِ وَلَاٰنِيَتُهٗ اَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ النُّجُوْمِ

از برف و شیرین و لذیذ تر است از شہد آمیختہ با شیر و ہر آئینہ آوندہای او بیشتر است از شمار ستارگان

وَاِنِّیْ لَاَصُدُّ النَّاسَ عَنْهُ كَمَا يَصُدُّ الرَّجُلُ اِبِلَ النَّاسِ عَنْ

و بدرستی که من سر آینه باز میدارم مردم را از آمدن آن دیگر از حوض چنانکه مردی شتران مردم را از

حَوْضِهٖ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَتَعْرِفُنَا يَوْمَئِذٍ قَالَ نَعَمْ لَكُمْ سِيْمَا

حوض خود میراند گفتند ای رسول خدا آیا می شناسی ما را دران روز فرمود آری می شناسم شما را مر

لَيْسَتْ لِاَحَدٍ مِّنَ الْاُمَمِ تَرِدُوْنَ عَلَیَّ غُرًّا مُّحَجَّلِيْنَ مِنْ اَثَرِ الْوُضُوْءِ

که نیست مر هیچ یکے از امتها را می در آیند بر ما سفید پیشانی و دست و پاے از اثر نورانیت وضو

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَّهٗ عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ سُئِلَ عَنْ شَرَابِهٖ

روایت کرد مسلم و در روایتے مر مسلم راست از ثوبان ایچنین آمده است گفت الحس پرسیده شد آنحضرت از

فَقَالَ اَشَدُّ بَيَاضًا مِّنَ اللَّبَنِ وَاَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ يَغُتُّ فِيْهِ

پس فرمود آب وی سخت تر است از روی سفیدی از شیر و شیرین تر است از شهد میریزند بزور

مِيْزَابَانِ يَمُدَّانِهٖ مِنَ الْجَنَّةِ اَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَّالْاٰخَرُ مِنْ

و سیلان میکنند پے در پے دران دو ناودان که مدد میکنند آنرا از بهشت یکے از این دو از طلا و دیگر از

وَرِقٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

نقره و در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُّسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهٗ وَاِنِّي اخْتَبَأْتُ

وسلم مر هر پیغمبرے را دعائی است قبول کرده شده پس تعجیل کرد هر پیغمبرے دعاے خود را و بدرستی

دَعْوَتِيْ شَفَاعَةً لِّاُمَّتِيْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَهِيَ نَائِلَةٌ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ

من پوشیده و نهفته ام دعاے خود را که شفاعت است مر امت خود را تا روز قیامت پس این شفاعت یابنده است اگر خواهد

تَعَالٰى مَنْ مَّاتَ مِنْ اُمَّتِيْ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ

خدای تعالی کسے را که مرده است از امت من در حالیکه مشرک نیست آن امتی من روایت کرد این را مسلم

كِتَابِ الدَّعَوَاتِ وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در کتاب الدعوات و از انس رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ يُحْبَسُ الْمُؤْمِنُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُهَمُّوْا بِذٰلِكَ

وسلم فرمود حبس کرده میشوند از جنبیدن مسلمانان روز قیامت تا آنکه محزون گردانیده میشوند به

فَيَقُوْلُوْنَ لَوِ اسْتَشْفَعْنَا اِلٰى رَبِّنَا فَيُرِيْحُنَا مِنْ مَّكَانِنَا فَيَأْتُوْنَ

پس میگویند مسلمانان کاشکے طلب شفاعت میکردیم بسوی پروردگار خود پس بے برد مارا ازاینجائی که ایستاده ایم

اٰدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ اَنْتَ اٰدَمُ اَبُو النَّاسِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَاَسْكَنَكَ

آدم را پس میگویند تو آدمی پدر تمام مردم پیدا کرد ترا خدائے تعالے بدست خود وساکن گردانید

جَنَّتَهٗ وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَعَلَّمَكَ اَسْمَآءَ كُلِّ شَيْءٍ اِشْفَعْ لَنَا

ترا بہشت خود را وساجد گردانید برای تو فرشتگان خود را و دانائید ترا نامهای همه چیز شفاعت کن مارا

عِنْدَ رَبِّكَ حَتّٰى يُرِيْحَنَا مِنْ مَّكَانِنَا هٰذَا فَيَقُوْلُ لَسْتُ هُنَاكُمْ

نزد پروردگار خود تا راحت بخشد و ببرد مارا ازاینجا که بغایت سخت دشوار است پس میگوید آدم نیستم من

وَيَذْكُرُ خَطِيْئَتَهُ الَّتِيْ اَصَابَ اَكْلَهٗ مِنَ الشَّجَرَةِ وَقَدْ نُهِيَ عَنْهَا

و یاد میکند تقصیر خود را که رسید اورا که خوردن اوست از درخت و حال آنکه به تحقیق نهی کرده شده بود

وَلٰكِنِ ائْتُوْا نُوْحًا اَوَّلَ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللّٰهُ اِلٰى اَهْلِ الْاَرْضِ

از نزدیک شدن بآن ولیکن بیائید نوح را که اول نبی مرسل است که فرستاده است اورا خدایتعالی بر کافران

فَيَأْتُوْنَ نُوْحًا فَيَقُوْلُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيْئَتَهُ الَّتِيْ

پس مے آیند نوح را پس میگوید نوح نیستم من درین مقام و یاد میکند نوح گناه خود را که

اَصَابَ سُؤَالَهٗ رَبَّهٗ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلٰكِنِ ائْتُوْا اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلَ

رسید بوی و آن سوال کردن اوست پروردگار خود را در نجات پسر نادانسته ولیکن بیائید ابراهیم را که دوست

الرَّحْمٰنِ قَالَ فَيَأْتُوْنَ اِبْرَاهِيْمَ فَيَقُوْلُ اِنِّيْ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَ

خدای مهربان است فرمود آنحضرت پس مے آیند ابراهیم را پس میگوید ابراهیم بدرستی که من نیستم درین مقام

يَذْكُرُ ثَلٰثَ كَذِبَاتٍ كَذَبَهُنَّ وَلٰكِنِ ائْتُوْا مُوْسٰى عَبْدًا

یاد میکند ابراهیم سه دروغ را که گفته بود آنرا در دنیا ولیکن بیائید موسی را که بنده ایست که

أَتَاهُ اللّٰهُ التَّوْرَاةَ وَكَلَّمَهُ وَقَرَّبَهُ نَجِيًّا قَالَ فَيَأْتُوْنَ مُوْسٰى فَيَقُوْلُ

داده است او را خدا تعالی توریت و سخن گفت الله تعالی با وی و نزدیک ساخته او را در اسرار گفت پس آیند

إِنِّيْ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيْئَتَهُ الَّتِيْ أَصَابَ قَتْلَهُ النَّفْسَ

نیستم من اهل آن و یاد میکند موسی گناه خود را که رسید بوی و آن کشتن قبطی است که او را کشتی

وَلٰكِنِ ائْتُوْا عِيْسٰى عَبْدَ اللّٰهِ وَرَسُوْلَهُ وَرُوْحَ اللّٰهِ وَكَلِمَتَهُ قَالَ

ولیکن بیایید عیسی را که بنده خاص خدا است و فرستاده او و روحانی است که بی ماده حاصل از حضرت حق

فَيَأْتُوْنَ عِيْسٰى فَيَقُوْلُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَلٰكِنِ ائْتُوْا مُحَمَّدًا عَبْدًا

آنحضرت پس آیند عیسی را پس میگوید عیسی من نیستم درین مقام ولیکن بیایید محمد را صلی الله علیه وسلم که بنده ایست

غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَأْتُوْنِيْ فَأَسْتَأْذِنُ

که آمرزید خدا او را هر چه پیش گذشته از گناهان وی و هر چه پس آمد پس آیند پس طلب اذن در آمدن

عَلٰى رَبِّيْ فِيْ دَارِهِ فَيُؤْذَنُ لِيْ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا فَيَأْتُوْنِيْ

میکنم بر پروردگار خود در سرای عزت وی پس اذن کرده میشود مرا بر آمدن بر وی و در روایتی دیگر آمده است مر بخاری

فَأَقُوْلُ أَنَا لَهَا فَأَسْتَأْذِنُ عَلٰى رَبِّيْ فَيُؤْذَنُ لِيْ وَيُلْهِمُنِيْ مَحَامِدَ

پس میگویم که من برای شفاعتم و منم اهل آن پس طلب اذن در آمدن میکنم بر پروردگار خود پس اذن کرده شود مرا و الهام میکند

أَحْمَدُهُ بِهَا لَا تَحْضُرُنِي الْآنَ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا

حمدها و ثناها که میستایم او را بآن حمدها حاضر نمیشود مرا آن محامد در این وقت پس حمد میگویم خدا را بآن حمدها و در دیگر

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ فَأَنْطَلِقُ فَآتِيْ تَحْتَ الْعَرْشِ فَأَقَعُ سَاجِدًا لِرَبِّيْ

از ابی هریره رض این لفظ آمده گفت پس میروم پس میآیم زیر عرش پس می افتم بر زمین سجده کننده مر

ثُمَّ يَفْتَحُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا

پس میگشاید حق تعالی بر من الهام میکند مرا از حمد خود و ثنای نیک بر ذات خود چیزی را که

لَمْ يَفْتَحْهُ عَلٰى أَحَدٍ مِنْ قَبْلِي الْحَدِيْثَ فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا

نکشاده آنرا بر هیچ یکی پیش از من پس چون میبینم او را تعالی و تقدس می افتم سجده کننده

فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي ثُمَّ يَقُوْلُ ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ

پس میگذارد مرا پروردگار در سجده چندانکه میخواهد که بگذارد پس از ان میگوید سر بردار ای محمد و بگو سخن شنیده

وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأُثْنِي عَلٰى رَبِّي

و شفاعت کن اجابت کرده میشوی و بخواه هر چه میخواهی داده میشوی فرمود آنحضرت پس بر میدارم سر خود را پس

بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيْدٍ يُعَلِّمُنِيْهِ ثُمَّ أَشْفَعُ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

بثنا و ستودنے که مے آموزد مرا همدران وقت پس شفاعت میکنم و در روایتی مر بخاری و مسلم را از ابی هریره

فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُوْلُ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ

انیست که خواهم بر داشت سر خود را پس بگویم امت من ای رب امت من ای رب امت من ای رب

الْحَدِيْثَ فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمْ

تا آخر حدیث پس حد میکند پروردگار برای من حدے معین مگر میکند که پس بیرون آرم ایشانرا پس بیرون آرم

الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُوْدُ الثَّانِيَةَ فَأَسْتَأْذِنُ عَلٰى رَبِّي فِي دَارِهِ فَيُؤْذَنُ

در بهشت پس باز گردم بار دوم پس اذن بخواهم بر پروردگار خود در سراے عزت وی پس اذن داده شود مرا بروے

لِي عَلَيْهِ فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي

پس چون به بینم او را بیفتم سجده کنان پس بگذارد مرا در آن تا وقتیکه خواهد خدائے تعالے آنکه بگذارد مرا

ثُمَّ يَقُوْلُ ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ

پس بعد ازان میفرماید سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشوی و شفاعت کن قبول شفاعت کرده خواهی شد و سوال کن

رَأْسِي فَأُثْنِي عَلٰى رَبِّي بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيْدٍ يُعَلِّمُنِيْهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي

سر خود را و ثنا خواهم کرد بر پروردگار خود بثنا و حمد یکه بیاموزد مرا پس شفاعت خواهم کرد پس مقرر کرده شود

حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُوْدُ

برای من حدے پس بیرون آیم و بیرون آرم آنهارا از آتش دوزخ و داخل کنم آنهارا الجنت بهشت باز گردم

الثَّالِثَةَ فَأَسْتَأْذِنُ عَلٰى رَبِّي فِي دَارِهِ فَيُؤْذَنُ لِي عَلَيْهِ فَإِذَا

بار سوم پس اذن خواهم بر پروردگار خود در سراے عزت او پس اذن داده شود مرا بروے پس

رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي ثُمَّ يَقُولُ

چون ببینم او را بیفتم سجده کنان پس میگذارد مرا در سجده چندانکه خواهد که بگذارد پس می فرماید

ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ

سر بر دار ای محمد و بگو شنید میشوی و شفاعت کن قبول کرده میشوی و سوال کن داده میشوی فرمود

رَأْسِي فَأُثْنِي عَلَى رَبِّي بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي

سر خود را و ثنا گویم بر پروردگار بثنا و حمد یکه بیاموزد مرا پس شفاعت کنم پس حدی مقرر کرده شود

حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ حَتَّى مَا يَبْقَى

مرا پس بیرون آیم و بیرون آرم آنها را از آتش و داخل خواهم کرد آنها را در جنت شفاعت میکنیم تا بحدیکه نماند

فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ قَدْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ ثُمَّ

در آتش مگر کسیکه حبس کرده و نگاه داشته است او را قرآن یعنی کسیکه واجب گشته بروی همیشه بودن در دوزخ

تَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ عَسٰى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا وَقَالَ

پس تر خواند آنحضرت این آیت را نزدیک است که استاده کند ترا پروردگار تو بمقامی پسندیده و گفت

هٰذَا الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ الَّذِي وَعَدَهُ نَبِيَّكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

اینست مقام محمود که وعده کرده است خدای تعالی آنرا به پیغمبر شما متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله بن عمرو بن العاص رض که آنحضرت صلی الله علیه و سلم

تَلَا قَوْلَ اللّٰهِ تَعَالٰى فِي إِبْرَاهِيمَ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ

خواند قول خدای تعالی را در شان ابراهیم که وی سبحانه گفت ابراهیم ای رب این بتان گمراه کردند

النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَقَالَ عِيسٰى إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ

مردمان پس کسیکه پیروی میکند مرا پس بدرستی آن کس از من است و خواند آنحضرت قول عیسی را نیز اگر عذاب میکنی

عِبَادُكَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي وَبَكٰى فَقَالَ

بندگان تواند پس بر داشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت ای خداوند ببخش بیامرز امت مرا و بگریست

اللہ تعالیٰ یا جبرئیل اذہب الی محمد وربک اعلم فسألہ

خدا تعالیٰ ای جبرئیل برو بسوے محمد صلعم و پروردگار تو دانا تر ہست و احتیاج پرسیدن ندارد مگر برای

ما یبکیک فاتاہ جبرئیل فسألہ فاخبرہ رسول اللہ صلی اللہ

دا گریہ آوردترا پس آمد نزد آنحضرت جبرئیل پس پرسید آنحضرت را پس خبر داد جبرئیل را آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم بما قال فقال اللہ تعالیٰ یا جبرئیل اذہب الی

علیہ وسلم بچیزیکہ گفت التماس مغفرت امت ست پس فرمود حق تعالیٰ مر جبرئیل را کہ برو بار ثانی نزد

محمد فقل انا سنرضیک فی امتک ولا نسوءک رواہ مسلم

محمد پس بگو بدرستی کہ ما نزدیک ست کہ راضی گردانیم ترا در باب امت تو و آزردہ و غمگین نمیکنیم ترا رواہ مسلم

وعن ابی سعید رضی قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

و از روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم اذا دخل اہل الجنۃ الجنۃ واہل النار النار یقول

وسلم وقتیکہ در آیند بہشتیان بہشت را و دوزخیان دوزخ را میگوید

اللہ تعالیٰ من کان فی قلبہ مثقال حبۃ من خردل من ایمان

خدای تبارک و تعالیٰ کسیکہ ہست در دل وی مقدار دانہ از خردل از ایمان

فاخرجوہ فیخرجون قد امتحشوا وعادوا حمما فیلقون

پس بیرون آرید او را از دوزخ پس بیرون آیند و حال آنکہ بتحقیق سوختہ اند و گشتہ اند مانند انگشت پس انداختہ شوند

فی نہر الحیوۃ فینبتون کما تنبت الحبۃ فی حمیل السیل

در نہر حیات پس میرویند و تر و تازہ میشوند چنانکہ میروید حبہ در حمیل سیل

الم تروا انہا تخرج صفراء ملتویۃ متفق علیہ وعن

آیا نمی بینید کہ حبہ بیرون می آید زرد در ہم پیچیدہ یعنے تر و تازہ متفق علیہ و از روایت است از

ابن مسعود رض ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال

ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَ

پسین مردمانیکہ در آیند بہشت را مرد لیست پس آن مرد میرود یکبار لے و بر روے افتد یکبار

تَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً فَإِذَا جَاوَزَهَا الْتَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ تَبَارَكَ

علامت میکند او را آتش یکبار پس چون میگذرد ازان التفات میکند و می نگرد بجانب آتش پس میگوید آنمرد

الَّذِي نَجَّانِي مِنْكِ لَقَدْ أَعْطَانِيَ اللّٰهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ

کہ نجات داد مرا از تو بر آینہ بتحقیق داد مرا خدائے تعالے چیزے را کہ نہ داد ہ است آنرا ہیچ یکے از

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَتُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي

پیشینیان و پسینیان را پس بلند نمودہ میشود مر او را درختے پس میگوید آنمرد ای پروردگار من نزدیک گردان

مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ فَلِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا

مرا ازین درخت تا پناہ جویم بسایۂ آن و بنوشم از آب کہ در زیر آن درخت ست

فَيَقُولُ اللّٰهُ يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا

پس میگوید حق تعالی ای فرزند آدم شاید کہ من اگر بدہم ترا آنرا و نزدیک گردانم ترا سوال میکنے چیزے دیگر

فَيَقُولُ لَا يَا رَبِّ وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ

پس میگوید آن مرد نہ ای پروردگار من و عہد میکند آنمرد پروردگار را کہ سوال نمیکند غیر آنرا و پروردگار او

لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيهِ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا

زیرا کہ وی می بیند چیزے را کہ صبر نیست مر او را بران چیز پس نزدیک میگرداند او را ازان درخت پس پناہ جوید آنمرد بسایۂ

وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولٰى

و می نوشد ازان آب پستر بلند نمودہ میشود مر او را درختے دیگر کہ آن بہتر است از درخت نخستین

فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ هِيَ أَحْسَنُ لِأَشْرَبَ

پس میگوید ای پروردگار من نزدیک گردان مرا ازین درخت کہ این بہتر ست تا بنوشم

مِنْ مَائِهَا وَأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا فَيَقُولُ يَا ابْنَ

از آب وی و بنشینم در سایۂ او و سوال نمیکنم ترا غیر این درخت پس مے فرماید پروردگار ای پسر

آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِيْ أَنْ لَا تَسْأَلَنِيْ غَيْرَهَا فَيَقُوْلُ لَعَلِّيْ إِنْ

آدم آیا نہ عہد کردہ بودی از ما کہ نخواہی تو از ما بجز آن درخت کہ خواستی پس میگوید حق تعالیٰ شاید کہ اگر

أَدْنَيْتُكَ مِنْهَا تَسْأَلُنِيْ غَيْرَهَا فَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا

نزدیک گردانم ترا از آن درخت میخواہی تو مرا بجز آن پس عہد میکند آنمرد کہ سوال نمیکند از حق تعالیٰ غیر آن

وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَىٰ مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيْهِ مِنْهَا

و پروردگار وی معذور میدارد زیرا کہ وی می بیند چیزی را کہ صبر نیست مر او را برو پس نزدیک میگرداند او

فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ عِنْدَ

پس پناہ میجوید آن مرد بسایۂ آن و می نوشد از آب درخت پس بلند نمودہ میشود مر او را درختی نزد

بَابِ الْجَنَّةِ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُوْلَيَيْنِ فَيَقُوْلُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِيْ

در بہشت کہ آن بہتر است از درختان اولین پس میگوید آن مرد ای پروردگار من نزدیک

مِنْ هٰذِهٖ فَلِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا لَا أَسْأَلُكَ

از این درخت پس طلب سایہ کنم بسایۂ آن درخت و می نوشم از آب آن و سوال نمیکنم ترا

غَيْرَهَا فَيَقُوْلُ يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِيْ أَنْ لَا تَسْأَلَنِيْ غَيْرَهَا

بجز آن درخت پس میگوید حق تعالیٰ ای پسر آدم آیا عہد نکردہ بودی از ما کہ نخواہی [illegible] سوا

قَالَ بَلَىٰ يَا رَبِّ هٰذِهٖ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ

آن میگوید آری عہد کردہ بودم ای رب سوال میکنم این بار و سوال نمیکنم غیر آنرا و پروردگار [illegible] معذور

لِأَنَّهُ يَرَىٰ مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيْهِ مِنْهَا فَإِذَا أَدْنَاهُ مِنْهَا

او را زیرا کہ وی می بیند چیزی را کہ صبر نیست مر او را برو پس نزدیک میگرداند او را [illegible]

سَمِعَ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُ أَيْ رَبِّ أَدْخِلْنِيْهَا

می شنود آوازہای بہشتیان را پس میگوید ای پروردگار من در آور مرا [illegible]

يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيْنِيْ مِنْكَ أَيُرْضِيْكَ أَنْ

پروردگار ای ابن آدم چہ چیز قطع میکند و خلاص میگرداند مرا از تو آیا راضی میگرداند [illegible]

وَمِثْلَهَا مَعَهَا قَالَ أَيْ رَبِّ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّيْ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ

و مانند آن با آن میگوید این بنده از غایت فرح ای پروردگار من آیا سخریت میکنی بمن حال آنکه تو پروردگار

فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ أَلَا تَسْأَلُوْنِيْ مِمَّ أَضْحَكُ فَقَالُوْا

پس خنده کرد ابن مسعود پس گفت آیا نمی پرسید مرا که چرا خنده کردم پس پرسیدند

مِمَّ تَضْحَكُ فَقَالَ هٰكَذَا ضَحِكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

چرا خنده کردی پس گفت ابن مسعود همچنین خنده کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالُوْا مِمَّ تَضْحَكُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ مِنْ ضَحِكِ رَبِّ

وسلم پس گفتند صحابه از چه خنده کردی یا رسول الله فرمود خنده کردم از جهت خنده کردن پروردگار

الْعَالَمِيْنَ حِيْنَ قَالَ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّيْ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ فَيَقُوْلُ إِنِّيْ لَا أَسْتَهْزِئُ

جهانیان وقتیکه گفت بنده آیا استهزا میکنی تو از من حال آنکه تو پروردگار جهانیانی پس گفت پروردگار تعالی بدرستیکه من استهزا

مِنْكَ وَلٰكِنِّيْ عَلٰى مَا أَشَاءُ قَدِيْرٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ نَحْوُهُ إِلَّا أَنَّهُ

نمیکنم از تو ولیکن میدهم آنرا بتو زیراکه من بر هر چه میخواهم قادرم روایت کرد آنرا مسلم و در روایتی دیگر مر او راست از ابی

لَمْ يَذْكُرْ فَيَقُوْلُ يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيْنِيْ مِنْكَ إِلٰى آخِرِ الْحَدِيْثِ

در روایت ابی سعید ذکر نکرده این عبارت راکه از فیقول یا ابن آدم ما یصرینی تا آخر حدیث

وَزَادَ فِيْهِ وَيُذَكِّرُهُ اللّٰهُ سَلْ كَذَا وَكَذَا حَتّٰى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهِ

و زیادت کرده است در این روایت و یاد میدهد وی را می آموزد خدا آن بنده را که سوال کن و بخواه چنین چنین تا آنکه

الْأَمَانِيُّ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى هُوَ لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ قَالَ ثُمَّ يَدْخُلُ

میرسد به بند و آرزوها میگوید خدای تعالی آنچه آرزو کردی آن برای تست و ده چندان دیگر گفت آنحضرت

بَيْتَهُ فَيَدْخُلُ عَلَيْهِ زَوْجَتَاهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ فَتَقُوْلَانِ

آن مرد خانهٔ خود راکه در بهشت است پس در می آیند بر وی دو زنان وی از حور العین پس میگویند آن دو زوجه وی

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ أَحْيَاكَ لَنَا وَأَحْيَانَا لَكَ قَالَ فَيَقُوْلُ مَا أُعْطِيَ

شکر مر خدای راست که پیدا کرد ترا برای ما و پیدا کرد ما را برای تو فرمود آنحضرت پس میگوید نمرد داده شده

اَحَدٌ مِثْلَ مَا اُعْطِيْتُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ

هیچ یکے مانند آنچه داده شده ام من و از عبد الله بن مسعود روایت گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَاَعْلَمُ اٰخِرَ اَهْلِ النَّارِ

آن حضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه من میدانم آخر دوزخیان را

خُرُوْجًا مِنْهَا وَاٰخِرَ اَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُوْلًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ

در بر آمدن از دوزخ و آخر اهل بهشت را در در آمدن در بهشت مردیست که بیرون می آید از آتش

حَبْوًا فَيَقُوْلُ اللّٰهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَاْتِيْهَا فَيُخَيَّلُ اِلَيْهِ

و میرود بر شکم و دست خود پس میگوید الله سبحانه برو پس در آی بهشت را پس می آید آنرا در بهشت پس انداخته

اَنَّهَا مَلْاٰى فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ وَجَدْتُّهَا مَلْاٰى فَيَقُوْلُ اللّٰهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ

پس میگوید آن مرد ای پروردگار من یافتم من بهشت را پر از مردم پس میگوید الله تعالیٰ برو پس در آی

الْجَنَّةَ فَاِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشَرَةَ اَمْثَالِهَا فَيَقُوْلُ اَتَسْخَرُ

در بهشت پس به رستی مر تراست مثل مسافت دنیا و ده چندان پس میگوید آن مرد ای رب آیا تمسخر میکنی

مِنِّيْ اَوْ تَضْحَكُ مِنِّيْ وَاَنْتَ الْمَلِكُ فَلَقَدْ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از من یا خنده میکنی از من و حال آنکه تو پادشاهی ابن مسعود میگوید پس بتحقیق دیدم پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتّٰى بَدَتْ نَوَاجِذُهٗ وَكَانَ يَقُوْلُ ذٰلِكَ

علیه وسلم خندید ازین سخن تا آنکه ظاهر شد دندانهای درون او و بود که میگفت صاحب این

اَدْنٰى اَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ

منزل مثل دنیا و ده چند آن فرو ترین کمترین بهشتیانست از روی منزلت متفق علیه روایت از ابن مسعود

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قِيْلَ لَهٗ مَا الْمَقَامُ الْمَحْمُوْدُ

از آنحضرت صلے الله علیه وسلم گفت ابن مسعود که گفته شد مر آنحضرت را چیست مقام محمود

قَالَ ذٰلِكَ يَوْمٌ يَنْزِلُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى كُرْسِيِّهٖ فَيَئِطُّ كَمَا يَئِطُّ

فرمود آن روز خواهد بود که فرود می آید خدا تعالی بر کرسی خود پس آواز میکند کرسی چنانکه آواز میکند

الرَّجُلُ الْجَدِيدُ مِنْ تَضَايُقِهِ وَهُوَ كَسَعَةِ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ

پالان وزین نو از جیرم بیاشد از تنگی آن و حال آنکه فراخ است ہمچو میان آسمان و

الْأَرْضِ وَيُجَاءُ بِكُمْ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا فَيَكُونُ أَوَّلَ مَنْ

زمین ست و آورده میشوید شمارا پای برہنه تن برہنه ختنه ناکرده پس بیاشد کسیکه اول

يُكْسَى إِبْرَاهِيمُ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى اكْسُوا خَلِيلِي فَيُؤْتَى

جامه پوشیده میشود ابراہیم میگوید الله تعالی کسوت میدہم دوست خودرا پس آورده میشود

بِرَيْطَتَيْنِ بَيْضَاوَيْنِ مِنْ رِيَاطِ الْجَنَّةِ ثُمَّ أُكْسَى عَلَى إِثْرِهِ

چادر نرم از کتان سفید از چادرہای بہشت پستر پوشانیده میشوم من از پی ابراہیم پستر

ثُمَّ أَقُومُ عَنْ يَمِينِ اللهِ مَقَامًا يَغْبِطُنِي الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ

استاده میشوم از جانب دست راست خدا تعالی استادنے که رشک برند مرا پیشینیان و پسینیان

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

رواه الدارمی و روایت ست از ابی سعید رض بدرستی که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفِئَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ

علیه و سلم فرمود بدرستی که بعضے از امت من کسی ست که شفاعت میکند مر جماعتہا را و بعضے از ایشان

يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ

کسیے ست که شفاعت میکند مر قبیله را و بعضے از ایشان کسیے ست که شفاعت میکند مر عصبه را و بعضے از ایشان

لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض

مر یک مرد را تا آنکه درمے آیند بہمین طریق بشفاعت تمامه امت بہشت را روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَفُّ أَهْلُ النَّارِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم صف بسته می ایستند دوزخیان

فَيَمُرُّ بِهِمُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ

پس میگذرد بایشان مردے از اہل بہشت پس میگوید مردے از دوزخیان مر بہشتے

يَا فُلَانُ أَمَا تَعْرِفُنِي أَنَا الَّذِي سَقَيْتُكَ شَرْبَةً وَقَالَ بَعْضُهُمْ أَنَا

یا فلان آیا نمی شناسی مرا من آن کسی ام کہ نوشانیدہ بودم ترا یکبار آبے ومیگوید بعضے از دوزخیان

الَّذِي وَهَبْتُ لَكَ وَضُوءً فَيَشْفَعُ لَهُ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

من آنم کہ بخشیدہ بودم برای تو آب پس شفاعت میکند آن مرد بہشتی مر آن دوزخی را پس بدر آرد در بہشت

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت ابن ماجہ مر ولیست از ابن مسعود رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرِدُ النَّاسُ النَّارَ ثُمَّ يَصْدُرُونَ مِنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ

علیہ وسلم وارد میشوند مردمان آتش را پستر باز میگردند از ان براندازہ اعمال خود

فَأَوَّلُهُمْ كَلَمْحِ الْبَرْقِ ثُمَّ كَالرِّيحِ ثُمَّ كَحُضْرِ الْفَرَسِ ثُمَّ كَالرَّاكِبِ

پس اول ایشان میگذرد مانند درخشیدن برق پستر مانند وزیدن ریح پستر مانند دویدن اسپ پستر مانند

فِي رَحْلِهِ ثُمَّ كَشَدِّ الرَّجُلِ ثُمَّ كَمَشْيِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

پستر مانند دویدن مرد سست پستر مانند رفتن مرد پیادہ بر طریق معتاد روا التر مذی و

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض وَأَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

الدارمی و روایت است از حذیفہ رض واز ابی ہریرہ رض گفتند ہر دو کہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ فَيَقُومُ

صلے اللہ علیہ و سلم فراہم آرد اللہ تبارک و تعالے آدمیان را در محشر پس بایستند

الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ

مسلمانان تا آنکہ قریب گردانیدہ میشود مر ایشان را بہشت پس مے آیند آدم را پس میگویند

يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ فَيَقُولُ وَهَلْ أَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ

ای پدر ما طلب کشادگی کن برای ما بہشت را پس میگوید آدم آیا برآوردہ است شما را از بہشت

إِلَّا خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ اذْهَبُوا إِلَى ابْنِي

مگر گناہ پدر شما نیستم من صاحب و اہل این کار بروید بسوے پسر من کہ

إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللهِ قَالَ فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ

ابراہیم حضرت دوست خدا گفت آنحضرت پس میگوید ابراہیم نیستم من صاحب این کار

إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلًا مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ اعْمِدُوا إِلَى مُوسَى الَّذِي

شودم من خلیل مگر دور دور قصد کنید بسوی موسے که

كَلَّمَهُ اللهُ تَكْلِيمًا فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ

کلام کرده او را خدا یتعالے کلام کردنے بیواسطہ پس آیند موسیٰ را پس میگوید موسیٰ نیستم من صاحب این کار

اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلِمَةِ اللهِ وَرُوحِهِ فَيَقُولُ عِيسَى لَسْتُ

بروید بسوے عیسے که کلمۃ اللہ و روح اوست پس میگوید عیسے نیستم من

بِصَاحِبِ ذٰلِكَ فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُومُ

صاحب این کار پس مے آیند محمد را صلے اللہ علیہ و سلم پس ایستد محمد

فَيُؤْذَنُ لَهُ وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحِمُ فَيَقُومَانِ جَنْبَتَيِ الصِّرَاطِ

پس اذن کرده میشود او را و فرستاده میشود امانة و رحم پس مے ایستد امانت و رحم در دو جانب صراط

يَمِينًا وَشِمَالًا فَيَمُرُّ أَوَّلُكُمْ كَالْبَرْقِ قَالَ قُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي

دست راست و چپ پس میگذرند طایفه که اول و افضل اند مانند برق گفت راوی گفتم من با آنحضرت مادر و پدر فدا

أَيُّ شَيْءٍ كَمَرِّ الْبَرْقِ قَالَ أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ

باد کدام چیز است و چگونه میگذرند ہمچو برق فرمود آیا نمی بینید بسوی برق که میگذرد و باز میگردد

فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ ثُمَّ كَمَرِّ الرِّيحِ ثُمَّ كَمَرِّ الطَّيْرِ وَشَدِّ الرِّجَالِ

در یک چشم زدن بعد میگذرند ہمچو گذشتن باد بعد ہمچو گذشتن پرندہا و دویدن مردان

تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ وَنَبِيُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ يَا رَبِّ

مے برد ایشان را صفا و نورانیت اعمال و پیغمبر شما استاده است بر صراط میگوید ای پروردگار

سَلِّمْ سَلِّمْ حَتَّى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ

سلامت دار سلامت دار تا آنکه عاجز می آید و سست میگردد قوت عملہای ایشان تا آنکه می آید مرد که نمیتواند آمد

السير الا زحفا قال وفي حافتي الصراط كلاليب معلقة مأمورة

سیر کردن و گذشتن از صراط مگر جنبیدن بر مقعد بر مثال صبے گفت آن حضرت و در هر دو طرف صراط کلابہاست [illegible]

تأخذ من أمرت به فمخدوش ناج ومكدوس في

میگیرد مرکسے را که امر کرده شده بگرفتن وے پس ازین مردم بعضے خدشہ کرده اند و نجات یافته و بعضے دستہ

في النار والذي نفس أبي هريرة بيده ان قعر جهنم لسبعين

در آتش دوزخ و گفت ابوهریره سوگند بآن خدائیکه ذات ابی هریره در دست قدرت اوست بدرستی که [illegible]

خريفا رواه مسلم وعن عثمان بن عفان رض قال قال

سال است رواه مسلم و مرویست از عثمان بن عفان رض گفت عثمان فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يشفع يوم القيمة ثلثة

آن حضرت صلے الله علیه وسلم شفاعت میکند روز قیامت سه قوم

الانبياء ثم العلماء ثم الشهداء رواه ابن ماجة وعن

پیغمبران پس تر علما پس تر شهیدان روایت کرد آنرا ابن ماجه و از

انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا انس

انس رض مرویست که گفت فرمود آن حضرت صلے الله علیه وسلم

اكثر من الاصدقاء فانكم شفعاء بعضكم في بعض الديلمي

زیادتی کن از دوستان زیرا که شما شفاعت کنندگانید بعض شما در بعض دیگر

باب الكرامات

باب در بیان کرامات

قال تعالى يايها الملؤا ايكم يأتيني بعرشها قبل ان يأتوني مسلمين

گفت سلیمان ای عزیزان کدام یک از شما می آرد پیش من تخت او را یعنی تخت بلقیس پیش از آنکه بیایند

قال عفريت من الجن انا اتيك به قبل ان تقوم من مقامك

گفت دیوے از جن من بیارمش نزدیک تو پیش از آنکه برخیزے از جای خود

وَاِنِّیْ عَلَیْهِ لَقَوِیٌّ اَمِیْنٌ قَالَ الَّذِیْ عِنْدَهٗ عِلْمٌ مِّنَ الْکِتٰبِ

وتہر آئینہ من بران عرش توانا یا امانتم گفت شخصے کہ نزدیک او علم از کتاب الٰہی بود

اَنَا اٰتِیْکَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ یَّرْتَدَّ اِلَیْکَ طَرْفُکَ فَلَمَّا رَاٰهُ مُسْتَقِرًّا

من بیارمش نزدیک تو پیش از انکہ باز گردد بسوئے تو چشم تو پس چون سلیمان دید او را قرار گرفتہ

عِنْدَهٗ قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّیْ لِیَبْلُوَنِیْٓ ءَاَشْکُرُ اَمْ اَکْفُرُ کُلَّمَا

نزدیک خویش گفت این خارق عادت از فضل پروردگار من ست تا امتحان کند آیا شکرگزاری میکنم

دَخَلَ عَلَیْهَا زَکَرِیَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ یٰمَرْیَمُ

داخل شدی زکریا برمریم در مسجدے یافتے نزدیک وی روزے را گفت اے مریم

اَنّٰی لَکِ هٰذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَرْزُقُ مَنْ یَّشَآءُ

از کجاست ترا این روزی گفت او از نزدیک خداست ہر اینہ خدا میدہد روزے ہر کرا میخواہد

بِغَیْرِ حِسَابٍ اَلَآ اِنَّ اَوْلِیَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ

بیشمار آگاہ باش ہر اینہ دوستان خدا ہیچ ترس نیست برایشان ونہ ایشان

یَحْزَنُوْنَ اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَکَانُوْا یَتَّقُوْنَ لَهُمُ الْبُشْرٰی فِی الْحَیٰوةِ

اندوہگین شوند آنانکہ ایمان آوردند وتقوے میکردند ایشانراست بشارت در زندگانی

الدُّنْیَا وَفِی الْاٰخِرَةِ عَنْ اَنَسٍ اَنَّ اُسَیْدَ بْنَ حُضَیْرٍ وَعَبَّادَ

دنیا و در آخرت از انسؓ مرویست کہ اسید بن حضیر و عباد

ابْنَ بِشْرٍ تَحَدَّثَا عِنْدَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْ حَاجَةٍ

ابن بشیر ہر دو این صحابے جلیل القدر سخن کردند نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در کارے کہ

لَهُمَا حَتّٰی ذَهَبَ مِنَ اللَّیْلِ سَاعَةٌ فِیْ لَیْلَةٍ شَدِیْدَةِ الظُّلْمَةِ

مر این دو کس را بود تا آنکہ رفت از شب ساعتے یعنے پارۂ در شب سخت تاریک

ثُمَّ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَنْقَلِبَانِ

پستر بیرون آمدند آن دو صحابے از نزدیک آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درحالیکہ برگردند بسوئے خانہ

سورۂ نمل پ ۱۹ ع ۱۷

[1] پ ۳ سورۂ آل عمران ع ۳

[2] پ ۱۱ سورۂ یونس ع ۷

وَبِيَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُصَيَّةٌ فَأَضَاءَتْ عَصَا أَحَدِهِمَا لَهُمَا

و بدست هر یکی از ان عصائی بود پس روشن شد عصای یکی از ان دو برای هر دو

حَتّٰى مَشَيَا فِي ضَوْئِهِمَا حَتّٰى إِذَا افْتَرَقَتْ بِهِمَا الطَّرِيْقُ

تا آنکه رفتند هر دو در روشنی آن عصا تا آنکه چون جدا شد بهر دو کس راه

أَضَاءَتْ لِلْآخَرِ عَصَاهُ فَمَشٰى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي ضَوْءِ عَصَاهُ

روشن شد برای دیگر نیز عصای او پس رفت هر یکی از ان دو صحابی رض در روشنی عصای خود

حَتّٰى بَلَغَ أَهْلَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا

تا آنکه رسید هر یک اهل خانهٔ خود را رواه البخاری ، و روایت ست از عایشه رض گفت عائشه

مَاتَ النَّجَاشِيُّ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهٗ لَا يَزَالُ يُرٰى عَلٰى قَبْرِهٖ نُوْرٌ

هنگامیکه مُرد نجاشی بادشاه حبشه بود هم ما که میکردیم حدیث میکردیم و میگفتیم که بر تربتی همیشه بود دیده میشد

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْهَا قَالَتْ لَمَّا أَرَادُوْا غُسْلَ النَّبِيِّ

رواه ابو داؤد وهم از عائشه رض روایت ست که چون اراده کردند صحابه بعد از آن حضرت غسل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا لَا نَدْرِيْ أَنُجَرِّدُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

آن حضرت را صلے الله علیه وسلم گفتند نمیدانیم که آیا برهنه کنیم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثِيَابِهٖ كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا أَمْ نُغَسِّلُهٗ

صلے الله علیه وسلم از جامه های آنحضرت چنانکه برهنه میکنیم مردگان خود را یا غسل دهیم

وَعَلَيْهِ ثِيَابُهٗ فَلَمَّا اخْتَلَفُوْا أَلْقَى اللّٰهُ عَلَيْهِمُ النَّوْمَ حَتّٰى

او را و حال آنکه باشد بر بدن شریف وی جامهای وی پس چون اختلاف کردند صحابه انداخت و برگماشت خدا بر ایشان

مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقْنُهٗ فِيْ صَدْرِهٖ ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ

غنود از ایشان هیچ مردی مگر آنکه زنخدان وی بر سینهٔ وی بود پس سخن کرد ایشان را سخن کننده

مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُوْنَ مَنْ هُوَ اغْسِلُوا النَّبِيَّ

از گوشهٔ خانه در حال آنکه در نمی یابند ایشان که کیست سخن کننده غسل دهید پیغمبر را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوْا فَغَسَلُوْهُ وَعَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ بروست جامہا پس برخاستند صحابہ وغسل دادند آنحضرت را

قَمِيْصُهُ يَصُبُّوْنَ الْمَاءَ فَوْقَ الْقَمِيْصِ وَيَدْلُكُوْنَهُ بِالْقَمِيْصِ

و حال آنکہ بر وست پیراہن وی میریختند آب را بالای پیراہن و می مالیدند آنحضرت را بہ پیراہن

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ

رواه البیہقی سنے دلائل النبوۃ در روایت ست از محمد بن المنکدر

اَنَّ سَفِيْنَةَ مَوْلٰى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَخْطَأَ

کہ سفینہ مولاے آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم گم کرد راہ

الْجَيْشَ بِاَرْضِ الرُّوْمِ اَوْ اُسِرَ فَانْطَلَقَ هَارِبًا يَلْتَمِسُ الْجَيْشَ

لشکر را کہ کجاست در زمین روم یا بند کردہ شد پس روان گریختہ از دست کافران در حالیکہ

فَاِذَا هُوَ بِالْاَسَدِ فَقَالَ يَا اَبَا الْحَارِثِ اَنَا مَوْلٰى رَسُوْلِ اللهِ

پس ناگاہ وی یعنے سفینہ با شیری ست کہ پیش آمد او را پس گفت سفینہ کہ ابو الحارث من مولی آنحضرتم

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ مِنْ اَمْرِيْ كَيْتَ وَكَيْتَ فَاَقْبَلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بود کار من و حال من چنین و چنین چیزی از قصہ خود بیان کرد

الْاَسَدُ لَهُ بَصْبَصَةٌ حَتّٰى قَامَ اِلٰى جَنْبِهِ كُلَّمَا سَمِعَ صَوْتًا اَهْوٰى

شیر در حالیکہ مر او را چاپلوسی ست تا آنکہ استاد شیر در پہلوی سفینہ ہر گاہ کہ می شنید آوازی را کہ ہائل باشد

اِلَيْهِ ثُمَّ اَقْبَلَ يَمْشِيْ اِلٰى جَنْبِهِ حَتّٰى بَلَغَ الْجَيْشَ ثُمَّ رَجَعَ الْاَسَدُ

قصد میکرد بسوی آن آواز لیستر روی آورد و شیر در حالیکہ میرفت در پہلوی سفینہ تا آنکہ رسید سفینہ لشکر را پس برگشت

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ قُحِطَ اَهْلُ

روایت کرد او سنے شرح السنۃ در روایت ست از ابو الجوزا تابعی گفت قحط کردہ شدند اہل

الْمَدِيْنَةِ قَحْطًا شَدِيْدًا فَشَكَوْا اِلٰى عَائِشَةَ رض فَقَالَتْ اُنْظُرُوْا

مدینہ قحط سخت پس شکایت کردند بسوی عائشہ پس گفت عائشہ نگاہ کنید

قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاجْعَلُوا مِنْهُ كُوًى إِلَى السَّمَآءِ

قبر مبارک آں حضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس بگردانید از قبر شریف منافذ بسوی آسمان

حَتّٰى لَا يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ السَّمَآءِ سَقْفٌ فَفَعَلُوا فَمُطِرُوا مَطَرًا

تا آنکہ نباشد میان قبر وی ومیان آسمان سقف یعنے بردارید حجابے پس کردند ایشان پس بارید

حَتّٰى نَبَتَ الْعُشْبُ وَسَمِنَتِ الْإِبِلُ حَتّٰى تَفَتَّقَتْ مِنَ الشَّحْمِ فَسُمِّيَ

تا آنکہ روئید گیاہ سبز وفربہ شدند شتران تا آنکہ بشگافتند شتران از پیہ پس نامیدہ شد

عَامَ الْفَتْقِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ

این سال سال فتق یعنے سال ارزانی رواہ الدارمی واز سعید بن عبد العزیز روایت است گفت

لَمَّا كَانَ أَيَّامُ الْحَرَّةِ لَمْ يُؤَذَّنْ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وقتی بود درروزہای حرہ مراد مدینہ است گفتہ نشد اذان در مسجد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثًا وَلَمْ يُقَمْ وَلَمْ يَبْرَحْ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْمَسْجِدَ

علیہ وسلم سہ روز وگفتہ نشد اقامت نیز وبیرون نرفت سعید بن المسیب از مسجد

وَكَانَ لَا يَعْرِفُ وَقْتَ الصَّلٰوةِ إِلَّا بِهَمْهَمَةٍ يَسْمَعُهَا مِنْ قَبْرِ النَّبِيِّ

وبود سعید کہ نمی شناخت وقت نماز مگر با آواز خفی کہ می شنید آنرا از درون حجرہ کہ قبر شریف

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ الدارمی ودر روایت است از ابن عمر کہ عمر فرستاد

بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعٰى سَارِيَةَ فَبَيْنَمَا عُمَرُ

بجائے لشکری را وامیر گردانید بر این لشکر مردی را کہ نام بردہ میشد او را ساریہ پس اثنائی کہ عمر رض

يَخْطُبُ فَجَعَلَ يَصِيحُ يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَقَدِمَ رَسُولٌ مِنَ الْجَيْشِ

خطبہ میخواند پس گشت کہ آواز میکند ومیگوید ساریہ بگیر کوہ را و پناہ آر بوی پس قدوم آورد قاصدی از لشکر

فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقِيَنَا عَدُوُّنَا فَهَزَمُونَا فَإِذَا بِصَائِحٍ يَصِيحُ

پس گفت ای امیر المؤمنین ملاقات کردند مارا دشمنان پس شکست دادند مارا پس ناگاہ آواز میکند آواز کنندہ

يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَاسْنَدُوا ظُهُورَهُمْ اِلَى الْجَبَلِ فَهَزَمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰى

ای ساریہ جبل بگیر جبل پس تکیہ دادیم پاشتہای خود را بسوی کوہ پس شکست داد ایشانرا خدائے تعالیٰ

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ نُبَيْهَةَ بْنِ وَهْبٍ اَنَّ

روایت کرد آنرا بیہقی در دلائل نبوت و از نبیہہ بن وہب روایت است کہ

كَعْبًا دَخَلَ عَلٰى عَائِشَةَ فَذَكَرُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب احبار در آمد بر عائشہ پس ذکر کردند عائشہ و ہر کہ حاضر مجلس بودند رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم را

فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ اِلَّا نَزَلَ سَبْعُوْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ

پس گفت کعب نیست ہیچ روزیکہ طلوع میکند مگر آنکہ فرود می آیند ہفتاد ہزار از فرشتگان

حَتّٰى يَحُفُّوْا بِقَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْرِبُوْنَ

تا آنکہ گرداگرد میدر آیند قبر آن حضرت را صلی اللہ علیہ وسلم میزنند

بِاَجْنِحَتِهِمْ وَيُصَلُّوْنَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى

بالہا را و درود میفرستند بر آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم تا آنکہ

اِذَا اَمْسَوْا عَرَجُوْا وَهَبَطَ مِثْلُهُمْ فَصَنَعُوْا مِثْلَ ذٰلِكَ حَتّٰى اِذَا انْشَقَّتْ

چون شام میکنند بالا میروند و فرود مے آیند مانند ایشان پس میکنند ایشان نیز مانند آنچہ میکردند تا شگافتہ شود

عَنْهُ الْاَرْضُ خَرَجَ فِيْ سَبْعِيْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ يَزِفُّوْنَهُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

از آن حضرت زمین بر آید در ہفتاد ہزار فرشتہ در حالیکہ میبرند آنحضرت را فرشتگان بدرگاہ عزت روایت کرد آنرا دارمی

بَابٌ مُشْتَمِلٌ عَلٰى ذِكْرِ وَفَاةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل است بر ذکر وفات آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّكَ مَيِّتٌ وَّاِنَّهُمْ مَّيِّتُوْنَ وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ

ای محمد ہر اینہ تو میخواہی مرد و ہر آینہ ایشان خواہند مرد و نیست محمد مگر پیغمبر ہر اینہ گذشتہ اند

قَبْلِهِ الرُّسُلُ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیش از وی پیغمبران روایت است از ابو سعید خدری رض کہ آن حضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ أَنْ

علیہ و سلم نشست بر منبر پس فرمود کہ بندہ بود مخیر گردانید اورا خدائے تعالیٰ میان آنکہ

يُؤْتِيَهُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا مَا شَاءَ وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا

بدہد اورا از ناز و نعمت دنیا ہرچہ خواہد آن بندہ و میان چیزیکہ نزد خداست از ثواب آخرت پس

عِنْدَهُ فَبَكَى أَبُوْ بَكْرٍ قَالَ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا فَعَجِبْنَا

آن بندہ و آخرت را پس گریہ کرد ابوبکر بخطاب آنحضرت فدا یتو باد پدران ما و مادران ما پس شگفت

لَهُ فَقَالَ النَّاسُ أُنْظُرُوْا إِلَى هٰذَا الشَّيْخِ يُخْبِرُ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مر ابوبکر را پس گفتند مردم نگاہ کنید بجانب این پیر کہ خبر میدہد آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ أَنْ يُؤْتِيَهُ مِنْ

صلے اللہ علیہ و سلم از حال بندہ کہ مخیر گردانید خدائے تعالیٰ اورا میان آنکہ بدہد اورا از

زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ وَيَقُوْلُ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا

زہرۂ دنیا و میان انچہ نزد اوست و آن پیر میگوید فدیناک بآبائنا و امہاتنا

فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخَيَّرُ وَكَانَ أَبُوْ بَكْرٍ

پس بود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم آن بندۂ مخیر و بود ابو بکر

أَعْلَمَنَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ صَلَّى رَسُوْلُ اللّٰهِ

داناترین و فہم کنندہ ترین ما این کلام را متفق علیہ و از عقبہ بن عامر مرویست گفت عقبہ نماز جنازہ گذارد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَتْلَى أُحُدٍ بَعْدَ ثَمَانِ سِنِيْنَ كَالْمُوَدِّعِ

صلے اللہ علیہ و سلم بر کشتگان غزوۂ احد بعد از ہشت سال از دفن مانند وداع کنندہ

لِلْأَحْيَاءِ وَالْأَمْوَاتِ ثُمَّ طَلَعَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ إِنِّيْ بَيْنَ أَيْدِيْكُمْ

مر زندگان را و مردگان را پس بر آمد آنحضرت منبر را پس گفت بدرستی من در پیش شما

فَرَطٌ وَأَنَا عَلَيْكُمْ شَهِيْدٌ وَإِنَّ مَوْعِدَكُمُ الْحَوْضُ وَإِنِّيْ

فرطم کہ برای شما کارسازی میکنم و من بر شما گواہم گواہی میدہم بطاعت شما و بدرستی وعدہ گاہ دیدار شما حوض

لَأَنْظُرُ إِلَيْهِ وَأَنَا فِي مَقَامِي هٰذَا وَإِنِّي قَدْ أُعْطِيْتُ مَفَاتِيْحَ

بر آینه می بینم بحوض و حال آنکه من در ینجا ای خودم و بدرستی من بتحقیق داده شده ام کلید ہائے

خَزَائِنِ الْأَرْضِ وَإِنِّي لَسْتُ أَخْشٰى عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوْا بَعْدِيْ

خزاین زمین و بدرستے من نمیترسم بر شما مشرک شدن و کافر گشتن شمارا بعد از من

وَلٰكِنِّي أَخْشٰى عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا أَنْ تَنَافَسُوْا فِيْهَا وَزَادَ بَعْضُهُمْ

ولیکن میترسم بر شما دنیارا که رغبت کنید در دنیا و میل کنید در وے و زیادت کرده اند بعضے

فَتَقْتَتِلُوْا فَتَهْلِكُوْا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

راویان پس قتل کنید و کشتن کنید میان خود پس ہلاک شوید چنانکه ہلاک شدند کسانی که بودند پیش از شما متفق

أَنَسٍ قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ

و از انس روایت گفت انس ہنگامے که گران بشد و سخت گشت مرض آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گشت که می پوشید و بیہوش

فَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَاكَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلٰى أَبِيْكِ كَرْبٌ

و محنت مرض پس گفت فاطمه ای اندوه و سختے پدر پس گفت آنحضرت مر فاطمه را نیست بر پدر تو محنت و سختے

بَعْدَ الْيَوْمِ فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ يَا أَبَتَاهُ

بعد از امروز پس چون گذشت آنحضرت گفت فاطمه در ندبه آنحضرت ای پدر من اجابت کرد و رفت بسوے پروردگار

مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ يَا أَبَتَاهُ إِلٰى جِبْرِيْلَ نَنْعَاهُ فَلَمَّا

ای کسیکه بہشت برین جای او ست ای پدر من بسوے جبرئیل میرسانم خبر او را و میکنیم نزد وے تعزیت

دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوْا عَلٰى

او را پس ہنگامیکه دفن کرده شد گفت فاطمه ای انس آیا خوش و خورسند شد نفسہاے شما که بریزید بر

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خاک روایت کرده بخاری

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمَّا قَدِمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از انس رض گفت انس وقتی که قدوم آورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

المدينة لعبت الحبشة بحرابهم فرحا لقدومه رواه ابو داود

مدینه را شاد ماني کردند تماشۂ مردم تا آنکه بازی کردند حبشیان بحربهاے خود از جہت شاد شدن مر قدوم آنحضرت

وفي رواية الدارمي قال ما رأيت يوما قط كان احسن

و در روایتے دارمی این چنین آمده است که گفت انس ندیدم من هیچ روز را هرگز که بود نیکتر

ولا اضوء من يوم دخل علينا فيه رسول الله صلى الله عليه

و نه روشن تر از روزے که در آمد بر ما در ان روز پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم وفي رواية الترمذي قال لما كان اليوم الذي دخل

وسلم و در روایت ترمذے این چنین آمده است که گفت انس چون شد روزے که در آمد

فيه رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة اضاء منها كل

در وی آنحضرت صلے الله علیه وسلم مدینه را روشن شد از مدینه هر چیز

شيء فلما كان اليوم الذي مات فيه اظلم منها كل شيء وما نفضنا

پس هرگاه که شد روزے که مرد آنحضرت در وی تاریک شد از مدینه هر چیز و نیفشاندیم ما

ايدينا عن التراب وانا لفي دفنه حتى انكرنا قلوبنا وعن

دستهاے خود را از خاک و حال آنکه ما به تحقیق بودیم در دفن آنحضرت تا آنکه منکر شدیم دلهای خود را

عائشة رض قالت لما قبض رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از عائشه رض گفت عائشه هنگامیکه قبض کرده شد روح آنحضرت صلے الله علیه وسلم

اختلفوا في دفنه فقال ابو بكر سمعت من رسول الله صلى الله

اختلاف کردند صحابه در موضع دفن آنحضرت پس گفت ابو بکر رض شنیدم از آنحضرت صلے الله

عليه وسلم شيئا قال ما قبض الله نبيا الا في الموضع الذي يحب

علیه وسلم درین باب چیزی و آن این است که گفت آنحضرت قبض نکرده است خدا روح هیچ پیغمبر را مگر در جائے

ان يدفن فيه ادفنوه في موضع فراشه رواه الترمذي

که دفن کرده شود در انجا دفن کنید او را در جاے خوابگاه وی رواه الترمذے

وَعَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ فِيْ

وہم از عائشہ مرویست گفت بود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگفت در

مَرَضِهِ الَّذِيْ مَاتَ فِيْهِ يَا عَائِشَةُ مَا أَزَالُ أَجِدُ أَلَمَ الطَّعَامِ

بیمارے خود کہ فوت کرد در ان بیمارے ای عائشہ ہمیشہ بودم مییافتم درد طعام را

الَّذِيْ أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ وَهٰذَا أَوَانُ وَجَدْتُ انْقِطَاعَ أَبْهَرِيْ

کہ خوردہ بودم بخیبر واین وقت یافتن من است بریدہ شدن رگ دل مرا

مِنْ ذٰلِكَ السُّمِّ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ

ازان زہر رواہ البخاری وروایت است از جعفر بن محمد از

أَبِيْهِ أَنَّ رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ دَخَلَ عَلٰى أَبِيْهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رض

پدرش کہ مردے از قریش درآمد بر پدر وی کہ علی بن حسین کہ زین العابدین ست رض

فَقَالَ أَلَا أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس گفت آمرد آیا حدیث نکنم ترا از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ بَلٰى حَدِّثْنَا عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

گفت امام زین العابدین بلے حدیث کن مارا از ابی القاسم صلے اللہ علیہ وسلم گفت

لَمَّا مَرِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرَئِيْلُ

ہنگامیکہ بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد اورا جبرئیل

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ أَرْسَلَنِيْ إِلَيْكَ تَكْرِيْمًا لَكَ وَتَشْرِيْفًا

پس گفت ای محمد بدرستی کہ خدائے تعالےٰ فرستادہ است مرا بسوی تو از جہت گرامی داشتن مر ترا و بزرگی

لَكَ خَاصَّةً لَكَ يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ يَقُوْلُ كَيْفَ

در حالیکہ این تکریم مخصوص بجہت تو میرسد ترا از چیزیکہ وی تعالےٰ داناتر ست بآن چیز از تو میگوید خدا تعالےٰ چگونہ

تَجِدُكَ قَالَ أَجِدُنِيْ يَا جِبْرَئِيْلُ مَغْمُوْمًا وَأَجِدُنِيْ يَا جِبْرَئِيْلُ

مییابے خود را گفت آنحضرت مییابم خود را ای جبرئیل غمگین مییابم خود را اے جبرئیل

مُكْرَمًا بِأَمْرِهِ ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّانِيَ فَقَالَ لَهُ ذَلِكَ فَرَدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

اندر گیس پیشتر آمد جبرئیل نزد آنحضرت روز دوم پس گفت جبرئیل مر آنحضرت را آنچہ گفتہ بود پیشی جواب داد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا رَدَّ أَوَّلَ يَوْمٍ ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّالِثَ

صلے اللہ علیہ و سلم چنانچہ جواب داد نخستین روز پیشتر آمد نزد آنحضرت روز سوم

فَقَالَ لَهُ كَمَا قَالَ أَوَّلَ يَوْمٍ وَرَدَّ عَلَيْهِ كَمَا رَدَّ عَلَيْهِ وَجَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ

پس گفت مر آنحضرت را چنانچہ گفتہ بود روز اول جواب داد آنحضرت رد کرد بروی چنانکہ رد کردہ بود بروی

يُقَالُ لَهُ إِسْمٰعِيلُ عَلَى مِائَةِ أَلْفِ مَلَكٍ كُلُّ مَلَكٍ عَلَى مِائَةِ أَلْفِ مَلَكٍ

کہ گفتہ میشود او را اسمٰعیل موکل است بر صد ہزار فرشتہ ہر فرشتہ ازان موکل است بر صد ہزار فرشتہ

فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهُ ثُمَّ قَالَ جِبْرَئِيلُ هٰذَا مَلَكُ الْمَوْتِ

پس طلب کرد اذن آن فرشتہ برای آمدن بروی صلعم پس پرسید آنحضرت از حال این فرشتہ پیشتر گفت جبرئیل این

يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ مَا اسْتَأْذَنَ عَلَى آدَمِيٍّ قَبْلَكَ وَلَا يَسْتَأْذِنُ

طلب اذن میکند تا در آید بر تو استیذان نکردہ است برای در آمدن بر ہیچ آدمی پیش از تو و استیذان نخواہد کرد

عَلَى آدَمِيٍّ بَعْدَكَ فَقَالَ ائْذَنْ لَهُ فَأَذِنَ لَهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ثُمَّ

بر ہیچ آدمے بعد از تو این مخصوص بحضرت است پس گفت آنحضرت اذن دہ او را پس اذن داد جبرئیل ملک الموت را پس

قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ فَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَقْبِضَ

گفت ای محمد بدرستی خدا فرستادہ است مرا بسوی تو پس اگر بفرمائی مرا کہ بستانم

رُوحَكَ قَبَضْتُهُ وَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَتْرُكَهُ تَرَكْتُهُ فَقَالَ وَتَفْعَلُ

روح پاک ترا بستانم آنرا و اگر بفرمائی مرا بگذارم روح ترا بگذارم آنرا پس گفت آنحضرت میکنی

يَا مَلَكَ الْمَوْتِ قَالَ نَعَمْ بِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأُمِرْتُ أَنْ أُطِيعَكَ

ای ملک الموت گفت ملک الموت آری میکنم و باین امر کردہ شدہ ام و امر کردہ شدہ ام کہ فرمانبرداری کنم ترا

قَالَ فَنَظَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى جِبْرَئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

گفت راوی پس نظر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بسوی جبرئیل کہ چہ میگوید ملک الموت چہ باید کرد مرا

فَقَالَ جِبْرَئِيلُ يَا مُحَمَّدُ اِنَّ اللّٰهَ قَدِ اشْتَاقَ اِلٰى لِقَائِكَ فَقَالَ

پس گفت جبرئیل ای محمد بدرستی خدای تعالی بتحقیق آرزومند و خواهان است بدیدار تو پس فرمود

النَّبِيُّ لِمَلَكِ الْمَوْتِ اِمْضِ لِمَا اُمِرْتَ بِهٖ فَقَبَضَ رُوْحَهٗ فَلَمَّا

پیغمبر خدا مر ملک الموت را بکن مر آنچیز را که امر کرده شده که بدان پس قبض کرد ملک الموت روح آنحضرت را پس

تُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ

وفات یافت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم وآمد تعزیت یعنی آواز تسلی داده

سَمِعُوْا صَوْتًا مِّنْ نَّاحِيَةِ الْبَيْتِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ

که شنیدند صحابه آواز را از گوشه خانه که میگوید سلام بر شما ای اهل بیت

وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ اِنَّ فِي اللّٰهِ عَزَاءً مِّنْ كُلِّ مُصِيْبَةٍ وَّ

و باد بر شما مهربانی خدا و خیرهای کرم وی بدرستی که مر خدا را عزا است از هر مصیبت و

خَلَفًا مِّنْ كُلِّ هَالِكٍ وَّدَرْكًا مِّنْ كُلِّ فَائِتٍ فَبِاللّٰهِ فَاتَّقُوْا

خدا خلف است از هلاک شونده و تدارک است از هر در گذرنده پس بپاس خدا تقوی کنید

وَاِيَّاهُ فَارْجُوْا فَاِنَّمَا الْمُصَابُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ فَقَالَ

و خدا را امید دارید نه چیز دیگر را پس نیست مصیبت زده مگر کسیکه محروم گردانیده شده است ثواب پس گفت

عَلِيٌّ اَتَدْرُوْنَ مَنْ هٰذَا هُوَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

علی مرتضی آیا میدانید که کیست این مرد این خضر است که به تعزیه اصحاب اهل بیت آمده است روایت کرد بیهقی

اَلْبَابُ مُشْتَمِلٌ عَلٰى تَرِكَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل است بر ترکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ اَخِيْ جُوَيْرِيَةَ قَالَ مَا تَرَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از عمرو بن الحارث که صحابی بود و برادر جویریه بنت الحارث که از امهات مؤمنین است گفت عمرو

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ مَوْتِهٖ دِيْنَارًا وَّلَا دِرْهَمًا

صلی الله علیه وسلم نزد موت خود دینار و نه درهم

وَلَا عَبْدًا وَلَا اَمَةً وَلَا شَیْئًا اِلَّا بَغْلَتَهُ الْبَیْضَاءَ وَسِلَاحَهُ وَ

ونہ غلام ونہ کنیز ونہ چیزے مگر استر وی کہ سفید بود کہ آنرا دلدل نام بود و سلاح جنگ وی

اَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ

و زمینے کہ گردانیدہ بود آنرا صدقہ وقف بر فقرا و بر عیال روایت کرد البخاری و از ابوہریرہ رضی روایت

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا یَقْتَسِمُ وَرَثَتِیْ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود تقسیم نکنند وارثان من

دِیْنَارًا مَا تَرَكْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِیْ وَمُؤْنَةِ عَامِلِیْ فَهُوَ

یک دینار را چیزیکہ بگذارم من پس از نفقہ زنان من بعد از وی و بعد از اجرت عامل من یعنی خلیفہ

صَدَقَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ بَكْرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر فقرا چنانکہ در حیات بود روایت کرد بخاری و مسلم و روایت است از ابوبکر صدیق رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا نُوْرَثُ مَا تَرَكْنَاهُ صَدَقَةٌ

صلی اللہ علیہ وسلم میراث یافتہ نمیشود از ما چیزی کہ گذاشتہ ایم از مال صدقہ است

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ

و مصروف است بر فقرا متفق علیہ و از ابوموسے اشعری رض از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اِذَا اَرَادَ رَحْمَةَ اُمَّةٍ مِّنْ عِبَادِهٖ

وسلم مرویست کہ آنحضرت فرمود بدرستی کہ خدائے تعالے چون خواہد رحمت امتی از بندگان خود

قَبَضَ نَبِیَّهَا قَبْلَهَا فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطًا وَّسَلَفًا بَیْنَ یَدَیْهَا وَاِذَا اَرَادَ

قبض میکند و میمیراند پیغمبر آن امت را پیش از آن امت یعنی از نزول عذاب پس میگرداند خدا پیغمبر را برائے امت

هَلَكَةَ اُمَّةٍ عَذَّبَهَا وَنَبِیُّهَا حَیٌّ فَاَهْلَكَهَا وَهُوَ یَنْظُرُ فَاَقَرَّ

ہلاک امتی را عذاب میکند آن امت را در حال آنکہ پیغمبر آن امت زندہ است پس ہلاک میگرداند خدا تعالے آن

عَیْنَهٗ بِهَلَكَتِهَا حِیْنَ كَذَّبُوْهُ وَعَصَوْا اَمْرَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ہر دو چشم پیغمبر را بہلاک شدن آن امت ہنگامی کہ نسبت بدروغ کردند وی و نافرمانی کردند امر او را. روا مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

واز ابو ہریرہ روایت است گفت فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِیْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِیَدِهٖ لَیَاْتِیَنَّ عَلٰی اَحَدِکُمْ یَوْمٌ وَّلَا یَرَانِیْ ثُمَّ

سوگند بخدائے کہ بقای ذات محمدؐ در دست قدرت اوست ہر آئینہ بیاید بر یکے از شمار روزے و نہ بیند مرا بجہت

لَاَنْ یَّرَانِیْ اَحَبُّ اِلَیْهِ مِنْ اَهْلِهٖ وَمَالِهٖ مَعَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گذشتن از عالم پس ہر آئینہ دیدن وی مرا دوست داشتہ شدہ تر است بسوی وی از اہل وعیال وی با اہل وعیال رواہ مسلم

كِتَابُ مَنَاقِبِ الصَّحَابَةِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ

این کتاب در بیان منقبتہائے صحابہ است رضی اللہ تعالے عنہم

وَالسّٰبِقُوْنَ الْاَوَّلُوْنَ مِنَ الْمُهٰجِرِیْنَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِیْنَ

و پیشی گیرندگان بیشینیان از ہجرت کنندگان ویاری کنندگان و آنانکہ

اتَّبَعُوْهُمْ بِاِحْسَانٍ رَّضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ

پیروی کردند ایشانرا بہ نیکوئے خوشنود شد خدا از ایشان وخوشنود شدند ایشان ازو و آمادہ کرد ایشانرا

جَنّٰتٍ تَجْرِیْ تَحْتَهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِیْنَ فِیْهَاۤ اَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ

بوستانہا کہ میرود زیر آن جویہا جاوید باشند دران ہمیشہ این رستگاری

الْعَظِیْمُ اِنَّ الَّذِیْنَ یُبَایِعُوْنَكَ اِنَّمَا یُبَایِعُوْنَ اللّٰهَ یَدُ اللّٰهِ

بزرگ است بدرستی آنانکہ بیعت کردند ترا جز این نیست کہ بیعت کردند با خدا دست خدا

فَوْقَ اَیْدِیْهِمْ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَالَّذِیْنَ مَعَهٗۤ اَشِدَّآءُ

بر دستہای ایشان است محمدؐ فرستادہ خداست و آنانکہ با وی اند سخت دل اند

عَلَی الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَیْنَهُمْ تَرٰىهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا یَّبْتَغُوْنَ

بر کفار و مہربان اند باہم سے بینی تو ایشانرا رکوع آرندگان وسجود کنندگان مے طلبند

فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِیْمَاهُمْ فِیْ وُجُوْهِهِمْ مِّنْ اَثَرِ

ایشان افزونی از خدائے تعالے وخشنودی حضرت او علامتہائے ایشان در رویہای ایشان ظاہر بودہ از اثر

السُّجُوْدِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰىةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيْلِ

سجدہ کردن این وصف کہ مذکور شد صفت ایشان در توریت موسی صفت ایشان در انجیل کہ کتاب عیسی ع

كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْـَٔهٗ فَاٰزَرَهٗ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوْقِهٖ

مانند کشتی است کہ بیرون آورد شاخ خود را پس قوی ساخت او را پس سطبر شد پس برابر شد بر ساق خود

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ؕ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَ

شگفت آورد مزارعان را تا خشم گیرند بدیشان ناگرویدگان وعدہ کرد خدا آنانرا کہ گرویدند و

عَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّاَجْرًا عَظِيْمًا ۠ لَا يَسْتَوِيْ

کردند کردارہای پسندیدہ از ایشان یعنی ہمہ ایشانرا وعدہ فرمودہ آمرزش گناہان و مزدی بزرگ

مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقٰتَلَ ؕ اُولٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً

از شما آنکہ نفقہ کرد پیش از فتح و کارزار کرد آنگروہ بزرگترانند بمرتبہ

مِّنَ الَّذِيْنَ اَنْفَقُوْا مِنْ بَعْدُ وَقٰتَلُوْا ؕ وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى ؕ

از آنانکہ انفاق کردند از پس آن و کارزار کردند و ہمہ را وعدہ کرد خدا نیکو

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۙ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِيْنَ

و خدا بآنچہ عمل میکنند داناست روزیکہ رسوا نکند خدا پیغمبر را و آنانکہ

اٰمَنُوْا مَعَهٗ ۚ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ

گرویدند باو روشنی شان می شتابد پیش شان و راست شان میگویند

رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۚ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

پروردگارا تمام گردان برای ما روشنی ما و بیامرز ما را بدرستی کہ تو بر ہر چیز توانا است

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رضہ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ گفت فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ فَلَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

وسلم دشنام مکنید یاران مرا پس اگر ثابت شود کہ یکی از شما خرج کند و بدہد در راہ خدا مانند

ذَهَبًا مَّا بَلَغَ مُدَّ اَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيْفَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

زر نمی رسد ثواب آن نیم پیمانه یکے از ایشان را و نه ثواب نیم نیم پیمانه یکے از ایشان را متفق علیه و از

اَبِيْ بُرْدَةَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ رَفَعَ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی برده رض و از پدر کہ ابو موسیٰ ست روایت است گفت برداشت یعنی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

رَاْسَهٗ اِلَى السَّمَاءِ وَكَانَ كَثِيْرًا مِّمَّا يَرْفَعُ رَاْسَهٗ اِلَى السَّمَاءِ

سر مبارک خود را بسوئے آسمان و بود آنحضرت اکثر بر میداشت سر مبارک خود را بسوئے آسمان

فَقَالَ النُّجُوْمُ اَمَنَةٌ لِّلسَّمَاءِ فَاِذَا ذَهَبَ النُّجُوْمُ اَتَى السَّمَاءَ

پس گفت آنحضرت ستارگان سبب امن اند مر آسمان را پس وقتیکه بروند ستارگان می آید آسمان را

مَا تُوْعَدُ وَاَنَا اَمَنَةٌ لِّاَصْحَابِيْ فَاِذَا ذَهَبْتُ اَنَا اَتَى لِاَصْحَابِيْ

انچه وعده کرده شده است آسمان از انفطار و انشقاق و من سبب امن ام مر اصحاب خود را پس وقتیکه بروم من

مَا يُوْعَدُوْنَ وَاَصْحَابِيْ اَمَنَةٌ لِّاُمَّتِيْ فَاِذَا ذَهَبَ اَصْحَابِيْ اَتَى

بیاید اصحاب مرا آنچه وعده کرده شده اند از فتن و حروب و اصحاب من سبب امن اند مر امت مرا پس وقتیکه بروند اصحاب من می آید

اُمَّتِيْ مَا يُوْعَدُوْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض

امت مرا آنچه وعده کرده شده اند از بدع و ہوا و ظہور شر و حوادث رواه مسلم و روایت است از ابو سعید خدری

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَاْتِيْ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم می آید بر مردم زمانے

فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيَقُوْلُوْنَ هَلْ فِيْكُمْ مَّنْ صَاحَبَ

پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفته میشود و پرسیده میشود از ان جماعت آیا هست در میان شما

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ

با پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس میگویند آری هست پس کشاده میشود مر ایشان را

ثُمَّ يَاْتِيْ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيْكُمْ مَّنْ

پس بعد ازان می آید بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفته میشود و پرسیده میشود آیا هست میان شما

صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُوْلِ اللهِ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ ثُمَّ يَأْتِيْ

کسیکه صحبت داشته است باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آرے هست پس کشاده میشود مر ایشانرا

عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيْكُمْ مَنْ

بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفته میشود آیا هست میان شما

صَاحَبَ مَنْ صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُوْلِ اللهِ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ

کسیکه صحبت داشته است با آنکس که او صحبت داشته باشد باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آری هست

لَهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

از برکت این هر سه طبقه متفق علیه و روایت است از عمر گفت فرمود آن حضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْرِمُوْا أَصْحَابِيْ فَإِنَّهُمْ خِيَارُكُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ

علیه وسلم گرامے دارید یاران مرا زیرا که بدرستی ایشان نیک ترین شما اند بعد ازاں آنکسانیکه می پیوندند

ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ يَظْهَرُ الْكَذِبُ حَتّٰى أَنَّ الرَّجُلَ لَيَحْلِفُ

بعد از آنکسانیکه اند می پیوندند ایشانرا بعد از ظاهر و شائع میگردد دروغ و خیانت در دین و دنیا تا آنکه مرد باشد که سوگند

وَلَا يُسْتَحْلَفُ وَيَشْهَدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ أَلَا مَنْ سَرَّهٗ بُحْبُوْحَةُ

و سوگند داده نمیشود و گواهے میدهد گواهے طلبیده نمیشود آگاه باشید کسیکه شاد میگرداند او را وسط

الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمِ الْجَمَاعَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْفَذِّ وَهُوَ مِنَ

بهشت پس باید که لازم گیرد جماعت مسلمانانرا پس بدرستی شیطان با تنها و یگانه هست و شیطان از

الْاِثْنَيْنِ أَبْعَدُ وَلَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

دو کس دور تر است نسبت بیک کس و باید که تنها نباشد مردے با زنے اجنبیه زیرا که شیطان

ثَالِثُهُمْ وَمَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهٗ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهٗ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

سوم این دو کس است و کسیکه شاد گرداند او را نیکی او و اندوهگین گرداند او را بدی او پس آنکس مؤمن است

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَمَسُّ

و روایت است از جابر از آن حضرت صلے الله علیه وسلم گفت آنحضرت مس نکند

النَّارُ مُسْلِمًا رَآنِیْ اَوْ رَاٰی مَنْ رَآنِیْ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

آتش دوزخ مسلمانی را که دیده است مرا یا دیده است کسی را که دیده است مرا روایت کرد او را ترمذی

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله بن مغفل مرویست گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه و سلم

اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِیْ اَصْحَابِیْ اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِیْ اَصْحَابِیْ لَا تَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا

ترسید خدا را در حق اصحاب من و یاد نکنید ایشان را جز به تعظیم و توقیر سه بار مکرر فرمود برای تاکید مگیرید

مِنْ بَعْدِیْ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّیْ اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِیْ

بعد از من پس کسیکه دوست میدارد ایشان را پس بدوستی من دوست میدارد و کسیکه دشمن میدارد ایشان را

اَبْغَضَهُمْ وَمَنْ اٰذَاهُمْ فَقَدْ اٰذَانِیْ وَمَنْ اٰذَانِیْ فَقَدْ اٰذَی اللّٰهَ

دشمن میدارد ایشان را و کسیکه برنجاند ایشان را پس بتحقیق برنجانید مرا و کسیکه برنجاند مرا پس

وَمَنْ اٰذَی اللّٰهَ فَیُوْشِكُ اَنْ یَّاْخُذَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

خدای تعالی را و کسیکه برنجاند خدا را پس نزدیک که بگیرد و عذاب کند او را روایت کرد او را الترمذی

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از انس مرویست که گفت آن حضرت صلی الله علیه و سلم

مَثَلُ اَصْحَابِیْ فِیْ اُمَّتِیْ كَالْمِلْحِ فِی الطَّعَامِ لَا یَصْلُحُ الطَّعَامُ اِلَّا بِالْمِلْحِ

قصه عجیبه اصحاب من در میان امت من مانند نمک در طعام است صلاح نمی پذیرد طعام مگر به نمک

قَالَ الْحَسَنُ فَقَدْ ذَهَبَ مِلْحُنَا فَكَیْفَ نَصْلُحُ رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ

گفت حسن بصری بعد از شنیدن این حدیث پس بتحقیق رفت نمک ما پس چگونه اصلاح پذیریم ما روایت کرد او را در شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُرَیْدَةَ عَنْ اَبِیْهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

السنة و روایت است از عبد الله بن بریده اسلمی از پدرش روایت میکند که گفت بریده

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ مِّنْ اَصْحَابِیْ یَمُوْتُ فِیْ

صلی الله علیه و سلم نیست هیچ یکی از اصحاب من که بمیرد بر

الأرض إلا بعث قائدا ونورا لهم يوم القيامة رواه الترمذي

زمین مگر آنکه برانگیخته شود از قبر در حالیکه کشنده است مردم را به بهشت و سبب روشنائی است مر ایشان را روز

وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت ست از ابن عمر رض گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه و سلم

إذا رأيتم الذين يسبون أصحابي فقولوا لعنة الله على

وقتیکه ببینید آن کسانیکه دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا بر این

شركم رواه الترمذي وعن عمر بن الخطاب رض قال سمعت

فعل بد شما رواه الترمذی و روایت ست از عمر بن الخطاب رض گفت عمر شنیدم من

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول سألت ربي عن

آن حضرت را صلی الله علیه و سلم که میگفت پرسیدم پروردگار خود را از حال

اختلاف أصحابي من بعدي فأوحى إلي يا محمد إن

اختلاف اصحاب خود بعد از من پس وحی فرستاد بسوی من ای محمد بدرستی

أصحابك عندي بمنزلة النجوم في السماء بعضها أقوى

اصحاب تو نزد من بجای ستارگان اند در آسمان که بعضے ازان ستارگان قوی تر

من بعض ولكل نور فمن أخذ بشيء مما هم عليه من

و روشن تر اند از بعضے و مر هر یکے را نوری ست پس کسیکه گرفت بچیزے که ایشان بران چیز اند از

اختلافهم فهو عندي على هدى قال رسول الله

اختلاف ایشان پس آنکس نزد من بر راه راست ست گفت عمر بن خطاب فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم أصحابي كالنجوم فبأيهم اقتديتم

صلی الله علیه و سلم اصحاب من بمنزله ستارگان اند که بکدام ازانها پیروی کنید راه یافته میشوید

اهتديتم رواه رزين وعن جابر بن عبد الله رض يقول

راه راست مییابید رواه رزین و روایت ست از جابر بن عبد الله رض میگفت که

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَمَسُّ النَّارُ مُسْلِمًا

شنیدم من آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم میگفت کہ مس نمیکند آتش دوزخ مسلمانے را

رَاٰنِيْ اَوْ رَاٰى مَنْ رَاٰنِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ دید مرا یا دید کسے را کہ دید مرا روایت کرد ترمذی

بَابُ فَضْلِ الْاَنْصَارِ

باب ست در بیان فضیلت انصار رضی اللہ عنہم

وَالَّذِيْنَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْاِيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّوْنَ مَنْ

وآنانکہ جاے گرفتند بدار الاسلام وجاے پیدا کردند در ایمان پیش از مہاجران دوست میدارند ہر کہ

هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُوْنَ فِيْ صُدُوْرِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا اُوْتُوْا

ہجرت میکند بسوے ایشان ونمی یابند در خاطر خود دغدغہ از طرف انچہ دادہ شد

وَيُؤْثِرُوْنَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُّوْقَ

مہاجران را ودیگران را اختیار میکنند بر خویشتن اگرچہ باشد ایشان را احتیاج وہر کرا نگاہ داشتہ شد

شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ عَنْ اَنَسٍ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ

از حرص نفس خویش را انجماعت ایشانند رستگاران روایت ست از انس رضی اللہ عنہ از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اٰيَةُ الْاِيْمَانِ حُبُّ الْاَنْصَارِ وَاٰيَةُ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت نشان ایمان محبت انصار ست ونشان

النِّفَاقِ بُغْضُ الْاَنْصَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ رضی اللہ عنہ قَالَ

نفاق دشمنی انصار ست متفق علیہ ودر روایت ست از براء بن عازب رضی اللہ عنہ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْاَنْصَارُ

شنیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت انصار

لَا يُحِبُّهُمْ اِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُمْ اِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

دوست نمیدارد ایشانرا مگر مسلمان ودشمن نمیدارد ایشانرا مگر منافق پس کسیکہ دوست دارد

ملہ جزء ۲۸ رکوع ۴

أَحَبَّهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دوست دارد اورا خدای تعالی و کسیکه دشمن دارد ایشانرا دشمن دارد اورا خدای تعالی متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَوْلَا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِّنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ

وسلم اگر نبود ہجرت ہر آئینہ میبودم من مردی از انصار واگر سلوک میکردند

النَّاسُ وَادِيًا وَسَلَكَتِ الْأَنْصَارُ وَادِيًا أَوْ شِعْبًا لَسَلَكْتُ

مردم وادے را و میرفتند انصار وادے دیگر را یا فرجہ میان دو کوہ را ہر آئینہ سلوک میکردم

وَادِيَ الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهَا الْأَنْصَارُ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِثَارٌ

وادے انصار را و شعب ایشانرا انصار بمنزلہ شعار اند یعنے جامہ درون و مردمان باقی بمنزلہ دثار اند

إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوْا حَتّٰى تَلْقَوْنِي

بدرستی شما ای انصار نزدیک است کہ ببینید شما پس از من اختیار و استبداد پس صبر کنید تا بینید

عَلَى الْحَوْضِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

بر حوض رواه البخاری و روایت است از انس رض کہ آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى صِبْيَانًا وَنِسَاءً مُقْبِلِيْنَ مِنْ عُرْسٍ

علیہ وسلم دید کودکانرا و زنانرا یعنے از انصار رو آوردہ و آیندہ از طعام عروسے

فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ

پس باستاد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت خداوندا شما از

أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ اللّٰهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ يَعْنِي

محبوب ترین مردم اید بسوی من خداوندا شما از دوسترین مردم اید بسوی من میخواہد آنحضرت

الْأَنْصَارَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض قَالَ قَالَ

بمخاطبین انصار را متفق علیہ و روایت است از زید بن ارقم رض گفت فرمود

حاشیہ:

(۴) شعب راہ در کوہ یا متصل بیرون... اشعار جامہ... ان را انصار... آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم... اشعۃ اللمعات

(۵) اثرہ بفتحتین و بضم ہمزہ و سکون ثاء... استبداد و اختیار... اشعۃ اللمعات

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْاَنْصَارِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم خداوندا بیامرز مر انصار را

وَلِاَبْنَاءِ الْاَنْصَارِ وَلِاَبْنَاءِ اَبْنَاءِ الْاَنْصَارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و مر پسران انصار را و مر پسران پسران انصار را رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از ابن عباس رضی اللہ عنہ مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

لَا يُبْغِضُ الْاَنْصَارَ اَحَدٌ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دشمن ندارد انصار را ہیچ یکے کہ ایمان دارد بخدا و روز آخرت رواہ الترمذی

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از سہل بن سعد رضی اللہ عنہ گفت بودیم ہمراہ آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْفِرُ الْخَنْدَقَ وَنَحْنُ نَنْقُلُ التُّرَابَ

علیہ و سلم در حال آنکہ آنحضرت میکند خندق را و ما دور میکردیم خاک را

فَمَرَّ بِنَا فَقَالَ اَللّٰهُمَّ لَا عَيْشَ اِلَّا عَيْشُ الْاٰخِرَةِ فَاغْفِرْ

پس گذر کرد بر ما آنحضرت و دید سختی حال ما پس فرمود خداوندا نیست عیشی و رحمت مگر عیش و رحمت آخرت

لِلْاَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

انصار را و مہاجرین را رواہ الترمذی

فِيْمَنْ سَبَّ اَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در باب حکم آن کسے ست کہ دشنام دہد صحابہ آنحضرت را صلے اللہ علیہ و سلم

وَالَّذِيْنَ جَاءُوْا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا

و نیز آنان راست کہ آمدند بعد از مہاجران و انصار میگویند ای پروردگار ما بیامرز مارا

وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِيْ

و برادران ما را کہ سبقت کردند بر ما بایمان آوردن و پیدا مکن در

قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ عَنْ

دل ما ہیچ کینہ نسبت آنانکہ ایمان آوردند ای پروردگار ما ہر آئینہ تو بخشایندہ کامہربانے روایت ست از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

ابن عمر رضا گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون

رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَسُبُّونَ أَصْحَابِي فَقُولُوا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى

بہ بینید شما آن کسانے را کہ دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا و دورے از رحمت و بادا

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ

بد فعل شما کہ میکنید شما رواه ترمذے و روایت ست از ابی سعید خدرے رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي

ابو سعید فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم دشنام نکنید یاران مرا

فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ

پس سوگند بخدا کہ ذات من در دست قدرت اوست اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرچ کند در راہ خدا مانند

ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زر نمی یابد ثواب یک مد شما نرا ونہ نیم مد شما نرا رواہ الترمذے

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت ست از عبد اللہ بن مغفل رض گفت عبد اللہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللّٰهَ اللّٰهَ فِي أَصْحَابِي اللّٰهَ اللّٰهَ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم بترسید خدا را در حق اصحاب من مکرر فرمود

أَصْحَابِي لَا تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا مِنْ بَعْدِي فَمَنْ أَحَبَّهُمْ

و نسازید ایشان را مثل ہدف بعد از من پس کسیکہ دوست میدارد ایشانرا

فَبِحُبِّي أَحَبَّهُمْ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي أَبْغَضَهُمْ وَمَنْ

پس بدوستی من دوست میدارد ایشانرا و کسیکہ دشمن میدارد ایشانرا پس بسبب دشمنی من دشمن میدارد ایشانرا و کسیکہ

آذاہم فقد آذانی ومن آذانی فقد آذی اللہ ومن آذی

ہمہ رنجانید ایشان را پس تحقیق رنجانید مرا و کسیکہ رنجانید مرا پس تحقیق رنجانید خدا را و کسیکہ رنجانید

اللہ یوشک ان یاخذہ رواہ الترمذی

خدا را نزدیک ست آنکہ بگیرد او را عذاب بکند او را خدا تعالیٰ رواہ الترمذی

مناقب ابی بکر الصدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ

این مناقب حضرت ابی بکر صدیق ست رضی اللہ تعالیٰ عنہ

الا تنصروہ فقد نصرہ اللہ اذ اخرجہ الذین کفروا ثانی[1]

اگر یاری ندہید او را پس بدرستی یاری دادہ است او را خدا چون کشیدند و بیرون کردند او را آنانکہ کافر شدند

اثنین اذ ہما فی الغار اذ یقول لصاحبہ لا تحزن ان اللہ

دو چون ہر دو بودند در غار چون گفت مر یار خود را نہ اندوہ خور بدرستی خدای

معنا فانزل اللہ سکینتہ علیہ وایدہ بجنود لم تروہا

با ماست پس فرو فرستاد خدا آرام خود را بر او و قوت دادہ او را بلشکرہا کہ ندید آنرا

وجعل کلمۃ الذین کفروا السفلیٰ وکلمۃ اللہ ہی العلیا

و گردانید کلمہ آنانکہ کافر شدند فرو تر و کلمہ خدا او ست بلند تر

واللہ عزیز حکیم ولا یاتل[2] اولوا الفضل منکم والسعۃ

و خدا غالب است حکم کنندہ و سوگند نخورند خداوندان فضل از شما و فراخی

ان یؤتوا اولی القربیٰ والمساکین والمہاجرین فی سبیل اللہ

آنکہ دہند خویش را و درویشان را و مہاجران را در راہ خدا

وسیجنبہا[3] الاتقی الذی یؤتی مالہ یتزکی وما لاحد عندہ

و زود دور کردہ از ان پرہیزگار آنکہ مے دہد مال خود را پاکی میکند و نیست مر کسے را نزد او

من نعمۃ تجزیٰ الا ابتغاء وجہ ربہ الاعلیٰ ولسوف یرضیٰ

از نعمت کہ پاداش دادہ شود مگر خواستن ذات پروردگار او بزرگتر و ہر آئینہ زود خوشنود گردد

[1] جزء ۱۰ رکوع ۱۱
[2] جزء ۱۸ رکوع ۹
[3] جزء ۳۰ رکوع ۱۶

عَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ الْخُدْرِیِّ رضؓ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ

از ابی سعید خدری رضؓ روایت ست از آن حضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اَمَنِّ النَّاسِ عَلَیَّ فِیْ صُحْبَتِهٖ وَمَالِهٖ

وسلم گفت آنحضرت بدرستی از عطا کنندہ ترین مردم بر من در صحبت خود و مال خود

اَبُوْ بَکْرٍ وَعِنْدَ الْبُخَارِیِّ اَبَا بَکْرٍ وَلَوْ کُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِیْلًا

ابو بکر ست و نزد بخاری ابا بکر واقع شدہ باالف و اگر بودم من گیرندہ دوست خالص جانی را

لَاتَّخَذْتُ اَبَا بَکْرٍ خَلِیْلًا وَّلٰکِنْ اُخُوَّةُ الْاِسْلَامِ وَمَوَدَّتُهٗ

ہر آئینہ میگرفتم ابو بکر را دوست ولیکن برادری بحق مسلمانی است و محبت آن باقی ست

لَا تُبْقَیَنَّ فِی الْمَسْجِدِ خَوْخَةٌ اِلَّا خَوْخَةَ اَبِیْ بَکْرٍ وَفِیْ رِوَایَةٍ

باقی داشتہ نشود در مسجد روزنی در دیوار مگر روزنی در دیوار ابو بکر ست و در روایتی

لَوْ کُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِیْلًا غَیْرَ رَبِّیْ لَاتَّخَذْتُ اَبَا بَکْرٍ خَلِیْلًا

دیگر این لفظ است اگر بودم من گیرندہ دوست جز پروردگار ہر آئینہ میگرفتم ابو بکر را خلیل

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رضؓ قَالَتْ قَالَ لِیْ رَسُوْلُ اللّٰہِ

متفق علیہ و روایت است از عائشہ رضؓ گفت عائشہ گفت مرا آن حضرت

فِیْ مَرَضِهٖ اُدْعِیْ لِیْ اَبَا بَکْرٍ اَبَاکِ وَاَخَاکِ حَتّٰی اَکْتُبَ کِتَابًا

در مرض خود بخوان و بطلب برای من ابو بکر را کہ پدر تو است و بخوان برادر خود را تا آنکہ بنویسم نوشتہ را

فَاِنِّیْ اَخَافُ اَنْ یَّتَمَنّٰی مُتَمَنٍّ وَّیَقُوْلَ قَائِلٌ اَنَا وَلَا وَیَاْبَی اللّٰہُ

زیرا کہ بدرستی من می ترسم کہ آرزو کند آرزو کنندہ و بگوید گویندہ کہ من مستحق خلافت ام و نیست مستحق

وَالْمُؤْمِنُوْنَ اِلَّا اَبَا بَکْرٍ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جُبَیْرِ بْنِ مُطْعِمٍ

و مسلمانان مگر ابو بکر را رواہ مسلم و روایت ست از جبیر بن مطعم

قَالَ اَتَتِ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ امْرَاَةٌ فَکَلَّمَتْهُ

گفت جبیر آمد آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم را زنی و سخن کرد آنحضرت را

فِي شَيْءٍ فَأَمَرَهَا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ
در چیزے پس امر کرد آنحضرت آن زن را کہ وقت دیگر بیاید گفت آن زن اے رسول اللہ خبر دہ مرا
إِنْ جِئْتُ وَلَمْ أَجِدْكَ كَأَنَّهَا تُرِيدُ الْمَوْتَ قَالَ فَإِنْ لَمْ تَجِدِينِي
اگر بیایم و نیابم ترا گویا آن زن اراده میکرد ازین قول موت آنحضرت را فرمود پس اگر نیابی
فَأْتِي أَبَا بَكْرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ
تو مرا پس بیائے ابوبکر را متفق علیہ و روایت است از عمرو بن العاص کہ آن حضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ عَلَى جَيْشِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ
صلے اللہ علیہ و سلم فرستاد او را امیر گردانید بر لشکر ذات السلاسل
قَالَ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ عَائِشَةُ
گفت عمرو بن عاص پس آمدم من آنحضرت را پس گفتم من بعضے بآن حضرت کدام یکے از مردمان دوست داشتہ تر است
قُلْتُ مِنَ الرِّجَالِ قَالَ أَبُوهَا قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ فَعَدَّ رِجَالًا
گفتم از مردان کدام محبوب تر است گفت پدر عائشہ کہ ابوبکر است گفتم پس کیست گفت عمر پس شمرد آنحضرت مردمان را
فَسَكَتُّ مَخَافَةَ أَنْ يَجْعَلَنِي فِي آخِرِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
پس خاموش شدم از جہت ترس آنکہ بگرداند مرا در آخرین ایشان متفق علیہ و از
مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ النَّبِيِّ
محمد بن حنفیہ روایت است گفت گفتم من مر پدر خود را کدام یکے از آدمیان بہتر است بعد از پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ
صلے اللہ علیہ و سلم گفت پدر من کہ ابوبکر صدیق بہتر است گفتم پس تر کدام یکے بہتر است فرمود عمر
خَشِيتُ أَنْ يَقُولَ عُثْمَانُ قُلْتُ ثُمَّ أَنْتَ قَالَ مَا أَنَا إِلَّا رَجُلٌ
ترسیدم من کہ بگوید عثمان گفتم پس تر تو بہتر ہستی گفت نیستم من مگر یک مردے
مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ كُنَّا
از مسلمانان رواہ البخاری و از ابن عمر رضی اللہ عنہ روایت است گفت بودیم ما

فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَعْدِلُ بِأَبِي بَكْرٍ أَحَدًا

در زمان آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ برابر نمیکردیم بابے بکر ہیچ یکے را

ثُمَّ عُمَرَ ثُمَّ عُثْمَانَ ثُمَّ نَتْرُكُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پستر برابر نمیکردیم بعمر ہیچ یکے را پستر بعثمان ہیچ یکے را پستر میگذاشتیم اصحاب آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

لَا نُفَاضِلُ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لِأَبِي دَاوُدَ قَالَ

کہ فضل نے نہادیم میان ایشان رواہ البخاری و در روایتے کہ مر ابے داؤد راست ہمچنین گفت

كُنَّا نَقُولُ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ أَفْضَلُ أُمَّةِ

ابن عمر کہ بودیم ما کہ میگفتیم و حال آنکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم زندہ بود فاضلترین امت

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ ثُمَّ عُثْمَانُ رض

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بعد از وے ابوبکر ست پستر عمر پستر عثمان رض

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

مَا لِأَحَدٍ عِنْدَنَا يَدٌ إِلَّا وَقَدْ كَافَيْنَاهُ مَا خَلَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّ لَهُ

نیست مر ہیچ یکے را نزد ما نعمتے و نیکے مگر آنکہ بتحقیق مکافات کردیم آنرا مگر ابوبکر پس بدرستی مر

عِنْدَنَا يَدًا يُكَافِئُهُ اللّٰهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا نَفَعَنِي مَالُ أَحَدٍ

نزد ما نعمتے است مکافات دہد او را خدایتعالے در بدل آن نعمت روز قیامت و سود نکرد مرا مال ہیچ یکے

قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ أَبِي بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ

ہرگز آنچہ سود کرد مرا مال ابے بکر و اگر بیبودم من گیرندہ خلیل ہر آیینہ میگرفتم

أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا أَلَا وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ابوبکر را خلیل آگاہ باشید کہ صاحب شما خلیل خدا ست رواہ ترمذے

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ أَبُو بَكْرٍ سَيِّدُنَا وَخَيْرُنَا وَأَحَبُّنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

و روایت است از عمر رض گفت عمر ابوبکر مہتر ما و بہترین ماست و محبوبترین ماست بسوے پیغمبر خدا

مِنْ اُمَّتِیْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ عُمَرَ ذُکِرَ عِنْدَهٗ اَبُوْبَکْرٍ

از امت من روایت کرد او را ابوداؤد و روایت ست از عمر رض که یاد کرده شد نزد عمر ابوبکر را

فَبَکٰی وَقَالَ وَدِدْتُّ اَنَّ عَمَلِیْ کُلَّهٗ مِثْلُ عَمَلِهٖ یَوْمًا وَّاحِدًا

پس گریه کرد عمر و گفت دوست میدارم کاشکے عمل تمام عمر من مانند عمل ابوبکر می بود در یک روز

مِنْ اَیَّامِهٖ وَلَیْلَةً وَّاحِدَةً مِّنْ لَّیَالِیْهِ اَمَّا لَیْلَتُهٗ فَلَیْلَةٌ سَارَ

از روزهای عمر وے مانند عمل یک شب وی می بود از شبهای وی اما شب ابوبکر پس آن شب که سیر کرد

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِلَی الْغَارِ فَلَمَّا انْتَهَیَا

با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بسوئے غار پس هنگامیکه رسید آنحضرت و ابوبکر

اِلَیْهِ قَالَ وَاللّٰهِ لَا تَدْخُلُهٗ حَتّٰی اَدْخُلَ قَبْلَکَ فَاِنْ کَانَ فِیْهِ شَیْءٌ

بسوئے غار و خواست آنحضرت که در غار آید گفت ابوبکر بخدا سوگند در میا تو غار را تا آنکه درآیم من پیش از تو پس اگر باشد

اَصَابَنِیْ دُوْنَکَ فَدَخَلَ فَکَسَحَهٗ وَوَجَدَ فِیْ جَانِبِهٖ ثُقْبًا فَشَقَّ

از حشرات موذیات برسد مرا زیان نه ترا پس درآمد ابوبکر پس جاروب داد ابوبکر غار را و یافت ابوبکر در یک سوئے غار

اِزَارَهٗ وَسَدَّهَا بِهٖ وَبَقِیَ مِنْهَا اثْنَانِ فَاَلْقَمَهُمَا رِجْلَیْهِ ثُمَّ قَالَ

ازار خود را و به بست سوراخها را بازار و باقی ماند از آن سوراخها دو سوراخ پس فرو آورد در آن دو سوراخ

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اُدْخُلْ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابوبکر مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم درآئے پس درآمد آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعَ رَاْسَهٗ فِیْ حِجْرِهٖ وَنَامَ

صلے اللہ علیہ وسلم و نهاد سر مبارک خود در کنار ابوبکر و خواب کرد آنحضرت

فَلُدِغَ اَبُوْبَکْرٍ فِیْ رِجْلِهٖ مِنَ الْجُحْرِ وَلَمْ یَتَحَرَّکْ مَخَافَةَ اَنْ

پس گزیده شد ابوبکر در پایش از سوراخ و نه جنبید ابوبکر از جهت خوف آنکه

یَنْتَبِهَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَسَقَطَتْ دُمُوْعُهٗ

بیدار گردد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ساقط شد اشکهائے ابوبکر

عَلٰی وَجْهِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا لَكَ یَا اَبَا بَكْرٍ

بر چہرۂ مبارک آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت چہ شد ترا ای ابوبکرؓ

قَالَ لُدِغْتُ فِدَاكَ اَبِیْ وَاُمِّیْ فَتَفَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

گفت ابوبکرؓ گزیدہ شدم من فدای تو باد پدر و مادر من پس افگند آب دہن آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَذَهَبَ مَا یَجِدُهٗ ثُمَّ انْتَقَضَ عَلَیْهِ وَكَانَ سَبَبَ مَوْتِهٖ

وسلم پس رفت آنچہ می یافت ابوبکرؓ از درد پستر بشکست لدغ برائے بکر و ہمین سبب موت ابوبکرؓ بود

وَاَمَّا یَوْمُهٗ فَلَمَّا قُبِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

کہ در آخر عمر باثر آن بمرد و اما روز ابوبکر کہ آرزو دارم آرزو ست کہ چون وفات یافت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ارْتَدَّتِ الْعَرَبُ وَقَالُوْا لَا نُؤَدِّیْ زَكٰوةً فَقَالَ لَوْ مَنَعُوْنِیْ

مرتد شدند بعضے از عرب و گفتند نمیدہیم ما زکوٰۃ را پس گفت ابوبکرؓ اگر نہ بدہند مرا

عِقَالًا لَجَاهَدْتُهُمْ عَلَیْهِ فَقُلْتُ یَا خَلِیْفَةَ رَسُوْلِ اللّٰهِ تَاَلَّفِ

پاے بند شتر ہر آئینہ جہاد میکنم ایشانرا بروے پس گفتم من ای خلیفۂ پیغمبر خدا موافقت کن

النَّاسَ وَارْفُقْ بِهِمْ فَقَالَ لِیْ اَجَبَّارٌ فِی الْجَاهِلِیَّةِ وَخَوَّارٌ

مردم را و نرمے کن با ایشان پس گفت مرا آیا تو جبار قوی میشوی در جاہلیت و سست و ضعیفی

فِی الْاِسْلَامِ اِنَّهٗ قَدِ انْقَطَعَ الْوَحْیُ وَتَمَّ الدِّیْنُ اَیَنْقُصُ وَاَنَا حَیٌّ

در کار ہا بر اسلام و گفت ابوبکرؓ بدرستیکہ شان اینست کہ بتحقیق تمام شد وحی و تمام شد دین آیا نقصان پذیرد دین

رَوَاهُ رَزِیْنٌ وَعَنْ جَابِرٍؓ قَالَ كَانَ عُمَرُ یَقُوْلُ اَبُوْ بَكْرٍ

روایت کرد رزین و مرویست از جابرؓ گفت جابر کہ بود عمر فاروق کہ میگفت ابوبکر

سَیِّدُنَا وَاَعْتَقَ سَیِّدَنَا یَعْنِیْ بِلَالًا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

سردار و سید ماست و آزاد کرد سید ما را ارادہ میکرد ازان بلال را رواہ البخاری

وَعَنْ اَنَسٍؓ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ

و از انسؓ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خطبہ خواند

النَّاسَ فَقَالَ سُدُّوْا هٰذِهِ الْاَبْوَابَ الشَّارِعَةَ فِي الْمَسْجِدِ اِلَّا

مردم را پس فرمود کہ بند کنید و مگذارید ایں درہا ئے کہ می در آئید ازان درہا در مسجد شریف مگر

بَابَ اَبِيْ بَكْرٍ فَاِنِّيْ لَا اَعْلَمُ اَحَدًا اَعْظَمَ عِنْدِيْ يَدًا فِيْ

در ابوبکر پس بدرستی من نمیدانم ہیچ یکے را بزرگتر نزد خود از روی نیکی و نعمتی در

صُحْبَتِهٖ وَذَاتِ يَدِهٖ مِنْ اَبِيْ بَكْرٍ فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ سُدُّوا

صحبت خود و صاحب نعمتے خود از ابوبکر پس گفتند بعض مردم بطریق طعن بند کردند ہمہ

الْاَبْوَابَ كُلَّهَا اِلَّا بَابَ خَلِيْلِهٖ فَقَالَ اِنِّيْ رَاَيْتُ عَلٰى اَبْوَابِهِمْ

درہاے را مگر در دوست خود پس فرمود بدرستی کہ من دیدم بر درہای ایشان

ظُلْمَةً وَّرَاَيْتُ عَلٰى بَابِ اَبِيْ بَكْرٍ نُوْرًا فَكَانَتِ الْاٰخِرَةُ اَعْظَمَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْاُوْ

ظلمت را و دیدم بر در ابی بکر نور را پس شد آخرت بزرگتر برایشان از ابتدا

مناقب عمر بن الخطاب رضی اللّٰہ عنہ

در منقبتہاے حضرت عمر بن الخطاب رضے اللہ عنہ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت ست از ابوہریرہ رض گفت ابوہریرہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَلَقَدْ كَانَ فِيْمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْاُمَمِ مُحَدَّثُوْنَ

وسلم ہر آئینہ بتحقیق بودند در انچہ پیش از شما از امتہاے محدثان

فَاِنْ يَّكُ فِيْ اُمَّتِيْ اَحَدٌ فَاِنَّهٗ عُمَرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس اگر باشد در امت من یکے پس بدرستی آن یک عمر خواہد بود متفق علیہ و روایت ست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ

جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ در آمدم من بہشت را

فَاِذَا اَنَا بِالرُّمَيْصَاءِ امْرَاَةِ اَبِيْ طَلْحَةَ وَسَمِعْتُ خَشْفَةً

پس ناگاہ ملاقی شدم برمیصا کہ زن ابی طلحہ انصاری مادر انس بود و شنیدم حرکت

فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا فَقَالَ هٰذَا بِلَالٌ وَرَأَيْتُ قَصْرًا بِفِنَائِهِ جَارِيَةٌ

پس گفتم من کیست این پس گفت این بلال ست و دیدم کوشکی را که در صحن وی زن جوان ست

فَقُلْتُ لِمَنْ هٰذَا فَقَالُوا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَهُ

پس گفتم مر کراست این قصر پس گفتند مر عمر بن الخطاب راست پس خواستم که در آیم آن قصر را

فَأَنْظُرَ إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ فَقَالَ عُمَرُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي

پس به بینم آنرا پس یاد کردم غیرت ترا پس گفت عمر رض پدر و مادر من فدای تو باد

يَا رَسُولَ اللهِ أَعَلَيْكَ أَغَارُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

ای رسول خدا آیا بر تو غیرت مے برم متفق علیه و روایت ست از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم در اثنای آنکه من خواب کننده ام

النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِيَّ

مردم را که عرض کرده میشوند از پیش من و حال آنکه برین مردم پیراهنها است بعضے از پیراهنها چیزیست

وَمِنْهَا مَا دُونَ ذٰلِكَ وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ

و بعضے ازان پیراهنها چیزے ست که فروتر ازانست عرض کرده شد بر من عمر بن الخطاب حال آنکه بروے پیراهنی

يَجُرُّهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الدِّينَ مُتَّفَقٌ

که میکشید آنرا گفتند صحابه پس چه تاویل کردی آنرا ای رسول خدا فرمود آنحضرت تعبیر کردم آنرا بدین متفق

عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیه و روایت است از ابن عمر رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے الله علیه و سلم

يَقُولُ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِقَدَحِ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتّٰى إِنِّي لَأَرَى

که میگفت در اثنای آنکه من خواب کننده ام آورده شد بقدحے از شیر پس نوشیدم من آن شیر را تا آنکه

الرِّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أَعْطَيْتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

سیرابی را که مے برآید در ناخنان من پس دادم زیادتی خود را به عمر بن الخطاب

قَالُوْا فَمَا اَوَّلْتَهٗ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الْعِلْمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

گفتند صحابہ پس چہ تعبیر نمودی ای رسول خدا فرمود تعبیر نمودم آنرا بعلم متفق علیہ و مرویست از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی ہریرہ رض گفت ابو ہریرہ رض شنیدم من آن حضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ بَيْنَا اَنَا نَائِمٌ رَاَيْتُنِيْ عَلٰى قَلِيْبٍ عَلَيْهَا

وسلم کہ میگفت در اثنائے آنکہ من در خوابم مے بینم خود را بر سر چاہے کہ بر آن

دَلْوٌ فَنَزَعْتُ مِنْهَا مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ اَخَذَهَا ابْنُ اَبِيْ قُحَافَةَ

دلو ست پس آب کشیدم من ازان چاہ آنقدر یکہ خواستہ است خدا تعالی بعد تر گرفت دلو را پسر ابو قحافہ

فَنَزَعَ مِنْهَا ذَنُوْبًا اَوْ ذَنُوْبَيْنِ وَفِيْ نَزْعِهٖ ضَعْفٌ وَاللّٰهُ يَغْفِرُ

پس کشید ابو بکر ازان چاہ یک دلو یا دو دلو و در کشیدن ابو بکر سستی و ناتوانی ست و خدا بیامرزد

لَهٗ ضَعْفَهٗ ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرْبًا فَاَخَذَهَا ابْنُ الْخَطَّابِ فَلَمْ

ضعف ویرا بعد تر گشت دلو غرب پس گرفت آنرا پسر خطاب پس

اَرَ عَبْقَرِيًّا مِّنَ النَّاسِ يَنْزِعُ نَزْعَ عُمَرَ حَتّٰى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ

ندیدم من قوی تر از مردم کہ میکشید آب را ہمچو کشیدن عمر رض تا آنکہ زدند مردمان رست گرد

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ ثُمَّ اَخَذَهَا ابْنُ الْخَطَّابِ مِنْ يَّدِ

و در روایت ابن عمر این چنین آمدہ است کہ بعد تر گرفت دلو را عمر بن الخطاب از دست

اَبِيْ بَكْرٍ فَاسْتَحَالَتْ فِيْ يَدِهٖ غَرْبًا فَلَمْ اَرَ عَبْقَرِيًّا يَفْرِيْ

ابی بکر پس گشت آن دلو در دست عمر غرب پس ندیدم من عبقری را کہ عمل میکند ہمچو

فَرِيَّهٗ حَتّٰى رَوِيَ النَّاسُ وَضَرَبُوْا بِعَطَنٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

عمل وی تا آنکہ سیراب شدند مردم و رزدند بآب خوردی متفق علیہ و از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

ابن عمر رض مرویست گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستی خدائے تعالی

لہ اشارت است بانقطاع ... در زمان خلافت وے ... ۱۲ اشعۃ اللمعات
لہ عطن ... ۱۲
لہ ... عمر ... ۱۲ اشعۃ اللمعات

جَعَلَ الْحَقَّ عَلٰی لِسَانِ عُمَرَ وَقَلْبِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پیدا کردہ است وجاری گردانیدہ است بر زبان عمر حق وجاری کردہ است حق را بر دل عمرؓ روایت کرد ترمذی و از

عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ مَا كُنَّا نُبْعِدُ اَنَّ السَّكِيْنَةَ تَنْطِقُ عَلٰی لِسَانِ عُمَرَ

علی مرتضی روایت است گفت علیؓ نبودیم که دور میداشتیم این را که سکینه نطق میکند بر زبان عمر

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ

یعنی که عمر نطق میکند بچیزیکه ساکن گردد بآن قلوب روایه بیهقی در دلائل النبوۃ و از ابن عباسؓ مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِاَبِيْ جَهْلِ

صلی اللہ علیہ وسلم که آنحضرت دعا کرد و گفت خداوندا عزیز و غالب گردان دین اسلام را بابوجہل

ابْنِ هِشَامٍ اَوْ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَاَصْبَحَ عُمَرُ فَغَدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ہشام یا بعمر بن الخطاب پس صبح کرد عمر پس اول روز آمد بر پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَسْلَمَ ثُمَّ صَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ ظَاهِرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ

علیہ وسلم پس اسلام آورد پس نماز گزارد آنحضرت در مسجد آشکارا روایت کردند احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ عُمَرُ لِاَبِيْ بَكْرٍ يَا خَيْرَ النَّاسِ

و ترمذی و روایت است از جابرؓ گفت جابر که گفت عمرؓ مر ابی بکر را ای بہترین مردم

بَعْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَمَا اِنَّكَ

بعد از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت ابوبکر آگاہ باش ای عمر بدستی

اِنْ قُلْتَ ذٰلِكَ فَلَقَدْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تو اگر گفتی مرا خیر الناس پس ہر آئینہ بتحقیق شنیدہ ام من آنحضرت را صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ عَلٰی رَجُلٍ خَيْرٍ مِّنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

وسلم که میگفت آفتاب بر ہیچ مردی که بہتر است از عمرؓ نہ بر آید

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ

روایت ترمذی و مرویست از عقبہ بن عامر گفت عقبہ که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ بَعْدِيْ نَبِيٌّ لَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

صلے اللہ علیہ و سلم اگرے بود بالفرض والتقدیر پس از من پیغمبرے ہر آئینہ می بود عمر بن الخطاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از بریدہ اسلمی مرویست گفت بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ بَعْضِ مَغَازِيْهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ جَاءَتْهُ جَارِيَةٌ

علیہ و سلم در بعض غزوات خود پس آن ہنگامیکہ برگشت آنحضرت از غزا آمد آنحضرت را

سَوْدَاءُ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنِّيْ كُنْتُ نَذَرْتُ إِنْ رَدَّكَ

سیاہ از حبشہ بود سیاہ رنگ پس گفت آن زن ای رسول خدا بدرستی من نذر کردہ ام اگر باز گرداند ترا

اللّٰهُ صَالِحًا أَنْ أَضْرِبَ بَيْنَ يَدَيْكَ بِالدُّفِّ وَأَتَغَنّٰى فَقَالَ

خدائے تعالے از سفر سلامت کہ بزنم پیش تو دف را و سرود گویم

لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ كُنْتِ نَذَرْتِ فَاضْرِبِيْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم مر آن زن سیاہ را اگر ہستے تو نذر کردہ پس بزن

وَإِلَّا فَلَا فَجَعَلَتْ تَضْرِبُ فَدَخَلَ أَبُوْ بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ

دف را و اگر نذر نکردہ پس مزن پس شروع کرد آن زن کہ میزد دف را پس اندر آمد ابوبکر صدیقؓ و حال آنکہ آن زن میزد دف را

دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ

پستر در آمد علے رضؓ و حال آنکہ آن زن دف میزد پستر در آمد عثمان رضؓ و حال آنکہ آن زن دف میزد پستر

دَخَلَ عُمَرُ فَأَلْقَتِ الدُّفَّ تَحْتَ اسْتِهَا ثُمَّ قَعَدَتْ عَلَيْهَا

در آمد عمر رضؓ پس انداخت آن زن دف را زیر دبر خود پستر نشست آن زن دف پنہان کرد

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی شیطان

لَيَخَافُ مِنْكَ يَا عُمَرُ إِنِّيْ كُنْتُ جَالِسًا وَهِيَ تَضْرِبُ فَدَخَلَ

ہر آئینہ میترسد از تو ای عمر بدرستی من بودم نشستہ و وی میزد دف پس در آمد

بعجبت شادمانے کردن بعد قدوم تو [illegible]

أَبُو بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ

ابوبکر واو دف میزد پس درآمد علی واو میزد پس درآمد عثمان

وَهِيَ تَضْرِبُ فَلَمَّا دَخَلْتَ أَنْتَ يَا عُمَرُ أَلْقَتِ الدُّفَّ رَوَاهُ

واو میزد پس وقتیکہ درآمدی تو ای عمر انداخت وی دف را روایہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

الترمذی در روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ صدیقہ بود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا فَسَمِعْنَا لَغَطًا وَصَوْتَ صِبْيَانٍ فَقَامَ

علیہ وسلم نشستہ پس شنیدیم آواز ہاے درہم وشنیدیم آواز خرد ان پس خواست

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا حَبَشِيَّةٌ تَزْفِنُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ زنے حبشیہ پای میکوبد ورقص

وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهَا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ تَعَالِي فَانْظُرِي فَجِئْتُ

میکند وحال آنکہ کودکان گرد او بودند پس گفت آنحضرت ای عائشہ بیا پس ببین وتماشا کن پس آمدم

فَوَضَعْتُ لَحْيِيَّ عَلَى مَنْكِبِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ

من پس نہادم ہر دو لحیہ خود را بر دوش پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و

سَلَّمَ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا مَا بَيْنَ الْمَنْكِبِ إِلَى رَأْسِهِ فَقَالَ

سلم پس برگشتم من کہ نظر میکنم بسوے حبشیہ میان دوش آنحضرت تا سر وی پس گفت

لِي أَمَا شَبِعْتِ أَمَا شَبِعْتِ فَجَعَلْتُ أَقُولُ لَا لِأَنْظُرَ مَنْزِلَتِي

آنحضرت مرا آیا سیر نشدہ آیا سیر نشدہ ازین تماشا پس گشتم من کہ میگویم سیر نشدہ ام تا بہ بینم مرتبہ خود را

عِنْدَهُ إِذْ طَلَعَ عُمَرُ فَارْفَضَّ النَّاسُ عَنْهَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ

نزد آن حضرت در محبت ناگاہ پیدا شد عمر پس متفرق وپریشان شدند مردم از ان زن از ہیبت عمر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَنْظُرُ إِلَى شَيَاطِينِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی من نگاہ میکنم بسوی شیطانان

الجن والانس قد فروا من عمر قالت فرجعت رواه الترمذي

پرے دیو آدمے کہ بتحقیق گریختند از عمر رض گفت عائشہ صدیقہ پس باز گشتم وگذاشتم دیدن

وعن ابن مسعود رض قال فضّل الناس عمر بن الخطاب

واز ابن مسعود رض مرویست گفت ابن مسعود تفضیل داده شد مردم را عمر بن الخطاب

باربع بذكر الاسارى يوم بدر امر بقتلهم فانزل

بچہار چیز یکے بذکر اسیران روز بدر کہ امر کرد عمر بہ قتل ایشان پس فرستاد

الله تعالى لولا كتاب من الله سبق لمسكم فيما اخذتم

خدائے تعالے این آیت را وتمام قضیہ این مذکور است در تفسیر این آیت در سورۂ انفال

عذاب عظيم وبذكره الحجاب امر نساء النبي صلى الله

دوم بذکر کردن عمر حجاب را امر کرد زنان پیغمبر را صلے الله

عليه وسلم ان يحتجبن فقالت له زينب وانك علينا

علیه و سلم کہ حجاب کنید ودر پرده باشید پس گفت عمر را زینب بنت جحش کہ یکی از ازواج

يا ابن الخطاب والوحى ينزل فى بيوتنا فانزل الله تعالى

ای پسر خطاب و حال آنکہ وحے فرود مے آید در خانہاے ما پس فرستاد خدا تعالے

واذا سألتموهن متاعا فسئلوهن من وراء حجاب و

وچون طلب کنید شما ای مسلمانان از زنان متاعی را پس طلب کنید از پس پرده و

بدعوة النبي صلى الله عليه وسلم اللهم ايد الاسلام

سوم بدعاے آنحضرت صلے الله علیه و سلم کہ خداوندا قوی گردان دین اسلام را

بعمر وبرايه في ابي بكر كان اول ناس بايعه رواه احمد

باسلام عمر وچهارم تفضیل داده شد عمر برای وفکر در بیعت ابی بکر لود عمر نخستین مردمان کہ بیعت کرد او را رواه احمد

وعن ابي سعيد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

ودر روایت است از ابو سعید کہ گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ ذَالِكَ الرَّجُلُ اَرْفَعُ اُمَّتِيْ دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ قَالَ
وسلم آن مرد بلند ترین امت من است از روی مرتبہ در بہشت بطریق ابہام فرمود گفت

اَبُوْ سَعِيْدٍ وَاللّٰهِ مَا كُنَّا نَرٰى ذَالِكَ الرَّجُلَ اِلَّا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ
ابوسعید بخدا سوگند نبودیم ما کہ گمان بریم آن مرد را کہ کیست مگر عمر از جہت آنچہ میدیدیم از روی از

حَتّٰى مَضٰى لِسَبِيْلِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَسْلَمَ رض قَالَ
تا آنکہ گذشت عمر براہ خود کنایت است از موت رواہ ابن ماجہ و روایت است از اسلم کہ مولی عمر است گفت اسلم

سَاَلَنِيْ ابْنُ عُمَرَ بَعْضَ شَانِهٖ يَعْنِيْ عُمَرَ رض فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ
سوال کرد مرا ابن عمر از بعضے احوال عمر پس خبر دادم من او را پس گفت

مَا رَاَيْتُ اَحَدًا قَطُّ بَعْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
اسلم در بیان آن ندیدم ہیچ یکے را ہرگز بعد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

مِنْ حِيْنَ قُبِضَ كَانَ اَجَدَّ وَاَجْوَدَ حَتّٰى انْتَهٰى مِنْ عُمَرَ
از ان ہنگام کہ وفات یافت آنحضرت کہ وی باشد بکوشش تر و نیک تر از عمر در اعمال خیر تا آنکہ بنہایت رسید

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ رُسْتُمَ قَالَ حَدَّثَنَا
رواہ البخاری و روایت است از ابراہیم بن رستم گفت حدیث کرد

يَعْقُوْبُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْقُمِّيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ اَبِي الْمُغِيْرَةِ عَنْ
مارا یعقوب بن عبداللہ القمی از جعفر ابن ابی المغیرہ از

سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ جِبْرَئِيْلَ اَتَى النَّبِيَّ
سعید بن جبیر از انس بن مالک کہ گفت انس کہ جبرئیل آمد نزد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَقْرِئْ عُمَرَ السَّلَامَ وَاَعْلِمْهُ
صلے اللہ علیہ و سلم پس گفت جبرئیل آن حضرت را بخوان بر عمر سلام و معلوم گردان او را

اَنَّ غَضَبَهٗ عِزٌّ وَرِضَاهُ عَدْلٌ قَالَ عِنْدَ هٰذَا الْحَدِيْثِ
کہ غضب وی عزت و غیرت است و رضامندی وی عدل است گفت سند این حدیث

ابوسعید بخدا سوگند ما گمان نمی کردیم کہ مراد از آن مرد بجز عمر بن الخطاب کسی دیگر است

اسلم گفت کہ ابن عمر از من از بعض احوال عمر پرسید

لَمْ يُوصِلْهُ عَنْ يَعْقُوبَ غَيْرُ اِبْرَاهِيْمَ ابْنِ رُسْتُمَ وَرَوَاهُ

نرسانید یعقوب را وموصول نگردانید سوائے ابراہیم بن رستم وروایت کردانید

جَمَاعَةٌ عَنْ يَعْقُوْبَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ مُرْسَلاً

جماعتے از یعقوب داو از جعفر داو از سعید بن جبیر بطریق ارسال

جَمْعُ الْجَوَامِعِ وَعَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ قَدِمْتُ عَلَى نَبِيِّ اللّٰهِ

از جمع الجوامع وروایت است از اسود بن سریع گفت آمدم وقدوم کردم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ اِنِّيْ قَدْ قُلْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم اے پیغمبر خدا بدرستی کہ من گفتہ ام

شِعْرًا اَثْنَيْتُ فِيْهِ عَلَى اللّٰهِ وَمَدَحْتُكَ قَالَ اَمَّا مَا اَثْنَيْتَ

شعر راکہ تعریف وثنا کردہ ام درو بر خدائے تعالےٰ ومدح کردہ ام ترا فرمود اما انچہ کہ ثنائے

عَلَى اللّٰهِ فَهَاتِهِ وَمَا مَدَحْتَنِيْ بِهِ فَدَعْهُ فَجَعَلْتُ اُنْشِدُهُ

خدا تعالےٰ کردہ درو پس بیار وبخوان وانچہ مدح کردہ مرا بآن پس بگذار آنرا پس شروع کردم خواندن

فَدَخَلَ رَجُلٌ طُوَالٌ اَقْنٰى فَقَالَ اَمْسِكْ فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ هَاتِ

آنرا پس داخل شد ودر آمد مردی بلند بزرگ پس گفت آنحضرت بگیر ومخوان پس چون بیرون شد فرمود بیار وبخوان

فَجَعَلْتُ اُنْشِدُهُ فَلَمْ اَلْبَثْ اَنْ عَادَ فَقَالَ لِيْ اَمْسِكْ فَلَمَّا

پس شروع کردم خواندن آنرا پس درنگ نکردم کہ باز آمد آنمرد پس فرمود آنحضرت مرا کہ مخوان پس چون

خَرَجَ قَالَ هَاتِ قُلْتُ مَنْ هٰذَا يَا نَبِيَّ اللّٰهِ الَّذِيْ دَخَلَ

بدر رفت گفت آنحضرت بیار شعر خود بخوان گفتم من کیست این مرد ای رسول خدا کہ در آمد وے

قُلْتَ اَمْسِكْ وَاِذَا خَرَجَ قُلْتَ هَاتِ قَالَ هٰذَا عُمَرُ

فرمودے مخوان پس ہنگامیکہ بیرون رفت فرمودی بخوان فرمود آنحضرت کہ این مرد عمر

ابْنُ الْخَطَّابِ وَلَيْسَ مِنَ الْبَاطِلِ فِيْ شَيْءٍ طب عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ

ابن خطاب است ونیست از باطل ہیچ چیز

مَنَاقِبُ اَبِیْ بَکْرٍ وَّعُمَرَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا

در منقبتہاے حضرت ابے بکر صدیق وحضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالے عنہما

عَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا

روایت است از ابوہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت ابوہریرہ در اثنائے

رَجُلٌ يَسُوْقُ بَقَرَةً اِذْ اَعْيٰى فَرَكِبَهَا فَقَالَتْ اِنَّا لَمْ نُخْلَقْ

آنکہ مردے میراند گاوے را ناگاہ ماندہ شد آن مرد پس سوار شد آمرد آن بقرہ را پس گفت آن بقرہ

لِهٰذَا اِنَّمَا خُلِقْنَا لِحِرَاثَةِ الْاَرْضِ فَقَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللّٰهِ

برائے این یعنے سوارے پیدا نشدہ ایم مگر برائے کشتکاری زمین پس تعجب کردند مردم وگفتند پاکی خدا را

بَقَرَةٌ تَكَلَّمُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِنِّیْ

کہ گاوے سخن میکند پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستی من

اُوْمِنُ بِهٖ اَنَا وَاَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ وَمَا هُمَا ثَمَّ وَقَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ

ایمان می آرم باین کہ حق است وایمان می آرند ابوبکر وعمر ونبودند ابوبکر وعمر آنجا وگفت ابوہریرہ در اثنائے آنکہ

فِیْ غَنَمٍ لَهٗ اِذْ عَدَا الذِّئْبُ عَلٰى شَاةٍ مِّنْهَا فَاَخَذَهَا

در گوسفندان کہ مراورا بودند ناگاہ در آمد گرگ بر گوسپندے از گوسپندان پس گرفت آن گرگ

فَاَدْرَكَهَا صَاحِبُهَا فَاسْتَنْقَذَهَا فَقَالَ لَهُ الذِّئْبُ فَمَنْ لَّهَا

پس دررسید آن گوسپند را صاحب گوسپند پس رہا کرد گوسفند را پس گفت مرآنمرد را گرگ پس کیست

يَوْمَ السَّبُعِ يَوْمَ لَا رَاعِیَ لَهَا غَيْرِیْ فَقَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللّٰهِ

روزے کہ نیست چرانندہ مرآن را جز من پس گفتند مردم از تعجب سبحان اللہ

ذِئْبٌ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ اُوْمِنُ بِهٖ اَنَا وَاَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ وَمَا هُمَا ثَمَّ

گرگے کلام میکند پس فرمود آنحضرت کہ ایمان آوردم باین من وابوبکر وعمر وحال آنکہ آن ہر دو نبودند آنجا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ اِنِّیْ لَوَاقِفٌ فِیْ قَوْمٍ

متفق علیہ واز ابن عباس رض مرویست کہ گفت ابن عباس رض بدرستی من ہر آئینہ استادہ بودم

مر آن گوسفند را

نگاہبان این گوسفند روز درندہ

فَدَعَوُا اللّٰهَ لِعُمَرَ وَقَدْ وُضِعَ عَلَى سَرِيْرِهٖ اِذَا رَجُلٌ مِّنْ خَلْفِیْ

و فاقد عمر پس من عامی خیر کردند آن گروہ برائے عمر و بتحقیق نہادہ شدہ بود عمر بر تخت و برائے غسل بعد از موت ناگاہ مردے

قَدْ وَضَعَ مِرْفَقَهٗ عَلٰى مَنْكِبِیْ يَقُوْلُ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ اِنِّیْ

درحالیکہ بتحقیق نہاد آرنج خود را بر دوش من میگوید آن مرد رحمت کند ترا خدائے تعالیٰ خطاب اے

لَاَرْجُوْ اَنْ يَّجْعَلَكَ اللّٰهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ لِاَنِّیْ كَثِيْرًا

بدرستی من ہر آئینہ امید میدارم کہ بگرداند ترا خدائے تعالیٰ با دو یار تو یعنی آنحضرت و ابوبکر زیرا کہ من بسیار بودم

مَا كُنْتُ اَسْمَعُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

کہ مے شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم را کہ میگفت

كُنْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَفَعَلْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَانْطَلَقْتُ

بودم من و ابوبکر و عمر وکردم من و ابوبکر و عمر و روان شدم من

وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَدَخَلْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَخَرَجْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ

و ابوبکر و عمر و در آمدم من و ابوبکر و عمر و بیرون آمدم من و ابوبکر

وَعُمَرُ فَالْتَفَتُّ فَاِذَا عَلِیُّ بْنُ اَبِیْ طَالِبٍ رض مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و عمر پس باز نگریستیم من پس ناگاہ آن مرد علی مرتضیٰ است رضی اللہ عنہ متفق علیہ

وَعَنْ اَبِیْ سَعِيْدِ الْخُدْرِیِّ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی سعید خدری رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ اِنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ اَهْلَ عِلِّيِّيْنَ كَمَا تَرَوْنَ

فرمود کہ بہشتیان مے بینند اہل علیین را چنانکہ مے بینید شما

الْكَوْكَبَ الدُّرِّیَّ فِیْ اُفُقِ السَّمَآءِ وَاِنَّ اَبَابَكْرٍ وَّعُمَرَ

ستارہ سخت روشن را در کرانہ آسمان و بدرستے ابوبکر و عمر

مِنْهُمْ وَاَنْعَمَا رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوٰى نَحْوَهٗ

از ایشانند یعنے اہل علیین و بنہایت رسیدہ اند در فضل و شرف رواہ فی شرح السنۃ و روایت کردہ اند ماننداو

ابو داود والترمذي وابن ماجة وعن انس قال قال

یعنی ہم معنی او ابو داود و ترمذی و ابن ماجه وازانس رض مرویست گفت انس فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ابو بكر وعمر سيدا كهول

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ابوبکر و عمر سردو مهتر کهول

اهل الجنة من الاولين والاخرين الا النبيين والمرسلين

بهشتیان اند از پیشینیان و پسینیان مگر انبیا و رسل پس معنے اینست

رواه الترمذي ورواه ابن ماجة عن علي رض وعن حذيفة

باشند سید جوانان نیز باشند رواه ترمذی و ابن ماجه از علی مرتضی رض وازحذیفه یمانی مرویست

رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اني لا ادري

رض گفت حذیفه که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی من درنمی یابم

ما بقائي فيكم فاقتدوا باللذين من بعدي ابي بكر وعمر رواه

که چیست چندست زندگانی وماندن من درمیان شما پس متابعت وپیروی کنید آن دوکس که پس از من خلیفه من خواهند

الترمذي وعن انس رض قال كان رسول الله صلى الله عليه

ترمذی وازانس مرویست گفت انس رض بود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم اذا دخل المسجد لم يرفع احد رأسه غير ابي بكر و

وسلم چون میدرآمد مسجد را بر نمیداشت هیچ یکے سرخود را جز ابوبکر و عمر بودند

عمر يتبسمان اليه ويتبسم اليهما رواه الترمذي وعن

ابوبکر و عمر تبسم میکردند بنگاه کردن بسوی آنحضرت و تبسم میکرد آنحضرت بنظر کردن بسوی ایشان این خاصیت

ابن عمر رض ان النبي صلى الله عليه وسلم خرج ذات يوم و

ازابن عمر رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بیرون آمد یعنی از حجره خود گروزی و

دخل المسجد وابو بكر وعمر احدهما عن يمينه والاخر عن

درآمد در مسجد و ابوبکر و عمر یکے ازین دو جانب راست آنحضرت بود و دیگر در جانب

شِمَالِهٖ وَهُوَ اٰخِذٌ بِاَيْدِيْهِمَا فَقَالَ هٰكَذَا نُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

چپ وی و آنحضرت گیرنده بود دستهای ایشان را پس گفت آنحضرت همچنین برانگیخته میشویم روز قیامت

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حَنْطَبٍ اَنَّ النَّبِيَّ

روایت کرد ترمذی و از عبد الله بن حنطب روایت ست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاٰى اَبَا بَكْرٍ وَّعُمَرَ فَقَالَ هٰذَانِ السَّمْعُ

صلی الله علیه و سلم دید ابوبکر و عمر را پس گفت آنحضرت این دو بمنزله گوش اند

وَالْبَصَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ

و بینائی یعنی ایشان میان مسلمانان بمثابه گوش و چشم اند نسبت بسائر اعضا در شرف روایت کرد ترمذی از روی مرسل و از

قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ نَّبِيٍّ اِلَّا وَلَهٗ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم نیست هیچ پیغمبرے مگر آنکه او را

وَزِيْرَانِ مِنْ اَهْلِ السَّمَآءِ وَوَزِيْرَانِ مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ فَاَمَّا وَزِيْرَايَ مِنْ اَهْلِ السَّمَآءِ

دو وزیر ست از فرشتگان آسمان که اعانت او میکنند و دو وزیر ست از اهل زمین از یاران او که خدمت و نصرت او

فَجِبْرَئِيْلُ وَمِيْكَائِيْلُ وَاَمَّا وَزِيْرَايَ مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ فَاَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس جبرئیل و میکائیل ست و اما دو وزیر من از اهل زمین پس ابوبکر و عمر ست روایت کرد ترمذی و روایت ست

اَبِيْ بَكْرَةَ اَنَّ رَجُلًا قَالَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابوبکره که مردے گفت مر پیغمبر خدا را صلی الله علیه و سلم

رَاَيْتُ كَاَنَّ مِيْزَانًا نَزَلَ مِنَ السَّمَآءِ فَوُزِنْتَ اَنْتَ وَاَبُوْ بَكْرٍ

دیدم یعنی در خواب گویا که ترازوی فرود آمده است از آسمان پس بر کشیده شده تو و ابوبکر

فَرَجَحْتَ اَنْتَ وَوُزِنَ اَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ فَرَجَحَ اَبُوْ بَكْرٍ وَّوُزِنَ

پس چرب آمدی و غالب شدی تو و بر کشیده شده ابوبکر و عمر پس چرب آمده ابوبکر و بر کشیده شده

عُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَحَ عُمَرُ ثُمَّ رُفِعَ الْمِيْزَانُ فَاسْتَآءَ لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

عمر و عثمان پس چرب آمد عمر پس ترازو برداشته شد ترازو و پس اندوهگین شد آنحضرت

ابی سعید خدری را روایت ست

ایشان میکنند پس لیکن دو وزیر من از اهل آسمان

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي فَسَاءَهُ ذٰلِكَ فَقَالَ خِلَافَةُ نُبُوَّةٍ

صلے اللہ علیہ وسلم از جہت این رویا کہ آن مرد دید چنانکہ راوی تفسیر میکرد پس محزون و اندوہگین گردانید

ثُمَّ يُؤْتِي اللّٰهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

پس تر میدہد خدای تعالے ملک را ہر کرا میخواہد رواہ ترمذی وابو داؤد و روایت ست از

ابْنِ مَسْعُودٍ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ

عبداللہ بن مسعود رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خبر داد باصحاب کہ پیدا میشود بر شما

رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ

مردی از اہل بہشت پس پیدا شد ابوبکر پس فرمود آنحضرت کہ پیدا میشود بر شما مردے از اہل

الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ عُمَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ بَيْنَا رَأْسُ رَسُولِ اللّٰهِ

جنت پس پیدا شد عمر رواہ ترمذی و روایت ست از عائشہ رضہ گفت عائشہ در اثنا آنکہ سر مبارک

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حِجْرِي فِي لَيْلَةٍ ضَاحِيَةٍ إِذْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ هَلْ يَكُونُ

صلے اللہ علیہ وسلم در کنار من بود در شب روشن ناگاہ گفتم من ای رسول خدا آیا میباشد

لِأَحَدٍ مِنَ الْحَسَنَاتِ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ قَالَ نَعَمْ عُمَرُ قُلْتُ

مریکے را از نیکیہاے شمار ستارہای آسمان گفت آنحضرت آری باشد عمر را گفتم

فَأَيْنَ حَسَنَاتُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ إِنَّمَا جَمِيعُ حَسَنَاتِ عُمَرَ كَحَسَنَةٍ

کجا اند نیکیہای ابوبکر ای کدام محل و کدام مرتبہ اند گفت آنحضرت جز این نیست کہ ہمہ حسنات عمر مانند یک حسنہ

وَاحِدَةٍ مِنْ حَسَنَاتِ أَبِي بَكْرٍ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ ثَابِتٍ

از حسنات ابے بکر یعنی حسنات ابوبکر از ان ہم بیشتر اند رواہ رزین و روایت ست از ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنانے از انس رضہ گفت انس رضہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَزِيرَايَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاءِ جِبْرَئِيلُ وَمِيكَائِيلُ وَوَزِيرَايَ

دو وزیر من از اہل آسمان جبرئیل و میکائیل اند و دو وزیر من

مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ اَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

از اہل زمین ابوبکر و عمر رضی اللہ عنہ از جمع الجوامع

مَنَاقِبُ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ

مناقب حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ تعالے عنہ

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از طلحہ بن عبید اللہ روایت ست گفت طلحہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ رَفِيْقٌ وَّرَفِيْقِيْ يَعْنِيْ فِي الْجَنَّةِ عُثْمَانُ رَوَاهُ

وسلم مر ہر پیغمبر را ہمراہ و یار و ہمراز است و رفیق من یعنے در بہشت عثمان است قول یعنی فی الجنۃ

التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَعَنْ

ترمذی و ابن ماجہ از ابوہریرہ و روایت ست از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ جَاءَ عُثْمَانُ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد الرحمن بن سمرۃ گفت آمد عثمان بسوئے آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِاَلْفِ دِيْنَارٍ فِيْ كُمِّهٖ حِيْنَ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَنَثَرَهَا فِيْ حِجْرِهٖ فَرَاَيْتُ النَّبِيَّ

وسلم بہزار دینار یعنے آورد ہزار دینار در آستین خود ہنگامیکہ ساختگی کرد آنحضرت باسباب جیش عسرت پس پاشید آنرا در کنار آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَلِّبُهَا فِيْ حِجْرِهٖ وَيَقُوْلُ مَا ضَرَّ عُثْمَانَ مَا عَمِلَ بَعْدَ الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگردانید آنرا در کنار خود و میگفت زیان نمیکند عثمان را ہر عملے کہ کند و ہر تقصیرے کہ کرد

اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ لَمَّا اَمَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت کرد احمد و روایت ست از انس رض گفت انس ہنگامیکہ امر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ رَسُوْلَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم صحابہ را بہ بیعت رضوان بود عثمان رسول و قاصد آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِلٰى مَكَّةَ فَبَايَعَ النَّاسُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم بسوئے اہل مکہ پس بیعت کردند مردمان پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم إن عثمان في حاجة الله وحاجة رسوله فضرب

وسلم بدرستی که عثمان در کار خدا وکار رسول اوست پس زد آنحضرت

باحدى يديه على الأخرى فكانت يد رسول الله صلى الله

یک دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود را نائب دست عثمان گردانید واز جانب عثمان

عليه وسلم لعثمان خيرا من أيديهم لأنفسهم رواه الترمذي

علیه وسلم مر عثمان را بهتر ست از دستهای صحابه مر خود شان را روایه ترمذی

وعن ثمامة بن حزن القشيري قال شهدت الدار

و روایت ست از ثمامه بن حزن قشیری تابعی از طبقه ثانیه است گفت حاضر شدم سرای عثمان

حين أشرف عليهم عثمان فقال أنشدكم الله والإسلام

هنگامیکه اشراف کرد عثمان برین قوم پس گفت عثمان ذکر میکنم و یاد میدهم شما را خدا را واسلام را

هل تعلمون أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قدم المدينة

آیا میدانید شما که آنحضرت صلے الله علیه وسلم قدوم آورد بمدینه

وليس بها ماء يستعذب غير بئر رومة فقال من يشتري

ونبود بمدینه آبے که شیرین داشته شود جز آب چاه رومه که الآن بر جهت میخوانند پس گفت

بئر رومة يجعل دلوه مع دلاء المسلمين بخير له منها في الجنة

بیر رومه را وبگرداند دلو خود را با دلوهای مسلمانان یعنی وقف گرداند در بدل نیکی ثوابی مر او را

فاشتريتها من صلب مالي فأنتم اليوم تمنعوني أن

پس خریدم من بیر رومه را از اصل مال خود و خالص از سرمایه خود پس شما امروز منع میکنید مرا از

أشرب منها حتى أشرب من ماء البحر فقالوا اللهم نعم

نوشیدن من از ان چاه تا آنکه مینوشم از آب دریا یعنی آب شور گفتند آن مردم آری اللهم

فقال أنشدكم الله والإسلام هل تعلمون أن المسجد ضاق

تاکید ست پس گفت عثمان سوال میکنم بحق خدا و دین اسلام آیا میدانید که مسجد تنگ آمد

بِأَهْلِهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَّشْتَرِيْ

برای اہل خود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بخرد

بُقْعَةَ اٰلِ فُلَانٍ فَيَزِيْدُهَا فِي الْمَسْجِدِ بِخَيْرٍ لَّهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ

جاے اولاد فلان را پس بیفزاید آن بقعہ را در مسجد بہ بدل نیکے کہ مر آن مشتری را باشد بہتر ازان بقعہ

فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِيْ فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُوْنَنِيْ أَنْ أُصَلِّيَ

پس خریدم آن بقعہ را از اصل مال خود پس شما امروز منع میکنید مرا ازانکہ بگذارم

فِيْهَا رَكْعَتَيْنِ فَقَالُوْا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ

دران بقعہ دو رکعت پس گفتند آن مردم خداوندا آری میدانیم یعنی تصدیق عثمان کردند گفت عثمان سوال

هَلْ تَعْلَمُوْنَ أَنِّيْ جَهَّزْتُ جَيْشَ الْعُسْرَةِ مِنْ مَّالِيْ قَالُوْا اللّٰهُمَّ

آیا میدانید شما کہ من تجہیز کردم جیش عسرت را از مال خود گفتند آن مردم بار خدا

نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُوْنَ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

برای تبرک آری گفت عثمان سوال میکنم بخدا و بحق اسلام آیا میدانید کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلٰى ثَبِيْرِ مَكَّةَ وَمَعَهُ أَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ

صلے اللہ علیہ وسلم استادہ بود بر سر کوہ مکہ و با آنحضرت ابوبکر و عمر

وَأَنَا فَتَحَرَّكَ الْجَبَلُ حَتّٰى تَسَاقَطَتْ حِجَارَتُهُ بِالْحَضِيْضِ فَرَكَضَهُ

و من نیز استادہ بودیم پس جنبید آن کوہ تا آنکہ افتاد سنگہاے وی بہ پایان پس زد

بِرِجْلِهِ قَالَ اسْكُنْ ثَبِيْرُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَّصِدِّيْقٌ وَّشَهِيْدَانِ

آنحضرت کوہ را بپای مبارک خود گفت آنحضرت آرام گیر ای ثبیر زیرا کہ نیست بر تو مگر پیغمبر و صدیق کہ ابوبکر

قَالُوْا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ اللّٰهُ أَكْبَرُ شَهِدُوْا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ أَنِّيْ

گفتند آن مردم خداوندا آری ہمچنین است گفت عثمان اللہ اکبر گواہی دادند وسوگند بہ پروردگار کعبہ کہ من

شَهِيْدٌ ثَلٰثًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

شہیدم سہ بار گفت این کلمہ را تعجب کرد از اقرار کردن ایشان بر صدق و حقیقت امر برملا کی روایت کردند

وعن مرة بن كعب قال سمعت من رسول الله صلى الله عليه

و روایت ست از مره بن کعب رض گفت شنیدم من از آنحضرت صلی الله علیه

وسلم وذكر الفتن فقربها فمر رجل مقنع في ثوب فقال

وسلم و حال آنکه ذکر کرد آنحضرت فتنها را پس نزدیک گردانید آنحضرت فتنها را یعنی گفت که نزدیکست وقوع آن

هذا يومئذ على الهدى فقمت اليه فاذا هو عثمان بن

این مرد درین روز که فتنه واقع خواهد شد بر راه راست خواهد بود میگوید پس برخاستم من بسوی آن مرد پس ناگاه وی عثمان بن

عفان قال فاقبلت عليه بوجهه فقلت هذا قال نعم رواه

عفان بود گفت مره پس اقبال آوردم بر آنحضرت بوجه عثمان یعنی نمودم آنحضرت را روی عثمان پس گفتم

الترمذي وابن ماجة وعن عائشة رض ان النبي صلى الله

ترمذی و ابن ماجه و روایت ست از عائشه رض که آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال يا عثمان انه لعل الله يقمصك قميصا فان

علیه وسلم فرمود ای عثمان بدرستی شان اینست که شاید خدا تعالی می پوشاند ترا پیراهنی

ارادوك على خلعه فلا تخلعه لهم رواه الترمذي

بخواهند و جبر کنند مردم بر بیرون کشیدن آن جامه پس بیرون مکش و معزول مکن خود را از بهر ایشان رواه

وابن ماجة وعن ابن عمر رض قال ذكر رسول الله

وابن ماجه و روایت ست از ابن عمر رض گفت ابن عمر ذکر کرد پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم فتنة فقال يقتل هذا فيها مظلوما

صلی الله علیه وسلم فتنه را پس گفت آنحضرت کشته میشود این در آن بظلم گفت

لعثمان رواه الترمذي وعن ابي سهلة مولى عثمان رض

این مرد را عثمان رواه الترمذی و روایت ست از ابو سهله که آزاد کرده عثمان ست رض

قال جعل النبي صلى الله عليه وسلم يسر الى عثمان ولون

گفت شروع کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم که سرگوشی میکرد و آهسته میگفت چیزی بسوی عثمان

عُثْمَانَ يَتَغَيَّرُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الدَّارِ قُلْنَا اَلَا نُقَاتِلُ قَالَ لَا

عثمان متغیر میشد پس چون شد روز دار مراد بدار ی کہ عثمان در وے محصور و شہید شد گفتیم ما آیا جنگ نکنیم گفت

اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَھِدَ اِلَیَّ اَمْرًا فَاَنَا

حکم نمیدہم بجنگ زیرا کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم پیمان نمودہ است و وصیت کردہ است مرا

صَابِرٌ نَفْسِیْ عَلَیْہِ وَعَنْ اَنَسٍؓ قَالَ لَمَّا اَمَرَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

بصبر و تحمل پس من صبر کنندہ ام برآن عہد و پیمان و از انس رضی اللہ عنہ مرویست ہنگامیکہ امر کرد آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بِبَیْعَۃِ الرِّضْوَانِ کَانَ عُثْمَانُ بْنُ

صلے اللہ علیہ و سلم صحابہ را و بلفظ مجہول نیز آمدہ یعنے امر کردہ شد آنحضرت بہ بیعت رضوان بود

عَفَّانَ بَعَثَہٗ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِلٰی اَھْلِ مَکَّۃَ

ابن عفان کہ فرستادہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم او را بسوے اہل مکہ

فَبَایَعَ النَّاسَ وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَللّٰھُمَّ

پس مبایعت کرد آنحضرت مردم را و فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم خداوندا

اِنَّ عُثْمَانَ فِیْ حَاجَۃِ اللّٰہِ وَحَاجَۃِ رَسُوْلِہٖ فَضَرَبَ بِاِحْدٰی

بدرستیکہ عثمان رضی اللہ عنہ در کار خدا و در کار رسول اوست پس زد آنحضرت یک

یَدَیْہِ عَلَی الْاُخْرٰی وَکَانَتْ یَدُ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

دست خود را بر دست دیگر خود یعنے دست خود نائب دست عثمان گردانید و از جانب عثمان بیعت کرد پس بود

وَسَلَّمَ لِعُثْمَانَ خَیْرًا مِّنْ اَیْدِیْھِمْ لِاَنْفُسِھِمْ وَکُرِّجْمَعِ

و سلم یعنے مر عثمان را بہتر از دستہای صحابہ مر خود شان را و این فضیلت خاص است مر عثمان را

الْجَوَامِعِ وَعَنْ اَنَسٍؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

و از انس رضی اللہ عنہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اُدْخِلْتُ الْجَنَّۃَ فَنَاوَلَنِیْ جِبْرَئِیْلُ تُفَّاحَۃً فَانْفَلَقَتْ

و سلم داخل کردہ شدم در بہشت را پس داد مرا جبرئیل یک سیب پس بشگفت

حاشیہ: عثمان — دست آنحضرت صلے اللہ علیہ

فِي يَدِي فَخَرَجَتْ مِنْهَا جَارِيَةٌ كَأَنَّ أَشْفَارَ عَيْنَيْهَا مَقَادِيمُ النُّسُورِ

در دست من وشق شد پس بیرون آمد از آن یک زن نوجوان که گویا پلک های چشم او مانند پلکهای منسرہ است

فَقُلْتُ لَهَا لِمَنْ أَنْتِ قَالَتْ أَنَا لِلْمَقْتُولِ بَعْدَكَ ظُلْمًا عُثْمَانَ بْنِ

پس گفتم من مر او را برای کیستی تو گفت که من برای آن کسی ام که کشته شود بعد از تو بظلم که عثمان بن

عَفَّانَ كر جمع الجوامع وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ

عفان ست

و روایت ست از اسامه بن زید رض گفت اسامه

بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَنْزِلِ عُثْمَانَ

که فرستاد مرا آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم بسوی خانہ عثمان رض

بِصَحْفَةٍ فِيهَا لَحْمٌ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ مَعَ رُقَيَّةَ

بیک کاسه که دران گوشت پخته بود پس در آمدم من بر عثمان پس ناگاه دیدم که وی نشسته است با رقیه

مَا رَأَيْتُ زَوْجًا أَحْسَنَ مِنْهُمَا فَجَعَلْتُ مَرَّةً أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ

که ندیدم من هیچ زن شوی را نیک تر از عثمان و زوجه او پس بودم من یکبار نظر میکنم بسوی روی

عُثْمَانَ وَمَرَّةً إِلَى وَجْهِ رُقَيَّةَ فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

عثمان و بار دیگر نظر میکردم بسوی چهره رقیه زوجه او پس چون باز آمدم بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِي دَخَلْتَ عَلَيْهِمَا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ

صلی اللہ علیہ و سلم فرمود آنحضرت مرا در آمدے تو ای اسامه بران هر دو گفتم آری در آمدم

هَلْ رَأَيْتَ زَوْجًا أَحْسَنَ مِنْهُمَا قُلْتُ لَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ

آیا دیدے زن و شوی را که بهتر و خوب صورت باشند از ایشان گفت ندیدم گفت اسامه ای رسول خدا

وَقَدْ جَعَلْتُ مَرَّةً أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ رُقَيَّةَ وَمَرَّةً إِلَى وَجْهِ عُثْمَانَ

و بتحقیق بودم من یکبار نظر میکردم بسوی چهره مبارک رقیه و بار ثانی نظر میکردم بسوی روے مبارک

الْبَغَوِيُّ كر جامع وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رض

روایت کرد این حدیث را بغوی جامع و از انس رض روایت ست که عثمان بن عفان رض

مَاتَتْ زَوْجَتُهُ ابْنَةُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرَّ

وفات یافت زوجۂ او کہ دختر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود

عَلَيْهِ عُمَرُ فَعَرَضَ عَلَيْهِ بِنْتَهُ فَلَمْ يُجِبْهُ فَمَرَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

پس گذشت بروے عمر پس عرض کرد بروی دختر خود پس جواب نداد آنرا عثمان پس گذشت بر عثمان آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُزَوِّجُكَ خَيْرًا مِنْ بِنْتِ عُمَرَ

صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود تزویج میکنم برای تو زنے کہ بہتر است از دختر عمر

وَيَتَزَوَّجُ ابْنَةَ عُمَرَ خَيْرٌ مِنْكَ فَتَزَوَّجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و نکاح میکند دختر عمر را آنکہ بہتر ست از تو پس تزویج کرد و بنکاح در آورد آنحضرت صلی اللہ علیہ

ابْنَةَ عُمَرَ وَزَوَّجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُثْمَانَ ابْنَتَهُ الثَّانِيَ عَنْ كُرْ

دختر عمر خود نکاح کردہ داد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عثمان را دختر خود بار ثانی بہمین سبب ذو النورین میگویند آنرا

بَابُ مَنَاقِبِ هٰؤُلَاءِ الثَّلٰثَةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

باب در مناقب اصحاب ثلثہ رضی اللہ عنہم

عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَعِدَ أُحُدًا وَ

روایت ست از انس رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم برآمد بر احد کہ جبل مشہور ست

أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَفَ بِهِمْ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ فَقَالَ

و ابوبکر و عمر و عثمان نیز برآمدند بروے پس جنبید کوہ با ایشان پس زد آنحضرت کوہ را بپای مبارک

اُثْبُتْ أُحُدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بر جای خود باش ای احد پس نیست بر تو مگر پیغمبرے و صدیقے و دو شہید رواہ البخارے

وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ابو موسے اشعرے گفت ابو موسی بودم من با آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِي حَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَفْتَحَ

وسلم در بستانی از بستانہاے مدینہ در جانب مسجد قبا پس آمد مردے پس طلب کشادن کرد

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَحْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ فَفَتَحْتُ

در بستان را پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در بکشاے برای او و بشارت دہ مر او را بہ بہشت پس بکشادم در

لَهُ فَإِذَا أَبُو بَكْرٍ فَبَشَّرْتُهُ بِمَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

برای او پس ناگاہ ابوبکر ست آنجا پس بشارت دادم او را بآنچہ کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَفْتَحَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس حمد گفت ابوبکر خدا را پس تر آمد مردی پس طلب در کشادن کرد پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ افْتَحْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ فَفَتَحْتُ لَهُ فَإِذَا عُمَرُ فَأَخْبَرْتُهُ

وسلم بکشاے در برای او و بشارت دہ او را بہ بہشت پس بکشادم در برای او پس ناگاہ آنجا عمر ست پس خبر دادم

بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللّٰهَ ثُمَّ اسْتَفْتَحَ

او را بآنچہ کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس حمد گفت عمر خدا را برای نعمت بعد ازان طلب کشادن در کرد

رَجُلٌ فَقَالَ لِي افْتَحْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ عَلَى بَلْوَى تُصِيبُهُ فَإِذَا

مردے پس فرمود مرا بکشاے در برای او و بشارت دہ او را بہ بہشت بر بلائیکہ برسد او را پس ناگاہ آمد

عُثْمَانُ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللّٰهَ

عثمان ست پس خبر دادم او را بآنچہ کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس شکر گفت

ثُمَّ قَالَ اللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ كُنَّا

عثمان بر بشارت بہشت گفت خدا ست طلب یاری کردہ شدہ بصبر بر آن بلا متفق علیہ از ابن عمر روایت ست گفت

نَقُولُ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ أَفْضَلُ أُمَّةِ

ابن عمر بودیم ما کہ میگفتیم و حال آنکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم زندہ بود کہ بہترین امت

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نبی صلے اللہ علیہ وسلم ابوبکر و عمر و عثمان رضی اللہ عنہم رواہ الترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از جابر رض روایت ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

أُرِيَ اللَّيْلَةَ رَجُلٌ صَالِحٌ كَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ نِيطَ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
نمودہ شد در خواب امشب مردی صالح یعنی من خواب دیدم کہ گویا ابو بکر در آویختہ و پیوستہ کردہ شد بسمت پیغمبر
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِيطَ عُمَرُ بِأَبِي بَكْرٍ وَنِيطَ عُثْمَانُ بِعُمَرَ قَالَ جَابِرٌ
علیہ و سلم و در آویختہ و پیوستہ شدہ بسمت عمر با بے بکر و در آویختہ شدہ بسمت عثمان بعمر گفت جابر
فَلَمَّا قُمْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا
چون برخاستیم از پیش پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفتیم
أَمَّا الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا
اما مردے صالح پس آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم است واما
نَوْطُ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ فَهُمْ وُلَاةُ الْأَمْرِ الَّذِي بَعَثَ اللّٰهُ بِهِ نَبِيَّهُ
در آویختن و پیوستن بعضے از ایشان بہ بعضے معنیش اینست کہ ایشان والیان کاریست کہ برانگیختہ و فرستادہ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ ثَابِتٍ
صلے اللہ علیہ وسلم در اجرای احکام دین بہمین ترتیب روایۃ ابو داؤد و از ثابت
الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسٍ رضؓ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ
بنانی روایت میکند از انس رضؓ کہ گفت انس کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گرفت
حَصَيَاتٍ فِي يَدِهِ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ
سنگریزہا در دست خود پس تسبیح کردند سنگریزہا تا آنکہ شنیدیم ما تسبیح شانرا پستر گردانید آن سنگریزہا را
فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ
در دست ابو بکر پس تسبیح کردند تا آنکہ شنیدیم تسبیح را پستر دادند آنحضرت سنگریزہا را در دست
عُمَرَ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ عُثْمَانَ
عمر پس تسبیح کردند چنانکہ شنیدیم ما تسبیح کردن شانرا پستر داد در دست عثمان
فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي أَيْدِينَا رَجُلًا
سنگریزہا پس تسبیح کردند تا آنکہ شنیدیم ما تسبیح کردن شانرا پستر داد آن سنگریزہا را در دستہائے ما یک یک

خلفاء اربعہ (حاشیہ)

خلافت ابن ہر چہار کس بدین ترتیب اشارہ بود العز وف (حاشیہ)

وَعَنْ عَبْدِ الْاَعْلٰى رَجُلًا فَمَا سَبَّحَتْ حَصَاةٌ مِّنْهُنَّ كَجَمْعِ الْجَوَامِعِ

و روایت ست از عبد الاعلے مرد پس تسبیح نکرد یک سنگریزہ ازاں

ابْنِ اَبِي الْمُسَاوِرِ عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ قَالَ سَمِعْتُ اَنَسَ بْنَ مَالِكٍ

ابن ابی المساور از مختار بن فلفل گفت بشنیدم انس بن مالک را که

يَقُوْلُ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ وَخَرَجْتُ

میگفت برآمد آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم روزے و بیرون آمدم

مَعَهٗ فَدَخَلَ حَائِطًا مِّنْ حِيْطَانِ الْاَنْصَارِ فَدَخَلْتُ مَعَهٗ وَقَالَ

من نیز با آنحضرت پس در آمد آنحضرت بستانی را از بستانہای انصار پس داخل شدم من با آنحضرت و گفت

يَا اَنَسُ اَغْلِقِ الْبَابَ فَاِذَا رَجُلٌ يَّقْرَعُ الْبَابَ فَقَالَ يَا اَنَسُ

آنحضرت ای انس بند گردان در بستان را پس ناگاہ مردے میکوبد در بستان را پس فرمود ای انس

افْتَحْ لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَاَخْبِرْهُ اَنَّهٗ يَلِيْ اُمَّتِيْ

بکشا در را برای صاحب در یعنی برای کسیکہ میکوبد و بشارت دہ او را بہ بہشت و خبر کن او را کہ می والی امت من

مِنْ بَعْدِيْ فَذَهَبْتُ اَفْتَحُ لَهٗ وَمَا اَدْرِيْ مَنْ هُوَ فَاِذَا هُوَ

خواہد شد بعد از من پس رفتم کہ بکشایم در مر او را و نمیدانم من کہ کیست آن کس پس ناگاہ وے

اَبُوْ بَكْرٍ فَاَخْبَرْتُهٗ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ

ابوبکر صدیق ست پس خبر دادم او را بچیزیکہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم پس شکر

اللّٰهَ وَدَخَلَ ثُمَّ جَاءَ اٰخَرُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَالَ يَا اَنَسُ افْتَحْ

خدا کرد و در آمد بستان آمد دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس بکشا در را

لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَاَخْبِرْهُ اَنَّهٗ يَلِيْ اُمَّتِيْ مِنْ

برائے صاحب در و بشارت دہ او را بہشت و خبر دہ او را کہ وی والی امت من خواہد شد

بَعْدِ اَبِيْ بَكْرٍ فَذَهَبْتُ اَفْتَحُ لَهٗ وَمَا اَدْرِيْ مَنْ هُوَ فَاِذَا هُوَ

بعد از ابوبکر پس رفتم کہ بکشایم در مر او را و حال آنکہ نیافتہ بودم من کہ کیست آن کس پس ناگاہ

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وی عمر بن خطاب ست پس خبر دادم اورا بچیزیکه فرموده بود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ وَدَخَلَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَالَ يَا أَنَسُ

پس شکر گفت عمر خدا را برایں نعمت و در آمد بہشت آمد مردے دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس

افْتَحْ لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَأَخْبِرْهُ أَنَّهُ يَلِي أُمَّتِي

بکشا در برای صاحب در و بشارت ده اورا بہ بہشت و خبر ده اورا کہ وی والی امت

مِنْ بَعْدِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَأَنَّهُ سَيَلْقَى مِنْهُمْ بَلَاءً يَبْلُغُونَ دَمَهُ

من خواہد شد بعد از ابوبکر و عمر و بدرستی کہ وی قریب ست کہ می بیند از ایشان بلائے کہ میرسند ایشان بخون او

قَدْ هَبْتُ فَفَتَحْتُ لَهُ وَمَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ

پس رفتم کہ بکشایم مراورا و ندانستم کہ کیست وی پس ناگاہ وی عثمان بن عفان ست

فَفَتَحْتُ لَهُ الْبَابَ وَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس کشادم در را برای وی و خبر دادم اورا بچیزیکه فرموده بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ وَاسْتَرْجَعَ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ وَفْدَ بَنِي

پس گفت الحمد للہ و انا للہ و انا الیہ راجعون و روایت ست از انس کہ قاصد ان قبیلہ بنے

الْمُصْطَلِقِ قَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا إِلَى

مصطلق آمدند برآنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتند بسوے

مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا بَعْدَكَ قَالَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ قَالُوا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ

کسیے ادا کنیم مال زکوٰۃ ما بعد از تو فرمود آنحضرت ادا کنید بسوی ابوبکر گفتند پس اگر نیابیم

أَبَا بَكْرٍ قَالَ إِلَى عُمَرَ قَالُوا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ عُمَرَ قَالَ إِلَى عُثْمَانَ

ما ابوبکر را فرمود بسوے عمر گفتند پس اگر نیابیم عمر را گفت آنحضرت بسوے عثمان

قَالُوا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ عُثْمَانَ قَالَ خَارَ لَكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا بَعْدَ ذٰلِكَ

گفتند پس اگر نیابیم عثمان را گفت اختیار داده شده هر شما را در زندگانی دنیا بعد ازیں

جمع الجوامع وعن انس رض قال وجهنی وفد بنی المصطلق

در روایت ست از انس رض گفت انس متوجه کردند مرا قاصدان قبیلهٔ بنی مصطلق

الی رسول الله صلی الله علیه وسلم فقالوا سله ان جئنا

بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفتند مرا که بپرس از آنحضرت که اگر بیائیم

فی العام المقبل فلم نجدک الی من ندفع صدقاتنا فقلت

در سال آینده پس نیابیم ترا بسوی کدام ادا کنیم مالهای زکوة خود را پس گفتم من

له فقال قل لهم یدفعوها الی ابی بکر فقلت لهم فقالوا

مر آنحضرت را پس فرمود که بگو مر ایشان را که دفع کنند صدقات را بسوی ابوبکر صدیق پس گفتم من ایشان را پس گفتند

قل له فان لم نجد ابا بکر فقلت له فقال قل لهم یدفعوها

بگو مر آنحضرت را پس اگر نیابیم ابوبکر را نیز پس گفتم من مر آنحضرت را پس فرمود بگو مر ایشان را که ادا نمایند

الی عمر فقلت لهم فقالوا قل له فان لم نجد عمر فقلت له فقال

بسوی عمر رض پس گفتم آنها را پس گفتند بگو آنحضرت را که اگر نیابیم عمر را پس گفتم آنحضرت را پس فرمود

قل لهم یدفعوها الی عثمان وتبا لکم یوم یقتل عثمان جمع الجوامع

بگو آنها را که ادا کنند بسوی عثمان و در میابد و هلاک گردانید شما را روزیکه قتل کرده شود عثمان در آن

مناقب علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه

مناقب حضرت علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه

عن سعد بن ابی وقاص رض قال قال رسول الله صلی الله

از سعد ابن ابی وقاص که از عشرهٔ مبشره است روایت ست که گفت آنحضرت صلی الله

علیه وسلم لعلی انت منی بمنزلة هارون من موسی

علیه وسلم مر علی مرتضی را که تو به[1] نسبت از من بجای هارون هستی که نسبت او موسی است

الا انه لا نبی بعدی متفق علیه وعن زر بن حبیش

مگر فرق همین ست که نیست پیغمبر بعد از من و هارون پیغمبر بود متفق علیه و روایت ست از زر بن حبیش رض

[1] یعنی نسبت تو با من چنان ست که نسبت هارون علیه السلام با موسی علیه السلام که برادر و خلیفه بود ۱۲

قَالَ قَالَ عَلِيٌّ رض وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ إِنَّهُ لَعَهْدُ

گفت زر که گفت علی مرتضی رض سوگند بخدائے که بشگافت دانه را یعنی رویانید او را و پیدا کرد نفس را که تحقیق

النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيَّ أَنْ لَا يُحِبُّنِي إِلَّا مُؤْمِنٌ

پیغمبر امی صلی الله علیه و سلم بسوئے من که دوست ندارد مرا مگر مومن

وَلَا يُبْغِضُنِي إِلَّا مُنَافِقٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ

و دشمن ندارد مرا مگر منافق پس محبت علی علامات ایمان است رواه مسلم و روایت هست از سهل بن سعد

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ لَأُعْطِيَنَّ

آن حضرت صلی الله علیه و سلم فرمود روز غزوهٔ خیبر هر آئینه بدهم

هٰذِهِ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلًا يَفْتَحُ اللهُ عَلَى يَدَيْهِ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ

این علم را فردا مرد یرا که بکشاید خدا تعالے یعنی قلعهٔ خیبر را بر دست وے و دوست میدارد

وَيُحِبُّهُ اللهُ وَرَسُولُهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللهِ

و دوست میدارد او را خدا و رسول خدا پس چون صبح کردند مردم یعنے صحابه بامداد کردند بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَرْجُونَ أَنْ يُعْطَاهَا فَقَالَ أَيْنَ

صلی الله علیه و سلم و آمدند در ملازمت او در حالیکه همه ایشان امید میدارند که داده شود رایت

عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالُوا هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ

کجاست علی بن ابی طالب رض پس گفتند که وی ای رسول الله شکایت میکند هر دو چشم خود را

قَالَ فَأَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأُتِيَ بِهِ فَبَصَقَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

یعنے چشمان او درد آمده اند گفت آنحضرت پس بفرستید کسے را بسوئے او پس آورده شد علی پس آب دہن انداخت پیغمبر خدا

وَسَلَّمَ فِي عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ حَتَّى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بِهِ وَجَعٌ فَأَعْطَاهُ

و سلم در هر دو چشم وے پس به شد علی تا آنکه گویا نبود او را هیچ دردے پس داد آنحضرت علی را

الرَّايَةَ فَقَالَ عَلِيٌّ يَا رَسُولَ اللهِ أُقَاتِلُهُمْ حَتَّى يَكُونُوا

رایت پس گفت علی ای رسول خدا جنگ میکنم با ایشان تا آنکه باشند

مِثْلَنَا قَالَ انْفُذْ عَلٰى رِسْلِكَ حَتّٰى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ
مانند ما یعنی مسلمان شوند فرمود آنحضرت برو و بگذار بر آہستگی و نرمی خود تا آنکہ فرود آئی در زمین ایشان

إِلَى الْإِسْلَامِ وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللّٰهِ فِيْهِ
بمسلمانی و خبر دہ ایشانرا بانچہ واجب ست بر ایشان از حق خدا در اسلام

فَوَاللّٰهِ لَأَنْ يَّهْدِيَ اللّٰهُ بِكَ رَجُلًا وَّاحِدًا خَيْرٌ لَّكَ مِنْ أَنْ
پس بخدا سوگند ہر آئینہ اینکہ ہدایت کند خدائے تعالے بسبب تو یک مرد را بہتر ست مرترا از اینکہ باشد

يَّكُوْنَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رض
مرترا چار پایہائے سرخ و شتران سرخ کہ اعز و انفس اموال نزد تو ست متفق علیہ روایت از عمران بن حصین رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ عَلِيًّا مِنِّيْ وَأَنَا مِنْهُ
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم فرمود کہ علے از من ست و من از علے

وَهُوَ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ
کنایہ ست از کمال اتحاد و علے ولی ہر مسلمان ست و دوست و محب ویاور ست رواہ ترمذی و روایت از زید بن ارقم

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم فرمود ہر کس کہ ہستم من مولائے او پس علے نیز

مَوْلَاهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ حُبْشِيِّ بْنِ
مولائے اوست روایت کرد آنرا احمد و ترمذے و از حبشی بن

جُنَادَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيٌّ مِنِّيْ
جنادہ کہ دیدہ ست آنحضرت را در حجۃ الوداع روایت ست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم علے از من ست

وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ وَلَا يُؤَدِّيْ عَنِّيْ إِلَّا أَنَا أَوْ عَلِيٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
و من از علے ام و ادا نکند و حق نگذارد از جانب من ہیچکس مگر من یا علے روا و الترمذے

وَرَوَاهُ أَحْمَدُ عَنْ أَبِيْ جُنَادَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ آخٰى
و روایت کرد این حدیث را امام احمد از ابو جنادہ و از ابن عمر رض مروی ست گفت ابن عمر برادری داد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَصْحَابِهٖ فَجَاءَ عَلِيٌّ تَدْمَعُ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم میان یاران خود و میان هر دو کس عقد شود نسبت

عَيْنَاهُ فَقَالَ آخَيْتَ بَيْنَ أَصْحَابِكَ وَلَمْ تُؤَاخِ بَيْنِيْ وَبَيْنَ

اشک میریزد هر دو چشم او پس گفت علے برادری دادی میان یاران خود و برادری نه دادی میان من و میان

أَحَدٍ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ أَخِيْ

هیچ یکے پس گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم تو برادر منے

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ

در دنیا و آخرت رواه الترمذی و در روایت ست از انس رض گفت

كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَيْرٌ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

انس بود نزد آنحضرت صلے الله علیه وسلم پرنده در روایتی دیگر بریان کرده شده

ائْتِنِيْ بِأَحَبِّ خَلْقِكَ إِلَيْكَ يَأْكُلُ مَعِيْ هٰذَا الطَّيْرَ فَجَاءَهُ

بیار نزد من دوست داشته شده ترین خلق بسوی تو که بخورد با من این طیر را پس آمد

عَلِيٌّ فَأَكَلَ مَعَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

علے آنحضرت را پس خورد آنحضرت با علے مرتضے رواه الترمذی و از علے مرتضے رض روایت ست گفت که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا

آنحضرت صلے الله علیه وسلم من سرای حکمت ام و علے در او

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ دَعَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و مشهور انا مدینة العلم و علی بابها ست رواه ترمذی و در روایت ست از جابر رض گفت جابر که خواند آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا يَوْمَ الطَّائِفِ فَانْتَجَاهُ فَقَالَ النَّاسُ لَقَدْ

علیه وسلم علے را در غزوه طائف پس راز گفت با وے پس گفتند مردم هر آینه

طَالَ نَجْوَاهُ مَعَ ابْنِ عَمِّهٖ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دراز شد راز گفتن وی با پسر عم خود پس گفت آنحضرت صلے الله علیه

وسلم ما انتجيته ولكن الله انتجاه رواه الترمذي وعن

وسلم من راز نگفته ام با وی از پیش خود لیکن خدای تعالی راز گفته است با وی یعنی امر کرده است مرا براز گفتن

ابي سعيد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لعلي

و روایت است از ابی سعید خدری رض گفت ابو سعید که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم مر علی را

يا علي لا يحل لاحد يجنب في هذا المسجد غيري وغيرك

ای علی رض روا نیست مر هیچ یکی را که جنب بگذرد در این مسجد جز تو و جز من

قال علي بن المنذر فقلت لضرار بن صرد ما معنى هذا الحديث

گفت علی بن منذر پس گفتم من مر ضرار بن صرد را که چیست معنی این حدیث

قال لا يحل لاحد يستطرقه جنبا غيري وغيرك رواه الترمذي

گفت ضرار حلال نیست مر هیچ یکی را که راه سازد او را در حالت جنب جز من و جز تو رواه الترمذی

وعن ام عطية قالت بعث رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از ام عطیه انصاریه گفت ام عطیه فرستاد آنحضرت صلے الله علیه

وسلم جيشا فيهم علي رض قالت فسمعت رسول الله صلى الله

وسلم لشکری را که در ایشان علی بود گفت ام عطیه پس شنیدم آنحضرت را صلے الله

عليه وسلم وهو رافع يديه يقول اللهم لا تمتني حتى

علیه وسلم و حال آنکه آنحضرت بردارنده بود هر دو دست خود را بدعا میگفت خداوندا نمیران مرا تا آنکه

تريني عليا رواه الترمذي وعن ام سلمة رض قالت

بنمائی مرا علی را دلالت دارد بر محبت آنحضرت او را روایت کرد آنرا ترمذی و از ام سلمه که از ازواج مطهرات

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يحب عليا منافق

آنحضرت صلے الله علیه وسلم دوست ندارد علی را هیچ منافق دوست

ولا يبغضه مؤمن رواه احمد والترمذي وعنها قالت

و دشمن ندارد او را هیچ مومن است رواه احمد والترمذی و هم از ام سلمه روایت است

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سب عليا فقد سبني

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه دشنام دهد علی را پس بتحقیق دشنام داد

رواه احمد وعن علي رض قال قال النبي صلى الله عليه

مرا از جهت آنکه لازم می آید از سب او سب من رواه احمد و روایت است از علی گفت علی که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم فيك مثل من عيسى ابغضته اليهود حتى بهتوا

وسلم در تو شبهی ست از عیسی پیغمبر دشمن داشتند او را یهود تا آنکه دروغ بربستند

امه واحبته النصارى حتى انزلوه بالمنزلة التي ليست

مادر او را و دوست داشتند او را نصاری تا آنکه فرود آوردند او را بمنزلتی که ثابت نیست مر او را الخ

له ثم قال يهلك في رجلان محب مفرط يفرطني بما ليس

یا ابن الله گفتند لیستر گفت علی مرتضی هلاک میشوند در من دو مرد یکی دوست دار از حد درگذرنده

في ومبغض يحمله شنآني على ان يبهتني رواه احمد

میکند مرا بچیزیکه نیست در من و دیگر دشمن که باعث میشود او را عداوت من بر آنکه بهتان میکند بر من رواه احمد

وعن البراء بن عازب وزيد بن ارقم رض ان رسول الله

و براء بن عازب و زید بن ارقم روایت میکنند که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم لما نزل بغدير خم اخذ بيد علي رض فقال

صلی الله علیه وسلم چون فرود آمد در وقت رجوع از حجة الوداع بموضعی که نام آن غدیر خم است گرفت

الستم تعلمون اني اولى بالمؤمنين من انفسهم قالوا بلى قال

آیا نمیدانید که من اولی و اقربم بهر مومن از نفس شان گفتند صحابه بلی فرمود

الستم تعلمون اني اولى بكل مؤمن من نفسه قالوا بلى فقال

آیا نمیدانید که من اولی و اقربم بهر مومن از نفس او گفتند آری پس فرمود

اللهم من كنت مولاه فعلي مولاه اللهم وال من والاه

خداوندا کسیکه هستم من مولای او پس علی نیز مولای اوست خداوندا دوست دار کسی را که دوست دارد علی را

وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ فَلَقِيَهُ عُمَرُ بَعْدَ ذٰلِكَ فَقَالَ لَهُ هَنِيْئًا يَا ابْنَ

و دشمن دار کسے را که دشمن دارد علی را پس ملاقات کرد علی را عمر بعد ازان پس گفت عمر مر علی را گوارا

اَبِیْ طَالِبٍ اَصْبَحْتَ وَاَمْسَيْتَ مَوْلٰی كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ رَوَاهُ

اے پسر ابی طالب صبح کردی و شام کردی و گشتی مولی ہر مومن مرد و زن رواه

اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و از ابن عباس روایت ست که آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

اَمَرَ بِسَدِّ الْاَبْوَابِ اِلَّا بَابَ عَلِیٍّ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

امر کرد به بستن درہا مگر در علی مرتضی رواه الترمذی و از علی مرتضی مرویست

عَلِیٍّ قَالَ كَانَتْ لِیْ مَنْزِلَةٌ مِّنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت علی بود مرا قدرے و مرتبتے و قربے نزد آن حضرت صلی اللہ علیه وسلم

لَمْ يَكُنْ لِاَحَدٍ مِّنَ الْخَلَائِقِ اٰتِيْهِ بِاَعْلٰی سَحَرٍ فَاَقُوْلُ السَّلَامُ

که نبود مر ہیچ یکے را از خلائق مے آمدم من آنحضرت را پیش از سحر پس میگفتم السلام

عَلَيْكَ يَا نَبِیَّ اللّٰهِ فَاِنْ تَنَحْنَحَ انْصَرَفْتُ اِلٰی اَهْلِیْ وَاِلَّا دَخَلْتُ

علیک یا نبی اللہ پس اگر تنحنح میکرد آنحضرت باز میگشتم بسوئے اہل خود و اگر تنحنح نمیکرد

عَلَيْهِ رَوَاهُ النَّسَائِیُّ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ شَاكِيًا فَمَرَّ بِیْ

رواه نسائی وہم از علی مرویست گفت بودم من بیمار پس گذشت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا اَقُوْلُ اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ

بمن پیغمبر خدا صلی اللہ علیه وسلم و من میگفتم بجہت شدت مرض خداوندا اگر ہست

اَجَلِیْ قَدْ حَضَرَ فَاَرِحْنِیْ وَاِنْ كَانَ مُتَاَخِّرًا فَارْفَعْنِیْ

اجل من که بتحقیق حاضر شده پس آسایش ده مرا و اگر ہست اجل من ہنوز نارسیده پس فراخ گردان

وَاِنْ كَانَ بَلَاءً فَصَبِّرْنِیْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

زندگانی مرا و اگر ہست این بیماری آزمایش من پس شکیبا گردان مرا پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیه

وَسَلَّمَ كَيْفَ قُلْتَ فَأَعَادَ عَلَيْهِ مَا قَالَ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ وَقَالَ
وسلم چگونه گفتی اعاده کن و باز گوی پس اعاده کرد علی بر آنحضرت و باز گفت آنچه گفته بود

اَللّٰهُمَّ عَافِهِ أَوِ اشْفِهِ شَكَّ الرَّاوِي قَالَ فَمَا اشْتَكَيْتُ وَجَعِي
تا بر سید اور ا برکت او ر پاے مبارک وی و گفت آنحضرت خداوندا عافیت بخش او را شفا ده او را شک کرد راوی در یکی

بَعْدُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ
بعد از ان رواه الترمذی و از انس روایت ست که گفت انس نشسته بودم من نزد

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَغَشِيَهُ الْوَحْيُ فَلَمَّا سُرِّيَ
آنحضرت صلی الله علیه و سلم پس پوشید آنحضرت را وحی پس چون که افاقه یافته شد

عَنْهُ قَالَ لِي يَا أَنَسُ أَتَدْرِي مَا جَاءَ بِهِ جِبْرَئِيلُ مِنْ عِنْدِ
از ان فرمود مرا ای انس آیا میدانی که چه چیز آورد جبرئیل از

صَاحِبِ الْعَرْشِ قُلْتُ بِأَبِي وَأُمِّي مَا جَاءَكَ بِهِ جِبْرَئِيلُ مِنْ عِنْدِ
صاحب عرش که حق تعالی ست گفتم فدای تو باد پدر و مادر من چه چیز آورد نزد تو جبرئیل از نزد

صَاحِبِ الْعَرْشِ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ أَمَرَنِي أَنْ أُزَوِّجَ فَاطِمَةَ مِنْ عَلِيٍّ خَطِّ كَر
صاحب عرش فرمود آنحضرت بدرستی که خدای تعالی امر کرده است که تزویج کرده دهم فاطمه زهرا را از علی

مَنَاقِبُ هٰؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةِ رض
مناقبهاے آنحضرت چهار یار رض

عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
روایت است از علی مرتضی رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

رَحِمَ اللّٰهُ أَبَا بَكْرٍ زَوَّجَنِي ابْنَتَهُ وَحَمَلَنِي إِلَى دَارِ الْهِجْرَةِ
رحمت کند خدای تعالی ابوبکر را نکاح کرده داد مرا دختر خود را و بر داشت و سوار کرد مرا بسوی دار الہجرة

وَصَحِبَنِي فِي الْغَارِ وَأَعْتَقَ بِلَالًا مِنْ مَالِهِ رَحِمَ اللّٰهُ عُمَرَ
و صحبت داشت مرا در غار و آزاد کرد بلال را رض از مال خود رحمت کند خدای تعالی عمر را

يَقُولُ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا تَرَكَهُ الْحَقُّ وَمَالَهُ مِنْ صَدِيقٍ رَحِمَ

میگوید حق و اگرچہ تلخ باشد گذاشتہ است عمر را حق گوئی و حال آنکہ نیست مر او را ہیچ دوستی

اللّٰهُ عُثْمَانَ تَسْتَحْيِي مِنْهُ الْمَلَائِكَةُ رَحِمَ اللّٰهُ عَلِيًّا اَللّٰهُمَّ

خدا تعالی عثمان را شرم میدارند از وی فرشتگان رحمت کند خدائے تعالی علی را خداوندا

أَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض

بگردان حق را با علی جائیکہ بگردد علی روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست از انس رض

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ حُبُّ هٰؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةِ إِلَّا فِي قَلْبِ

کہ گفت آنحضرت جمع نمیشود محبت این چہار مگر در دل

مُؤْمِنٍ أَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ كَرَّ

مسلمان این چہار ابوبکر و عمر و عثمان و علے اند

مَنَاقِبُ أَبِي مُحَمَّدٍ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رض

مناقبہائے ابے محمد طلحہ بن عبید اللہ

عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ رض قَالَ رَأَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ شَلَّاءَ وَقَى

روایت ست از قیس بن ابے حازم رض گفت دیدم دست طلحہ را شل بجہت آن

بِهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

نگاہداشت بدان پیغمبر را صلے اللہ علیہ وسلم روز احد رواہ البخاری

وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ كَانَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از زبیر رض مرویست کہ گفت بود بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَوْمَ أُحُدٍ دِرْعَانِ فَنَهَضَ إِلَى الصَّخْرَةِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَعَدَ

روز غزوۂ احد دو زرہ و این بجہت غایت شجاعت وی بود پس برخاست آنحضرت بسوی سنگے

طَلْحَةُ تَحْتَهُ حَتّٰى اسْتَوٰى عَلَى الصَّخْرَةِ قَالَ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ

طلحہ زیر آنحضرت با وجود آن جراحتہا کرد نشست تا آنکہ قرار گرفت آنحضرت بر سنگ گفت پس شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَوْجَبَ طَلْحَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت واجب گردانید طلحہ برای خود بہشت رواہ ترمذے

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَظَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز جابرؓ روایت است کہ گفت نظر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِلٰى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ اَحَبَّ اَنْ يَّنْظُرَ اِلٰى رَجُلٍ

بسوے طلحہ بن عبید اللہ گفت آنحضرت کسیکہ دوست دارد کہ نظر کند بسوے مردے

يَمْشِيْ عَلٰى وَجْهِ الْاَرْضِ وَقَدْ قَضٰى نَحْبَهٗ فَلْيَنْظُرْ اِلٰى هٰذَا

کہ میرود بر زمین وحال آنکہ بتحقیق مردہ است پس باید کہ نظر کند بسوی طلحہ

وَفِيْ رِوَايَةٍ مَنْ سَرَّهٗ اَنْ يَّنْظُرَ اِلٰى شَهِيْدٍ يَمْشِيْ عَلٰى وَجْهِ الْاَرْضِ

ودر روایتے آمدہ کسیکہ شاد میگرداند او را کہ نظر کند بسوی شہید کہ میرود بر روی زمین

فَلْيَنْظُرْ اِلٰى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس باید کہ نظر کند بسوی طلحہ بن عبید اللہ روایت کرد آنرا ترمذے واز

عَلِيٍّ رض قَالَ سَمِعَتْ اُذُنِيْ مِنْ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مرتضٰی علے رض روایت است کہ گفت شنید گوش من از دہان آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ طَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ جَارَايَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم کہ میگفت طلحہ وزبیر دو ہمسایہ من است در بہشت رواہ الترمذے

مَنَاقِبُ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

منقبتہاے زبیر بن عوام رض

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت جابر رض کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَّاْتِيْنِيْ بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الْاَحْزَابِ قَالَ الزُّبَيْرُ اَنَا فَقَالَ

روز غزوہ احزاب کیست کہ بیارد مرا خبر قوم کہ قریش یا یہود بنی قریظہ وبنی النضیر کہ جمع شدہ بجنگ آمدہ بودند

[illegible]

النبی صلی اللہ علیہ وسلم ان لکل نبی حواریا وحواری	آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستی مر ہر پیغمبر را حواری است وحواری من
الزبیر متفق علیہ وعن الزبیر رض قال قال رسول اللہ	زبیر است متفق علیہ واز زبیر بن العوام روایت است کہ گفت فرمود آنحضرت
صلی اللہ علیہ وسلم من یاتی بنی قریظۃ فیاتینی بخبرہم	صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بیاید سے قریظہ را پس بیارد مرا خبر ایشان
فانطلقت فلما رجعت جمع لی رسول اللہ صلی اللہ علیہ	پس روان شدم من تا بیارم خبر ایشان پس ہنگامیکہ خبر گرفتہ برگشتم جمع کرد برائے من آنحضرت
وسلم ابویہ فقال فداک ابی وامی متفق علیہ مناقب	وسلم پدر و مادر خود را پس گفت آنحضرت فدائے تو باد پدر و مادر من متفق علیہ منقبتہای
عبد الرحمن بن عوف رض عن ام سلمۃ رض قالت	عبد الرحمن بن عوف رض روایت است از ام سلمہ رض گفت
سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول لازواجہ	شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر زنان خود را
ان الذی یحنو علیکن بعدی ہو الصادق البار اللہم	بدرستی آنکس کہ بدہد شما را بکفہای خود ولشہ کند بر شما بعد از من اوست صادق نیکوکار خداوندا
اسق عبد الرحمن بن عوف من سلسبیل الجنۃ رواہ احمد	بنوشان عبد الرحمن بن عوف را از چشمہ بہشت رواہ احمد
وعن ابی سلمۃ رض ان عبد الرحمن بن عوف اوصی	روایت است از ابو سلمہ رض کہ عبد الرحمن بن عوف رض وصیت کرد
بحدیقۃ لامہات المؤمنین بیعت باربعمائۃ الف رواہ	بیک بستان مر امہات المومنین را کہ فروختہ شد بچہار صد ہزار رواہ

التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَبِي إِسْحٰقَ سَعْدِ بْنِ أَبِي
ترمذی منقبتہائے ابی اسحق سعد بن ابی

وَقَّاصٍ رض وَاسْمُ أَبِي وَقَّاصٍ مَالِكُ بْنُ
وقاص رض واسم پدر وے ابی وقاص مالک بن

وُهَيْبٍ عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
وہیب است از مرتضے علی رض روایت است کہ نشنیدم آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ أَبَوَيْهِ لِأَحَدٍ إِلَّا لِسَعْدِ بْنِ مَالِكٍ فَإِنِّي
علیہ وسلم کہ جمع کرد مادر وپدر را مر ہیچ یکے را مگر برای سعد بن مالک کہ سعد بن ابی

سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَوْمَ أُحُدٍ يَا سَعْدُ ارْمِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي
شنیدم آنحضرت را روز غزوۂ احد کہ میگفت یعنے سعد را در وقتیکہ تیرے انداخت بکافران اے

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض قَالَ إِنِّي لَأَوَّلُ
با و پدر و مادر من متفق علیہ و از سعد بن ابی وقاص مر ویست گفت بدرستی من نخست

الْعَرَبِ رَمٰى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
از عرب کہ انداخت تیر در راہ خدا و پیش از من ہیچکس تیر در راہ خدا نینداخت متفق علیہ

سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
سعد بن ابی وقاص رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ يَوْمَئِذٍ يَعْنِي يَوْمَ أُحُدٍ اَللّٰهُمَّ اشْدُدْ رَمْيَتَهُ وَأَجِبْ
فرمود برائے وے دران روز یعنے روز احد خداوندا قوی و استوار گردان تیر انداختن ویرا و پاسخ د

دَعْوَتَهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ
قبول و عاے او را روایت کرد آنرا در شرح سنۃ و ہم از سعد بن ابی وقاص روایت کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَللّٰهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْدٍ إِذَا
صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دعا کرد خداوندا قبول و پذیرا کن مر سعد را وقتیکہ

دعاك رواه الترمذي وعن قيس بن ابي حازم قال

دعا کند ترا رواه الترمذی و از قیس بن ابی حازم تابعی روایت

سمعت سعد بن ابي وقاص يقول اني لاول رجل من العرب

شنیدم سعد بن ابی وقاص را که میگفت بدرستی من نخستین مردے ام از عرب

رمى بسهم في سبيل الله ورأيتنا نغزو مع رسول الله

که تیر انداخت در راه خدا و میدانم من خود را و دیگر اصحاب پیغمبر خدا را که جنگ میکردیم

صلى الله عليه وسلم وما لنا طعام الا الحبلة وورق

در همراهے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و نبود ما را خورش مگر دانہ سمر و نبود ما را طعام مگر برگ

السمر وان كان احدنا ليضع كما تضع الشاة ما له خلط

سمر کہ درختے مشہور ست و بتحقیق بود یکے از ما کہ می نہاد یعنی پشک خشک چنانکہ می نہد گوسفند

ثم اصبحت بنو اسد تعزرني على الاسلام لقد خبت

و آمیزش بجہت خشکے لیستر گشتند بنو اسد کہ توبیخ میکردند و تعلیم میکنند مرا در احکام اسلام آرے بتحقیق

اذا وضل عملي وكانوا وشوا به الى عمر وقالوا لا يحسن

در زیانکار گشتیم و گم شد عمل من یعنی ہر گاہ نماز درست نمی خوانم و بودند بنو اسد کہ سخن چینے کردہ بودند

يصلي متفق عليه مناقب سعيد بن زيد بن عمرو

دے نماز را متفق علیہ منقبتہاے سعید بن زید بن عمرو

بن نفيل رض عن سعيد بن زيد بن عمرو بن نفيل رض انه

بن نفیل رض از سعید بن زید بن عمرو بن نفیل رض مرویست

قال اشهد على التسعة انهم في الجنة ولو شهدت

کہ وی گفت گواہے میدہم من بر نہ مرد کہ ایشان در می آیند در بہشت و اگر گواہی دہم

على العاشر لم آثم قيل وكيف ذاك قال كنا مع رسول الله

بر دہم گنہگار نمیشوم پرسیدہ شد چہ حال دارد این گواہی یعنی دلیل گواہی میدہے گفت بودیم ما ہمراہ

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ بِحِرَاءَ فَقَالَ اثْبُتْ حِرَاءُ فَإِنَّهُ لَیْسَ
صلے اللہ علیہ وسلم بر کوہ حرا پس گفت آنحضرت توقف کن جنبید کوہ ساکن باش کہ نیست
عَلَیْکَ اِلَّا نَبِیٌّ اَوْ صِدِّیْقٌ اَوْ شَهِیْدٌ قِیْلَ وَمَنْ هُمْ قَالَ
بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید گفتہ شد و کیست کدام کسان بودند گو
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَاَبُوْبَکْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ
سعید کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وابوبکر و عمر و عثمان
وَعَلِیٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَیْرُ وَسَعْدٌ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ
و علے و طلحہ و زبیر و سعد و عبد الرحمن بن عوف
قِیْلَ فَمَنْ عَاشِرُ قَالَ اَنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ مَنَاقِبُ
گفتہ شد و پرسیدہ شد پس کدام کس بود دہم شان گفت من بودم دہم شان رواہ ترمذی منقبتہائے
اَبِیْ عُبَیْدَةَ بْنِ عَامِرِ بْنِ الْجَرَّاحِ رض عَنْ
ابی عبیدہ بن عامر بن جراح رض از
اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لِکُلِّ
انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر
اُمَّةٍ اَمِیْنٌ وَاَمِیْنُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبُوْ عُبَیْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ
امت را امانت دار است کہ در حقوق خدا و خلق خیانتے نکند و امین این امت ابو عبیدہ بن
مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
متفق علیہ و روایت است از ابو ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت
صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ الرَّجُلُ اَبُوْبَکْرٍ نِعْمَ الرَّجُلُ عُمَرُ
صلے اللہ علیہ وسلم چہ خوش مردست ابوبکر و خوب مرد است عمر
نِعْمَ الرَّجُلُ اَبُوْ عُبَیْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ
چہ خوب مردست ابو عبیدہ بن الجراح روایت کردہ است این حدیث را ترمذی

بَابُ مَنَاقِبِ الْعَشَرَةِ رضی اللہ عنہم عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ

این باب ست در منقبتہاے عشرۂ مبشرہ رض روایت ست از ابی ہریرہ رض کہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلٰی حِرَاءٍ هُوَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود برکوہ حراء کہ جبل نور نیز

وَاَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِیٌّ وَّطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ فَتَحَرَّكَتِ الصَّخْرَةُ

آنحضرت بود و ابوبکر و عمر و عثمان و علی و طلحہ و زبیر پس جنبید سنگ

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اهْدَأْ فَمَا عَلَيْكَ

پس گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ساکن باش و مجنب پس نیست

اِلَّا نَبِیٌّ اَوْ صِدِّيْقٌ اَوْ شَهِيْدٌ وَزَادَ بَعْضُهُمْ وَسَعْدُ بْنُ

بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید کہ عبارت است از علی و عثمان و طلحہ و زبیر کہ بعد شہید شدہ اند و زیادہ

اَبِیْ وَقَّاصٍ وَلَمْ يَذْكُرْ عَلِيًّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بن ابی وقاص و ذکر نکردہ این بعض علی را روایت مسلم واز

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبدالرحمن بن عوف رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ فِی الْجَنَّةِ وَعُمَرُ فِی الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِی الْجَنَّةِ وَعَلِیٌّ

فرمود کہ ابوبکر مے درآید در جنت و عمر مے آید در بہشت و عثمان در بہشت ست و علی

فِی الْجَنَّةِ وَطَلْحَةُ فِی الْجَنَّةِ وَالزُّبَيْرُ فِی الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ

در بہشت ست و طلحہ در بہشت است و زبیر در بہشت است و عبدالرحمن

فِی الْجَنَّةِ وَسَعْدُ بْنُ اَبِیْ وَقَّاصٍ فِی الْجَنَّةِ وَسَعِيْدُ بْنُ زَيْدٍ

در بہشت ست و سعد بن ابی وقاص در بہشت است و سعید بن زید

فِی الْجَنَّةِ وَاَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِی الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

در بہشت ست و ابو عبیدہ ابن الجراح در بہشت است روایت کرد آنرا ترمذی

ف۔ این یکجا از وجہ شہرت دو مذکور این دہ کس ببشارت جنت ... در بشارت ... بحدیث واقع شدہ ... بشارت مخصوص بایشان نیست

وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ مَنَاقِبُ أَبِي الْفَضْلِ

و روایت کرد ابن ماجه از سعید بن زید منقبتهای ابی الفضل

عَمِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الْعَبَّاسُ

عم نبی صلی الله علیه وسلم و آن عباس

بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ

بن عبد المطلب ہست روایت ہست از عبد المطلب پسر ربیعه

أَنَّ الْعَبَّاسَ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن حارث بن عبد المطلب بن ہاشم قریشی که عباس در آمد بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم

مُغْضَبًا وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا أَغْضَبَكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

در حالت غضب و من نزد آنحضرت بودم پس گفت آنحضرت خطاب بعباس کرده چه چیز در غضب

مَا لَنَا وَلِقُرَيْشٍ إِذَا تَلَاقَوْا بَيْنَهُمْ تَلَاقَوْا بِوُجُوهٍ مُبْشَرَةٍ

چه حال ہست ما را و قریش را وقتیکه ملاقات کنند قریش میان خود ملاقات کنند بر و بہای تر و تازه

وَإِذَا لَقُونَا لَقُونَا بِغَيْرِ ذٰلِكَ فَغَضِبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و چون پیش آیند ما را که بنی ہاشم ملاقات میکنند با ما بغیر آن صفت پس در غضب آمد پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

علیه وسلم تا آنکه سرخ گشت روی آنحضرت پس گفت آنحضرت بخدا سوگند

لَا يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ الْإِيمَانُ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِلّٰهِ وَلِرَسُولِهِ ثُمَّ

در نیاید دل ہیچ مردے را ایمان تا آنکه دوست دارد شما را برای محبت خدا

قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ آذَى عَمِّي فَقَدْ آذَانِي فَإِنَّمَا عَمُّ الرَّجُلِ

پس فرمود آنحضرت آگاه باشید ای مردم کسیکه آزار کند عم مرا پس تحقیق آزار کند مرا زیرا که نیست عم مرد مگر

صِنْوُ أَبِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ

مثل پدر او ست روایه الترمذی و از ابن عباس مرویست گفت فرمود

در آورد و گفت عباس یا رسول الله

و برضای او و محبت رسول وی

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلْعَبَّاسُ مِنِّیْ وَاَنَا مِنْہُ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عباس از من است و من از عباسم
رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
کنایہ است از اتحاد و یگانگی و محبت روایت کرد ترمذی ہم از ابن عباس روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ اِذَا کَانَ غَدَاۃُ الْاِثْنَیْنِ فَأْتِنِیْ اَنْتَ
علیہ وسلم مر عباس را وقتیکہ باشد بامداد روز دوشنبہ بیا تو
وَوَلَدُکَ حَتّٰی اَدْعُوَ لَکُمْ بِدَعْوَۃٍ یَنْفَعُکَ اللّٰہُ بِہَا
و اولاد تو تا آنکہ دعا کنم مر شمارا بدعائیکہ سود مند گرداند ترا خدا تعالیٰ بآن
وَوَلَدُکَ فَغَدَا وَغَدَوْنَا مَعَہٗ وَاَلْبَسَنَا کِسَاءَہٗ ثُمَّ قَالَ
و اولاد ترا پس بامداد کرد عباس آمد نزد آنحضرت و آمدیم ما ہمراہ وے و پوشانید آنحضرت ما را
اَللّٰہُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِہٖ مَغْفِرَۃً ظَاہِرَۃً وَّبَاطِنَۃً
خداوندا بیامرز عباس را و اولاد او را آمرزشے آشکارا و نہانی
لَا تُغَادِرُ ذَنْبًا اَللّٰہُمَّ احْفَظْہُ فِیْ وَلَدِہٖ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ
آمرزشے کہ نگذارد ہیچ گناہ خداوندا نگاہدار او را در اولاد او روایت کرد ترمذی
وَزَادَ رَزِیْنٌ وَاجْعَلِ الْخِلَافَۃَ بَاقِیَۃً فِیْ عَقِبِہٖ مَنَاقِبُ
و زیادہ کردہ است رزین کہ یکے از ائمہ حدیث ست در روایت خود و بگردان پادشاہی را و ملک
جَعْفَرَ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّہٗ کَانَ
جعفر بن ابی طالب رض از ابن عمر روایت ست کہ وے بود
اِذَا سَلَّمَ عَلَی ابْنِ جَعْفَرٍ قَالَ السَّلَامُ عَلَیْکَ یَا ابْنَ ذِی
چون سلام میکرد بر عبد اللہ بن جعفر بن ابی طالب میگفت سلام بر تو ای پسر خداوند
الْجَنَاحَیْنِ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض قَالَ
دو بازو و ذوالجناحین لقب جعفر طیار ست روایت کردہ است بخاری و روایت ہست از ابی ہریرہ گفت

و اولادش را تا قیام قیامت بنوع ساقط ۔۔۔ [illegible]

له یعنی ازائی واراد بداد و رعایت کن حق او را و نگہدار اولاد او را در آفات و بلاہا در اولاد و نسل خلافت گرداند ۱۲ اشعۃ اللمعات

كَانَ جَعْفَرٌ يُحِبُّ الْمَسَاكِيْنَ وَيَجْلِسُ اِلَيْهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ

بود جعفر بن ابی طالب دوست میداشت مسکینان را و بایشان نشست و میل میکرد با ایشان و سخن

وَيُحَدِّثُوْنَهُ فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ایشان او را پس بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يُكَنِّيْهِ بِاَبِي الْمَسَاكِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

کنیت میکرد جعفر را بابو المساکین یعنے پدر مساکین مر او را ایشان همه کنیه گر ایشان روایت کرد ترمذی

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاَيْتُ جَعْفَرًا

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دیدم جعفر را

يَطِيْرُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

که می پرید در بهشت با فرشتگان روایت کرده ترمذی و روایت است

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از براء بن عازب رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

لِجَعْفَرِ بْنِ اَبِي طَالِبٍ اَشْبَهْتَ خَلْقِيْ وَخُلُقِيْ وَفِي الْحَدِيْثِ

مر جعفر بن ابی طالب را که مشابه شدۀ تو ظاهر پیدایش مرا و سیرت مرا و در حدیث

قِصَّةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اَبِي مُحَمَّدٍ

قصۂ طویله است روایت کرده ترمذی منقبتهای ابی محمد

الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَبِي طَالِبٍ وَالْحُسَيْنِ

حسن بن علی بن ابی طالب و حسین

بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَبِي طَالِبٍ رض عَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ

بن علی بن ابی طالب رض از اسامه بن زید رض

قَالَ طَرَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ

مروی است که گفت اسامه آمدم در شب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را در یک شبی

فِي بَعْضِ الْحَاجَةِ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

از جہت بعضے حاجتے کہ داشتم پس بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ

مُشْتَمِلٌ عَلٰى شَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنْ حَاجَتِي

وی قرار گیرندہ است بر چیزے کہ در نمی یابم من کہ چہ چیز است آن چیز پس چون پرداختم من

قُلْتُ مَا هٰذَا الَّذِي أَنْتَ مُشْتَمِلٌ عَلَيْهِ فَكَشَفَهُ فَإِذَا الْحَسَنُ

گفتم چیست این چیزی کہ تو در گیرندہ است مر آنرا پس بکشاد و برہنہ کرد آنرا پس ناگاہ حسن

وَالْحُسَيْنُ عَلٰى وَرِكَيْهِ فَقَالَ هٰذَانِ ابْنَايَ وَابْنَا ابْنَتِي

و حسین بر ہر دو بالاے رانہای او بند پس گفت آنحضرت این ہر دو پسران من اند و پسران دختر

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُمَا رَوَاهُ

خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم این ہر دو را پس دوست دار تو این ہر دو را و دوست دار کسی

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَلْمٰى قَالَتْ دَخَلْتُ عَلٰى أُمِّ سَلَمَةَ

ترمذی و از سلمی زوجہ ابورافع روایت است گفت سلمی در آمدم بر ام سلمہ

وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكِ قَالَتْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و حال آنکہ وے میگریہ پس گفتم چہ چیز گریاند ترا و بچہ سبب می گریے گفت ام سلمہ دیدم پیغمبر خدا را صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي فِي الْمَنَامِ وَعَلٰى رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ التُّرَابُ

علیہ وسلم یعنے در خواب و حال آنکہ بر سر و ریش مبارک وی خاک ست

فَقُلْتُ مَا لَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ شَهِدْتُ قَتْلَ الْحُسَيْنِ

پس گفتم چہ شدہ است ترا ای رسول خدا خاک آلودہ شدہ گفت حاضر شدم مقتل حسین را

آنِفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ

اکنون روایت کرد ترمذی و از انس رض روایت است کہ گفت پرسیدہ شد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ أَهْلِ بَيْتِكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ کدام یکے از اہل بیت تو محبوب تر است بسوی تو

قَالَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَكَانَ يَقُولُ لِفَاطِمَةَ ادْعِي لِي

فرمود امام حسن و حسین و بود آنحضرت که میگفت مر فاطمہ را بخوان بطلب

ابْنَيَّ فَيَشُمُّهُمَا وَيَضُمُّهُمَا إِلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

برائی من ہر دو پسر مرا پس می بوئید ہر دو را و چسپانید بخود ہر دو را آنحضرت روایت کرد تر مذی روایت ست

بُرَيْدَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُنَا

از بریدہ رض گفت بریدہ کہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ خطبہ میخواند

إِذْ جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَعَلَيْهِمَا قَمِيصَانِ أَحْمَرَانِ

مارا ناگاہ آمدند حسن و حسین و بود بر ایشان پیرہن سرخ

وَيَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَنَزَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و راہ میرفتند ہر دو و می لغزیدند و می افتادند بر زمین چنانکہ روش اطفال میباشد پس فرود آمد

مِنَ الْمِنْبَرِ فَحَمَلَهُمَا وَوَضَعَهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ صَدَقَ

از منبر پس برداشت آنحضرت ہر دو را و نہاد ہر دو را در پیش خود پس گفت آنحضرت راست

اللّٰهُ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ نَظَرْتُ إِلَى هٰذَيْنِ

خدا تعالے نیست اموال شما و اولاد شما مگر فتنہ یعنی محل آزمایش نگاہ کردم بسوی این

الصَّبِيَّيْنِ يَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَلَمْ أَصْبِرْ حَتّٰى قَطَعْتُ

ہر دو خرد کہ راہ میروند و مے رفتند پس صبر نتوانستم کرد تا آنکہ بریدم

حَدِيثِي وَرَفَعْتُهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

سخن خود را کہ وعظ و پند و نصیحت امت میکردم و برداشتم ایشانرا از جہت تاثیر رقت کہ در قلب شریف

وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از یعلے بن مرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُسَيْنٌ مِنِّي وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ أَحَبَّ اللّٰهُ

علیہ وسلم حسین از من ست و من از حسین دوست دارد خدا تعالے

مَنْ اَحَبَّ حُسَيْنًا حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِّنَ الْاَسْبَاطِ رَوَاهُ

کسے را کہ دوست میدارد حسین را حسین سبط است از اسباط روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی و روایت است از ابو سعید خدری رض گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ اَهْلِ

علیہ و سلم حسن و حسین مہتر و بہتر جوانان اہل

الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَاَيْتُ النَّبِيَّ

بہشت اند یعنی جوان آنکہ بسن سے و یا چہل رسیدہ باشند رواہ ترمذی و روایت است از براء بن عازب

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلٰى عَاتِقِهٖ يَقُوْلُ

صلے اللہ علیہ و سلم و حال آنکہ حسن بن علی بر دوش اوست در حالیکہ میگوید

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُحِبُّهٗ فَاَحِبَّهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

آنحضرت خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم او را پس دوست دار تو او را متفق علیہ و روایت است

رض قَالَ خَرَجْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ

رض گفت ابوہریرہ بیرون آمدم ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم در

طَائِفَةٍ مِّنَ النَّهَارِ حَتّٰى اَتٰى خِبَاءَ فَاطِمَةَ فَقَالَ اَثَمَّ لُكَعُ

پارہ از روز تا آنکہ آمد آنحضرت خانہ فاطمہ را پس گفت آنحضرت آیا

اَثَمَّ لُكَعُ يَعْنِيْ حَسَنًا فَلَمْ يَلْبَثْ اَنْ جَاءَ يَسْعٰى حَتّٰى

میخواہد آنحضرت بلکع امام حسن را پس درنگ نکرد آنحضرت تا آنکہ آمد دوید در حالیکہ

اعْتَنَقَ كُلُّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا صَاحِبَهٗ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

دست در گردن افگندند ہر یکے از ان یعنے آنحضرت و امام حسن صاحبش را پس گفت آنحضرت صلے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُحِبُّهٗ فَاَحِبَّهٗ وَاَحِبَّ مَنْ يُّحِبُّهٗ

علیہ و سلم خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم او را پس دوست دار تو او را و دوست دار

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضـ قَالَ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ
متفق علیہ وازابے بکرہ صحابیئے مرویست گفت دیدم آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى
صلے اللہ علیہ وسلم را بر منبر وحسن بن علے در
جَنْبِهٖ وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُوْلُ
پہلوے آنحضرت بود وحال آنکہ آنحضرت روے می آورد بسوے مردم یکبار وبر حسن بن علی بار دیگر ومیگفت
إِنَّ ابْنِي هٰذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللّٰهَ أَنْ يُّصْلِحَ بِهٖ بَيْنَ فِئَتَيْنِ
آنحضرت بدرستی این پسر من سید یعنے فائق مست بر قوم خود وامید ہست کہ خدا صلح دہد بوے میان دو جماعت
عَظِيْمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ
بزرگ از مسلمانان رواہ البخارے وروایت است از انس رضـ
قَالَ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَشْبَهَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
گفت انس نبود ہیچ یکے مانند تر بآنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَقَالَ فِي الْحُسَيْنِ أَيْضًا كَانَ أَشْبَهَهُمْ
از حسن بن علے وگفت انس رضـ در امام حسین نیز بود مشابہ ترین مردم
بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ
بہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم رواہ البخارے وازر
عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ
عبد الرحمن بن نعم بضم نون وسکون عین تابعی زاہد گفت شنیدم من عبد اللہ بن عمر را
وَسَأَلَهٗ رَجُلٌ عَنِ الْمُحْرِمِ قَالَ شُعْبَةُ أَحْسِبُهٗ يَقْتُلُ الذُّبَابَ
وحال آنکہ سوال کردہ بود او را یعنے از اہل عراق از حکم محرم کہ میکشد مگس را یعنے اگر محرم مگسے را بکشد
قَالَ أَهْلُ الْعِرَاقِ يَسْأَلُوْنِي عَنِ الذُّبَابِ وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ
جزا بے آن چیست گفت ابن عمر اہل عراق می پرسند مرا از جزای کشتن مگس وبتحقیق کشتہ اند پسر

بِنْتُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
دختر رسول خدا صلے الله علیه وسلم حال آنکه گفت آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُمَا رَيْحَانَيَّ مِنَ الدُّنْيَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
صلے الله علیه وسلم حسن وحسین هر دو ریحان من اند از دنیا رواه البخاری
وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ الْحَسَنُ اَشْبَهُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
در روایت است از علی مرتضے گفت امیر المومنین علی حسن مانند است بپیغمبر خدا را صلے الله علیه
وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ الصَّدْرِ اِلَى الرَّاْسِ وَالْحُسَيْنُ اَشْبَهُ النَّبِيِّ
وسلم در چیزیکه میان سینه تا سر است وحسین مشابه است آنحضرت را
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ اَسْفَلَ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ
صلے الله علیه وسلم در چیزیکه هست تا پایان تر از سینه گویا هر دو شاهزاده
التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ قُلْتُ لِاُمِّيْ
الترمذی واز حذیفه رض روایت است گفت گفتم مر مادر خود را
دَعِيْنِيْ آتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاُصَلِّيْ مَعَهُ
بگذار مرا واذن ده که بیایم آنحضرت را صلے الله علیه وسلم پس بگذارم با آنحضرت نماز
الْمَغْرِبَ وَاَسْاَلُهُ اَنْ يَّسْتَغْفِرَ لِيْ وَلَكِ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ
شام را وطلب کنم از وی که طلب آمرزش کند از خدا برای من و برای تو پس آمدم پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الْمَغْرِبَ فَصَلّٰى حَتّٰى
صلے الله علیه وسلم را پس گذاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس گذارد آنحضرت تا آنکه
صَلَّى الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ فَتَبِعْتُهُ فَسَمِعَ صَوْتِيْ فَقَالَ مَنْ
گذارد نماز خفتن را پستر برگشت آنحضرت از نماز وبازگشت بخانه پس پس رو گردم آنحضرت را
هٰذَا حُذَيْفَةُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا حَاجَتُكَ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ
این کیست حذیفه است گفتم آرے فرمود چیست حاجت تو چه میگوئی بیامرزد خدا مر ترا

ولأمك أن هذا ملك لم ينزل الأرض قط قبل هذه

و مر مادر ترا بدرستے این فرشتہ است کہ فرود نیامدہ است بسوے زمین ہرگز پیش ازین

الليلة استأذن ربه أن يسلم علي ويبشرني بأن

شب دستورے خواست پروردگار خود را کہ بیاید و سلام کند بر من و خوش خبری دہد مرا بانیکہ

فاطمة سيدة نساء أهل الجنة وأن الحسن والحسين

فاطمہ زہرا سیدہ و سردار زنان اہل بہشت اند و بانیکہ حسن و حسین

سيدا شباب أهل الجنة رواه الترمذي وعن

بہترین و مہتر جوانان اہل بہشت اند رواہ الترمذے و از

ابن عباس رض قال كان رسول الله صلى الله عليه

ابن عباس رض مرویست گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم حامل الحسن بن علي على عاتقه فقال رجل

وسلم بردارندہ حسن رض بن علے رض بر دوش خود پس گفت مردی

نعم المركب ركبت يا غلام فقال النبي صلى الله

نیکو مرکبیے است کہ سوار شدی تو اے کودک پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم ونعم الراكب هو رواه الترمذي وعن

علیہ وسلم و نیکو سوار نیست وی یعنے مرکب خود نیکو ہست و راکب ہم نیکو ست رواہ الترمذی و از

عقبة بن الحارث رض قال صلى أبو بكر العصر ثم خرج

عقبہ بن حارث روایت ست گفت نماز گذارد ابوبکر نماز دیگر را بیشتر بیرون آمد

يمشي ومعه علي فرأى الحسن يلعب مع الصبيان

خرامیدہ در حالیکہ راہ میرفت و ہمراہ وی علی بود پس دید ابوبکر امام حسن را کہ بازی میکند با کودکان

فحمله على عاتقه وقال بأبي شبيه بالنبي صلى الله

پس برداشت ابوبکر حسن را بر دوش خود و گفت ابوبکر بطریق تعجب سوگند میخورم بپدر خود حسن مانند است بہ پیغمبر صلے

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَیْسَ شَبِیْهًا بِعَلِیٍّ وَعَلِیٌّ یَضْحَكُ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

علیہ و سلم نیست مانند بعلی و علی خندہ میکرد روا ہ البخاری

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ اُتِیَ عُبَیْدُ اللّٰهِ بْنُ زِیَادٍ بِرَاْسِ

واز انس رض مرویست گفت انس رض آوردہ شد نزد عبید اللہ بن زیاد کہ قاتل امام حسین بود

الْحُسَیْنِ فَجُعِلَ فِیْ طَسْتٍ فَجَعَلَ یَنْكُتُ وَقَالَ فِیْ حُسْنِهٖ

حسین راس گردانیدہ شد سر شریف در طشت پس گشت آن شقی کہ مے کاوید چوبے سر مبارک را و گفت

شَیْئًا قَالَ اَنَسٌ فَقُلْتُ وَاللّٰهِ اَنَّهٗ كَانَ اَشْبَهَهُمْ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ

چیزے یعنے گفت بطریق انکار گفت انس پس گفتم من بخدا سوگند بدرستی کہ بود مشابہ ترین مردم بہ پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مَخْضُوْبًا بِالْوَسْمَةِ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ و سلم و بود سر مبارک وی رنگ کردہ شدہ بوسمہ کہ نام گیاہی ست روا

الْبُخَارِیُّ وَفِیْ رِوَایَةِ التِّرْمِذِیِّ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ زِیَادٍ

بخارے و در روایت ترمذے آمدہ است کہ گفت انس بودم من نزد ابن زیاد

فَجِیْئَ بِرَاْسِ الْحُسَیْنِ فَجَعَلَ یَضْرِبُ بِقَضِیْبٍ فِیْ اَنْفِهٖ

پس آوردہ شد سر مبارک حضرت امام حسین پس گشت آن ملعون کہ میزد بشاخے کہ در دست وی بود

وَیَقُوْلُ مَا رَاَیْتُ مِثْلَ هٰذَا حُسْنًا فَقُلْتُ اَمَا اِنَّهٗ كَانَ

و میگوید ندیدہ ام مثل این در حسن پس گفتم آگاہ باش بدرستی او وی

مِنْ اَشْبَهِهِمْ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

مشابہ ترین مردم بہ پیغمبر خدا ست صلے اللہ علیہ و سلم و روایت ست از

اُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ حَارِثٍ اَنَّهَا دَخَلَتْ عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ

ام فضل بنت حارث والدہ ابن عباس کہ وی درآمد بر پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّیْ رَاَیْتُ

صلے اللہ علیہ و سلم پس گفت یا رسول اللہ بدرستی من

حُلُمًا مُنكَرًا اللَّيْلَةَ قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ إِنَّهُ شَدِيدٌ

خوابے بد نا آشنا را امشب گفت آنحضرتؐ چیست آن خواب گفت ام فضل سختی آن خواب نیست

قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ رَأَيْتُ كَأَنَّ قِطْعَةً مِّنْ جَسَدِكَ

فرمود چیست آنخواب گفت ام فضل دیدم گویا پارهٔ از بدن تو بریده شده است

قُطِعَتْ وَوُضِعَتْ فِي حِجْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و نهاده شده است در کنار من پس فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتِ خَيْرًا تَلِدُ فَاطِمَةُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

علیه و سلم دیدے توای ام فضل خواب نیک بزاید فاطمه اگر خواسته است خدا

غُلَامًا يَكُونُ فِي حِجْرِكِ فَوَلَدَتْ فَاطِمَةُ الْحُسَيْنَ

پسر را که میباشد آن پسر در کنار تو پس نزائید فاطمه زهرا حسین را

فَكَانَ فِي حِجْرِي كَمَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس بود آن مولود در کنار من چنانکه گفته بود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ يَوْمًا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سلم پس در آمدم روزے بر پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فَوَضَعْتُهُ فِي حِجْرِهِ ثُمَّ كَانَتْ مِنِّي الْتِفَاتَةٌ

و سلم پس نهادم آن پسر را در کنار آنحضرت لیستر شد از من نگریستنی بجائے

فَإِذَا عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُهْرِقَانِ

پس ناگاه هر دو چشم آنحضرت صلے الله علیه و سلم میریزند

الدُّمُوعَ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي مَا لَكَ

اشکها را گفت ام فضل پس گفتم اے پیغمبر خدا پدر و مادرم فدا ے تو باد چه شده ترا

قَالَ أَتَانِي جِبْرَئِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ أُمَّتِي سَتَقْتُلُ ابْنِي هٰذَا

گفت آمد مرا جبرئیلؑ پس خبر داد مرا بدرستی که امت تو نزدیک است که بکشند این پسر را

فقلت هذا قال نعم وأتاني بتربة من تربته حمراء وعن

پس گفتم بطریق تعجب این پسر را گفت آرے این پسر را و داد مرا جبرئیل خاکی از خاک آن موضع سرخ و

ابن عباس قال رأيت النبي صلى الله عليه وسلم فيما

از ابن عباس رضی الله عنه روایت است گفت ابن عباس دیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم در آنچه

يرى النائم ذات يوم بنصف النهار أشعث أغبر بيده

می بیند خوابنده یک روزی در نیم روز ژولیده موی غبار آلوده بدست

قارورة فيها دم فقلت بأبي أنت وأمي ما هذا قال

شیشه است که در وی خون است پس گفتم پدر و مادر من فدای تو باد چیست اینجا گفت

هذا دم الحسين وأصحابه لم أزل ألتقطه منذ

آنحضرت این خون حسین و یاران اوست همیشه ام که می بر دارم آن را تمام

اليوم فأحصي ذلك الوقت فأجد قتل ذلك الوقت

امروز پس نگاه داشتم من این وقت را پس می یافتم کشته شد حسین در آن وقت

رواهما البيهقي في دلائل النبوة وأحمد الأخير ما جاء

روایت کرد این هر دو حدیث را بیهقی در دلائل النبوة و روایت نمود احمد حدیث اخیر را آنچه

في فضل فاطمة رضي الله تعالى عنها عن

در فضیلت حضرت فاطمه زهرا آمده رضی الله تعالی عنها روایت است

المسور بن مخرمة رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

از مسور بن مخرمه که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال فاطمة بضعة مني فمن أغضبها أغضبني وفي رواية

فرمود که فاطمه گوشت پاره من است پس کسیکه در خشم آورد او را در خشم آورد مرا و در روایتی

يريبني ما أرابها ويؤذيني ما آذاها متفق عليه وعن

آمده است که ناخوش میگرداند مرا چیزیکه ناخوش میگرداند او را و آزار میکند مرا چیزیکه آزار میکند او را متفق علیه و از

انسٍ رض ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال حسبک من نساء

انس رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بس است ترا از زنان

العالمین مریم بنت عمران وخدیجۃ بنت خویلد وفاطمۃ

جہانیان شناختن فضائل این چہار زن کہ مریم بنت عمران و خدیجہ بنت خویلد و فاطمہ

بنت محمد صلی اللہ علیہ وسلم وآسیۃ امرأۃ فرعون

بنت محمد صلی اللہ علیہ وسلم و آسیہ زن فرعون اند

رواہ الترمذی وعن ام سلمۃ رض ان رسول اللہ صلی اللہ

رواہ الترمذی و روایت است از ام سلمہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم دعا فاطمۃ عام الفتح فناجاھا فبکت ثم

علیہ وسلم خواند فاطمہ را سال فتح مکہ پس راز گفت کہ پنہانی پس بگریست

حدثہا فضحکت فلما توفی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

فاطمہ پیشتر باز سخنے گفت فاطمہ را پس بخندید فاطمہ پس ہنگامیکہ وفات یافت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

سألتہا عن بکائہا وضحکہا قالت اخبرنی رسول اللہ

پرسیدم فاطمہ را از گریستن او واز خندہ او گفت خبر داد مرا آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم انہ یموت فبکیت ثم اخبرنی

صلی اللہ علیہ وسلم کہ وی می میرد پس گریہ کردم پستر خبر داد مرا کہ من

سیدۃ نساء اھل الجنۃ الا مریم بنت عمران فضحکت

بہترین زنان بہشتیان ام مگر مریم بنت عمران پس خندہ کردم

رواہ الترمذی وعن انس ان النبی صلی اللہ علیہ

باین بشارت. روایت کرد آنرا ترمذی و روایت است از انس کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم اتی فاطمۃ بعبد قد وھبہ لھا وعلی فاطمۃ ثوب

وسلم آمد نزد فاطمہ با غلامیکہ بتحقیق عنایت کردہ بود آنحضرت مر فاطمہ را و بر فاطمہ ثوبی بود

إِذَا قَنَّعَتْ بِهِ رَأْسَهَا لَمْ يَبْلُغْ بِهِ رِجْلَيْهَا وَإِذَا غَطَّتْ بِهِ

قمیص چون می پوشید بآن ثوب سر خود را نمیرسید ثوب بر دو پاے فاطمہ را و چون می پوشید

رِجْلَيْهَا لَمْ يَبْلُغْ بِهِ رَأْسَهَا فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بآن ثوب بر دو قدم خود را نمیرسید سر او را پس ہنگامیکہ دید آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَلْقَى قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكِ بَأْسٌ إِنَّمَا

علیہ و سلم چیزیکہ میرسید از مشقت فرمود بدرستی کہ نیست بر تو مضایقہ جز این نیست کہ وے

هُوَ أَبُوكِ وَغُلَامُكِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي بَابِ النَّظَرِ إِلَى

یعنی کسیکہ حیا میکنی تو از وی پدر تست و غلام تست رواه ابوداؤد در باب نظر کردن بسوے

الْمَخْطُوبَةِ مش بَابُ مَنَاقِبِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ

مخطوبہ باب ست در مناقب امہات المومنین ازواج مطہرات حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ سَمِعْتُ

سید العالمین صلے الله علیہ و سلم از علی مرتضے رض مرویست گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ

آنحضرت را صلے الله علیہ و سلم کہ میگفت بہترین زنان دنیا مریم

بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ مُتَّفَقٌ

بنت عمران است و بہترین زنان دنیا خدیجہ بنت خویلد است متفق

عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ وَأَشَارَ وَكِيعٌ إِلَى السَّمَاءِ

علیہ و در روایتے آمده گفت ابوکریب کہ راوی این حدیث از وکیع است و اشارت کرد وکیع

وَالْأَرْضِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَتَى جِبْرَئِيلُ النَّبِيَّ

و زمین از برای بیان مثنے دنیا و روایت است از ابوہریرہ رض گفت ابوہریرہ آمد جبرئیل آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ

صلے الله علیہ و سلم پس گفت یا رسول الله صلے الله علیک

وَسَلَّمَ هٰذِهٖ خَدِيْجَةُ قَدْ اَتَتْ مَعَهَا اِنَاءٌ فِيْهِ اِدَامٌ اَوْ

وسلم این خدیجه است بتحقیق باوی آوندیست که دروی نان خورشی ست یا

طَعَامٌ فَاِذَا اَتَتْكَ فَاقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَّبِّهَا وَمِنِّيْ

طعامے ست پس چون بیاید خدیجه ترا پس بخوان بروے سلام از پروردگاروی واز جانب من

وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيْهِ وَلَا نَصَبَ

و مژده ده خدیجه را بخانه در بهشت از قصب در آنجا غوغا و نه رنج و تعب

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا غِرْتُ عَلٰى اَحَدٍ

متفق علیه و روایت است از عائشه رض گفت عائشه که غیرت نکرده ام بر هیچ یکے

مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا غِرْتُ عَلٰى خَدِيْجَةَ

از زنان آنحضرت صلے الله علیه و سلم آنچنانکه غیرت برده ام بر خدیجه

وَمَا رَاَيْتُهَا وَلٰكِنْ كَانَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ ثُمَّ

و من ندیده ام خدیجه را ولیکن بود آنحضرت که بسیار میکرد یاد خدیجه را و بسا که ذبح میکرد گوسفند

يُقَطِّعُهَا اَعْضَاءً ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِيْ صَدَائِقِ خَدِيْجَةَ فَرُبَّمَا

پاره میکرد گوسفند را عضو عضو پس میفرستاد آنحضرت آنگوسفند را در زنانیکه دوستان خدیجه بودند

قُلْتُ لَهٗ كَاَنَّهٗ لَمْ تَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَاَةٌ اِلَّا خَدِيْجَةُ فَيَقُوْلُ

پس بسا که میگفتم مر آنحضرت را گویا که نبوده در دنیا هیچ زنے مگر خدیجه پس میگفت آنحضرت

اِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَ لِيْ مِنْهَا وَلَدٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مِنْ فَضْلِ

که خدیجه بود چنین چنین بطریق ابهام و بود مرا از خدیجه اولاد متفق علیه از فضیلت

عَائِشَةَ رض عَنْ اَبِيْ سَلَمَةَ رض اَنَّ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ لِيْ

حضرت عائشه صدیقه رضی الله عنها از ابی سلمه مرویست گفت فرمود عائشه صدیقه مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ هٰذَا جِبْرِيْلُ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم ای عائشه این جبرئیل ست

يقرأك السلام قالت وعليه السلام ورحمة الله قالت هو يرى

میخواند ترا سلام گفت عائشه در جواب بر جبرئیل سلام ست و رحمت خدا گفت عائشه آنحضرت

ما لا أرى متفق عليه وعن عائشة رض قالت قال لي

چیزیرا که نمی بینیم من و آن شخص جبرئیل است متفق علیه و از عائشه رض مرویست گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم أريتك في المنام ثلث

آنحضرت صلی الله علیه وسلم نموده شدی تو مرا در خواب سه

ليال يجيء بك الملك في سرقة من حرير فقال لي هذه امرأتك

شب و می آورد برای من صورت و مثال ترا فرشته قطعه از جامه ابریشمی پس گفت مرا این زن تست

فكشفت عن وجهك الثوب فإذا أنت هي فقلت إن يكن

پس برداشتم از صورت تو جامه را پس ناگاه تو آنکنون آن صورتی که دیده بودم پس گفت

هذا من عند الله يمضه متفق عليه وعن أبي موسى رض

خواب دیدن از پیش خدا در میگذارد خدا تعالی این را متفق علیه ست و روایت ست از ابی موسی اشعری

قال ما أشكل علينا أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم

گفت ابو موسی مشکل شد بر ما که اصحاب آنحضرت صلی الله علیه وسلم ایم

حديث قط فسألنا عائشة إلا وجدنا عندها منه علما

هیچ حدیث هرگز پس پرسیدیم ما عائشه را مگر آنکه می یافتیم نزد عائشه از آن مشکل علمی

رواه الترمذي وعن موسى بن طلحة رض قال ما رأيت

روایت ترمذی و از موسی بن طلحه رض مرویست گفت ندیدم

أحدا أفصح من عائشة رواه الترمذي من فضل

هیچ یکی را فصیح تر از عائشه روایت ترمذی از فضیلت

صفية رض عن أنس رض قال بلغ صفية أن حفصة قالت لها

حضرت صفیه از انس رض مرویست گفت رسید صفیه که حفصه گفت مرا او را

بِنْتُ يَهُوْدِيٍّ فَبَكَتْ فَدَخَلَ عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دختر یہودی ام صفیہ پس بگریست صفیہ پس در آمد بر صفیہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

وَهِيَ تَبْكِيْ فَقَالَ مَا يُبْكِيْكِ فَقَالَتْ قَالَتْ لِيْ حَفْصَةُ إِنِّيْ ابْنَةُ

و حال آنکہ وی میگریست پس فرمود چہ چیز می گریاند ترا پس گفت صفیہ گفت حفصہ کہ من دختر

يَهُوْدِيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكِ لَابْنَةُ نَبِيٍّ

یہودی ام پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ تو ہر آئینہ دختر پیغمبری

وَإِنَّ عَمَّكِ لَنَبِيٌّ وَإِنَّكِ لَتَحْتَ نَبِيٍّ فَفِيْمَ تَفْخَرُ عَلَيْكِ ثُمَّ قَالَ

و بدرستیکہ عم تو پیغمبر بود و بدرستی تو صفیہ زیر پیغمبر در زوجہ من ہستی پس در چہ می نازد حفصہ بر تو پس فرمود

اتَّقِي اللّٰهَ يَا حَفْصَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ بَابُ مَنَاقِبِ

بپرہیز ای حفصہ خدا را روایت کرد ترمذی و نسائی باب است در مناقب

أَهْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضْوَانُ

اہل بیت صلے اللہ علیہ وسلم

اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِيْنَ ذٰلِكَ الَّذِيْ يُبَشِّرُ اللّٰهُ

این آن ثواب است کہ مژدہ میدہد خدا

عِبَادَهُ الَّذِيْنَ آمَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ

بآن بندگان خود را کہ ایمان آوردند و کارہاے شایستہ کردہ اند بگو نمی طلبم از شما بر تبلیغ

أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ

قرآن ہیچ مزدی لیکن میخواہم کہ دوستی در میان خویشاوندان آر از ابن عباس رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحِبُّوا اللّٰهَ لِمَا يَغْذُوْكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دوست دارید خدا را بجہت چیزیکہ خورش میدہد شمارا

مِنْ نِعْمَةٍ وَأَحِبُّوْنِيْ لِحُبِّ اللّٰهِ وَأَحِبُّوْا أَهْلَ بَيْتِيْ لِحُبِّيْ رَوَاهُ

از نعمت پس دوست دارید مرا از جہت دوستی خدا و دوست دارید اہل بیت مرا از جہت دوستی من

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ اَنَّهٗ قَالَ وَهُوَ اٰخِذٌ بِبَابِ

ترمذی و از ابی ذر مرویست که وی گفت در حالیکه گیرنده است در

الْكَعْبَةِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَلَا اِنَّ

کعبه را شنیدم پیغمبر را صلے اللہ علیہ وسلم میگفت آنحضرت آگاه باشید که

مَثَلَ اَهْلِ بَيْتِيْ فِيْكُمْ مَثَلُ سَفِيْنَةِ نُوْحٍ مَنْ رَكِبَهَا نَجَا وَمَنْ تَخَلَّفَ

مثال اہل بیت من در میان شما مثال کشتی نوح است کسیکه سوار شد کشتی نوح را رستگار شد و کسیکه

عَنْهَا هَلَكَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجَ النَّبِيُّ

و سوار نشد آن را ہلاک شد رواه احمد روایت است از عائشه رض گفت عائشه رض بیرون آمد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدَاةً وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعْرٍ

صلے اللہ علیہ وسلم در یک بامدادے و بالا آنکه بر وی گلیمے بود که در وے نقشها بود و از موے

اَسْوَدَ فَجَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رض فَاَدْخَلَهٗ ثُمَّ جَاءَ الْحُسَيْنُ رض

سیاه پس آمد امام حسن بن علے رض پس در آورد آنحضرت او را پیشتر آمد امام حسین رض

فَدَخَلَ مَعَهٗ ثُمَّ جَاءَتْ فَاطِمَةُ رض فَاَدْخَلَهَا ثُمَّ جَاءَ عَلِيٌّ

پس در آمد حسین با حسن پیشتر آمد فاطمه رض پس در آورد او را پیشتر آمد علے پس در آورد او را

فَاَدْخَلَهٗ ثُمَّ قَالَ اِنَّمَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ

پیشتر گفت نمی خواهد خدا مگر آنکه دور گرداند از شما پلیدی گناهان را

اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

ای اہل بیت و پاک گرداند شما را پاک کردنے رواه مسلم و در روایت است از

الْبَرَاءِ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ اِبْرَاهِيْمُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

براء رض گفت براء بن عازب هنگامیکه وفات یافت ابراهیم پسر آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لَهٗ مُرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

علیہ وسلم که او را دایه قبلیه بود فرمود آنحضرت که بدرستی مرورا شیر دهنده ایست در بهشت رواه البخاری و در روایت است

زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از زید بن ارقم گفت زید استاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَوْمًا فِينَا خَطِيبًا بِمَاءٍ يُدْعَى خُمًّا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَحَمِدَ اللّٰهَ

بخطبہ روزے میان ما در موضعے کہ خوانده میشود اورا غدیر خم کہ میان مکہ و مدینہ است پس ستائش

وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَوَعَظَ وَذَكَّرَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ

وسپاس کرد برو و پند داد و ثواب عقاب خدا یاد داد پستر گفت آنحضرت اما بعد حمد خدا آگاہ باشید

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَنِي رَسُولُ رَبِّي فَأُجِيبَ

نیستم من مگر آدمے نزدیک است کہ بیاید مرا فرستادۂ پروردگار من یعنی ملک الموت اجابت کنم

وَأَنَا تَارِكٌ فِيكُمُ الثَّقَلَيْنِ أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ فِيهِ الْهُدٰى

و من گذارنده ام درمیان شما دو متاع نفیس را کتاب اللہ کہ در وی راه راست است

وَالنُّورُ فَخُذُوا بِكِتَابِ اللّٰهِ وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ فَحَثَّ عَلَى

و نور پس چنگ درزنید بکتاب اللہ و عمل کنید بآن پس برانگیخت مارا بر عمل

كِتَابِ اللّٰهِ وَرَغَّبَ فِيهِ ثُمَّ قَالَ وَأَهْلُ بَيْتِي أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ

کتاب اللہ و ترغیب داد بدان پستر فرمود آنحضرت دوم اہل بیت من ہست یاد میدہانم شمارا

فِي أَهْلِ بَيْتِي وَفِي رِوَايَةٍ كِتَابُ اللّٰهِ هُوَ حَبْلُ اللّٰهِ مَنِ اتَّبَعَهُ

در حق ایشان و در روایتے مدح کتاب اللہ این چنین آمده است کتاب اللہ رسن خداست کسیکہ

كَانَ عَلَى الْهُدٰى وَمَنْ تَرَكَهُ كَانَ عَلَى الضَّلَالَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

باشد بر راه راست و کسیکہ بگذارد اورا و تمسک نکند باشد بر گمراہے رواه مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت جابر دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ يَوْمَ عَرَفَةَ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ الْقَصْوَاءِ يَخْطُبُ

وسلم در حج وی کہ حج الوداع باشد روز عرفہ و حال آنکہ آنحضرت بر ناقۂ خود کہ نام او قصوا است

فَسَمِعْتُهُ يَقُوْلُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ تَرَكْتُ فِيْكُمْ مَا اِنْ اَخَذْتُمْ
پس شنیدم آنحضرت را کہ میگفت ای مردم بدرستی من گذارندہ ام در شما چیزے را اگر بگیرید
بِهٖ لَنْ تَضِلُّوْا كِتَابَ اللّٰهِ وَعِتْرَتِيْ اَهْلَ بَيْتِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
آنرا و عمل کنید بدان ہرگز گمراہ نمیشوید شما کتاب خدا را و خویشان و نزدیکان من را رواہ الترمذی
وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و از زید بن ارقم مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ اِنِّيْ تَارِكٌ فِيْكُمْ مَا اِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهٖ لَنْ تَضِلُّوْا بَعْدِيْ
و سلم بدرستی من گذارندہ ام در شما چیزیکہ اگر چنگ در زنید شما بدان چیز ہرگز گمراہ نمیشوید پس از
اَحَدُهُمَا اَعْظَمُ مِنَ الْاٰخَرِ كِتَابُ اللّٰهِ حَبْلٌ مَّمْدُوْدٌ مِّنَ السَّمَاءِ اِلَى
من یکے از ان دو چیز بزرگتر از دیگر ست و میگذارم کتاب خدا را و این رسنی ست دراز کردہ شدہ از آسمان بسوی
الْاَرْضِ وَعِتْرَتِيْ اَهْلَ بَيْتِيْ وَلَنْ يَّتَفَرَّقَا حَتّٰى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ
زمین و آویختہ و میگذارم عترت خود را کہ اہل بیت من اند و ہرگز جدا نمیشوند کتاب اللہ و عترت من از من
فَانْظُرُوْا كَيْفَ تَخْلُفُوْنِيْ فِيْهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ
پس نظر کنید و فکر نمائید کہ چگونہ خلیفہ میشوید شما مرا در کتاب و عترت رواہ الترمذی و ہم از وی مرویست
اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِيٍّ وَّفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم فرمود مر علے و فاطمہ و حسن
وَالْحُسَيْنِ اَنَا حَرْبٌ لِّمَنْ حَارَبَهُمْ وَسِلْمٌ لِّمَنْ سَالَمَهُمْ
و حسین را کہ من جنگ کنندہ ام مر کسے را کہ جنگ کند ایشانرا و صلح کنندہ ام مر کسے را کہ صلح کند
رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جُمَيْعِ بْنِ عُمَيْرٍ رض قَالَ دَخَلْتُ مَعَ
ایشانرا رواہ الترمذی و روایت ہست از جمیع بن عمیر رض گفت در آمدم ہمراہ
عَمَّتِيْ عَلٰى عَائِشَةَ رض فَسَاَلْتُ اَيُّ النَّاسِ كَانَ اَحَبَّ اِلٰى
عمۂ خود بر عائشہ رض پس پرسیدم من کدام از آدمیان بود محبوب تر بسوئے

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ فَاطِمَةُ فَقِیْلَ مِنَ

پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم گفت عائشه فاطمه بود محبوب ترین مردم نزد آنحضرت

الرِّجَالِ قَالَتْ زَوْجُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ مَنَاقِبُ مُعَاذِ

پرسیده شد از عائشه از مردان کرام محبوب تر بود گفت زوج او علے کرم الله وجهه رواه ترمذی در مناقب حضرت معاذ

بْنِ جَبَلٍ وَزَیْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَاُبَیِّ بْنِ کَعْبٍ رض

بن جبل وزید بن ثابت واُبی بن کعب رض

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ جَمَعَ الْقُرْاٰنَ عَلٰی عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت ست از انس رض گفت که جمع کردند قرآنرا یعنے یاد گرفتند تمام قرآنرا در زمان آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَرْبَعَةٌ اُبَیُّ بْنُ کَعْبٍ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَزَیْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَ

و سلم چهار کس ابی بن کعب و معاذ بن جبل و زید بن ثابت و

اَبُوْزَیْدٍ قِیْلَ لِاَنَسٍ مَنْ اَبُوْزَیْدٍ قَالَ اَحَدُ عُمُوْمَتِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

ابو زید انصاری گفته شد مر انس را که کیست ابو زید گفت یکے از اعمام من ست متفق علیه

مَنَاقِبُ سَلْمَانَ الْفَارِسِیِّ رض عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

منقبتهاے حضرت سلمان فارسے رض روایت ست از ابی هریره رض

قَالَ کُنَّا جُلُوْسًا عِنْدَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذْ نَزَلَتْ

گفت ابو هریره بودیم ما نشسته نزد آنحضرت صلے الله علیه و سلم ناگاه فرود آمد

سُوْرَةُ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا نَزَلَتْ وَاٰخَرِیْنَ مِنْهُمْ لَمَّا یَلْحَقُوْا بِهِمْ

سورهٔ جمعه پس چون فرود آمد و رسید این آیه[له]

قَالُوْا مَنْ هٰؤُلَاۗءِ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ وَفِیْنَا سَلْمَانُ الْفَارِسِیُّ

پرسیدند صحابه یا رسول الله کیستند این جماعت گفت و نشسته بود در میان ما سلمان فارسے

قَالَ فَوَضَعَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَدَهٗ عَلٰی سَلْمَانَ

گفت ابو هریره پس نهاد آنحضرت صلے الله علیه و سلم دست مبارک خود را بر سلمان

[له] ترجمه و مضمون آیت شریف اینست و دیگران از ایشان جماعت که مبعوث کرد خدا تعالی که فرستاده است پیغمبر صلے الله علیه وسلم را بسوی ایشان نیز که هنوز نرسیده اند پیوسته اند بجماعت اصحاب ۱۲

ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ هٰؤُلَاءِ

پس فرمود اگر میبود ایمان نزد ستارۂ ثریا ہر آئینہ میگرفتند و مییافتند آنرا مردانی

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض وَكُنْيَتُهُ

متفق علیہ منقبتہائے عمار بن یاسر رض وکنیت آن

أَبُو الْيَقْظَانِ رض عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ اسْتَأْذَنَ عَمَّارٌ عَلَى

ابو الیقظان رض روایت است از علی رض گفت علی مرتضے طلب اذن کرد عمار بن یاسر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ائْذَنُوا لَهُ مَرْحَبًا

در آمد بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت اذن دہید او را فراخ جاے باد

بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

مر پاک بجوہر ذات و پاک کردہ شدہ بتہذیب صفات اخلاق رواہ ترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا خُيِّرَ عَمَّارٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ

عائشہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اختیار دادہ نشد بدست عمار بن یاسر میان

إِلَّا اخْتَارَ أَشَدَّهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

مگر آنکہ اختیار کرد و برگزید وی سخت ترین آن رواہ الترمذی و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْشِرْ يَا عَمَّارُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بشارت باد ترا ای عمار کہ

تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَبِي

قتل میکنند ترا جماعۂ باغیان رواہ الترمذی منقبتہائے ابی

ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رض عَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ذر غفاری رض مرویست از ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ وَلَا أَقَلَّتِ الْغَبْرَاءُ

صلے اللہ علیہ وسلم سایہ نکرد آسمان و برنداشت زمین ہیچ

مِنْ ذِي لَهْجَةٍ أَصْدَقَ وَلَا أَوْفَى مِنْ أَبِي ذَرٍّ شِبْهِ عِيسَى ابْنِ

خداوند زبان را کہ راست تر و نہ وفا کنندہ تر از ابی ذر و ابی ذر مشابہ است عیسی ابن

مَرْيَمَ يَعْنِي فِي الزُّهْدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ

مریم را یعنی در زہد و تجرد رواہ ترمذی منقبتہائے عبد اللہ

بْنِ سَلَامٍ رض عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ مَا سَمِعْتُ

بن سلام رض روایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت نشنیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَحَدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر ہیچ یکے را کہ میرود بر

الْأَرْضِ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا لِعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ مُتَّفَقٌ

زمین کہ وے از اہل بہشت است بالقطع مگر مر عبد اللہ بن سلام را متفق

عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض عَنْ حُذَيْفَةَ رض

علیہ منقبتہائے عبد اللہ بن مسعود رض از حذیفہ رض مرویست

قَالَ إِنَّ أَشْبَهَ النَّاسِ دَلًّا وَسَمْتًا وَهَدْيًا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

گفت حذیفہ بدرستی کہ مشابہ ترین مردم از روی طریقہ و سیرت و ہدی بہ پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَابْنُ أُمِّ عَبْدٍ مِنْ حِينِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى أَنْ

علیہ وسلم ابن ام عبد است یعنی عبد اللہ بن مسعود کہ مادر او کنیت بام عبد میکرد از ہنگامی کہ بیرون آید

يَرْجِعَ إِلَيْهِ لَا نَدْرِي مَا يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ إِذَا خَلَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ باز میگشت بسوئے خانہ خود در نمے یابیم کہ چہ میکند در اہل بیت خود وقتیکہ بخلوت میبود رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَدِمْتُ أَنَا وَأَخِي مِنَ

و روایت است از ابو موسے اشعرے رض گفت ابو موسی قدوم آوردم من و برادر من

الْيَمَنِ فَمَكَثْنَا حِينًا مَا نُرَى إِلَّا أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَجُلٌ

از یمن پس درنگ کردیم چندگاہی در مدینہ گمان نمی بریم ما مگر آنکہ عبد اللہ بن مسعود مردیست

من اهل بيت النبي صلى الله عليه وسلم لما ارى من دخوله

از اهل بیت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از جهت آنچه میدیدم از در آمدن وے

ودخول امه على النبي صلى الله عليه وسلم متفق عليه

و در آمدن مادر وے بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم متفق علیه

مناقب حذيفة بن اليمان رض

عن حذيفة رض قال

در منقبتهاے حذیفه بن الیمان رض مرویست از حذیفه رض گفت حذیفه

والله ما ادرى انسي اصحابي ام تناسوا والله ما ترك رسول الله

بخدا سوگند درنمی یابم که آیا فراموش کرد یاران من یا فراموش شده می نمایند بخدا سوگند نگذاشت

صلى الله عليه وسلم من قائد فتنة الى ان تنقضي الدنيا

صلی الله علیه وسلم هیچ کشنده فتنه را تا سپرے شدن دنیا این ست

يبلغ من معه ثلثمائة فصاعدا الا قد سماه لنا باسمه واسم

که میرسند کسانے را که با او باشند و تبعیت میکنند عدد سه صد را و زیاده از ان مگر بتحقیق ذکر کرده است آنحضرت

ابيه واسم قبيلته رواه ابوداود باب الفتن مشكوة

وی را بنام پدر او و نام قبیله او روایت کرد ابوداود این حدیث در باب فتن مشکوٰۃ است

مناقب زيد بن حارثة رض

در منقبتهاے زید بن حارثه رض

فلما قضى زيد منها وطرا زوجنكها

پس وقتیکه بانجام رسانید زید از زینب حاجت را تزویج دادیم

لكيلا يكون على المؤمنين حرج في ازواج ادعيائهم اذا

زینب را تا نباشد بر مسلمانان هیچ تنگی در نکاح کردن زنان پسر خواندگان خویش

قضوا منهن وطرا وكان امر الله مفعولا وعن عبد الله

چون بآخر رسانیدند از ایشان حاجت را و هست مراد خدا البته کرده شده و مرویست از عبد الله

بن عمر رض قال ان زيد بن حارثة مولى رسول الله صلى الله

پسر عمر رض گفت ابن عمر که زید بن حارثه مولی پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كُنَّا نَدْعُوهُ إِلَّا زَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ حَتَّى نَزَلَ الْقُرْآنُ

علیه وسلم نبودیم ما که میخواندیم اورا مگر زید بن محمد تا آنکه فرود آمد قرآن

اُدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ

که بخوانید پسر خواندگان را به پدران ایشان متفق علیه در منقبتهای اسامه بن زید رض

عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

روایت است از اسامه بن زید رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که بود

يَأْخُذُهُ وَالْحَسَنَ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَحِبَّهُمَا فَإِنِّي أُحِبُّهُمَا وَفِي

آنحضرت که میگرفت اسامه را و حسن بن علی را پس میگفت خداوندا دوست دار این دو را از برای که بدرستیکه

رِوَايَةٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُنِي

روایتی دیگر گفت اسامه بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم میگرفت مرا

فَيُقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ وَيُقْعِدُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَى فَخِذِهِ الْأُخْرَى

پس می نشاند مرا بر ران خود و می نشاند حسن بن علی را بر ران دیگر خود

ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا رَوَاهُ

پیشتر فراهم میکرد هر دو را پس میگفت خداوندا مهربانی کن هر دو را از برای که بدرستیکه من مهربانی میکنم

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

بخاری و در روایت است از عبدالله بن عمر رض که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْثًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ فَطَعَنَ بَعْضُ

علیه وسلم فرستاد لشکری را و امیر گردانید بر ایشان اسامه بن زید را پس طعن کردند بعض

النَّاسِ فِي إِمَارَتِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مردمان در امارت وی پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِنْ كُنْتُمْ تَطْعَنُونَ فِي إِمَارَتِهِ فَقَدْ كُنْتُمْ تَطْعَنُونَ فِي إِمَارَةِ

اگر هستید شما که طعن میکنید در امارت وی پس بتحقیق بودید شما که طعن میکردید در امارت

اَبِیْہِ مِنْ قَبْلُ وَاَیْمُ اللّٰہِ اِنَّہٗ کَانَ لَخَلِیْقًا لِلْاِمَارَۃِ وَاِنْ کَانَ لَمِنْ

پدر وی پیش ازین وسوگند خدائے بتحقیق بود بدر وی سزاوار امارت را و بتحقیق بود ہر آئینہ از

اَحَبِّ النَّاسِ اِلَیَّ وَاِنَّ ھٰذَا لَمِنْ اَحَبِّ النَّاسِ اِلَیَّ بَعْدَہٗ مُتَّفَقٌ

محبوب ترین مردمان بسوی من و بدرستی این یعنے اسامہ نیز از جملہ محبوب ترین مردم است نزد من بعد از پدر

عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ لِمُسْلِمٍ نَحْوُہٗ وَفِیْ اٰخِرِہٖ اُوْصِیْکُمْ بِہٖ فَاِنَّہٗ

علیہ و در روایتے از مسلم مانند اینست و در آخر حدیث آوردہ است وصیت میکنم شمارا باسامہ

مِنْ صَالِحِیْکُمْ وَعَنْ عُمَرَ رض اَنَّہٗ فَرَضَ لِاُسَامَۃَ فِیْ ثَلَاثَۃِ

زیرا کہ وی از جملہ صالحان شماست و روایت ست از امیر المومنین عمر رض کہ وی اندازہ کرد و تعین نمود در ماہ اسامہ

اٰلَافٍ وَخَمْسِمِائَۃٍ وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عُمَرَ فِیْ ثَلَاثَۃِ اٰلَافٍ فَقَالَ

ہزار و پانصد درہم و تقدیر کرد برای پسر خود کہ عبداللہ بن عمر است در سہ ہزار پس گفت

عَبْدُ اللّٰہِ بْنُ عُمَرَ لِاَبِیْہِ لِمَ فَضَّلْتَ اُسَامَۃَ عَلَیَّ فَوَاللّٰہِ مَا سَبَقَنِیْ

عبداللہ بن عمر مر پدر خود را بچہ سبب زیادتے دادی اسامہ را بر من پس سوگند بخدا سبقت نکردہ

اِلٰی مَشْھَدٍ قَالَ لِاَنَّ زَیْدًا کَانَ اَحَبَّ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

از من بہیچ مشہدی از مشاہد غزوات گفت عمر رض بجہت این فضیلت دادم کہ زید پدر او بود محبوب تر بسوی

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مِنْ اَبِیْکَ وَکَانَ اُسَامَۃُ اَحَبَّ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

علیہ وسلم از پدر تو و بود اسامہ محبوب تر بسوی آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مِنْکَ فَاٰثَرْتُ حُبَّ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

علیہ وسلم از تو پس اختیار کردم من محبوب آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰی حُبِّیْ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اُسَامَۃَ بْنِ زَیْدٍ رض قَالَ

کہ اسامہ است بر محبوب خود کہ تو ای روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت است از اسامہ بن زید رض گفت

لَمَّا ثَقُلَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ ھَبَطْتُ وَھَبَطَ النَّاسُ

اسامہ چون گران شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و بیمار شد فرود آمدم و فرود آمدند مردم

الْمَدِيْنَةَ فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ

مدینہ را پس درآمدم من بر پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم و حال آنکہ

أُصْمِتَ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ فَجَعَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ

بتحقیق خاموش گردانیده شده است پس سخن نکرد آنحضرت پس گشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ می نہد

يَدَيْهِ عَلَيَّ وَيَرْفَعُهُمَا فَأَعْرِفُ أَنَّهُ يَدْعُوْ لِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہر دو دست خودش را بر من و بر میداشت دادرا پس می شناسم و فہمیدم کہ آنحضرت دعا میکند برای من روایت

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ أَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشہ صدیقہ رض گفت عائشہ کہ خواست آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم

أَنْ يُّنَحِّيَ مُخَاطَ أُسَامَةَ بِيَدِهٖ قَالَتْ عَائِشَةُ دَعْنِيْ حَتّٰى أَنَا الَّذِيْ

کہ دور کند آب بینی اسامہ را بدست مبارک خود گفت عائشہ رض بگذار مرا تا آنکہ من بکنم این

أَفْعَلُ قَالَ يَا عَائِشَةُ أَحِبِّيْهِ فَإِنِّيْ أُحِبُّهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کار را فرمود آنحضرت یا عائشہ رض دوست دار اسامہ را زیرا کہ من دوست میدارم او را روایت کرد آنرا

مَنَاقِبُ جَرِيْرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ رض عَنْ

در منقبتہاے جریر بن عبد اللہ البجلی رض روایت است از

جَرِيْرٍ رض قَالَ مَا حَجَبَنِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ

جریر رض گفت باز نداشت و منع نکرد مرا آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم از ابتداء

أَسْلَمْتُ وَلَا رَاٰنِيْ إِلَّا تَبَسَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ

اسلام من و ندید مرا مگر آنکہ تبسم کرد از شفقت رواہ الترمذی در منقبتہاے عبد اللہ

بْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ ضَمَّنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بن عباس رض روایت است از ابن عباس رض گفت فراہم آورد و پیوست مرا آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى صَدْرِهٖ فَقَالَ اللّٰهُمَّ عَلِّمْهُ الْحِكْمَةَ وَفِيْ رِوَايَةٍ

علیہ و سلم بسینہ مبارک خود پس فرمود خداوندا تعلیم کن او را علم و حکمت و در روایتے آمده

عَلِّمْهُ الْكِتَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

که فرمود تعلیم کن او را کتاب الله که شامل علم و عمل و حکمت است رواه البخاری و هم فرمود ابن عباس که آنحضرت صلی الله علیه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوءً فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ مَنْ وَضَعَ

وسلم در آمد متوضا را پس نهادم من برائے آنحضرت آب وضو را پس چون برآمد آنحضرت از متوضا فرمود که

هٰذَا فَأُخْبِرَ فَقَالَ اللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

این آب را پس خبر داده شد که ابن عباس نهاده است پس دعا کرد آنحضرت و گفت خداوندا دانا گردان او را در دین متفق علیه

أَنَّهُ رَأَى جِبْرَئِيْلَ مَرَّتَيْنِ وَدَعَا لَهُ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

از ابن عباس است که وی دید جبرئیل را دو بار و دعا کرد مر او را آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ دَعَا لِيْ

وسلم دو بار رواه الترمذی و هم از وے مرویست که وی گفت دعا کرد مرا

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُؤْتِيَنِيَ اللهُ الْحِكْمَةَ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم که بدهد مرا خدائے تعالے حکمت

مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض

دو بار روایت کرد ترمذے در منقبتهائے عبد الله بن عمر رض

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِيْ يَدِيْ

روایت است از عبد الله بن عمر رض گفت عبد الله بن عمر دیدم در خواب گویا در دست من

سَرَقَةً مِنْ حَرِيْرٍ لَا أَهْوِيْ بِهَا إِلٰى مَكَانٍ فِي الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ

قطعه از حریر است قصد نمیکنم بآن قطعه بسوے مکانے در بهشت مگر آنکه می پرانید

بِيْ إِلَيْهِ فَقَصَصْتُهَا عَلٰى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ

آن سرقه مرا و پرسانید مرا بسوی آن مکان پس گفتم این حال را بر حفصه پس عرض کرد آنرا حفصه بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَخَاكِ رَجُلٌ صَالِحٌ أَوْ إِنَّ

صلے الله علیه وسلم پس فرمود آنحضرت بدرستی برادر تو مرد صالح است و این یا اینکه

عَبْدَ اللّٰهِ رَجُلٌ صَالِحٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ
که عبداللہ مرد صالح ہست متفق علیہ در منقبتہای عبداللہ

بْنِ الزُّبَيْرِ رض عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن الزبیر رض روایت ہست از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

رَأَى فِي بَيْتِ الزُّبَيْرِ مِصْبَاحًا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ مَا أَرَى أَسْمَاءَ
دید در خانۂ زبیر چراغ را پس فرمود آنحضرت ﷺ یا عائشہ نمی بینم اسمارا

إِلَّا قَدْ نُفِسَتْ وَلَا تُسَمُّوهُ حَتّٰى أُسَمِّيَهُ فَسَمَّاهُ عَبْدَ اللّٰهِ وَحَنَّكَهُ
مگر آنکہ بتحقیق زائیدہ ہست ونام منہید آن مولود را تا آنکہ نام نہم من او را پس نام نہاد آنحضرت او را عبداللہ

بِتَمْرَةٍ بِيَدِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض
بخرما بدست مبارک خود روا ہ الترمذی در منقبتہای انس بن مالک رض

عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ رض أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنَسٌ خَادِمُكَ
روایت ہست از ام سلیم مادر انس کہ وی گفت ای پیغمبر خدا انس خادم تست

أُدْعُ اللّٰهَ لَهُ قَالَ اللّٰهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ
دعا کن مر او را گفت آنحضرت خداوندا بسیار گردان مال او را و فرزندان او را و برکت و افزونی دہ مر او را

قَالَ أَنَسٌ فَوَاللّٰهِ إِنَّ مَالِي لَكَثِيرٌ وَإِنَّ وَلَدِي وَوَلَدَ وَلَدِي
گفت انس پس بخدا سوگند مال من بسیار ہست و بہ رستی فرزندان من و فرزندان فرزندان من

لَيَتَعَادُّونَ عَلَى نَحْوِ الْمِائَةِ الْيَوْمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ
ہر آئینہ زیادت آمد عدد ایشان بر مانند صد امروز متفق علیہ واز انس بن

سِيرِينَ قَالَ شَهِدْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رض وَحَضَرَهُ الْمَوْتُ فَجَعَلَ
سیرین روایت گفت حاضر شدم من نزد انس بن مالک رض و حال آنکہ وی سکرات بود پس شروع کرد

يَقُولُ لَقِّنُونِي لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُهَا حَتّٰى قُبِضَ
کہ میگفت تلقین کنید مرا کلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ پس ہمیشہ بود کہ میگفت آن کلمہ را تا آنکہ وفات یافت

رواہ ابن ابی الدنیا فی المختصر ۔ مناقب ابی ہریرۃ رض

روایت کرد آنرا ابوالدنیا در مختصر در منقبتہائے ابی ہریرہ رض

عن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اللھم حبب عبیدک ھذا یعنی ابا ہریرۃ وامہ الی عبادک

خداوندا محبوب گردان این بندۂ خود را یعنے ابوہریرہ و مادر او را بسوی مسلمانان خود

المؤمنین وحبب الیہما المؤمنین رواہ مسلم ۔ مناقب

و محبوب گردان بسوے ایشان مسلمانان را رواہ مسلم در منقبتہائے

معاویۃ بن ابی سفیان رض عن عبد الرحمن بن

معاویہ بن ابی سفیان رض مرویست از عبد الرحمن بن

ابی عمیرۃ رض عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم انہ قال لمعاویۃ

ابی عمیرہ رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنحضرت فرمود مر معاویہ بن ابی سفیان را

اللھم اجعلہ ھادیا مھدیا واھد بہ رواہ الترمذی ۔ مناقب

خداوندا بگردان او را راہ راست نمایندہ و راہ راست یافتہ و ہدایت کن مردم را بوی رواہ الترمذی در منقبتہائے

عمرو بن العاص رض عن عقبۃ بن عامر رض قال قال رسول اللہ

عمرو بن العاص رض روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم اسلم الناس وآمن عمرو بن العاص رواہ

صلی اللہ علیہ وسلم اسلام آوردند مردم و ایمان آورد عمرو بن العاص رواہ

الترمذی ۔ مناقب خالد بن الولید رض عن

الترمذی در منقبتہائے خالد بن الولید رض روایت است از

ابی عبیدۃ رض انہ قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

ابی عبیدہ رض کہ وے گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يقول خالد سيف من سيوف الله عز وجل ونعم فتى العشيرة

که سیف بود خالد شمشیریست از شمشیرهای خدای عز و جل و نیکو جوان قبیله و تبار خود ست

رواه احمد مناقب سعد بن معاذ رض عن جابر رض

رواه احمد در منقبتهای سعد بن معاذ رض روایت ست از جابر رض

قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول اهتز العرش

گفت شنیدم آنحضرت را صلے الله علیه وسلم که میفرمود جنبید عرش

لموت سعد بن معاذ وفي رواية اهتز عرش الرحمن لموت

از جهت موت سعد بن معاذ و در روایتے آمده که جنبید عرش رحمن از جهت موت

سعد بن معاذ متفق عليه وعن البراء رض قال اهديت

سعد بن معاذ رض متفق علیه و در روایت ست از براء رض گفت براے پیشکش فرستاده شد

لرسول الله صلى الله عليه وسلم حلة حرير فجعل اصحابه

براے آنحضرت صلے الله علیه وسلم جامهٔ ابریشمی پس گشتند یاران آنحضرت

يمسونها ويتعجبون من لينها فقال أتعجبون من لين هذه لمناديل

که مساس میکردند و تعجب میکردند از نرمے او پس فرمود آیا عجب دارید شما از نرمے این حله هر آینه رومالهای

سعد بن معاذ في الجنة خير منها وألين متفق عليه وعن

سعد بن معاذ در جنت بهتر ست ازان و نرم تر است متفق علیه و در روایت ست

أنس رض قال لما حملت جنازة سعد بن معاذ قال المنافقون

از انس رض گفت چون برداشته شد جنازهٔ سعد بن معاذ گفتند منافقان

ما أخف جنازته وذلك لحكمه في بني قريظة فبلغ ذلك

عجب سبک میبود جنازهٔ او و این سبکے جنازهٔ او از جهت حکم کردن او ست در بنی قریظه پس رسید

النبي صلى الله عليه وسلم فقال إن الملائكة كانت تحمله

این سخن آنحضرت را صلے الله علیه وسلم پس فرمود آنحضرت که فرشتگان برداشته می برند

رواہ الترمذی مناقب قیس بن سعد بن
روایت کرد ترمذی در منقبتہائے قیس بن سعد بن

عبادۃ رضؓ عن انس رضؓ قال کان قیس بن سعد رضؓ من النبی
عبادہ رضؓ روایت ست از انس رضؓ گفت انس رضؓ کہ بود قیس بن سعد رضؓ از آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم بمنزلۃ صاحب الشرط من الامیر قال
صلے اللہ علیہ وسلم بجائے صاحب شرط یعنے حاکم از امیر گفت

الانصاری یعنی مما یلی من اموره رواه الترمذی مناقب
انصاری در معنے آن قصد میکرد انس از صاحب شرط از انچہ متولی میشد از امور روایت کرد ترمذی منقبتہا

جابر بن عبد اللہ رضؓ عن جابر رضؓ قال استغفر لی
جابر بن عبد اللہ رضؓ روایت ست از جابر رضؓ گفت جابر آمرزش خواست برائے من

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خمسا وعشرین مرۃ رواہ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بست و پنج بار روایت کرد

الترمذی مناقب مصعب بن عمیر رضؓ عن
ترمذی در منقبتہائے مصعب بن عمیر رضؓ روایت ست

خباب بن الارت رضؓ قال هاجرنا مع رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
از خباب بن ارت رضؓ گفت ہجرت کردیم ما با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نبتغی وجہ اللہ تعالی فوقع اجرنا علی اللہ فمنا من مضی لم یاکل
در حالتیکہ طلب میکردیم رضای خدا پس ثابت شد ثواب ما بر خدا تفضلاً پس بعضے از ما کسانند کہ

من اجرہ شیئا منھم مصعب بن عمیر قتل یوم احد فلم نوجد
از اجر دنیا چیزے از جملہ ایشان مصعب ست کشتہ شد مصعب روز جنگ احد پس یافتہ نشد

لہ ما نکفن فیہ الا نمرۃ فکنا اذا غطینا راسہ خرجت رجلاہ
مر او را جامہ کہ کفن کردہ شود در وی مگر گلیمی سیاہ پس بودیم ما چون می پوشیدیم سر او را بیرون می آمدند

وَ اِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وچون مے پوشیدیم ہر دو پائے او بیرون می آمد سر او پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

غَطُّوْا بِهَا رَأْسَهُ وَاجْعَلُوْا عَلٰى رِجْلَيْهِ مِنَ الْاِذْخِرِ وَمِنَّا مَنْ

بپوشید با آن گلیم سر او را و بگردانید بر ہر دو پائے وے گیاہے کہ نام او اذخر ست و بعضے از ما

اَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ الْبَرَاءِ

کسیے است کہ رسیدہ است مراورا میوۂ او پس وے می چیند آن ثمر را متفق علیہ در منقبتہاے براء

ابْنِ مَالِكٍ عَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن مالک رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمْ مِنْ اَشْعَثَ اَغْبَرَ ذِيْ طِمْرَيْنِ لَا يُؤْبَهُ لَهُ

علیہ وسلم بسا ژولیدہ موئے غبار آلودہ خداوند دو جامۂ کہنہ یا گلیم کہنہ اند کہ

لَوْ اَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهُ مِنْهُمُ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

التفات نمودہ نشود مراورا اگر سوگند خورد بر خدا ہر آئینہ راست گوی میگرداند او را خدا از جملہ ایشانست براء بن

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ مَنَاقِبُ اَبِيْ مُوْسٰى

والبیہقے در دلائل النبوۃ در منقبتہاے ابی موسے

الْاَشْعَرِيِّ رض عَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

الاشعرے رض روایت است از ابو موسے رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ لَهُ يَا اَبَا مُوْسٰى لَقَدْ اُعْطِيْتَ مِزْمَارًا مِنْ

وسلم کہ فرمود آنحضرت مراورا ای ابوموسے دادہ شدہ است ترا مزمارے از

مَزَامِيْرِ اٰلِ دَاوٗدَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اُبَيِّ بْنِ

مزامیر آل داؤد رواہ الترمذی در منقبتہاے ابی بن

كَعْبٍ رض عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کعب رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِاُبَیِّ بْنِ کَعْبٍ اِنَّ اللّٰهَ اَمَرَنِیْ اَنْ اَقْرَأَ عَلَیْكَ الْقُرْاٰنَ

وسلم مر ابی بن کعب را بدرستیکہ خدا امر کردہ است مرا کہ بخوانم بر تو قرآن را

قَالَ اٰللّٰهُ سَمَّانِیْ لَكَ قَالَ نَعَمْ قَالَ وَقَدْ ذُکِرْتُ عِنْدَ رَبِّ

گفت ای آیا خدا تعالیٰ برد نام مرا برای تو فرمود آنحضرت آری نام ترا برد باز گفت ابی بتحقیق یاد کرد

الْعَالَمِیْنَ قَالَ نَعَمْ فَذَرَفَتْ عَیْنَاهُ وَفِیْ رِوَایَةٍ اِنَّ اللّٰهَ

پروردگار جہانیان گفت آنحضرت آری ذکر کردہ شدی پس اشک ریخت ہر دو چشم او و در روایتی آنکہ خدا

اَمَرَنِیْ اَنْ اَقْرَأَ عَلَیْكَ لَمْ یَکُنِ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا قَالَ وَسَمَّانِیْ

امر کرد مرا کہ بخوانم بر تو سورۂ لم یکن الذین کفروا گفت ابی و نام برد مرا

قَالَ نَعَمْ فَبَکٰی مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ مَنَاقِبُ اَبِیْ طَلْحَةَ الْاَنْصَارِیِّ رضی

فرمود آنحضرت آری پس گریہ کرد متفق علیہ در منقبتہای ابی طلحہ انصاری رض

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ جَآءَ رَجُلٌ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

مرویست از ابی ہریرہ رض گفت ابوہریرہ آمد مردی بسوی آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنِّیْ مَجْهُوْدٌ فَاَرْسَلَ اِلٰی بَعْضِ نِسَآئِهٖ

علیہ و سلم پس گفت آن مرد بدرستی من رنج و مشقت کشیدہ ام پس فرستاد آنحضرت کسی بسوی بعضی

فَقَالَتْ وَالَّذِیْ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا عِنْدِیْ اِلَّا مَآءٌ ثُمَّ اَرْسَلَ

پس گفت آن بعض زنان سوگند آنکسی کہ فرستاد ترا براستی نیست نزد من مگر آب پس باز فرستاد

اِلٰی اُخْرٰی فَقَالَتْ مِثْلَ ذٰلِكَ وَقُلْنَ کُلُّهُنَّ مِثْلَ ذٰلِكَ فَقَالَ

آنحضرت کسی را بسوی زنی دیگر پس گفت آن زن مانند آنچہ گفتہ بود زن نخستین و گفتند ہمہ زنان خود گفتند

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ یُّضِیْفُهٗ یَرْحَمُهُ اللّٰهُ فَقَامَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم کسیکہ مہمانی کند این مرد را رحمت کند او را

رَجُلٌ مِّنَ الْاَنْصَارِ یُقَالُ لَهٗ اَبُوْ طَلْحَةَ فَقَالَ اَنَا یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

مردی از انصار کہ گفتہ میشد مر او را ابو طلحہ پس گفت من مہمانی میکنم ای پیغمبر خدا

فانطلق به الی رحله فقال لامرأته هل عندك شیئ قالت

پس برد ابو طلحه آن مرد را بسوی خانهٔ خود پس گفت ابو طلحه مر زن خود را آیا هست نزد تو چیزی از طعام گفت

لا الا قوت صبیانی قال تعلیهم بشیئ ونومیهم فاذا دخل ضیفنا

زن وی نیست چیزی مگر قوت فرزندان من گفت ابو طلحه پس مشغول گردان خردان را بچیزی و بخوابان ایشان را

فارِیه انا ناکل فاذا اهوی بیده لیاکل فقومی الی السراج

پس بنما او را که ما میخوریم پس چون بیفگند دست خود را تا بخورد پس بایست تو بسوی چراغ

کی تصلحیه فاطفیه ففعلت فقعدوا واکل الضیف وباتا

تا اصلاح کنی و بیفروزی چراغ را پس بکش چراغ را پس کرد آن زن این کار را پس نشستند این همه

طاویین فلما اصبحا غدا علی رسول الله صلی الله علیه وسلم

و شب گذارند ابو طلحه و زن وی گرسنه پس چون صبح کرد ابو طلحه آمد بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم لقد عجب الله او ضحك

پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر آئینه بتحقیق عجب کرد خدا تعالی یا گفت

الله من فلان وفلانة وفی روایة مثله ولم یسم ابا طلحة

خدا یعنی راضی شد از فلان مرد و فلان زن و نام ابو طلحه و زن او بر ده و در روایتی دیگر موافق این آمده و نام نبرده او

وفی اخرها فانزل الله تعالی ویؤثرون علی انفسهم ولو كان

و در آخر این روایت ثانی آمده پس فرستاد خدا تعالی این آیت را که برمیگزینند بر نفسهای خود غیر خود را اگرچه

بهم خصاصة متفق علیه جامع المناقب عن

باشد بایشان حاجت متفق علیه جامع منقبتها مرویست از

انس عن النبی صلی الله علیه وسلم قال ارحم امتی بامتی

انس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود مهربان ترین امت من بامت من

ابو بکر واشدهم فی امر الله عمر واصدقهم حیاء عثمان

ابو بکر است و سخت ترین امت من در کار دین خدا عمر است و صحیح ترین ایشان از روی حیا عثمان

وَاَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَاَقْرَأُهُمْ اُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَاَعْلَمُهُمْ
و عالم تر بعلم فرائض و مواریث زید بن ثابت ست و خواننده تر و ماہر تر قرآن را ابی بن کعب ست و دانا ترین
بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَمِيْنٌ وَاَمِيْنُ
بحلال و حرام معاذ بن جبل است و مر ہر امت را امین است و امین
هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
این امت ابو عبیدہ بن جراح است روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی
وَرُوِيَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ قَتَادَةَ مُرْسَلًا وَفِيْهِ وَاَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ
و روایت کرده شده است از معمر از قتاده بطریق ارسال و در حدیث معمر آمده است و قاضی تر و حکم کننده
وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ اسْتَقْرِءُوا الْقُرْاٰنَ عَنْ اَرْبَعَةٍ مِّنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ
وسلم گفت طلب قرأت قرآن کنید و بیاموزید آنرا از چهار کس از عبد اللہ بن
مَسْعُوْدٍ وَسَالِمٍ مَوْلٰى اَبِيْ حُذَيْفَةَ وَاُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَمُعَاذِ بْنِ
مسعود و سالم که مولے ابی حذیفہ است و ابی بن کعب و معاذ بن
جَبَلٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلْقَمَةَ رض قَالَ قَدِمْتُ الشَّامَ
جبل متفق علیہ و از علقمہ تابعی مرویست گفت قدوم آوردم بشام
فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قُلْتُ اللّٰهُمَّ يَسِّرْ لِيْ جَلِيْسًا صَالِحًا فَاَتَيْتُ
پس گزاردم دو رکعت پس تر گفتم که خدا وندا آسان گردان برای من همنشین نیک پس آمدم
قَوْمًا فَجَلَسْتُ اِلَيْهِمْ فَاِذَا شَيْخٌ قَدْ جَاءَ حَتّٰى جَلَسَ اِلٰى جَنْبِيْ
گروہے را پس نشستم با ایشان پس ناگاه پیرے بتحقیق آمد تا آنکه نشست بپهلوے من
قُلْتُ مَنْ هٰذَا قَالُوْا اَبُو الدَّرْدَاءِ قُلْتُ اِنِّيْ دَعَوْتُ اللّٰهَ اَنْ يُّيَسِّرَ لِيْ
گفتم که این کیست گفتند قوم که این ابو درداء است گفتم بدرستی که من دعا کرده بودم خدا را که میسر

جَلِيسًا صَالِحًا فَيَسِّرْ لِي فَقَالَ مَنْ اَنْتَ قُلْتُ مِنْ اَهْلِ الْكُوفَةِ

همنشین صالح پس میسر گردانید ترا برای من پس گفت ابو درداء کیستی تو واز کجائی گفتم از اہل کوفہ ام

قَالَ اَوَلَيْسَ عِنْدَكُمُ ابْنُ اُمِّ عَبْدٍ صَاحِبُ النَّعْلَيْنِ وَالْوِسَادَةِ

گفت ابو درداء آیا نیست نزد شما ابن ام عبد یعنی عبد اللہ بن مسعود کہ آن صاحب نعلین و بالین

وَالْمِطْهَرَةِ وَفِيكُمُ الَّذِي اَجَارَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى مِنَ الشَّيْطَانِ عَلٰى

و آبدست و ان حضرت و در میان شماست آن کسیکہ امان داده است او را خدا تعالی از شیطان بر

لِسَانِ نَبِيِّهٖ يَعْنِي عَمَّارًا اَوَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ السِّرِّ الَّذِي

زبان پیغمبر خود یعنی عمار را میخواهد آیا نیست در میان شما صاحب سر آنحضرت کہ

لَا يَعْلَمُهُ غَيْرُهُ يَعْنِي حُذَيْفَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ

نمیداند آن سر را جز او و مراد او ابن صاحب سر حذیفہ بن الیمان رواه البخاری و روایت است از ابن

مَسْعُوْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اقْتَدُوْا بِالَّذَيْنِ

مسعود رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم فرمود اقتدا کنید بآن دو کس کہ

مِنْ بَعْدِي مِنْ اَصْحَابِي اَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَاهْتَدُوْا بِهَدْيِ عَمَّارٍ وَتَمَسَّكُوْا

بعد از من خلیفہ خواہند بود از اصحاب من آن دو کس ابو بکر و عمر اند و سیرت نیک بر شوید بسیرت و روش عمار بن یاسر

بِعَهْدِ ابْنِ اُمِّ عَبْدٍ وَفِي رِوَايَةِ حُذَيْفَةَ مَا حَدَّثَكُمُ ابْنُ مَسْعُوْدٍ

بہ پیمان ابن ام عبد کہ عبد اللہ بن مسعود است و در روایت حذیفہ آمده است کہ چیزیکہ حدیث بیکند و خبر میدهد ابن مسعود

فَصَدِّقُوْهُ بَدَلَ وَتَمَسَّكُوْا بِعَهْدِ ابْنِ اُمِّ عَبْدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پس تصدیق کنید او را این عبارت بدل این عبارت است از وتمسکوا تا آخر روایت کرد این حدیث را الترمذی

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم

اِنَّ الْجَنَّةَ تَشْتَاقُ اِلٰى ثَلٰثَةٍ عَلِيٍّ وَعَمَّارٍ وَسَلْمَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ بہشت مشتاق است بسوی سه کس کہ گی می آیند علی و عمار و سلمان رواه الترمذی

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از علی رض گفت علی رض فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم

اِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ سَبْعَةَ نُجَبَاءَ رُقَبَاءَ وَاُعْطِيْتُ اَنَا اَرْبَعَةَ

بدرستی که هر پیغمبر را هفت کس بودند از برگزیدها از اصحاب شان و داده شده ام من چهارده

عَشَرَ قُلْنَا مَنْ هُمْ قَالَ اَنَا وَابْنَایَ وَجَعْفَرٌ وَحَمْزَةُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّ

مرد گفتیم ما کیستند آن چهارده فرمود علی آن چهارده من و فرزندان من یعنی حسن و حسین جعفر و حمزه و ابوبکر

عُمَرُ وَمُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَبِلَالٌ وَسَلْمَانُ وَعَمَّارٌ وَعَبْدُ اللّٰهِ

و عمر و مصعب بن عمیر و بلال و سلمان و عمار و عبداللہ

بْنُ مَسْعُوْدٍ وَاَبُوْذَرٍّ وَالْمِقْدَادُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بَابٌ فِيْ فَضْلِ

بن مسعود و ابوذر و مقداد رضی اللہ عنہم روایت کرد ترمذی باب در فضل

اَصْحَابِ الشَّجَرَةِ وَالْبَدْرِ وَالْاُحُدِ لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ

اصحاب شجره و بدر و احد هر آئینه خوشنود شد خدا

عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ يُبَايِعُوْنَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ

از مسلمانان وقتیکه بیعت میکردند با تو زیر درخت پس دانست آنچه در دل ایشان است

فَاَنْزَلَ السَّكِيْنَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيْبًا وَّمَغَانِمَ كَثِيْرَةً

پس فرود آورد اطمینان دل بر ایشان و ثواب داد ایشان را فتحے نزدیک و غنیمتهائے بسیار

يَّاْخُذُوْنَهَا وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ

که بدست آرید آنها را و هست خدا غالب با حکمت و هر آئینه خدا فتح داد شما را روز بدر

وَّاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ اِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ

و شما خوار بودید پس بترسید از خدا تا بود که شکر کنید چون میگفتے مسلمانان

اَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ اَنْ يُّمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلَافٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ

آیا کفایت نخواهد کرد شما را که امداد کند پروردگار شما بسه هزار از فرشتگان

ع ۹ جز ۲۶ رکوع ۱۱

ع ۸ جز ۴ رکوع ۴

مُنزَلِينَ بَلَىٰ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ

فرود آورده شده بلی اگر صبر کنید و پرهیزگاری نمائید و بیایند کافران بسوی شما

هَٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُم بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

بازین جوش خود امداد کند شمارا پروردگار شما به پنج هزار کس از فرشتگان نشانمند کرده

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ

ونه ساخت خدا تعالی مدد را مگر برای مژده دادن شما و برای آنکه آرام گیرد دل شما بآن

وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ

ونیست فتح مگر از نزدیک خدای غالب استوار کار اگر برسد شمارا زخمی پس رسیده است

مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

جماعه کافران را زخمی مانند آن یعنی در بدر و این حادثه ها میگردانیم آنرا در میان مردمان فواید بسیار

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ

هرآئینه کسانیکه روی گردانیدند از شما روزیکه بهم آمدند هر دو جماعت جز این نیست که لغزانید ایشانرا شیطان

بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

بشومی بعض آنچه کردند و هرآئینه عفو کرد خدا از ایشان هرآئینه خدا آمرزنده بردبار است

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ

و مرده گمان مکن کسانیرا که کشته شدند در راه خدا بلکه زنده اند

عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ

نزدیک پروردگار خویش روزی داده میشوند شادمان بآنچه عطا کرده است خدا ایشانرا از فضل خود

وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

خوشوقت میشوند بسبب آنانکه هنوز بایشان نپیوسته اند از پس ایشان بسبب آنکه هیچ خوف نیست

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ

ونه ایشان اندوهناک شوند خوشوقت میشوند به نعمت خدا و فضل او و بآنکه خدا ضائع نمیکند

جزء۴ رکوع ۵

جزء۴ رکوع ۶

جزء۴ رکوع ۷

أَجْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ

مزد مومنان را کسانیکہ قبول کردند حکم خدا و رسول را بعد از انکہ رسیدہ بود بایشان

الْقَرْحُ لِلَّذِيْنَ أَحْسَنُوْا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيْمٌ إِلٰى أَنْ كُنْتُمْ

زخم برای آنانکہ ازین جماعت نیکوکاری کردند و تقوی کردہ اند مزد بزرگ است تا ان کنتم

مُّؤْمِنِيْنَ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ قَالَ جَاءَ جِبْرَئِيْلُ إِلَى النَّبِيِّ

مومنین روایت است از رفاعہ بن رافع گفت آمد جبرئیل بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا تَعُدُّوْنَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيْكُمْ قَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت در چہ مرتبہ میدارید و از کرام طائفہ میشمارید شما اہل بدر را در میان

مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِيْنَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا قَالَ وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ

آنحضرت میشماریم ما در میان خود افضل مسلمانان یا گفت آنحضرت در جواب جبرئیل کلمہ کہ مانند این کلمہ است گفت جبرئیل

بَدْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ قَالَ

ملائکہ میشماریم کسے کہ حاضر شدہ است از ملائکہ روایت کرد این حدیث را بخاری و روایت است از حفصہ گفت حفصہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّيْ لَأَرْجُوْ أَنْ لَّا يَدْخُلَ النَّارَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی من ہر آئینہ امید دارم کہ در نیاید آتش دوزخ را

إِنْ شَاءَ اللّٰهُ أَحَدٌ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَةَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَلَيْسَ

اگر خواستہ است خدا تعالے ہیچ یکے کہ حاضر شدہ است بدر را و حدیبیہ را گفتم یا رسول اللہ آیا نیست

قَدْ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَإِنْ مِّنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا قَالَ فَلَمْ تَسْمَعِيْهِ يَقُوْلُ

کہ بتحقیق گفتہ است خدا تعالی و نیست از شما ہیچ یکے مگر آنکہ در آیندہ است آتش دوزخ را فرمود پس

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِيْنَ اتَّقَوْا وَفِيْ رِوَايَةٍ لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

بعد ازان رستگاری میدہیم آنکسانی را کہ تقوی کردہ اند و در روایتی آمدہ کہ در نمی آید بآتش اگر خواستہ است خدا

مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ الَّذِيْنَ بَايَعُوْا تَحْتَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از اصحاب شجرہ ہیچ یکے آن کسانیکہ بیعت کردند با آنحضرت زیر شجرہ رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَّةِ أَلْفًا وَأَرْبَعَمِائَةٍ قَالَ لَنَا

و روایت است از جابر رض گفت جابر بودیم ما روز حدیبیه یکهزار و چهار صد کس گفت مارا

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم شما امروز بهترین اهل زمین اید

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه واز جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ

وسلم در نمی آید باتش هیچ یکے از ان کسیے که بیعت کرد آنحضرت را زیر شجره رواه

التِّرْمِذِيُّ تَسْمِيَةُ مَنْ سُمِّيَ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ فِي

الترمذی اسم از اسمهاے اهل بدر در

الْجَامِعِ الْبُخَارِيِّ اَلنَّبِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْهَاشِمِيُّ

جامع البخارے نبے محمد بن عبدالله هاشمے

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُثْمَانَ أَبُوْ بَكْرِ الصِّدِّيْقُ

صلے الله علیه وسلم عبدالله بن عثمان ابوبکر صدیق

الْقُرَشِيُّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الْعَدَوِيُّ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْقُرَشِيُّ

قریشے رض عمر بن الخطاب که از اولاد عدی بن کعب است عثمان بن عفان قریشے

خَلَّفَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى ابْنَتِهِ وَضَرَبَ لَهُ بِسَهْمِهِ

وگذاشت آنحضرت صلے الله علیه وسلم اورا بر دختر خود رقیه بجهت بیمار داری وتعیین کرد مر اورا

عَلِيُّ بْنُ أَبِيْ طَالِبٍ الْهَاشِمِيُّ إِيَاسُ بْنُ بُكَيْرٍ وَبِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ مَوْلَى

و علے بن ابے طالب ابن عم پیغمبر هاشمے و ایاس بن بکیر و بلال بن رباح موسلے

أَبِيْ بَكْرِ الصِّدِّيْقِ وَحَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ الْهَاشِمِيُّ حَاطِبُ بْنُ

ابے بکر الصدیق افضل شهداء حمزه بن عبدالمطلب هاشمی وحاطب بن

ابن بلتعة حليف لقريش وابو حذيفة بن عتبة بن ربيعة القرشي حارثة

ابن بلتعہ ہم سوگند است مر قریش را وابو حذیفہ بن عتبہ بن ربیعۃ القریشی حارثہ

بن الربيع الانصاري قتل يوم بدر وهو حارثة بن سراقة كان

بن الربیع انصاری کہ کشتہ شد روز بدر و وی حارثہ بن سراقہ است کہ بود در

في النظارة خبيب بن عدي الانصاري خنيس بن حذافة

نظر کنندگان خبیب بن عدی الانصاری خنیس بن حذافہ

السهمي رفاعة بن عبد المنذر رفاعة بن رافع الانصاري

السہمی و رفاعہ بن عبد المنذر رفاعہ پسر رافع انصاری

ابو لبابة الانصاري الزبير بن العوام القرشي زيد بن سهل

ابو لبابہ انصاری زبیر بن عوام قریشی زید بن سہل

ابو طلحة الانصاري ابو زيد الانصاري سعد بن مالك

ابو طلحہ انصاری ابو زید انصاری سعد بن مالک

الزهري سعد بن خولة القرشي سعد بن زيد بن عمرو بن نفيل

زہری سعد بن خولہ القریشی سعد بن زید بن عمرو بن نفیل

القرشي سهل بن حنيف الانصاري ظهير بن رافع الانصاري

قریشی سہل بن حنیف انصاری ظہیر بن رافع انصاری

واخوه عبد الله بن مسعود الهذلي عبد الرحمن بن عوف

و برادر او عبداللہ بن مسعود ہذلے عبد الرحمن بن عوف

الزهري عبيدة بن الحارث القرشي عبادة بن الصامت

الزہری عبیدہ بن حارث قریشی عبادہ بن الصامت

الانصاري عمرو بن عوف حليف بني عامر بن لوي عقبة

انصارے عمرو بن عوف حلیف بنی عامر بن لوی عقبہ

ف نظارۃ نظر کنندگان یعنی تماشا کنندگان کہ بتماشا ایستادہ بودند بر جای بلند ناگاہ تیرے بوی رسید و شہید شد ۱۲ اشعۃ اللمعات

ابْنُ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيُّ عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ الْعَنْزِيُّ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِ

ابن عمرو انصاری عامر منسوب ربیعہ بیکے از اجداد او ست عاصم بن ثابت انصاری

عُوَيْمُ بْنُ سَاعِدَةَ الْأَنْصَارِيُّ عِتْبَانُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ

بدریست و عویم بن ساعدۃ انصاری بدریست عتبان بن مالک انصاری

قُدَامَةُ بْنُ مَظْعُونٍ قَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ الْأَنْصَارِيُّ مُعَاذُ بْنُ

قدامہ بن مظعون قتادہ بن النعمان انصاری معاذ بن

عَمْرِو بْنِ الْجَمُوحِ مُعَوِّذُ بْنُ عَفْرَاءَ وَأَخُوهُ مَالِكُ بْنُ رَبِيعَةَ

عمرو بن الجموح معوذ بن عفراء و برادر او مالک بن ربیعہ

أَبُو أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ مِسْطَحُ بْنُ أُثَاثَةَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْمُطَّلِبِ

ابو اسید انصاری مسطح بن اثاثہ بن عباد بن المطلب

ابْنِ عَبْدِ مَنَافٍ مُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ مَعْنُ بْنُ عَدِيِّ

بن عبد مناف مرارہ بن الربیع انصاری معن بن عدی

بْنِ الْأَنْصَارِيُّ مِقْدَادُ بْنُ عَمْرٍو الْكِنْدِيُّ حَلِيفُ بَنِي زُهْرَةَ هِلَالُ

انصاری مقداد بن عمرو الکندی حلیف بنی زہرہ ہلال

ابْنُ أُمَيَّةَ الْأَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ فَضْلُ

بن امیہ انصاری رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین فضیلت

أُوَيْسٍ الْقَرَنِيِّ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ

اویس قرنی رض از عمر بن خطاب روایت است کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ رَجُلًا يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مردے مے آید از جانب یمن گفتہ میشود

لَهُ أُوَيْسٌ لَا يَدَعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ أُمٍّ لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا اللهَ

اورا اویس نے گزارد آنمرد را در یمن جز مادر یکہ مر او راست بتحقیق بود بوی سفیدی پس دعا کرد خدا

فاذا ذهب الا موضع الدینار او الدرهم فمن لقیه منکم فلیستغفر لکم

پس دور کرد خدا آنرا مگر مقدار دینارے ویا درہمے پس کسے کہ پیش آید او را از شما پس باید کہ طلب

وفی روایة قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ان خیر

و در روایتی این چنین آمده است که گفت عمر شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت بدرستی بهترین

التابعین رجل یقال له اویس وله والدة وکان به بیاض فمروه

تابعین مردیست که گفته میشود مر او را اویس و مر او را مادریست و بود بآن برصے پس امر کنید او را تا بخواهد

فلیستغفر لکم رواه مسلم باب ثواب هذه الامة وکذلک

از وی که استغفار کند مر شما را روایت کرد این حدیث را مسلم باب ثواب این امت و همچنین ساختیم

جعلناکم امة وسطا لتکونوا شهداء علی الناس ویکون الرسول

شما را گروهے مختار تا گواه باشید بر مردمان و تا باشد رسول

علیکم شهیدا کنتم خیر امة اخرجت للناس تامرون بالمعروف

بر شما گواه هستید شما بهترین امتے که بیرون آورده شد برای مردمان می فرمائید بکار پسندیده

وتنهون عن المنکر وتؤمنون بالله ولو آمن اهل الکتاب لکان خیرا

و منع میکنید از ناپسندیده و ایمان می آرید خدا را و اگر ایمان می آوردند اهل کتاب هر آینه بهتر بودی

لهم الیوم اکملت لکم دینکم واتممت علیکم نعمتی ورضیت لکم

ایشان را امروز کامل کردم برای شما دین شما و تمام کردم بر شما نعمت خود را و اختیار کردم

الاسلام دینا عن ابن عمر رض عن رسول الله صلی الله علیه وسلم

اسلام را دین برای شما از ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال انما اجلکم فی اجل من خلا من الامم ما بین صلوة العصر الی

که فرمود آنحضرت نیست مدت عمر شما بنسبت مدت عمر کسانیکه گذشته اند از امتها مگر مقدار زمانیکه میان

مغرب الشمس وانما مثلکم ومثل الیهود والنصاری کرجل استعمل

فرو شدن آفتاب است و نیست قصه و حال شما بنسبت یهود و نصاری مگر مانند مردی که بر عمل در آورد

عُمَّالًا فَقَالَ مَنْ يَّعْمَلُ لِيْ اِلٰى نِصْفِ النَّهَارِ عَلٰى قِيْرَاطٍ قِيْرَاطٍ فَعَمِلَتِ الْيَهُوْدُ اِلٰى

مزدوران را پس گفت آن مرد کیست که کار کند برای من تا نیم روز بر یک یک قیراط پس عمل کردند یہود تا

نِصْفِ النَّهَارِ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَّعْمَلُ لِيْ مِنْ نِّصْفِ النَّهَارِ اِلٰى صَلٰوةِ الْعَصْرِ عَلٰى

نیم روز بیشتر گفت آن مرد کیست که عمل کند مرا از نیم روز تا نماز عصر بر

قِيْرَاطٍ قِيْرَاطٍ فَعَمِلَتِ النَّصَارٰى مِنْ نِّصْفِ النَّهَارِ اِلٰى صَلٰوةِ الْعَصْرِ عَلٰى

یک یک قیراط پس عمل کردند نصارے از نیم روز تا نماز عصر بر

قِيْرَاطٍ قِيْرَاطٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَّعْمَلُ لِيْ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى مَغْرِبِ الشَّمْسِ

یک یک قیراط بیشتر گفت آن مرد کیست که عمل کند مرا از نماز دیگر تا فرو شدن آفتاب

عَلٰى قِيْرَاطَيْنِ قِيْرَاطَيْنِ اَلَا فَاَنْتُمُ الَّذِيْنَ تَعْمَلُوْنَ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى مَغْرِبِ

بر دو دو قیراط دانا و آگاه باشید پس شمائید آن کسانیکه عمل میکنید از نماز دیگر تا فرو رفتن

الشَّمْسِ اَلَا لَكُمُ الْاَجْرُ مَرَّتَيْنِ فَغَضِبَتِ الْيَهُوْدُ وَالنَّصَارٰى فَقَالُوْا نَحْنُ اَكْثَرُ

آفتاب آگاه باشید که مر شما راست اجر دو چند پس در خشم آمدند یہود و نصاری پس گفتند که ما بیشتریم

عَمَلًا وَّاَقَلُّ عَطَاءً قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فَهَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِّنْ حَقِّكُمْ شَيْئًا قَالُوْا

از روی عمل و کمتریم از روی عطا سبب چیست گفت خدا تعالی پس آیا ظلم کردم و کم کردم از حق شما چیزی را گفتند

لَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فَاِنَّهٗ فَضْلِيْ اُعْطِيْهِ مَنْ شِئْتُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

گفت خدائے تعالے پس این تضعیف اجر فزونی کرم من است میدہم ہر کرا میخواہم روایت کرد این حدیث را

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اَشَدِّ

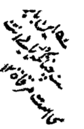
ابو ہریرہ رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که از سخت ترین

اُمَّتِيْ لِيْ حُبًّا نَاسٌ يَّكُوْنُوْنَ بَعْدِيْ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ رَاٰنِيْ بِاَهْلِهٖ وَمَالِهٖ

امت من در محبت داشتن مرا مردمان اند که میباشند و پیدا میشوند پس از من دوست میدارد یکے از ایشان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد مسلم آنرا روایت است از معاویہ رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ

عليه وسلم يقول لا يزال من امتي امة قائمة بامر الله لا يضرهم

علیه وسلم که مے فرمود ہمیشه باشند از امت من گروہے برپا بامر خدا و تقویت دین زیان نمیکند ایشانرا

من خذلهم ولا من خالفهم حتى ياتي امر الله وهم على ذلك

کسیکه فرو گذارد و یاری ندہد ایشانرا و نه کسیکه مخالفت ورزد با ایشان تا آنکه بیاید امر خدا یعنی قیامت و ایشان ہمچنان

متفق عليه وعن جعفر عن ابيه عن جده قال قال رسول الله

متفق علیه است و از جعفر رض که روایت میکند از پدر خود امام محمد باقر و پدرش از جد خود محمد حسین شهید

صلى الله عليه وسلم ابشروا وابشروا انما مثل امتي مثل الغيث

صلے الله علیه و سلم شاد شوند و شاد شوند جز این نیست که صفت و حال امت من مانند حال و صفت

لا يدرى اخره خير ام اوله او كحديقة اطعم منها فوج عاما

معلوم و مدرک نمی شود که آخر این بہتر است یا اول وی یا مانند باغی ہست که خورانیده شد از ان قومی یکسال

ثم اطعم منها فوج عاما لعل اخرها فوجا ان يكون اعرضها

پستر خورانیده شد از ان حدیقه جماعه دیگر سالی دیگر نزدیک است که آخر آن حدیقه از رو فوج سے زیاده باشد

عرضا واعمقها عمقا واحسنها حسنا كيف تهلك امة انا

در عرض و در عمق و نیکوتر از روے حسن چگونه ہلاک شود امتے که من

اولها والمهدي وسطها والمسيح اخرها ولكن بين ذلك فيج

اول او باشم و باشد مهدی میان او و باشد عهد عیسی آخر او و لیکن در میان آن فوج

اعوج ليسوا مني ولا انا منهم رواه رزين وعن عمرو بن

کج باشند نیستند آن فوج از من و نه من از ان ام روایه رزین و از عمرو بن

شعيب عن ابيه عن جده قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

شعیب مرویست و از پدرش و او از جد عمرو روایت کرده اند که آنحضرت صلے الله علیه و سلم

اي الخلق اعجب اليكم ايمانا قالوا الملائكة قال وما لهم

پرسید که کدامی خلق شگفت تر ست نزد شما از روی ایمان گفتند فرشتگان اند فرمود آنحضرت چه میکند

لَا يُؤْمِنُوْنَ وَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالُوْا فَالنَّبِيُّوْنَ قَالَ وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ

ایمان نیارند و حال آنکه ایشان نزد خدای خود اند گفتند پس پیغمبران اند فرمود آنحضرت چیست مر پیغمبران را که ایمان

وَالْوَحْيُ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ قَالُوْا فَنَحْنُ قَالَ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُوْنَ

نیارند و حال آنکه وحی از آسمان فرود می آید بر ایشان گفتند پس ما فرمود و چه مانع است شما را که ایمان نیارید شما

وَاَنَا بَيْنَ اَظْهُرِكُمْ قَالَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و حال آنکه من در میان شما ام گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

اِنَّ اَعْجَبَ الْخَلْقِ اِلَيَّ اِيْمَانًا لَقَوْمٌ يَكُوْنُوْنَ مِنْ بَعْدِيْ يَجِدُوْنَ

بدرستی شگفت ترین و قوی ترین خلق نزد من از روی ایمان هر آینه قومی اند که پیدا میشوند پس از من یابند

صُحُفًا فِيْهَا كِتَابٌ يُؤْمِنُوْنَ بِمَا فِيْهَا **وَعَنْ** عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ

نامه ها را که در وی نوشته اند احکام دین ایمان می آرند بچیزیکه در ان صحیفهاست یعنی غائبانه و از عبد الرحمن بن

الْعَلَاءِ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ حَدَّثَنِيْ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علاء حضرمی روایت است گفت حدیث کرد مرا کسیکه شنید آنحضرت را صلی الله علیه و سلم

يَقُوْلُ اِنَّهُ سَيَكُوْنُ فِيْ اٰخِرِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ قَوْمٌ لَهُمْ مِثْلُ اَجْرِ اَوَّلِهِمْ

که میگفت بدرستی شان اینست که نزدیک است که باشد در پسین این امت گروهی که باشد مر ایشان را مانند اجر اول

يَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقَاتِلُوْنَ اَهْلَ الْفِتَنِ رَوَاهُمَا

ایشان که صحابه اند امر میکنند بمشروع که شناخته شده است وجود آن در دین و باز میدارند مردم را از نامشروع و قتال

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ **وَعَنْ** اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بیهقی در دلائل النبوة و از ابو امامه رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ طُوْبٰى لِمَنْ رَاٰنِيْ وَطُوْبٰى سَبْعَ مَرَّاتٍ

صلی الله علیه و سلم فرمود خوشی باد مر کسی را که دید مرا و خوشی باد هفت بار

لِمَنْ لَمْ يَرَنِيْ وَاٰمَنَ بِيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ **وَعَنْ** مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ عَنْ

مر کسی را که ندید مرا و ایمان آورده بمن یقین رواه احمد و مرویست از معاویه بن قره از

أَبِيهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَسَدَ

پدرش روایت کرده است که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم وقتیکه تباه شوند

أَهْلُ الشَّامِ فَلَا خَيْرَ فِيكُمْ وَلَا يَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورِينَ

اهل شام پس نیست نیکے در شما و همیشه اند طائفه از امت من یاری داده شده برای

لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ قَالَ ابْنُ الْمَدِينِيِّ

زیان نمیکند ایشانرا کسیکه یاری نکند ایشانرا تا آنکه بر پا گردد قیامت گفت ابن المدینے

هُمْ أَهْلُ الْحَدِيثِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ

که ایشان اصحاب حدیث اند روایت کرد ترمذے واز ابن عباس رض مرویست که

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم فرمود بدرستی که خدا تعالی درگذرانیده است از امت من

الْخَطَاءَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

خطا و نسیان را و چیزیرا که اکراه کرده شده اند ایشان بر آن چیز روایت کرد ابن ماجه و بیهقے

وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّهُ سَمِعَ

و روایت است از بهز بن حکیم از پدرش واز جد بهز که وے شنید

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى

آنحضرت را صلے اللہ علیه وسلم که می فرمود در تفسیر قول خدا تعالی که فرموده است

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ قَالَ أَنْتُمْ تُتِمُّونَ

که بودید شما بهترین امتے که بر آورده شده برای مردم گفت شما تمام میکنید

سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هفتاد امت را که شما بهترین آنها و بزرگترین آنهائید نزد خدا روایت کرد ترمذے

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ

وابن ماجه والدارمے وگفت ترمذے که این حدیث حسن است

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ

و از ابو امامہ رض مرویست گفت شنیدم من آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَعَدَنِيْ رَبِّيْ أَنْ يُّدْخِلَ

صلے اللہ علیہ و سلم کہ میگفت وعدہ کردہ است از من پروردگار من کہ داخل می

الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِيْ سَبْعِيْنَ أَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ

در بہشت از امت من ہفتاد ہزار کہ نیست حساب بر ایشان

وَلَا عَذَابَ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعُوْنَ أَلْفًا وَثَلٰثَ

و نہ عذاب در حالیکہ میباشند باہر ہزار ہفتاد ہزار و سہ

حَثَيَاتٍ مِّنْ حَثَيَاتِ رَبِّيْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پرے پر دو دست از پرے دستہاے پروردگار من روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ الْحِسَابِ مش وَعَنْ سَعْدٍ

و ابن ماجہ در باب حساب مشکوۃ ہست و از سعد رض

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَسْجِدِ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم گذشت بمسجد

بَنِيْ مُعَاوِيَةَ دَخَلَ فَرَكَعَ فِيْهِ رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْنَا مَعَهٗ

بنی معاویہ درآمد آنحضرت پس بگذارد دران دو رکعت نماز و گذاردیم ما نیز با آنحضرت

وَدَعَا رَبَّهٗ طَوِيْلًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ سَأَلْتُ رَبِّيْ ثَلٰثًا

و دعا کرد آنحضرت پروردگار خود را دعای دراز پس تر برگشت پس فرمود سوال کردم پروردگار خود را

فَأَعْطَانِيْ ثِنْتَيْنِ وَمَنَعَنِيْ وَاحِدَةً سَأَلْتُ رَبِّيْ أَنْ

پس عطا فرمود مرا ازین دو چیز را و نداد مرا یکے ازان سہ یکے آنکہ سوال کردم رب خویش را

لَا يُهْلِكَ أُمَّتِيْ بِالسَّنَةِ فَأَعْطَانِيْهَا وَسَأَلْتُهٗ أَنْ

کہ ہلاک نگرداند امت مرا بقحط پس عطا کرد مرا آنرا و سوال کردم

لا يهلك أمتي بالغرق فأعطانيها وسألته أن لا يجعل

که ہلاک نگرداند امت مرا بغرق شدن پس اجابت کرد آنرا نیز خواستم وسوال کردم که نگرداند

بأسهم بينهم فمنعنيها رواه مسلم وعن مالك

جنگ ایشان را میان ایشان پس منع کرد رواه مسلم واز مالک

الأشعري قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله

اشعری رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستے

عز وجل أجاركم من ثلاث خلال أن لا يدعو عليكم

خدائے تعالی نگاه داشت شمارا از سه خصلت یکے اینکه دعائے بد نکند بر شما

نبيكم فتهلكوا جميعا وأن لا يظهر أهل الباطل على أهل

پیغمبر شما پس ہلاک شوید شما ہمه دویگر آنکه غالب نشوند خداوند باطل بر صاحب

الحق وأن لا تجتمعوا على ضلالة رواه أبو داود وعن

حق وسوم آنکه جمع نشوید شما بر گمراہیے روایت کرد این حدیث را ابوداود واز

عوف بن مالك رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

عوف بن مالک رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لن يجمع الله على هذه الأمة سيفين سيفا منها وسيفا

ہرگز جمع نخواہد کرد خدائے تعالی برین امت دو شمشیر یکے از ان امت ودیگرے

من عدوها رواه أبو داود وعن أبي موسى رض

از دشمنان آن رواه ابوداود واز ابو موسے رض مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أمتي هذه

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم امت من این

أمة مرحومة ليس عليها عذاب في الآخرة عذابها في

امت امت رحم کرده شده است نیست برین امت عذابے در آخرت عذاب ایشان در

الدُّنْيَا الْفِتَنُ وَالزَّلَازِلُ وَالْقَتْلُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗد

دنیا فتنہا وزلزلہا قتل است رواہ ابو داؤد

تَمَّ الْمُجَلَّدُ الثَّانِيْ مِنْ كِتَابِ خَيْرِ الْمَوَاعِظِ وَيَتَمَتَّعُ بِهٖ كُلُّ عَالِمٍ وَّاعِظٍ

تمام شد جلد دوم از کتاب خیر المواعظ و تمتع برگیرد از ان ہر عالم ناصح

خاتمۃ الطبع

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى نَبِيِّهِ الْكَرِيْمِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهِ الْهُدَاةِ اِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيْمِ

کہ درین زمان خیر و برکت اقتران این مجموعۂ احادیث صحیحہ و نسخۂ جامعۂ روایات معتبرہ با ترجمہ فارسی عام فہم طلبہ کہ ناظرین را تلخی نصیحتش شربت نوش ست و گوش غفلت را آویزۂ ہوش ست باہتمام بندۂ مستہام راجی رحمت و غفران عاجز محمد عبد الرحمن بن حاجی محمد روشن خان و تربیت یافتۂ خدمت برادر معظم محمد مصطفی خان مغفور در مطبع نظامی واقع کانپور بماہ ذی الحجہ سنہ ۱۳۰۲ ہجری مطبوع گردید و در دیدۂ انتظار مشتاقین سرمۂ رفع نگرانی کشید

قطعۂ تاریخ از عالم افاضت مآب فاضل افادات مآب مولوی محمد شاہ صاحب مترجم این کتاب

چہ نیکو شدہ طبع خیر المواعظ	ہمانا بود حرز بازوی واعظ
پی سال آن از روی ابجد سروشی	بگوشم ندا زد رموز المواعظ ۱۳۰۲ھ

وجہ مہر و دستخط بر خاتمہ

برای سند اینمعنی کہ کتاب ہذا مطبوع مطبع نظامی است مہر و دستخط مہتمم ثبت گردید

محمد روشن خان حنفی سنہ ۱۲[illegible]

محمد عبد الرحمن بن حاجی

[illegible]